Klaudiou Galenou Pergamenou ton sozomenon tina. = Claudii Galeni Pergameni Opuscula varia / A viro clarissimo, D. Theodoro Goulstono ... Graeca recensita, mendisque ... repurgata, et in linguam Latinam ... traducta ... Accessere ab eodem variae lectiones, & annotationes criticae.

Contributors

Galen.
Goulston, Theodore, approximately 1575-1632.

Publication/Creation

Londini : Typis Richardi Badger, sumptibus Ph. Stephani, & Ch. Meredith, 1640.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/frn7jcrd

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

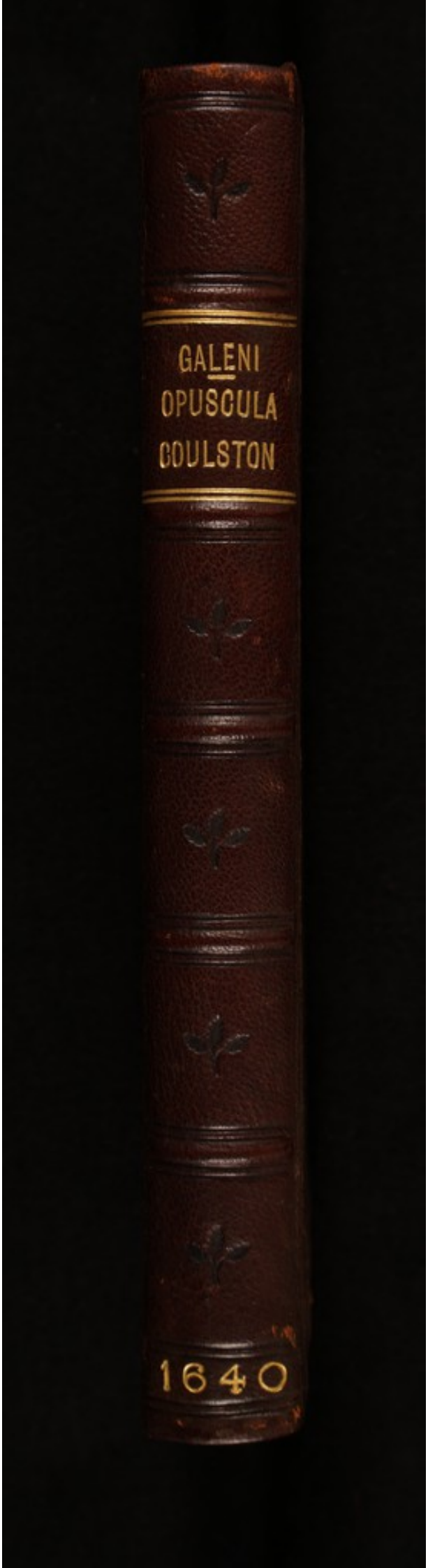
GALENI
OPUSCULA
COULSTON
1640

69465/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

GALEN

VIII 5

ΚΛΑΥΔΙΟΥ.
ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΥ
ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΤΙΝΑ.

XIII 5.

CLAUDII GALENI PERGAMENI OPUSCULA VARIA.

A Viro Clarissimo,

D. THEODORO GOULSTONO,

Medicinæ Doctore, è celeberrimo Medicorum Londinensium (dum vixit) Collegio,

Græca recensita, mendisque (quibus scatebant) quàm plurimis repurgata, & in Linguam Latinam clariùs puriúsque quàm antehac traducta.

Quorum Titulos seriémque pagella proxima indicabit.

Accessere ab eodem Variæ Lectiones, & Annotationes Criticæ.

ROYAL MEDICAL SOCIETY OF LONDON

LONDINI,
Typis *Richardi Badger*, Serenissimi PRINCIPIS *Walliæ* Typographi:
Sumptibus *Ph. Stephani, & Ch. Meredith*, sub Aureo Leone
in *Cæmeterio Paulino*. MDCXL.

GALENI Opuscula hoc Libro comprehensa.

1 *Oratio ad Artes & Medicinam hortatoria.*

2 *Quòd optimus Medicus idem & Philosophus.*

3 *De Optimo docendi genere.*

4 *De Sectis, ad Tirones.*

5 *De optima Secta, ad Thrasybulum.*

6 *De dignoscendis curandisq; Animi Affectibus.*

7 *De dignoscendis curandisq; Animi Erratis.*

8 *De substantia naturalium Facultatum.*

9 *Quòd Animi Mores sequantur Temperamentum Corporis.*

REVERENDISSIMO IN *CHRISTO* PATRI, AC DOMINO, GULIELMO, ARCHIEPISCOPO CANTVARIENSI, totius Angliæ Primati & Metropolitano, *Regiæque Majestati à Secretioribus ac Sacratioribus Consiliis.*

HAud sine causa mirabere, Præsul amplissime, nec deerunt forsan qui vel imprudentiæ, vel impudentiæ etiam deputabunt, quòd homo ignotus, opus alienum, & professionis alienæ, Amplitudini tuæ porrigam. Méque ipsum sanè consilii ancipitem cogitationes istiusmodi aliquandiu destinebant. Cæterùm animos dedit, quem in te prædicant, qui interiùs te nôrunt, candor

dor eximius, cùm artium, literarúmque omne genus promovendi studio indefesso conjunctus. Accessit specimen in utroque genere satis luculentum, mihíque penè domesticum, *D. Fr. Taylero* genero meo (quo nomine non me minùs quàm ipsum, quem is tam prope attingit, Amplitudini tuæ obstrictum agnosco) nuperrimè exhibitum. Cujus in Orientalium scriptis vertendis (quibus conquirendis, explicandis, luce publicâ donandis, quàm immensas solicitudines, sumptúsque impenderis, ultra omnes qui apud nos hactenus extiterunt, eruditorum cœtui universo est compertissimum) & cœpta vultu sereno excipere, & studia adminiculis insuper adjectis fovere dignatus es. Perpulit porrò lucubrationum harum Autoris ipsius ad eam, quam Amplitudo tua nunc obtinet, sedem respectus: utpote qui familiæ Lambethanæ, sub venerandæ memoriæ Antecessore tuo, dum superstes egit, in rem Medicam spectantibus operam sedulam jugémque præstiterit. Pervicit denique, quæ & exigere videbatur, viduæ ejusdem pietate insignis fœminæ recens adhuc memoria, quæ ad reditus Ecclesiæ, quorum ea jacturam perpessa fuerat, & restituendos, & in futurum quàm firmissimè constituendos (quo in negotio, ex mente honori divino deditissimâ, nec sumptui illa nec labori pepercit) Amplitudinis tuæ ope operáque & adjuta, & cumprimis subnixa est. Quin & salarium annu-

um,

um, Anatomen in urbe Londinensi apud suos prælecturo, à marito destinatum, à semetipsa stabilitum, Amplitudinis tuæ patrocinio tutelæque commendavit. Eisdem hisce itaque cùm insistam vestigiis,

—ἴχνι θεμαὶ κονίῃ στείβων ἐπὶ καλὰ ἄροθρα,—

notam sequiorem, vel penitus defugisse, vel ex parte saltem eluisse spes habet.

Verùm, *Quid tibi*, forsan regeret quispiam, *cum lucubrationibus istis? cur in messem alienam falcem immittis? aut quid tibi cum rebus Medicis, qui Theologus audis?* Opponere possem è trivio illa, nulli ferè non nota, non agnita: Artes cæteras Theologiæ ancillari universas: nec à rei Medicæ consideratione & cognitione, quemadmodum nec à reliqua humaniori literatura (quantumcunque reclament

Νήπιοι, οὐς ἐδίδαξαν ἀνιστορὰ μήματα Μώσα)

rerum divinarum studia quenquam arcere. Denique quo modo animæ cum corpore, ex communi vinculo, quo sibi invicèm illigantur, ità Theologiæ cum Medicina, necessitudinem arctissimam planè intervenire.

Possem & ad operis Argumentum confugere, quod maxima ex parte rem Ethicam agit: cui inter spatia Theologica nisi locus concedatur, Legem ipsam divinam [illegible] fundatur, quæque in ea consum[illegible] magna ex parte consumitur, simul exterminari necesse fuerit; ut ne adjiciam, quòd li-

bros illos, qui de Sectis Medicorum inscribuntur (nam de cæteris nemo non statim adverterit) *Photius* Patriarcha, judicii acerrimi Scriptor, φιλοσοφίαν μᾶλλον ἢ ἰατρικὴν ἀσκήσειν, pronunciat. Verùm mihi κρησφύγετον hîc paratissimum ab Autore ipso; de quo pauca apud Amplitudinem tuam præfandi incumbit necessitas. Arduum is opus aggressus fuerat; *Galeni* nempe (scriptoris, Deus bone! quanti, quàm elegantis, quàm perspicacis? quàm in omni literatura ad miraculum usque exquisitè eruditi?) quotquot supersunt, universa in classes certas digerere, Græca recensere, exemplaribus tam excusis, quàm & manu exaratis secum invicèm collatis scripturam mentémque (quantum poterat) genuinam elicere, Latinis auribus clariora purioráque exhibere, analysi accuratâ, notisque criticis adjectis illustrare. Cæterùm ista molientem *mors acerba et immatura* (talis enim ea *Plinio*, nec immeritò, in eis censetur, quacunque illi ætate constituti defunguntur, *qui immortale aliquid parant*) cum rei literariæ dispendio haud exili, in ipso ferè limine intercepit. Ab his interim exorsus fuerat, quæ artium studia & Philosophiam, ratione laxiore, notione generaliore spectarent. Placuit autem isti agenti, ex eis quibus familiariùs utebatur, me deligere, non quidem quem in operis partem accerseret, sed

quocum

quocum in hisce consilia sua subinde communicaret; quod & candore suo insigni in scriptis ipsis testatum voluit. Quin & in extremis positus poscere non destitit, ut Conjugi charissimæ adessem, in eis quæ relinqueret perlustrandis; quo quæ jam absolvisse visus esset, publici juris futura, â cæteris secernerentur. Accessêre Conjugis fidissimæ, cui Mariti Testamentum inviolatum præstare, summa cautio, singularis religio fuit, preces (apud sponte suâ officii ratione proclivem satis) sæpiusculè repetitæ. Nec urgere destiterant καὶ ἤδη πρέχοντα ὀπεύνειν, quibus opus ipsum illa exequendum delegerat, fidei-commissi fideliſsimè præstiti nomine inprimis laudandi, probitatis pietatisque exploratæ par fratrum, *Stephanus Ezechiélque Barkhamii*, ut quod ille primò petierat, repetierat illa, utrique tam enixè semper expetere sunt visi, operi tam utili, tam necessario, cui ordiendo adfuissem, promovendo, ad umbilicum perducendo, in publicum edendo, opellam impendere nè gravarer. Habes, Præsul Amplissime, rationes, quibus permotus, & munus istud suscipere inductus, & Clementiam tuam compellare sum ausus. Quibus explicandis quum prolixior fuerim, vereor valdè, ne dum notâ leviore extricare me conor, culpâ graviore imprudens involverim; & in publica nimis peccarem commoda, dum existimationi

patefieri? 1 Demonstratione Logicâ, 2 Scientiis Mathematicis, 3 Physiologiâ, 4 Philosophiâ Morali, 5 Grammaticâ seu Criticâ? Sed harum singulæ ordine suo. Atque inter cæteras prima & maxima sese offert Analytica-ratio demonstrandi: quæ sola scientias omnes peperit; Academias, quales nunc sunt, florentissimas extruxit; cuivis Literarum & Philosophiæ parti, tam Activæ, quàm Contemplativæ, & lumen & numen accommodavit: ex qua denique, ut aliarum scientiarum, ita & Medicinæ, quæ cæterarum Idea & comprehensio est, Fundamenta & Nervi stabiliuntur. Itaque scientificas demonstrandi præceptiones quicunque à tenera ætate ex Academiarum fontibus, hoc est, Euclideo more demonstrandi, arripuerit, eásque per omnem ætatem in Medicinæ Theorematis expresserit, in Praxi quotidiana apud singulos ægrotos allaborârit, neque cujusquam corium cutémve, sine demonstratione temperamenti, morbi, virium, aliorúmque priùs habitâ, contrectârit, eum cæteris prælucere omnibus, hominúmque saluti, quàm minimo cum periculo consulere si neges, quoties, Deus bone, testatur, vel potiùs obtestatur Galenus, cùm alibi, tum Lib. de librorum suorum Lectione? Cujus si libri quindecim de Demonstratione apud nos hodie extarent (quibus hæc quæ dico docuisse se profitetur) nihil esset amplius, cur de istis ambigeretur.

1 Analytici, seu Demonstrativi.

2 Mathematici

Tyronem subinde excipiunt Scientiæ Mathematicæ, quæ in omnium rerum expatiantur campos, neque secludi se patiuntur uspiam; Arithmetica, Geometria, Astronomia, &c. quarum tibi institutio, saltem primoribus labris, nisi degustetur, nihil est, quod Medicinæ partes, quas suscepisti, explere te posse, ne dum adornare aliquando speres. Quid ita, inquis? Respondet Galenus, ob causas duas. Primò, quia sine Mathematicis nec intelliguntur ea, quæ ad Anatomicas Dimensiones, nec quæ ad Pharmacorum Doses, ad Chorographicas Descriptiones, ad Criticos dies expendendos, aliásque Medicinæ partes faciant. Deinde (quod multò majus) quia regiam demonstrandi viam sola aperit Mathesis, sola illa præ cæteris scientiis propter rerum, quas tractat, certitudinem certo

certò sapit, téque, nè probabilium argumentorum umbrâ decipiâre, serio sapere docet. Vt in omni Medicinæ parte, si Mathematicæ demonstrandi viæ diligenter institeris, rationes tuas non oratoriâ specie ad pompam, aut Dialecticâ dissertatione ad probabilitatem, sed Analyticè elimatas ad veritatem afferre possis.

Tertiò, jam verò demonstrandi Artem ubi ex sententia didiceris, atq; in Mathematicis te examussim exercueris, res etiam tibi Naturales, quæ in demonstrationem quoque veniunt, non minus explorandæ sunt acriter, animôque perlustrandæ: quippe quarum scientiam (quam Physiologiam vocant) dici vix potest, Medicinæ Candidato, quàm luculenti sit lucri. Etenim percurre mihi summa Medicinæ capita: Num Anatomicæ Demonstrationes, Pharmaceuticæ, Diagnosticæ, aliæq; omnes aliundè dimanant, quàm ex Physicis? An alia in ipsis Theoremata inveniuntur, quàm aut Physiologica, aut quæ ex Physicis suam mutuantur lucem? Ac Physicarum quidem rerum aliæ generales habentur, primisq; principiis propinquæ: ut Motus, Locus, Tempus, Motiones Cœli, &c. Aliæ particulares, atq; humanæ constitutioni propiores. De prioribus igitur, quæcunque Aristoteles in Physicis suis, in lib. de cœlo &c. conscripsit, ante omnia Tyroni explorata, atq; in promptu esse oportere, nemo est, qui nescit. De posteriori genere Galenicos Commentarios habes, nec numero, nec magnitudine exiles: Libros de Elementis II. de Temperamentis III. de Facultatibus Naturalibus III, &c. in quibus ea, quæ Medicinam propiùs attingunt, non sine summo consilio descripsit Noster. Cætera si desideres, ad abstrusiores te fontes Physiologiæ remittere voluit; unde singula, si quæ minutiora sint, pro tuo arbitratu affatim haurias. 3 Physiologici

Quartò, Naturæ subtilitati consequens est Philosophia Morum. Cujus Theoremata etiam omni ætati, non tantùm Tyrocinio, neque Theoriæ solùm, sed & Medicinæ Praxi perquàm necessaria. Nam si Temperamentum Corporis comitentur Animi Mores, si ex Moribus Animiq; Pathematis plerique nascantur Morbi, ecquis inficias ierit, ad Morbos 4 Ethici.

ægrorum dignoſcendos levandóſque ſcientiam morum conferre? Medico autem ipſi, quàm uſui ſit eadem diſciplina, quis ignorat? ut priuſquam alteri laboranti admoveris manum, tibi ipſi ne animo labores, Medicinam faxis: quò pravitate animi, omnigq; ſordicie detersâ, probitate, conſtantiâ, moderatione morum, cæteríſque virtutibus quàm ornatiſſimus fias. Quarum commendatione, ſi quis provinciæ, quam occupavit, amplitudine videatur dignus, idem haud dubio ſibi ipſi honori, aliis documento fuerit, & medendi ſtudiis morbíſque relevandis conſtantiorem operam daturus eſt. Itaque à Medicorum moribus quantum conſilii, quid integritatis, conſcientiæ, gravitatis, ſemper poſtulatum fuerit, difficile dictu eſt; cum vulgò, niſi qui medicè ſciat, prudentem ferè neminem putent: Judæis hominum antiquiſſimis de cælo lex data eſt, ut Pontifex ſummus Medicorum expleret partes: recentiorum Pontificum Canones Doctorem Medicinæ etiam Semi-theologum eſſe ſanciêrunt. Quamobrem Galenus propè divino Spiritu afflatus, Tyronibus noſtris ad mores conformandos, vitámque rectè inſtituendam ne quid deeſſet, Commentariis Ethicis, quantum potuit, univerſa complexus eſt. Ex quibus, ſegnitie ſeculorum evênit, ut malè perierit bona pars; perpauci, qui ſupererant, iíque quantivis pretii, verſantur in manibus.

Libri de Philoſophorum Sectis.

Et quia hiſce de rebus Philoſophorum veterum turba, in plures abière familias, alii aliis ſtudiis, factionibúſque addicti; ea ne Tyroni fraudi eſſent, de ſingulorum Familiis Commentationes edidit Galenus: ut ne à primo veſtibulo turbetur & titubet Tyro noſter, ſed in una Claſſe, quid de Platonis Dogmatibus judicii ferat, in altera de Ariſtotelis, in tertia de Stoîcis, in quarta de Epicureis quid æſtimandum, cuivis candidato facillimum ſit intellectu.

5 Philologici.

Quinto, reſtat ad perpoliendum Medicum (id quod Grammatici Criticíque munus eſt) propter incredibilem rerum nominúmque cùm varietatem, tum & difficultatem, obſcuriorum vocum cognitio atque interpretatio, utì & uſitatarum elegantia & venuſtas: quæ ſi quando in noſtro deſideretur, non dico apud ægros, ne fidem atque authoritatem

tem obtineat, verùm & ea, quæ obscuriùs traduntur, nè intelligat, quæque literis consignanda occurrunt, ut turpiter taceat, necesse est. Obscuriorum nominum, quæ apud Hippocratem, aliósque Authores antiquissimos habentur, quot genera, quo pacto exposita ab aliis, quo sensu tibi ipsi sint accipienda, clarissimè notavit Galenus, libello, seu Alphabeto de Glossarum Hippocratis explanatione. Quæ autem voces apud Atticos Scriptores, veteres Comicos, aliósque Poetas occurrerunt, immensis Dictionariorum Lucubrationibus ita omnia complexus videtur; ut quicquid ad vocum proprietates, translationes, mutationes, distinctiones explicandas faceret, Adversariis lexicísque suis (quorum mentionem facit lib. de lib. propr.) nihil intactum, vel intentatum reliquerit. Quæ si uspiam locorum jam apparerent, quantum nobis ex Critico seu Onomastico studio acquiri posset emolumenti, quantam huic seculo, quod jam diu Philologicè turgere & propè insanire cæpit, moderationis & Breviloquentiæ Onomasticæ accederet, nemo est, qui in dubium vocârit.

Sed de his satis supérque. Summa est. Ex iis quæ leviter percurri, vel luce clarius perspicitur, nihil Medico sive nascenti, sive ætate confirmato videri invenustius, quàm linguæ infantiam, quàm pravitatem morum, quàm Mathematicarum aut Physicarum rerum, aut demonstrandi denique imperitiam. Contráque in eo, non si è millibus unus, sed si aliquotus esse cupiat, subtilitatem posci Analyticam, Theoriam Physicam, Descriptiones Mathematicas, Moderationem Ethicam, Criticam denique Pensitationem vocum, Lexeósque Venustatem. De quibus ferè singulis quos libros composuit, ipse libell. de libr. propriis sigillatim meminit: quo autem ordine in Classes disposuerit, commonstrabit tibi Tabella sequens.

Ad Tyronis Natalitia atq; Institutionem postulantur quinque.

1 *Demonstrandi Ratio, i. Analytica Methodus: de qua, Cl.* 11.

2 *Scientiæ Mathematicæ: de quibus deest Classis sua.*

3 *Physiologia, tum generalis: cui sua quoque forsan Classis fuit: tum specialis:* quæ à Galeno *in principio partis Diagnosticæ posita est.*

4 *Moralis Philosophia: de qua, Cl.* 12.

De variis Philosophorum Sectis, & —
- 1 *De Dogmatibus* Platonis, *Cl.*13.
- 2 *De Doctrina* Aristotelis, *Cl.*14.
- 3 *De Stoicis, Cl.* 15.
- 4 *De Epicureis, Cl.*16.

5 *Explicatio nominum & definitionum Medicarum Grammatica, seu Critica, i. Philologia Medicinæ, Cl.*17.

§. 4. Testamentum *Galeni.*

Testamenti *Galenici.*

HActenus Medicinæ & Medicorum Parens: qui ut paterfamilias in augenda re, in operibus ædificandis, nec ætati grandiori pepercit, nec labori; ne spiritum quidem otiosum duxit unquam; per omnem ætatem nocturnâ diurnâque curâ nihil non egit; quo bonorum volumina, inquam, quàm posset immensa, filiis posterisque pareret. Quæ quidem cùm longo molimine à prima ætate ad ultimam senectam contexuisset, ne frustra nobis hæc essent, filiósque indotatos, aut exhæredes abire pateretur, sub ipso discessu testamentum condidit Grandævus Pater; quo summam Animi pietatem atque indulgentiam significavit in suos. Cùm enim, etiam ipso vidente ac vivo, nonnulli possessiones & opera ejus perinique invaderent, atque corrumperent, alii per plagium vindicarent pro suis; alii denique (quod & ipse testatur) ad ineptias suas cohonestandas nomen ipsius præfigerent:

Inventarium, i. Librorum Catalogus.

gerent: apud eum precibus contendèrunt Bassus, Eugenianus, *cæteriq; discipuli, ut priusquam fato desungeretur, quæ essent verè sua, Commentarii Syngraphâ indicaret. Itaque eorum desideriis morem gerens, non modò probis filiis suorum operum tradidit summam, sed & Inventarii ipsius usum docuit: quis cuique filio legaretur fundus, quem singulis bonorum usum, copiam, ordinem, methodum Testamento commendaret. Ac Inventarium quidem habes Libro de Lib. prop. usum fructúmque, Libello de Lib. Lectione.*

Et usus, i. Librorum legendorum Ratio.

§. 5. Distributio Operum omnium *Galeni* in septem Volumina, seu Tomos.

Commentariorum summam & supellectilem tenes: cujus clautities atque amplitudo admirationis plena; Distributio in sedes loculosq; non injucunda. Genera ipsa & quasi capita prima recensui quatuor. 1. *Vt Medicinæ Rationem teneas.* 2. *Parentes Rationales revereare.* 3. *Tyronum sobole gaudeas.* 4. *Inventario bonorum perlecto hæreditatem capessas tuam. Hæc summa & generalissima capita (ut numero rotundo loquar) in classes ferè viginti ab ipso Authore dispertita sunt. Classes dixi? seu Classium vestigia, & simulacra potiùs? in quibus pleráque opuscula demutilata, complura etiam per injuriam temporum extincta esse ingemiscimus. Sed minimè jam prosunt querelæ. Nos tantâ calamitate perculsi,* Galeni *vulneribus, quæ tanto hiatu diducuntur, mederi aggredimur, vel potiùs parentis nostri reliquias, atque ossa dissipata postliminiò jam querimus: quæque ille integra & XX. Classibus distincta composuit, nos saucia & intermortua VII. Voluminibus quasi fasciis colligamus, & si quâ datur, crassioris ingenii quasi callo agglutinamus. Quâ quidem Operâ si quid grati vel Lectori* Galenico, *vel Medicinæ, Artiúmque studiosis fecerimus, Tabellam, quæ subjicitur, cùm ipse boni consuluerit, tum si quid aliis minus perpolitum videbitur, Patrocinio suo, aut saltem Excusatione sublevare dignabitur.*

Galeni Operum Volumina septem.

Galeni

Galeni *Operibus continentur hæc:*

1 *Essentia Medicinæ: ejúsque partes quinque:*
- *Anatomice, Vol. 1°.*
- *Pharmaceutice, Vol. 2°.*
- *Diagnostice, Vol. 3°.*
- *Therapeutice, Vol. 4°.*
- *Prognostice, Vol. 5°.*

2 *Parentes & Principes Medicorum:*
- *Rationales, seu Dogmatici: inter quos insignissimi tres.*
  - Hippocrates.
  - Erasistratus.
  - Asclepiades.
- *Empiricorum Secta.*
- *Methodicorum Factio.*

Vol. 6.

3 *Conformatio seu Institutio Tyronis Medici. Ea quinque Artibus absolvitur.*
1. *Demonstratione, seu Analyticâ Methodo.*
2. *Mathematicâ: ut Arithmeticâ, Geometriâ, Astrologiâ, &c.*
3. *Physiologiâ.*
4. *Morali Philosophiâ.*

Accedunt Philosophantium insignium Dogmata:
- Platonis.
- Aristotelis.
- *Stoicorum.*
- *Epicureorum.*

5. *Emendatione Grammaticâ.*

Vol. 7.

4 *Testamentum* Galeni *de Operibus suis, eorúmque Lectione.*

Hactenus Præfatio in *Galenum.*

De GALENI Operibus.

Præfatio de *Galeno*: De Libris ab eo conscriptis, eorúmque Divisione.

GALENUS *Anno* CHRISTI 133. *sub* Ælio Adriano *natus fuit: Patriâ* Pergamo, Asiæ *oppido, Patre* Nicone, *Geometrâ & Architecto, Prænomen* Claudii, *nomen* ἀπὸ τοῦ γαληνοῦ *tulit: i. animo sereno, vitiísque libero. A teneris Mathematica Elementa, Rationésque Dialecticas à Patre institutus arripuit. Exacto ætatis anno* 14, *Philosophos per quinquennium audivit, usque ad obitum patris: quum ex vehementiore animi affectu in somniis moneri visus, ad Medicinæ studia se adjecit, in quâ Præceptores per novennium habuit; in Patria* Satyrum, Pelopem Smyrnæ, Numisianum Corinthi. *Cùm annis indè consecutis doctissimorum hominum congressus frequentâsset* (Alexandriâ, Ægypto, Palestinâ, Italiâ, *cæterísque Regionibus peragratis*) *anno ætatis* 38, *à* Marco Aurelio *Imp. ex* Asia *in* Italiam *accersitus est, ubi primò* Aurelii Commodi *valetudinem per triennium tutatus, mox* Aurelio *ipsi à Sacris Medendi Curandique consiliis fuit; nec non Imperatoribus cæteris*, Commodo, Pertinaci, Didio, *tandémque* Sep. Severo, *apud quem singulari gratiâ & honore cùm floruisset, subinde inter Bella Civilia rediit in Patriam,*

Galeni Natalitia, 133

Et Institutio. 147

152

161

171

195

triam, ubi septuagenarius è rebus humanis emigravit. Hæc summatim. Reliqua in vita Galeni Gesnerus, Gemusæus, Lacuna, Neander, *alii.*

Scripta,

Eruditissima ejus Opera Romanorum Imperatorum *Auspiciis in lucem edita, unà cum ipsis eadem propè fata subiêre:*

412 *Primùm Bello* Gothico, Barbarorum *Incursionibus discerpta;*

800 *mox* Sarracenico, *ad* Arabum *Colonias transvecta: posteà* Semi-Latinorum

1258 *versionibus vixdum reversa in* Europam: *Postremò illustrissimorum* Britannorum, Gallo-

1500 rum, Germanorum *editionibus restituta.*

Librorum *ejus omnium* Numerus *quis fuerit, incerto incertius. Alii quingentos omnes fuisse memorant; alii quadringentos de* Medicina, *de aliis Disciplinis supra ducentos quadraginta.* Athenæus *tot* Medicinalia, *& Philosophica* Galenum *narrat condidisse, ut Scriptores ante se superârit omnes.*

Et eorum Dispositio triplex.

Nec minùs de illorum Ordine & Dispositione *controversum est: Dum in* Africa *exularent,* Avicenna *eos in suam Methodum, confusiorem illam certè, reconcinnavit. Postquam in Patriam remigrârunt, recentiores* Europæi, (Sylvius, Montanus, Julius Alexandrinus, Gesnerus) *Opera ipsa restituêrunt; Methodo alii aliâ, & suum quique genium secuti, dispertiri, nè dicam dissociare conati sunt. Qui si oculatiùs, penitiúsque* Galenum, (*qui optimus sui interpres*) *introspexissent, in unum idémque Methodi fœdus jampridem omnes coiissent. Is enim Commentariis de Libris suis, eorúmque Lectione, tres nobis Librorum Ordines, Methodósque exhibere voluit: Vnam Historicam, quoad seriem annorum* (*quibus singulos exaravit:*) *Alteram Analyticam; ex rerum propositarum distributione: Tertiam* πανδεκτικὴν, *penes ordinem legendi. Primâ Methodo, ex quibus initiis, quæque primò ipse conscribere aggressus est, explicandum fuit. Secundâ, nihil aliud, quàm Res & Argumenta scribendi spectare voluit. Tertiâ,* Tyronum *legentium captui consuluisse videtur; ut ex singulis argumentis, quid primò, quid secundò quid postremò cuique lectitandum esse, nè ignorent. Cùm igitur*

1 Historica.
2 Analytica.
3 πανδεκτική.

Divisio

Divisio prima & tertia personarum sint (quasi præceptoris & discipulorum.) Secunda seu media ipsarum rerum: (quarum ut ratio & natura apud omnes eadem manet: ità & Methodus mutari nunquam poterit) cum Galeno *secundam secuti, personis (quarum ratio incerta est) certissimas (quæ ex operum Argumentis sumuntur) distinctiones anteponimus.*

Galenus *ipsum si audiamus, eo se testatur ipse filo texuisse opera sua, sic distribuisse, ut primo de universæ Medicinæ Natura Partibúsque: Deinde de primis parentibus & familiis Medicorum: tum de conformando Medico Rationali: Postremò etiam* Tyronibus, *posterísque φιλιατρίς Commentarium de ipsius Libris, quasi Thesaurum amplissimum reliquit doctrinæ & sapientiæ suæ. Quadruplici ergo fælicitatis cumulo sic genus humanum Medicorum filios cum primis beare videtur voluisse.* 1. *Medicarum Artium bonis;* 2. *Nobilitate Majorum;* 3. *Pulcherrimâ Posterorum Prole.* 4. *Patrimonio & benedictione prudentissimi Parentis! Hæc quatuor, nisi me fallo, & summa fuêre, & prima Scriptorum* Galenicorum *genera. Hæc sapientissimè ab ipso Authore in Classes, circiter viginti, distributa comperies, modò Tabellas, quæ subjicientur, seriatim animadvertas.*

Analytica distributione, Alii Libri sunt de Partibus Medicinæ. Alii de Parentibus. Alii de Filiis instituendis. Alii de Testamento Patris.

§. 2. Librorum *Galeni* de Natura & Partibus Medicinæ Subdivisio in Species quinque.

Ecce igitur primam atque amplissimam fælicitatis hujus nostræ partem, absolutissimam Medicinæ Naturam, ejúsque partes, sive Artes quinque. Quarum bonis, Medicúmne dicam, an potiùs universum ditavit Galenus *mortalium genus? Quorum singula (studiosissime Lector) ut sapias, atque ut tua bona nôris, ni tædio te morer, perpaucis faxo intelligas.*

Libri *Galeni* de Partibus Medicinæ quinque.

Medicina (cùm Finis, tum Subjecti sui ratione) definitur Scientia, vel Ars, vel omnino Professio corporis humani sanitatem conservandi, morbósque profligandi.

Partes ejus insigniores (ex quibus integra ipsa constituitur, & quibus unumquemque Doctorem locupletari decet) ad mini-

mum numerantur artes celeberrimæ quinq;. Somatologia, Pharmaceutice, Diagnostice, Therapeutice, & Prognostice: *Quarum prima merè Physiologica est: de homine integro & sano. Secunda & tertia de duobus Elementis Medicinæ; Medicamento, & Morbo; in quibus prima Medicorum Cognitio, seu Theoria regnat. Quarta & quinta. Medicum non modo sapientiore cognitione perficiunt, sed (quod caput est) usu & prudentissimâ medicandi Praxi. Ac Libri, quos de singulis exaravit Noster, post tot seculorum decursum, complures supersunt: Artes ipsæ, ut dixi, libris illis continentur quinque, totidemq; Classibus comprehensæ.*

Anatomici. *In prima Classe igitur* Somatologia *occurrit, quæ partim Anatomica est, quatenus partes corporis singulas describit, partim Philosophica, quatenus partium actiones, ususq; sigillatim demonstrat.*

Cui inservit ea, quæ Dissectio, seu Anatomica Operatio nominatur.

Pharmaceutici. *Secundam Classem tenet* Pharmaceutice, *quæ Mineralium, Plantarum, cæterarumq; rerum Physicarum Conditiones & Compositiones edocet, quatenus ad sanitatem faciunt.*

Huic inserviunt μεταλλικὴ, βοτανικὴ, *Metallorum, Plantarum, aliorúmque cognitio; sive Analytica sit, cujusmodi fuit* Theophrasti, *aliorumq; Philosophorum explicatio; sive Empirica & Ocularis; qualem exposuit* Dioscorides, *aliiq; ferè inferioris ætatis Botanici & Chymistæ.*

Diagnostici. *Tertiâ Classe continetur* Diagnostice, *quæ Symptomata, & Morbos, eorumq; tum Causas, tum etiam Genera, Species & Differentias explicat, ut priori ratione* αἰτιολογικὴ; *posteriori,* παθολογικὴ *appelletur. Atq; horum quidem generales rationes duntaxat, sed accuratè & Analyticâ Methodo nobis tradidit* Galenus. *De singulorum quidem morborum Generibus & Causis, legendi sunt* Arabes, *& qui eos imitantur, posterioris seculi Scriptores: à quibus singulos morbos & symptomata à capite usque ad calcem, partim leviori & superficiariâ, i. Methodicorum Ratione, partim*

partim craſsiori & Empiricâ declarari conſpicimus. Galenica verò, id eſt, Analyticâ Minerva *& Methodo nihil dum ferè à quoquam abſolutè demonſtratum vidimus. Etenim quâ Methodo Morborum, Cauſarum, Symptomatum, & Genera ſumma, & primas differentias demonſtravit* Galenus, *eâdem ſingulas ſingulorum ſpecies, differentiáſque explicare, diſtinguere, ad vivum reſecare, non rhapſodicè, non methodicè, ut ſolent, ſed preſsè, ſed analyticè, & Mathematicorum more demonſtrare ac diducere,*

Hoc olim qui faxit, erit mihi magnus *Apollo.*

Therapeutici.

Quarta in Claſſe conſpicitur quarta & præcipua medendi Ars, quam Therapeuticam *vocant, quæ ſola apud nonnullos* ἰατικὴς, *id eſt, Medicinæ meruit nomen. Ea ſalutarium remediorum uſu victúſque ratione habitâ,* 1 *Sanitatem Corporis tuetur,* 2 *Imminentia pericula avertit,* 3 *Morbóſque tollit; primóque ſenſu* ὑγιεινὴ *dici ſolet, ſecundò* προφυλακτικὴ, *tertiò* ἰατικὴ κατ' ἐξοχήν. *Quæ quidem omnia, ſi victus ratione idoneâ præſtiterit,* διαιτητικὴ *dici poteſt; ſi Medicinis, ſpeciali nomine* φαρμακευτικὴ; *ſi manuali operatione & inſtrumentis,* χειρουργικὴ *nuncupari conſuevit.*

Prognoſtici.

Quinta & ultima reſtat, Prognostice, *quæ ex ſignorum obſervatione, pulſuum, ſymptomatum, actionum, excretorum, &c. præterita in memoriam revocat, præſentia explorat, deq; futuris prædicit. Ac primâ acceptione apud modernos* ἀναμνηστικὴς *meretur nomen, ſecundâ* σημειωτικὴ *nuncupari ſolita, tertia ſecundùm eminentiam quandam* προρρητικὴ & προγνωστικὴ. *Illud notandum: Demonſtrationes, (quæ ab hac Arte, quam* Prognoſticen *vocamus, afferuntur) ab aliarum Artium rationibus ità diſtare; ut illæ, ſemper* διότι, *& à cauſis, effecta, & poſteriora colligant; hæc,* ὅτι, *& ab effectis progrediatur ad effectuum cauſas eliciendas.*

Quid igitur Medicina ſit, quæ Partes ejus Eſſentiales, per quinque Galeni Claſſes *didicimus, quod ex ſubjecta tabula liquidò conſtabit.*

Medicinæ Partes apud Galenum, *explicantur quinque.*

1. Somatologia, *de Anatomicis, &c.* — Class. 1.
2. Pharmaceutice, *de simplicibus, &c. comp. Medicamentis.* — Class. 2.
3. Diagnostice, *de Morborum Generibus & Causis.* — Class. 3.
4. Therapeutice, *de Medendi Methodo, &c.* — Class. 4.
5. Prognostice, *de cognoscendo uniuscujusque Ægroti Morbo, deq; Morbi Temporibus & Crisi.* — Class. 5.

§. 3. Librorum de Parentibus & Sectis Medicorum, Subdivisio.

Medicinæ prima generatio, ab experientia *Chironis.*

EXposui Medicinæ Partes. Nunc antiquissimos Parentes edicam; nec Medicinæ duntaxat, sed & reliquarum Artium omnium. Nam cuilibet Arti ut Experientia & Memoria instar Parentum essent, Ratio divinitùs immissa Formam luménque adderet, Naturæ lege sancitum est. Vnde præstantissimi Artifices, à principio Rationales dicti: Posteà, violato Naturæ jussu, quidam, contemptâ Ratione, Empirici; Alii, experientiâ conculcatâ, Methodici dici maluerunt. Verumtamen ut prima Medicinæ Natalitia indicaret antiquitas, Parentem ejus à Principio fuisse dixit Experientiam & Vsum: Cujus ope Apollo, *divinitùs irradiando,* Æsculapium *genuit, sive Genium, seu Rationis æthereæ Deum. Sed quoniam hæc Mythologiam sapiunt, Allegoriis prætermissis, rem nudam*

Educatio, ab *Æsculapii* Ratione & Studiis.

doceo. Primus Medicinæ Parens Æsculapius *fertur, qui* Chirone *sene præceptore usus, Experientiæ Magistri sui divinissimæ Rationis lumen adjunxit. Etenim Medicos omnes ante* Æsculapium, *rudes, sciolos, vixque Empiricos extitisse oportet; nihil ultrà, quàm Herbalistas, Pharmacorum inquisitores, Manuarios Opifices, Chirones, seu Chirurgos. Cùm igitur*

igitur Parens ille Æsculapius *Vsui Artem, Observationi Rationem adjiciens, Rationalem Methodum elicuisset, mox Filios suos eandem Disciplinam docere cæpit: quo tempore Medicina, quæ anteà splendoris expers extiterat, ex humili loco in celsiorem evecta, & ex Ancillâ in Dominam, Principémque mutata est. Vt enim qui à principio Bajuli, Remiges, Fabri, Lixæ extiterant, postquam usu rerum, scientiáque peritiores evaserent, Domini jam indè esse incipiunt, Gubernatores, Architecti, Archimagiri, atq; omnino tales, quibus bajulos, cæterásque operas inservire par est: haud dispari modo Medicus, qui provectiore mundi ætate Chirurgis, & Pharmacopœis utebatur, ut famulis; à primo rerum tyrocinio, cùm nondum Ars nata esset, haud alium quàm Chirurgi, vel Pharmacopœi meruit nomen. Medicina igitur ab* Æsculapio *Patre hoc pacto provecta, quasi perpetua & hæreditaria Possessio* Æsculapiadarum *Familiæ inhæsit, à Parentibus ad Liberos, per annos prope* DCCC. *perducta. Vnde antiquis hominibus in more positum fuit, ut Artis Medicæ peritissimos* τῶν ἰατρῶν παῖδας, *Medicorum filios vocarent.*

Nobilitas, ab *Hippocrate*, & Rationalibus.

Iam Artem ipsam, quum Rationali Methodo paulatim contignata, seriatímque contexta esset, consignabant literis Hippocrates *Avus,* Heraclides *Pater, & potissimùm* Hippocrates *Nepos, quem meritò nos Magnum dicimus: quos posteà secuti sunt* Asclepiades, & Erasistratus Aristotelis *Nepos, Antistites Rationalis Sectæ.*

Degeneratio, sub Empiricis.

Eodem ferè tempore à Regia hac Rationalium via defecêre Empirici: qui ad præsidia sanitatis contra morbos invenienda, experimentis & observatione, quam viam compendiosissimam & expeditissimam opinabantur, continebant se, Rationem, Artémque repudiabant: Putârunt sc. viri boni; quia tunc temporis, sicut ex infante vir, ita Ratio ex usu aucta est: idcirco & infantem viro, & usum rationi dominari. At hæc rusticorum ratio, hui, quàm ridicula! quæ ut semper stolidos quosque, ita & Empiricos veteres, nè rationi parerent, in errorem impulit: Quorum quidem Factioni Duces fuêre Acron, Crito, Philistius, *tandemq;* Serapion, Alexandrinus, & Menodotus.

Post

Et Methodicis.

Pòst paulò ab utrisque tam Rationalibus, quàm Empiricis novo Medicinæ commento seceſsère Methodici, quibus nec Rationalis abditarum rerum demonstratio propter moleſtiam arriſit, neque particularium ἱστορία & experientia propter prolixitatem & tædium. Morborum illis non differentia, & ſpecies, ſed ſumma & ſuppoſititia genera (brevitatis cauſâ) placuêre; nec ea, niſi duo, adſtrictum & laxum; ſimilitérq; Curationes duæ, adſtrictio-laxi, laxatio-adſtricti. Tunc enim primùm prurire illa cæpit Methodicorum Dichotomia. Quorum Sectam inchoavit quidem Themiſon Laodicæus, *abſolvit* Trallianus Theſſalus, *glorioſus ille, qui Artem univerſam pollicebatur, ſemeſtri ſe ſpatio vel exquiſitiſsimè cuivis expoſiturum.*

Sed, ut ad Sectam Rationalem revertar: ex quibus illa Parentibus orta ſit, quibus filiis & Miniſtris conſtiterit, accepimus. Filii γνήσιοι & primigenii Rationales, ſeu Dogmatici nuncupantur, quibus omnes adverſantur ii, qui Heterogenii vel Spurii. Heterogenei quid aliud erant, quàm veteres illi Methodici, vel Empirici? Spurii, qui Rationalis Sectæ Diſcipulos ſe verbo prædicabant; reipſâ pecuniariæ rei, non rationi; privato lucello, non publico generis humani commodo operam navabant.

Miniſtri Rationalium.

Domeſtici Medicorum operarii, ſeu potiùs liberti liberrimi, qui Dominorum Medicorum benignitate, & gratiâ, recepta & præcepta operandi, vivendi viatica & vias adepti ſunt, ſi Dominis nec præſtò, nec dicto audientes eſſe deſierint, Noſtri ſunt, è Rationalis Medicinæ Familia & Cenſu meritò cenſendi, Chirurgi & Pharmacopœi veri, homines integerrimi & amiciſsimi.

Porro de Methodicis priùs dictis, deq; Empiricis antiquis unicum hoc annectam. Ex eorum factionibus cùm tota literaria res, tum auguſtiſsima ejus Provincia Medica apud ſeculum prius malè habuit. Empiricorum turba, ſeditioſi, vulgi more, tumultuata eſt. Methodici, perindè ut Phanatici quidam Separatiſtæ, Optimates atque optimos ſeſe prædicabant: cùm interim Rationales ſoli & in Artibus & in Medicina regnare digni.

Ac

ΓΑΛΗΝΟΥ

προτρεπτικὸς λόγος ὅτι τ' ἰατρικὴν καὶ τὰς τέχνας.

GALENI

Exhortatio ad Medicinam & Artes.

Proœmium.

Cap. I.

Homo solus rationis artiúmque particeps.

ΕΙ μὲν μηδ' ὅλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζώοις, ἄδηλόν ἐστιν. ἴσως γὰρ εἰ καὶ τὴν μὴ κατ' ἐνθύμησιν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε κατὰ τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα, τὰ μὲν, μᾶλλον, τὰ δ', ἧττον. ὅτι μὲν τοι πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενήνοχεν οἱ ἄνθρωποι, προδηλόν ἡμῖν ἐστιν, ὁρῶσι τὸ γε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο. καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος, ἐπιστήμης ἐπιδεκτικός, εἰ καὶ ἐθελήσει τέχνην, μανθάνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντα ἐστὶ, πλὴν ὀλίγων δή τινων ἐν αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον, ἢ προαιρέσει τεχνῶνται τύχειν*. ὁ δ' ἄνθρωπος οὔτε τίνος τῶν παρ' ἐκείνοις ἀμυήτητος, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας καὶ πλάττει καμάτῳ καὶ μύσεται, καὶ τὸ νεῖν οὐκ ἀπάκτητός ἐστι, καίτοι πρὸς ὤν. ἀλλὰ καὶ τῶν θείων

*ἀτεχν.

UTrùm animantia quæ nos Irrationalia vocamus, Rationem nullatenus sortiantur, incertum est. Quanquam enim Prolatitiæ Rationis, quæ voce enuntiatur, expertia esse concedam: Insititiam tamen, quæ Mente concipitur, unà nobiscum participant universa; licet alia aliis plùs minúsve. Cæterùm ipsis omnibus quantum homo antecellat, nemo nescius est, qui Artium multitudinem; quas hoc animal exercet, ante oculos ponat; nec illud interim prætereat, solum hominem scientiæ capacem, quamcunque malit Artem posse addiscere. Nam reliqua propè omnia destituuntur Arte, modò ex illis perquàm pauca exceperis: quanquam & hæc pauca eas Artes non tam Consilio, quàm Naturæ instinctu sint consecuta. Solus homo nullius artis, quæ ab Animantibus colitur, non studiosus est; verùm & opificio texendi imitatur araneas, & res pleraſque instar apum effingit; nec ipse, quanquam in terrestrium genere, est imperitus natandi. Quid quòd nè sacratarum

Artium deſtituitur laude? Qui & Æſculapii affectat artem Medicam; & Apollinis quoque non Medicam modò, ſed reliquas etiam, quibus idem inſtruitur Deus, Iaculatricem, Muſicam, Divinatricem. Ad hæc Muſarum quoq; ſtudia colit, quæ ſingularium ſunt propria. Neq; n. à Geometriæ aut Aſtronomiæ abhorret ſcientia; ſed (ut Pindarus cecinit) quæ ſub terra latent, quæque ſupra cœlos eminent, ſtudioſè perluſtrat. Nec minori operâ Philoſophiam (quæ in bonis divinis maximum) ex ſententia conſecutus eſt. Has igitur ob cauſas, quanquam reliquis etiam animantibus haud deeſt Ratio, tamen homo ſolus ob eminentiam, quâ cæteris præſtat, Rationalis vocatur.

τεχνῶν ἐκ καταλείπεται. ζηλῶν μὲν τὴν Ασκληπιοῦ τέχνην ἰατρικὴν, ζηλῶν δ' Απόλλωνος αὐτὸς γε ἑαυτὸν, καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας ἃς ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαντικήν. ἔτι τε δὴ μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν. ὅδε γὰρ γεωμετρίας, ὅδ' ἀστρονομίας ἀφίσταται. ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν, καὶ τὰ ὑπερθε τοῦ οὐρανοῦ, καθ' Πίνδαρον*, ἐπισκοπεῖ. ἐξεπείσατο δ' ἐκ φιλοπονίας καὶ τὸν μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν. διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατ' ἐξοχὴν αὐτῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός.

* Pindar.

Propoſitio & Confirmatio.

CAP. II.

Artes præſtare divitiis.

Quo pacto igitur non illud tibi turpe, ex iis quæ nobis inſunt rebus, negligere hanc ipſam, quâ ſolâ communicamus cum diis, aliarumq; ſtudiis operam navâſſe? ut, Artium perceptione contemptâ, Fortunæ malis temetipſum committere? Cujus improbitatem cùm exprimere vellent antiqui, eam non modò muliebri ſpecie depingere, ſeu fingere contenti ſunt: (Quanquam hoc quoque amentiæ indicium ſatis idoneum fuiſſet) ſed & navis gubernaculum dederunt illi in manus, pedibuſque ſubjecêre ſphæricam baſin; tum etiam utroque oculo captam fecêre: Quibus omnibus inconſtantiam ejus ac temeritatm notârent. Quemadmodum igitur in navi adverſis tempeſtatibus ita agitatâ, ut & obrui fluctibus, & profundo mergi periclitetur, perperàm fecerit, qui cœco gubernatori clavum concrediderit: Non ſecus in vitâ, opinor, ubi graviora naufra-

Πῶς δῶν οὐκ αἰσχρὸν, ὦ μόνῳ θεῷ ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θείοις, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἑπουδακέναι* δὲ τοῖς περὶ τὴν τύχην, τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα, τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα; ἧς δὴ μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτῷ οὐ μόνον εἰδεῖ γυναικὸς ὁμοίωσιν· καί τοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀφροσύνης σύμβολον· ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χερσὶν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικὴν, ἑτέρωθι δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐκτετυφλωμένοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. ὥσπερ δῶν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις ποιήσειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ· καὶ τὸν αὐτὸν

* B. & A. ἐπαδικέναι

" καὶ

αὐτὸν, δίμαι, ξύπον " καὶ τῷ βίῳ, μειζόνων ναυαγίων ἀεὶ πολλοὺς οἴκους χωνυμένων, ἢ ἀεὶ τὸ σκάφη ἐπὶ θάλατταν, ὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντος ὅτιν, ὅπιτρέπειν ἑαυτὸ ἐν τοιαύτης ἀφειδέσιν πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μηδὶ αὐτῇ βεβαίως ἑστηριγμένη. ἔμπληκτός τε γὸ ὅτι καὶ ἄνους ἐς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας φερομένη, πλήττειν τοὺς ἀναξίους, ὐδὲ τούτοις βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν ὕπως ἐξαιρήσῃ τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν ὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ἐν τῷ αὐτῷ μένουσι διὰ τὸ τ βάσεως εὐμετακίνητον, ἢ τις αὐτὴν ἄγει κὴ φέρῃ, κὴ κατ' κύματων ἐνίοτε κὴ θαλάττης, ἵνα σωματίλλωνται μὲ ἀλλήλοις, ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ. μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται, καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ ἐγκαλούντων αὐτὴν, ὅτ' ἐυδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τ τύχης ἔργα τοιαῦτα. τ δ' Ἑρμοῦ, ἀτελόμου μὲν ὄντα διανοῆσαι, ἐργάται τ τέχνης ἀπόδοσις, διάσαι πάλιν ὅπως ἐξύπνανται τῆς τύχης κεκοσμήκασιν οἱ παλαιοὶ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. νεανίσκος ἐστὶν ὥρας, ὐκ ἐπίκτητον δ' κομψικὸν ἔχων κάλλος, μὴ ἐυρυὲς, ὥστε σωματοειδῆ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἐστὶ δ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δεδορκὼς δὲ βριμὺ κὴ τ βάσις τὸ παντῶν σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τ κύβον. ἐφ' ὅτε δὲ κὴ αὐτὸν τ θεὸν τέτῳ τῷ σχήματι κοσμῆσαι. ἴδοις δ' ἂν τὰς θεασώτας αὐτοῦ, φαιδρὰς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμορφωμένας δ' ὐδέποτε αὐτὸν, ὡσπερ οἱ τ τύχην, ὐδ' ἀπολειπομένους πότ, ὐδὲ χωριζομένους· ἀλλ ἑπομένους τε καὶ διαπαντὸς ἀπολαύοντας τ σεμνότητος αὐτοῦ.

" Ra. παλιν δι

" Ra. ἐυδὺς

gia plures subeunt familiæ, quàm navigia per mare, nonne insciti est hominis se in tot tantisque rerum casibus cœcæ Deæ committere? atque huic ne firmiter stabilitæ quidem? Adeò n. vesana demensque illa est, ut viros dignos prætervecta sæpenumerò locupletet indignos; ac nè hos quidem constanter; verùm quoad iterum, quæ dedit, puri abripiat temeritate. Atque hanc Deam haud exigua imperitorum turba sequitur, etsi ipsa nunquam in eodem statu maneat, propter baseôs, cui insistit, volubilitatem: Quæ quidem eam per præcipitia rapit rotatque; nonnunquam etiam per pelagus, ubi sequaces ejus commerguntur universi; hæc sola incolumis elabitur, irridétque illorum miserias; quas tunc demum deplorare, eámque criminari incipiunt, cùm remedio non sit locus. Atque ita suas partes agit Fortuna. Mercurium verò, qui Orationis quasi dominus, artiúmque omnium auctor, atque excultor, intuêre vicissim quam dissimili specie antiqui per imagines pingendo, fingendóve adornârunt Adolescens est, in primo ætatis flore, cui pulchritudo nec adscititia, nec fucata, sed liberalis; ex quâ relucet animi virtus. Est autem hilari adspectu, sed obtutu oculorum acri: Pro basi, cui innititur, Cubum seu tesseram habet, quæ figurarum firmissima, minimèque versatilis. Quin & ipsum Deum quandoque eodem apparatu expolivêrunt. Cultores ejus omnes, peræquè ac Deum, quem sectantur, hilares videas; neque conquerentes unquam de suo Deo; quod solent asseclæ Fortunæ; nec ab eo derelictos usquam, aut sejunctos, sed & comitantes semper, sempérque illius providentiâ perfruentes. Contrà verò, quotquot Fortunæ sequaces, conspicias ignavos, artiúmque rudes; sed inani

spe semper vectos, simúlque, quò ipsa cucurrerit, currentes; alios quidem propiùs, à longinquo alios, quosdam etiam ipsius manibus implicatos. Ex quorum numero inprimis Crœsum Lydum adspicias, & Polycratem Samium: Ac mirabere fortè, cùm alteri Pactolum auro affluentem cernas, alteri etiam marinos pisces inservientes. Post hos & Cyrum intuebere, & Priamum, & Dionysium. Ex quibus haud ita multo post Polycratem videas suffixum cruci; Crœsum in potestate Cyri; Cyrum ipsum aliorum crudelitati subditum. Conspicies etiam Priamum hostium manu septum, Dionysium scholam aperientem Corinthi. Quod si alios consp icêre, qui Fortunam procul currentem insequuntur, nec assequuntur tamen, totum chorum prorsus oderis. In eo enim frequentes sunt seditiosi concionum Oratores, meretrices, scorta, & amicorum proditores. Sunt & parricidæ, tumulorum effossores, ac prædones. Plerique, nè Diis quidem ipsis parcerent, sacella etiam sacrilegis manibus compilârunt In Choro autem Mercurii, modesti sunt omnes, artiúmque cultores sedulí. Non currunt illi, non vociferantur, nec invicem prælíantur: vetùm inter eos en medius Deus: quem ordine circumstant universi, nec eam, quam singulis dedit, stationem deserunt. Hic, qui Deo proximi ac decorè circumfusi, Geometræ sunt, Arithmetici, Philosophi, Medici, Astronomi, & Grammatici. Hos excipit alter chorus, Pictores, Statuarii, Librarii; Fabri, Architecti, Sculptores. Post hos etiam ordine tertius (quo reliquæ continentur artes) consimili decore per partes suas digestus est. Cuncti illic intentis oculis communem intuentur Deum, ejusque mandatis morem gerunt. Per-

τοις ὃ γε τῆ τύχῃ" συνεπομένοις, ἅπαντας μὲν ἀρχοις θεάσῃ, καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς, ἐχυμένους δ' ἐξ ἐλπίδων ἀεί, καὶ θείῃ τῆ δαίμονι σωθέοντας, ἐνίους μὲν ἐγγύς, οὓς ὃ πορρωτέρω, πολλοὺς ὃ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους. ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον ἐκεῖνον τὸν λυδὸν ὄψει, καὶ τὸν Πολυκράτη τὸν σάμιον. καὶ ἴσως θαυμάσεις, τὸ μὲν, τὸν Πακτωλὸν ἐκεῖθεν ῥέοντα χρυσὸν, τὸ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθύς· ἢ μὴ τούτων ὃ καὶ Κύρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον, καὶ Διονύσιον. ἀλλὰ τούτων αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον ὄψει, Πολυκράτη μὲν ἀνεσταυρωμένον, τὸν δὲ Κροῖσον ὑπὸ τὸν Κῦρον, αὐτὸν ὃ τὸν Κῦρον ὑπὸ δηίοις. ὄψει ὃ καὶ Πρίαμον καθειργμένον, καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. εἰ ὃ καὶ τοὺς δηίους ὑποσκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτῶν θέουσιν διώκοντας, ἐγγὺς τυγχάνοντας δὲ, μισήσεις ὅλως τὸν χορὸν· εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοὶ, καὶ ἑταῖραι, καὶ πόρνοι, καὶ φθορεῖς τῶν φίλων· ἔστι ὃ καὶ φονεῖς, καὶ τυμβωρύχοι, καὶ ἁρπαγες· πολλοὶ ὃ οὐδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν φεισάμενοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες. ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν, πάντες ἰδιῶται κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται. ἃ θέασι ὃ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται· ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ἀμφ' αὐτὸν ὃ ἅπαντες ἐν τάξει κεκοσμημένοι, χώραν ἕκαστος ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν, οὐκ ἀπολιπόντες· οἱ μὲν, ἔγγιστα τοῦ θεοῦ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γραμμέτραι, καὶ ἀριθμητικοὶ, καὶ φιλόσοφοι, καὶ ἰατροὶ, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ γραμματικοί. τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος χορὸς, ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταὶ, τέκτονές τε, καὶ ἀρχιτέκτονες, καὶ λιθογλύφοι. καὶ μετ' αὐτοὺς ὃ ἡ τρίτου τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι, κατὰ μέρη μὲν ὅτω κεκόσμηνται". *πάντες ὃ τοῖς

" Pa. τῆς —χης.

" Ad. μὲν ὃ.

*Ba. πάντα

" Ald. κοινῷ τῷ.

πρὸς τὸ θεὸν ὑποβλέψαι " κοινὸν, τῶν παρ' αὐτῷ προστάγματι πειθόμενοι. θεάσῃ δ' καὶ παῦδα πολλοὺς μετ' αὐτῷ τῷ θεοῦ, τεταρτίαν δ' τινα τάξιν ὥσπερ ἐξ ἀνδρῶν ἐκκριτον, οὐκ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μὴ τῆς τύχης ἄ γὸ ἀξιώμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς ὅπως εἰδείη κείνῳ· ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις πρέποντας, ἑπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους, πρῶτά τε καὶ πρὸ τῆς ἄλλων ἄγει, ὡς εἰ " αὐτὸν ἔγωγ' ἀεί τοῦτον, οἶμαι, τὸν χορὸν νοήσας ὁποῖός ὅστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις Σωκράτης ὅστιν ἐν αὐτῷ, καὶ Ὁμήρῳ, καὶ Ἱπποκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἕψεται, οἷς ἴσα καὶ τοῖς θείοις σέβομεν, οἵτ' ὑπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ. τῆς δ' ἀνῶν ἁπάντων, οὐκ ἔστιν ὅς τίς ἡμεῖς ποτὲ πρὸς αὐτὸν οὐ μόνον γὸ τῶν παρόντων προφύλαττεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι συμπλοις ὅτι, καὶ ναυαγούντων οὐκ ἀπολείπεται. Ἀείσιππος γοῦν, ἐπειδή ποτε πλέων τὸ σκάφος ἀπολυμαίνω, ἐπὶ τὰς συρακοσίων ἠιόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθάρρησε, θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν· ἐλογίσατο γὸ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν. ἔπειτα παρεβυόμενος εἰς τὸ συρακοσίων γυμνάσιον, καὶ παῦτὶ τὰ ἐπιφθεγξάμενος,

* Sophoc. Oedip. Colon. v. 3.

" * Τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ' ἡμέραν
" Τὴν νῦν ἀπαιτοῖς δέξεται δωρήματα·

προσιόντας τέ τινας ἔχειν αὐτῷ, καὶ γνωρίζοντας ὅς τίς εἴη, καὶ παντων ὧν ἐδεῖτο, μεταδιδόντας εὐθέως. ὡς δ' εἰς Κυρήνην αὐτῇ τὴν πατρίδα μέλλοντές τινες πλεῖν, ἐπυνθάνοντο,

multos etiam inibi videas (ex quibus quartus chorus à prioribus secretus) adhærentes ipsi Deo; nec tamen, quales modò erant Fortunæ comites. Neque enim solet hic Deus ex dignitatibus civilibus, ex generis claritate, aut opulentiâ, præstantissimos viros æstimare: verùm qui vitâ honesti, & in artibus, quas profitentur, clari; quíque mandatis ejus parent, legitimèque exercent artes, eos & honore afficit inprimis, & in prima acie aliis præponit, neque à latere suo sinit usquam discedere. Hunc tu (scio) chorum cùm qualis sit intellexeris, non solùm æmulari, sed & adorari non desines. In hac classe Socrates, Homerus, Hippocrates, Plato, atque horum sectatores; quos omnes pari diis honore nos ipsi prosequimur, quasi præsules aut ministri alicujus numinis. Reliquorum autem omnium nemo est, quem Deus ille unquam neglectui duxit, utpote quorum non modò præsentium curam gerit; sed cum navigantibus etiam unà navigat, neque naufragium passos derelinquit. Exemplo est Aristippus, cui cùm fractâ olim navi, in Syracusanum littus ejiceretur, primùm confidit animo, cum in arena figuram Geometricam vidisset. Indè enim intellexit ad Græcos se, sapientésque viros, non ad Barbaros perveniſſe. Mox, ubi Gymnasium Syracusis adiens, versus edidisset hos;

" Ecquis hòdie exulem vagantémque Oedipum
" Exilibus beaverit munusculis?

Incidit in eos, qui ultrò convenirent, & quis ille esset, quibúsque opus erat rescíscentes, omnia illicò impertirent. Cùm verò quidam ad ejus patriam Cyrenem navigaturi, numquid ad suos mitteret, interrogarent,

"Iubete Meos (inquit) poſſeſſiones parare, quæ navi fractâ, ſimul enatent cum poſſidente. Infœlicium autem hominum, ſemperque divitiis inhiantium, plerique fuêre, qui in talia rerum diſcrimina adducti, corporibus ſuis aurum argentúmve alligantes circumdantéſque, unà cum pecuniis amiſêre animam. Neque hoc animadvertere poterant, ex animantibus ſe brutis, quæ artibus ſunt inſtructa, præoptare ac ſeligere: ſiquidem & bellatores equos, & canes ad venandum aptos, præ cæteris in pretio habent. Ac ſervos quidem ſuos artibus inſtitui curant, ſæpe etiam inſumptâ in eos pecuniâ haud parvâ; ſeſe verò interim neglectui ducunt. Quid? Nonne illud turpe, herilem famulum quandóque decem millibus drachmarum æſtimari, herum ipſum nè unius? unius dixi? Cùm talem nemo in famulitium acceperit, vel gratis? Nonne iſti labeculam ſibi ſolis aſperſêre, qui ex omnibus quæ extant artibus nè unam addidicêrunt? Cùm .n. illi animantia etiam bruta exercitamentis artium eruditant, ſervúmque rudem artíſque inſcientem pro nihilo putent: ſi fundos aliáſque poſſeſſiones eâ complectantur curâ, ut quælibet, quantum poteſt, excultiſſima evadat, ſeipſis interim neglectis; quaſi animam habeant necnè ignari: nonne hoc fatentur, ſe vel abjectiſſimis eſſe ſervis haud abſimiles? Tali igitur homini ſi quando occurras, ita eum affari, nec inſcitè, poteris. "Heus, bone vir, familia tibi & mancipia cuncta bellè habent; porro equi, canes, agri, & quæcunque poſſides, probè conſtituta; & tu ſolus es, cujus ratio nè tantilla ducitur. Ergo nec Demoſthenes inſcitè, nec Diogenes. Ille, divites ineruditos, deauratas nuncupabat oves; hic, aſſimilabat ficubus, quæ in montibus præruptis naſcuntur. Nam &

μή τι τοῖς οἰκέταις ὀπτέλλῃ, κελεύῃν αὐτοῖς, ἔφη, ταῦτα κλᾶδας τὰ κλήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντα συνεκκολυμβῆσει. πολλοὶ δὲ ἤδη κακοδαιμόνων καὶ πάντα σὺν τῷ πλοίῳ ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων σπείραισι γλυόμενοι, χρυσὸν ἢ ἀργύριον ἐξαφάμενοί τε καὶ σπειδόμενοι τῷ σώματι, σὺν αὐτοῖς κῆτει ψυχῶ. ὑδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι κῆ ἤδη ἀλόγων ζώων αὐτοὶ "πρῶτοι τὰ τῇ τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται· κῆ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους, καὶ τοὺς θηρευτικοὺς κύνας πρῇ ἤδη ἀγῶνι πονοῦσι. κῆ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας, πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες, ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι. καίτοι ἐκ ἀξιοῦν, τ οἰκέτῃ μὲν ἐνίοτε δραχμῆς ἓ μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τ δεσπότην αὐτῷ, μηδὲ μιᾶς; κῆ τί λέγω, μιᾶς, ὑδ' ἂν πρωτά τις τ τοιοῦτον λάβοι. μή ποτε αὐτοὺς μόνους ἠπιάκασιν, ἐν πάντων μνήμιον ἐκ μαθόντες τέχνῃ; ὅταν γὰρ κῆ τὰ ἄλογα τ ζώων ἐν τεχνικοῖς ὀπτηδεύμασι παιδεύωσι, κῆ οἰκέτην ἄχρηστον κῆ ἄτεχνον, ὑδενὸς ἄξιον ἓ νομίζωσιν, ὀπτιμελοῦνται δὲ καὶ τ χωρίων, καὶ τ ἄλλων κτημάτων, ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅτι βέλτιστον ᾖ, μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελῶσι, μηδ' εἰ ψυχῆ ἔχουσι γινώσκοντες, δῆλον ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τ οἰκετῶν ἐοίκασιν. ὥστε τι ὀπτᾶς ἀνδρὶ τοιούτῳ, προσκόπτοις ἂν εἴποι πρὸς ἀυλόν. ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μὲν σοὶ δ' ἔχει, καὶ παράδεισοι πάντα, καὶ ἵπποι δή, καὶ κύνες, καὶ χωρία, κῆ ὅσα κέκτησαι, διάκειται καλῶς αὐτὸν δ' σε, ὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει. καλᾶς ἦν καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ ὁ Διογένης. ὁ μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαίδευτος· ὁ δὲ, τοὺς ὀπτῇ χρημνῶν συκᾶς ἀπεικάζων αὐτούς. ἐκείνων τε γὰρ τ καρπὸν, ὐκ ἀν-

ἀνθρώπους

"πρῶτον

ἀρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιὸς ἐδίδυ· τούτων τε τὰ χρήματα, μηδὲν μᾶλλον ὄφελος εἶναι τοῖς ἀστείοις, διαπαντὸς δ' ὑπὸ τῶν κολάκων· οἵτινες, ἐὰν ὅπως τύχῃ, πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἅπαντῶντες παρέρχονται, μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. ὅθεν δὴ ὁ ταῖς κρηναίαις τοὺ τοιούτους εἰκάσας, ἀμούσους πως λῦ. καὶ γὰρ τοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν "ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχωσιν ὕδωρ, ἀναστρέφονται, πρὸς οὐροῦσι. καὶ ἔστιν ὁ λόγος, τοὺ διὰ μηδὲν "ἄλλο ἢ τὰ χρήματα προβλέπειν, ἅμα τοῦ περιδύεσθαι τούτων, εὐθὺς καὶ τῶν "ἄλλων ἃ διὰ ταῦτ' "εἶχον, ἐστερῆσθαι. τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς τύχης ἐπαιρόμενοι.

illarum fructibus non homines vesci, sed corvos, graculósque; nec horum pecunias prodesse probis civibus, sed (ut æquum est) ab assentantibus absumi: Qui si illis fortè occurrerint, exhaustis eorum bonis, insalutatos prætereunt, quasi non nôssent. Itaque non nemo, nec insipienter quidem, fontibus eos persimiles esse dixit. Ex fontibus enim qui priùs aquam hauriebant, postquam illa esse desiit, ibidem reductis vestibus immingunt. Nec absonum herclè, qui nullo alio, quàm divitiarum nomine, admirationi sunt, ut his spoliati, reliqua etiam, quæ harum gratia obtinebantur, amittant. Quid enim aliud eos maneat, qui cùm nihil boni in se possideant, semper de externis fortuitisque gloriantur bonis?

CAP. III.

Artes Nobilitati præstare.

Τοιοῦτοι δέ πινές εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι, καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα· καὶ γὰρ καὶ ὅτοι παύσει τῶν ἀλλων ἀγαθῶν, ὅτι τὸ γένος ἤκουσιν. οὐδὲ τοσοῦτον γιγνώσκοντες, ὅτι ἡ ["ἄσκησις] εὐγένεια αὐτή, ἐφ' ᾗ σεμνύνονται, τοῖς καλῶς πόλιν νομίσμασιν ἔοικεν, ἃ μὲν τοῖς δεινοῖς ἰσχύσαντα, παρ' "ἄλλοις δὲ κίβδηλα.

"[Del.]

* Eurip. Phœniss. v. 407.

"* Οὐδ' ἠὔξησέ σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα;

"Κακὸν τὸ μὴ 'χειν· τὸ γένος ἤνεβόσκησέ με.

* Plat. Menexem.

"καλὸς δῶν, ἢ φησιν ὁ Πλάτων, "θησαυρὸς, αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί· κάλλιον δ' ἀντιθεῖναι δύναιτ' ἄν τῷ Σθενέλου λόγον,

* Hom. Iliad. Σ. v. 405.

"* Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.

ταύτῃ γὰρ μόνῃ ἔχοιτ' ἄν, εἰ δή πῃ ἐστὶν εὐγενείας χρεία, πρὸς

EX eodem genere censentur, qui stirpis nobilitatem crepare solent, ejúsq; titulo cristas attollere. Nam & hi quóq; præ inopiâ propriorum bonorum confugiunt ad commendationem generis: nec animadvertunt interim nobilitatem, quâ tantopere turgẽt, haud absimilem civitatũ esse nummis, qui apud eos valent, qui instituêrunt; apud alios, quasi adulterini repudiãtur.

"An non te in altum nobilitas vexit tua?

"Malum est egere: Non alebat me genus.

"Præclarus itaq; thesaurus (sic enim "Plato) parentum virtutes. Præclarius tamen illud, si aliis dictum Stheneli possis opponere.

"At nostros superâsse (ea nostra est gloria) patres.

Nobilitas enim si quid emolumenti adferat, hoc solùm indè consequimur,

mur, quòd exemplo virtutis domestico, ad simile imitandi studium excitamur: ut si nos à majorum virtutibus longissimè absistamus, illorum fortè discrucientur Manes (si modò sensus inest defunctis) nos tantò conspectior inficiat macula, quantò generis claritudo est illustrior. Nam imperiti homines, qui obscuro nascuntur genere, hoc indè lucri faciunt, quòd quales illi sint, plerósque lateat. Quibus autem generis splendor & nobilitas, nè delitescendi copiam facit, quid aliud eo lucrantur, quàm ut insignior ipsorum sit infœlicitas? Enimverò qui generis dignitati non respondent, tantò plùs increpari consuêverunt: unde qui stolidus ac rudis, quoties splendorem familiæ memorat, toties vitium suum narrat, tantò minore veniâ dignum. Neque enim plebeios homines pari trutinâ exigimus, pensitamúsque, ac genere illustres: verùm illos, quamvis probitate mediocres, benignè accipimus, quia quod virtuti eorum deest, ignobilitati adscribitur; Nobilibus autem contrà accidere consuevit, quos, licèt aliis palmam præripiant, si nihil afferant majoribus dignum, vix admiramur. Quocirca, si seriò quis sapit, ad artium exercitationem se conferat; cujus ope si nobilis fuerit, suo genere videatur dignus: sin minus, ipse adornabit genus; ad exemplar Themistoclis antiqui, cui cùm genus verteretur probro, " At ego (inquit) posteris me" is auctor ero clarioris generis: Et, " Meum quidem genus incipiet à me; " tuum verò in te desinet. Quis nescit Anacharsidi Scythæ, quamvis natione barbaro, nihil obstitisse, quò minus admirationi jam sit, atque inter sapientes numeretur? Hic alteri exprobranti, quòd barbarus esset, ac Scytha, " Mihi (inquit) patriæ dedecori est, tu verò patriæ. Adeò prudenter increpuit hominem, qui ipse nullius pretii, non alio quàm patriæ nomine gloriabatur. Etenim si res hu-

οἰκεῖον ὑπόδειγμα ἢ ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι· ὡς εἴγε καὶ πολὺ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη καὶ ἐκείνοις, εἴπερ αἴσθησις αἰσχύνη δ' ἡμῖν αὐτοῖς τοσῷδε μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γένος ἐπιφανέστερον· οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς, πανταπασιν ἄσημοι τῷ γένει, τοῦτο γοῦν αὐτὸ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γιγνώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς ὁποῖοί τινές εἰσιν· ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους οὐδὲ τοῦτο λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ἄλλο ἢ ἐπιφανέστερον" ὅτοι δυσχροΐαν; καὶ μὴν γε καὶ καταγιγνώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τῶν γένους, ὡς εἰ καὶ τις ἠλίθιος ὢν ὑπομιμήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνῃ. ὃ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυγχάνοντας ἀνθρώποις τοῖς ἐκ γένους λαμπροῦ. ἀλλὰ τοὺς μέν, καὶ μετρίοι τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα, τὴν δυσγλωσίαν τῆς ἐνδείας τῷ αὐτῶν ἀναφέροντες· τοῖς δ', εἰ μηδὲν τῆς προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, ὡδέπω θαυμάζομεν, ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πολὺ διαφέρωσιν. ὡς εἰ τίς δὲ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει προσίτω, δι' ἣν καὶ εὐγλωττὸς ἦ, τῷ γένους ἐκ ἀνάξιος φανεῖται· καὶ μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει, μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὀνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ γένει· ἀλλ' ἐγώ, τοῖς " ἀπ' ἐμαυτοῦ ἄρξω, ἔφη, τοῦ γένους· καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρξεται· τὸ δὲ σὸν, εἰς σὲ τελευτήσει. ὀρθῶς ὡς ἄδην κωλύει τὸν σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμάζεσθαι τε καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι καίτοι βάρβαρος ἦν τὸ γένος. ἔτος ποτὲ ὢν βάρβαρος εἶπε καὶ σκύθης· ἐμοὶ μὲν ἡ πατρὶς ὄνειδος, σοὶ δὲ τῇ πατρίδι· παῦε καλὰς ἐπιπλήττας τῷ μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυνομένῳ· εἰ γὰρ ἐπῄσας τοῖς

" Ald. γαῖον.

" Alii, μετ' ἐμὲ. Ald. & Bas. μετ' αὐτὸν

τοῖς φεάγμασι τὸν νοῦν, ἢ διὰ τὰς πόλεις δίχεσθαι ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γεγενημένους, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοὐναντίον, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις, καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας· τίς γὰρ ἂν Σταγείρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλη; τίς δ' ἂν Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἀράτον τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τὴν Ἀθηναίων αὐτῶν μέχρι πόρρω τέκνωμα περοίτικεν; ἢ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν, † λεπτόγεως γὰρ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἳ πλεῖστοί τε καὶ ἄριστοι νομίζονται μετέδοσάν πη καὶ τῇ πατρίδι τῆς σφετέρου κλέους. μάθοις δ' ἂν ἐναργέστατα τὸ τοιοῦτον ἀμηθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπερβόλου ἢ τὸν Κλέωνα λογίσαιο, τοσοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κερδήσαντας, ὅσον ἂν τίς εἰς φευφάνειαν κακῶν ὁπλίσαιτο.

† Thucyd. l. 1. p. 1.

† Pindar. Dithyramb. apud Schol † Idem Olymp. Od. 6.

" Παρ. λύεις.

" † Ἦν ὅτε σύας βοιώπιον ἔθνος ἔνεπον,

ὁ Πίνδαρος φησὶ, καὶ πάλιν ὁ αὐτός.

" † Εἰ ἐπφδόμεθα βοιωτίαν σῦν.

ἀξιῶν ὅλου γένους ἔθνος τὸν ἐπ' ἀμαθίᾳ, φόγον ἀπολέσαι διὰ τὴν ἑαυτοῦ μουσικήν.

manas paullò acriùs intueare, non tam civitatibus illustratos cives comperies, quàm per viros artibus claros, ipsorum patrias celebratas fuisse. Quod enim nomen Stagiræ accessisset, nisi ob Aristotelem? Quod verò Solis, nisi propter Aratum & Chrysippum? Vide Athenarum gloria tam longè pervagata est? non ob fœcunditatem soli; quod exile & sterile: sed per viros potiùs inibi natos; qui cùm multi & præstantissimi essent, in patriam quoq; nec minimam transtulêre partem gloriæ suæ. Cujus rei veritatem haud luculentiùs addiscas, quàm si Hyperboli vel Cleonis improbitatem cogites; qui ex Athenarum splendore tantum lucrati sunt, quantum quis ad scelera sua testificanda comparâsset. Pindarus de patria sic.

" Tempus fuit, cùm Boeticam no-
" stram gentem vocarent sues.

Idémque rursus.

" An effugimus nos (vetus dicteri-
" um) Boeticam suem?

Quasi censeat Poeta, imperitiæ notam, quæ toti propè genti inusta est, per ipsius artem Musicam (i. Poesin) aboleri.

CAP. IV.

Artes elegantiæ corporis antecellere.

Ἐπαινέσῃ δ' ἄν τίς καὶ τὸν Ἀθηναίων † νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην, ἐκώλυε θρέψαι τὸν παῖδα τρέφειν· πάσης [γὰρ] ἀπάσης κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης, ἵνα ἐξ ὡραιότατα φαίνοιτο τὰ σώματα, πολλοῖς σωφρονοῦσι φευλέπτοις διὰ κάλλος γεγονόσι, ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἶτ' ὕστερον, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος, λέγειν,

" Εἴθ' ὤφελεν τὸ κάλλος, ὅ με
" διώλεσε,
" Κακῶς ὀλέσθαι——

† Plutarch. Solon.

" Δὲ

Athenienſem verò legiſlatorem quis non jure laudet, qui vetuit parentem, ne jus alimoniæ à filio peteret, quem nullam artem docuiſſet? Quum enim omnis ars id temporis exercetur maximè, cùm corpora videntur quàm floridiſſima; pleriſque contigit, cùm corporis pulchritudine mirandi eſſent, excolendæ animæ prætermittere curam, poſteáque, cùm fruſtra ſit, ſibi occlamare.

" Vtinam forma, quæ me per-
" didit,
" Pereat malè!——

Quibus tunc demum Solonis illud in mentem venit: Qui vitæ exitum ante omnia spectari monuit. Quin & senectutem convitiis onerant, cùm seipsos debuissent: Nec Euripidis non laudant carmen,

" ——— Nam periculo non caret,
" Vltra modum si quis formam poliat suam.

Cùm igitur vigorem juvenilem vernis floseulis parem esse norimus, voluptatémque momentaneam præbere; satiùs fuerit primò illud Lesbiæ comprobare.

" Nam qui formosus est, usque eò est, dum cernitur:
" Qui verò bonus est, is semper erit formosus.

Deinde Soloni obtemperare, eandem sententiam exprimenti. " Senectus, " quoniam, ut gravis ingruénsq; tempestas, metuenda est; non calceamentis tantùm vestibúsq; indigens, " sed & domicilio commodo, aliisque " rebus permultis; adversùs hanc, ceu " tempestatem, boni gubernatoris exemplo, multò antè præparari oportet. Illud enim miserum.

" ——— Imprudens res demum percipit ætas.

Cui enim operi inservire dixeris adolescentis pulchritudinẽ, quæ nullis artibus excultaest? Num rei militari? Atqui in tales peridoneè decãtetur illud.

" Quin tu conjugii mulcentia munera tractes.
" Ito domum: quæque es sortita negotia cures.

Siquidem & Nireus ille,

" ——— Ad Trojam forma pulcherrimus ibat,
" Ast imbellis erat. ———

Cujus hominis nisi semel non meminit Homerus in Catalogo Navium: nec aliâ credo de causâ, quàm ut indicaret, quàm inutiles sint pulchritudine præstantes, quibus aliud nihil accesserit, quod sit utile in vitâ. Sed nec ad opes parandas (quod perditi quidam

πλουτηθῆναι δ' αὐτοὺς καὶ τὸ τῆς Σόλωνος εἰσέρχεται, σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου. εἶτα καὶ πρεσβύτας λοιδοροῦνται", δέον ἑαυτοὺς καὶ τὸν Εὐριπίδου ἐπαινεῖν λέγοντα.

" ——— †Οὐ γὰρ ἀσφαλὲς ἔτι,
" Περαιτέρω τὸ κάλλος, ἢ μέσῳ λαβεῖν.

ἄμεινον δ' ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐγνωκότας, τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν, τοῖς νεανίαις ἀνθεσιν ἐοικυῖαν, ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν· ἐπαινεῖν τε καὶ τὴν Λεσβίαν λέγουσαν".

" †Ὁ μὲν γὰρ καλὸς, ὅσον ἰδεῖν πέλεται·
" Ὁ δ' ἀγαθὸς, αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται.

πείθεσθαι δὴ καὶ Σόλωνι τῷ αὐτῷ γνώμῃ ἐναγκυμονῶν. "τὸ δὴ γῆρας " καθάπερ χαλεπὸν ἐφερπύοντα " χειμῶνα, δέεσθαι οὐ τροφῆς μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτηδείας καὶ μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτὸ, " καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ " πολλοῦ πρὸς χειμῶνα· μοχθηρὸν " γὰρ τὸ,

" †Ῥεχθὲν δὴ τε νήπιος ἔγνω.

πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον ἀνάσκητον νέου κάλλος· ἆρά γε εἰς πόλεμον; καὶ μὰ Δία οὐκ ἂν εὐχερῶς τις ὁμοφωνήσειε τοῖς τοιούτοις.

†" Ἀλλὰ σὺ γ' ἰμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο·
* " Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε.

καὶ γὰρ ὁ

" †Νιρεὺς κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
" Ἀλλ' ἀκαπανδὸς ἔην.

καὶ διὰ τοῦθ' ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ, πρὸς ἐπίδειξιν, ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ἀφῇ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. ἀδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, εἴ τις τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι

† Herod. lib. 1.
" B. & A. —τας.
† Eurip.
" —γεσι.
† Sapphon. i. Lesbiæ.
† Il. ε. v. 32.
† Il. ε. v. 429.
* Il. ζ. v. 490.
† Od. β. 673, 675.

τολμῶσι τὸ κάλλος ὀνομάζειν, " χρήσιμον· ὁ μὲν γὰρ ἡδὺ θέατρόν τε καὶ ἔνδοξον καὶ βέβαιον χρηματισμὸς, ἀπὸ τέχνης γινόμενος πέφυκεν· ὁ δ' ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους, αἰσχρός ὅτι καὶ διαπαντὸς ἐπονείδιστος. χρὴ τοίνυν τὸν νέον πειθόμενον τῇ παλαιᾷ † παροιμίᾳ, τῇ ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην ἕξιν καὶ τῇ ψυχῇ, ἄπορον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν. εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν ἔχειν, τοσῷδε μᾶλλον ὀφείλειν αὐτὸν μεγαλύνεσθαι τὴν ψυχὴν, ἵν' ἔχῃ λέγειν τὸ ὁμηρικόν·

" † Ἄλλος δ' αὖτ' εἶδος μὲν ἀμείνων πέλεν ἀνήρ,
" Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφε· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
" Τερπόμενοι " λιάσσει. ὁ δ',
" Ἀσφαλέως ἀγορᾶφι,
" Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δ' ἔπρεπε ἀγρομένοισιν·
" Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὡς εἰσορόωσιν.

Ἐξ ἁπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις ἐναργὴς φαίνεται, μήτ' ὀπὶ γένους λαμπρότητι, μήτ' ὀπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντα, καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα· κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ † Διογένους, οὗ ἀγαθόν τινα ἐπῳδὸν. ὃς ἑστιώμενός ποτέ τινι, τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων ἀκριβῶς προνενοημένῳ. μόνα δ' ἑαυτοῦ παντάπασιν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πύον, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν παρεῖχε ἔπτυσε, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας. ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος, οὐδὲν, ἔφησεν, ὁρᾶν ἔπος ἠμεληκὸς τῆς οἰκίας, ὡς ἐκεῖνον. τοὺς μὲν τοίχους ἅπαντας, ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμημένους· τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκείμενον, θεῶν

dicere audent) pulchritudo quicquam confert. Nam pecuniarum quæstus is demum liberalis, honestus ac stabilis, qui ex artibus suppetit: Qui verò ex corporis formâ, inhonestus, sempérque infamis. Itaque adolescentem ex veteris proverbii mandato, formam suam in speculo intueri decet: Si facie pulchrâ appareat, ut enitatur consimilem animam reddere: (Absurdum enim esse, in cute formosâ habitare animam deformem) si corporis specie turpis videatur, tantò studiosiùs expolire animum; ut possit Homericum illud pronunciari:

" Ecce alter, propriæ minor est cui gratia formæ,
" Suavibus at vultum dictis Deus expolit. Illum
" Quàm juvat adspicere insigni gravitate loquentem,
" Et facili fronte? Ille chorum supereminet omnem.
" Hunc, quoties urbem ingreditur; ceu numen adorant.

Ex omnibus ergo, quæ dixi, cuivis, nisi inscienti, perspicuum est, neque generis claritate, neque opibus, aut formæ elegantiâ fretum, doctrinæ cultum negligere oportere. Atque hæc disseruisse sit satis. Sed satiùs fortè opinor Diogenis hîc factum, quasi aptissimum Epôdum, accinere. Is apud quendam convivio exceptus, qui cæteris rebus accuratè provisis, seipsum neglectui habuit; primò quasi sputaturus screavit; dein undíque circumspiciens, cùm nihil reperiret, quod conspueret, in ipsum domus Dominum expuit. Stomachanti illi causámque requirenti respondit, per totam se domum nihil illo sordidius vidisse: Parietes omnes picturis eximiis decoratos, pavimentum tessellis pretiosis concinnatum, variisque Deorum imaginibus distinctum; su-

C 2 pellecti-

'' χρησίμων

† Laert. in Socrat.

† Od θ. v. 169.

'' λιάσσει. B. & P.

† Laert. in Diogene.

pellectilem puram ac nitentem, ſtragulas, lectos pulcherrimè elaboratos eſſe: ſolùm ipſum, qui poſſidet, incultum conſpici: Hominibus autem id eſſe moris, quem locum præ aliis ſordidiſſimum videant, ut in illum expuant. Te ipſum igitur (mi adoleſcens) qui conſpuare ne dignum præbeas; cùm reliqua tua pulcherrimè ſint conſtituta. Rarum enim hoc atque infrequens, unum hominem cunctis ſimul potiri, ut pariter ſit nobilis, dives, & formâ inſignis. Quòd ſi omnia fortè in uno convenerint, indigniſſimum hercle, inter omnia, quæ poſſidet, ipſum ſolum, qui inſpuatur, dignum videri.

εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατεπωμάς· ἅπαντα τὰ σκεύη λαμπρὰ καὶ καθαρὰ, καὶ τοὺ ἐρωμένου, καὶ τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι· μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾶν ἠμελημένον. ἔδοξεν δ' ἅπασιν ἀνθρώποις, εἰς τοῦτ' ἀτιμοτάτης τῆς παρόντων τόπων ἀποπτύειν. μὴ τοίνυν ἐάσῃς, ὦ μειράκιον, ἄξιον τὸ ἀποπτύεσθαι γενέσθαι σαυτὸν, μηδ' ἂν ἅπαντά σοι τἄλλα καλλίστα διακεῖσθαι δόξῃ· ἀπαίσιον μὲν γὰρ ὅτι καὶ τὸ τυγχάνειν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὡς ἀληθῶς τε, καὶ πλεῖστον ἔπι), καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτὸν· εἰ δ' ἄρα καὶ συμβαίη ποτὲ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασι τοῖς εὐφροσιν ἑαυτὸν καταπτυστὸν εἶναι.

Confutatio.

CAP. V.

Contra inutiles artes, præſertim exercitationem Athleticam.

QVocirca quotquot (ô pueri) oratione meâ acciti ad artes addiſcendas acceditis, id agite ſeriò, nè veterator vobis impoſtórve quis imponat, artémque inutilem doceat, improbámve. Qui probè illud nôſtis, quibuſcúnque præceptis non utilis propónitur finis, ea nè nomen artis mereri. Ac cæterarum quidem nullam ſibi artis titulum vindicare nôſtis; quales ſunt, Petauriſtam agere, per extentum funem incedere, in gyrum, acie minimè caligante, circumagi: qualia Myrmecidæ Athenienſis, & Callicratis Lacedæmonii exercitamenta fuêre. Vnam (Adoleſcentes) profeſſionem Athleticam ſuſpectam habeo; ne iſta, quæ corporis promittit robur, & apud vulgus gloriolam quandam conciliat, cùm apud majores etiam perpetuis pecuniæ largitionibus publicè honorata,

Ἄγετ' ὅμως, ὦ παῖδες, ὁπόσοι τῆς ἐμῆς ἀκηκόατε λόγων; ὅπως τέχνης μάθησιν ὥρμησθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ ὑφαρπάσας ποτε, ματαιοτεχνίαν ἢ κακοτεχνίαν διδάξηται· γιγνώσκοντας ὡς ὁπόσοις τῆς ὁπωσδήποτε ἕνεκα τὸ τέλος βιωφελὲς, τούτοις ἐκ εἰσὶ τέχναι. καὶ σοὶ μὲν τῆς ἐμῆς ὑμᾶς καὶ πάνυ πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ὅτι τύχῃ, ἢ τὸ, τε πιταυρίζειν, καὶ βαδίζειν ὅπη θοινίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε σφενδονᾶσθαι, μὴ σκοτόμενον [καὶ]" οἷα τὰ †Μυρμηκίδου τοῦ ἀθηναίου, καὶ †Καλλικράτους τοῦ λακεδαιμονίου. τὸ δ' ἧς ἀθλητῶν ὁπωσδήποτε μόνον ἀποδέχω, μή πως ἄρα τοῦτο καὶ ῥωμαλέου σώματος ἐπαγγελλόμενον, καὶ πῃ πρὸς τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, δημοσίοις καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἠμερησίας

" P. διάγε. † Ælian. l. 1. c. 17. † Ibid.

ἡμερησίαις ἀργυρίου δόσει, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀρίστοις τετιμημένον, ἐξαπατήσῃ πολλοὺς τῶν νέων, ὡς σπουδαίου τινὸς τέχνης. ὅθεν ἄμεινον σκοπεῖσθαι περὶ αὐτοῦ. ἀνεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος, ἐν οἷς ἴσμεν ἀπείρητος. τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, "ἐπικοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις. τοῖς μὲν, καθόσον λογικόν ἐστι· τοῖς δὲ, καθόσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστὶ τὰ κρείττονα κοινωνίας αἱρεῖσθαι, ἐπιμελήσασθαι παιδείας· ἧς τυγχάνοντες μὲν, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν· ἀποτυγχάνοντες δὲ, ἐκ αἰσχυνόμεθα τὴν ἀρχὴν τῶν ἀλόγων ζώων. ἡσσώμενοι. σώματος δ' ἄσκησις ἀθλητικὴ, ἀποτυγχανομένη μὲν, αἰσχίστη. ἀποτυγχανομένη δὲ, τῶν ἀλόγων ζώων ἑνὸς πρὸς χρείττονα· τίς γὰρ λεόντων, ἢ ἐλεφάντων ἰσχυρότερος; τίς δ' ὠκύτερος λαγωοῦ; τίς δ' οὐκ οἶδεν ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι' ἐλεγεῖου ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινοῦμεν; ὡς καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους, θείας ἀξιοῦμεν τιμῆς, ἐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἢ δίσκον ἔρριψαν, ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τεχνῶν ὠφέλειαν; Ἀσκληπιὸς γέ τοι καὶ Διόνυσος, εἴτ' ἄνθρωποι σφέτερον ἦσαν, εἴτ' ἀρχῆθεν θεοί, πολλῶν ἀξιοῦνται μείζων· ὁ μὲν, διὰ τὴν ἰατρικήν· ὁ δ', ὅτι τὴν ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν. εἰ δ' ἐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον. ἱκανὸς ὅδε ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν † ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι, καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας, φασὶ † εἰπεῖν·

"Ἧκες, ὦ Λυκόεργε, ἐμὸν πυκὶ πίονα νηὸν,
"Ζηνὶ φίλε, καὶ πᾶσιν ἀλύμπια δώματ' ἔχουσι·
"Δίζω ἢ σὲ θεὸν μακάρεσσιν, ἢ καὶ ἄνδρα.

paritérque omninò, cum iis qui optimè rem gesserint, æstimata sit; suspicor (inquam) nè non nemini imponat vestitûm; ut eam forsan arti præponendam putet. Quo magis de istâ jam antè cogitandum arbitror: siquidem apud se quæcunque incogitanter suscepit, in iis unusquisque facilè fallitur. Humanum itáque genus (ô pueri) partim Diis ipsis, partim animantibus consentit. Illis; quia ratione utitur. His, quatenus est mortale. Multò igitur satius est, ut communionis, quæ cum præstantioribus est, voluptatem percipiens, ad eruditionis studia te conferas. Quam si obtineas, bonorum quod summum est, consequêre: Sin tantis excideris ausis, haud tamen ab ignaviss imis victus belluis erubesces: Exercitatio autem Athletica si minùs obtineatur, turpitudinem summam parit; sin acquiratur maximè, nunquam eò perveniet, ut brutis antecellat. Quis enim unquam leonibus vel elephantis robustior? Quis lepore velocior? Numquis nescit etiam Deos haud alia de re, quàm artibus laudatos? Aut præstantissimos heroes honoribus ornatos eximiis? non quia probè in stadio cucurrerint, discum jecerint, aut in palæstra luctati sint, sed quòd artium muneribus, mortalium genus juvârint? Æsculapius certè & Bacchus, sive olim homines, sive à primâ origine Dii fuerint, amplissimos honores adepti sunt: Ille obartem medendi, hic, quòd vites serendi atq; excolendi viam docuit. Quòd si fidem non fecerit oratio mea, saltem te Pythii Dei commonebit authoritas. Hic ille est, qui Socratem mortalium sapientissimum pronunciavit, & Lycurgum ità affatus est.

"Ad mea venisti fumantia templa, Lycurge;
"Iupiter ipso, Deûmque chorus quem deligit omnis.
"Te ne Deum dicam esse, vel è mortalibus unum?

" ἐπικοινεῖ

† Plat. in Apolog. † Herod. Clio.

"Crediderim certè esse Deum, cœlóque locandum.

Idem Deus haud mediocriter videtur ornâsse Archilochum jam mortuum. Cujus parricidam, cùm templum ingrederetur, hoc interdixit carmine,

"Musarum famulum necuïsti: absiste, profane.

Nunc tu mihi consimiles athletarum compellationes refer. At non referes, quæ dicere non potes: nisi fortè testem, si quem attuli, quasi minùs fide dignum respuas. Nam tale quiddam mihi subinnuere visus es, cùm totam rem traheres ad testimonia vulgi, laudationésque athletis à populo tributas esse objiceres. Quanquam nè tu quidem, si fortè ægrotes, imperitis te, scio, commiseris, sed paucis rei Medicæ peritissimis: Nec, si navigare animus est, omnibus qui unà navigant, sed uni te gubernatori concredideris. Iam & in rebus levioribus, si quando ædificas, architecto soli credis; sutori, cùm calceamenta quæris. Qui ergo de summis rebus ubi agitur, judicandi potestatem tibi arrogas, adimis iis, qui plùs sapiunt, quàm ipse tu? Ac de deorum judicio in præsentia mitto dicere. Audi modò, de Athletis quid existimavit Euripides.

"Innumera cùm sint mala per omnem Græciam,

"Haud aliud ullum est pejus athletis genus.

"Primo modestè non didicêre vivere:

"Nec sponte vellent, si queant, & quomodo,

"Qui ventri manceps fuerit, & servus gulæ,

"Rem comparârit, quâ patrem & se nutriat?

"Nec ferre inopiam, aut casibus submittere

"Sese valebunt, splendidè nam cùm solent

"Αλλ' ἔτι γὰ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόεργε.

ὁ γὰρ αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν ὑπὲρ τὰ μέτρια. τὸν γοῦν φονέα βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτὸν, διεκώλυσεν εἰπών·

"† Μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ.

† Plus serà num. vind.

λέγε δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν παρασκευάσεις· ἀλλ' οὐκ ἐρεῖς, οἶδα, πάνυ γὰρ ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μή τι τῶν μαρτύρων ὡς οὐκ ἀξιόχρεων κατέγνωκας· ἐμφαίνειν γάρ ἔοικάς τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοῖς πολλοῖς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας, καὶ τὸν ψόγον τούτων ἔπαινον παρεχόμενος. καίτοι ὅτε νοσῶν δοίης, οἶδ', ὅτι, τοῖς πολλοῖς οὐκ ἐπιτρέψαις σαυτόν· ἀλλ' ὀλίγοις δή που τῶν ἀπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἐμπειροτάτοις· ἔτι οὐ πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ. ἤδη γοῦν καὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μὲν, τεκταινόμενος· ὑποδημάτων δὲ χρήζων, τῷ σκυτοτόμῳ. πῶς οὖν οὐκ ἐνθάδε μὲν παρὰ τοιούτων ὁ ἀγὼν ἔστι, σαυτῷ δίδως τὴν κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὰ τὴν σοφωτέρων ἢ καθ' σαυτόν; παρίημι γὰρ τὸ γε νῦν εἰς μνήμην τὴν θεῶν. ἄκουσον δὴ ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν·

"† Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων κατ' Ἑλλάδα,

† Eurip. Autolyc. 1.

"Οὐδὲν χαλκίον ἔστιν ἀθλητῶν γένος,

"Οἳ πρῶτα μὲν ζῆν οὐδὲ πανδαίνοισιν δί,

"Οὔτ' ἂν δύναιντο· πῶς γὰρ ὅς τις ἐς' ἀνὴρ,

"Γναθου τε δούλου, νηδύος θ' ὑπηνέμου

"Κτήσαιτ' ἂν ὄλβον εἰς πατέρ' τρέφειν πάρος;

"Οὐδ' ἂν πένεσθ' ἀνέξυπηρετεῖν τύχαις

"Οἵοιτ'· ἔσθ' γὰρ ἂν ἐσθλὰ τοῖς

"Σπλήρως

" Al. μετὰ.
" ἐς ἀμή.

† Eurip.
" ἡ π. Athen.

† Eurip.

† Lib. de Alimento.

"Σκληρῶς διαλλάσσειν" εἰς "τὰ μήκιστον.

ὅπῃ δὲ καὶ τὰ ἐπιτηδευόμενα αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ὄστιν, ἄκουε πάλιν εἴ σοι θέλεις, ἃ φησι·

"† Τίς γὰρ παλαίσας δ', "τίς ὠκύπους ἀνὴρ,
"Ἢ δίσκον ἀφεὶς, ἢ γναθὸν πλήξας χαλῶς,
"Πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών;

εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν ἃ φησι·

"Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
"Δίσκους ἔχοντες; ἢ δι' ἀσπίδων χεροῖν
"Θείνοντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας;
"Οὐδεὶς, σοφὸς γὰρ ταῦτα μωραίνει πέλας. "Στιχ.—

πότερον οὖν Εὐριπίδου μὲν καὶ τοιούτων καταγελῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τῇ κρίσει; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἁπάντων ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὁμολογηθήσεται τὸ ἐπιτήδευμα. ὅδε μὲν οὖν ὅδε τῶν ἰατρῶν τις ἐπῄνεσεν αὐτό· σκεπτέον μὲν γὰρ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ † λέγοντος. διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιὴς κρείσσων. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρσιν οὐκ ἐβούλομαι κρίνεσθαι· ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ πρώτης ἰδέας ἀνδρός· ὅμως δ' ἐπειδή τινες ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι, καὶ τῇδε τούτων κενὴν δόξαν, ἀφέντες αὐτὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῷ ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην καὶ τούτοις προσχρήσασθαι τοῖς μάρτυσιν, ἵν', ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι, γνωσκωσιν.

* Vivere, tolerare duriora nequeunt.

Sed ut eorum quodque quibus isti operam dant, quàm inutile sit, intelligas, audi rursus, quæ addidit Poeta.

" Nam quis palæstrâ præpotens, quis pedibus celer,
" Discúmve jaculans, vel genas feriens pugil,
" Patriæ coronâ profuit victor suæ?

His omnibus si quæ pressiora, magísque particularia mâlis, attende quæ rursus idem.

" Num bellum in hostes corruent hii, qui manu
" Discos levant? aut qui scutum in arenâ vibrant
" Hostes feroci Marte pellent patria?
" Quis hæc insipiens curet, cùm ferrum micat?

Quid igitur? an Euripidem aliósque id genus autores omittimus, Philosophisque potiùs permittimus judicandi jus? Atqui eorum omnium suffragio, quasi uno ore, damnatur hoc concertandi studium: sed nec Medicorum cuiquam probatum unquam fuit. Primò enim Hippocratem animadverte (" Athletica dispositio non est secundùm naturam: melior est habitus salubris.) Deinde & Medicorum principes, qui Hippocratis ætate inferiores. At testimoniis quidem solis æstimari litem haud placet: Hoc enim Oratorum potiùs, quàm cui in pretio est veritas. Quia tamen nonnulli ad vulgi approbationem, inanémque opinionem confugiunt, neque hoc studium curant, sepositis externis, quale sit per se considerare, in hac quoque causâ testimonia proferre coactus sum; quò sciant se athletæ nè hîc quidem superiores esse.

CAP.

Cap. VI.

Athletica per se considerata nec bonis animi nos instruit, nec corporis, nec fortunæ.

VNde nec mihi intempestivum fuerit; quod fecit Phryne commemorare. Illa in convivio quodam, quo ludus agebatur, ut singuli quæ vellent, reliquis imperarent; ubi mulieres, quæ aderant, anchusâ, cerussâ, fucóque politas vidisset, singulas jussit adportatam aquam manibúsque haustam admovere ad faciem, linteóque extergere. Quod ipsa factitavit primùm. Ac cæterarum quidem facies opplebantur maculis, ut quasi larvas te horrendas videre crederes. Ipsa verò multò pulchrior quàm dudum: quippe quæ sine artificio esset naturæque beneficio pulchra; neque ad formæ decus lenocinio, aut fraude Cosmeticâ indigeret. Sicut igitur pulchritudo vera, cùm iis, quæ foras accidunt, nudatur, sola per se accuratè dignoscitur: haud secus exercitationem Athleticam solitariè pensitare par est; an quidquam habeat in se, quod toti reipublicæ, vel saltem iis qui exercentur, emolumento sit. Cùm ergo naturâ tres sunt bonorum differentiæ: Alia animi, corporis alia, alia externa; nec præter has excogitetur aliud genus; quis nescit eos, qui Athleticam exercent, animi bona ne per somnium participâsse? siquidem ignorent ipsi, utrum animam habeant, necne; tantum abest, ut ratione præditam cognoscant. Nam carnis sanguinísque molem sibi aggerentes, animam nacti sunt quasi cœno immersam, quæ nec accuratè cogitat quicquam, nec minùs quam

Ὅθεν "ἦ τὸ τ' Φρυνίης" δ' ἄχαρι ἂν ἤδη μοι δοκῆσαι μνησθῆναι. αὐτὴ μὲν γὰρ ἐν συμποσίῳ, παιδιᾶς τοιαύτης γιγνομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τῶν συμποτῶν, ἃ βούλοιτο, θεασαμένη παρούσας γυναῖκας αἰσχύνη τε καὶ ψιμυθίῳ, καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος ἀφυσαμένας ταῖς χερσὶ προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτῷ τῷ προσώπῳ, καὶ μὴ τέτο δὶς ἢ τρὶς ἀπομάξασθαι σπόγγῳ καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἐποίησε. ταῖς μὲν δὴ ἄλλαις ἁπάσαις ἀπὸ λουτροῦ τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη, καὶ τῶν ὁμοιοτάτας "εἶδεν τοῖς μορμολυκείοις· αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη· μόνη γὰρ τῶν ἀκαλλωπίστε τε καὶ αὐτοφυῶς καλῆ, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. ὡς δὲ δεῖ τὸ δημόσιον κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζειν μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσόντων ἀπείτων γιγνομένων· οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἅπασαν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαίνοιτο ἔχειν χρήσιμον, ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς μετεχομένοις αὐτῆς. ἀγαθῶν δὴ τῶν ἐν τῇ φύσῃ, τῶν μὲν "ψυχῆς ἐστι, τῶν δὲ σώματος, τῶν δὲ, ἐκτός, καὶ ὅλως παῦτα εἶδεν δεῖ μοι γνῶναι ἀγαθῶν ὑπονοεῖν, ὅτι μὴ τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν, εἴ ὅναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, "ἄδηλον παντί. τῆς μὲν ψυχῆς γὰρ, εἴ τ' ἐν ψυχῇ ἔχουσι γιγνώσκουσι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τῆς λογικὴν αὐτῆς ὄψεσθαι. σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος, ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἔχουσι κατεσ-

" ἔδη. & ἄχαρι. Ald. & Bas.

" τατα. B. & A.

" Ad ὄντων.

κατισβεσμένῳ, ὑδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένῳ, ἀλλ' ἀμοῦ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. ἴσως δ' ἀμφισβητήσειαν ὡς τ περὶ τὸ σῶμα τινὸς ἀγαθῶν ἐπιβολαί. πότερον δῶν τῆς τιμιωτάτης ὑγιείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' ὑδένας ἀλλοις ἂν δικαίοις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴπερ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν, εὑρήσεις, † πλὴν "τοῦ μὴ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν σφαλερὸν "εἶναι, διὰ μεταβολὴν εἶναι. "τοῦ δὲ μὴ τοῦτο ἀσκησις μὲν ὑγιείης "ἀκοειῆ ἔφης, ἀσκείη δ' πόνων, Ἱπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται ὑφ' ἁπάντων· οἱ δ', τἀναντίον ἐπιτηδεύσασιν, ὑφορτικοὶ τε καὶ ὑφορτικάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τῆς παλαιᾶς λόγου, ὡς κορυβαντῶντες, κατεγελῶντες· ὁ μὲν γὰρ, ὑγιεινὴν διαιταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε· † πόνοι, σῖτα, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια, [πάντα] μέτρια· οἱ δὲ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπερβάλλοντες ἐκδύσης ἡμέρας διαπονοῦσι, ὑφαί τε ὑποφέρονται αὐάγκη πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τῷ ἐδωδῇ, ὡς ὑποκλύσεως ἄν τινα ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν,

"† Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
"† Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
" Ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτεν".

ἀνάλογον πίνω τούτοις καὶ ἡ περὶ ὕπνων αὐτοῖς ἔχει συμπεσεία· ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τοῦ ἔργου "ἥκουσιν, ἐδεσμάτων δεόμενοι, τότε μόνον τότε διανίσταται τῶν ὕπνων· ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν, ὑὸν διαγωγῇ. πλὴν γ' ὅσον οἱ μὲν ὗες οὐ κατὰ φύσιν ὕπνον ἐδέσμασι· οἱ δὲ καὶ τοῦτο πάσχουσι, καὶ ῥοδοδάφναις ἐοίκασι τὸ νῶτα διαχαίνοις. ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης, πρὸς οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, ἔτι καὶ ταῦτα φησι: "† τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης

belluarum animæ, ſtupida vecórſque eſt. Contenderint forſan, quaſi aliquod ex bonis, quæ ad corpus attinent, obtinuerint. Num igitur vindicabunt (id, quo nihil pretioſius) valetudinem bonam? At nullos comperies diſpoſitione magis periculoſâ conſtitutos; præſertim, ſi Hippocrati ſit credendum. "Corporis habitudinem etiam ſummè "bonam (quam hi tantopere cupi"unt) periculoſam eſſe. Illud quoque quod idem præclarè ("Sanita"tis exercitium id eſſe, ut nè ſatie"mur cibis, ut ad præferenda quæli"bet ſimus impigri) uno ore omni"um laudatur. Hii verò contra dant operam, dum ſupra modum laboribus fatigent, diſtenduntur cibis, atque omnino quaſi malè feriati ſermonem venerandi Senis conculcandum putant. Ille enim de ſalubri diætâ præcepturus, "Labor (inquit) cibus, "potus, ſomnus, venus, omnia medi"ocria. Hii, corpora exercitiis delaſſant, ultra id quod decet; cibíſque ſe ingurgitant, ſæpe etiam illatâ ſibi vi, commeſſationibus ad mediam uſq; noctem productis. Vt Homericum illud rectè objicias:

"Totam Dii reliqui noctem traxêre, viríque
"Criſtati, placido devincti membra ſopore:
"Athletis nullus lenibat pectora ſomnus.

Ergo hii, moderatione ſomni perinde ut cæterarum rerum, utuntur: Quo enim tempore, qui naturæ præſcripto ſe gerunt, ab opere venientes deſiderant cibum; tunc primùm excitantur iſti à ſomno. Vt eorum vita porcorum inſtituto non ſit abſimilis: præterquam quòd porci nec ſupra modum laborant, nec vi coacti ineunt paſtum; hii, cùm iſta ſubeunt ſingula, tum etiam terga & ſitibus, interimique virgis è Rhododaphne cædantur. Ac Hippocrates quidem noſter, iis quæ ſuprà dixit, & hæc

D quoque

† 1 Aph. 3.
† Epidem. 6 ſect. 4. Aph. 20.
" παντων.
† Epid. 6. ſect. 6 Aph. 5.
† Il. β. v. 1 & ω. 677
† Il. β. v. 2. & κ. v. 2.
" Pa. πν
" Pa. ἔχετ
† 2. Aph. 51.

quoque adjecit. " Affatim & repentè corpus explere aut inanire, calefacere aut refrigerare, alióve quocunque modo movere, periculi plenum. Nam quicquid (inquit) est nimium, naturæ bellum indixit. Hii verò neque hæc percipiunt, nec alia, quæcunque licet optimè ab eo prolata, negligunt; " verùm ea moliuntur imprimis, quæ " saluberrimis illius præceptionibus " adversissima. Itaque istorum institutum equidem non sanitatis, sed morbi exercitationem dixerim. Quod & Hippocratem arbitror sensisse cùm dixit; " Athletica dispositio non est " secundùm naturam; melior est ha- " bitus salubris. Quibus verbis non modò studium hoc à naturæ jussu abhorrere monuit, sed neque eorum dispositionem appellare voluit habitum; quasi eo etiam nomine privaret, quod apud veteres corporibus undequaque sanis tributum fuit. Est enim habitus, dispositio quædam constans, quæque facilè mutari non potest: Athletarum verò constitutio ad summum perducta, cùm periculi plena est, tum facilè in diversum labitur. Neque enim accessionem aliquam admittit; quia in summo gradu jam posita: & quia nec in eodem persistere, nec otiosa quiescere potest, nihil jam restat, quàm ut in deterius ruat. Atque hoc pacto dum se habent, disponitur Athletarum corpus. Vbi verò se ab exercitio relaxaverint, tum verò multo pejùs. Quidam namq; emoriuntur paullò pòst; alii etsi plus ætatis adepti, senectutem tamen non attingunt: & si attigerint, nihilo tum distant ab Homericis Litis;

" Claudi, rugosi, strabi, distorta tuentes,
" Aut oculis capti———

Vt enim mœnia, quæ Machinis quassata, confestim vel quovis impetu disjiciuntur; cùm neque terræ motum, nec gravioré aliquem sustineant vim. Ita & Athletarum corpora, ab acceptis in arena plagis enervata & putida, levissimis quibusque de causis labefa-

" πληρωῦ ἢ κενοῦ, ἢ θερμαίνειν
" ἢ ψύχειν, ἢ ἁπλῶς ὁπωσοῦν τὸ
" σῶμα κινεῖν, σφαλερόν. πᾶν
" γὰρ φησι, τὸ πολὺ, τῇ φύσει πο-
" λέμιον. οἱ δ' ὅτε τούτων
" ἐπαίουσιν, ὅτε τ' ἄλλων, ὅσα
" καλῶς εἰπόντ' ἐκείνου παραβαί-
" νουσιν· ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ
" τὴν τοῖς ὑγιαινοῦσι παρηγγελμασιν
ὀπτικὴν δόσιν. καὶ διὰ τοῦτ' ἂν ἔγω- 01
γε φαίην ἄσκησιν, οὐχ' ὑγιείας,
ἀλλὰ νόσε μᾶλλον εἶναι τὸ ὀπτικὸν δό- † 3. de Alimen. 29.
μα. τοῦτο δ' οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν
Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν †λέ-
γῃ· διάθεσις ἀθλητικὴ ἡ φύσει,
ἕξεως ὑγιεινῆ χρείττων· ἡ γὰρ μόνον τῇ
τῇ φύσιν ἐσπῆσθαι τὸ ὀπτικὸν δό-
μα, δι' ὧν εἶπε δηλῶν, ἀλλ'
οὐδ' ἕξιν ὠνόμασε τὴν διάθεσιν
αὐτῶν, ἀφαιρούμενος καὶ τῆς 20
προσηγορίας αὐτοὺς, ἣν προσαγο-
ρεύουσιν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τοὺς
ὄντως ὑγιαίνοντας· ἡ μὲν γὰρ ἕξις,
ἔμμονός τις ὦν καὶ δυσαλλοίωτος † 1. Aph. 3
διάθεσις· ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄ-
κρον ἐξέρχεται, σφαλερά τε καὶ μ-
μεταπτώτος· ὅτε γὰρ προέσθεσιν ἔτι
διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ, καὶ τοῦ μὴ
δυνάσθαι μένειν ἐπὶ ταὐτὸ, μηδὲ
ἀφεστάναι, λοιπὸν ἔχει τὸ ἐπὶ τὸ 30
χεῖρον ὁδόν. ὅτω μὲν ἀθλοῦσιν αὐ-
τοῖς, διάκειται τὸ σῶμα· κατα-
λύσασι δ', πολύ δή τι χεῖρον· ἔνιοι
μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν.
ἔνιοι δ' ἐπὶ πλέον ἥκουσιν ἡλικίας.
ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ γηρῶσιν· οὐδὲ κὰν
ἀφίκωντό ποτε εἰς τοῦτο, τῶν
Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπουσι Λι-
τῶν,

40

" † χωλοί τε, ῥυσοί τε, παρα- † Il. 1. v. 499.
βλῶπες
" ὀφθαλμοὺς ἀποστρέμμοι——

ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τοῦ τείχους
ἀπὸ μηχανημάτων, ἑτοίμως ὑπὸ
τῆς τυχούσης διαλύεται βλάβης, ὅτε
σεισμὸν, ἢ τι ἄλλο πνὰ τραχυτέ-
ραν δυνάμενα φέρειν ποιήσασιν· οὕ-
τω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα,
σαθρὰ καὶ ἀδύνητα τῶς κατὰ τὴν ὀπτι-
κὴν δόσιν

πλήδυσιν γιγνόμενα πληγαῖς, ἕτοιμα φορὰς τὸ παράπαν ὄζειν ὑπὸ τῶν πυκνώσεως ἀποφάσεσιν· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ ἀποκεκυφότες πολλάκις, ὅθ' ἡ δύναμις ἐκάστη αὐτέχει, πλεονάζουσι ῥευμάτων. οἱ δ' ὀδόντες, ἄν τε διασεσεισμένοι πολλάκις, ὑπολειφθέντος ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτοῖς, ἕτοιμως ἐκπίπτουσι. τὰ δ' ἐλυγισμένα τῆς ἄρθρων, ἀσθενῆ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίνεται, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ ἀπόσπασμα ῥᾳδίως κινεῖται. σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα, φανερὸν ὡς ἄδην ἀηδῶς ἔχει τὰ ἀθλητῶν. ὡς εἰκότως ἄν τις εἴποι "Ἀθλίους ὀνομάζεσθαι τοὺς ἀθλητὰς [ἀπὸ τοῦ ἀθλίου] προσηγορευμένους, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν προσηγορίαν "τοὺς ἀθλίους ἐσχηκότων, ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς τῆς ἀθλιότητος ἀναμασμένων.

" A. & B. εὐηλιῶς.

" B. & A. † ἄθλιον.

Ctari solent. Primò enim oculi, qui sæpe antehac fodicati, cùm vis humores cohibendi collapsa jam sit, destillationibus opplentur; & dentes, qui frequentissimè concussi, tandem sua vi destituti decidunt. Articulorum verò nexus frequenter distorti, adversùs omnem vim, quæ foris ingruit, invalidi: quibus etiam ruptio quævis aut nervorum divulsio facilè excitatur. Ad sanitatem quidem corporis quod attinet, haud aliud miserius apparet mortalium genus: ut non immeritò dixeris, peridonea nomenclatura nuncupatos esse Athletas, ab ἀθλίᾳ misero: vel ἀθλίους miseros, ab athletis: vel utrósque ab ἀθλιότητι, miseria, quasi à communi fonte derivatos,

CAP. VII.

Nec pulchritudinem Athletis inesse, nec robur.

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, τῆς ὑγιείας, ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοιπά. τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους ὅπως αὐτοῖς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖταί τι πρὸς τὴν ἀθλήσεως τοῦ φύσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ αὐτῶν φανερῶς συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν, οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ἀσχημάντους τε καὶ διασείσαντες αἵματί τε καὶ σαρκίν, εἰς τὸ ναυτικὸν ἤγαγον. ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυσειδῆ κατέσκευαν, καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων. ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τι τελέως ἀποκλάσωσιν ἢ διαῤῥέψωσιν, ἢ τοὺ ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ', οἶμαι, τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ὀπτικῆς δόσεως αὐτῶν ἀποτελέμενον κάλλος ἐναργῶς ὁρᾶται.

QVoniam autem de præstantissimo corporis bono, sanitate, disseruimus, ad reliqua transeamus. Ac pulchritudo quidem ita in istis se habet, ut eadem Athleticæ studium, non modò nihil juvet, verumetiam Gymnastæ ipsi, cùm eorum pleróſq; membrorum compositione concinnos acciperent, supra modũ saginantes, carnibúſq; & sanguine suffercientes, in contrariam corporis speciem permutârint: quorundam etiam vultus, præsertim si Pancratium aut Pugilatum exercerent, deformes reddiderint, visuq; fœdos. Quando autem membrum aliquod perfregerint, distorserintq; aut oculos etiam extuderint, tunc denique ex hac exercitatione, quid pulchritudinis accedat, intelligas. Atque hæc quidem iis quoad sanitate utuntur, ad pul-

chritudinem faciunt. Vbi verò ab exercitio deſtiterint, etiam & reliqua ſenſuum inſtrumenta collabuntur, omniúmque (ut dixi) diſtortio membrorum quàm multiplici deformitate dehoneſtat. Forſitan ex iis quæ dixi nihil ſibi prorſus; at robur ſaltem vindicârint: quippe unum hoc ſcio, prædicant, bonorum eſſe omnium efficaciſſimum. At per Deos immortales, quod mihi robur narrant? & cui rei tandem utile? Num ad agriculturæ operam? Præclarè igitur, credo, vel fodere, vel metere, vel arare valent, aut aliud, quod poſcit agricolatio, præſtare. At forſan ad res bellicas: Age, Euripidem mihi recita, qui iſtorum decantet laudes.

" Num ferro in hoſtem corruent hi, qui manu
" Diſcos levant? ——— Reverâ
" Bello ingruente, nemo ex his tam deſipit.

At credo contra frigus æſtúmque prævalidi ſunt; mirum, nî ipſius Herculis æmuli: quaſi eâdem pelle per hyemem, per æſtatem operiri ament, quaſi diſcalceati ſemper incedere, ſub dio dormire, humi cubare. Imò in his vel infantibus puſillis imbecilliores eſſe videas. Quâ igitur in re ſpecimen edent roboris ſui? Quid eſt, quòd tam vehementer efferant ſeſe? Neque enim eò ſanè, quod cerdones queant, vel fabros, vel architectos tam palæſtrâ, quàm ſtadio vincere: Quid ergo? Forſan quod totos dies volutentur in pulvere, ſibi gloriæ id eſſe cenſent. Atqui hoc nonne perdicibus & coturnicibus uſu venit? Et ſi hoc nomine, ut ſe venditent, æquum eſt; quidni eo magis quòd totos dies proluantur luto? At enim Milo Crotoniates (aiunt) taurum ſacrificio cæſum cùm humeris ſuſtuliſſet, per ſtadium integrum portavit. At, ô amentiam ſingularem, nè hoc qui-

ταῦτα μὴ ὅῶν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν, εἰς κάλλος ἐυτύχηται. καταλύσαι γὰρ τὰ λοιπὰ τῶ σώματος αἰσθητήρια δεσαπόλλυσι, καὶ πάντα, ὡς ἔοικεν, τὰ μὴν διαφθειρόμενα, παντοίας ἀμορφίας ἀπαγγέλλεται. ἀλλ' ἴσως τῶν εἰρημένων ἀδένες, ἰσχύς τε ἂν ἀντιποιήσωνται, τοῦτο γὰρ, ἂν οἶδα, ἐν φήμοισιν ἰσχυρότατον πάντων εἶναι. ποίας ὦ θεοὶ θεῶν ἰσχύος καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων, πάνυ μὲν ὅῶν καλῶς ἢ σκάπτειν, ἢ θερίζειν, ἢ ἀρόῶ, ἢ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ γεωργίαν δύνανται. ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὖ δῆτα μοι καλεῖ, ὅστις αὖ τις ὑμῶν ἐστὶ λέγων.

" † Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
" Δίσκους ἔχοντες; ——— τῷ δὲ ὄντι,
" Οὐδεὶς σθένει ταῦτα μωραίνει πέλας.

ἀλλὰ πρὸς κρύος καὶ θάλπος ἰσχυροὶ, αὐτοῖς γὰρ τοῦ Ἡρακλέους ἐπλώτας, ὡς ἑνὶ καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρματι, ὡς ἀνυπόδετοι διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, γαμευνιεῖν ἐν ἅπασι "δὲ τούτοις, τῶν νεογιῶν παίδων εἰσὶν ἀσθενέστεροι. ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τοῦτο ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; ἃ γὰρ δή που ὅτι τοὺς σκυτοτόμους, ἢ τέκτονας, ἢ τοὺς οἰκοδόμους, οἵοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδιοδρομίᾳ ὅῶν ὅτι τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι, δικαίως εἶναι. ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ τοῖς ὄρνυξι, καὶ τοῖς ὀρτυγοκόποις ὑπάρχει. καὶ, εἰ ἄρα ὅτι τούτῳ μέγα χρὴ φρονεῖν, ὅτι τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι. ἀλλὰ, νὴ Δία, τῶν ἱερογραμμένων ἕνα ταύρων ἀναθέμενον τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ὁ κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον. ὦ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μηδὲ τοῦτο γιγνώσκειν, ὅτι σφὼ βραχέος τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα

† Eurip. Autol.

" A & B. ge. [Adel]

† Pausan. Eliac. l. 2. " Pa. ἐν θές.

σῶμα τοῦ ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου, καὶ πολλῷ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων [ἦν] καὶ θεῖν ἐδύνατο βαστάζων· ἀλλ' ὅμως ἀδενὸς ὢν ἀξία παγκλησίως τῷ Μίλωνι. ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ † τοῦ ἀνδρὸς ὅπως ὢν ἀνύποτος, ὃς γε θεασάμενος τοὺς νεανίσκους σχίζοντας μήκωνας ξύλα ''ἐμβεβεισι σφηνῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπέπεμψε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ διὰ χρὸς ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐπείρατο διασπᾶν αὐτό· καὶ πεισθ' ὅσον εἶχεν ἰσχὺν ἐνδοὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέσπασε μὲν ἑκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου· τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν ποδὸς, τὸ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνάτων διασπᾶσαι, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δ' νικηθεὶς, ἐκ ἔφθασε χωρίσασθαι τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἅμα τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συμπιπτόντων ἀμήλοις καταληφθεῖσα συμπεσοῦσῃ μὲν αὐτὰι πρώτῃ, θανάτου δ' αἴτιον τῷ Μίλωνι κατέστησαν αὗται. πάντων ὧν ἔνισεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν ὁ νεκρὸς ταύρος ἐν πεδίῳ βαστασθείς. ἢ τὸ κοινὸν τῶν ἐλλιμένων ἔσωσεν ἄν, ἡνίκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἐπολέμουν, ἢ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια πρὸ τοῦ πύργου, ἀλλ' ὤχ ἡ Θεμιστοκλέους † σοφία, πρότερον μὲν ὑποκρινάμενον καλῶς τὸν χειμῶνα, εἶτα κρατήσαντος ὡς ἔχειν.

† Herod. l. 7 & 7. † Id l. 7. † Eurip. Antiop.

'' † Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα, [πᾶς] πολλὰς χέρας Νικᾷ·

'' Σὺν ὅπλοις δ' ἁμαθία πλεῖον κακόν.

" Pa. ἐωυτ.

ὅπου μὲν εἰς ἀδὲν τῶν πρὸς τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις, δῆλόν ἐστιν ὅπου σαφὲς ἤδη γέγονεν. ὅπου δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς ἀσκοῦσιν ἀδενὸς εἰσιν ἀξιολόγου, μάθοις ἂν, εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον ὃν τῶν ἐκ Αἰσώπου ἀνδρῶν τις ἐπεσκέδασεν.

dem videre; quòd corpus tauri, dum viveret, ejusdem anima nuper gestârit? multóque expeditiùs, quàm Milo? & currere etiam sub onere potuerit? Quanquam ea nullius pretii fuit, ut neque anima Milonis. Quàm insulsæ autem animæ fuerit Milo, ipsius exitus declaravit, qui juvenem ligna cuneis immissis findentem cùm vidisset, eum facessere jubens, ipse sola manuum vi divellere est ausus. Itaque à primo conatu quantis poterit viribus, trunci partes distulit. Verùm elapsis interim cuneis, cùm ligni reliquum non diduceret, diutiúsque obniteretur, ad extremum victus; manus à trunco coeunte expedire non valuit; quò minùs illæ primùm quidem contererentur, tandémque ipsi pendenti miserabilis exitii causa fierent. Iam vides, Miloni, nè quid mali pateretur, quantum profuit taurus in stadio gestatus. Credo etiam Rempublicam, cùm Græci adversus barbaros pugnarent, Milonis gestatoria vi servari rectiùs potuisse, quàm sapientiâ Themistoclis: qui & oraculum scitè interpretatus est, bellúmque, ut oportuit, administravit. Etenim

'' Si sapiat, unum plurimas vincit manus.

'' Consilium, in armis cœca vis, majus malum.

Quocirca Athletarum exercitium, ad opera humana nihil adferre commodi, planum jam factum arbitror. Nunc illos nè in iis quidem quæ exercent, tantilli esse intelliges, si fabulam enarravero, quam Poeta nec illepidas prolixiori carmine complexus est

Sic autem habet. "Si Iovis decreto, "ut cunctis animantibus consenti- "ens, communisque vivendi ratio "contingeret, adeò ut in Olympus "Præco non modò homines ad cer- "tandum vocet, sed & cæteris man- "det animalibus, ut in idem conveni- "ant stadium; haud quenquam homi- "num credo coronatum iri, siquidem "ut Poeta:

"Curriculo in longo palmam meruêre Quadrigæ:
"In stadio breviore lepus meret: inque Diaulo
"Emicuit Caprea: at cursu discluditur omni.
"Gens hominum. O studiisque leves, hominésque miselli!

Sed neque ex Herculis stirpe nasceretur quis, qui Elephanto aut Leone robustior fuerit?

"Et tauro dabitur pugilatus palma; & asellus,
"Si calces vibrare placuerit, coronam auferet.
"Quin & in historia varia memoratur asellus
"Pancratio superâsse viros—— Et mox
"Victorem decorabat Olympias una vicena
"Magnum Asinum——

Scitè igitur hæc fabula docet, Athletarum robur ad exercitia brutorum, non hominum, pertinere. Quanquam Athletæ sine robore brutis præstent, quid tandem restat boni, cujus ipsi compotes fiant? Quod si corporis voluptatem putes habendam esse in bonis, imò né hanc quidem eos participare dicam. Neque enim quoad Athleticam exercent, nec cùm rude donati exerceri desinunt. Nam toto exercitandi tempore, laboribus ærumnísque conficiuntur, non modò ab exercitio ipso, sed & à saginandi necessitate. Postquam autem ab exercitando desiterint, plerísque membris mutili solent, debilésque fieri.

ἔστι ἢ ὅσα. "Εἰ Διὸς γνώμη πᾶσι "τοῖς ζώοις ὁμόνοια καὶ κοινωνία "ἠρίστο πρὸς τὸν βίον, ὡς τὸν "ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα, μὴ μόνον "ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους κα- "λεῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν "τοῖς ζώοις εἰς τὸ στάδιον ἥκειν ἕν, "οὐδένα [ἂν] ἄνθρωπον οἶμαι στε- φθήσεσθαι.

"† Ἐν μὲν τῷ δολιχῷ, τέτρα- "γωνοι [φησὶν] οἱ ἵπποι ἔσαν· "Τὸ στάδιον δ', λαγωὸς ἔσπευσε· "ἐν δὲ διαύλῳ, "Δορκὰς ἀρίστευσε. μεσόπων δ' ἐκλείθμιος οὐδείς "Ἐν ποσὶν ὦ κῦφοι ἀσκητῆρες, ἄθλιοι ἄνδρες.

ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τὶς, ἐλέφαντος ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη. οἶμαι δ' ὅτι

"Καὶ ταύρῳ πυγμῇ στεφθήσεται. καὶ ὄνος, [φησὶ]
"Λάξ ὅτι εἰ βάλεται ἐρίσας, αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσεται·
"Αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρῳ κεκλῆσθαί φησιν ὅτι
"Παγκράτιον νίκησέ ποτ' ἄνδρας.——

"Εκοσι [δὲ] καὶ πρόσθε Ὀλυμ- "πιάδι ἴσα, ὅτ' "ἐνίκα
"Ὀνήσης——

παύσαι χαλεπήνας ἤδη ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὴν ἀθλητικὴν ἰσχύν, ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων ἅπαν ἀσκημάτων. καίτοι γ' εἰ μηδὲν ἰσχύει πρὸς τὰ ζώων οἱ ἀθληταί, τίνος ἂν ἔτι τῶν ἀγαθῶν ἐπίβολοι γένοιντ' εἶναι ἀγαθῶν εἰ δὲ καὶ τῇ ἡδονῇ σώματος τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, ἀλλὰ ταύτης αὐτῆς αὐτοῖς μέτεστιν, ὅτ' ὄων ἀθλοῦσιν, ἢ τε καταλύσαιεν, εἶτα πολὺ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον, ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσὶν, ἀγυμνάζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες. νίκα δὲ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται.

"ἐνίκησεν

CAP.

CAP. VIII.

De Athletarum divitiis.

ΤΑχ' ἄν τις ἐπὶ τῷ χρήματα πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα σεμνύονται. καὶ μὲν δὴ ἔξεστιν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, ἃ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀθλοῦσιν· ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν. ἥδιστ' ἂν ὄροις ἀθλητὴν ''ἥδιον πλουσιώτερον, ἑνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου. ἔστι δ' ἥδιστ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασαν σωεκκολυμβήσει, ὅστις ἔτε τοῖς δοκοῦσι τὰ δὴ πλεῖστα, ἔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμάτων ἔνιοι μάλιστα. ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, σωναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμὰς μὲν πάντων χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δ' ἂν ἔχειν παύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες. οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν. ὥστε εἰ καὶ πρός χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἀδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἐστὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ παραμένουσαν.

FOrsan ex eo, quòd possessiones uberrimas coacervent, mirificè gloriantur. Atqui omnes videas alieno ære obstrictos; non tantùm quoad exercent artem, verùm & tunc quoque, cùm exercitio vacent. Neque ullum comperies Athletam, qui uno quovis opulenti domini villico locupletior fuit. Veruntamen, nè hoc quidem, ex professo diteſcere, per se viro bono dignum est; sed potiùs ejusmodi tenere Artem, quæ navi fracta simul enaret cum domino. Quod quidem nec divitum procuratoribus, nec publicanis contingit, nec iis qui mercaturam exercent: Quamvis horum singuli ex vitæ instituto ditentur vel maximè. Verùm ubi fortunas amiserint, unà etiam totius negotiationis jactura fit. Cùm & ad hanc exercendam, pecuniariis subsidiis egeant: & iisdem si destituti fuerint, negotiationem pristinam instruere non possint. Siquidem ipsis sine pignore & vadimoniis qui pecuniolam fœneretur, reperient neminem. Quapropter, si quis nobis rationem ditandi, quæ tuta, nec infamis est, ineundam putet, per omnem vitam ejusmodi exercitatio adhibenda est, quæ perpetuò duratura sit.

Epilogus.

Epilogus.

Cap. IX.

Artes adoleſcentibus addiſcendæ quæ?

SEd quoniam artium diſtributio bimembris eſt. Aliæ, ratione conſtant, quæ & liberales & honeſtæ: Aliæ contrà, ignobiles, quæ corporis labore tractantur; quo nomine eas ſerviles appellamus, & Mechanicas, ſatius fore arbitror, ex priore genere aliquam ſi addiſcere præoptetis: quandoquidem poſterius illud, deſtituere artificem ſolet ſenectute confectum? Ex priori genere numerantur Medicina, Rhetorica, Muſica, Geometria, Arithmetica, Dialectica, Aſtronomia, Grammatica, & ars Nomorum. Quibus addes, ſi placet, Pingendi, Fingendíque artificium. Quanquam enim utraque hæc manuaria perficiantur opera, neutrius tamen opus juvenili indiget ætate. Quocirca ex hoc genere artem aliquam adoleſcenti eligendam atque exercendam cenſeo, niſi cui ingenium peræquè hebeſcat, ac pecudi: atque in his eam potiſſimùm, quæ cæteris omnibus antecellit, hoc eſt (ut ego arbitror) Scientiam Medendi, quod quidem mihi deinceps demonſtrandum eſt.

Ἀλλὰ διπῆς ἔσης διαφορᾶς τῆς προτέρης ἐν ταῖς τέχναις· ἐνίαις μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναὶ, τινὲς δ' ἐυκατάφρονητοι, καὶ διὰ τ' τὸ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν· ἄμεινον ἂν εἴη, τὴ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέχεσθαί τινα. τὸ γάρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν, ἀπολείπειν εἴωθε γηρῶντας τοὺς τεχνίτας. εἰσὶ δ' ἐν τῷ προτέρῳ γένους, ἰατρικὴ τε, καὶ ῥητορικὴ, καὶ μουσικὴ, γεωμετρία τε, καὶ ἀριθμητικὴ, καὶ λογιστικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ γραμματικὴ, καὶ νομική. προσεῖδες δ' ἂν εἰ βούλῃ παύτας, πλαστικήν τε καὶ γραφικήν. εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργεῖται, ἀλλ' οὐκ ἰσχύει νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν. ἐν τῷ τῶν δὴ πρὸ τ' τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ὄζει· καὶ μάλιστα μὲν πάντων ἀρίστην ἐν παύταις, ἥπερ, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ὄζιν ἰατρική. τοῦτο δ' αὖτὸ δεικτέον ἑφεξῆς.

Τέλος τῆς προτρεπτικῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ,

Ὅτι ἄριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος.

GALENI LIBER,

Quòd optimus Medicus, idem & Philosophus.

Proœmium, usque ad Part. 8 m. Quæst. 1.

Cap. I.

Cur Medici plerique Hippocrateam lectionem negligant, &c.

Οἷόν τι πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ὀπτιμομανῶντες μὲν ὀλυμπονίκαι γενέσθαι, μηδὲν δὲ θέλειν, ὡς τόπον τυχεῖν, ὀπτησάμενοι, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ θεῖον αὐτὸν ἀπεφήναντο, γνοίης δ' αὐτοὺς ἐν ὁμοίοις ὄντας ἐκείνῳ, πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο θεραπεύοντας. ὁ μὲν γὰρ, ἐ μικρὰν μοῖραν εἰς ἰατρικὴν φησι συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρονομίαν, † καὶ διὰ τοῦτο τὴν ταύτης γραμμὴν ἐξ ἀνάγκης γεωμετρίαν· οἱ δ' ἐ μόνον αὐτοὶ μετέρχονται τούτων ἑκάτερον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετοῦσι μέμφονται. καὶ μὴν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὁ μὲν ἀκριβῶς ἀξιοῖ γιγνώσκειν, ἀρχὴν εἶναι φάσκων † αὐτὴν τοῦ κατ' ἰατρικὴν λόγου παντός· οἱ δ' οὕτω καὶ περὶ τούτων ἀπροθύμως ἔχουσιν, ὡς ἐ μόνον ἔχειν τὴν μορίων οὐσίαν, ἢ πλοκὴν, ἢ διάπλασιν, ἢ μέγεθος, ἢ πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ' ἐδὲ πρᾶγμά ἐστιν ὁπόσον ἴσασιν. καὶ μὴν γε οὐδ' ἐ μὴ γιγνώσκειν κατ' εἶδη

QVod ignavioribus Athletis accidere solet, ut Olympiæ coronam desiderent ferre; nihil tamen operæ, quò eam consequantur, impendant; idem ferè Medicis inscitioribus usu venit: qui cùm laudent Hippocratem, atque in Arte Medendi Principem ferant, quidvis tamen agunt potiùs, quàm ut eis, qui Hippocrati similes, adnumerentur. Ille námque ad Medicinam haud parùm conferre Astronomiam putat, nec-non eam quæ huic necessariò viam munit, Geometriam. Isti neutrius harum studia non modò ipsi attingunt, sed & alios ea tractantes coarguunt. Corporis nostri naturam ille accuratè explorandam censuit, quasi principium eorum omnium, quæ disceptant in Medicina: Hii tantæ rei tam vehementer incumbunt, ut non modò cujusque Partis Substantiam, Nexum, Formationem, Magnitudinem, vel eam quæ cum proximis est communionem, sed ne posituram quidem teneant. Quin & quòd Medicis, quia Morbos per

† *De aër. aqu. & loc. ca. 1.*

† *De locis in homine initio.*

Genera, Speciésque partiri nesciunt, à curandi Scopis aberrare contingat. Id etiam ab Hippocrate monstratum est, ad Logicam nos exercendam adhortante: Nostri verò medici in hac arte tantillum laboris ceperunt, ut eis, qui allaborârint, quasi inutile quid aggressis dent crimini. Nec minùs ad Prænotionem Morborum qui præterière, qui adsunt, qui ægro decumbenti impendent, Hippocrates multam parato opus esse Providentiam docuit: Isti homines, etiam huic Artis parti tam sedulò incubuêre, ut si quis Fluxum Sanguinis, aut Sudoris Eruptionem prædixerit, eum & Magum esse occlament, & admirabilia, dictúque inopinata dicere. Quanto herclè minus, si cætera quis omnia prænunciaret, hi æquo animo ferant? Quanto, si Dietæ Normam usque ad Futurum Morbi Vigorem, constitueret? Et tamen haud aliter cibandi rationem præscripsit Hippocrates. Quid igitur restat, in quo tanti viri videantur æmuli? Nunquid in facultate dicendi? cujus ille rationem ex sententia assecutus est: hii tantùm ab eâdem absunt, ut plerosque eorum bis in eodem verbo peccantes videas, quod etiam nè intellectu est facile. Quas ob res quærendam putavi Causam, cur hii omnes, etsi admirentur virum, ipsius tamen scriptiones, non legant, aut, si quis hoc ipsum præstiterit, ab eo quæ dicuntur, non intelligit, vel si fœliciter intelligat, cõtemplationem tamen hanc exercitatione pertractans, confirmare non cupiat, atque ad habitum perducere? Nimirum pro comperto habebam hominibus, quæcunque auspicatò cesserint, & voluntate pariter & facultate obtineri: ut si quis horum alterâ exciderit, eum fine, quem speret, frustrari necesse sit. Athletas videmus, nè longiùs abeam; quibus vel innata corporis inhabilitas, vel

τε καὶ χρὴ διαιρεῖσθαι τὰ νοσήματα, συμβαίνῃ τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτάνειν ἐπὶ θεραπευτικῶν σκεπτῶν, Ἱπποκράτει μὲν εἴρηται, παρεπόμπτῳ τῷ λογικῷ ἡμᾶς ἐξασκεῖν θεωρίαν· οἱ δ' ἡμῶν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἠσκῆσθαι κατ' αὐτῷ, ὥστε καὶ τοῖς ἄσκοῦσιν, ὡς ἄχρηστα μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. ὅπως δὲ καὶ τὸ προγιγνώσκειν τε τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ παρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα χρήσεσθαι τῷ κάμνοντι νοσήματα, πολλῆς χρεία καὶ παρασκευῆς προνοίας, Ἱπποκράτης † φησίν. οἱ δὲ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης ὑπὲρ τοσοῦτον ἐσπουδάκασιν, ὡς εἴ τις αἱμορραγίαν, ἢ ἱδρῶτα προείποι, γόητά τε καὶ παραδοξόλογον ἀποκαλοῦσιν. ὀρθῶς γ' ἂν ὅτοι, τἄλλα προλέγοντός τινος, ἀνάσχοιντο· ὀρθῶς δ', ἂν ποτε ἡ διαίτης τὸ σῆμα, πρὸς τῷ μέλλοντα ἔσεσθαι ἢ νοσήματος ἀκμῇ, κατασήσαιτο" καὶ μὲν Ἱπποκράτης ἔπως γε διαιτᾶν κελεύει. † τί δὴ ἂν εἴη τὸ ὑπόλοιπον, εἰς ὃ ζηλοῦσι τ' ἀνδρὸς· ὃ γὸ δὴ τοιόνδε τῆς ἐριλυσίας δεινότητα· τοῦ μὲν γε καὶ τοῦτο κατόρθωμ· τοῖς δ' ἅτω τἐναντίον, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ὄφιν ἰδεῖν καθ' ἓν ὄνομα δὶς ἁμαρτάνοντας, ὃ μηδ' ὀπτικῶς ῥᾴδιον. διόπερ ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, ἥτις ποτ' ἐστί, δι' ἣν, καίτοι θαυμάζοντ) ἅπαντες τὸν ἄνδρα, μήτ' ἀναγινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, μήτ', εἰ καὶ τοῦτο παρασαίη, συνίσσι ἢ λεγομένων· ἢ, εἰ καὶ " τοῦτο ἀτυχήσειεν, ἀσκῆσει ἢ θεωρίαν ἐπεξέρχεται, βεβαιοῦσθαί τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλόμ· ὁρῶμεν δὴ καὶ σύμπαντα κατορθώματα, βούλησίν τε καὶ δυνάμ τοῖς ἀνθρώποις παρεγγυώμενα· θατέρου δ' αὐτῶν ἀπογιγνομένου, " τὸ καὶ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀναγκαῖον ἀποτυγχάνειν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητάς, ἢ διὰ τὴν ἢ σώματος ἀφυΐαν, ἢ διὰ τὴν ἢ ἀσκήσεως ἀμέλειαν

† 1. Prog. tex. 1.

" χρησίμο

† 1. Aph. 9.

" Ad. τέλη

" τῆ.

ὁρῶμεν

ὁρῶμεν ἀποτυγχάνοντας τοῦ τέλους· ὅτῳ δ' ἂν καὶ ἡ τοῦ σώματος φύσις ἀξιόνικος ᾖ, καὶ τὰ τῆς ἀσκήσεως ἀμείνω, τίς μηχανὴ, μὴ οὐ πολλῷ ἀνελέσθαι τὸν δεδεμένους ἀγῶνας; ἆρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἰατροὶ δυσχεροῦσιν, ὅτε δύναμιν, ὅτε βέλτισιν ἀξιόλογον ἐπιφερόμενοι, πρὸς τὴν τῆς τέχνης ἄσκησιν; ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖς ὑπάρχει, ἀτερπὲς δ' ἀπολείπονται; "τὸ μὲν δὴ μηδένα φύεσθαι, δυνάμεων ἔχοντα ψυχικὴν ἱκανὴν καταδέξασθαι τέχνην ἧττον φιλάνθρωπον, ἢ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν· ὁμοίως γὰρ τοῦ κόσμου καὶ τότ' ὄντος, καὶ νῦν· καὶ μήτε τῶν ὡρῶν ἡ τάξεως ὑπαλλαγμένης, μήτε τῆς ἡλιακῆς περιόδου μετακεκοσμημένης, μήτ' ἄλλου τινὸς "ἀστέρος ἢ ἀπλανοῦς ἢ πλανωμένου μεταβολήν τινα ἐσχηκότος. ἄλογον δὲ διὰ μοχθηρὰν δίαιταν, ἣν οἱ νῦν ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ διὰ τὸ, τὸν πλοῦτον ἀρετῆς εἶναι τιμιώτερον, ἢ θ' οἷος Φειδίας ἐν πλάσταις, ἢ θ' οἷος Ἀπελλῆς ἐν γραφεῦσιν, ἢ θ' οἷος Ἱπποκράτης ἐν ἰατροῖς, ἔτι γοῦν τινά. καίτοι τόγε ὑστέροις τῶν παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ τὸ, τὰς τέχνας ἀπ' ἐκείνων ἐπὶ πλεῖον εὐρημένας παραλαμβάνειν, οὐ μικρὸν ἦν πλεονέκτημα. τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εὑρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ, ῥᾷον ἦν ἐν ὀλίγοις τοῖς ἔτεσιν ἐκμαθόντα, τῷ λοιπῷ χρόνῳ τοῦ βίου πρὸς τῶν λιπόντων εὕρεσιν καταχρήσασθαι. ἀφ' ἧς ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς τιμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην, ἐκ διαιρέσεως ἀνθρώπων ἕνεκεν, ἀφ' ἑνὸς σχήματος, μαθόντα, τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰρ ἕτεροι πλουτίσαι, πρὶν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ τέλος αὐτῆς ἐλθεῖν. ἐγὼ γὰρ δὴ δυνατὸν ἅμα χρηματίζεσθαί τε, καὶ ἧττον μεγάλου ἐπάσκειν τέχνου· ἀφ' ἧς ἀνάγκη καταφρονῆσαι θατέρου, τὸν ἐπὶ θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον.

exercitandi intermissio est, quæ concupiscunt, nec consequi posse: Quibus verò Corporis Vigor ad victoriam natus, atque Exercitatio consentanea accesserit, quid mirum, si coronam illicò triumphalem reportent? An igitur ætatis nostræ Medici utriusque subsidii sunt inopes, ut ad Artis exercitationem nec facultatem adferant, nec satis commodam voluntatem? An potiùs cum alteram nacti sint, destituuntur alterâ. Ergo, ut nemo nascatur hodie, qui Artem humano generi tam munificam fœliciore indole comprehendere valeat, à ratione alienum videtur: cùm Mundus idem nunc sit, qui olim; neque Temporum ordo evariârit, neque Solis Revolutio aliorsum traducta sit, nec alia Stella sive fixa, seu errans, mutationem subierit substantiæ vel stationis suæ. Id autem rationi consonum; quia pravo utimur victu, quia pecunia pluris æstimatur, quàm virtus, qualis Phidias inter Plastas, inter Pictores, Apelles, inter Medicos Hippocrates, talem tempestate nostra oriri neminem. quanquam, quod nobis post veteres illos nasci contigit, Artésq; ab eis quàm limatissimas accepisse, haud mediocri possessione superiores sumus. Nam quæ longiori tempore elimavit Hippocrates, si pauculis quis annis arripuerit, facillimum erit, quod supereſt vitæ, ad illa, quæ Arti desunt, invenienda accommodare. Qui verò pecuniam virtuti præponit, Artémque addiscit non bene merendi de aliis, sed quæstus faciendi causa, is finem, qui arti præstituitur, nè expetere animo potest. Nam alii homines antè diteſcere incipient, quam nobis contigerit ad Artis finem, quo anhelamus, pervenire. Sed enim nec unâ possumus cumulandis opibus operam dare, & in arte tam immensa studium ponere: verùm qui vehementiùs expetisset alteram, alteram despicatui ducat, necesse est.

" Ad. τῦπ.

" Al. ἄστρου.

CAP. II.

Quæst. 2ª. Quis verus Medicus.

QVid igitur? An hoc sæculo memorare quenquam potes, qui opum possessionem quantum ad usus corporis necessarios satis est, nec ultra cupiat? An talis usquam gentium extat, qui naturalem divitiarum terminum non dictis effingat, sed propriis vitæ exemplis, eousque doceat procedere, nè esurias, nè sitias, nè frigore cantabescas? Veruntamen si quis reperiatur talis, idem neque Artaxerxem quantum quantum respiciet, nec Perdiccam. Atque in illius quidem conspectum veniet nunquam, hunc autem laborantem morbo, qui Artem desiderat Hippocratis, profanabit: interim ut nè satellitio ejus perpetuò adhærescat. Cæterùm rus se recipiens, pauperibus, qui Cranonem, Thasum, aliáque oppidula sparsim incolunt, salutem feret. Et Coo quidem civibúsque suis Polybum remittet, aliósq; discipulos: Ipse Græciam perigrando universam ambierit: quia scribendũ ipsi nonnihil est de natura locorum. Nam ut ea, quæ ratione didicit, experientiæ testimonio comprobet; propriis oculis pedibúsq; unamquamque usurpare urbem opus est, tam quæ ad Meridiem versa, quàm quæ ad Septentrionem; quæ ad Solis Ortum porrecta, quàm quæ ad Occasum. Perlustrare etiam eas, quæ in depressis convallibus, quæ in editis locis sitæ; quæ aquis marinis irrigatæ, vel fontanis; quæ pluvialibus, vel stagnis fluviisque. Nec prætereire eas, si qua utatur aquis vehementer frigidis, si qua calidis; si qua Nitrosis, Aluminosis, aut aliis cujusque generis: Intueri etiam, si qua civitas ad magnum flumen posita est, si qua ad lacum, ad montes, ad mare. Nè singula consecter, etiam reliqua

Ἆρ' οὖ ἔχω δή τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων κτήσεως, εἰς ὅσον ὑπηρετεῖν ἐξ αὐτῆς ταῖς ἀναγκαίοις χρείαις τῷ σώματι; δοίη τις, ὃ δυνάμενος μόνον λόγῳ πλάσαι, μὴ ἔργῳ διδάξαι τὴν φύσιν πλούτου τὸν ὅρον, ἄχρι τοῦ μὴ πεινῶν, μὴ διψῶν, μὴ ῥιγοῦν παρεῖναι; καὶ μόνον εἴπῃς γ' ὅτι τοιοῦτος, ὑπερόψεσθαι μὲν Ἀρταξέρξου τε καὶ Περδίκκου· καὶ τάχ' ἂν εἰς ὄψιν ἀφίκοιτό ποτε· τὸν δ' ἰατρεύειν μὲν, νοσοῦντα νόσημα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης δεόμενον· ἐμοὶ δ' ἀξιώσει γε διαπαντὸς σωθῆναι· θεραπεύσει δ' τοὺς ἐν Κραννῶνι, καὶ Θάσῳ, καὶ τοὺς ἄλλας πολίχνας †πένητας· ἀπολείψει δ' Κῴοις μὲν καὶ πολίταις Πόλυβόν τε, καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς· αὐτὸς δ' πᾶσαν ἀλαλήσεται ἐφήξει τὴν Ἑλλάδα. χρὴ γὰρ αὐτὸν γράψαί τι καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἵν' οὖν κρίνῃ τῇ πείρᾳ τὰ ἐν μέρει διδαχθέντα, χρὴ πάντως αὐτὸν πόλεως ἑνὸς αὐτόπτην τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένης, καὶ τὴν πρὸς ἄρκτον, καὶ τὴν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, καὶ τὴν πρὸς δυσμάς. ἰδεῖν δ' καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κειμένην, καὶ τὴν ἐπ' ὑψηλοῦ· καὶ τὴν ἐπ' ἀκταῖς ὕδασι χαιρούσην, καὶ τὴν πηγαίοις, καὶ τὰς ὀμβρίοις, καὶ τὴν ἐκ λιμνῶν καὶ ποταμῶν. ἀμῆσαι δ' καὶ [εἰ] μηδ' εἴ τις ψυχροῖς ἀγαν ὕδασι, μηδ' εἴ τις θερμοῖς χρῶτο, μήτε νιτρώδεσι, μήτε στυπτηριώδεσιν, ἢ τισιν ἑτέροις τοιούτοις. ἰδεῖν δ' καὶ ποταμῷ μεγάλῳ προσοίκουν πόλιν, καὶ λίμνῃ, καὶ ὄρει, καὶ θαλάττῃ, καὶ τὰ μὲν πάντα νοῆσαι, καὶ περὶ ὧν αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν

† De lege, sub finem.

[del.]

† Dē aqu. aër. & loc. ca.

† ἐλλιπὲς. ὥστε ὁ μόνον ἀναγκαῖον χρημάτων καταφρονεῖν τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἑαυτοῦ ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναι τινὰ μεθυσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις προσκείμενον, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν, αἰσχίοις καὶ χαλεπῶς ἀνυλοῦντα. σωφροσύνης γοῦν φίλον, ὥσπερ γε καὶ ἀληθείας ἑταῖρον, ὃν ἀληθὴς ἰατρὸς ἐζήρηται. καὶ μὴν οὐ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν, χρεὼν ἦν γιγνώσκειν ποῦ τὰ παντὸς κατ' εἴδη τε καὶ γένη νοσήματα ὑπάρχει· καὶ πῶς ἐφ' ἑκάστου λεπτέον ἐνδείξιν τινὰ ἰαμάτων. ἡ δ' αὐτὴ μέθοδος ἥδε καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτὴν διδάσκει φύσιν, ἥ τ' ἐκ πρώτων στοιχείων, ἃ δὴ ἀμοίρων ὅλα κέκληκε· καὶ τὴν ἐκ δευτέρων τῶν αἰσθητῶν. ἃ δὴ καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορεύει· καὶ τρίτην ἐπὶ πᾶσιν, τὴν ἐκ τῶν ὀργανικῶν μορίων. ἐνίοις καὶ τίς ἡ χρεία τῶν ζώων ἑκάστοις ἐρμηνεύων ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια, (δεῖν μὲν ἄγειν καὶ ταῦτα μὴ βασανίστως, ἀλλὰ μὴ ἀποδείξεως πεπιστευθαι) πρὸς τῆς λογικῆς διδασκεται μεθόδου.

decuit considerare, de quibus ipse nos docuit. Quare siquis ei futurus est similis, hunc non modò pecunias aspernari opus est, verùm & ardenti animo labores excipere. Atqui laborem subire poterit nemo, qui vino inebriari solet, saginari cibis, indulgere Veneri, atque (in summa) obscœnioribus rebus abdominique mancipari. Itaque si verus quis reperiatur Medicus, idem temperantiæ fuerit modestiæque amicus, nec minùs, quàm scientiæ & veritatis. Ac rationalem quidem Methodum exercebit, censeo, nè morborum quot Genera, Speciésque fuerint, ignoret, quoque modo in singulis remediorum indicatio eligenda sit. Hæc eadem methodus naturam corporis seriatim evolvit; cùm eam, quæ ex primis elementis probè contemperatis constat; tum eam, quæ ex secundis & sensibilibus, quæ & similaria nuncupamus; tum demum illam, quæ ex partibus consummatur organicis. Quin etiam in singulis animalibus quis memoratarum partium usus, quæ operatio (nam & hæc quoque exprimere, nec oscitanter, sed demonstratione excipere oportet) ex Logicæ methodo cognoscendi copia est.

CAP. III.

Quæst. 3. Quòd optimus Medicus, etiam Philosophus.

Τί δὴ οὖν ἔτι λείπεται πρὸς τῷ μὴ εἶναι φιλόσοφον τὸν ἰατρόν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην; εἰ γὰρ ἵνα μὴ ἐζήρηται φύσιν σώματος, καὶ νοσημάτων διαφορὰς, καὶ ἰαμάτων ἐνδείξεις, ἐν τῇ λογικῇ θεωρείᾳ γεγυμνάσθαι προσήκει, ἵνα ᾖ φιλοπόνως τῇ τούτων ἀσκήσει παρεσκευάσθαι, χρημάτων τε καταφρονεῖν, καὶ σωφροσύνῃ ἀσκεῖν, πάντα ἤδη τῆς φιλοσοφίας ἔχοι τὰ μέρη, τό τε λογικὸν, καὶ

QVid igitur restat, quo minùs, qui Artem Hippocratis pro dignitate exercet, Philosophus audiat? Si enim quo melius naturam corporis, morborum differentias, præsidiorum indicationes comprehendat, rationali contemplationi insudâsse par erat; Si horum studio quò laboriosè insistat, divitias contemnere, temperantiam exercere, hic omnes Philosophiæ expleverit partes, Logicam,

Physicam, ac Moralem. Neque enim verendum est, né Pecuniam qui parvi facit, Temperantiam maximi, iniquum agat quidpiam, aut honesto homine indignum: siquidem, quod injustè obeunt homines, aut avaritiâ suasi faciunt, aut voluptate illecti. Quin ut ipse Medicus etiam reliquis ornetur virtutibus, necesse est: quandoquidem omnes sibi connectuntur invicem; nec fieri potest, quin unam qui obtinuerit, reliquas seriatim consequentes attrahat, tanquam ex eodem fune revinctas. Atqui si Philosophia Medicis ad Artem primò addiscendam, pòst exercendam necessaria sit, haud dubium est, quicunque medicus fuerit, eundem (ut universim loquar) Philosophum dici. Neque enim id nostræ demonstrationis egere arbitror, Medicis ut Artem honestè exerceant, Philosophiâ esse opus, cùm sæpe videamus, qui pecuniæ studio tenentur, quàm Venefici sint, non Medici; Artémque naturæ scopo abductam, in contrarium torqueant. An igitur dissenties de nominibus, litémque aniliter seres, dum Medicum tu temperantem, continentem, pecuniæ contemptorem, virum justum esse vis, nec Philosophum tamen? Corporúmne naturas nosse, actiones instrumentorum, partium utilitates, morborum differentias, curationum indicationes; nec tamen operam disciplinæ rationali dedisse? Quid? Rem concessisti; de nominibus concertare non erubescis? Atqui præstiterit tandem, etsi serò, palinodiam canere, nè Graculi aut Corvi more de nominibus arguitêre, sed veritati rerum perscrutandæ operam des. Neque sanè hoc dixeris absque disciplinâ & usu Textorem, Sutorémve bonum effici posse: justum, temperantem, demonstrandi peritum, naturæ scientem, qui neque Præceptore, neque exercitatione sit

τὸ φυσικὸν, καὶ τὸ ἠθικόν. ὁ γὰρ δὴ δεῖ γε, μὴ χρημάτων καταφρονῶν καὶ τῷ σωφρονεῖν ἀσκῶν, ἄτοπόν τι ποιῆσαι. πάντα γὰρ, ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀπαιδεύτους, ἢ χρημάτων ἡδονῆς, ποιοῦσιν. ἔστω δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκαῖον ἔχειν αὐτόν. σύμπασαι γὰρ ἀλλήλαις ἕπονται· καὶ οὐκ οἷόν τε, μίαν ἡντιναοῦν λαβόντα, μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἐνδυς ἀκολουθούσας ἔχειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρινθου δεδεμένας. καὶ μὴν εἴ γε ποῖός τις ἐξ ἀρχῆς μάθησιν καὶ ποῖός τις ἐφεξῆς ἄσκησιν, ἀναγκαῖα τοῖς ἰατροῖς ὄντων ἡ φιλοσοφία, δῆλον ὡς ὅσις ἂν ἰατρὸς ᾖ, πάντως ἔστ' ὅτι καὶ φιλόσοφος. ἐδὲ γὰρ δεῖ, ὅπ ποὸς τὸ χρῆσθαι καλῶς τῇ τέχνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἰατροῖς, ἀποδείξεως ἡγοῦμαί πινος χρήζειν, ἐωρακότας γε πολλάκις, ὡς φαρμακεῖς εἰσὶν, οὐκ ἰατροὶ, καὶ χρῶνται τῇ τέχνῃ ποὸς τἐναντίον, ἢ πέφυκεν, εἰ φιλοχρήματος. πότερον οὖν ὑμῖν ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσει, καὶ λήρησεις ἐρεῖτε, ἐγκεκαπνωμένοι, καὶ σώφρονα, καὶ χρημάτων κρείττονα, καὶ δίκαιον "ἄξιον ἔτι τὸν ἰατρὸν, ἢ μὲν φιλόσοφόν γε; καὶ φύσιν γιγνώσκειν δεῖ σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὀργάνων, καὶ χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς νοσημάτων, καὶ θεραπειῶν ἐπιδείξεις, ἢ μὲν ἠσκῆσθαί γε χρὴ τῇ λογικῇ θεωρίᾳ; ἢ τὰ πράγματα συγχωρήσας, ὑμῖν ὀνομάτων οὐκ ἀξιώσει διαφέρεσθαι; καὶ μὲν ὀφὲ μοι, ἄμεινον ἦ νῦν γοῦν σωφρονήσαντά σε," μηδὲ, καθάπερ κολοιὸν ἢ κόρακα, περὶ φωνῶν "ζυγομαχεῖν, ἀλλ' αὐτῷ δεῖ πραγμάτων ἀπτεσθαι τῇ ἀληθείᾳ. ὁ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς ὑφαίνης μᾶλλον, ἢ σκυτοτομῶν, ἀγαθὸς ἂν ἐκ μαθητοῦ τε καὶ ἀσκήσεως οὐκ ἂν πολὺ χεῖρον; δίκαιον δέ τις, ἢ σώφρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἀξιαγάστου ἀναφανήσεται, μήτε διδασκάλοις

" κότες.

" ἄξιον.

" μηδ' ἢ

" Ad. λογομαχεῖν.

δασκάλοις χρησάμθρ, μήτ' αὐτὸς ἐπασχίζας ἑαυτόν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ' ἀναίσχυντον, καὶ δεύτερον ἐστὶ τοιῶν πραγμάτων ὄζειν, ἀλλ' ἀφ' ὀνομάτων ἐρίζοντθ· φιλοσοφητέον ἡμῖν ὅτι τάχιστα, εἶτα ἱκανοὶ τοὺς ἀληθῶς ἐσμὲν ζηλωταί. καὶ [1] τοῦτο ποιοῦμθν οὐδὲν κωλύει, μὴ παραπλησίως, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτῶν γενέσθαι, μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνοις πέπραπται, τὰ λείποντα δ' αὐτοὶ ἐξευρίσκοντας.

[1] Al. τούτῳ

usus, derepentè evadere. Quocirca, si hoc impudentiæ est, illud verò hominis non de rebus, sed de vocibus altercantis; nobis, si veri Hippocratis æmuli esse volumus, Philosophiæ totius ratio atque exercitatio priùs comprehendenda est. Quod si fecerimus, nihil erit moræ, quo minùs non modò pares, sed & superiores illo simus; cùm cognitis iis, quæ ab ipso scitè dicta sunt, cætera, quæ Arti desunt, ipsi invenerimus.

ΓΑΛΗΝΟΥ

Περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας.

GALENI

De optimo docendi genere, Liber.

Proœmium.

CAP. I.

Modus docendi vetustiorum & recentium Academicorum.

ΤΗΝ εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν, ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνθ φησίν. ὀνομάζουσι δ' ἔτως οἱ Ἀκαδημικοὶ, καθ' ἣν τὴν ἀντικειμένην προσαγορεύουσι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι, τελευτῶν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσι· ἐποχὴν καλοῦντες, ὡς ἂν εἴποι τις ἀοριστίαν· ὅταν ὅτι, περὶ μηδενὸς πράγματθ ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως· οἱ νεώτεροι δ' (οὐ γὰρ μόνθ ὁ Φαβωρῖνθ) ἐνίοτε μὲν εἰς ποσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν.

FAvorinus optimum docendi modum censuit, quo in utramque disseritur partem. Sic enim eum appellant Academici, quo adversam partem defensitant. Ac vetustiores modum hunc desinere arbitrantur, in Epochen. Epochen vocant, quasi dicas sententiæ suspensionem: quod idem prorsus est, nullam rem definire, nihil certò asseverare. Recentiores autem (neque enim solus est Favorinus) interdum eò suspensionem proferunt, ut nè Solem quidem fateantur sciri. Interdum eò

Cogni-

Cognitionem producunt, ut discipulis etiam suis antè commendent, quàm Normam Criteriúmque sciendi addidicerint. Nec enim aliud est, quod dixit Favorinus libro de Institutione Academicâ, cui inscriptio Plutarchus. Hoc ipsum quoque affirmavit libro ad Epictetum, quo inducitur Oaesimus Plutarchi servus, cum Epicteto disputans. Quin & in libro quem posteà scripsit ad Alcibiadem, laudat Academicos alios, qui rationum, quæ invicem pugnant, alterutri consentiebant, permittebant autem discipulis, ut quod verius videretur, eligerent. At in hoc quidem libro probabile sibi videri affirmavit, nihil comprehendi posse. In eo autem qui Plutarchus inscribitur, concedere videbatur dari quidpiam Firmiter Cognoscibile. Sic enim, quod Comprehensibile vocant, appellare præstiterit, recedentes à vocabulo Stoico.

ἐνίοτε ᾖ, εἰς τοσοῦτον τιμῶ μισοπονηρίας, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ὀπιτρέπειν αὐτῶν, ἀλλὰ πρότερον διδάξαι πρότερον ὀπισημονικὸν κριτήριον. ἔστι γὰρ ἀληθές ἐστιν, ὃ Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς διαθέσεως, ὁ Πλουτάρχου ὀπιγράψας. λέγει δ' αὐτὸ ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ διάπεδεν ὄζιν Οὐήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μὴν τοι καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα γεγραφέναι βιβλίῳ Ἀλκιβιάδει, καὶ τοὺς μὲν τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ἐπαινεῖ, προτρεπόντας "μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ὀπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς, αἱρεῖσθαι τὸν ἀληθέστερον. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν δὲ καταληπτόν. ἐν δὲ τῷ Πλουταρχῳ, συγχωρεῖν ἔοικεν, εἶναί τι βεβαίως γνωστόν· ἄμεινον γὰρ εἶναι τοὺς ὀνομάζειν τὸ καταληπτὸν, ἀποχωροῦντας ὀνόματι στωϊκῷ.

" Sup. par. 1

Refutatio.

CAP. II.

Ratio docendi à Favorino posita refellitur.

EQuidem mirabar, ita me Dii ament, cur Favorinus, qui singula consuevit nomina ad Atticam Dialectum revocare, non desinat uti hiis, "Comprehensibile, Comprehensio, Comprehensiva Imaginatio: neque etiam contrariis: ut quæ privativè proferuntur, "Incomprehensiva Imaginatio, aut ipsa Incomprehensibilitas: Et, cùm tres libros scripserit, unum ad Adrianum, ad Dysonem alterum, tertium ad Aristarchum, cur omnibus titulum indiderit, "De Comprehensiva Imaginatione: per eorum verò singulos strenuè contendendo demonstrare conatur, Comprehensivam Imagi-

ΚΑὶ ἔγωγε ἐθαύμαζον μὴ τοῦ θεοῦ, ὅπως ὁ Φαβωρῖνος, εἰς τὴν τῶν Ἀττικῶν φωνὴν εἰωθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων, ἐπαύεται λέγων ἔτε τὸ καταληπτὸν, ἔτε τὴν κατάληψιν, ἔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν· ἔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα οἷον περιττικῶς λεγόμενα, ἀκατάληπτον φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληψίαν αὐτῶν. ὡς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας, ἓν μὲν πρὸς Ἀδριανὸν, ἕτερον δὲ πρὸς Δύσωνα, καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε· καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ γνησίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ὀποδεικνύναι

ἐπιδεικνῦσι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν οὐδ' ὑπάρκτον. ἐγὼ δ' ὅτι μέν τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν, οὐδὲ τὸ γνωστόν· ὅτι δέ τι τὸ καταλαμβάνεσθαι, τὸ βεβαίως γιγνώσκειν· ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν, καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν εἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις· ἔνια δ' οὐκ εἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα· ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυῤῥωνείων, εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν· ἃ δ' ὄναρ, ἢ παραπαίοντων ἢ ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦτ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦτ' ὅπως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν, ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τὸ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τὸ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα, μήτε τὸ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα, πρότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις ὄζειν, ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστὸν, συγχέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια, ὅτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς, ὅτ' ὁ μαθητὴς οὐκ ἔσται κρῖναι τὰ εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρημένους λόγους. ἔτι δ', ἃ δεησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοιούτων διδασκάλων, διωμάμοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ὑπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδιηρημένων ἀναγινώσκειν. καὶ οὐδὲν ἧττον τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰδέναι· κἂν ἀσαφές αὐτῶν τι ᾖ, τὸ μὲν οὐδὲ πρὸς Χρυσίππου τοῖς στωϊκοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ὅτι. τὸ δ' οὐδὲ Θεοφράστου, καὶ Ἀριστοτέλει, τοῖς περιπατητικοῖς· ὥστε δ' οὐδὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων ὥστ' οὐδὲν αὖ τι λείποιτο πρὸς διδασκαλίαν τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς, ὡς ἐπὶ τῷ Φαβωρίνου λόγῳ.

nationem reperiri nullam. Ego verò neque* *comprehensibile* sonare aliud arbitror, quàm "cognoscibile, nec "Comprehendere, quàm "certò cognoscere: sed juxta proportionem ad illa dici, tum "Comprehensionem, tum Comprehensivam Imaginationem. Quoniam enim nonnulla nos videre, audire, atque omnino sentire putamus: velut in somniis, aut per insaniam: nonnulla non modò putamus, sed re ipsâ videmus, aut omnino sentimus. Posteriora hæc omnes (Academicis, Pyrrhoniisque exceptis) ad certam assurgere cognitionem putant: quæ autem per Somnium, aut hallucinante animo cogitant, mentita esse & falsa. Itaque si hoc sic habere concesserint, deleant ea quæ consignârunt libris: "Penes rerum Cognitionem nec Sano magis quàm Furioso credendum, nec rectè Valenti quàm Ægroto, nec Vigilanti quàm Dormienti. [a] Sin illis nihil magis quàm his, qui contra se habent, cognosci queat; [b] confusa jam sunt Veritatis Iudicatoria, [c] nec Præceptor Academicus, nec [d] Discipulus Rationes poterit oppositas, quæ in utramque differuntur partem, judicare. Deinde nec omnino istiusmodi Doctoribus indigemus: cùm liceat nobis, quæ à Sectis sibi mutuò adversantibus conscripta sunt, per nos legere, nihilóque minùs, quàm ipsi Academici, scire: Et si quid eorum obscurum sit, quod à Chrysippo quidem vestro traditum, id tutiùs appellabimus à Stoicis traditum magistris; quod autem à Theophrasto vel Aristotele; à Peripateticis; nec absimili modo in cæteris. Ut nihil quicquam Academicis, quod doceant, jam supersit, juxta disputationem Favorini: Nam

Nam vetustiorum quidem præceptio fuit hæc: Nullum esse Homini Iudicatorium à Natura datum, cujus normæ res singulas conferendo, exquisitè eas possit dignoscere. Itaque de re nulla pronunciandum censebant, sed de omnibus Sententiam perpetuò suspendendam. Verùm enimverò, si nobis ut oportet, annuerint, [Sensum Naturalibus Iudicatoriis tribui,] Dissertatione illà in utramque partem nihil opus erit, sed alterius partis Postulatione: Planiùs quidem: ut Artifices, quod efficere volunt, ne discipulis exhibeant statim, sed alteram partem colligere jubeant, quod vulgò dicitur, Rem putare. Hoc autem est, ut Doctor Tyroni, qui exercetur, instet; in quibus ille labitur, animadvertat; ea sola corrigens & coercens. Ac simili exemplo, qui pueros Palæstrâ instituit, luctantium corrigit errata: Nec alio modo Grammaticus, Rhetor, Geometra & Musicus docent Discipulorum Fidem, quam Naturalibus Iudicatoriis habent, non labefactantes, non convellentes, sed iis, qui exercentur, instantes, quoad singulares evidentias, quæ sine errato sint, iis demonstrent, nedum Suspensionem inducant Sententiæ. Ipsi enim hii sunt, qui rerum evidentiis diffidere nos cum sensibus jubent, vel iis quæ pro certo sciuntur, nosmet ipsos opponere. Etenim Carneades nè hoc quidem, quod est omnium evidentissimum, credendum vult, " Magnitudines, quæ eidem æquales, inter se quoque esse. Ac Rationes quidem, quibus & hæc & alia multa, quæ palam videntur, quæ creduntur, destruere conatus est, in hunc diem reservatas habemus. Extant enim à Discipulis ejus collectæ, literisque proditæ. Solutiones autem, neque ab illis, nec ab alio quoquam Academicorum qui post ipsum floruerunt, explicatæ sunt. Nunquid igitur (Discipuli mei) si nihil aliud,

τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτῶν δόγμα τοῦτο ἦν τοιόνδε, τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως, ᾧ παραβάλλοντα ἕκαστον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγινώσκεται. διὸ μηδ' ὑποφαίνεσθαι τοῖς μηδενὸς ἀξίοιν, ἀλλὰ πάντων ἐπέχειν ἀεί. ἢν εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις αὐτὴν ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ὑποτιθέσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀποδείξεως· μᾶλλον μὲν, τοῦ τεχνίτου [δὲ] παρέχοντος τοῖς μαθηταῖς εὐθέως, ἀλλ' ἑτέρου, τοῦ λογίζεσθαι, τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐπισκοπεῖσθαι τῷ γυμναζομένῳ, καὶ τοῦτο προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθοῦντα μόνα. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν παλαιόντων ἁμαρτήματα· καὶ ὁ γραμματικὸς, καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικὸς, ἕτω διδάσκουσιν, ἐδιδάσκοντες δὲ καὶ ἐλθόντες τῶν μαθητῶν ἦν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐρεσχοῦντες αὐτοῖς γυμναζομένοις, ἄχρι οὗ ἂν ἀναμαρτήτοις ἀποδείξωσι τὰς κατὰ μέρος ἐναργείας, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐποχὴν εἰσάγοντες. αὐτοὶ γάρ εἰσιν, οἳ καὶ ταῖς ἐναργείαις σοὶ αἰδήσεσιν ἀπιστεῖν ἀναλιδέντες, "ἢ τοῖς ὑπὸ τῶν βεβαίως γινωσκομένοις καταφρονεῖν". ὁ γοῦν Καρνεάδης οὐδὲ τοῦτο, τὸ πάντων ἐναργέστατον, συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα μεγέθη, καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίνεται. τοὺς μὲν οὖν λόγους, οἷς ἐπιχειρεῖ "καταλύειν ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐναργῶς τι δοκούντων σοι φαινομένων τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀποκεῖνται γὰρ ἐν γράμμασιν, ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν συναθροισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὐθ' ὑπ' ἐκείνων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου πώποτε ἐξέδοθησαν τῶν μετ' αὐτὸν Ἀκαδημαϊκῶν. ἆρ' οὖν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε

" Ad.—δεῖν

" Lon. καὶ

" —φονεῖν.

" λύειν κατὰ

ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματά εἰσιν οἱ λόγοι πάντες ἕτοι; καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ἡμῖν, ὦ μαθηταί; μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο σμικρότερον δ' ὅμως ἂ πεποιήκασιν, οἱ γράψαντες μὲν αὐτοὶ, μὴ δηλώσαντες δ' ὑμῖν, ὁποῖοί τινές εἰσι. ἥδεως δ' ἂν ἠρόμην, εἰ "σοὶ λῶ ὁ Φαβωρῖνος, ἀρά γε κελεύει με πείθεσθαι αὐτοῖς ἅπασι τοῖς λόγοις, ἢ σκοπεῖσθαι, πότερον ἀληθεῖς εἰσιν, ἢ ψευδεῖς· ἐὰν δὴ γὰρ σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν, ἠρόμην δ' ἂν ἔπι τῷδε παντὸς, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει, διακρίνειν ἀληθεῖς λόγους ψευδῶν, ἢ μέθοδός τις ἔστι τῆς ἑκατέρων γνώσεως. εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅπαντες, καὶ ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τις ἔστι, αὐτὴν προτίθη μαθεῖν ἐχρῆν· ἔπειτα δὲ, ἐπιστατοῦντας αὐτοῖς γυμνάσαι πολυειδῶς ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων· ὥσπερ οἱ παλαίειν μανθάνοντες, ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ ἀναγινώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ ὅλως ὁπῶν ἐνεργεῖν χρὴ τέχνῃ. εἰ μὲν δή τις ἐγχαλεῖ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν, οἷον μή τι χρῆμά ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, οἷον δὲ σόφισμα, καὶ ὡς χρὴ διαγινώσκειν αὐτὰ, καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι χρὴ ταῦτα; *ὡς ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν ὡς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρημάτων τῶν μαθητῶν, πλὴν ὅτι φευκτόν ἐστιν, ἐδίδαξεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἐχρῆν τε ἡμῖν τοῦ ἴσως τῶν δογμάτων διδασκάλου. εἰ δ' ἔστ' ἐγκαλεῖ τις ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, ἔστ' ἐγύμνασεν· ὅμοιόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τὸ μαθητῇ μετρῆσαί τε, καὶ σῶσαι, καὶ ὀρθοῦναι, καὶ κύκλον γράψαι, χωρὶς τοῦ πῆχυν δοῦναι, καὶ "ξυστὸν, καὶ κερκῖνον. ἀλλ' ἴσως φησὶ, μηδὲν εἶναι πίστιν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσποιεῖσθαι γινώσκειν τι, μηδ' ὑπολαμβάνειν, μηδὲ

hoc saltem non argumento , rationes ejus has omnes hismata fuisse? vobísque Solutiones earum restare indagandas? Improbum enim hoc esset, at nihilominus ab iis factitatum, qui tradiderunt vobis has; quales essent, non indicârunt. Equidem à Favorino, si in vivis esset, lubens quærerem, utrum Rationibus his juberet me credere, an considerare veræne sint, an falsæ? Nam si annuerit, considerare, rogarem inde universim, utrum omnibus in universis hominibus à natura vis insit discernendi Rationes veras à falsis? an methodus potiùs quædam sit utrasque dignoscendi? Nam si à Natura insit, qui fit, ut neque omnes consentiamus invicem, neque iisdem de rebus perinde pronunciemus. Sin Methodus quædam sit, hæc omnium primùm erat addiscenda; deinde oportebat eos, qui nobis præsunt, exemplis nos exercere variis, peræquè ut exercentur, qui luctandi artem discunt, aut coriariam, aut ædificandi, aut construendi naves, aut facultatem dicendi, legendi, scribendi, aut (in summa) ex arte quid libet operandi. Ac si quis Academicorum docuisset, cujusmodi quiddam sit Demonstratio, cujusmodi, Sophisma; quo pacto utrumque discernere deceat, quomodo in utroque nos exercere (quemadmodum Favorinus judicium Discipulis, quippe re utrinque disceptatâ, admittit, nisi quòd hoc ipsum superfluũ sit:) præclarè Academicus unumquodque eorum quæ dixi explicâsset, nósq; nostrorum Præceptores Dogmatum ex sententia consequeremur. Sin harũ distinctiones neq; exposuit Academicus quis, nec Discipulos exercuit, perinde facit, acsi Faber Discipulum jubeat metiri, trutinare, dirigere, Circulum ducere, nec Cubitum metienti det, nec Lancem pensitanti, neq; dirigenti Regulam, neque Circinum Circulos ducenti. Forsitan dicet, in Philosophia & Dogmatibus nullum tale Criterium

dari. Ne igitur deinceps te quicquam assimules scire, neve pronuncies; ne fuge ab ea, quam veteres induxêre Academici, Suspensione Sententiæ; neque te insolentiùs jacta, Grammaticastri more, qui in iis tantùm quæ à Prioribus tradita, te exercuisti. (Quibus nihil sani inesse, intuenti perspicuum est.) Neque enim hoc ejus qui docere profitetur, munus est, sed potiùs nugacitas quædam aut insania. Vnde igitur vera inveniendi supereſt spes? Quem enim veri falsique Indicatorium deficit, huic cognitionis spes esse quæ potest? Tu verò Sophistas tantùm doceas, nullum nobis Criterium innasci: Itaque jam deinceps audacter quidem ipse, nobiscum tamen, ita forsan inquit; "Quòd "Criteria quibus evidenter judice- "mus de vero, sint Sensus & Intel- "lectus, concesserit eorum aliquis, "qui in Logicis voluerit frustrancâ "ipe volutari. Quicunque autem totam (ut ille) sustulêre spem, frustra nugantur. Favorinus igitur, ut patet, dum omnia præ pudore, subvertere veretur, cùm nescire se profitetur an id sit, quod esse veteres Academici Pyrrhoniique dicebant: tum etiam simulat se Discipulis suis, quòd ne veteres concessêre sibi ipsis, Iudicium permittere. Ergo quòd ejusmodi Institutio Tyronum, qualem cogitat Favonius, nedum antecellat cæteris, verùm ne omnino doctrina quidem appellanda sit, satis mihi, opinor, dilucidè demonstratum.

ἀποδίδρασκε τὴν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἀκαδημαϊκῶν εἰσαγομένην ἔποχήν· μηδὲ σεμνύου γραμματικῇ ποιῶν ἔργον, ἃ μὲν εἰρήκασιν οἱ πρόσθεν ἐπιμελετικῶς (ὅπ ἢ αὐτῶν ὑμῖν ὄζιν ὠφέλιμον, δῆλον ἐνιοεῖν.) ὠφελὲ γὰρ διδασκάλου τόγε τοιοῦτόν ὄζιν, μὴ ἀδολεσχία τις, ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀγνοῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ ὠφέλιμον ὑπάρχει κριτήριον ἀγνοῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις αὐτῶν. "ἐγχείρησον ἢ διδάξαι μόνον σοφιστὰς, μηδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον· ὡσέ γε μετὰ τοῦτο τολμήσας, ἡμῖν μέν τοι ἴσως "λιπὼν· "αἰδημόνως τε καὶ νύσσων ἑαυτῷ κριτήρια τὰ ἀγνοῶν ἢ συγχωρήσειέν ἄν τις, ἐν λογικαῖς κυλινδεῖσθαι βουλόμενος" ἐλπίσι ματαίαις. ὅσοι δ' ἀνῃρήκασι ὅλως τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκεῖνος, μάτην φλυαροῦσι. δῆλος οὖν ὄζιν ὁ Φαβωρῖνος, αἰδοῖ μὲν ἀναιρέπων πάντα, καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμολογῶν, "ὅπερ ὑπάρχειν οἱ πρόσθεν ἔλεγον Ἀκαδημαϊκοί τε Πυῤῥωνεῖοι προαπτόμενος δ' ἐπιτρέπειν τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς, ἣν αὐτὸς ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν οἱ πρὸς αὐτοῦ. ὅπ μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὀπῶν, οἵαν ἐνοεῖται Φαβωρῖνος, ἃ μόνον οὐκ ἔζιν ἀεῖση τῶν ἀγνώων, μὴ ὠφελὲ διδασκαλία" τὴν ἀρχὴν, ἐναργὼς εἶναι δεδιδάχθαι.

Demon-

" ἐγχεί·
" Re. φασί.
" Lon. μέτις
" ὅθεν
" -σκάλου

Demonstratio Sententiæ *Galeni*.

CAP. III.

Docendi Ratio optima. Quæ?

ΑΝ δ' αἱ λοιπαὶ πάντων δοξασκαλίαι μὲν εἰσιν, οὐδ' ἄδηλα, σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ ἡμῖν ἐναργῶς τοῦτο, καὶ νῦν μάλιστα αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάσασθαι παυσάζεσιν οἱ σοφισταί, "Μηδὲν εἶναι κριτήριον φυσικόν. ὁ μὲν γὰρ κιρκίνος χρᾶται τῷ κύκλῳ, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, καθάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη. ταῦτα δὴ αὐτὸς κατεσκεύασεν ἄνθρωπος, ἐκ τῆς φυσικῆς ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁρμώμενος, ὧν οὐδέτερον κριτήριον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε σεμνότερον ἔχομεν. εἰ τοίνυν ἐντεῦθεν ἀρχὰς δεῖ (λέγει γὰρ πάλιν ὁ νοῦς, ὅπ πιστεύσαι μὲν, ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῷ φυσικῷ κριτηρίῳ, δυνατὸν ἡμῖν ὄντι· κρῖναι δ' ὅ δυνατὸν αὐτὸ δὴ ἑτέρα πνὸς. ὧ γὰρ κρίνεται τ' ἄλλα πάντα, πῶς αὖ τοῦτο πρὸς ἄλλο κριθείη;) πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐναργῶς ἰοῦσι, καὶ τῇ γλώσσῃ γλυκὺ μὲν, τοῦτο μὲν μᾶλλον εἶναι, τοῦτο δ' οὔκον. ἢ μὴ πιστεύῃς; ὑπεξέρχομαι. οἱ βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν, εἰ μὴ τοι ἀπειθεῖς διαλεχθῆναι μοι· μὴ πιστεύοντα δ', ὡς ἔοικε φύσιν ἔχοντα ἀφίσταμαι. κεῖθεν πρότερον, ἀπιστεῖν σε, "μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ· τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαυμαι λέγων. ὑποκείσθω δ', σε πιστεύειν, [καὶ] ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κείνειν. ἆρ' ἐγὼ [οἶμαι] τὰ μὲν αἰσθητὰ, τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει φαινομένοις, τὰ δ' νοητὰ, τοῖς ἐναργῶς νοκρίνοις. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ φυσικῶν κριτηρίων, αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζουσιν ὀργανά τε, καὶ κριτήρια τεχνικὰ, δι' ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς σωπιδέασι,

RElique autem Philosophorum omnium, an doctrinæ quidem, nec tamen optimæ videantur, expendendũ est, ab eodẽ fundamento denuò exorsis. Hoc enim nobis evidenter apparet, dari aliquod Iudicatorium Naturale; quanquam Sophistæ, quasi incredibile id sit, contrarium efficere conentur. Etenim & Circinus describit Circulum, & Cubitus longitudines destinguit, sicut & Lances gravitatem. Hæc fabricatus est homo, ex Naturæ Instrumentis Criteriisq; auspicatus: extra quæ nec antiquius Criterium nacti sumus, nec præstantius. [a] Si igitur hinc exordiri oporteat: (Rursum namq; distat Intellectus. [b] Ipsi tanquam naturali Criterio, credere nos posse, vel nõ credere. [c] Ipsũ autem Criteriũ per aliud judicare non posse: quo enim judicant universa, qui tandem fiet, ut ab alio id quopiam judicetur?) [d] Credere vis oculis clarè cernentibus, & linguæ probè gustanti, hoc esse pomum, illud ficum, an non credere? [e] Concedam tibi nobiscum facere quicquid volueris, si disceptare instituas. [f] Si nihil credis, abiceam à te, velut ab eo, qui præter Naturam affectus est. [g] Ponatur primùm, te non credere, nec operare, ut ex me quidpiam discas. [h] Hoc enim pridem impræsentiarum supersedere dicere. [i] Supponatur verò, te credere, & spem esse ut à me discas aliquid. [k] At ego me Sensibilia judicare debere arbitror ex iis quæ Sensibus evidenter apparent, Intelligibilia ex iis, quæ clarè intelliguntur. [l] Quoniam autem Ars omnis ex Naturalibus Criteriis Instrumenta & Criteria parat Artificiosa, quorum subsidio alia sibi ipsi componit, alia ab aliis composita judicat:

[m] Et

[m] Et ego quoque Instrumenta & Criteria docebo, quibus vel Rationes extrahere veras, vel aliorum possis Argumenta judicare. [n] Sic enim tibi habes totum. [o] Nam Sensui, vel Intellectui si quid ex se palam appareat, ei nihil Inquisitione est opus. [p] Sin ejusmodi nihil existat, Cognitio quæ aliunde nascitur, accedat, necesse est. Equidem traditurum me illa polliceor, quorum alia Instrumentis Artificiosis respondeant, quibus inveniatur, quod cupis: alia Criteriis Naturalibus assimilantur, quibus judicare poteris verène videaris invenisse. Hæc autem ubi perdidiceris, compluribus te exercebo exemplis, quò celeriter, atque examussim invenias Iudicésque quod quæris, ut ad inventionem veri nec libro jam ullo, nec alia Doctrina egeas; & alios etiam, si quid ab iis, quæ invenisti, alienum dicant, actutum intelligas. Quemadmodum enim qui rectum iter quod unum est, probè callet, non alia commonstratione eget ad eas quæ deflectunt, arguendas: Ita qui rectam didicit demonstrandi viam, unâ operâ diverticula etiam pernoscet. Favorinus autem videtur id agere, quasi dicat "Cœcum te esse, nihilominus tamen, uter nostrûm sordidior, candidiórve, judicare posse; neque reputat interim qui talia judicaturus sit, ei Visum oportere suppetere. Quanquam nihil interest, quod ad judicationem attinet, utrum omnino Visu careas, an quem adeptus, eidem nil credas. Eodem etiam modo hæc, "Quòd Criterium quo judicamus, sit tale quid, & "Quòd huic, quæ paria sunt, & inter se paria: sicut asinis judicare, quia mente carent, permitteret nemo: ita nec Hominibus etiam, nisi si mentem habeant, cui credi possit: Quo enim Doctrinis quæ judicantur, refragêre, nihil refert, utrum nullum Criterium

τὰ ὑφ' ἑτέρων συγκείμενα κρίνεσιν· κἀγὼ δείξω ὅλως ὄργανά τε καὶ κριτήρια, τὰ μὲν οἷς κατασκευάσῃς τοὺς ἀποδεικτικοὺς λόγους, τὰ δ' οἷς τοὺς ἐφ' ἑτέρων κρινεῖς γεγονότας. ἔχεις γὰρ ἅπαντα τὰ πάντα. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτῆς τι φαίνοιτο σοὶ αἴσθησιν ἢ νόησιν ἐναργῶς, οὐ χρῄζει τούτου ζητήσεως. εἰ δὲ μήτε τοιοῦτον ὑπάρχοι, τῆς ἐξ ἑτέρου σοι δεήσει γνώσεως. ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαί σοι διδάξειν, ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τέχνας ὀργάνοις ἀνάλογα, ἐξ ὧν εὑρήσεις τὸ ζητούμενον· ἔνια δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοκοῦν εὐρῆσθαι κρινεῖς. ἐπιστὰν δὲ μάθοις ταῦτα, ἐπὶ πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσω σε ταχέως τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν καὶ κρίνειν τὸ ζητούμενον· ὡς οὐδὲ βιβλίου δεύσῃ τινὸς ἔτι ἄλλης πρὸς τοῖς σοῖς ἐμπειρίαις εὑρέσεων, ἅτε διδασκαλίας ἑτέρας εὐθύς τε ἀπὸ καὶ τοῦ μηδέ τι λέγοντας ὧν εὕροις, ἑτοίμως γνωρίσας. ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν γινώσκων οὐθεῖαν ἅπασαν, οὐ δεῖται διδασκαλίας ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων· οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, εὐθὺς ἅμα ταύτην καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει. φαίνεται δ' μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ φάσκοντι, σὲ εἶ τυφλὸν, δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερον ἡμῶν ὀξυπαρώτερον, ἢ λευκότερον· οὐκ ἐνοῶν, ὅτι τῷ μὲν μέλλοντι τὰ τοιαῦτα κρίνειν, ὑπάρχειν χρὴ θατέρου ὄψιν. ὁ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. καὶ δ' τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι ᾧ κρίνομεν, ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ὅτι τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ὁμοίοις ἴσα ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἄν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μὴ δέ ἐστι πιστὸν ἔχοιεν τὸν νοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων διδασκαλιῶν ἀπιστίαν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν

τι

"μίαν

" ἀπιστῶν

† Plato.

† Lib. Demonstr.

πὶ κειτήειον, "ἐμὶ ἢ "απιστῆν αὐτῶ. γελοῖ⊖ οὖν ὄξιν ὁ Φαβωρῖν⊖, ἐπιτρέπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς, αὐτῷ τῇ συγχωρῆσαι τῷ πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ ἐναργὲς ἔσθ' ὅτιν ἐναργὲς τῷ νῷ, ἢ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ, διέφθαρται πάντων ἡ κρίσις. εἰ δ' ὄξὺ μὲν, ὥσπερ ὀφθαλμὸς [ἐν] τῷ σώματι, τοιοῦτ⊖ ἐν τῇ ψυχῇ νοῦς, ὁ μὲν ἅπασί γε ὁμοίως ὀξύς· ἕλκωσι, καθάπερ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγῃ πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα, κἀπὶ τὸν αὐτὸν ζῆτον καὶ ὅπῃ τῆς νοημάτων, ὥσπερ τῶν φαινομένων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτῷ τὸν ἀμβλύτατον. κἀ τοῦτ' ἔστιν ὁ διδάσκαλ⊖, ὡς ὁ † Πλάτων τε φησὶ, κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπταί γέ μοι περὶ τούτων ὀπὶ πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως † πραγματείᾳ, ὅτι τοιαύτη τὶς ἔστιν ἡ πρὸς τὸν νοῆσιν ἐναργὴς ἡ διδασκαλία. γέγραπται δὲ κἀ ὅπως ἄττις ὁρμώμεν⊖ ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν, ἀποδεικτὸν εἶη μάλιστα πᾶν ὅσον ἀποδεικνύναι δυνατόν. ἀγ' ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖν⊖, ἓν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι, μηδὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταλιπὼν, ὡς ἐπιλήσμοσιν ἡμῖν, ἑτέρωθι διαλέγεται, συγχωρεῖ τέ πι βεβαίως εἶναι γνωστὸν, κἀ τοῦτ' ἐπιτρέπων αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

nactus sis, an illi quod nactus, neutiquam credas. Ridiculus igitur Favorinus, qui Discipulis permittit judicare, unáque Organis judicandi Fidem detrahit. Nam intellectui si nihil sit evidens, aut certum ex se, omnino actum est Iudicio; Si verò ut Oculus in Corpore est, ità in Animo Intellectus, quanquam non omnibus æquè acutus, par est, ut quemadmodum qui acutiùs cernit, eum cui hebetior acies, ad Spectaculum manuducit; ita in re intelligendâ, ut qui clarè, quod Intellectui offertur, prospicere potest, ad ejusdem Speculationem adducat eum, qui cœcutit. Atque hoc sanè Præceptoris est, quod & sentit Plato, & ipse ego assentior. Ac de his quidem in opere Demonstrationis copiosè disserui. " Quod talis docendi Ratio sit ad intelligendum manifesta. Nec minùs exposui, quomodo quis à Rei Elementis, Principiisque orsus, quàm maximè, quicquid est demonstrabile, monstrare possit: non quomodo divinus iste Favorinus, qui cum integrum texuisset librum, quo ne Solem quidem, an sit, comprehendi docuit; alibi quasi oblitis nobis, disceptatione habitâ, concedit, nonnihil certò cognosci, cujus judicium atque electionem permittit Discipulis suis.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ

Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις.

GALENI

De Sectis ad Tyrones, Liber.

CAP. I.

Empirici & Rationales Medici in quibus differant.

META 1. quò Medicina intendit, Sanitas est. Finis 2. est Sanitatis possessio. Quibus autem subsidiis 3. vel Absentem Sanitatem compares, vel præsentem tueâre, Medicis necessarium est cognoscere. Appellantur ea, quibus absens paratur Sanitas, Medicamenta, & Auxilia: quibus præsens conservatur, Salubris Ratio Victûs. His ergo de causis & ipsa medendi ars, Salubrium, atq, Insalubrium Scientia ab antiquis Scriptoribus nuncupata est; qui Salubria vocabant, quæ præsentem Sanitatem conservent, & quæ corruptam resarciant: Insalubria verò, quæ utrisque contraria: utraque enim cognoscant Medici, necesse est, quo illa eligere possint, hæc defugere. Vnde autem horum Scientiam affatim consequantur, nondum similiter apud omnes in confesso est: Alii enim experientiam solam Arti acquirendæ sat esse affirmant: Aliis Ratio seu Logica non parũ videtur ad Artem perficiendam conferre. Qui ab experientia sola rem aggrediuntur, nomine indidem sumpto, Experimentales vocantur: quo modo qui à Ratione, Rationales. Ac duæ istæ primæ in Arte Medendi censentur Sectæ: Vna per experimentum ad indaganda Remedia procedit: altera per indicationem. Et

ΤΗΣ ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν, ἡ ὑγεία, τέλος δ', ἡ κῆσις αὐτῆς. ἐξ ὧν δ' ἄν τις ἢ μὴ παρῆσαν ὑγείαν ἐργάζοιτο, ἢ παρῆσαν διαφυλάττοι, γινώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλεῖται δ', τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ ὄντων ὑγείαν, ἰάματά τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν ὄντων ὑγείαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. τῶν δ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ἐπιστήμην, ὁ παλαιὸς λόγος φησὶν· ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τά τε φυλάσσοντα τὴν ὄντων ὑγείαν, καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην ἀνασώζοντα· νοσερὰ δ', τἀναντία τούτων. δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρὸς τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἑλεῖν, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν δὴ τὴν τούτων ἐπιστήμην ἐκποδείσαντο, οὐκέθ' ὁμοίως πᾶσιν ἀμολόγηται· ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασὶ τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δ', οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι, παρωνύμως ἐκείνῃ ἐμπειρικοί· ὁμοίως δ', καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, λογικοί. καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἡ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, ἡ δ' ἑτέρα,

σα, δι' ἐνστάσεως. καὶ ὀνόματά γε τῶν αἱρέσεων ἔθεντο, ἐμπειρικὴν τε, καὶ λογικὴν καλεῖν δὲ εἰώθασιν οἱ μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν· τὴν δὲ λογικὴν, δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν. καὶ τοὺς αὖθις, ὁμοίως τοῖς αἱρέσεσιν, ἔθεντο, ἐμπειρικοὺς "μὲν καὶ τηρητικοὺς, καὶ μνημονευτικοὺς τῆς φαινομένης, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο· λογικοῖς δὲ καὶ δογματικοῖς καὶ ἀναλογιστικοῖς, ὅσοι τὸν λόγον προσεκαντο.

" τε

utrique Sectæ sua tribuunt nomina: Experimentalis & Rationalis. Appellare verò etiam Experimentalem solent Observatricem ac Memoratricem: Rationalem verò, Dogmaticam & Ratiocinatricem. Et Professoribus perinde atque Sectis, alia indidêre nomina: Empiricos enim Observatores vocant, & evidentium memores; qui Experientiam sibi elegêrunt: Rationales verò, & Dogmaticos Ratiocinatores, qui Rationem admiserunt.

CAP. II.

Empiricorum Methodus de Remediis inveniendis.

Μιμήσασθαι δὲ τὴν τέχνην, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ, τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη, τὰ μὲν, ἀπὸ ταυτομάτου γινόμενα νοσεῖσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οὐδ' αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἱδρῶτας, ἢ διαῤῥοίας, ἢ τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, ἢ μὴν τόγε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον· ἕτερα δὲ, ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνετο, ἢ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας, ἀλλά τινα σωτυχίαν· οὐ συνέβη πιόντι τινὶ, ἢ πληγέντι, ἢ ἄλλως πως πεωθέντι αἷμα ῥυῆναι, καὶ πεῖν ἐν νόσῳ, χαριζόμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελέσθη. τὸ μὲν οὖν πρότερον εἰδος ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκάλουν φυσικόν· τὸ δὲ δεύτερον, τυχικόν· ἑκατέρου δὲ αὐτῶν τὴν πρώτην ἀρχὴν, πεῖραν ὠνόμαζον, ἀπὸ τοῦ πεπεῖσθαι ἀβελτέρως, τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν δεδωκότες. τὸ μὲν οὖν πειραστικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας, τοιόνδ' ἔχει. τὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἐκόντες ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκωνται, ἢ ὑπὸ ὀνείρατων προτραπέντες, ἢ ἄλλως πως δόξαντες.

ARtem suam sic constitui affirmant Empirici. Cùm multos hominibus Affectus viderent, aliis tam sanis quàm ægris suâ sponte accidere, ut sanguinis fluxum è naribus, sudores, alvi profluvia, aut id genus aliud, quod lædat, vel juvet, cùm tamen efficiens causa lateret Sensum: Alios autem, quorum causa apparuit; nec tamen instituto illi nostro, sed Fortunæ impetu contigêre, ut cuipiam lapso, percusso, âlitérve sauciato emittere sanguinem, aut si quis in morbo, ut cupiditati obsequatur, Frigidam, Vinum, aliúdve id genus assumat, quorum singula auxilium attulêre vel noxam. Priorem certè juvantium, lædentiúmve Speciem, Empirici Naturalem vocabant: Posteriorem verò, Fortuitam. Vtriusque autem Deprehensionem primam nominabant Casum; impositò indè nomine, quod homines in eas inconsultò caderent. Ac prima Experientiæ doctrina, quæ & Casualis, istiusmodi est. Extemporanea vero est, quando insomniis hortantibus, aut aliunde persuasi ad periculum faciendum sponte descenderint.

Tertia autem experientiæ doctrina dicitur Imitatoria, cùm iterum iterúmque in iisdem affectibus quodlibet eorum, quæ naturâ, fortuna, vel ex tempore profuerint, læserintve, in experimentum ducitur. Atque hoc est, quo potissimùm constat Empiricorum Ars. Neque enim bis, terve, sed sæpiùs quod antè profuit, imitati, cùm ejusdem per eosdem Affectus eandem vim sæpe videant, istiusmodi Memoriam, Theorema nominantes, hoc jam fide dignum, adeóque Artis particulam censent. Postquam autem plura id genus Theoremata congesta ipsis essent, Congeries ea tota, Medicina habebatur; qui verò congessit, Medicus. Ab illis autem Congeries hæc nuncupata est, Intuitus proprius; qui Memoria est eorum, quæ sæpe similitérque conspecta sunt. Eandem etiam Congeriem illi Experientiam, ejusque Narrationem Historiam vocabant. Nam eadem res ei qui observavit, intuitus dicitur; ei qui observatam didicit, Historia. Quoniam verò aliquibus accidêre etiam morbi quos antè non viderant; aut noverant quidem, sed in iis locis, ubi Medicaminum, quæ experimentis observantur, deërat facultas; instrumentum ad auxilia invenienda comparabant, "Similium Transitum: Quo sæpe utentes, idem Auxilium ab Affectu simili transferunt ad similem, & à Loco ad Locum; atque à Remedio noto ad aliud simile veniunt. Ab Affectu ad Affectum; Vt si ab Erysipelate transeant ad Herpetem: A Loco ad Locum, ut si à Brachio ad Femur: A Remedio ad Remedium; ut in Alvi profluviis, si à Malo Cotoneo ad Mespilum. Omnis autem hic Transitus, via ad Inventionem est; Inventio autem nondum experimento prævertit: sed quoties quod inventum est, in experimentum ducitur, experimenti testimonium non minùs fide

ἀμὰ κ̀ περὶ τὸν τῆς ἐμπειρίας ὁδόν, ὅτι τὸ μιμητικόν; ὅταν τ̀ ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁτιῶν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ, ἢ αὐτοχειρίας, αὖθις ἐπὶ τ̀ αὐτῶν παθῶν εἰς πεῖραν ἄγοιτο· κ̀ τοῦτ' ὄξι τὸ μάλιστα πίστ τέχνην αὐτῶν συνιστάμενον. ὁ γὰρ δὶς μόνον ἦρις, ἀμὰ κ̀ πολλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφέλησαν, εἶτα ἐπὶ τ̀ αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιῶν εὑρίσκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τ̀ τοιαύτην μνήμην θεώρημα καλέσαντες, ἤδη πιστὸν ἡγοῦν κ̀ μέρ τῆς τέχνης. ὡς ὃ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἠθροίζετο αὐτοις, ἰατρικὴ μὴ λῶ τὸ σύμπαν ἄθροισμα· κ̀ ὁ ἀθροίσας, ἰατρός· ἐκλήθη ὑπ' αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις ὅσα τ̀ πολλάκις κ̀ ὡσαύτως ὀφθέντων· ὠνόμαζον δ' αὐτὸ τοῦτο κ̀ ἐμπειρίαν· ἱστορίαν δ', τ̀ ἐπαγγελίαν αὐτῆ. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὴ πεπεισαντι, αὐτοψία· τῷ δ' μαθόντι τὸ τεπεισμένον, ἱστορία ὄξιν. ἐπεὶ δ' κ̀ νοσήμασί τισιν ἐνέπεσχανόν ὄξιν ὅτε πρόσθεν οὐκ ἑωρακόσι, ἢ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ' ἐν ἀχωρίοις, ἐν οἷς ἀκ λῶ ἰαμάτων εὐπορία τ̀ διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων ἀρετικὸν ἐποιήσαντο, τ̀ τῆ ὁμοίᾳ μετάβασιν· ᾧ χρώμενοι πολλάκις, κ̀ ἀπὸ πάθους ἐπὶ πάθ ὅμοιον τὸ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρουσι· κ̀ ἀπὸ τόπου ἐπὶ τόπον· κ̀ ἀπὸ τ̀ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματ, ἐπί τι παραπλήσιον ἔρχονται. ἀπὸ μὲν πάθους ἐπὶ πάθ, ὡς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατ ἐπὶ ἕρπητα μεταβαίνοιεν· ἀπὸ δ' τόπου ἐπὶ τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίον ἐπὶ μηρόν· ἀπὸ δ' βοηθήματος ἐπὶ βοήθημα, ὡς ἐν διαῤῥοίαις ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἀπαλλαγὴ δ' ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μὲν ὄξιν ἐπὶ τ̀ εὕρεσιν, εὕρεσις δ' οὐδέπω πρὸ τῆς πείρας· ἀλλ' ἡνίκα ἂν τὸ "ἑλπσθὲν εἰς πεῖραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ' αὐτῆς ὄξιν οὐδὲν ἧττον, ἢ

"ἑυρεθὲν

εἰ καὶ πλησίκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τλῶ ἢ πείρᾳ ταύτλῳ τῇ ἐπομένλῳ τῇ τὸ ὁμοίᾳ μεταβάσει, πειθικλῶ καλεῖσιν· ὅπ χρὴ πεπείρᾶσθαι χῇ τλῶ τέχνλω, τὸν μέλλοντά π ἔτως εὑρήσειν. αἱ ἢ ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι, αἱ μὲν τῆς ἐμπειρείας, ὧν εἰς σύσασιν ἐδεῖτο ἡ τέχνη, καὶ πρὶ τὸν τυχόντα δλῶναι γενέσθαι· τοιαύτη μὲν, ἡ διὰ τῆς πείρας, πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός.

dignum sit, quàm si sæpe sic habere fuisset observatum. Experimentum autem hoc quod transitui à simili consequens est, exercitatorium vocant, quia si quis hoc pacto invenire quid velit, in arte præexercitatum esse oportuit. Alia verò experimenta omnia, quæ experientiam præcurrunt eorum, quibus Arti constituendæ opus est, cuivis in mentem venerint. Hæc via est, quæ ad Artis finem per experimenta ducit.

CAP. III.

Rationalium Methodus ad Remedia indaganda.

Ηδὲ διὰ τοῦ λόγου, φύσιν ἐκμαθεῖν παρακελεύεται τό τε σώματος, ὃ ἐπιχειρεῖται ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων τὰς δλνάμεις, οἷς ὁσημέρᾳ περιπίπτον τὸ σῶμα, ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ γίγνεται· μετὰ δὲ ταῦτα ἥδη, καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χωρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν, καὶ ἐθῶν ἐπιτήμονα φασὶ δεῖν εἶναι τὸν ἰατρόν· ὅπως ἂν τὰς τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας εὑρίσκῃ, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δλνάμεις· καὶ παραβάλλειν οἷός τε εἴη καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τοιῷδε τῶν αἰτίας εἴδει, τὸ τοιόνδε δλνάμεν ἔχον φάρμακον, ποῖόν τι ἐργάσεσθαι πέφυκε. φὴν γὰρ ἐν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐκ οἷόν τε φασὶν, ἰαμάτων εὐπορήσειν αὐτόν. οἷον, ἵνα ἐν μικρῷ παραδείγματος ἴδῃς τὸ πᾶν· ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνώμενόν τε καὶ σκληρὸν, καὶ ἀνάπτυπον, καὶ ἐς ὄγκῳ μείζονι· ἐν τοῦδε χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. πρῶτον μὲν, ὅτι ῥεῦν ὑγρὸν τι πλέον τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος, ἐξῆρέ δε αὐτὸ καὶ διατεῖνον, εἰς ὀδύνλν ἤγαγεν· ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἔτι ἐπιῤῥέοι, εἴργειν τὴν ἐπιῤῥοήν· εἰ δὲ μή, τοῦτο κενῶν

QVæ verò Ratione procedit, cùm Naturam corporis, cujus medicatio suscipitur, addiscere nos jubet, tum etiam causarum omnium potestates, in quas quotidie corpus incurrens, salubrius aut insalubrius seipso redditur. Posthæc aëris, aquarum, regionum scientem esse Medicum volunt, nec non Studiorum Vitæ, Esculentorum, Potionum, atque assuetudinum cujusque, quo & morborum singulorum perdiscat causas, & Remediorum vires: Animóque colligere ac ratiocinari queat, tali Morbificæ causæ Medicamentum tali vi præditum si accommodetur, tale quidpiam naturâ efficere. In his enim cunctis priusquam multifariam elaborârit, negant quenquam Medicamentorum copiam assecuturum. Vt brevi exemplo totum teneas. Fac, Corporis pars sit dolens, dura, renitens, & immodicè tumescens: Hîc causam Medicus invenerit, oportet; primùm quidem plus humidi, quàm ferret natura illapsum, tumefecisse partem, atque Extensione cruciatum attulisse. Deinde Fluxionem hanc, si perseveret, cohibendam esse; si restiterit, è parte evacu-

andam. Quo pacto igitur reprimes quod adhuc fluit, quod in parte concluditur, educes? Si refrigeres, adstringásque partem, prohibebis nè influat: Sin humectes, laxésque, evocabis quod coacervatum est. Atque hoc modo Rationalibus, ex ipso morbo, illius quod confert, nascitur Indicatio. Nec tamen hanc sufficere aiunt, verùm & alteram sumi ab ægroti viribus, ab ætate aliam, aliam à propria laborantis natura: Similiter & à tempestate anni, à loci natura, à studiis vitæ, ab assuetudinibus, propriam ejus quod confert indicationem sigillatim accipi. Hæc ut luculentiùs exemplo addiscas: siste mihi acutè febricitantem: cui motus tardi, sensúsque gravitatis in corpore: sit idem tumidior, quàm dudum, rubore etiam insigniore suffusus, multóque turgidioribus Venis. Cuique jam palam est, huic homini calentioris copiam sanguinis redundare. Quæ ergo huic Medicatio? Annon evacuatio ipsa? Hæc enim copiæ contraria est: nec contrariorum certiora remedia, quàm contraria. Quomodo igitur copia hæc, aut quousque sit evacuanda, ex sola ipsius causa nondum percipitur. Par enim est etiam vires, ætatem, anni tempus, regionem, cæteráque antedicta considerare. Nam si viribus valentior sit, atque Ætate consistat; si tempus vernum, si Regio temperata: nihil peccabitur, si incisâ venâ, tantum emittas sanguinis, quantum causa poscat: Sin imbecillæ vires, ætásque vel pueri impubis, vel decrepiti senis; si regio frigore algeat, ut Scythia; vel, ut Æthiopia, fervore perusta sit; si tempus anni vel frigeat vehementiùs, vel incalescat; qui venam secare audeat,

ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιῤῥέον ἔτι, κωλύσεις; τὸ δ' ἤδη προσχόμενον, κενώσεις; ψύχων μὲν καὶ σύφων σὺ τὸ μέρος, κωλύσεις τὸ ἐπιῤῥέον· ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσεις τὸ ἠθροισμένον. ὅτῳ μὲν οὖν "ἐπ' αὐτῆς τ διαθέσεως, ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τὸ συμφέροντος γίνεται). ὃ μὲν ἀρκεῖν παύτῃ γε μόνῃ φασὶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς δυνάμεως τὸ νοσοῦντος ἑτέραν ἔνδειξιν εἶ), καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἄλλην, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως ἄλλην. ὅπου δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν ἐθῶν, ἔνδειξιν ἀφ' ἑκάστου τούτων γίγνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς· ἔστω, πυρέττειν ὀξέως, ὀχυρά τε κινεῖσθαι, καὶ βαρέως τὸ σῶμα αἰσθανόμενον· ἔστω δὲ καὶ εὐσταλεστέρου νῦν ἢ πρόσθεν, καὶ ἐρυθρὸς πλέον ἐκτὸς ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ μείζονι· παντί τε δῆλον, ὡς τῷ τοιούτῳ πλῆθος αἵματος θερμοτέρου πλεονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἢ δῆλον ὅτι ἡ κένωσις, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει. τὰ δὲ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ὄντων ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κενώσωμεν, ἢ μέχρι πόσου, τοῦτο οὐκέτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι. χρὴ γὰρ καὶ δυνάμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ τἆλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προσκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τινὶ δυνάμιν, καὶ ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ, καὶ τὸ χωρίον "δυκρατὲς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, εἰ φλέβα τεμὼν κενώσεις τὸ αἷματος, ὅσον ἡ αἰτία κελεύει. ἀρρώστου δὲ τῆς δυνάμεως ὄσης, καὶ τῆς ἡλικίας ἢ παιδὸς νεμιδὴ μικροῦ, ἢ γεροντικοῦ παντελῶς, καὶ χωρίου τοῦ κατεψυγμένου, οἷα τὰ πρὸς τῇ Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ πρὸς τῇ Αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας

τοῦ

" Ad. ἀπ'

τῦ ἔτους ἢ σφόδρα ψυχρᾶς, ἢ σφόδρα θερμῆς, ὃκ ἂν τις ἐπ πολυσάρκοις φλεβοτομεῖν. ὅτω δ' καὶ ἔθη, καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύουσι. γίνεται γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τῦ συμφέροντος ἰδίαν.

reperietur nemo. Pari normâ jubent & assuetudines, & Vitæ studia, & corporum etiam naturas pensitari. Ex his enim omnibus Propriam ejus, quod confert, indicationem nasci.

CAP. IV.

Empiricorum & Dogmaticorum Remedia eadem: Modi inveniendi diversi.

Ἀφ' ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τῦ συμφέροντος, τοῖς Δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις, τοῖς Ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἰώθασιν οἱ δογματικοί τῷ μὲν Δογματικῷ, τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει τῷ δὲ Ἐμπειρικῷ, τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν ὅτως ἐχόντων, πολλάκις ἑωρακὼς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησιμεύσειν ὀνήσειν. ἅμα καὶ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀμύπονα φέροντας οἶδεν, ἐξ ὧν πολλάκις ἑώρακεν· ὕτο δὲ, καὶ ἦρ μᾶλλον ἢ ἦρος, καὶ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ, καὶ εἰ ἔθος δέ πε κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷς δὲ αἱμορροΐδες, ἢ διὰ ῥινῶν, ὁ μὲν Δογματικὸς ἀφελοι ἂν καὶ διὰ τῦτο πλέον τῦ αἵματος, ὑπὸ τῆς τῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος· ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, ὅτι ἔτω τετήρηκεν. καὶ καθόλε φαίη, τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάσεις, οἵτε Δογματικοὶ, καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ παραλαμβάνουσι, περὶ τῦ ζήτου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητῦντες. ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις τῷ τε σώματι συμπτώμασιν, ἔνδειξις μὲν ἡ αἰτίας γίνεται τοῖς Δογματικοῖς, ἐξ ἧς τὴν θεραπείαν ὑφείσκουσιν· ὑπόμνησις δὲ, τοῖς Ἐμπειρικοῖς, τῶν πολλάκις ὡσαύτως τετηρημένων

EX iisdem autem & Dogmaticis Indicatio ejus quod juvat, & Empiricis observatio nata est. Nam accidentium illa in febricitante suprà memorata congeries (quam hii concursum vocitant) Dogmaticos exinanitionis admonet, Empirico memoriam suggerit observationis. Nam sæpe in similiter affectis, cùm exinanitionem cerneret profuisse, eâdem si utatur hoc tempore, profuturam non dubitat. Quin & ætate florentes, ex iis quæ sæpe vidit, exinanitionem largiorem novit, absque molestia ferre. Eodem Modo, & vere potiùs, quàm æstate, & temperata regione, & si laboranti evacuatio in usu fuerat, sive per Hæmorrhoidas, sive per Nares; ob has causas Rationalis Medicus, qui à rei natura pergit, plus detrahit sanguinis; Empiricus, non aliâ Ratione, nisi quòd ipsi sic observatum est. Vt summatim loquar, in iisdem Affectibus Medicationes easdem & Dogmatici admittunt & Empirici: De modo investigandi tantùm litigant. Ab iisdem namque Accidentibus, quæ in corpore apparent, Rationalibus oritur indicatio causæ, ex quâ sanandi ratio comperta est: Empiricis id præstat eorum recordatio,

quæ sæpe sic habuisse observârunt. In quibus autem nullum apparet Accidens, quo innoteſcat Cauſa, in iis Evidentem Cauſam, quæ Procatarctica dicitur, ſuſcitari lubenter ſolent Dogmatici: ut ſi momorderit Canis Rabidus, aut Vipera, aut id genus aliud. Nam ulcus ipſum ab aliis ulceribus per totum tempus non magis diſcrepat, quàm per initia Morbi. Nam ſi à Rabido Cane eſt, toto tempore iis, qui ab alio mordentur, aſſimile apparet: Sin à Vipera, primis quidem diebus ſimile eſt aliis: Poſtea cùm malum ingraveſcere cœpit, Affectus in Corpore pernicioſi ſuperveniunt. Itaque Symptomata ejuſmodi, quæcunque à venenatis animalibus evenerint, niſi initio probè curentur, ad extremum pernicioſa fiunt. Quæ igitur Curatio recta? An extrahere venenum, quod unà cum morſu invectum eſt? Non ergo ad cicatricem ducere, nec feſtinantiùs claudere decet, ſed contra in partes attenuando concidere; eademque de cauſa Remediis calidis, acribus, & attrahendi, ſiccandique vi præditis uti. Hæc eadem etiam adhibent Empirici, qui ad illa invenienda non re docti feruntur, ſed eorum, quæ Experimento elucent, memoriâ ducti. Vt enim Affectuum, quos dixi, Curatio ex Ætate, Anni Tempore, ita & ex Antecedentibus Cauſis, per Experientiam cognita eſt: Quocirca ſi Rationales & Empirici utramque inveniendi Viam veram eſſe conſentirent, nihil opus eſſet longioribus logis.

ἐφ' ὧν δ' μηδὲν ἔχειν οἱ Δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τοῦ τὴν αἰτίαν ἐνδεικνύμενον, ὅτι τούτων ἐρωτῶν, ἐκ ἐκείνοις τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον. οἷον, εἰ κύων λυσσῶν μὴ ὁ δάκνων, ἢ ἐχίδνα, ἢ τι τοιοῦτον δήξ. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος αὐτὸ, οὐδὲν διαφορώτερον μέχρι παντὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν· ἢ παντὸς γε κατ' ἀρχάς. ὅτι μὲν γὰρ τὸ λυσσῶντος κυνὸς, μέχρι παντὸς ὅμοιον φαίνεται τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς δηχθεῖσιν· ὅτι δ' τ ἐχιδνῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις, ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δὲ, ἡνίκα ἤδη μοχθηρῶς ἔχωσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα ὀλέθρια προσγίνεται αὐτοῖς. τὰ δὴ τοιαῦτα συμπτώματα πάντα, ὅσα ὑπὸ τ ἰοβόλων καλουμένων ζώων γίνεται, μὴ θεραπεύόμενα καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐφ' ὅτῳ ὀλέθρια καθίσαται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ ἑλκοῦντι κενῶσαι τὸν ἰὸν, τὸν ἅμα τῇ δήξει τῷ σώματι τῷ δηχθέντι ἐμπεσόντα; κἂν ἐπ' ἕλκει ἄγειν δεῖ, καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν· δηλαδὴ τἀναντίον, ὀπτέμενον πολλαχοῦ εἰς μικρὰ παντελῶς· ἢ δὴ δὲ, καὶ θερμοῖς, καὶ δριμέσι, καὶ δυναμένοις ἕλκειν, καὶ ξηραίνειν τ ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι, διὰ τοῦτο αὐτοῦ ἁπάντων. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν, ἐκ ὑπὸ τ φύσεως αὐτῶν τὰ πρέποντα διδαχθέντες πρὸς τοῦτο εὑρεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ τ διὰ τ πείρας φανέντων μεμνημένοι. ὥσπερ γὰρ ὅτι ταῖς ἡλικίαις, καὶ ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς χώραις, ἑκάστῳ τ εἰωθότων ἡ θεραπεία, δι' ἐμπειρίας ἐγνώσκετο αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὅτι τοῖς καταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτίοις. εἰ μὲν δι' ἀλλήλοις, τὰς ὁδοὺς τ ἀφέσεως ἀμφοτέρους δηλοῦντες εἶεν, οὐδὲν ἂν αὐτοὺς ἔδει μακροτέρων λόγων.

CAP.

CAP. V.

Empirici & Rationales quæ invicem reprehendant.

ΕΠεὶ ὴ τῆς ἐμπειρείας οἱ Δογματικοὶ κατηγορῆσιν, οἱ μὲν ὡς ἀνυσάτε, οἱ ὴ ὡς ἀτελῆς, οἱ ὴ ὡς ἀτέχνῆ τὸν λόγου ὴ πάλιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὡς πιθανὸ μὲν, οὐκ ἀληθῆς δὲ· διὰ τοῦτο ἁπλῶς ἑκατέροις ὁ λόγος, καὶ μακρὸς πάνυ φαίνε), κατηγορῶσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρ. τὸ μὲν γὰρ ὑπὲρ Ἀσκληπιάδε καὶ τ ἐμπειρείας εἰρημένα, (δεικνύτ, ὡς οἷόν τε μηδὲν πλησιάκις ὡσαύτως ὑφ ἡμῶν γινόμενα) παντὰπασιν αὐτῷ ἀσύνατον ἔ) βέλε), μηδέ τε σμικρότατον δ ἐρεῖν ὅταν ἰκανὸν. τὰ δ ὑπὲρ Ἐρασιστράτε, (τὰ μὲν ἁπλᾶ, καὶ ἐφ ἁπλοῖς δ ἐρίσκεδ διὰ τῆς ἐμπειρείας ὁμολογουμένα, οἷον ὅτι καὶ ἡ ἀνδράχνη τ αἱμωδίας ἰαμά ὅτιν, ἐ μὴν τάγε συνθέτα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἐπισυχαρεῖτ) ἐκ ἀδύνατον μὲν αὐτῷ τὸ φάναι ευρίσκειν, ἐ μὴν εἰς ἅπαντά γε ἰκανὸν ἔ) βέλε). τὰ ὴ τ μὲν τοιαῦτα συλλογισμῶν εὑρίσκεδαι διὰ τῆς ἐμπειρείας, αἰτιωμένων ὴ αὐτ τὸ ἀπεριόριστόν τε, καὶ μακρὸν, καὶ, ὡς αὐτοί φασιν, ἀμέθοδον, εἶθ ἕτω τὸν λόγον εἰσαγόντων· ἐκ ἀσύνατον μὲν, ὅλε ἀνύπερβλον, οἷον δ ἄτεχνόν δέ τι πρᾶγμα, τῇ ἐμπειρείαν ἔ) βλεται. πρὸς ταῦτα οὖν τὰς ἐφόδους τ λόγων ἀπολογούμενοι, καὶ συνατικῶ καὶ αὐτάρκη καὶ τεχνικῶ ἐπιδεικνύναι πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν· καὶ αὖτι δὲ, τὸ ἀνάλογι μῦς καταλαβόν) πολυειδῶς· ὥτε πάλιν ἀπολογεῖδαι πρὸς ἕκασον εἶδος τῆς κατηγορείας, τοῖς Δογματικοῖς ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰ αὐτοῖς, τό τε σώματ τὴν φύσιν ἐπίστασθαι, καὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς γνώσεις, καὶ τ ἰαμάτων

QVoniam verò experientiam Dogmatici insimulant, alii ut minùs cohærentem, alii ut imperfectam, alii ut Artis expertem: Rationem contrà Empirici, quasi probabilem quidem, sed minimè veram: Idcirco utrisque, dum partim criminantur, partim se defendunt, ambigua utrinque atq; admodum prolixa decurrit Oratio. Nam quæ adversus experientiam disputavit Asclepiades, (qui nè fieri posse docuit, ut eadem crebrò similiter cernerentur) omnino eam, ut malè cohærentem arguunt, & ad invenienda vel minutissima perineptam. Quæ autem Erasistratus attulit, (qui per experientiam simplicia remedia, atq; in simplicibus reperiri tassus est, velut portulacam stupori dentium mederi; non tamen composita, vel in compositis.) Ea Experientiam nonnihil invenire posse monstrant, omnia & singula expiscari non posse. Quæ verò adducunt ii, qui experientiâ hæc inveniri concedunt, eandem tamen improbant, ut indefinitam, prolixam, Methodique (ut vocant) expertem, ejusque loco subinde Rationem surrogant; ea experientiam nonnullam esse, vel incertam etiam probant, sed ab omni omnino Arte sejunctam. His argumentorum incursionibus occurrentes Empirici, experientiam, quantum possunt, & stabilitam, & sibi sufficientem, & artificiosam esse commonstrant. Ipsiq; interim multifariam perstringunt Analogismum: ut Dogmaticis necesse sit contra singula Reprehensionum genera se defendere. Cùm enim illi Naturam corporis, morborum omnium ortus, viresque remediorum tenere profiteantur, nihilominus Empirici ex adverso

adverſo cuncta hæc eo nomine reprehendunt, quaſi quæ ad probabile ac veriſimile procedant uſque ad certam cognitionem perveniant nunquam. Interdum verò etiam, ut cognitionem admittant, contendunt tamen infructuoſam eam eſſe; vel ſi hoc aliquando dent, eam planè ut ſupervacaneam coarguunt. Talibus ergo ſummatim litigant Rationales atque Empirici; Speciatim verò pluribus ſecundùm ſingulas ipſorum ſententias: velut in quæſtionibus de rerum abditarũ inventione, Rationales Diſſectionem, Indicationem, ac Dialecticam Speculationem celebrant. Hæc enim illis inſtrumenta eſſe, quibus obſcura quæque venentur. Empirici contrà, neq; diſſectione inveniri quidquam volunt, nec ſi inveniretur, id Arti neceſſarium fore. Sed neq; indicationem exiſtere prorſus, nec aliud ex alio poſſe cognoſci. Omnia namq; cognitionem poſtulare ex ſeipſis, nec quod ſuâ naturâ occultum eſt, aliquo ſigno indicari. Sed nec arti ulli Dialectica eſſe opus. Deinde & contra Dialecticas Poſitiones, contráq; definitiones argutantur neſcio quid; primóq; negant, demonſtrationem eſſe cujuſquam rei, quæ ſua natura incomperta ſit. Ad hæc de vitioſis demonſtrandi modis, quibus indies utuntur Dogmatici, nonnihil objiciunt, déque omni analogiſmi genere. Eum aiunt, invenire non poſſe, quod ſpondet: ejus operâ nec artem ullam conſtitui, nec hominum vitam adjuvari. Contrà, Epilogiſmum ſuum (quem evidentem rationem vocant) primò conferre aiunt inventioni eorum, quæ ad tempus latent: (Sic enim appellant, quæ in genere ſenſibilium ſunt; necdum evidenter apparent) 2. Vtilem quoque eſſe ad arguendos eos, qui contra evidentiam audent dicere. 3. Conferre deniq; ut id quod minùs animadvertitur evidentibus oſtendas, nec non ut Sophiſmatis etiam obviam eas: ſiquidem Epilogiſmus ab evidentibus nuſquam abit, verùm in iiſdem perpetuò verſatur.

τὲς δυνάμεις, ὁμόσε χωρῦντες οἱ Ἐμπειρικοὶ πάντα διαβήσουσιν, ὡς ἄχρι μὲν τῶν πάνυ τε καὶ εἰκότος προϊόντα, βεβαίαν τ' γνῶσιν ἐνδεμίαν ἔχοντα· ἔστι δ' ὅταν καὶ τ' γνῶσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες, τὸ ἄχρηστον αὐτῆς ἐπιδείκνυσθαι πειρῶν τ'· καὶ τοῦτο ποτὲ δόντες, αὖθις τὸ περιττὸν ἐξηλέγχουσιν. τοιαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἅπαντας ἀμφισβητοῦσιν Ἐμπειρικοί τε καὶ Δογματικοί· ἐν μέρει δ' πολλὰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν· οἷον ἐν ταῖς περὶ τ' εὑρέσεως τ' ἀφανῶν ζητήσεσιν· ἧς μὲν τ' διαιρετικὴν, καὶ τινὰ ἔνδειξιν, καὶ τινὰ διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπαινοῦντων· ὄργανα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τ' ἀδήλων θηρευτικά· τ' δ' Ἐμπειρικῶν, μήθ' εὑρίσκειν τι τ' διαιρετικῷ συγχωρούντων, μήτ' εἰ καὶ εὑρίσκοιτο, ἀναγκαῖον εἰς τ' τέχνην εἶναι τοῦτο. ἀλλὰ μήτε ἔνδειξιν ὑπάρχειν τοῦ φαίνεσθαι, μήθ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι· πάντα γὰρ δεῖσθαι τ' ἐξ ἑαυτῶν γνώσεως, μηδ' εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου φύσει τοιοῦτον οἷον ἀκόλουθον καὶ ἄδηλον. ἀλλὰ μηδὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην· εἰ τὰ καὶ τοῖς τὰς ὑποθέσεις τ' διαλεκτικῆς λέγουσί τι καὶ πρὸς τοὺς ὅρους, καὶ ὅλως τ' ἀρχὴν εἶναι ἀποδείξεως φασιν, ἀδήλου φύσει τοιοῦτον ὄντος. ἤδη γ' καὶ τοῖς μονβηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ Δογματικοὶ χρῆσθαι, λέγουσί τι, καὶ τοῖς πάντως ἀναλογισμόν· καὶ ὡς ὅτε μὲν ἀδυνάτου τινὸς εὑρίσκειν, ὃ ἐπαγγέλλεται· καὶ ὅτ' μὴ τῆς τέχνης συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ὅλως ὁ βίος τ' ἀνθρώπων τοιοῦτον. ὁ γ' ἐπιλογισμὸς, (ὃν δὴ φανερὸν λόγον εἶναί φασι) χρήσιμος μὲν εἰς εὕρεσιν τ' τοιούτων ἀδήλων (ἅτινα γὰρ αὐτοὶ κλήσιν, ὅσα τ' ῥηθέντων μὲν ὅτι τ' ἀληθῶν, ἃ μὲν ἤδη γέ πω πέφυκε·) χρήσιμον δ' καὶ τοῖς ἔλεγχον τ' κατὰ τὸ φανόμενόν τι λέγειν τολμῶντων· χρήσιμον δ' καὶ τὸ παρορώμενον τοῖς φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπαντᾶσαι· μηδαμοῦ τ' ἐναργῶν ἀφιστάμενον, μηδ' ἐν τούτοις ἀεὶ διατρίβον.

" —τῶν

† Pa. 13. 42.

ὁ μὲν ὁ ἀναλογισμὸς, φασὶν, ἀπὸ ἀφανῶν ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων, λήγει δὲ ἐπὶ τὰ διαπαντὸς ἄδηλα. καὶ διὰ τοῦτο πολυειδής ἐστιν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν φαινομένων, ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ τῶν ἀδήλων παραγίνεται· καὶ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα μεγίστην) τὴν ἀνεπίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον εἶναι) τῆς ἀκαταληψίας φασίν. ὅτῳ γὰρ αὐτὴ κλήσει, τὴν μὲν ἀπάτην καὶ βεβαίαν γνῶσιν, κατάληψιν· ἀκατάληψίαν δὲ, τὸ ἐναντίον ταύτῃ. καὶ τὴν μὲν ἀκατάληψίαν, αἰτίαν εἶναι) φασὶ τῆς διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου· τὴν διαφωνίαν δ' αὖ πάλιν, τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν ἐπὶ τῶν ἀδήλων ἀγωνολογίαν εἶναι φασὶν, ἀλλὰ τὴν περὶ τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ, ἕκαστον φανὲν οἷόν ἐστι, μαρτυρεῖ μὲν τοῖς ἀληθεύουσιν· ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία ἐστὶ τὰ ἄδηλα ἐναίζοντα Ἐμπειρικοί τε καὶ Δογματικοί· τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμῳ καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἤσκηνται.

Atqui Analogismum sic procedere negant; sed eum ab evidentibus rebus ordiri, in ea, quæ prorsus occulta, desinere: Atque eam ob rem multiformem illum esse, quoniam ab evidentibus ordienti, eorum quæ obscura, aliud alii seriatim adnascitur. Porrò etiam dissensionem indeterminatam in medium proferunt: quam & Indicium esse censent incomprehensibilitatis Eam enim illi comprehensionem vocant, quæ vera firmáq; cognitio est; incomprehensibilitatem, quæ huic contraria. Atque incomprehensibilitatem dissensionis indeterminatæ causam esse volunt: vicissimque dissensionem esse incomprehensibilitatis signum: indeterminatam verò aiunt de obscuris esse contentionē, non de perspicuis. Exinde enim unumquodque dum quale sit, apparet, si vera loquimur, testimonium dat; si mentimur, coarguit. Sexcenta hujusmodi sunt, quibus invicem præliantur Empirici & Dogmatici: cùm interim iisdem affectibus eandem Medicinam faciant, modò in sua sint secta legitimè exercitati.

CAP. VI.

Methodici qui: & eorum Ratio de Remediis inveniendis.

Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ καλούμενοι, [ὅτῳ γὰρ ἑαυτοὺς ὀνόμασαν, ὡσανεὶ καὶ τὴν ἔμπροσθεν Δογματικῶν μεθόδῳ τῇ τέχνῃ μεταχειρίζεσθαι φασκόντων] τὰ μέχρι λόγου μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητεῖν τοῖς παλαιαῖς αἱρέσεσιν, ἀλλ' οὐδὲ καθ' ἔργον τὴν τέχνης πολλὰ μεταχειρίζεσθαι· οὔτε γὰρ τόπον πεπονθότα, χρήσιμον εἶναι φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν, οὔτε αἶπος, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν, οὔτε τῆς νοσούντος τὴν δυνάμεως τὴν ἐπίσκεψιν, ἢ τὴν φύσεως, ἢ τὴν ἕξεως αὐτῆς. παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, καὶ τὰ ἤθη·

Qui verò Methodici vocantur, (Sic enim se nominant, quasi antiqui Dogmatici non profiterentur se artem methodo tractare) non verbotenus videntur cum veteribus litigare Sectis, sed pleraque sanè Artis opera invertisse: Cùm neque locum affectum conferre ad curationem indicandam dicant, neque morbi causam, nec ætatem, nec tempus anni, nec regionem, nec animadversionem virium, naturæ, aut dispositionis ægroti. Quin & anni tempus, regionem, vitæque studia rejiciunt, solisque

ab Affectibus indicationem ejus quod confert, sibi sufficere aiunt, neque ab his in specie, sed communiter & generatim acceptis. Itaque Affectus hos qui per singula particularia Percurrunt, Communitates vocant: Atque ex iis conantur alii, morborum eorum, qui diætâ solâ tractantur, alii omnino omnium Communitates monstrare duas, & tertiam ex utrisque mixtam: Quibus etiam adstrictionis, & profluvii nomina imponunt. Ac omnem quidem morbum aut adstrictum esse aiunt, aut fluentem, aut mixtum denique ex utrisque: quum enim naturales supprimuntur excretiones, adstrictionem vocant; sin magis ferantur, fluidum volunt, si partim supprimantur, partim ferantur, mixtionem indè conflari: velut in oculo inflammatione ac fluxione obsesso. Inflammationem enim, quæ morbus adstrictus est, quia non solitaria, sed una cum fluxione in eodem loco nascitur, totum adfectum efficere mixtum: Indicationem autem ejus, quod confert, in adstrictis quidem laxitatem esse perhibent, in fluentibus compressionem. Nam genu, ver. gr. inflammato, relaxare aiunt oportere: Alvum aut oculum fluentem cohibere, atque comprimere. In mixtis adfectibus incumbere in id quod urget maximè. Nam ei quod magis tumultuatur, periculúmque creat, tanquam fortiori hosti obsistendum potiùs aiunt, quàm alteri. Ergo hii cùm remedia per indicationem parant, quid ni seipsos appellent Rationales? Quia (inquiunt) Rationales perscrutantur obscura, nos in rebus apparentibus versamur. Nimirum totam hanc Sectam suam sic definiunt, cognitionem Communitatum Apparentium. Quæ nè cæteris videatur Attibus definitio communis (nam & illas quoque apparentium communitatum notitias putant) idcirco addiderunt Communitatum quæ

ἀλλὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τὸ συμφέροντος ἀρκεῖν αὐτοῖς φάσκοντες· ὅδε οὐδὲ τούτων κατ' εἶδος, ἀλλὰ κοινῇ καθόλου τι διέμενοι καὶ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας, αὐτὰ δὴ ταῦτα, τὰ διὰ πάντων διήκοντα τὴν ὑπὲρ μέρει. καὶ πειρῶνται τῶν μὲν οἱ μὲν, ἐπὶ διαφόρων νοσημάτων ἁπάντων· ἔνιοι δὲ, καὶ πάντων ἁπλῶς, δύο κοινότητας ἐπιδεικνύναι, καὶ τινα τρίτην μικτήν· ὀνόματα δὲ αὐταῖς, στεγνότην καὶ ῥύσιν ἔθεντο. καὶ πᾶν νόσημά φασιν, ἢ στεγνὸν, ἢ ῥωῶδες εἶναι, ἢ ἐξ ἀμφοῖν ὑπάρχειν μικτόν. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων ἴσχοιντο, στεγνότητα καλοῦσιν· εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥωῶδες· ἐνίοτε δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροιντο, τρίτην ὑπάρχειν ἐν τούτῳ συνίστασθαι. καθάπερ ἐπ' ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός τε ἅμα καὶ ῥευματιζομένου· τὴν μὲν φλεγμονὴν στενὸν εἶναι πάθος, ὅτι μὴ μόνη ἐστὶν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι κατὰ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγγίνεται, τὸ σύμπαν ποιεῖν πάθος ὑπάρχειν μικτόν. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος, ὑπὶ μὲν τῶν στενῶν, τὴν χάλασιν· ὑπὶ δὲ τῶν ῥωῶδων, τὴν σύναψιν ἐπιφέρειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τύχοι, φλεγμήναντος, χαλᾶν φασι χρῆναι. ῥέουσαν δὲ τὴν κοιλίαν, ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐπέχειν τε, καὶ σφίγγειν. ἐν δὲ τοῖς ὑπερπεπλεγμένοις, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἴσασι. τὸν μὲν μᾶλλον διοχλοῦντι, καὶ τὸν κίνδυνον ὑπαφέροντι, τοῦτο δ' ἔστιν, ὡς τῷ ἰσχυροτέρῳ ἐναντιοῦσθαι, φασὶ δεῖν μᾶλλον, ἢ δευτέρῳ. τί οὖν δὴ καὶ δογματικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, ἐνδείξεις τὰ βουλήματα ποιούμενοι; διότι, φασὶν, οἱ δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν· ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν. ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρεσιν ἑαυτῶν ὅτως ὀνομάζουσι, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων· καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τέχναις (καὶ γὰρ κἀκείνας γνώσεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων) διὰ τοῦτο προστιθέασιν, ἀκολούθων τῷ

" Lo. ἑαυτοῖς

πρὸ τῆς ἰατρικῆς τέλει· τινὲς δὲ αὐτῶν, οὐκ "ἀκολούθων, ἀλλὰ "συμφώνων προστέθεται· οἱ πλείστοι δ' ἄμφω συμπίπτοντες, γνῶσιν εἶναι φασὶ τινὰ μέθοδον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολούθων πρὸ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ, ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς, προσεχῶν τε καὶ ἀναγκαίων πρὸς "ὑγίειαν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀξιοῦσι, μήτε Δογματικοὶ κεκλῆσθαι, [μὴ γὰρ δεῖσθαι τὰ ἀδήλα, καθάπερ ἐκεῖνοι] μήτε Ἐμπειρικοὶ, κἂν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον διατείβωσιν· τῇ γὰρ ἐνδείξει κεχωρίσθαι "αὐτῶν. ὁ μὲν ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον διατειβῆς, ὁμολογεῖν ἑαυτοὺς φασὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς· ἐκείνους μὲν γὰρ, ὡς ἀγνώστων, ὑποχωρῆσαι τῆ ἀδήλων, ἑαυτοὺ δὲ, ὡς ἀχρήστων. καὶ τοῦ μὲν ἐμπειρικοὺς, πίπτειν ὑπὸ τοῖς φαινομένοις, αὐτοὺ δὲ, ἔνδειξιν ἔχειν. ἔνθα δὲ τὰ διαφέρειν ἑαυτῶν ἑκατέρους φασί· καὶ μάλιστα ἐν οἷς, ὥρας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας, καὶ τοιαῦτα σύμπαντα περισκοποῦσιν· ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσι, δόξης δὲ χάριν τοῖς ἔμπροσθεν ἐν δόξῃ τετιμημένα. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆ μεθοδικῆς αἱρέσεως φασί, καὶ σεμνύνεσθαι γε δι' αὐτὸ, καὶ θαυμάζεσθαι δικαίως. καὶ πρὸς γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι. † τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν, ὀρθῶς· τἀναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον, μακρόν. ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ὠφελημένων τὴν τέχνην ὠφελεῖν, καὶ πρὸς μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, ὅτε μακρὰν ἔτι τὴν ἰατρικὴν ὅτε χαλεπὴν εἶναι, ῥᾴδιον δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μηνὶ ἓξ, ὅλην τάχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. ὅτῳ μὲν γὰρ ὅτι τῶν κατὰ διαίτην νοσημάτων εἰς γενὸν κομιδῆ σωθῆναι τὸ πᾶν· οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τὴν χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν· καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις κατ' ὅλην τινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν πειρῶνται, καὶ σκοποὺς ἐφιστάντες τῶν ἰαμάτων, ὀλίγους τὸν

Medicinæ fini ſunt conſequentes. Quidam verò non [quæ conſequentes] adjiciunt, ſed [conſentientes.] Plærique denique ambabus particulis conjunctis "[Methodum eſſe cognitionem communitatum apparentium, quæ conſentiunt, & conſequuntur Medicæ finem.] Nonnulli autem, quorum in numero eſt Theſſalus, earum eſſe aiunt, quæ ſanitati cohærentes ſunt & neceſſariæ. His igitur de cauſis nec Rationales nominari ſe (neque enim ipſos "obſcuro ſicut illos ad definiendum, egere) Neque etiam Empiricos ſe eſſe ferunt, tametſi vel maximè circa apparentia verſentur: Siquidem ab illis per indicationem ſeparati ſint. Quanquam nè ipſo modo, quo in apparentibus verſantur, aſſentire ſe fatentur Empiricis. Illos enim ab obſcuris abſtinere, quia cognoſci nequeunt; ſeipſos, quia inſtructuoſa ſunt. Atque Empiricis ex apparentibus obſervationem, ſibi verò indicationem accipi. Itaque cùm in iſtis ab utraque ſe ſecta differre inquiunt, cùm potiſſimùm, quòd anni tempora, æſtates, regiones, aliáque id genus abſcindunt; quæ planè, ut illi arbitrantur, inutilia ſunt, ſed tamen oſtentationis cauſâ apud antiquiores Medicos celebrata. Atque hanc maximam prædicant methodicæ virtutem ſectæ: hoc uno gloriantur ſcil. omníq; ſe admiratione dignos indicant. Qui verò "vitam brevem dixit, "artem longam, eum graviter incuſant. Nam contra ſe habere, ut "brevis ars, "vita longa ſit: demptis enim iis, quibus ars juvari falſa putatur, ſi ad ſolas communitates flectamus oculos: nec longam Medicinam eſſe, nec difficilem; ſed facilem atq; apertam fore, ſpatióq; ſex menſium perdiſci univerſam poſſe. Hoc enim pacto in affectibus, qui victu curatutur, rem totam compendifieri. Nec minus in iis, qui Chirurgiâ vel Medicamentis. Nam in his quoq; communitates quaſdam invenire conantur, & remediorum aliquam

† 1. Aph. 1.

paucos accipiunt scopos. Quare totam (opinor) eorum artem, non dico vulgato illo, semestri licèt, sed multò etiam ocyùs arripere. Ità illis doctrinæ tam compendiosæ nomine gratias agendæ, ni mentiantur: Si mentiuntur, negligentiæ crimine sunt accersendi.

ἀριθμόν. ὡς ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, οὐδὲ ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις ἓξ μησὶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον ὅλων αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπάρξειν. καὶ χρὴ χάριν ἴσως γινώσκειν αὐτοῖς τῆς σωτόμου διδασκαλίας, εἰ γε μὴ ψεύδονται· ψευδομένοις δὲ ὀλιγωρίαν ἐγκλητέον.

CAP. VII.

Methodicorum disputatio contra Empiricos & Rationales.

QVo pacto autem, prout mihi videtur, probè dicet quis, cœcutiántne isti de eo quod confert, an soli supervacua præclarè effugerint, in præsenti expediam. Neque enim consideratio hæc pusilla videtur, neque tantùm argumentis tenus mihi procedere, sicut Empiricis & Dogmaticis (qui primò de remediorum inventione litigantes, mox de usu consentiunt invicem:) verùm artis opera à Methodica Secta vel maximè lædi necesse est, vel maximopere juvari. Cùm verò in rebus duplex sit indicatio: una ratione solâ constans; Altera ex iis quæ evidenter apparent: illa, quia majus videtur, quàm pro Tyronum captu, nè hujus quidem loci est: Hæc quæ apparentibus solis nititur, est omnium hominum communis. Quid igitur obstat, quò minùs hâc apprimè utamur; quandoquidem, & Tyronibus aperta sit, & apud ipsos Methodicos honorata? Nam isti nil aliud præter apparentia, decantant, hæc cæteris anteponunt omnibus. Quicquid illis obscurum est, idem infructuosum existimatur. Age igitur, primò de causis procatarcticis loquar, proque norma indicationis id ponam, quod apparens est: Prodeat autem Methodicus prior in verba hæc. Quid

Ὡς δ' ἄν τις μάλιστα δοκεῖν μοι κρίναι δικαίως, ἢ τυφλώττοντας αὐτὸὺς περὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φώγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι περιέναι μόνον, ὡσπερ τοῖς Ἐμπειρικοῖς τε καὶ Δογματικοῖς, [''ὅσοι περὶ τῆς πρώτης τῶν βοηθημάτων ἀνευρέσεως φιλονεικοῦσι, περὶ τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλοις] ἀλλ' ὅτι μεγάλα βλάπτεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα περὶς τῆς Μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναγκαῖον, ἢ μεγάλ' ὠφελεῖσθαι. διττῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης, τῆς μὲν, διὰ τοῦ λόγου μόνου, τῆς δὲ, διὰ τῶν φαινομένων ἐναργῶς· ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ λόγου, μείζων, ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστίν. ἔχουσι αὐτῆς νῦν ὁ καιρός. ἡ δ' ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ φαίνεσθαι, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί δ' ἂν κωλύει, ταύτῃ πρώτῃ χρήσασθαι, σαφεῖ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔσῃ, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν Μεθοδικῶν τετιμημένῃ; διαπάντων γοῦν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο προτιθέασιν ἐπὶ παντὶ καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν, ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ, πρῶτον ὀπίσκεψώμεθα περὶ τῶν προκαταρκτικῶν λεγομένων αἰτίων, κανόνα τε κρίσεως τὸ φαινόμενον πιθέμενοι· καὶ πρῶτος γε ὁ Μεθοδικὸς παρέστω, ὧδέ πως λεγέτω.

''ὅσα

τω. τί δή ποτε ψύξεις τε καὶ ἐγκαύσεις, καὶ μέθας, καὶ ἀπεψίας, καὶ πλησμονὰς, καὶ ἐνδείας, καὶ κόπους, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐδεσμάτων ποιότητας, καὶ ἐθῶν ἐπιτηδεύσεις, ὦ Δογματικοί τε καὶ Ἐμπειρικοὶ, μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ἐνεργεῖτε; πότερον ταῦτ' ἰᾶσθαι μέλλετε, τὰς ἐν τῷ σώματι παρούσας διαθέσεις; ἃ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ παρεῖναι ἔτι τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' αὐτὰ μὲν οἴχεται. τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γιγνόμενον ἐν τῷ σώματι μένει. καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι· τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτὸ, οἷόν τ' ὄστιν. εἰ μὲν γὰρ ῥευστὸν, χαλαστέον· εἰ δὲ ῥοώδες, σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. εἰς τί δὴ ἔτι τὸ αἴτιον ὠφελεῖ, μήτε τοῦ ῥοώδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ ῥευστοῦ, σταλτέου; ἢ παντὸς εἰς οὐδὲν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δείκνυσιν; ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λόγος τοῖς Μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα περιττὰ φασιν εἶναι, τοῖς πάσιν τὴν οἰκείαν θεραπείαν ἐνδεικνυμένου, καὶ χρεὼν τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ἐγένετο. πρὸς δ' αὐτοῖς ἔτι καὶ τῶν λόγων, ὅτι τε τὰς ὥρας, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰ χωρία μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες καὶ παῖδα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, οἳ μὴ συνίασιν ἅπαντες ἐναργὲς πρᾶγμα. ἢ γάρ τοι φλεγμονὴ, παιδὸς ἔστι ῥευστὸν, ὡς φασιν, ἢ δή που θέρους μὲν, εἰ γένοιτο, τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων, χειμῶνος δ', ἀνέων πιεζόντων, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ὥραις τὸ αὐτῶν· οὐδ' ὅτι μὲν τῶν παίδων ἡλικίας, τῶν χαλαστικῶν, ὅτι δὲ τῶν πρεσβυτέρων, τῶν σελλόντων· οὐδ' ἐν Αἰγύπτῳ μὲν, τῶν χαλώντων, Ἀθήνησι δὲ, τῶν ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ τὸ ῥοῶδες πάθος ἐναφὲς, οὐδέ ποτε τῶν χαλώντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν σελλόντων δεῖται, καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἦρος, καὶ φθινοπώρου· καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἀκμάζοντος, καὶ γέροντος,

esse dicam (Rationales atque Empirici) cur de frigoribus & æstu, commessationibus & cruditate, satietate & fame, lassitudine & otio, de ciborum qualitatibus, deque assuetudinum mutatione tanto molimine tantas nugas agitis? An affectibus corporum prætermissis, hæc illa sunt, quibus mederi conamini? Quorum nè ullum quidem jam extat; verùm ipsa è corpore aufugêre, eo, quòd ab ipsis fit, remanente. Atque hoc est, cui mederi oportet, nempe affectus corporis. Ipse igitur qualis sit, considerandum: quippe si adstrictus fuerit, laxare opus est; si fluens, cohibere; quacunque à causâ utervis exortus fuerit. Quid igitur est, cui conferat causa? cùm neque morbus si fluens sit, laxari postuler, nec, si adstrictus, reprimi. An potiùs quomodo res se indicat, ad nihil quicquam confert? Oratio autem Methodicis eadem est de obscuris, & de continentibus (quas vocant) causis. Nam & eas supervacuas esse contendunt: Siquidem affectus curationem indicet sui, tametsi causa quæ genuit, in occulto lateat. Similibus etiam argumentis ad anni tempora, ad ætates, ad regiones transeunt, mirantúrque indè Medicos veteres, quibus res tam evidens nè intellecta sit. Nam inflammatio (quam adstrictam affectionem vocant) non per æstatem laxantia poscit, & contraria per Hyemem; sed in utrisque temporibus, eadem: neque in pueritia, quod laxandi, in senio autem, quod constringendi vim habet: Neque in Ægypto laxantium vi, Athenis verò, comprimentium levatur. Sin affectio sit fluens, quæ inflammationi contraria, nunquam ei laxantibus, sed quavis tempestate constringentibus est opus: Hyeme, Æstate, Vere, Autumno: sive quis puerili ætate ægrotet, sive consistente, seu senili,

" Lo. διατάσεις

& ubicunque gentium, in Thracia, Scythia, aut Æthiopia. Nihil igitur horum esse utile affirmant, sed singula nimis curiosè tractari. Quid? Partes corporis considerare; an hoc ad curandi indicationem non inane? An quispiam est, qui dicere ausit, inflammationem partis nervosæ relaxandam? Arteriosæ, Venosæ, Carnosæve comprimendam? Aut universim, cuivis corporis parti si quid adstrictum inest, numquis dicet non esse laxandum, aut si fluens, non cohibendum? Quocirca si partis natura curandi modum nihil immutet, verùm inventio remediorum ex genere affectus elicienda sit, contemplationem partis inutilem esse perspicuum est. Hujusmodi ergo, ut summatim dicam, Methodicus fuit.

καὶ εἰ τύχοι, περὶ Θρᾴκων, ἢ περὶ Σκυθῶν, ἢ περὶ Αἰθιόπων εἰ ὁ ἀῤῥωστῶν. ἀκοῦσαι οὐδὲν τῶν τοιούτων, εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναι φασί, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγμονεῖσθαι. τί γὰρ καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ὀπτικοπῆσαι; ἆρ' ἂν καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας; ἢ τολμήσαι τινα εἰπεῖν, ὡς ἐν μὲν τῷ ὑγρῶδει μορίῳ, περὶ φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν ᾧ δὲ ἀραιώδει, ἢ φλεβώδει ἢ σαρκώδει σαλτέον; ἢ ὅλως, εἴπερ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ῥύσις εἴη, τολμήσαι τινὰ εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτὸ; ἢ οὐ σαλτέον, τὸ ῥέον; εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις, οὐδὲν διαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ γνῶναι τὰ πάθη, ἢ τῶν βοηθούντων εὕρεσις ἄχρηστος φανερῶς ἡ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὴ Μεθοδικὸς, τοῦτον, ὡς τύπῳ φάναι.

CAP. VIII.

Empiricorum disputatio adversus Methodicos.

SEcundùm hunc prodeat Empiricus, & fere sic. "Equidem præter ea quæ apparent, nihil ego novi, nec plura me sapere profiteor, quàm quæ sæpe conspexi: Tu igitur apparentia si flocci feceris, quod nuper Sophistam quendam audio feciſſe, ad eos, qui apparentia cohonestant, recipere me tempus est: tu verò Cadmeiam victoriam viceris. Si verò ut initio à te accepi, quicquid abditum est, inutile esse vis, te verò evidentia sequi fateare, tibi forsan, eò quòd apparet, in memoriam redacto, quod minùs animadvertisti, ante oculos ponam. Homines duo à cane rabido morsi, ad Medicos notos se auxilii causâ conferebant. Vulnus utrique perexiguum fuit, ut nè discissa appareret cutis. Medi-

Παρείπω δ' ἐπ' ἄμπω δεύτερος ὁ Ἐμπειρικὸς, ὧδέ πως λέγων. † ἐγὼ τὰ φαινόμενα πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγγέλλομαί τι σοφώτερον, ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀπημάζοις " τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὸς ἔμαθες ἐκεῖνος ἀλλαί μοι δοκῶ σοφιστὴ· καὶ ἡμῖν ὥρα πρὸς τοὺς πιθανοὺς αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι. " σὺ δ' ἂν ἤδη νικήσας νίκην καδμείαν. εἰ δ' ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχάς ἤρξω σύ, τὸ μὲν ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκοντος, ἕπεσθαι δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι· τάχα ἄν σοι δείξαιμι τὸ παρορώμενον †, ὑπομνήσας τὰ φαινόμενα. δηχθέντες ὑπὸ κυνὸς λυσσῶντος ἄνθρωποι δύο, πρὸς τοὺς σωτῆρας ἰατροὺς ἐπορεύοντο· ἰάσεως δ' ἑκατέρῳ μικρὸν δι' ὅλου ἐκατέρων τοῦ ἕλκους, ὡς μηδὲ τὸ δέρμα " παντὸς διῃρῆσθαι.

† Pa. 14. 28.

" Ad. --ζεις.

" ἅδ'

† Pa. 15. 14.

" παῦ

κὴ

καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο τὸ ἕλκος μόνον, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν· καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν, ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος. ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ λυσσῶντα ἔγνω τὸν κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ ἀποδοῦναι εἰς ἄλλο ἄγειν τὸ ἕλκος, ὥστε αὐτὸ τἀναντίον ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον, ἰχῶσί τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις, ἕως χρόνῳ συγκαῦσαι καὶ πῦον προσπυεῖν καλέσαν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα, τὰ λύσσης ἰάματα, ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ ὅπως ἐτελεύτα τὸ συμβαῖνον ἀμφοτέροις· ὁ μὲν ἐσώθη τε, καὶ ὑγιὴς ἐγίνετο, ὁ πίων τὰ φάρμακα· ὁ δὲ ἕτερος, οὐδὲν ἔχειν σίομμον κακὸν, ἐξαίφνης ἔδεισέ τε τὸ ὕδωρ, καὶ ἀναδεὶς ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ μάτην τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ, μή τε σπουδαιοτέρᾳ χρεὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μή τι τὴν περιττὴν ἐπ' αὐτῇ θεραπείαν παραλαβόντος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλο τι οὐδὲν φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἐπεὶ τῷ φαινομένῳ ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον· οὕτω δὲ καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν, οὐδὲ ἀτιμάζειν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἀναισχύνει με πιθέσθαι τὸ φαινόμενον, ὅτι αὐτῶν κατὰ πάντα παθῶν οὐ πάντη τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐχόντων· ἀλλ' ἔστιν ὅταν τοσοῦτον διαφέρωσιν ἐν ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μηδὲ ποσότητι μόνον, ἢ ἕξει βοηθημάτων διαλλάττειν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. πλευριτικοὺς γὰρ πολλοὺς, ἀκμάζοντάς τε καὶ ἰσχυροὺς εἶδον ἐγὼ πολλάκις, καὶ ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν φλεβοτομουμένους· ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἑβδόμῃ γήρᾳ, ἢ κομιδῇ σμικρὸν παῖδα, οὔθ' ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κενῶν, οὔθ' ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε. τί δὲ, ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ, † "πρὸ κυνὸς, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι; καὶ ὅταν αὖ πάλιν, "θέρεος φαρμακεύειν, τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω; πότερον

corum alter tantummodò curabat vulnus, nullâ aliâ de re sollicitus; paucísque pòst diebus sanam exhibuit partem. Alter cùm resciscceret de rabido cane, tantùm aberat, ut festinantiùs cicatrice obduceret vulnus, ut contrà indies magis amplum efficeret, validis, acribúsque medicamentis, diutinè admotis; ægróque interea medicamina propinavit, quæ rabiei, ut affirmabat, remedio essent. Ac ità demùm cessit utrique res; ut qui medicamenta ebiberat, superesset incolumis: alter, cùm nihil mali suspicaretur, derepentè perhorruerit aquam, & Convulsione obortâ interierit: Nunquid in his evidentem tu causam frustra perquiri autumas? An aliâ de re periit æger, quàm negligentiâ Medici; qui neque de causâ scisciteretur quidpiam, neque Curationem, quàm in tali casu observârat, sequeretur: mihi quidem nulla alia de re periisse videtur; qui quoniam apparentia sequor, istiusmodi causas præterire nequeo: Sicut nec ætatem ægri transilire possum, nec parvi ducere. Nam & hic mihi fidem extorquet id quod apparet: Siquidem affectus, qui usque quaque iidem, non prorsus eodem sanantur modo, sed interdum per ætates diversas ità discrepant, ut non solùm remediorum mensurâ, modóve, sed ipso etiam discriminentur genere. Equidem Pleuriticos multos vigentes validósque sæpe vidi, quibus etiam vestra authoritate sanguis emissus est. At senio decrepitum, vel parvulum puerum nec vos ipsi venâ sectâ, nec alius quisquam evacuare est ausus. Quid? Hippocrates cùm ait, "Sub Cane & ante Canem Purgationes esse difficiles. Quid? ubi rursus inquit, "Æstate ventrem superiorem purga, hyeme, inferiorem; verènè locutus, an mentitus vobis videtur?

† Hip.

videtur. Difficilem utrinque Responsionem arbitror. Nam mendacem si dicitis, apparentia, quæ tanti facere profitemini, pro nihilo habebitis. Res enim, prout Hippocrates docuit, vera esse apparet. Sin veracem esse respondetis, jam tempora & regiones admittitis, quæ pridem inutilia pronunciâstis. Neque verò peregrè vos à Patria recessisse arbitror, nec Regionum differentias pertentâsse. Nunquam enim latuisset vos, nec Septentrionales profusiorem sanguinis emissionem ferre, ut nec eos, qui Ægyptum, latéque Meridiem incolunt: qui autem inter hos medii, ex sanguine profuso evidentem sæpe commoditatem tulisse. Illud vestrum, "Nè partes corporis contemplemur, per mihi mirum, serióque absurdum videtur, nec veritati solùm, sed & iis, quæ à vobis aguntur, adversissimum. Proh Deûm fidem! ubicunque inflammatio exorta est, eandémne curationem postulat, in crure, in aure, in ore, in oculo? Cur igitur inflammationes crurum scalpello à vobis concisas, oleóque sæpe irrigatas vidi? oculorum autem nè unquam quidem? Cur oculis, cùm inflammantur, adstringentia adhibetis; crura iisdem non inungitis? Quid ni aures inflammatas oculorum levetis remedio? Quidni oculos aurium? verùm inflammatis aliud auribus, aliud oculis medicamento est. Nam Acetum Rosaceum inflammationi aurium salubre: sed qui idem inflammatis oculis, audacter infundat, neminem fore opinor: & si istuc ausit, non mediocri is certè cum damno experimentum faciet temeritatis suæ. Iam uvulæ, si inflammetur, prodest Ægyptiæ Spinæ fructus, prodest & Alumen scissile: An igitur hæc oculis auribúsque inflam-

ἀηθὲς εἶναι ὑμῖν, ἢ ψεῦδος δοκεῖ; καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἶμαι. ψεῦδος μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμενον ἀπιμάσεσθε, ὃ πᾶν προσποιεῖσθε. φαίνεσθαι γὰρ ὄντως ἔχειν τ' ἀληθὲς, ὡς ἱπποκράτης λέγει. εἰ δ' ἀληθὲς εἶναι φαίητε, προσίεσθε τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, ἃς ἀχρήστους ἀπερριψήκατε. νομίζω δ' ὑμᾶς μηδὲ" πόρρω που τῆς οἰκείας ἀποδημῆσαι πατρίδος, μήτ' ἐν πείρᾳ ψευδοῦς χωρίων διαφορᾶς. πάντως γὰρ ἂν ἠπίσασθε", τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις ἀφιέντας τὰς ἀγούσας τὸ αἷμα κενώσεις· ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ' Αἴγυπτον καὶ ὅλως τὴν μεσημβρίαν· τοὺς δ' ἐν μέσῳ τούτων, ἐναργῆ πολλάκις ὠφέλειαν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας. τὸ δὲ μήτε τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖσθαι, παύ μοι θαυμαστὸν ἐν ὑμῶν καταφαίνεται, καὶ δεινῶς ἄτοπον, οὐ τοῖς ἀηθέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον ὡς πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθα αὖ φλεγμονὴ γένηται, τί αὐτῆς δεῖται θεραπείας; κἂν ἐν σκέλει, κἂν ἐν ὠτὶ, κἂν ἐν στόματι, κἂν ἐν ὀφθαλμῷ; τί δή ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθεασάμην, τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς, καὶ ἀποξύοντας σμίλῃ, καὶ ἐπιβρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὴ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς τοῖς σύφοσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐκὶ δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐκὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα, τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμασι; τί δ' οὐκὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, τοῖς τῶν ὤτων; μὴ ἕτερον μὲν, ὠτῶν φλεγμονῆς, ἕτερον δὲ, ὀφθαλμῶν ὀξὶ φάρμακον. ὀξὺς μὲν γὰρ ὑποδύνει, φλεγμονῆς ὠτῶν ἀγαθὸν φάρμακον· μὴ δῆτα οἶμαί, τινα τολμήσειν ἔγχειν αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς· εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μικρᾶς δὴ οἶδ' ὅπως ζημίας πειράσεται τὴν τόλμης. καὶ γαργαρεῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης αἰγυπτίας ὁ καρπὸς, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ ψῆσις στυπτηρίας. ἆρ' ἔν ταὐτὰ καὶ ὀφθαλμῶν

" Lo. δὴ

" ὄζ.

ὀφθαλμῶν φλεγμαινόντων, καὶ ὠτῶν; ἢ παντὸς τοὐναντίον, ἐᾷ τὴν βλάβην καὶ ταῦτα πάντα λέγω, συγχωρήσας ὑμῖν τὸ προκείμενον ὑποθέσιν· ὡς ἐγὼ, τὸ μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἢ τὸ χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾶν· τὸ μὲν τοίνυν γε τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τῶν ἀφροδισιακῶν, ἢ τῶν ὠτῶν. εἰ δ' ὅπως καὶ τοῦτο ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ ταῖς χερσὶν οὐκ ἐξ ἅπαντος τρόπου χαλαστέον, ὑπομνήσατε, τάχα ἂν γνοῖτε, εἰ σωφρονήσετε, ὅσον ἁμαρτάνετε· ἔσομαι γὰρ καὶ νῦν ὁ λόγος, ἀνάμνησις τῶν φαινομένων. τὸ γὰρ ἐπὶ μυδαλέᾳ πληγῇ φλεγμαινόντων ἄκρων μέρος, ἀπὸ αὐτομάτου συναρξάμενον, τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλαμένης παρούσης, οὐδεὶς χρήζει χαλάσεως τοῦ μορίου, πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. ἃ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσεις, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὸν ὄγκον φλεγμονῆς, εἰ τοῦτο δράσειας. ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν πρὸ καιροῦ, τὰ σύφοντα καὶ ψύχοντα τῷ μέρει προσφέρομεν· ἡνίκα δ' ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέχεται τῶν χαλώντων. εἰ δ' ὑμᾶς μὴ πείθω, ταῦτα λέγων· ὅτε ἔφην ἀφιέμενος τοῦ λόγου, χαίρειν ἂν εἴη μοι, πρὸς τοὺς πιθανοὺς τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπαλλάττεσθαι.

matis remedio erunt, an potiùs nocumento læthali. Atque hæc omnia ità dico, ut primæ vestræ suppositioni assentiar. Inflammationem in cruribus, manibúsve, laxandam esse; non quæ in oculis, uvâ, aut auribus. Quòd si eam quæ in cruribus aut manibus est, non quovis modo laxandam esse doceam, intelligetis demum, si sapitis, quanto in errore versamini. Nec oratio mea erit aliud, quàm rei apparentis recordatio. Eorum enim quibus inflammatio partis cujuspiam non ictu, sed sponte suborta est, modò Plethorica dispositio adsit, nemo laxatione partis antea indiget, quàm de toto corpore materia detracta sit. Hoc enim si feceris, inflammationem non modò nihil minues, sed auctiorem reddes. Itaque in hoc primo tempore adstrictoria & refrigerantia apponimus parti: Cùm verò totum corpus inanierimus, tum quidem inflammata pars etiam relaxantia patitur. Hæc vobis quæ in præsenti proposui, si minùs persuaserint, tempus est (ut initio dixi) ad eos quibus apparentia laudantur, me divertere.

CAP. IX.

Rationalium disputatio contra Methodicos.

† Pa. 13. 38.

ΤΑῦτα εἰπόντος τοῦ Ἐμπειρικοῦ, παρῆλθεν ὁ Δογματικὸς ὥς πως λεγόντων†. τάχα μὲν ἐνδοιαστὶ σοί τε καὶ ταῦτα ἴσως ἱκανὰ, τῷ τὴν ἡλικίαν, μήθ' ὥραν, μή τε χώραν, μήτε προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἢ μέρος τι τοῦ σώματος ἀχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μή πω πέπεικεν ὁ Ἐμπειρικὸς, ὑπομνήσαντα τῶν φαινομένων, ἀπέρχου καὶ λόγου δέου, τοῦτόν μοι δοκῶ

HÆc cùm perorârit Empiricus, prodeat in arenam Rationalis, atq; his ferè verbis. Quæ tibi Empiricus attulit, sat esse poterant, (modo sapienti) quò ætatem, tempus anni, regionem vel causam evidentem, aut aliquam corporis partem, curationi inutile putes. Sin ei, cùm de apparentibus meminit, fidē non habes, sed præter hæc rationem etiam desideres, eam jamindè

adjicere conabor, sectæque vestræ fundamentum quàm sit caducum, paucis eloquar. Vos enim communitatum apparentium cognitionem prædicantes audio, sed quoties id quæro, qua maximè in re sit communitas, quoque dignoscatur pacto, nè adhuc mihi videor posse cognoscere. Cujus causa hæc: quia vobis de nominibus convenit, de rebus controversia est. Nam vestrûm alii strictum & fluens Præternaturalibus Excretionibus metiuntur: ut si excreta supprimantur, adstrictionis vitium vocant; profluvii autem, si modicè excernantur. Alii vestrûm, in reliquis corporis dispositionibus affectus positos aiunt; gravitérque eos incusant, qui ad evacuatum flectunt oculos. Mihi verò quatenus utrique videantur errare, in præsenti exponam. Ac primùm ordiar ab iis, qui præternaturalibus excretionibus affectus æstimant. Hos enim nimis miror, si in morbis nec sudores viderint, nec urinam, nec vomitum, neque dejectiones ultra naturæ modum, sed commodissimè exclusis: & quod omnium absurdissimum, si nè sanguinis eruptionem è naribus, quæ morbum indicaret, animadverterint. At istius hercle, non mensura solùm, sed totum etiam genus præter naturam est: Verùm sudoris, urinæ, & quicquid per alvum, aut vomitum ruit, horum genus non est præter naturam; copia tamen ita interdum excedit, ut quosdam ipse viderim sudore diffluere, quoad culcitras fomentitias permadefacerent; nonnullos verò quibus alvi dejectio triginta heminas superaret. Sed nihil tamen horum videbatur sedandum, quia quod cruciabat, inanitum est: quanquam eâ regulâ, quæ in excretionibus na-

περὶ αὐτῶν λέγειν. καὶ πῶς ὑποθέσιν σου τῆς αἱρέσεως ἀποδείξω σαθράν. ἀκούω μὲν γὰρ ὑμῶν λεγόντων γνώσιν φαινομένων κοινοτήτων· ἔρωτῶν δ' ἐκάστοτε, περὶ τί μάλιστα ἡ κοινότης αὐτὴ σωίζηται, καὶ πῶς αὐτὴν γνωρίζωμεν, οὐδέ πω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι δύνασθαι. τὸ δ' αἴτιον· ἄχρι μὲν ὀνομάτων ἀμφίλογοί τε, περὶ δὲ πραγμάτων διαφερόμενοι. πυνθάνομαι γὰρ ὑμῶν, τοῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι πλεονεκτοῦσι τὸ στενὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες· ἐρομένων μὲν αὐτῶν, στένωσιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' ἐκκρινομένων, ῥύσιν. ἄλλοι δέ τινες ἐξ ὑμῶν, ἐν ταῖς λοιπαῖς τοῦ σώματος διαθέσεσι, τὰ παθήματα φασὶν εἶναι· καὶ μέμφονταί γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενούμενον ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δ' ὅπη δοκοῦσιν ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχα ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γενέσθω δ' ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς ἐκείνους πρότερον, ὅσοι ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι κείνοις τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτοὺς, εἰ μήθ' ἱδρῶτάς ποτε, μήτε οὖρα, μήτ' ἐμέτους, μήτε διαχωρήματα πλέω τῆς κατὰ φύσιν εἶδον ἐν ταῖς νόσοις χρήσεως κενούμενα· καὶ τὸ πάντων ἀποπώτατον, εἰ μήτ' ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίαν ποτὲ κείνασαν ἐθεάσαντο. ταύτης μὲν γε οὐ τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος παρὰ φύσιν ὑπάρχει· ἱδρώτων δ', εἴ τις οὖρων, εἴ τι ὅσα κατὰ γαστέρα, εἴ τι ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲν γένος οὐ παρὰ φύσιν· ὅπως γε μὴν ἄμετρόν ποτε τὸ πλῆθος, ὥστε ἐγὼ μὲν οἶδά τινας εἰς τοσοῦτον ἱδρώσαντας, ὅσον τὰ καὶ γράφια διαβρέξαι· καὶ ἄλλους γαστέρα κενωθέντας ἑξηκοντείκοντα κοτύλας. ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο· καί τοι τῷ γε παρὰ φύσιν ἐκκείσεσιν εἰς

" Al. κατὰ

" Al. κατὰ

εἰς ἅπαντα κανόνι χρωμένῳ, κωλυτέα ἐστὶ τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. διὸ καὶ παιδευτέον πως ἐστὶ δοκοῦσιν, οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τὰς κοινότητας "ἐπι- ἐπιδεδεμένοι. θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φανομένας ἐτόλμησαν εἰπεῖν. εἰ γὰρ, μὴ τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας, ἡ ῥύσις ἔστιν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τοῦ σώματος, ἐξ ἧς τὸ ῥέον· οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην ἁθρόᾳ τοῦ αἰσθήσεως φαίνεσθαι· πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἄν; καὶ γὰρ ἐν κώλῳ δυνατὸν τὴν τῆς ῥύσεως διάθεσιν εἶναι, καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν κύστιν, καὶ περὶ τὴν μήτραν, καὶ τὸ μεσέντερον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντὸς, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ δυνατὸν αἰσθήσει λαβεῖν, ἔτε τὸ πάθος αὐτῶν. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἂν αἱ κοινότητες; εἰ μή πω, καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι, φαίνεσθαί τις ἐθέλοι καλεῖν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχέως, καὶ ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκδιδάσκειν; οὐ γὰρ ἄν, οἶμαι, σμικρᾶς δέοιντο μεθόδου, πρὸς τὸ γνῶναί τι τῶν ὑποπιπτόντων τῇ αἰσθήσει, ἀλλὰ τῇ τοῦτο καλῶς ἐργάζεσθαι, καὶ ἀνατομῆς χρεία [τῆς ἑκάστου τῶν ἐντὸς, ὡς ἔχει, φύσεως διδασκάλου] καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ σμικρᾶς, ἵνα τό, τ' ἔργον ἑκάστου", καὶ τίνα χρείαν ὑπισχνῆται. πρὶν γὰρ εὑρεθῆναι ταῦτα, τῶν ἐν βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε διαγνῶναι τὸ πάθος. τί δεῖ λέγειν, ὅτι καὶ διαλεκτικῆς ἐνταῦθα χρεία μεγάλη; ἵν' ἐκ τίνων τί φαίνεται, σαφῶς εἰδείης, καὶ μὴ παραλογισθῆς ποτε σοφίσμασι, μήτ' ὑπ' ἄλλου μήτ' ὑφ' αὐτοῦ, καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἑκόντας ὄντας ἐνίοτε σοφιζόμεθα.

turalibus obtinet, ad hos omnes si quis uteretur, symptomata istiusmodi cohibenda essent. Quo fit, ut fide digniores videantur, qui communitates suas in corporum dispositionibus locârunt. Illud magnopere miror, cur eas ausint apparentes vocare. Nam si fluxio sit, non id quod è ventre fluit, sed corporum dispositio, ex quâ enascitur, quod fluit; hanc autem nulli apparere sensui contingat; Quî fiet, ut communitates istæ, apparentes vocentur? Nam dispositio fluxionis potest in colo accidere, in tenuioribus intestinis, circa vesicam, ventrem, mesenterium, aliásque partes internas: quarum nulla dispositionem ipsam, aut illius affectum sensu percipere potest: Quomodo igitur communitates istæ, apparentes dicantur? Nisi fortè "per signa dignoscere, vocare idem vis, quod "sensibus apparere. Quod si ita est, quid ab antiquis medicis Methodici differant, non intelligo. Artem etiam suam, quî tandem pollicentur, tam citò vel sex mensibus edocere? Neque enim exigua requiritur Methodus, quâ, quæ sensum fugiunt, assequâre: verùm quò egregiè hoc præstes, & corporum dissectione opus est (naturâ quomodo inferiora se habeant, edocente) & Physicâ speculatione non mediocri; quâ partis cujusque munus, usúmque perlustres. Hæc enim priusquam adinveneris, affectus partium, quæ in imo sunt corpore, non dignosces. Quid hic commemorem, quanto nobis usui Dialectica esse solet? quâ quidque ex quibus concludatur, planè perspicias, nec Sophismatis unquam opprimâre, sive ab alio, sive à teipso. Nam & ipsi à nostris interdum captionibus inviti capimur.

" Lo. των

Equidem eos, quid fluxio sit, percontarer lubens, si modò disputare nôrint. Non enim hoc sufficere censeo, quod quidam eorum affirmant, fluxionem esse dispositionem præter naturam. Nam cujusmodi dispositio sit, nisi didicerimus, nesciemus omnino, utrum sit laxitas quædam, an mollities, an rarstas. Nihil enim eos perspicuè dicere audies, quàm quod in buccam venerit, modò hoc, dein & illud, sæpe etiam omnia simul, quasi nihilo invicem distincta. Sin eos docere conemur, quid inter ista intersit, quodque singula speculationem poscant propriam; nè verba nostra æquo animo ferant, sed & veteribus etiam, quòd hujusmodi frustra definierit, vertunt crimini: Tanta illis oscitantia est ad inquisitionem veri. Sed neque illud pacatè audiunt, quòd laxo adversetur intentum, molli durum, raro densum: neque quòd præter omnia hæc, aliud sit, "naturales excretiones supprimi; aliud, fluere: nec quòd horum singula definierit Hippocrates. Atque ut de istis præcipitanter sententiam ferunt, ità inflammationem (hoc enim nomine tumorem durum, renitentem, cruciantem, calidúmque appellant) quàm properè temeréque pronunciant adstrictum esse affectum. Rursus etiam inflammationes alias appellant mixtas: velati quæ oculis accidunt, ubi cum fluxione fiunt; & quæ tonsillis, uvulæ, palato, gingivis. Adhæc pro concesso accipiunt, & foraminibus quædam rara esse facta, quædam verò, clausa; ac proinde utroque simul affectu, laborare. Sunt etiam, qui dicere nihil dubitant circa unum idémque foramen fluxionem consi-

καὶ μὴν καὶ οἷόν τί ὄζιν ἡ ῥύσις, ἥδέως ἂν αὐτοὺς ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκασιν. ὁ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι, τὸ παρ' ἐξ αὐτῶν εἰρημένον, ὅτι διάθεσίς τίς ἐστι παρὰ φύσιν, ἡ ῥύσις ὄζει. τίς γὰρ ἡ διάθεσις, εἰ μὴ μάθωμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν, ἆρά γε χάλασίς τις, ἢ μαλακότης, ἢ ἀραιότης. οὐδὲν γὰρ ὄζιν ἀκοῦσαί τι σαφὲς οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ' ὅ, τι ἂν ἐπέλθοι, ναὶ μὰ τοῦτο, αὖθις δ' ἐκεῖνο, πολλάκις δὲ καὶ πάντα ἅμα, ὡσαύτως οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ἐπιχειρήσειε διδάσκειν αὐτοὺς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν ἰδέας δεῖ θεωρεῖσθαι, οὐκ ἀνασχήσεσθαι ἀκοῦσαι, ἅμα καὶ τῶν παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν, ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διεξιοῦσιν. ὅτως ἀπαλαιπώρως ἔχουσι, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ' οὐδ', ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ὄζιν ἐναντίον, τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρὸν, τῷ δ' ἀραιῷ τὸ πυκνὸν, ἀκοῦσαι ἀνέχονται· καὶ ὡς ὅλα ταῦτα πάντα, ἕτερόν τί ὄζι, τὸ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις, καὶ τὸ ῥεῖν· καὶ ὡς ὑφ' Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα διώρισται. πρόπετῶς δ' οἱ τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ τὴν φλεγμονὴν [ὅτου δ' καλοῦσι τὸν σκληρὸν, καὶ ἀνάπυρον, καὶ ὀδυνηρὸν, καὶ θερμὸν ὄγκον] ἐπίμως πάνυ, καὶ ἀσκέπτως, σφοδρὸν εἶναι πάθος φασίν. εἶτ' αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς, ὁποπεπλεγμένας ὀνομάζουσι· ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν παρισθμίοις, καὶ ταραφεῶνι, καὶ φαρυγγίοις, καὶ οὐλοῖς. εἶτ', ὑποπίπτουσι πόροις, τοὺς μὲν ἀραιοὺς γεγονέναι· τοὺς δὲ μεμυκέναι· καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα τὰ πάθη συμπεπλέχθαι. τινὲς δ' οὐκ ὀκνοῦσι, περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα πόρον συνίστασθαι λέγειν

ῥύσιν

ῥύσιν τε καὶ σύγκασιν· ὃ μὲν δ' ὀπινοῆσαι ῥᾴδιον. ὅπως ὀπίπαν" τόλμης ἥκουσιν. ὀλίγοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν ὑπομεῖναι δυνηθέντες, ὀπιπλέον γὰρ ἀπάντων τόπων ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέψασθαι, μόλις ποτὲ μεταγνόντες ὀπὶ τὸ ἁπλοῦν τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν καὶ ὅσοι μετὰ ἀκριβείας πρὸς βέλτιον μαθεῖν τι σπεύδουσι τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται. τὸ δὲ νῦν ἐπεὶ τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον, πρὸς αὐτοῦ βραχέα εἰπεῖν δίκαιον· ἰσχάμιλω δ' ἂν τι καὶ κἀκείνοις ἀπ' αὐτῶν ὄναιτο. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῆς φιλονεικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ' ἑαυτοῖς. ἔχει δὲ ὁ λόγος· ὡς ἡ καλουμένη καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονὴ παρὰ φύσιν, ὄγκος ὀδύνη ὀξυτερὸς, καὶ ἁπτὸν πυκνὸν, καὶ σκληρὸς, καὶ θερμὸς. ὅτου τι μᾶλλον ἀραιότερον ἐργαζομένη καὶ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληρότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτῆς τὸ μέρος, ἅμα μεστὸν ῥύματος ποιοῦσα, καὶ διὰ τοῦτο τεταμένον. ὃ μὲν, εἴ τι πάντως τέτακται, τοῦτο πυκνότερον γέγονεν, ἢ σκληρότερον ἑαυτοῦ. μάθοις δ' ἂν ὁπόταν βυρσῶν αὐτὸ, καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμων, εἰ παύτῃ διατείνειν ὁπιχειρήσας. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἴασις τῆς πεπληρωμένων μελῶν κένωσίς ἐστιν. ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πλήρωσει. κενουμένοις δ' αὐτοῖς, ἅπασι ἕπεται τοῖς μορίοις χαλαρωτέροις γίνεσθαι. τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης, ὥσπερ τοῖς κενουμένοις ἡ χάλασις ἕπεται. πύκνωσις δὲ, ἢ ἀραίωσις, ἑκάτερον ἐξ ἀνάγκης· ἅμα δὲ ῥύσις, ἢ ὑπόστασις. ὅτε γὰρ εἰ ἀραιὸν ἤδη τι, καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον· [τί γὰρ, εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ ἀπολειπόμενον] ὅτ' εἰ πυκνὸν, ἴσχεσθαι. τὸ γὰρ πολὺ καὶ λεπτὸν, καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῆς πόρων.

" Al. ὀπὶ παῦν

stere, & adstrictionem: quod nè comprehensu est facile. Ità in omnem temeritatem feruntur. Paucos admodum ex eis, cùm plusculum de his rebus æquiore animo audierint, eáque sedulò perpenderint, ineptiarum suarum tandem pertæsi, tamen non sine difficultate aliqua parent. His igitur atque aliis, quicunque de primis communibúsque affectibus accuratè quicquam edoceri velint, seorsim scripsi. Nunc, quia Tyronibus hoc usui fiet, æquum est contra Methodicos perpauca dicere: quæ tamen optarim & illis etiam emolumento fore. Quod quidem fiet, si studio litigandi semoto, apud se orationem nostram secum ipsis examinent. Ea sic habet; quòd inflammatio præter naturam (quam & illi ipsi sic vocant) sit tumor crucians, prementi digito renitens, durus & calidus. Qui partem ratione sui nihilo magis, quàm antea, raram, duram, vel densam efficit, sed influente materiâ impletam, eóque nomine extensam. Quanquam non si quid omnino extensum est, id magis densatur vel indurescit quàm priùs. Quod ipsum in coriis discas, in loris & plicaturis, si quando eas undequaq; distendere conêris. Similiter & curatio partium repletarum, materiæ evacuatio est. Hæc enim repletioni opponitur: evacuatâ autem ipsâ, è vestigio sequitur partes laxiores effici. Quocirca extensio repletis, perinde ut evacuatis laxatio, necessariò communis est: densatio verò aut rarefactio neutrum necessariò: sed neque fluxio aut materiæ suppressio: neque enim si quid rarum sit, ex eo quicquam fluere necessum est: (Quid enim si quod intus manet crassum paucúmque sit?) nec si quid densum, in eodem aliquid supprimi: quandoquidem quod multum ac tenue est, id etiam per densiores effluit poros.

Præstabit igitur, eos perlectis Antiquorum libris, didicisse, quot modis, quod priùs erat in parte adstrictum, rursus indè excernitur: utpote, si rarefiat, quod continet; si quod contentum est, attenuetur, vel incrementum capiat, vel vehementiùs agitetur, aut à re trahatur exteriori, aut interiori pellatur, & quasi eructetur. Quibus omnibus prætermissis, si quis causam evacuationis solitariam, raritatem foraminum putet, nè illa videtur, quæ apparent vidisse. Siquidem Lanam, Spongiam, & alia, quibus raritas par, si parùm humidi in se habeant, id non deponere, sed continere; si multum, effundere manifestò videmus. Quid igitur? in oculis, naribus, ore, & aliis, quorum raritas compar, hæc eadem non animadvertunt? cùm evenire possit interdum, ut ob copiam humoris, qui in partibus est, non ob raritatem foraminum, non nihil effluat. Quin & fictilia persæpe cernimus tantâ raritate, ut aqua infusa coletur facilè; si mellis quid infuderis, non coletur: quia mellis substantia crassior est, quàm foramina fictilis. Ergo nec id cogitatu absurdum, sæpe ob tenuitatem effluere quid, tametsi vas quod continet, naturâ minimè perforatum sit. Sed nec absurdum illud, naturam, quâ regitur animal, plerunque validiore vi usam, quasi exprimendo atque propellendo, quicquid in corpore supervacuum erat, exinanisse. Quid igitur intellectu difficile hic erat, si quis diligentiùs in artis operibus versatus sit? quandoquidem morborum crises non aliâ ratione contingunt. Reliquas evacuatorum causas, sicut & totidem suppressorum illis adversas mitto, quod oratio hæc

βέλτιον ἂν ἰδεῖν, καὶ αὐτοὺς "τοὺς τῶν παλαιῶν ἀναγνόντας βίβλους, μεμαθηκέναι, καὶ πόσους ἔξεστι τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ περιόντος, οὕτως ἐκκρίνεσθαι· καὶ γὰρ ἀραιωθὲν τὸ περιέχον αὐτὸ καὶ αὖτε τὸ περιεχόμενον λεπτυνθέν τε, καὶ πλέον γενόμενον, καὶ σφοδρότερον κινηθέν, καὶ ὑπὸ πνεύματος τῶν ἐντὸς ἐρεγχόμενον, ἢ πρὸς πνεύματος τῶν ἐντὸς ὠθούμενον, καὶ οἷς ἀναρροιβδούμενον πρός τινων τῶν ἐντός. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρεὶς, μίαν αὐτὴν κενώσεως ἡγοῖτο εἶδος τὴν ἀραιότητα τῶν πόρων, δόξει μηδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἔστιν γοῦν, ἢ ἀστράγου, ἢ τι τῶν ὅπως ἀραιῶν ἐναφγῶς ὁρᾶσθαι, εἰ μὴ ὀλίγον ἐντὸς ἐμπῶν ὑγρὸν ἔχοι, σχέσιν καὶ μὴ μεθιέντα, τὸ πλέον δ', ἀποχέοντα. τί δή ποτ' οὖν, ἐπὶ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὅπως ἀραιῶν, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐννόησαν; ὡς ἐνδέχοιτό ποτε, διὰ πλῆθος τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, μὴ ἀραιώσει τῶν πόρων, ἐκρεῖν τι. καὶ μὴν δὴ καὶ κενώσεις ἰδόμεν πολλάκις ἀραιὰς ὅπως, ὡς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ· ἀλλ', εἰ τὸ μέλι ἐσχέοις, οὐ διηθεῖται· παχυτέρα γὰρ ἡ τοῦ μέλιτος οὐσία, τῶν τοῦ κεραμίου πόρων. οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἀπεικὸς εἴη ἐννοῆσαι, ὡς διὰ λεπτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι, κἂν μηδὲ αὐτὸ τὸ περιέχον σῶμα, τετρημένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ· ἀλλ' οὐδ' ὅτι πολλάκις ἡ φύσις, ὥσπερ οἰκεῖ τὸ ζῷον, ὁρμῇ σφοδροτέρᾳ χρησαμένη, τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε δι' αὐτοῦ, καθάπερ ἐκθλίψασά τε καὶ ἀποπομπήν. τί οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι· πρὸς ἀκριβῶς τοῖς τέχνης ἔργοις ὡμιληκότι τὰ πολλά; αἱ γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων οὐδέπως γίνονται. καὶ παρίημι τὰς λοιπὰς τῶν κενωμένων αἰτίας ὡσαύτως ἢ τῶν ἐχομένων, ἴσας

"τοὺς

ἴσας τ ἀριθμὸν, ἐναντίας ταύταις ἴσας. ὁ γὰρ ἔξι τ ἐκείνων ἀκοῶν ὁ τοιοῦτ⊖ λόγ⊖ ἄκομψα. ὅ δέ μοι δοκοῦσι τάχα ἄν ποτε σωθήσειν, ἐπὶ τοῦτ' αὖθις ἐπάνειμι. τὸ δυνατόν ποτε ῥευματίζεσθαι τ ὀφθαλμὸν, ἢ πολλῆ τῆ ῥύματ⊖, ἢ λεπτῆ γεγονότ⊖, ἢ ἀπὸ τ φύσεως διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀποδουμένου, μηδὲν αὐτῶν τῆ σωμάτων ἄλλο τὸ κατὰ φύσιν, ἀμοιότερον ἐχόντων. καὶ χρὴ διανοεῖσθαι, τὸ μὲν λεπτὸν ῥεῦμα παχυῦναι τὸ δὲ πολὺ κενωθῆναι τῆ ὁρμῆ τῆς φύσεως, ἂν ἐν καιρῷ γένηται, δέχεσθαι, μηδὲν ἄλλο περὶ τὰ σώματα τ ὀφθαλμοῦ αὐτὰ πεπονθότα, ἄτε μηδὲ τῆς φύσεως ἧττον αὐτά. τὸ δ' ὀλέθαι, πνα μὲν φλεγμονῆ, στενὸν ἔξι πάθ⊖ ἕτερον δ', ὁπ-
" μένῃ ποπλεγμένον", οὐκ οἶδ' ὅπως σωφρονούντων ὄζει. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπελάθοντο † τ πρότερον λόγων, ὡς, ὃ τῆ κενώσει κεῖται τὸ ῥεῦσες, ἢ τ ἐπιθλίψεσι τὸ στενὸν, δεῖ εἰς αὐτὰς τ σωμάτων τὰς διαθέσεις χρὴ βλέπειν †. ὅταν οὖν καθ' ἅπαν ὅμοιαι τυγχάνωσιν αὗται· κ μηδενὶ φαίνηται διαφέρειν ἢ νῦν φλεγμονὴ τῆς πρόσθεν "δηλ γε, ἢ τῷ τῆς μὲν ἀπορρεῖν τι, τῆς δ' ὅπως ἂν δεινὸν ἄτοπον, ἐμπεπλεγμένῃ μὲν ταύτῃ, στενῇ δ' ἐκείνῃ ἔξι νομίζειν; ἔπειτα δ', πως ἀδὲ τοῦθ', ὅπερ ἦν τοῦτο πρόχειρότατον, ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι; ὅτι, μήτε ἐν χειρὶ, μήτ' ἐν ποδὶ, μήτ' ἐν πήχει, μήτ' ἐν βραχίονι, μήτ' ἐν κνήμῃ, μήτ' ἐν μηρῷ, μήτ' ἐν "δηλ τινι μέρει τοῦ σώματ⊖ ὠφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδ⊖ τοιοῦτον, οἷ ἐκτὸς ἀπορρεῖν τι· μόναις δ' τ ἐν τῷ στόματι, κ τοῖς ὀφθαλμοῖς, κ τοῖς ῥισὶν ὑπάρχειν τοῦτο. πότερον ὁ ζεὺς προσέταξε τοῖς κοινότησιν ἁπάσαις τ ἐμπεπλεγμέναις, ὥστε μηδὲ πώποτε μηδεμίαν αὐτῶν εἰς "δηλ μηδὲν τ τοῦ σώματ⊖ ἀφικνεῖσθαι μοῖραν, "δηλ ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον, κ ῥινὶ, κ στό-

illorum captui minùs accommodata est. Quod autem faciliùs videntur assequi, ad illud redeo. Humore oculum diffluere, vel multâ tenuive materiâ decumbente, posse, vel naturæ nixu per hanc partem expulsâ, interim ut ipsorum corporum extra naturæ lineam nulla fiat immutatio. Ac decet nimirum materiam illam, si tenuis est, incrassare; si copiosa, educere: Naturæ verò conatum admittere, siquidem opportunus sit: ut nihil tamen temerè circa oculi substantiam agas, qui causam fluxionis continet nullam. Quòd autem inflammatio iis alia, adstrictus censetur morbus, alia, complexus, nonne hoc delirantium esse dicam? Primùm namque eorum quæ ipsi dixêre, obliti sunt. Nec fluentem morbum inanitione, neque adstrictum suppressione judicari; sed ipsas corporum dispositiones spectari oportere. Hæ igitur, quoniam omni ex parte persimiles sunt; nec inflammatio hæc à priore quicquam differt, nisi quòd ab una defluit quid, nihil ab altera; nonne id plus nimio absurdum est, hanc, complexam, illam, adstrictam putari? Deinde iis, quod reputare facillimum erat, cur nè in mentem subiit, istiusmodi inflammationis genus, unde aliquid efflueret foràs, nec in manu, nec in pede, nec in cubito, aut brachio, nec in crure, aut femore, nec aliâ ullâ corporis parte esse conspectum? sed inflammationibus hoc illis tantùm, quæ os, oculos, narésque occupant, evenire? An communitatibus iis, quæcunque complexæ sunt, interdixit Iupiter, nequid reliquas attingere partes auderent, sed tantùm in oculis, naribus & ore bellum gerere?

† Pa. 16. 12.

† Pa. 14. 56.

gerere? Nam inflammatio quaslibet partes, quæ causas, illius gignendæ exceperint, obsidere potest. Quatenus autem aliæ naturâ raræ sunt, aliæ, densæ; ab illis materiæ labentis effluit quid, in his contenta restat. Si enim utrem aliúdve compactum, humore impleas, nihil indè effluit; sin spongiam, aliúdve consistentiæ raræ, extemplò effunditur, quod supervacuum est. Cùm igitur reliqui corporis cutem eâ, quæ oculis, naribus, oríq; adjicet, multò densiorem conspicerent, ecquid negotii erat, inflammationis causam (complexione illâ nugisq; abjectis) naturæ partium adscribere? Quod enim hoc ità sit, declarant aliarum partium inflammationes, quibus admixta exulceratio est: siquidem illis id effluit quod tenue est, perinde ut oculis, naribus, oríque accidit. Quoad autem cutis illæsa, penitúsque adstricta permanet; cur nihil effundatur, hoc ipsum in causâ est, non inflammationis genus. Rursus, quemadmodum spongiam vel lanam, si melle aut pice liquidâ non ultra modum madefeceris, præ humoris crassitie nihil effluit; itid émque si aquâ, vel alio, cui par tenuitas, sed leviori adspergine id facias: Eâdem opinor, ratione non semper ab oculis emanat aliquid, idque vel propter humoris crassitiem, vel quia nihil superflui est, sicut in iis fit, qui in statu naturæ manent. Quocirca evenit, ut eadem inflammationis species, quæ nullâ aliâ re differt, quàm influentis materiæ crassitie, lippitudinem sine fluore efficiat: quam sapientissimi nostri Methodici adstrictam nominant, censentque discrepare à complexâ; sæpe quidem ipsi rationum suarum obliti, quas huc atque illuc tenere transferunt, constitutiones arbitrati morbosas, corporeas esse, non in humoribus collocari.

μαι πολεμεῖν; ἢ φλεγμονὴ μὲν γὰρ, ἅπαντα δύναται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γλίσχρως αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. πῶς δ' εἰ). τὰ μὲν ἀραιὰ τῇ φύσει, τὰ δὲ πυκνὰ, τῷ μὲν ὑποχεῖται τὸ ῥεῦμα τὸ ἐν "τοῖς δὲ ἔχεται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσειας ἀσκὸν, ἢ ἄλλό τι τῶν ὅτως πεφυκότων ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ὑπορρεῖ· σπογγιὰν δ', καὶ τῶν ὅτως ἀραιῶν, εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ὑποχεῖ). τί δὴ οὖν χαλεπὸν ἦν, ἐννοήσαντας" αὐτοὺς, ὅσον γὰ τὸ ἄλλο δέρμα παχύτερόν ὄζι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοῦ μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα, τῶν τῆδε μορίων φύσει τῷ αἰτιᾶσθαι ἀναδεῖναι, παρέντας ἐπιπλοκὴν καὶ λήρους μακρούς; ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ' ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μετ' ἐλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί. καὶ γὰρ κἀκείνων ὑπορρεῖ τὸ λεπτομερὲς, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινὶ καὶ στόματι. ἕως δ' ἂν ἀπαθὲς ᾖ, καὶ παντὸς στεγνὸν τὸ δέρμα, τοῦτ' οὐδὲν ὑποχεῖται τοῦτο αἴτιον, ἀλλὰ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὥστε πάλιν, εἰ μέλιτι δύσεις, ἢ ὑγρᾷ πίττῃ πάνυ τὸ πλῆθος μέτρῳ περιττὸν ἢ ἔλαιον, οὐδὲν ὑπορρεῖ διὰ τὸ τὴν ὑγρότητος παχὺ ἢ ὕδατι μόνῳ, ἢ τινι τῶν ὅτω λεπτῶν. ἀλλ' ἐλαχίστῳ τούτῳ καὶ τὸν αὐτὸν οἶμαι λόγον, ἅπαντος ὑποχεῖ) τι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ παχὺ τὴν ὑγρότητα, ἢ τὸ μὴ θέειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθ' φύσιν ἐχόντων. ὡς τ' ἐνδέχεσθαι, τ' αὐτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε, πλὴν τῷ παχεῖαν τὴν ἐπιῤῥέουσης οὐσίας, ὀφθαλμίαν ἐργασαμένης χωρὶς ῥεύματος· ἣν οἱ σοφώτατοι Μεθοδικοὶ, στεγνὴν ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρειν οἷον) τῆς ἐπιπεπλεγμένης· ἐπιλανθανόμενοι † τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω μεταφέροντες, σωματικὰς ἀξιοῦντες εἶναι) τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς συνιστάσας.

" δὲ τοῖς

" —τες

† Pa 15. 49.

πως

πῶς ἔν, ὅταν εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ, ἄλλοι ἄλλο γε διαφέροντα, μόνη δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων ἕπηται, ποτὲ μὲν ἀπορρεῖν τι, ποτὲ δὲ ἰσχναίνεσθαι διαφέροντας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; ὥστε μὴ δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῖν, ἀδιανόητον ὄζειν. τὰ δὲ ἄλλα καὶ μέρος, ἂν ἐν τοῖς καὶ δι' αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καὶ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, τάχα ἂν ἄλλως μαθήσεσθε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπείσθητε. νυνὶ δέ, ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῇδε τὸν παρόντα λόγον.

Cùm igitur in corporibus affectio sit eadem, neque ullâ re differat, sed humidorum tantùm naturam (sive tenuium, seu crassorum) sequatur, modò hoc, ut effluat quid, modò illud, ut consistat, cur hæc duo dissimiles esse communitates arbitramini? Quocirca hoc pacto eveniet, ut complexum quod vobis dicitur, nè animo concipiatur. De reliquis, quibus vos & in victu instituendo, & in Chirurgia, Pharmacísque sigillatim erratis, nisi hæc, quæ dixi, fidem fecerint, aliàs forsan audietis. Nunc quia Tyronibus hæc sufficiunt, finem dicendi facio.

ΓΑΛΗΝΟΥ,

Πρὸς ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ, περὶ ἀρίστης αἱρέσεως.

GALENI,

De optima Secta, ad Thrasybulum.

CAP. I.

Theoremata artium vera, utilia, & consequentia.

SIngula Medicinæ, atque omnino Theoremata omnia primùm vera sunto: dein utilia, tum principiis antepositis consequentia. Legitimum namque Theorema ex tribus hisce dijudices: quorum vel unum si detecerit, nè Theorema id omnino appellari meruit. Nam cùm Artes ex Theorematis, nec tamen quibuslibet constent, verùm comprehensiones earum, primò coordinationem sortiri debent, deinde & ad conducibile quiddam conferre, idcirco Theorema quodque, ut verum atque utile sit, nec tantùm ut principiis suppositis, sed ut reliquis etiam Theorematis cohæreat, necesse est. Nam quatenus in comprehensionem cadit, eâ verum esse expedierit; quia falsorum nulla est comprehensio. Quatenus autem ad finem in vita utilem pertingit, ita Theorema unumquodque & utile & necessarium esse oportet. Comprehensionum autem coordinatio ad Theorematum inter se, & cum principio suppositio consensione

ΕΚαστον τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου πᾶν θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ, εἶτα χρήσιμον, εἶτ' ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς· ἐκ μὲν γὰρ τριῶν τούτων, τὸ ὑγιὲς θεώρημα κρίνεις· ὡς ἐάν τι τῶν εἰρημένων τῷ θεωρήματι μὴ πρόσῃ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τῆς ἀρχῆς ἂν εἴη ῥητέον. ἐπειδὴ γὰρ αἱ τέχναι ἐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐκ οἴων ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστασίν τινα δεῖ ἔχειν τὰς καταλήψεις, εἶτα καὶ πρὸς χρήσιμόν τι φέρειν· διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖόν ἐστι, πᾶν θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν τινὰ ἔχειν, οὐ μόνον δεῖ τὰς ὑποτεθείσας ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ' ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ κατάληψιν πίπτει πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ· ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσὶ καταλήψεις· καθ' ὅσον δὲ πρὸς τὸ τέλος συντείνῃ, εἰς τὸ βίον φέρον, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρημάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ σύστημα τῆς καταλήψεων, πρός τε τὰς πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν τῶν θεωρημάτων, καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν, ἐπιζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ,

δὲ, ὥσπερ ὑπὸ ἕνα ἄρχοντα τὸ σύστημα νοεῖται τῶν ἀρχομένων, οὕτω καὶ πρὸς τιὼ ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν τὸ θεώρημα ἀναφέρεται. διὰ τοῦτο, πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον εἶναι δεῖ. εἰ δὴ τοῖς τρισὶ τούτοις πᾶν θεώρημα τεχνικὸν κείνεται, δῆλον, ὅτι καὶ τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις κείνοιντο ἄν. δεῖ τοίνυν, ἐπιδὴ σπερ ἀεὶ μήτε τὸ ἀληθὲς, ὁποῖόν τί ὅτι, καὶ ὅπως ἂν κείνοιντο, φρόδηλον ὑπάρχει, μήτε τὸ χρήσιμον, μήτε τὸ ἀκόλουθον ἐυκατάληπτόν ὅτι, γνωρίσματα τύπων πρὰ, καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων προδιδόναι.

perveſtiganda eſt. Quia verò, quemadmodum ſubditorum coordinatio ſub uno Principe facta intelligitur, ità & Theorema ad principium, quod antè poſitum fuit, reduci ſolet: ob eam rem Theorema quodque verum & utile, & conſequens neceſſariò ponitur. Quod ſi hiſce tribus Theorema artificiale cenſetur: palam eſt, & Medica quoque Theoremata omnia iiſdem eſſe dijudicanda. Quocirca quia verum quale tandem ſit, & quomodo æſtimetur, non ſemper in conſpicuo eſt, neq; utile & conſequens facilè comprehenduntur ſingulorum jam notas & criteria imprimis proponere neceſſum eſt.

CAP. II.

Theorematis veri dignotio.

"Lon. τ' ἀληθὲς

ΤΟ μὲν ἓν "ἀληθὲς κείνεται τῇ τῶ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀπ' ἐπεὶ τ' ὑποκειμένων ἃ μὲν φαίνεται, ἃ δὲ κρύπτεται· καὶ τῶν φαινομένων ἃ μὲν εἰσὶν ἐξ ἑαυτῶν καταληπτὰ, ὡς τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν· ἃ δ' οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων ὄντα καταληπτὰ, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα· πάλιν δ' αὖ, τῶν κεκρυμμένων. ἃ μὲν ἐναργῆ τ' ὄντα καὶ λέγεται, ὡς, "τὰ δὶς δύο, τέσσαρα· ἃ δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, "ᾧ ἔξεστιν ἄν, καὶ κακῶς χρήσασθαι, καὶ τὰ ἑξῆς· δεῖ ἐπαναφέρειν ἀεὶ τὸν λόγον, καὶ τὸ θεώρημα ἐπὶ τὸ εἶδος τῶ ὑποκειμένω πράγματος, περὶ ὃ ἔστι" καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ' ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα· καὶ ἐὰν μὲν περί τινος τῶν φαινομένων ᾖ, πρὸς ἐκεῖνο ἁρμόζειν· ἐὰν δὲ περί τινος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χρὴ, εἰ σύμφωνόν ἐστι τινὶ τῶν κεκρυμμένων. "κρίσεις δὲ τῶν φαινομένων, καὶ κεκρυμμένων

"Ad καὶ .....

"κρίσις

AC verum quidem æſtimatur eo, ſi oratio cum rebus ſubjectis conſenſerit. Sed quia rerum ſubjectarum aliæ apparent, aliæ reconduntur; Et apparentium aliæ comprehenduntur per ſe; ut album & atrum: aliæ non per ſe, ſed ex aliis; ut quæ deprehendimus ſignis: Rurſus reconditarum aliæ ſunt & appellantur evidentes; ut, "Bis duo conſtituunt quatuor; aliæ demonſtrationis ope comprehenduntur; velut ſquo bene uti licet, eodem & abuti, & quæ ſequuntur;] Oratio ac Theorema quodque ad ſpeciem rei ſubjectæ (de quâ diſputatur, aut ad quam pertinet Theorema) perpetuò ut referatur, æquum eſt; ac ſi de re quapiam apparente fuerit, ad hanc accommodari debet; ſi de reconditâ, conſiderandum, cui tandem reconditarum rerum conſentanea ſit. Apparentium autem & reconditorum judicationes diſcrepant.

Nam ex apparentibus quæcunque per se comprehenduntur, dijudicamus sensu; ut album & atrum. Vnde meritò deridendi sunt Medici, qui de rebus sensui apparentibus, non sensoriis conantur, sed demonstratione calculum ferre: Sicut & Asclepiades, ubi de membranis, quæ cordi adnascuntur, disputans, Erasistratum errâsse contendit "Herophilum enim qui multa corpora dissecuisset, eas non vidisse. At licuit illi, ad rerum apparentium examen si priùs, ut parerat, accessisset; de re ipsa sententiam ferre, non fatuis opinionibus credere. Apparentium igitur, quæ comprehenduntur ex se, Criteria, ut dixi, sunt sensoria. Quæ verò non ex se, sed aliunde comprehenduntur, Criterium eorum est observatio; eorum dico quæ per signa comprehendimus. Contrà autem reconditorum sicut plures extant differentiæ, ità etiam diversa instrumenta judicandi. Quia verò reconditorum quædam absolutè conspicua sunt, veluti [" Fieri non posse, ut idem simul Athenis sit, atque in Ægypto.] quædam demonstratione comprehenduntur; evidentium adjudicatio, sententia est omnium hominum communis: Demonstratorum verò, est rei cum iis, quæ confessa sumebantur, consensio. Rursus adjudicatio hujus, quod in confesso est, in plura distribuitur. Confessum enim hoc, ex consensione, quæ cum apparentibus, aut cum evidentibus intellectui, aut cum demonstratis fit, judicari solet. Ac quomodo & verum, & quæ ad judicium veritatis ducunt, judicare oportet, explicatum est.

νων, διάφοροι. ὅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων, ἐξ ἑαυτῶν ὅτι καταλαμβάνεται, αἰσθήσει κείνῃ, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγέλαν δεῖ τῆς ἰατρῶν, ὅσοι τῷ τῶν φαινομένων κείσιν, οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ' ἀποδείξει τινὶ πειρῶν ποιεῖσθαι. ὥστε καὶ ἀμέλει καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ὑποπεφυκότων † τῇ καρδίᾳ ὑμένων διαλεγόμενος, Ἐρασίστρατον πεπλανῆσθαί φησιν· "Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀνατετμηκότα, μὴ ἑωρακέναι· παρὸν αὐτὸν ὅτι τῶν φαινομένων ἐξέτασιν καὶ τὸ πρῶτον ἐλθόντα, ἀποβαλόντα περὶ τοῦ πράγματος, καὶ μὴ δόξαις ἰδιαίαις ἀποπιστεῦσαι. τῶν τοίνυν φαινομένων, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται, κριτήρια, ὡς ἔφην, ὅτι τὰ αἰσθητήρια· τῶν δὲ φαινομένων μὲν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν δὲ, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένων, κριτηρίων ὅτιν ἡ συμπαρατήρησις· λέγω δὴ, τῶν διὰ σημείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ, τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, οὕτω καὶ τὰ κριτήρια διάφορα. ἐπεὶ δὲ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ ὅτιν, ὡς τὸ, ἀδυνάτον ὅτι τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἅμα ἐν Ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ· ἃ δὲ, δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται· τῶν μὲν ἐναργῶν ἐπίκρισις, ἡ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἔννοια· τῶν δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ἐπίκρισις, ἡ πρὸς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία. χρῆται δ' αὖ πάλιν ἡ τῶν ὁμολογουμένων ἐπίκρισις, εἰς πλείονα· ἤ τι γὰρ τῇ πρὸς τὰ φαινόμενα τὸ ὁμολογούμενον κείνεται, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα συμφωνία. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ τὰ φέροντα πρὸς τοῦτο τὸ ἀληθὲς κρίνειν εἴρηται.

† 1. Plac. Hip. & Pl.

Cap.

CAP. III.

Dignotio Theorematis utilis.

ΕΞῆς ἢ δεῖ τὸ χρήσιμου θεωρήματος ῥητέον. κείνεται τοίνυν τὸ χρήσιμον θεώρημα τῇ φορὰς τὸ τέλος τῆς τέχνης ἀναφορᾷ. δεῖ δ' αὐτὸ, πρῶτον μὲν καταληπτὸν εἶναι· ἐν γὰρ ἀδυνάτων ἦ, ὡς τὸ, τῷ Ἱπποκενταύρῳ χολὴ λύει ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦτο γίνεται ἄχρηστον. εἶτα, δεῖ τὴν κατάληψιν αὐτῆς μὴ κοινὴν φέρειν τοῦ ἰδιώτου ὑπάρχειν, ἀλλ' ἰδίαν τῶν τεχνιτῶν. διὰ τοῦτο γάρ τοι φαμὲν ἡμεῖς παραληρεῖν τοὺς οἰομένους, ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι. ὅτε γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, ὅθ' ἡ παράδοσις τῆς τέχνης, ἀπὸ φαινομένων γίνεται. ἀδεὴς γὰρ τὰ φαινόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις θεωρήματα, ἄφρ' ἃ φαίνεται. ταῦτ' οὖν καὶ ἀρχὴν" τῆς τέχνης, εὐλόγως ἄν τις εἴποι· τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρήματα δηλονότι [ὅτι] ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέχνης, ἀπὸ φαινομένων γίνεται. εἰ γάρ τις φαίη τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴ εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν, οὐδὲν διαφέρειν οἰόμενος τέχνην ἀτεχνίας. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων κατάληψις ὁμοία ὅτι τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ, δῆλον ὡς κἀν τοῦτο οὐδὲν πλέον ὁ τεχνίτης ἔχων τοῦ ἰδιώτου ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ τέχνην ἔχων. εἴπερ τῶν αὐτῶν καὶ ἡ αὐτὴ κατάληψίς ὅτι τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀρχὴ μὲν οὖν εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων, τὰ φαινόμενα λέγοιτ' ἂν δικαίως· τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ, τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν.

DEinceps de utili Theorematre differendum. Dignoscitur ergo utile quatenus ad artis finem refertur. Primum autem par est ipsum posse comprehendi: Nam si impossibile sit; velut [" Hippocentauri fel medetur Apoplecticis.] quia comprehendi non potest, idcirco fit inutile. Deinde comprehensionem ejus non imperitis communem esse volumus, sed artificium propriam. Idcirco enim eos hallucinari dicimus, quibus apparentia principium putantur artis. Nam neque ex apparentibus constituitur ars, neque artis traditio ex apparentibus ducitur. Neque enim quisquam pro artium præceptis apparentia tradit, sed ea quæ ex apparentibus firmantur Theoremata: quæ quidem ipsa non apparent. Hæc igitur nec abs re dixeris principium esse artis, Theoremata (inquam) ex apparentibus ducta: Siquidem artis tradendæ principium ex apparentibus ortum ducit. Si quis autem apparentia principium esse artis affirmet, seipsum nesciet, inter artem atque imperitiam nihil differentiæ ponere. Nam cùm apparentium comprehensio eadem sit imperito atque artifici; perspicuum est hoc nomine artificem nihil imperito præstare; quin imò nè arte quidem instrui; si modo alterutri insit earundem rerum eadem comprehensio. Ac ea quæ apparent principium inveniendi Theoremata meritò dicentur, artis autem, minimè.

Vt enim Leporis vestigia, principium inveniendi rectè dixeris, Leporis autem principium esse, nemo sanus affirmet; neque enim ex vestigiis componitur Lepus: Pari modo apparentia principium inveniendi Theoremata jure appellaveris. (Quòd authores ab his profecti provectíque singulas artes composuêre.) Artis verò principium non item. Etenim principia in illius rei conditionem, cujus sunt principia, referre æquum est: Et propterea principia artis ut imperitos lateant, necesse est: quippe quibus ne ars quidem ulla est cognita. Prætera principia artium traduntur aliis: apparentia non traduntur: Quo fit, ut rectè, quæ apparent, principium artis nuncupaverit nemo. Nam Theoremata aut ex apparentibus, aut aliunde comprehensis, aut antea monstratis, aut ex evidentibus conficiuntur in modum hunc. Ex apparentibus quidem sic. Quidam plures conspicatus, sauciato corde extinctos, mortis indagabat causam. Ratione igitur initâ invenit, neque præ vitium deliquio, neque medicinalis auxilii defectu periisse, verùm ob necessarium cordis usum. Cùm ergo resciscceret absque hujus actione, eóque quod corpori subministrat, commodo superesse animal non posse, simúlque ratione colligeret quæ ex apparentibus inveniſſet, Theorema confecit hoc.

["Si quis sauciatur corde, morietur.]

Hîc igitur quod per apparentium consecutionem ratione inventum, atque universè pronunciatum est, Theorema existit. Cæterum ex iis potiùs constituitur quæ apparent: velut ex apparentibus in phlegmone.

ὡς γὰρ τὰ ἴχνη τῦ λαγῶ, εὑρέσεως ἂν τις ἀρχὴν εἴποι ἐυλόγως, ἀρχὴν δ' τῦ λαγῶ, οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων· ἃ δ' γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῦδε ἴχνων ὁ λαγώς· ὅτω καὶ τὰ φαινόμενα ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων καλῶς ἄν τις εἴποι, ὅτι ὑπὸ τέτων ὁρμηθέντες οἱ συνισάμενοι αὐτὰ συνεστήσαντο, τῆς δὲ τέχνης οὐκ ἔτι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν ποιότητα ἐκείνα, ὧν εἰσιν αἱ ἀρχαί. καὶ τῆς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς, μὴ φανερὰς εἶ τοῖς ἰδιώταις προσήκει· οὐδὲ γὰρ αἱ τέχναι πᾶσιν προδηλοί εἰσιν αὐτοῖς. εἶτα δὲ, καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν, παραδίδονται· τὰ δὲ φαινόμενα, οὐ παραδίδοται. διόπερ οὐκ ἄν τις εὐλόγως, τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι. συνίσται δ' ἡ τὰ θεωρήματα, ἤτοι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναργέσιν, καὶ τοιῦτόν πως τρόπον· ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις ὅτως. ἐντυχών τις πλείοσι καρδιοτρώτοις ἀποθνήσκουσιν, ἐζήτησε τὴν θανάτου τὴν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν ἔυρισκε, μήτε δι' ἐνδειαν δυνάμεως, μήτε δι' ἀπορίαν ὕλης βοηθημάτων ἀποθνήσκοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίκαιρον χρείαν τῆς μέρους. ὁπηνίκα οὖν, ὅτι καὶ τῆς τῦ μέρους τύτυ ἐνεργείας, καὶ τῆς ἀφειμενομένης ἀπ' αὐτῆς τῷ σώματι χρείας σώζεσθαι τὸ ζῶον καὶ δυνάμενον, σωθεὶς τε τῷ λογισμῷ τὰ ἐπὶ τῶν φαινομένων εὑρημένα, πεποίηκε τῦτο τὸ θεώρημα.

["εἴ τίς ὅτι καρδιοτρωτῶν, ἐκεῖνον ἀποθανεῖ].

τὸ ἓν κατ' ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὑρηθὲν, καὶ καθολικῶς ἐξενεχθὲν, ὅτι θεώρημα. μᾶλλον δ' ἐπὶ τοῖς φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα, ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ·

["εἴ

[" εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει, ἐκεῖνο ὄγκον ἔχει αἰπύπτον, σφυγματώδες ἄλγημα ἐπφέροντα.]

γίνε῀ται οὖν τὰ φαινόμενα, ἀρχὴ εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων· τὰ δὲ θεωρήματα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κατ' ἀκολουθίαν ἀνευρεθέντα, ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις, οἷ πιεστόν τινα τρόπον συνίστα῀ται τὸ θεώρημα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, τὸ θεώρημα ὕπω συνίστα῀ται.

[" ᾧ τινι ταδὲ τὰ συμπτώματά ἐστιν, ἐκείνῳ ἐν πλήθει αἵματός ἐστιν.]

[ᾧ ταδὲ παρέπεται, ἐκείνῳ ἦπαρ, ἢ νεφροὶ, ἤ τι τοιοῦτον ἔπαθεν.]

ἐπὶ δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ὕπω συνίσταται τὸ θεώρημα· ἀποδειχθέντ῀ος δὲ τοῦ,

" ὅτι πέψις ὄζει,

καὶ

[τὰ πεπτόμενα χεῖταί τε καὶ ὑγραίνε῀ται, ἔπειτα ὕπως ἀναδίδο῀ται· καὶ

ὅτι οἱ νοσοῦντες δέονται τῶν μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων τροφῶν· ἐπὶ τούτοις γίνε῀ται τὸ θεώρημα τόδε·

† " αἱ ὑγραὶ δηλαδὴ πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι συμφέρουσιν.

ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναργέσιν ὕτω· καὶ

† " πᾶν τὸ πολὺ, τῇ φύσει πολέμιον· καὶ

" ᾧ πλησμονὴ, ᾧ λιμὸς, ἐδ' * ἧσσον ἀγαθὸν * ἔδειν, ὃ, τι αὖ μᾶλλον τῆς φύσεώς ἐστι· καὶ,

" ὅπου πλησμονὴ πίκτει νοσήματα, κένωσις ἴηται. ἐναργὲς δὲ ὄντ῀ος, ἐφ' ὧν μὲν, ὅτι τῶν ἐπὶ ῥώμην δύναμιν· ἐφ' ὧν δὲ, ὅτι τοῦ ποιοῦντ῀ος ἀφαιρεθέντ῀ος, οὐκ ἂν γένοιτο τὸ γιγνόμενον, συνετέθη τὰ εἰρημένα θεωρήματα. ἔστι δὲ πᾶν θεώρημα, καθολικόν τε καὶ βέβαιον. πεπλάνηνται οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν ἐν λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. ὃ

† 3. Aph.

† 2. Aph. 4

*, Hip. ὃ. ἀ.

[" Qui phlegmone afficitur, tumorem habet renitentem, pulsativos dolores inferentem.]

Itaque apparentia quidem principia sunt inveniendi Theoremata: Theoremata verò, quæ ex apparentium consecutione ducuntur, constituendæ artis sunt principia. Ex apparentibus igitur ad modum hunc Theorema conflatur. Ex aliunde autem comprehensis elicitur, sic.

" Cui symptomata istiusmodi insunt, is sanguinis copiâ laborat. Et

" Cui hæc consequentia sunt, eidem afficitur jecur, renes, aut id genus aliud.

Ex antè monstratis autem sic conficitur. Vt cùm priùs monstrârit:

" Quod detur concoctio quædam] Et

[Quæ concoquuntur, fundi, eliquari, moxque distribui: Et,

Ægrotantibus expedire alimenta, quæ minimum concoquendi negotium postulant. Ex his Theorema tale nascitur.

" Cibi humidi febricitantibus omnibus conveniunt.

Ex evidentibus autem hoc pacto:

" Quicquid est nimium, naturæ bellum indixit.] Et illud,

" Non saturitas, non fames, neq; aliud quicquã, quod naturæ fines egreditur, bono est Et illud,

" Vbi saturitas morbos creat; evacuatio medetur. Nam quia constat, si in prioribus duobus pronunciatis tollantur, quæ facultatem vincunt, & in ultimo, tollatur efficiens; id quod fiebat, non futurum esse; exinde Theoremata, quæ dixi, constituta sunt. Omne autem Theorema & universale debet esse & firmum. Ex quo delicârunt ii, qui artem hanc ideo conjectricem gan-

niunt,

niunt, quia conjecturalibus Theorematis utitur. Neque enim à Theorematis suis appellatur conjectrix (ea namque perpetua sunt) sed à Praxi potiùs, eorúmque, qui medentur, operâ Hæc enim quia casum subit incertum, conjectricem artem efficit: quandoquidem Theoremata quarumlibet artium perquè & firma existunt, & perpetua. Verùm quia non omnia eventa certò & indubitanter se habent, eò fit, ut artium siquæ incertum (ut dixi) sortiuntur exitum, conjectrices vocentur.

γὰρ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων στοχαστικὴ λέγεται, [ἔσηκε γὰρ πᾶν τὰ] ἀπὸ τῆς πράξεως, καὶ τῆς τῶν ἰατρευόντων ἐνεργείας· "αὕτη γὰρ ἄστατον ἔχουσα τὴν ἐπιτυχίαν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην ποιεῖ· ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἁπασῶν τῶν τεχνῶν, ὁμοίως βέβαιά τέ ἐστι, καὶ ἑστηκότα. ὥρᾳ δ' τὸ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἁπασῶν τὰς ἐπιτυχίας, στοχαστικαί πως τῶν τεχνῶν εἴ λέγονται, ὅσαι ἄστατον ἔχουσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐπιτυχίαν. "αὐτὴ

CAP. IV.

Dignotio Theorematis utilis in Medicina.

QVoniam verò utile dicebamus, quatenus refertur ad finem, judicandum esse; nos finem artis proponere necessum est, ut eo patefacto, palàm fiat, ad quid referendo æstimare oporteat ipsum utile. Artium igitur quædam nuncupantur effectrices eorum, quæ non sunt; ut navium-structoria: aliæ, eorum, quæ facta sunt, conservatrices: ut navium-gubernatoria: quædam (ut ædificatoria) utrique perficiendo aptæ. Ac in effectricibus, vel conservantibus unicus habetur consequendi modus. Quamobrem in his, illius, quod utile est, indicium, simplex dicitur. In iis autem, quæ tam efficiunt, quàm conservant, judicare non est facile. Neque enim pro inutili putandum est, quod ad rei conservationem nihil confert; sed perquirendum sedulò, numquid ad ejus quod non est, productionem faciat. Medicina igitur & in effectricum & conservatricum numero censetur. Nec tamen ideò putandum, duos esse fines artis. "Efficere quod non est, ut sanitatem; & eam,

ΕΠειδὴ δὲ τὸ χρήσιμον, τῇ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορᾷ ἔφαμεν δεῖν κεῖνεσθαι, ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδεῖξαι τὸ τῆς τέχνης τέλος, ἵνα προδήλου τούτου γεγονότος, προδήλον ᾖ, ἐφ' ὅτῳ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον τῶν τεχνῶν τοίνυν, αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰσὶν, ὡς ἡ ναυπηγική· αἱ δὲ σωτηρητικαὶ τῶν γεγονότων, ὡς ἡ κυβερνητική· αἱ δὲ, ἀμφότερα, ὡς ἡ οἰκοδομική. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιητῶν, ἢ σωτηρητῶν τεχνῶν, εἰς τρόπος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας· διὰ τοῦτο ἁπλῆ ἐστὶν ἡ τοῦ χρησίμου κρίσις. ἐπὶ δὲ τῶν ποιητῶν τε καὶ σωτηρητῶν, οὐκ εὐχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἄχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ σωτήρησιν, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖν, εἰ συντελεῖ τι πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιητῶν τε καὶ σωτηρουσῶν ἐστιν· ἡ μέν τοι χρὴ ὑπολαβεῖν, διπλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος, "τό, τε μὴ ὂν ποιῆσαι, ὅ τε "τὴν ὑγείαν· καὶ τὸ ὑπάρχον

αὐτῆς διαφυλάξαι. διὰ γὰρ τῆν [αὐτῶν] φασὶν, θεωρημάτων ποιῆσαι τὴν ὑγείαν, καὶ σωτηρῆσαι, διπλοῦν ἂν ἔχειν τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερῶς μὴ ἦν τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ' ἄμφω τὰ τέλη ἄγοντα· διαφερόντων καὶ τῶν τελῶν, διάφοροι ἂν ἦσαν αἱ τέχναι καὶ δύο ἰατρικαί. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διάφοροι· μία ἔστι τέχνη, διαφέροντας ἂν ἔχοι τοὺς σκοπούς. ἀγνοῶσι δὲ, ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἷς ὄζιν, ἡ ὑγεία, καὶ τὸ τέλος ἕν, τὸ τυγχάνειν ὑγείας, οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέροντες. οὐκ ἐξισάσεται ἓν ὁ σκοπὸς, οὐδὲ τὸ τέλος, παρὰ τὸν τρόπον τῆς "ὑγείας· ἐπισήμονες γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῆν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα ἐξαιροῦντες, ἐξεποιοῦμεν τὴν ὑγείαν, ὅπου δ' ἐκκλίνοντες, σωτηροῦμεν αὐτήν. τὸ χρήσιμον τίνων ἐν ἰατρικῆ δεῖ κρίνειν, σκοπουῦντες, ὅτε μὲν, εἰ ἐξὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγείαν φέρει, ὅτε δὲ, τὸ σωτηρῆσαι.

quæ exiſtit, conſervare. Per eadem namque Theoremata (inquiunt) quia & creat ſanitatem, & conſervat, quaſi geminum conſequitur finem. Ac Theoremata quidem, quæ ad utrunque finem ducunt, niſi manifeſtò eſſent eadem, profectò cùm differant fines; diverſæ exiſterent Artes; & Medicatrices duæ: ſed quia Theoremata ſunt eadem, ſcopi autem diverſi, una eadémque ars diſtinctos obtinet ſcopos. At verò hoc illos latet, Artis ſcopum unum eſſe; ſanitatem; & finem unum, ſanitatem conſequi; modos autem conſequendi, diverſos. Penes igitur ſanitatis conſequendæ modum, nec ſcopus evariat, neque etiam finis: ſiquidem nos eorum, quæ nocent, periti, modò nocentia ſubmovendo ſanitatem efficimus, modò illa declinando conſervamus. Quocirca utile ſic tibi æſtimandum in Medicinâ, ut aliàs an ad ſanitatem accerſendam, aliàs, an ad tuendam id faciat, intuearis.

"ὀπτυχίας

CAP. V.

Theorematum conſequentium dignotio.

ΤΟ δ' ἀκόλουθον, τινὲς μὲν τῆ συνυπάρξει κρίνεσθαι οἴονται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲν συνυπάρχει ἀλλήλοις· ἃ μὲν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν αὐτοῖς· ὥσπερ φαμὲν καὶ τὸ, "ἡμέραν εἶναι, συνυπάρχειν, καὶ τὸ, "ἀναπνεῖν, ἃ μὲν ἀκολουθία ὄζιν αὐτῷ. ἃ τῆ συνυπάρξει τίνων κριτέον τὴν ἀκολουθίαν· ἀλλ', ἃ ἀναιρουμένων, ἐξ ἀνάγκης τὰ συναναιρεῖται, καὶ τιθεμένων τίθεται, ἐκείνῳ ἐκεῖνο ἀκόλουθον ἡγητέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ, "ἅπερ κατ' συναρτησιν τὰ συμβαίνοντα",

CONſequentia autem Theoremata nonnulli, eò quod unà ſint, æſtimanda cenſent; nec interim vident, permulta ſimul eſſe, quibus nulla exiſtit conſecutio: veluti hæc: "diem eſſe, & ſpiritum ducere, ſimul eſſe dicimus, cùm huic tamen ad illud conſecutio nulla ſit. Conſecutio igitur non eo, quòd ſimul exiſtant, judicanda; ſed quo ſublato neceſſariò aufertur quid, & poſito ponitur, id illi conſequens exiſtimandum eſt. Atque univerſim, quæ alteri per connexionem aptantur,

L qui

" πῶ
" π

qui judicare velit, per adjudicationem æstimare debet; modò in illis adjudicatio consequens faciendi sit. Itaque ad orationum quarundam adjudicationem necessaria est consecutio, quam quærimus: An verò illa ad Medicinalium Theorematum judicationem conferat, ambigerit fortasse quis. Neque enim satis est, an quod utile, verumq; est, Medicinæ sit Theorema, scire: sed nihilo secùs, priori semper, quod posterius est, cohærere oportebit.

ὀπκείσει κειτέον· ἐφ' ὧν αὖ δέοι ὀπίκεισιν ἀκόλουθον ποιήσασθαι. πρὸς μὲν οὖν ἁπλῶν λόγων ὀπίκεισιν, ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ὀπίπου ἔφη. εἰ δ' ἢ πρὸς τίνα τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων κεῖσθαι συμβάλοιτο, ἴσως ἄν τις ὀπιζητεῖ· ἃ γὰρ ἐπαρκεῖ ὀπιγνῶναι, εἰ ἰατρικόν ἐστι θεώρημα, τὸ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπάρχον· ἀλλ' οὐδὲν ἧσσον ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ ἀκολούθου δεῖ.

CAP. VI.

Sectarum trium communia Theoremata & propria, de Remediorum inventione.

QVoniam igitur omnis oratio, ac Theorema tribus judicatur his: tres autem in Medicinâ celebriores sunt Sectæ: Rationalis, Empirica, & Methodica. Age Criteriis jam dictis freti, etiam singulas expendamus Sectas; quò ei, quæ vera & sana est, adhæreamus. Inprimis autem, quæ dogmata cuique Sectæ communia, quæ etiam propria sint, exponere necesse est: deinceps autem de singulis adjudicationem facere. Trium ergo Sectarum communia dogmata habentur hæc.

1. Quòd Theoremata apparentiâ sunt usui; ut analogismus, observatio, historia, similium transitus.

2. Quòd indijudicata non sint admittenda; sive historia, seu organa, seu applicandorum remediorum modus.

3. Quòd alia ex aliis comprehenduntur.

4. Quòd ubi circumstantiæ sunt eædem, eadem sint facienda.

5. Adjectionibus & subtractionibus sanitatem servari, morbos fugari oportere.

6. Ad sanitatem tuendam, mor-

ΕΠεὶ οὖν πᾶς λόγος καὶ παν θεώρημα, τοῖς τρισὶ τούτοις κρίνεται· τρεῖς δ' εἰσὶν ἐν ἰατρικῇ αἱρέσεις, ἥτε τῶν Λογικῶν, καὶ ἥ τ' Ἐμπειρικῶν, καὶ τῶν Μεθοδικῶν· φέρε τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι ὀπισκεψώμεθα καὶ τὰς αἱρέσεις, ἵνα τῇ ὑγιεῖ προσδώμεθα. ἀναγκαῖον δὲ, τὰ κοινὰ τῶν αἱρέσεων πρῶτον ὀπιδεῖξαι, καὶ τὰ ἴδια ἑκάστης· εἶθ' ὕστερον ἑξῆς, τὴν ὀπίκεισιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι πίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἱρέσεων, ταῦτα·

"ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα, ἀναλογισμὸς, τήρησις, ἱστορία, ὁμοίων μετάβασις.

"ὅτι ἄκριτα ἱστορία ἢ παρασκευή, τὰ ὄργανα, ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων.

"ὅτι ἐξ ἄλλων ἄλλα καταλαμβάνεται.

"ὅτι τῶν αὐτῶν ὑπιστάντων, τὰ αὐτὰ ποιητέον.

"τὸ διὰ προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τὴν ὑγείαν τηρεῖσθαι, καὶ τὰς νόσους θεραπεύεσθαι.

"τὸ δεῖν ἐκκλίνειν τὴν τῶν βλαπτόντων

βλαπτόντων χρῆσιν, πρός τε ὑγείας τήρησιν, καὶ νόσων ἀπαλλαγήν.

"τὸ τὴν πεῖραν δυνατὴν καὶ χρήσιμον εἶναι, πρὸς τὴν καταλῆψιν τῆς προσαγομένης ὕλης· τὰ μὲν γὰρ, καὶ ἄτροφα, καὶ καθαρτικὰ, καὶ φθαρτικὰ, πείρᾳ κατειλῆφθαι.

ὅπερ τούτῳ τῷ κοινῷ, οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ μεμνήκασιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα πείρᾳ εὑρῆσθαι λέγοντες· οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ὅπερ κοινῷ τῷ προειρημένῳ, λέγουσί τι διαφέρον αὐτοῦ τοῦ Ἐμπειρικοῦ· φασὶ γὰρ, οὐκ εἶναι τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκμαθεῖν, ἕτερον ὄφελος χρήσιμον ἐκ τῆς πείρας ἀφικνεῖσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν συμφερόντων αὐτῶν, ἐκ τηρήσεως δύνασθαι λαμβάνεσθαι, ἁπλῶς ὅλως συμφερόντων ὑπό τινων φαινομένων τετηρημένων. οἱ δὲ Λογικοὶ, μέσοι τούτων κεχωρήκασιν. ὥστε γὰρ πάντα τὰ συμφέροντα ἐκ τηρήσεως φασὶν λαμβάνεσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ· ἃ μὲν οὖν ἐστὶν ἐκ τῆς ἐνδείξεως εὑρίσκεσθαι, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοί· ἀλλ' ἃ μὲν ἐκ τηρήσεως εὑρίσκεσθαι, ὡς τὰ θανάσιμα καὶ ἰοβόλα· ἃ δ'' ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ' ὧν τὰ αἴτια εὑρίσκεται. ὁμολογουμοῦσιν πίνυν οἱ Μεθοδικοὶ τοῖς Λογικοῖς, καθ' ὅσον οἴονται, ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνεσθαι· ᾗ δὲ ὑπὸ διαφερόντων, διαφωνοῦσιν. εἰ μὲν γὰρ Μεθοδικοὶ, ὑπὸ φαινομένων τινῶν ἐνδεικνύμενα οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι· οἱ δὲ Λογικοὶ, ὑπὸ φαινομένων μὲν ὑδαμῶς, ἀπὸ δὲ κεκρυμμένων. ἐπεὶ γὰρ ὑπὸ αἰτίαν ταῖς ἐνδείξεις ἀξιοῦσι γίνεσθαι τὰ δ' αἴτια, ἃ αἴτιά ἐστιν, οὐ φαίνεται· δῆλον, ὡς οὐκ ἀπὸ φαινομένων αὐτοῖς αἱ ἐνδείξεις γίνοιντ' ἄν· ὅθεν τε φασὶ, τὰ φαινόμενα πρὸς τὴν τῶν δεικνυμένων δύναμιν καταλῆψιν κατ' αὐτὸ δὴ πάλιν συμφωνοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ τοῖς Λογικοῖς

bósque exigendos nocentium usum esse declinandum.

7. Ad materiæ exhibendæ comprehensionem experientiam valere & conducere: quandoquidem quæ nutriunt, vel secùs, quæ purgant, quæ mortifera sunt, per experientiam comprehensa sunt.

In hoc ultimo communi dogmate ità subsistunt Empirici, non modò ut facultates, sed & remedia quoque affirment, experimento fuisse comperta. Methodici verò in prædicto communi dogmate aliud quiddam ultra, quàm Empirici, affirmant; "Antequam sc. eorum quæ exhibentur, facultates dideceris, nihil utile ab experimento provenire. Neque enim juvantium quicquam ex observatione accipi, cùm quæ simpliciter juvant, ex quibusdam apparentibus observando sumantur. Rationales autem medium inter utrosque tenuêre: Nam nec omnia juvantia aiunt ex observatione sumi, sicut Empirici; neque ex indicatione inveniri, ut Methodici putant. Sed alia ex observatione, ut mortifera, & venenum ejaculantia: alia ex indicatione, veluti, quorum reperiuntur causæ. Methodicis igitur eoúsque cum Rationalibus convenit, quoad utile ab indicatione accipi censent: Quatenus autem à diversis accipi, dissidium est: siquidem Methodici volunt utilia ex apparentibus quibusdam indicata elici; Rationales contrà, non ab apparentibus, sed à reconditis rebus: Nam cùm ex causis indicationes existiment fieri: Causæ verò, quâ causæ, non appareant: Planum illis fit, nè omnino ab apparentibus indicationes elici: simúlque aiunt, apparentia ad illa, quæ indicare possunt, cognoscenda, viam sternere. Rursus igitur Rationalibus penes hoc suffragantur Empirici;

à nullo apparente remedii indicationem nasci. Quòd ad alterum dogma commune, omnibúsque Sectis confessum; (Apparentia ingermagno usui esse:) Empirici quidem esse usui volunt, ad observanda illa, quæ in apparentibus fiunt; quia in aliquibus eorum fit observatio: Rationales autem, ideo, quia ex illis indicantia comprehenduntur: Methodici verò eadem, quia conferunt morbis, magno esse commodo asseverant. Rursus Empiricis cum Methodicis commune hoc est: "Ex apparentibus comprehendi id, quod reconditum est; ex eóq; indè juvantium indicationem fieri. Empiricis cum Rationalibus illud: "ex apparentibus ea quæ juvant, observare. Methodicis cum Rationalibus illud: "ex apparentibus utilia comprehendi. Ac Methodici quidem ipsum quod juvat ex apparentibus comprehendi volunt, Rationales verò, ex apparentibus ea, quæ juvans indicant, inveniri aiunt, ipsum juvans non inveniri. Cæterùm ad eos, qui ex manifestis putant causis inveniri aliquod juvans; velut ex paxillo: respondendum est, in istis non ut ex apparentibus ipsum juvans, sed ut ex causis reperiri. Causa verò, quatenus causa, non apparet, verùm ex symptomatis comprehenditur: ex gr. Extremæ cuti arenulam, paxillúmve admotum, si neque dolorem moveat, neque sui sensum excitet, nondum comprehendimus. Neque enim alicujus rei quam efficiat est causa. Illud ergo quod causa est, apparet; quatenus autem causa, non apparet. Nam quæ ad aliud referuntur, quâ hujusmodi sunt, apparere nequeunt: subjecta verò, quæ referuntur, apparent: veluti pater, servus, frater, & id genus alia, per se quidem ipsa apparent singula, relationes eorum mutuæ non apparent.

κοῖς, ἀπὸ μηδενὸς φαινομένου, τὸ συμφέρον τῷ ἐνδείξιν γίγνεσθαι λέγοντες. ἕτερον δὲ κοινὸν τούτοις, καὶ ὁμολογούμενον ἅπασιν ἰατροῖς, τὸ [τὰ φαινόμενα δύνασθαι ἔδειν.] οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ ὅτι [τὸ] τηρεῖν τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, φασὶν δύνασθαι ὑπάρχειν τὰ φαινόμενα, διὰ τὸ ἔδειν τηρεῖν ἐπί τισιν αὐτῶν. [οἱ δὲ λογικοὶ] ὅτι ἔστιν ἐξ αὐτῶν τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ, ὡς [ὄντα] συμφέροντα τὰ φαινόμενα δύνασθαι ἔδειν φασίν. πάλιν ἐνταῦθα κοινὸν μὲν Ἐμπειρικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς, τὸ μὴ κεκρυμμένον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, ἀφ' ὧν τὸ ἐνδείξιν τῶν συμφερόντων γίγνεσθαι. τῆς δὲ Ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς Λογικοὺς κοινὸν ὅτι, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ Λογικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς κοινὸν, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα καταλαμβάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ, αὐτὸ φασι τὸ συμφέρον, ἐκ τῆς φαινομένων καταλαμβάνεσθαι· οἱ δὲ Λογικοὶ, τὰ ἐνδεικνύσθαι τὸ συμφέρον δυνάμενα, ἐκ τῆς φαινομένων φασὶν εὑρίσκεσθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. πρὸς δὲ τοὺς οἰομένους ἐκ τῆς προφανῶν. αἰτίων συμφέρον εὑρίσκεσθαί τι, ὡς ἐπὶ τῶν σκολοπων. ῥητέον ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτιῶν εὑρίσκεται". τὸ συμφέρον ἐπὶ τούτων. τὸ δ' αἴτιον, ἢ αἴτιόν ἐστιν, ἃ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν συμπλωμάτων καταλαμβάνεται. ἐὰν γὰρ τῇ ὀπτασίᾳ προσκείμενον ψαμμίον, ἢ σκολόπιον μὴ λυπῇ, μηδ' εἰς ἄδησιν ἡμᾶς ἄγει, οὐ καταλαμβάνομεν· οὐ γάρ ἐστιν αἴτιόν τινος, ὅ, τι δὴ ποτέ. ὅτι μὲν [οὖν] ἔστιν αἴτιον φαίνεται, ὡς αἴτιον [δ' ἂν] τὰ πρός τι πῶς ἔχει, οὐ φαίνεται· αὐτὰ δὲ τὰ πρός τι φαίνεται· οἷον πατὴρ, δοῦλος, ἀδελφὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὰ μὲν ἕκαστα φαίνεται· αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσεις αὐτῶν, οὐ φαίνονται.

CAP.

CAP. VII.

Thesis Empiricorum & Methodicorum [ex reconditis nihil indicari] refutatur.

Ἐπεὶ τοίνυν τά τε κριτήρια παρεδέδειγμεν τῆς λόγων, καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἱρέσεων ἐπεληλύθαμεν· ἑξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τῷ ἐπικεῖσθαι ἑκάστης τῶν αἱρέσεων ποήσασθαι, ἔπειθ' ὅπως τῇ ὑγιεῖ δόξῃ προσθέσθαι. οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ καὶ Μεθοδικοὶ ἀπλέροντες τοῖς Λογικοῖς, ἄχρηστόν φασιν εἶναι τὴν τῶν κεκρυμμένων κατάληψιν· μηδὲν γὰρ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον εὑρίσκεσθαι. πρὸς τοῦτο δ' ἀπαντῶσιν οἱ Λογικοὶ, ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν· καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Ἐμπειρικούς φασιν· ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸ τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς τὰ συμφέροντα· χρεία γὰρ καὶ τῆς κεκρυμμένων· ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται. τεκμήριον δ'· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις τηρεῖτε, ἀλλ' ἐπί τισιν· ὡς ἂν πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινομένων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρὴ ὃ φαίνεται· εἰ δὲ τοῦτο, δόξειεν ἂν εἶναι τὰ κεκρυμμένα. τὰ οὖν φαινόμενα, ἤτοι ὡς φαινόμενα πρὸς εὕρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται, καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν πάντα λέγειν χρήσιμα εἶναι, ἀπίθανον. εἰ δὲ μὴ πάντα ὅτι χρήσιμα, ἀνάγκη τὸ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν, ὅπερ οὐκ αἰσθήσεως ὅτι καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγου. πῶς δὲ λόγῳ τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεται. χρήσιμον ἄρα λόγῳ. ἆρα τὰ κεκρυμμένα.

QVoniam igitur rationum exposui Criteria, Sectarúmque trium, quæ commnnia, quæ propria sunt, enarravi: consequenter opus est, unamqnamque Sectam adjudicando, excutere, atque ità demum sententiæ quæ sanior sit, adstipulari. Empirici quidem ac Methodici, Rationalibus adversantes, reconditorum notitiam inutilem censent. Ab iis enim quæ recondita sunt, nihil reperiri utile. Huic contrà Rationales occurrunt, seorsim ad utramque Sectam: ac primò in Empiricos aiunt: Apparentia sola, ut in ipsis juvantia observentur, non sufficere. Nam & reconditis esse opus: quippe à quibus juvantium indicationes nascuntur: cui rei testimonio est: quia vos non in omnibus, quæ apparent, sed in aliquibus observatione utimini; quasi apparentia, ex quibus observandum est, amplius contineant in se, quàm quod minimè apparet: quod si ità sit, etiam recondita non mediocri fore commodo, necessum est. Nam apparentia, vel quatenus apparentia, ad inventionem juvantium sumentur: & omnia erunt utilia: vel secus: Ac omnia ut dicas esse utilia, est incredibile. Si verò non omnia, sequetur, utilia majus quiddam, quàm apparentia complecti; Cujus comprehensio non sensuum, sed rationis solius est. At quæ recondita sunt, una ratio comprehendit. Quare utilia sunt & ratio ipsa, & quæ recondita.

Nam si apparentia, quatenus apparent, nihil à se invicem distent: perspicuum est, omnia, quantum in ipsis est, peræquè ad observationem facere. Quare & in minimis quibusque tam præteritis quàm è præsentibus ità existeret, ut ex apparentibus omnibus fieret observatio. Id autem si fieri non potest, (nam in stragulis [in vestibus] in lecto, quo decumbit æger, aut id genus aliis, qui tandem observâre poterit quisquam?) Planum jam est, observationem non in apparentibus, quatenus apparent, fieri, (æquè enim versaretur in cunctis) sed in aliquo alio, quod nemini apparet. Quod si verum est, efficitur, etiam quæ recondita sunt, fore utilia. Quid quod etiam quærunt, unde hoc deprehendatur, in aliquibus apparentibus observare nos posse, in aliis non posse. Hoc enim ex apparentibus, quatenus apparent, expiscari non est facile. Ità enim cuncti vel ex trivio scirent, in quibus apparentibus observatio ineunda sit, nihilque experientia nostra ab imperitia vulgi abesset. Quòd si cuilibet non occurrat, in quibus apparentibus observandum, sed solis hoc artificibus comprehensum sit. Profectò ex apparentibus, non quatenus apparent, juvantium observatio nascitur. Quòd enim istud sit apparens ejusmodi, in quo observatio fieri possit, illud non item, hoc non apparet, sed reconditum latet. Hoc autem novisse vehementer expedit: unde & utilia etiam sunt, quæ recondita His accedit; quandoquidem Empirici modò ex præteritis, modò ex præsentibus, aiunt observationem captandam; (ob hanc enim causam etiam in præterita diligenter inquirunt.) At quæ præsentia sunt, etiam numero infinita: Ex infinitis autem observari non potest: Palam est, istiusmodi observationem nè constitui posse. At contra

εἰ γὰρ τὰ φαινόμενα, ἢ φαινόμενά ὅτι, μὴ διαφέρει ἀπήλων, δῆλον, ὅτι "καὶ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς, χρήσιμα εἴη" · ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις τοῖς τε παρεληλυθόσι καὶ τοῖς ἐνεστῶσιν εἴη ἄν "εἰ [δὲ] τοῦτο ἀδύνατον · [πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ἣ κατεκλίνθη ὁ νοσῶν, καὶ τοῖς ὁμοίοις, τηρήσει τις;] φανερὸν ἔν, ὡς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ὡς φαινόμενά ὅτιν, ἡ τήρησις γίνεται · [ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν ἐγίνετο] ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν, φασὶ, καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδέ τισι τοῖς φαινομένοις δυνατόν ὅτιν τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς δ' οὐκ ἔτι; ῥᾴδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων, καθ' ὅσον φαίνεται, ἐστὶν εἰδέναι. πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις χρὴ τὸν τήρησιν ποιεῖσθαι· καὶ οὐδὲν διέφερεν "ἡμῖν ἢ ἐμπειρία τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. εἰ δὲ μὴ προσπίπτει πᾶσιν, ἐφ' οἷς φαινομένοις δεῖ τὰς τηρήσεις ποιῆσαι· μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτόν ὅτι τοῦτο· τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, οὐχ ὡς φαινόμενά ὅτι, τηρεῖται. ὅτι γὰρ τόδε μὲν, τὸ φαινόμενον, ἐφ' ᾧ τηρεῖν ὅτι, τόδε οὐκ ἔτι φαίνεται, ἀλλὰ κέκρυπται. χρήσιμον δὲ πάνυ ὅτι, τοῦτο εἰδέναι. διόπερ χρήσιμά ὅτι, τὰ κεκρυμμένα. φησὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπεισάγειν οἱ Ἐμπειρικοὶ λέγοντες, ἐπὶ τοῖσδε τοῖς προγεγυμνασμένοις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐνεστῶσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι· διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ πολυπραγμονοῦσι τὰ παρεληλυθότα. ἄπειρα δέ ὅτι καὶ τὰ παρόντα· ἐπ' ἀπείροις δὲ τηρεῖν οὐ δυνατόν· δηλονότι ἀδυνάτου ἂν ἐπὶ ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς Μεθοδικοὺς, τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶ-

ναι

" ἢ

" Lon. σιμα

" Lon. ἔστι

" ὑμ.

ναι ἰσμοὺς, ταῦτα λέγουσιν οἱ λογικοί· τὰ φαινόμενα ἐξ ἑαυτῶν δῆλα καταλαμβάνεσθαι· καὶ τοῖς ἰδιώταις ἂν φανεῖη. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνδείκνυσθαι αἱ κοινότητες, συμπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενα, δῆλον, ὅτι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείξονται αἱ κοινότητες· καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ὅτι δ' ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίγνεται, διὰ τούτων ὅτι οὐκ ἐπιδείξαι. τῷ αὐτῷ πάθει, οἷον φλεγμονῇ περὶ διαφέροντας τόπους ἐπαφώσης, οἷον περὶ ὀφθαλμοὺς, ἢ ἧπαρ, ἢ στόμαχον, οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλὰ διαφόρων δέον. ὀφθαλμῷ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι, ὄπιον ὅτι καταλλήλως ἐμάχῃ, ἀλλ' ὅτι οὐ πάντι, ἀλλ' ὅτι τὸ δ' ἔλαιον, τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικὸν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα παρηγορεῖ. δῆλον ἂν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παθῶν τὰ συμφέροντα λαμβάνει. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων παρελαμβάνετο ἂν βοήθημα, τῷ αὐτῷ πάθει ὄντι, εἴπερ τὸ πάθος ἐνδεικτικὸν ἐγίνετο τῶν συμφερόντων. ἔστι δὲ καὶ ὅτως ἀνασκευάσαι τὸ ἐρώτημα τῷ Μεθοδικῷ· τῷ αὐτῷ πάθει περὶ τὸν αὐτὸν ὄντες τόπον, ὁμοίαν διαφορὰν τῆς αἰτίας, διαφόρου, θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται· οἷον ἐπὶ ἰσχυρείας· ἐὰν μὲν γὰρ ᾖ λίθος, λιθοτόμῳ χρώμεθα, ἐὰν δὲ πλῆθος οὖρου, καθετῆρι, ἐὰν δὲ φλεγμονὴ, καταπλάσματι. εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἑνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παρελαμβάνετο· ὃ παραλαμβάνει δὲ μία θεραπεία τῷ αὐτῷ πάθει ὑποκειμένῳ· οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται.

Methodicos, qui ex apparentibus juvantia indicari censent, Rationales hæc. Quæ apparent, ex seipsis comprehendi solent. Ergo vel imperitissimo cuique apparuerint. Quia verò Methodicorum communitates indicant; indicantibus autem coincidunt ea, quæ ex ipsis emanant. Communitates utique vel insciti simæ plebi indicabunt: ut nihil vos abesse à plebe videamini. Quod autem ab affectibus juvantium indicatio nulla fiat, ex his demonstratu perfacile est. Eodem affectu, ut phlegmone, diversas occupante sedes, (velut oculos, jecur, aut gulam) non eâdem curatione, sed aliis aliisque utendum est. Nam oculo inflammato convenit Opium: Orificio ventriculi & Hepati aliud quid. Oleum verò, quod oculo noxium, alias partes inflammatione tentatas mitigat. Ex quibus palam est, ab affectibus non indicari, quæ juvant. Quandoquidem idem remedium in omnibus eidem admoveretur: si modò adfectus eorum, quæ juvant, indicativus esset. Quin & hoc quoque pacto Methodicorum dogma demoliare. Quando idem adfectus eundem locum obsidet, pro causarum varietate variâ curatione est opus: velut in urinæ suppressione si subsit calculus, excisore utimur: si urinæ copia, Fistulâ immissâ: si inflammatio, Cataplasmate. Sin ab affectibus, juvantium indicationes fierent; quoties unus subesset affectus, una eadémque curatio assumeretur: At una ejusdem inhærentis affectus non assumitur curatio. Non igitur ab affectu juvantium indicatio nascitur.

CAP.

Sectarum singularum Examen.

CAP. VIII.

Theoremata de indicatione, observatione, analogismo: & singulorum definitiones.

HIs ergo summatim expositis, non abs re fuerit, quid sit indicatio, describere, & quomodo ex indicatione comprehendatur utile: dein, observatio quid sit, & qua ratione utile, ab eâdem notetur. Quid denique analogismus, & quomodo utile ex eo deprehendatur. Quemadmodum igitur apparentium nonnulla ex se percipiuntur; ut album & atrum: quædam diligenti attentione, ut quæ colliguntur per signa: Similiter & juvantia indicatione deprehenduntur: Illa enim unà cum indicantibus influunt in animum; neque ulla ratiocinatione indigent ampliùs, quo fit, ut animantia irrationalia ab æstu & algore, & omnino à noxiis omnibus avertant se, quasi eo, quod juvat, unà in animos irruente. Neque ex paxillo infixo, aliove ullo, ratione quis initâ evulsionem facit. Quod igitur in iis fit, quæ planissimè approbantur, (ubi enim cuncta demonstrationem superant, ratio evidentibus assensum dat.) Hoc ipsum in iis, quæ indicatione comprehenduntur, usu venit: Servatur ergo indicationi proportio quædam, quam illa cum apparentibus & evidentibus gerit. Quando enim unà cum nocentibus coïnciderit quod juvat, nec observandi attentionem tunc sequimur, neque rationis normam: quia nocentia ipsa, quid juvet, palam faciunt. Observatio

Τούτων ὴ κεφαλαιώδες τῶν νῦν ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι, τί ὅ ἐστιν ἔνδειξις, καὶ πῶς ὑπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται· ϗ τί τήρησις, ϗ ὅπως ὑπὸ τηρήσεως τὸ χρήσιμον" τηρεῖται· καὶ τί ἀναλογισμὸς, ϗ ὅπως ἀπ' αὐτῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνε). ὥσπερ τοίνυν τ φαινομένων, τὰ μὲν, ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπτὰ, οἷ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν· τὰ δ', τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνε), ὡς τὰ δι' σημείων γινωσκόμενα· ὕτω ϗ τὰ συμφέροντα μὲν ἐνδείξει καταλαμβάνε)· συμπροσπίπτει γὰρ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ συμφέροντα, ϗ ἀδενὸς λογισμῦ χρείαν ἔχει. διὰ τῦτο γάρ τοι ϗ τὰ" ἄλογα τ ζώων, ὑπὸ ἐγκαύσεως ϗ κνύσης, ϗ ἀπ' ὡς ἀπὸ πάντων βλαπτικῶν ψυκτῶν ἀναχωρεῖ, συμπροσπίπτοντ ἀλυπότι τῷ συμφέροντ. ϗ ἐπὶ σκόλοπ ἐμπεπηγότ, ἢ ἄγκιστρου, ἀδεὶς κτ' λογισμὸν τῷ" ἐξαίρεσιν ποιεῖ). ὅταν ὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, [πᾶσι γὰρ ἐμφαίνουσιν ὑπόδειξιν, ἡ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται" ᾧ ἐναργεῖ·] τῦτο ϗ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίνε). σώζεται οὖν ἀναλογία πὸς τῇ ἐνδείξει, πρὸς τὰ φαινόμενα ϗ τὰ ἐναργῆ. ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτῃ τὸ συμφέρον, τότε ὅτε παρατηρήσει, ὅτε λογισμῷ χρώμεθα· αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα, ἐνδείκνυ) τὸ συμφέρον. ἡ δὲ τήρησις, ἀναλογίαν

" μα

" Al. ἔυλογ.

" ἄιρεσιν

" τῷ

† De Sect. ca. 5 pa. 2.

ἀνάγκην τινὰ ἔχει φέρειν τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα· ὡς γὰρ ἐκεῖ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω καὶ ταῦτα τῷ συμφέροντι ἡ τήρησις γίγνεται. ἐπὶ γὰρ ποσὶ πλειστάκις καὶ τὸ αὐτὸ ἀπλωτικόν ἐστιν, ἀλλὰ τῆς καταλήψεως τῶν ποιούντων αἰτίων, ἢ τῷ συμφέροντι τήρησις γίγνεται· ὡς ἐπὶ αἱμωδίας ἢ ἀνδράχνη †· ἔστε γὰρ τὸ σωτηρικὸν αἴτιον ἐνταῦθα γε δῆλοῖ· ὅτε λογισμῷ τινι, τὸ συμφέρον εὑρηται. ἐπὶ τῶν ὑοσκύαμον εἰληφότων, ἢ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσενεγκαμένων, καταρχὰς μὲν ἡ θεραπεία, ἔκτε τὸ αἴτιον, καὶ τῷ τόπῳ παραλαμβάνεται· ἀποβὰν δὲ τὸ αἴτιον, ὕστερον ἤδη τοῖς τετηρημένοις χρώμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παραλαμβάνομεν, [τὸ αἴτιον ἐνδεικνυμένῳ τῇ προαιρέσει αὐτῷ, καὶ τῷ τόπου τε τρόπον τε προαιρέσεως ἐπιλαμβανόμενον] ὕστερον δὲ δι' ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν, τοῖς τετηρημένοις, οἴνῳ καὶ γάλακτι χρώμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῆται μὲν ἡ αἰτία, τήρησίς τε μηδεμία ὑπάρχῃ· ὁμοιότατον δ' ἐν τοῖς συμπτωμάτων ἦ. ἐπὶ γὰρ τοιούτων, ὑπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον λαμβάνειν οὐ δυνατόν· ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἴτιον, τηρήσεώς τε οὐδεμιᾶς γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχοντες, μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον. ὑπὸ γὰρ αἱμόῤῥω "τινὶ δηχθέντι", ἔπειτα αἱμορραγοῦντι", τὸ αἷμα καθ' ὃν τρόπον πάσχει μὴ εἰδότες, μηδὲ τετηρηκότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ διαιρέσεως αἱμορραγίας ποιοῦσι χρώμεθα. κατά τοι τοῦτον δή τινα λόγον, καὶ οἱ Κνιδιακοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πύον ἔχοντας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμενοι. ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ ἐν πνεύμονι ὑπάρχον διὰ βηχὸς ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν, ἐνίεσάν τι εἰς τὴν ἀρτηρίαν ὑγρὸν, τὸ σφοδρὰν βῆχα κινῆσαι δυνάμενον,

"τῇ
"τὰ
"τὰ

verò cum iis, quæ signis tenentur, proportionem obtinet. Nam ut in illis rem coöbservatione percipi dicimus; ità in his, illius quod juvat, observatio fit. In aliquibus enim quæ plerunque similiter eveniunt, etiam agentibus causis nondum cognitis, juvantium observatio facta est: ut in dentium stupore portulaca: Neque enim hîc conjunctâ stuporis causâ declaratur quicquam, neque id quod juvat, ratione initâ compertum est. Qui Hyoscyamum epoti sunt, aliúdve id genus assumpsêre mortiferum, in iis initio curatio ex causa sumitur, & ex loco. Posteà verò, præ insciti causæ, observatione perceptis utimur. A principio namque admittimus vomitum. (Causâ delectum hujus indicante, & loco deligendi modum suscipiente.) Posteà tamen ignari causæ, quæ observatione didicimus, lac & vinum adhibemus. Analogismo autem colligitur utile, quando ignoratur causa, nec observatio habetur ulla; verùm ex symptomatis iisdem affectus exiſtit, quàm simillimus. In talibus enim utile ab indicatione sumi non potest. Causa enim nos latet, nullâque observatione jam factâ, similitudinem symptomatum notantes, transire cogimur ad simile. Nam si cui ab Hæmorrhi morsu mox sanguis affatim effluat, nos causæ cur id fiat, ipsscii, neque observatione adjuti, remediis ad sanguinis ex incisione fluxum, opitulamur. Atque hac ratione Cnidii Medici, purulentis pulmonibus laborantes sanare conati sunt, transitione ad simile freti. Quoniam enim quicquid pulmonibus inest, per Tussim excluditur, ii linguam amoventes, humidum aliquid, quo vehementior irritaretur Tussis, in arteriam instillabant,

ut ex ſymptomatum ſimilitudine ſervatâ, rejiceretur pus: Itaque Analogiſmus ſit, per tranſitum ad ſimile. Nam Analogiſmum dum facimus, à ſimilibus ad ſimilia tranſimus. Empiricis autem tranſitus longè aliter ac nobis in uſu eſt. Eum enim affirmant ab auxiliis ad auxilia, ab affectibus ad affectus. Ab auxiliis hoc modo: (Nam quando eadem ſymptomata aſſumptis inſunt, tunc quidem ſimilium tranſitionem facimus) velut à malo Cotoneo ad Meſpilum. At contra hos diſputandum eſt, tranſitum hunc, qualem finxiſtis, evenire vobis non poſſe. Vtrum enim ratiocinandi operâ tranſitis à ſimili ad ſimile, an obſervatione. Nam ſi obſervatione, obſervatio illud eſt, quod fit, quod cognoſcitur, non autem tranſitio ad ſimile. Sin ratiocinatione, ſciſcitandum, an omnium ſymptomatum ſimilitudine ſpectatâ tranſeant, an aliquorum? Si omnium, reſponderint. Nihil cuiquam repericetur per omnia ſimile. Quæ enim nullatenus invicem diſtant, hæc eſſe eadem dicimus, non ſimilia: Sin aliquorum ſe ſimilitudine contentos affirment, percontabor denuò: Num ſimilitudines penes figuram colorémve perpenditis? an penes duritiem & mollitudinem? An potiùs quæ penes guſtum & odorata? Aut quo tandem alio ſimilitudinem judicatis? Si penes guſtum dicant, aliúdve quid, nonne apertiſſimè fatentur, ſe conducentia, quatenus conducant, comprehendere, ex quo etiam nocentia quatenus nocent, ſe ſcire, ut fateantur, neceſſe eſt. Conducentia enim quatenus nocentibus pugnant, conducere nobis exiſtimantur. Meſpilum igitur,

ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τὸ συμπτώματος ἀνενεχθῇ τὸ πύον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ τῶ ὁμοίω μεταβάσει· ἀναλογιζόμενοι γὰρ, μεταβαίνομεν ἀπὸ τῶν ὁμοίων εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ ἑτέρως, καὶ οὐχ, ὡς ἡμεῖς, τῇ τῶ ὁμοίω μεταβάσει κέχρηνται. φασὶ γὰρ, γίνεσθαι τὴν τῶ ὁμοίω μετάβασιν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ἢ ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, ὅταν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις ἐνῇσῃ, τότε τὴν ὁμοίω μετάβασιν ποιούμεθα] ὡς ἀπὸ μήλω ἐπὶ μέσπιλον. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς αὐτὸς, ὅπ ἀδύνατός ὅστιν ἡ τοιαύτη τῶ ὁμοίου ὑμῖν μετάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι, μεταβαίνετε ἀπὸ τῶ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει; εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τήρησίς ὅστι τὸ γινόμενον, καὶ γινωσκόμενον, οὐκ οὐχ ὁμοίω μετάβασις. εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητέον αὐτοὺς, πότερον τῇ πάντων τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι πρεσέχοντες, μεταβαίνουσιν ἀπὸ τῶ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τινῶν; εἰ μὲν ὂν, τῇ πάντων, φήσουσιν, οὐδὲν εὑρεθήσεται κατὰ πάντων τὸ ὅμοιον· τὰ γὰρ κατ' ὀνομα διαφέροντα ἀλλήλων, ταῦτά ὅστι, καὶ οὐχ' ὅμοια. εἰ δὲ τῇ τινῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον ταῖς κατὰ τὸ σχῆμα, ἢ χρῶμα ὁμοιότησι, φήσομεν, προσέχετε; ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα; ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν, καὶ ὀσμὴν; ἢ κατά τι τοιοῦτον τὴν ὁμοιότητα κρίνετε; ἀλλ' ἢ τῇ κατὰ γεῦσιν, λέγουσιν, ἢ κατ' ὀσμὴν ὀπὸν, προδήλως ὁμολογήσουσι τὰ ὠφελοῦντα ἀν. καθ' ὅ, τι ὠφελεῖ ἄν, καταλαμβάνειν· ἐξ ἧς δῆλον, ὡς καὶ τὰ βλάπτοντα, καθ' ὅτι βλάπτει, ἀναγκαῖόν ὁμολογεῖν εἰδέναι· τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ πρὸς τὰ βλάπτοντα, τὰ ὠφελοῦντα ὠφελεῖ. εἰ τοίνυν τὸ μέσπιλον

κατ'

καὶ τὸ ἐμφερὲς τῷ μήλῳ πρὸς γεῦσιν ἔχειν ποιότητα, ἐπὶ ταῖς δυσεντερικαῖς αἱρεῖται, ἰσχὺν ὅτι τῇ καὶ πρὸς γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι· καὶ ἐπεὶ αὐτὴ φρόδηλός ἐστι σύφουσα, συμφραττήσει τῇ καταλήψει ταύτῃ, τὸ, ἐναντίας ἐχούσης ποιότητος ἢ δυνάμεως τὰ βλάπτοντα. εἰ δὴ καταληπτὴ αἰτία ὑπεναντίως τὰ βοηθήματα, δῆλον, ὅτι καταληπτά ἐστι τὰ κεκρυμμένα, καὶ χρήσιμα γιγνώσκεται. πῶς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑποθέσεις ἑκάστου αὐτῶν ἐκθησόμεθα. ἔστι τοίνυν ἔνδειξις, ἡ συμφραττήσουσα κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος, ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει, ἄνευ τηρήσεως, ἢ λογισμοῦ. πεῖρα δ' ἐστὶ τοῦ πολλάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἢ οὕτως· ἔνδειξίς ἐστιν, ὅταν καταλαμβανομένοις πράγμασι συμφραττήσῃ τὸ συμφέρον, ἄνευ ἐπιδείξεως, καὶ παρατηρήσεως. πεῖρα δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πολλάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐωραμένου τήρησίς τε καὶ μνήμη· ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ τήρησις, ὅπερ καὶ πεῖρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάληψις αἰτίων ὠφελούντων, ὁμοίων ὄντων.

quâ gustatili qualitate Cotonei saporem refert, si terminosis adhibetur, penes qualitatem scias gustatilem prodesse. Hanc quoniam adstrictoriam in confesso est esse, unâ cum hâc comprehensione succurrit nobis illud; qualitatem vel facultatem contrariam obtinere, quæ nocent. Quod si comprehensibili causæ remedia contraria sint; planum est comprehendi posse occulta, & quòd utilia sint, cognosci. Atque ex indicatione quomodo comprehendatur utile, explicatum est. Nunc autem dictorum descriptiones in medium afferam. Indicatio igitur est conducentis rei comprehensio, unà cum nocentis notitia nobis incidens, absque observatione, aut ratione inita. Experimentum est rei plerunque, & secundùm idem conspectæ observatio, ac memoria. Vel, indicatio est, quando unà cum rebus comprehensis simul incidit id quod juvat, demonstratione atque observatione sejunctis. Experimentum est rei plerunque & secundùm idem conspectæ observatio ac memoria. Observationem autem idem, quod experimentum vocamus. Analogismus est comparatio, & comprehensio causarum conducentium per similitudines.

CAP. IX.

Empiricorum observatio inanis, quia sine Ratione explicari nequit.

Ἐξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἑκάστης αἱρέσεως ἐκθέμενοι, πρὸς ἀντίρρησιν φέρωμεν πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, λέγω δὴ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ Μεθοδικῶν, ποιησόμεθα. ἔστι δὲ ἴδια τῶν Ἐμπειρικῶν ταῦτα· ἡ ἐπὶ ταῖς συμπτωματικαῖς τήρησις τῶν ὠφελούντων, ἡ ἱστορία,

COmmunis igitur est, ut propria cujusque Sectæ cùm proposuerimus, adversus eas (Empiricam dico & Methodicam) argumenta admoveamus. Empiricorum propria sunt hæc. Conducentium observatio ex Symptomatum concursu. Adde, historia,

nec non similium transitus, quomodo ipsi transeundum putant. Nam Rationales transitum longè alio modo usurpârunt. Cujus rei differentia in sequentibus explicabitur. Empiricis autem qui contradicere volet, observationem eorum ex symptomatum concursibus conflatam bifariam ejiciat, oportet. (Nam facultatum observatio, sectarum omnium communis est; quæ autem in symptomatis sit, Empiricorum propria.) Etenim aut ipsa quasi impossibile quid, omnino tollenda est, aut tanquam possibile, concedenda, sed quæ sine ratione explicetur, impossibile. Primùm igitur, quod illa absque rationis opera enuciari nequeat, ex hisce demonstres. Confitentur Empirici, non in omnibus, quæ apparent, accidentibus se observationem facere. Neque enim in flavitie sc. aut albedine, nec in simitate, vel aduncitate observare se quicquam aiunt; quanquam illi & in coloribus discrimen aliquod observant, ut in Ictericis, & in figura & in situ, ut in fracturis, laxationibúsque: At in antedictis symptomatis non item. Quemadmodum enim qui juvantia se profitentur per indicationem accipere, non omnia indicare aliquid affirmant; (nam Methodici apparentium & Logici occultorum nonnulla indicare volunt, non omnia:) Pari modo se aiunt non in omnibus, sed in aliquibus symptomatis observationem ponere. Neque enim omnia præterita nec præsentia ad observationem utilia censent. Ex. gr. A cane rabido demorsus est quis. Accedens Empiricus, hoc tantùm exigit, à rabidóne id cane factum; aliorum antegressorum nihil explorat: sicut nec præsentium quidquam. Nec enim capillos, ut dixi, rectíne sint, an crispi, intuetur.

ἢ τὴν ὁμοίου μετάβασις, ὡς ἐκεῖνοι γίνεσθαι ἀξιοῦσιν. ἄμφω γάρ τινι τρόπῳ, οἱ Λογικοὶ τὴν τῶν ὁμοίων μεταβάσει κέχρηνται, ὡς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφοράν. δεῖ δὲ τὸν αὐτιλέγοντα τοῖς Ἐμπειρικοῖς, κατὰ δύο τρόπους τὴν ἐπὶ ταῖς συμπτώσεσι τήρησιν ἀποκλάσθαι [ἢ μὲν γὰρ τῶν συμπτωμάτων τήρησις, κοινή· ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἰδία ἐκείνων] ὅτι μὲν χρὴ, ὡς ἀδύνατον, αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖν· ἢ συγχωρεῖν μὲν εἶναι δυνατὸν, αὐτὸ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν, ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν, ὅτι καὶ αὐτὸ λόγου ἀπεφαίνειν αὐτὴν, ἀδύνατον ἡ τήρησις, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειεν. ὁμολογοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τὴν τήρησιν ποιεῖν· ὅτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος, φέρε, ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος, ἢ γυπότητος τηρεῖν φασί· καίτοι καὶ ἐπὶ χρωμάτων διαφορὰν τηροῦσί τινα· ὡς ἐπὶ μὲν ἰκτερικῶν· καὶ ἐπὶ σχήματος· καὶ ὡς ἐπὶ μὲν καταγμάτων, καὶ τῶν ἐξαρθρήσεων· ἀλλ' ὅτι γε καὶ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις. ὥσπερ γάρ, φασὶν, οἱ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν λέγοντες, οὐ πάντα ἐνδείκνυσθαι λέγουσιν [οὔτε γὰρ Μεθοδικοί, τινα μὲν φαινομένων ἐνδείκνυσθαί φασι, καὶ οὐ πάντα· οὔτε Λογικοὶ, τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐ πάντα] οὕτω καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμπτώμασι τὴν τήρησιν, ἀλλ' ἐπί τισι ποιεῖσθαί φασιν· οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα, οὔτε τὰ παρόντα, χρήσιμα οἴονται πρὸς τήρησιν εἶναι. οἷον, δέδηκταί τις ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος· πολυπραγμονῶν παρελθὼν ὁ Ἐμπειρικὸς, μόνον εἰ ὑπὸ λυττῶντος, μὴ δὲ ἀλλων τῶν προγεγονότων ἐξετάζει οὐδενός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἀπαλότητι τειχῶν, ὡς ἔφην, ἢ ἀλότητι. ζητεῖν

ὀπιζητεῖν ἂν ἄξιον παρ' αὐτῶν ἢ αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ὀπὶ πάντων τῶν συμπλωμάτων, ἀλλ' ὀπί τινων τὰ συμφέροντα τηρεῖσιν, μηδὲν διαφερόντων πρὸς τὰ συμπλώματα, καθ' ἃ φανόμενά ἐστι, τῶν τε ἐφ' οἷς ἡ τήρησις γίνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων. τί οὖν δεῖ τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπλωμάτων, εἰ τάτ- ωσαν· πότερον φανόμενον, ἢ κε- κρυμμένον; εἰ μὲν οὖν φανόμενον φήσουσι εἶναι, ᾧ διακείνεται τὰ χρήσι- μα τῶν συμπλωμάτων, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίνεσθαι· φήσομεν πάλιν, τοῦτο τὸ φανόμενον, μηδενὶ διαφέ- ρειν τῶν συμπλωμάτων, καθ' ὃ φαί- νεται, τῶν ἀχρήστων [συμπλωμάτων] εἰ δὲ αὖ κεκρυμμένον φήσουσιν εἶναι, τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμ- πλωμάτων, ὁμολογήσουσι, τὰ κε- κρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμ- πλωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τά γε κεκρυμμένα, οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ λόγῳ καταλαμπτά ἐστιν· ὥστε, εἰ χρήσιμον μὲν ἦν ὅτι τοῖς σωφρο- μαῖς πρέπει ὅτι τῶν κεκρυμμένων· καὶ οὐδενὶ, ἢ λόγῳ τοῦτο καταλαμ- βάνεται· δῆλον, ὡς ἀδυνάτου ἀνὰ λόγον ἡ τήρησις γίνεται. διὰ τέτου μὲν οὖν τὰ λόγου προσαναπάζειν αὐτοῖς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τοῦ λόγου. οἱ δ' ἀπαντῶντες πρὸς ἡμᾶς λέγουσι, καὶ τῶν συμπλωμάτων τὰ χρήσιμα εἶναι πεῖρᾳ κατειληφέναι· καὶ ὅτι ὅτι μὲν τοῖσδε τοῖς συμπλώμασι χρὴ τηρεῖν, ὅτι δὲ τοῖς δ', οὐκέτι καὶ τοῦτο τετηρηκέναι. πρὸς τοῦτο βρα- χύς ἐστιν ὁ λόγος· ἀπείρων γὰρ ὄντων συμπλωμάτων, ἐφ' οἷς ἂ χρὴ τηρεῖν, ἀδυνάτου ἦν τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασι τοῦτο αὐτό, ἅπερ ἂ χρὴ ἐπ' αὐτοῖς τηρεῖν· ἐπ' ἀπείροις γὰρ τη- ρεῖν, ἀδυνάτου. τελευταῖον δὲ αὐτοῖς πάντηθεν σωζομένοις λείπεται λέγειν· καὶ ἀποκλήρωσιν ἐλπλυθέναι, ὅτι μὲν τοῖσδέ τισι συμπλώμασι τηρεῖν ὅτι δὲ τοῖσδε, μηκέτι δὲ τὰ ἂν εἴη γελοιότερον εἰπεῖν μὲν ἑνὶ λόγῳ ταῦτα τυχόντα.

Quocirca ab istis postulanda est causa, cur non in omnibus, sed certis symptomatis, juvantia observent? quum symptomata, quatenus apparent, (tam quæ observationi apta, quàm quæ inutilia) nihil discrepent. Dicunto igitur, quid sit, quod symptomata utilia distinguat? Apparénsne an occultum? Si apparens esse dicant, quò ex symptomatis quæ utilia, & quorum observatio sit, dijudicetur; replicamus denuò, apparens isthuc, quatenus apparet, à nullo symptomatum inutilium differre. Sin iterum dicent occultum esse, id quod utilia symptomata indicat, occulta ad observationem symptomatum utilia esse fatebuntur. Atqui occulta non alio possunt quàm ratione comprehendi: quare si utilis sit, quæ ex concursibus fit, occultorum observatio. Et si ista nihil aliud, quàm ratio comprehendit; perspicuum est, observationem, ratione secluſâ, fieri nullam. Atque his rationibus Empiricos confiteri coegerit quis, observationi ineundæ rationem conferre. At cùm illi occurrunt, experimento se deprehendisse, symptomatum quædam utilia esse: quin & ex aliquibus symptomatis observari oportere, ex aliquibus contrà; & hoc quoque se observando perspexisse. Ad hæc præstò est responsio. Cum enim symptomata infinita sunt, quorum observatio nulla admittitur, in omnibus hoc ipsum observari non potuit, in iis observare non licere. Infinitorum enim observatio ulla iniri non potest. Cùm igitur undique se oppressos videant, ultimum refugium est, ut sorte obtigisse hoc dicant, observationem symptomatum aliorum fieri, aliorum non fieri. Quo quid pronunciari potuit insulsius? Atque huic quidem orationi finis hîc.

CAP. X.

Observationem ex concursibus nullam esse.

QVod autem in concursibus observatio colligi nequeat ex his quæ sequuntur, exponam. Hoc igitur aiunt Empirici, observationem non unius, non duorum, sed plurimorum, sed pluries conspectorum, similitérque se habentium fieri. Eos ergo si roges, num in iisdem symptomatum generibus juvantia observent, in iisdem observare dicant, necesse est. Nam si in hoc, febris putà, vel phlegmone existat, in altero excretio per vomitum sedémve biliosa fiat, non poterit observatio eadem fieri. Itaque id satis fore, ut symptomata sint eadem genere, numquam dixerint: verùm & numero etiam paria esse oportet. Si enim eadem symptomata fuerint, nec omnia tamen, neque plura; concursus ipse evariat; aliámque observationem exigit: siquidem in iisdem generibus, rebúsque numero paribus observationem fieri necesse est. Quomodo autem pro excessu defectúque symptomatum curatio omnis evariet, ex his intueri licet. Sit igitur observatio tibi facta sanatæ phlegmonis: Si quod ergo ab ea symptomata semoveris, putà sensum, medicatio etiam mutabitur. Nam phlegmone illa evasit in scyrrhum: nec eadem jam convenit medicandi ratio. Atque hoc quidem pacto, pro symptomatum defectu, medicatio diversa est. Pro excessu verò, in hunc modum. Si phlegmoni illi Febris vel Syncope accedat; unà cum symptomatum excessu, diversus fit concursus, diversa etiam adhibetur medicatio.

Ὅτι δ' ἀδιάτακτός ἐστιν ἡ ἐπὶ τῆς σωδρομαῖς τήρησις, διὰ τούτων ἐπιδείξομαι. φασὶ τοίνυν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἑνὶ, οὐδ' ἐπὶ δύο, οὐδ' ἐπὶ πλείοσις, καὶ πλειάκις τεθεωρημένοις, καὶ ὡσαύτως ἐχουσι γίνεσθαι. πωθανομένων οὖν αὐτῶν, εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρεῖν φήσουσιν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦδε, πυρετὸς, φέρε, ἢ καὶ φλεγμονὴ, ἐπὶ δὲ τοῦδε, ἀπόκρισις χολῶδης δι' ἐμέτου ἢ δι' ἕδρας γένηται, οὐκ οἶόν [τε] τὰ αὐτὰ ποιήσαντας τηρῆσιν. ὅπου οὖν ἐξαρκεῖ, καὶ τὸ γένος τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, ὁδαμῶς φήσουσιν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτὰ μὲν ἢ συμπτώματα, μὴ πάντα δὲ, ἢ πλείω, ἐξαλλάξει ἡ σωδρομή, καὶ ἑτέρας ἰδέας τήρησεως. δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὰ αὐτὰ τήρησιν γίνεσθαι. ὅπως δ' ἐξαλλάξει ἡ πᾶσα θεραπεία, δεῖ τὸ πλεονάσμου, καὶ ἐνδείας συμπτωμάτων, ἐντεῦθεν σκεπτέον. ἔστιν τις ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς τετηρημένη θεραπεία. αὖ ἓν ἢ τι συμπτώμα ἀφέλῃ τῆς φλεγμονῆς, ἢ τὰ αἱματῶσιν, ἐξαλλάξει καὶ ἡ θεραπεία. αὐτὴ γὰρ φλεγμονὴ σκίρρος γένεσθαι, καὶ οὐκ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει. ὅταν μὲν οὖν ἅπαξ ἐνδέῃ αὐτῇ συμπτώματος, ἐξαλλάξει ἡ θεραπεία· ἅπαξ δὲ πλεονασμὸν, ὅταν αὐτῇ φλεγμονῇ πυρετὸς ἢ συγκοπὴ προσαχθῇ, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων, ἡ διαφέρουσα μὲν γίνεται σωδρομὴ, διαφέρουσα δὲ καὶ ἡ θεραπεία παραλαμβάνεται.

καὶ

καὶ ἓ μόνον κατὰ ῥόον τ' αὐτὰ εἶδ) δεῖ συμπλώματα, καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος δεῖ μήθ' ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐλλείπειν. καὶ γὰρ περὶ τὰ μεγέθη τ̃ συμπλωμάτων ἐξαμάρτοι) ἡ θεραπεία. τὰς μὲν γὰρ ὀπτομὰς διαιρέσεις ῥάπτομεν· ἀμὴ δ' ἀσιτία ἄν τις χρήσαιτο· διαιρέσεως δ' μεγάλης γενομένης, καὶ ἀσιτίαν παραλαμβάνομεν, καὶ φλεβοτομίαν, καὶ ἀγκτῆρας, καὶ τὰ ὅμοια. καὶ ἐκ ἐπαρκεῖ τῷ ῥοῦν τὰ αὐτὰ εἶδ) συμπλώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια, ἀμὰ καὶ χρόνον δεῖ τῇ τηρήσει παραλαμβάνεσθαι. ἄμα γὰρ ἀρχομένων τ̃ νοσημάτων βοηθήματα παραλαμβάνε), ἄμα δ', ἀκμαζόντων. ἀρχομένων γὰρ τ̃ νέσων, ἢν τι δοκέῃ κινεῖν, κίνει· ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίλω ἔχειν, ἔφη Ἱπποκράτης †. καὶ φλεγμονῆς δ' ἀρχομένης μὲν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρώμεθα· μετ' δ' τοῦτο, καταπλάσμασι, καὶ τοῖς διαφορεῖν τὸ ἐπενεχθὲν δυναμένοις. δεῖ καὶ τ̃ τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμπαρατηρεῖν· καὶ γὰρ παρὰ τὴν τάξιν ἐξαμάρτοι) ἡ σωτηρία· διὰ τοῦτο δ', καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαμαρτάνεσθαι ἀναγκαῖον. ἄμα γὰρ τοὺς μανέντας, εἶτα πυρέξαντας θεραπεύομεν· καὶ ἄμα τοὺς πυρέξαντας, εἶτα μανέντας. καὶ γὰρ ὀλέθρια, καὶ ἐκ ὀλέθρια, φέρει τ̃ τάξιν τ̃ συμπλωμάτων, [ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων δῆλον] τὰ πάθη γίνε). πυρετὸς μὲν ὀπὶ σπασμῷ, ἓ μόνον ἀκίνδυνος, ἀμὰ καὶ λύει τὸ νόσημα· ὀπὶ πυρετῷ δ' σπασμὸς, ὀλέθριος. ἐξαμαρτανομένης δὲ τῆς σωτηρίας περὶ τὴν τάξιν τ̃ συμπλωμάτων, [ὡς ἐκ τ̃ ἀποτελεσμάτων δῆλον] ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν καὶ τὴν θεραπείαν διαφέρειν. ἐπεὶ πίσω ἓ μόνον τ' αὐτὰ τῷ ῥοῦν τὰ συμπλώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσά τε, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια εἶδ) δεῖ, ἄμα καὶ τὸν

† 2. Aph. 29.

" δὴ

Neque verò ſymptomata genere tantùm eadem, numeróque paria eſſe debent: verùm nec magnitudine ſuperare, nec deficere: quandoquidem penes eorum quoque magnitudinem medicatio variari ſolet. Nam diviſiones cutis ſuperficiarias non conſuimus: Sed neque inediam præſcripſerit quis: Sin profundior incisio facta ſit, jejunium imperamus, venam incidimus, fibulas admovemus, atque ejuſmodi. Neque verò ſatis eſt, ſymptomata eſſe genere eadem, numero paria, magnitudine ſimilia; verum & tempus oportet obſervatione complecti. Alia namque auxilia incipientibus morbis, alia vigentibus adhibentur. "Incipientibus morbis (inquit ille) ſi quid videtur movendum, move; vigentibus quieſce. Et phlegmonæ inchoatæ reprimentia tantùm, poſtea Cataplaſmata, & ſi quæ diſſipare materiam valent, adhibemus. Præter illa etiam, quæ recenſuimus, ut ordinem obſervationi adjungas, oportet. Nam pro ordine ſymptomatum variatur concurſus, & propterea medicandi ratio varietur, neceſſe eſt. Aliter enim primò furentes, mox febricantes curamus, aliter primò febricantes, mox furentes. Etenim morbi pro ordine ſymptomatum (quod & eventis palàm fit) mortiferi evadunt, vel ſecùs. Ver. gra. A convulſione Febris, non modò periculi expers, ſed & morbum ſolvit: à Febre autem Convulſio, læthalis eſt. Concurſu igitur pro ſerie ſymptomatum variato, & medicationem neceſſariò (quomodo eventa docent) variari concedimus. Quoniam igitur ſymptomata non modò genere eadem, numero paria, magnitudine ſimilia eſſe par eſt, ſed & idem

idem tempus, eundémque ordinem obſervare oportet, modò ſana obſervatio ſit futura: Cúmque in omni vita univerſa quæ dixi, nè duobus quidem ægris, nè dum pluribus, ſimiliter evenire queant: palàm eſt, non poſſe ex concurſu obſervationem colligi. Hæc autem cuncta, quæ dixi, nec in omnibus, nec in plæriſque reperiri poſſe, ex iſtis planum feceris: Qui enim non modò ob cauſas, locos affectos, ætatéſque, ſed ex conſuetudine quoque, ſymptomatum magnitudine, laborantis natura, temporibus anni, regionibúſque, diverſi oriuntur affectus; non poteſt omnino duobus hominibus competere, ut ſibi invicem per omnia aſſimilentur. Quamobrem ex concurſibus obſervatio conflari non poteſt. Quin & ſi duo nullatenus diſpares inventi fuerint, nè ſic quidem dabitur obſervatio; quippe quam de pluribus oportet, non de uno fieri. At qua ratione (inquiunt) veſtrum ipſorum dogma adſtruitis? videmur enim ipſis neque ex ſymptomatis obſervare, neque ex facultatibus poſſe. Nam quòd venena ex ictu ſerpentum Helleborus purget, obſervatione notum eſt. Et ſtuporis dentium quæ cauſa ſit, nondum ſcimus; quòd eum Portulaca ſolvat, obſervabimus. His igitur occurrendum. Nos, quatenus utilia ſymptomata ex relatu ad ſcopos, atque uſu circumſcribimus, judicare ipſum utile. Cùm igitur ſymptomata cuncta comprehenderimus, tum quæ à cauſis ingruunt, ut gravitatem; tum quæ à locis; ut ægrè ſpirare; tum quæ à facultate; ut animâ deficere: Hæc quidem utilia, reliqua inutilia comperimus. Quo-

αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτὴν φυλάττειν ἀναγκαῖον, εἰ μέλλοι ὑγιὴς ἡ πρόγνωσις ἔσεσθαι· ἀδύνατον δ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δύο ἀρρώστοις τὰ εἰρημένα πάντα ὁμοίως συμβῆναι· δῆλον, ὡς ἀδυνάτου ἔσεσθαι καὶ τὴν σωφρονοῦσαν τήρησις. ὅτι δ' ἀδύνατον, τὰ εἰρημένα πάντα ἐπὶ σώμασιν ἢ πλείοσι συλλογίσασθαι, διὰ τούτων ἄν τις ὑπόδειξειε. [ἐπεὶ] τοίνυν τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰ ἔθη, καὶ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων, καὶ τὰς φύσεις, καὶ τὰς ὥρας, καὶ τοὺς χώρους, διαφέροντα τὰ πάθη γίγνοντα· ἀδύνατον πάντως, δυσὶ συλλογίσασθαι ἀνθρώποις, ὡς ὁμοίως κατὰ πάντα ἔχοισι. διόπερ ἀδυνάτου ὄντος ἢ ὅτι τὰς σωφρονούσας τήρησις. κἂν δύο δ' ἀνεφάλλακτοι εὑρεθῶσιν, οὐδ' ὕστερον ἡ τήρησις δυνατή, διότι ὅτι πλειόνων αὐτῷ γίνεσθαι δεῖ. ἀλλὰ πῶς, φασὶ, τὸ ἑαυτῶν ὑμεῖς κατασκευάζετε δόγμα; δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατεῖν τηρεῖν καὶ ὅτι τοῖς συμπτώμασι, καὶ ὅτι ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ ὁ ἐλλέβορος καθαίρει καὶ τὰ ὅτι ἀπὸ ἰοβόλων, τηρήσει κατείληπται· καὶ ὅτι τῇ αἰμωδίᾳ ἡ αἰτία ἃ μὲν κατείληπται· ὅτι δ' ἀνδράχνη λύει αὐτὴν†, τετήρηται. ῥητέον δὴ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων σκοπεῖν εἰζοντες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ, τὸ χρήσιμον κρίνομεν. κατειληφότες οὖν καὶ τὰ ὑπὸ τῶν αἰτίων ὁρμώμενα ἅπαντα συμπτώματα, ὡς τὸ βάρος, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν τόπων, ὡς τὸ δυσπνοεῖν, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς δυνάμεως, ὡς τὸ λιποθυμεῖν. εὑρίσκομεν, ὅτι ταῦτα μὲν χρήσιμα, τὰ λοιπὰ δ', ἄχρηστα.

ἐπεὶ

† Sup. ca 8. & Alex. Aph. Problem.

ἐπεὶ οὖν ἀφελεγξάμεθα τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ· ὅσα μὴν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως ὅτι συμπτώματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν· ὅσα δὲ μή, ἀχρηστα. κἂν μὴ καταλαμβάνωμεν οὖν, μήτε τὰς νοσοποιοὺς αἰτίας, μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους, τὸ δύνασθαι ἔχειν διακεκριμένως, ὡς ἔφην, συμπτωμάτων χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων, κἂν μὴ δυνώμεθα τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ποιήσασιν, ὡς ἐπ' αἰτίοις, ἢ πεπονθόσι τόποις· οἷς αἷματος ἐνοχλοῦντος, μὴ κατειληφότες, ὅτι αἷμα ὅτι τὸ νοσοποιοῦν· ἀπὸ δὲ τῆς βάρεως τῆς ὑποφερομένου συμπτώματος, ὅτι αἰτία ὅτι τοῦ βάρους, ὁρμώμενοι, τηρεῖν ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα. ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς δυσπνοίας, ἂν εἰδότες, ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ ἥπατος, ἢ διαφράγματος, ἢ τινος ἑτέρου τόπου πάσχοντος ὅτι σύμπτωμα, μόνον δ' ὅτι τόπου ὅτιν εἰδότες, τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πόνου αὐτοῦ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ὅτι συμπτώματα, μήτε αἰτίας, μήτε δυνάμεως, ὡς παρέχοντα παραιτούμεθα. τίνι οὖν εὐχρηστίαν καὶ τίνι ἀχρηστίαν, ἐφ' οἷς τηροῦμεν σκοποῖς, πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς, ῥητέον· ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ μόνοις τοῖς χρήσει τῶν συμπτωμάτων τηροῦμεν, ἐφ' ὧν μήτε δυνάμεως, μήτε καιροῦ, μήτε μεγέθους, μήτε τάξεως, μήτ' ἄλλου τινὸς χρεία· ὡς ἐπὶ αἱμωδίᾳ τίνι ἀνθράκων. τί οὖν κωλύει, φήσουσιν ἴσως, καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν; ἂν ἐπὶ τούτων, φήσομεν, ἐφ' ὧν χρήσ συμπτωμάτων τηρεῖται, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐμάθομεν [ἂν δ' ἐπὶ] τῶν λοιπῶν ἐφ' ὧν χρεία καιροῦ καὶ μεγέθους καὶ δυνάμεως, μηκέτι συμφωνεῖ ἡμῖν.

niam ergo symptomata utilia descripsi ex relatu ad scopos; quæcunque sunt causæ, loci, vel facultatis symptomata, eadem utilia censemus; quæ secùs, inutilia. Itaque etiamsi nec morbificas causas, nec affectos locos comprehendimus, ex facultate tamen illa quam dixi, symptomata utilia ab inutilibus discernendi; ex symptomatis, æquè ac ex causis, aut affectis locis possumus observationes facere. Veluti ubi sanguis nimis exuberans, molestiam facessit, etsi eum nescimus esse efficiens morbi; attamen gravitatis illato symptomate, ab eo, quòd gravitas sit in causa, si procedamus, ex ipsis symptomata observare poterimus. Eodem modo in difficultate anhelitus, etiamsi eam aut ventriculi, aut pulmonis, aut jecoris, aut transversi septi, aut alterius alicujus partis nesciamus esse symptoma verum, id tantùm quòd loci sit affectus sciamus, ex ipsis observationem, tanquam ex loco ipso obtinebimus. Quæcunque autem nec loci symptomata sunt, nec causæ, nec facultatis, ea quasi superflua repudiamus. Vtilitatem igitur atq; inutilitatem ex quibus observemus scopis, apud Empiricos explicandum. In ejusmodi tantùm symptomatis nos observare: in quibus neq; facultate, nec tempore, nec magnitudine, nec ordine, nec alio quopiam est opus: velut in dentium stupore, portulacam. Quid ergo prohibet (inquient) quo minùs similiter observemus & nos? Respondeo, si in his observetis symptomatis, quorum genus ità observatur, quomodo & nos observare dixi, nihil controversiæ est: Si verò in aliis quibus idem tempus, magnitudo, & facultas desideratur, nè adhuc inter nos quidem convenit.

Quòd si objecerint, ex morsu Hæmorrhi complura consequi symptomata: in quibus vos nihildum observâstis; responsum damus, non ex illis symptomatis, sed ex causa nos antegressa observare: symptomata verò explorare non nisi ad causarum antecedentium comprehensionem, ex quibus antea observationem fecimus. Cùm enim propriam causam nescimus, pérque indicationem curandi facultate destituimur, ex antecedentibus causis observationem capimus. Neque verò ex causis tantùm observamus, verum & ex loco affecto: velut in Hepatis aut Lienis affectu nonnulla observavimus. Si verò instent ad singulos locos, unum consequi symptoma: Opponimus: Aliquando non unum, sed plura etiam. Et plura nos diligentissimè perpendimus, non quò ex ipsis observemus, sed ut id, ex quo fiat observatio, consequamur. Velut in jecinorosis, affectum esse jecur, in quo observatio nostra fit: & in aliis ad eundem modum. Vt plurimum autem ex causa antecedente observare consuevimus. Neque enim Portulaca in dentium stupore observata fuit, sed in ea dispositione, quæ ab acidis acerbísve nascitur. Quibus enim dentes, ex fluxione, vomitu, vel serrantium stridore obtorpuerunt, portulaca nihil proficit. Nos igitur, causâ, unde stupor extitit, jam perquisitâ, deinceps hoc pacto eâdem utimur. Neque ea tamen, quæ in talibus dispositionibus sumuntur, antecedentibus causis adversari dicendum est: siquidem neque istæ à causis conjunctis omnino discrepant. Atque hæc, contra observationem quæ ex concursibus fit, non immeritò disputata sunt. Quibus addo; interrogandum esse

ἐαν̀ δ̓ λέγωσιν, ὅτι ἐπὶ αἱμόῤῥυσιν ῥίγματος πλείονα παρακολουθῆ συμπτώματα, καὶ ὑδὲν ἐπὶ τούτων τετηρήκατε· "εἶτ' ἀν̀ φήσομεν, ὅτι οὐκ ἐπὶ "τὴν" τοῖς συμπτώμασιν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προκαταρκτικῷ αἰτίῳ τηροῦμεν. ἐπιζητοῦμεν δ̓ τὰ συμπτώματα εἰς κατάληψιν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἐφ' οἷς τετηρήκαμεν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν αἰτίαν, καὶ ἀποροῦντες κατ' ἔνδειξιν θεραπείας, τῇ ἐπὶ ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις τήρησιν παραλαμβάνομεν. τηροῦμεν δ̓ οὐ μόνον ἐπὶ αἰτίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τόπῳ ἑνί· ἐπὶ ἧπατος πάθει καὶ ἐπὶ σπληνὸς πάθει τετηρήκαμέν τινα. ἀν̀ δ̓ λέγωσιν, ἓν ἑκάστων τούτων σύμπτωμα παρακολουθεῖ· φήσομεν, ἔστιν ὅτε οὐχ ἕν, ἀλλὰ πολλά. πολυθεαγμονοῦμεν δ̓ τὰ πολλὰ καὶ οὐχ ἵνα ἐπ' αὐτοῖς τηρήσωμεν, ἀλλ' ἵν', ἐφ' ᾧ τηροῦμεν, καταλάβωμεν· ἐπὶ τῷ ἡπατικῶν, πεπονθέναι τὸ ἧπαρ, ἐφ' ᾧ τήρησις γίνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δ̓, ἐπὶ τῇ προκαταρκτικῇ αἰτίᾳ τήρησις γίνεται· οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ αἰμωδίᾳ ἢ ἀνδράχνη τετήρηται, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στυφνῶν γεγυμνωμένῃ διαθέσει. τοὺς γοῦν ἀπὸ ῥεύματος αἰμωδιῶντας, ἢ δι' ἔμετον, ἢ φρικόντων πυρῶν οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀνδράχνη. ἐπιζητήσαντες οὖν πρότερον τὴν αἰτίαν, ἀφ' ἧς γέγονεν ἡ αἰμωδία, ἔπειθ' ὕστερον αὐτῇ χρώμεθα. τὰ δ̓ παραλαμβανόμενα ἐπὶ τῶν πιόντων, οὐκ ἐναντιοῦται ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις· οὐ γὰρ ὅτι ἄλλα ταῖς συνεκτικαῖς. ταῦτα μὲν οὖν, πρὸς τὸ ταῖς ἐπὶ συμφορήσεις τήρησιν ἔχειν, εὐλόγως ἂν λέγοιτο. προσπυθέσθαι δ̓ δεῖ τὸν Ἐμπειρικὸν, πῶς αἱ χρεῖαι τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων

μάτων πρῶνται, ἢ τὰ μέτρα τῆς βοηθημάτων, ἢ οἱ καιροὶ τῶν προσφορῶν, ἢ τὸ ποσὸν αὐτῶν.

Empiricum, quomodo tempora, & mensuras auxiliorum administrandorum observare deceat? Quomodo ciborum?

CAP. XI.

Historiam non indicare, neque ex ea addisci, quod indicat.

Ὅτι δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἡ κατ' αὐτοὺς, ἀχρηστός τε καὶ ἀδιάτακτός ἐστι, νῦν ἐπιδείξομαι. προσχρῶνται δὲ τῇ ἱστορίᾳ οἱ Ἐμπειρικοὶ, διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολλάκις γίνεταί τινα νοσήματα, ἐφ' οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς τετήρηται. ἵν' ἔν γε τούτῳ ἐμπορεῖν τινων, καὶ μὴ τὸ αὐτόματον παραμένειν, τῇ ἱστορίᾳ προσχρῶνται· καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ σωτήριόν ἕνεκα παραδόσεως. ἀδιάτακτον γὰρ ὅτι τὸν μανθάνοντα πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐντυχεῖν, καὶ αὐτίκα τὴν τήρησιν ἐπὶ πάντων ποιήσασθαι. ἵν' οὖν μὴ τῷ αἰῶνι μανθάνῃ τις, ἅμα χρήσαιτό ποτε καὶ τῇ τέχνῃ, διὰ τοῦτο χρήσιμον εἶναι τὸ ἐκ τῆς ἱστορίαν φασὶν εἶναι. γίνεται δὲ ἡ ἱστορία, ἤτοι ἐκ παρόντων, ὡς τὸ †,

"Ἀνδρας μὲν κλέπτουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει·

ἢ ἐκ προγεγυμνασμένων, ὡς τὸ †,

Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι·

οὐδέποτε δὲ τῶν μελλόντων, τὸ γὰρ †,

Ἔσται ἦμαρ, ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή·

οὐκ ἰστορία, ἀλλὰ μαντεία μᾶλλον ὀνομαστέον. κέχρηνται οἱ Ἐμπειρικοὶ ὡς τὸ πολὺ τῇ προγεγυμνασμένῃ ἱστορίᾳ. λέγουσι γὰρ, ἱστορίαν εἶναι περὶ τῶν πεπειραμένων πολλάκις κατὰ ταὐτὰ διήγησιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς,

QVòd autem Historia, quam hii deprædicant, inanis sit, neque confici queat, in præsenti ostendam. Historiâ autem utuntur Empirici ob causam hanc. Sæpe enim nascuntur morbi, in quibus nihil remedii observatum est. Hic igitur, quò remediorum copiam parent, néve incertum maneant casum, historiæ adminiculum adhibent. Neque hac tantùm de causa; verùm ut contractior fiat Medicinæ traditio. Neque enim Tyro symptomatis singulis occursare unquam potuit, nec in omnibus observationem facere. Nè quis igitur toto ævo docendus discat, sed arte aliquando incipiat uti, idcirco historiam Medicinæ conducere asseruêrunt. Conficitur autem historia vel ex iis, quæ adsunt: ut in illo:

"Sternuntur cives: urbémque incendia vastant:

Vel ex præteritis: ut illud:

"Curetes bellum, simul Ætolique ciebant:

Verùm de futuris non item: etenim illud,

"Summa dies aderit, qua corruet Ilion ingens,

Non historia, sed divinatio potiùs appellanda est. Ac Empiricis præteritorum Historiâ ut plurimum uti placuit, cùm eam definiunt "Esse eorum, quæ sæpiùs circa res easdem probarentur, narrationem. Cæterùm ad-

† *Il. ι. v. 589.*

† *Il. ι. v. 525.*

† *Il. δ. v. 164.*

" μένων

versus eos sic pugnandum: quòd, siquidem vera esse constaret omnia, quæ traduntur in historiis, assignârint, non iniquum utique esset, historiam, omne indiscriminatim admittere. Quoniam verò id secùs est, Criterium historiæ indagandum est, quò vera secludamus à falsis. Nam circa idem non modò non consentiunt Medici, sed & opinantur etiam contraria. Quidam enim sic febricitantes obsonabant inediâ, ut nè aquam concederent: nonnulli, principio, cremorem propinabant hordei: Alii cavebant tantùm, nè quando æger "decoctum hordeum absorberet. Petronas verò, suillas carnes assatas, vinúmque nigrum meracius cùm exhiberet, cogebat indè ad vomitum; frigidámque ad ægroti arbitrium potui dabat. Apollonius verò, & Dexippus, Hippocratis discipuli, nè aquam indulgebant, nedum vinum. Præparârunt enim Caryini vini Scyphos, qui numero duodecim erant, singulique sexta hæminæ pars; ex quibus duos, trésve ægrotantibus dimensos dabant. In tantis igitur dissensionibus quidni Criterium historiæ comparato sit opus. Cùm igitur eos fateri coegerimus historiam absque Criterio admittere non oportere; (Sic enim eam ut utilem arguerimus) percontabimur, experientiâ illi, an ratione historiam judicent? Ratione non posse liquet; quoniam ipsam è medio tollunt. Et adhæc; quo percipiuntur horum singula, eo & judicantur. Experimento verò deprehensa aiunt fuisse, quæ juvant: Ergo ut experientia judicet, necesse est. Nam ut in aliis; itidem & hic. Nivem refrigerare, historicè narravit quis: De historia judicare si vis, eodem instrumento quo Scriptor ille rem deprehendit, utendum est.

"macerātum

ὅτι εἰ μὲν πάντα τὰ ἱστορήμενα λέγοιεν ἀληθῆ, "τίνα κειτῶν εἶχον, κἀκεῖνος ἂν παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν. ἐπεὶ δ' οὐχ ὅπως ἔχει, δεῖ κειτηρίου τι εὑρεῖν τῆς ἱστορίας, ᾧ διακεινώμεθα τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ψευδῶν. καὶ γὰρ δὴ οὐ μόνον οὐχ ὁμογνωμονοῦσι περὶ τῶν αὐτῶν οἱ ἰατροὶ, ἀλλὰ καὶ ταναντία δοξάζουσι. τοὺ γὰρ πυρέσσοντας οἱ μὲν διὰ λιμοῦ ἦγον, καὶ οὐδὲ ὕδωρ προσέφερον· οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς πτισάνην ἐδίδοσαν· ἄλλοι δ' ἐφυλάσσοντο, μήποτε κειθὴν καταπίῃ ὁ ἄρρωστος· Πετρωνᾶς δ' καὶ κρέα ὕεια ὀπτὰ διδοὺς" καὶ οἶνον μέλανα ἀκρατέστερον, ἐμεῖν ἠνάγκαζε, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἐδίδου πίνειν, ὅσον ἤθελον. Ἀπολλώνιος δ' καὶ Δέξιππος οἱ ἱπποκράτους ἀκροαταὶ, οὐκ ὅπως οἶνον, ἀλλ' οὐδὲ ὕδωρ ἐδίδοσαν· κατασκευασάμενοι δὲ καρυΐνου κυάθους, οἳ ἦσαν δώδεκα, εἰς τὸν ἑκτημορίτην τῆς κοτύλης κυάθων τούτων δύο ἢ τρεῖς παρεμέτρουν" τοῖς ἀρρώστοις. τοσαύτης οὖν οὔσης ἐναντιότητος, πῶς οὐχὶ δεῖ κειτήριον τῆς ἱστορίας παρεῖσθαι; ὁρισάμενοι οὖν αὐτοὺ ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐ δεῖ ἄκριτον παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν [ἄκριτον γὰρ ὅπως ἀποδείξομεν τὴν ἱστορίαν] ἐρωτήσομεν, πότερον λόγῳ, ἢ πείρᾳ κρίνοισι τὴν ἱστορίαν; ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ οὐ δύνανται· ἐκβάλλασί τε γὰρ αὐτόν· καὶ ἄδηλος, ᾧ καταλαμβάνεται ἕκαστον τούτων, καὶ κρίνεται. πείρᾳ δὲ τὰ ὠφελοῦντα καταληφθαι λέγοισι· πείρᾳ γ' οὖν καὶ κειθῆναι δεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει, ὅτω καὶ ἐνταῦθα ἱστόρησέ τις, ὅτι οὐ χιὼν ψύχει· εἰ μέλλει χρηθήσεσθαι ἡ ἱστορία, δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρήσασθαι, ᾧπερ ὁ ἱστορῶν κατέλαβεν. ὁ μὲν

"τινὰ

"διδοῖ

"μέτρεῖ

ὁ μὲν οὖν λογικὸς ἀπὸ τῆς αἰτίας ἰσορίαν κρίναι δυνήσεται. ἰσορήσαντος γάρ τινος, ὅτι ἀνθρώπῳ διατεταραγμένα τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι καὶ βαρυώδυμα, αἱμορραγία ἐγγενομένη ἀπέλυσε τὸ δυσαρέσκημα καὶ τὸ βάρος· ὁπικρίνει τοῦτο εἰ ἔστιν ἀληθές, εἰς τὴν αἰτίαν ἀφορῶν τὴν ὑπενεγκοῦσαν τὰ συμπτώματα, καὶ σκοπῶν εἰ οἷά τε ἐστὶν ἡ αἱμορραγία ἀντενεργεῖσθαι τῇ αἰτίᾳ· εὑρίσκων δ' ὅτι τὸ μὲν βάρος καὶ ἡ διάτασις ἐκ πλήθους συμβαίνει, ἡ δ' αἱμορραγία μειωτικὴ τοῦ πλήθους ὄντι, κατείληφεν ὅτι ἡ ἰσορία ἀληθής ὄντι, καὶ ἀδενὸς ἑτέρου πρὸς τὴν ὑπόκρισιν προσδεῖται. ἐφ' ὧν δ' ἂν τὴν αἰτίαν ἀκαταλαμβάνωμεν, τὴν ἰσορίαν αὐτὴ ἡ πεῖρα κρίνει. ἂν γὰρ ἰσορῆν τις αὐτῷ φαίνεται, ὅτι αἱμοδίαν ἀνδρὶ ἔλυσε, τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν κρίσιν χρήσεται. ὅπως οὖν ἀναγκαῖον ὄντι καὶ τὸν Ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἰσορίας ποιήσασθαι. εἰ δὲ πεῖρα τὴν ἰσορίαν κρίνει, περιττὴ γίγνεται ἡ ἰσορία καὶ ἄχρηστος. ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν Ἐμπειρικῶν, ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἰσορούντων προσέχοντες, κρίνομεν τὴν ἰσορίαν. πυνθανομένων δ' ἡμῶν, πῶς τὴν ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων, καὶ κατορθούντων, ὅτε μὴ διὰ φιλοδοξίαν τινὰ φασὶν ὁ ἰσορῶν ἰσορῇ, μήτε διὰ δόγματα πρὸς πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινά, τότε ἀληθὲς εἶναι φαμὲν ἡμεῖς τὸ ἰσορούμενον. πρὸς τοῦτο δὲ ῥητέον, πρῶτον μὲν [εἰ] διὰ μηδὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατηθεὶς δ' ὁ ἰσορῶν ἰσορεῖ· ἄρα γε διότι μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἰσορεῖται, ἀληθές ὄντι τὸ ἰσορηθέν;

Ac Rationalis quidem Historiam ex causa dijudicare poterit. Cùm enim commemorârit quis, homini vasis distentis, gravatisque laboranti profluvium sanguinis superveniens, & morbum & gravitatem terminâsse; hic rei veritatem ad examen revocans, & causam, quæ symptomata intulit; intuetur, & considerat etiam, an profluvium illud hanc causam posset refrenare: Cùm autem gravitatem distentionémque ex plenitudine gigni comperit, plenitudinémque minui à fluxu: tum demum historiam veram esse deprehendit, nec alterius approbatione indigere. Quorumcunque autem non deprehenditur causa, historia per experimentum judicatur. Nam si quis historicè Rationali narret, Portulacam stupori dentium mederi, is ei rei judicandæ, nihil omnino aliud, quàm experimentum adferet. Ad eundem itaque modum Empirico quoque incumbit, per experimentum de historia judicare: At si de ea per experimentum judicet, supervacua atque inutilis fit historia. At enim nonnulli se inquiunt, quia scribentium authoritati credunt, de historia judicare. Nobis autem interrogantibus, quomodo authoritatem Historicorum æstiment, quorum alios in aliis errare vel rectè sentire constat; respondent; cùm scriptor nec inani gloriolâ, nec placitorum suorum affectu, nec altercandi studio rem tradat, tunc sibi id verum sc. quod scripsit, videri. Huic responso respondeo facilè. Primò potuit scriptor ob nihil dictorum, sed proprio errore, rem tradere: Ergo quia nec gloriolæ gratiâ scripsit, nec dogmatum amore, nec contradicendi studio, an siquid mandavit literis, pro vero habendum?

Deinde, cùm eum qui hiſtoriæ auctor ſit, ſapientem volunt Medicum, ab hiſtoriæ cenſura digreſſi de viro ſapienti judicant. Atqui tale judicium Philoſophorum normæ, non Medicorum permittitur. At unde hoc judicium tibi in mentem ſubiit, narratorem hunc, nec gloriæ occupandæ, neque Sectæ colendæ, neque rixandi cauſâ ſcripſiſſe? Adhæc, de ſcriptoris authoritate dum judicant, inſtrumento utuntur, quod ipſi minimè probant. Cum enim aiunt, quandoquidem nec gloriæ ardore, nec litigandi ſtudio ſcripſerit, ideò nimirum illum vera narrare; adducant cauſas, de quibus ſcriptori exhibenda eſt fides. Quare ſi nè ob aliud quid, hoc ſaltem nomine cauſarum perveſtigatio eſt utilis: nec amplius nos, ſed cauſam cur ſit, diligenter extricandam eſſe dicimus: quod & ipſi in hiſtoriæ cenſura videntur facere. Cæterùm nos & quæſtione cur ſit, & omnino cauſâ ad rei narratæ cenſuram utimur; Empirici verò, ad mores narrantis expendendos. At morum dijudicatio Philoſophorum eſt, non Medicorum propria. Quin & Empirici, ne hiſtoria per experimentum judicari debeat, hoc argumento probant: Quemadmodum, quia Cretam eſſe inſulam narrat quis, vos inſulam eſſe comprehendiſtis, tametſi his oculis nunquam videritis. Similiter & nos, ubi multi de iiſdem eadem ſentiunt, ad hiſtoriam judicandam non tam experimento nitimur, quàm multorum credimus exiſtimationi. His tamen ita occurrimus: Nos, Cretam eſſe nè ambigamus, argumentis veriſimilibus promovemur. Quia indè ſc. huc navigârit quis, itémque hinc illuc. Et quia amici ex Creta no-

δεύτερον δ', ὅταν ἰατρὸν σοφὸν ἀξιῶσι τὸν ἱστορήσοντα εἶναι, ἐκβάντες μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, κρίνουσιν ἄνδρα σοφόν. ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δῆλον ὅτι κρίναι, ὅπως μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς τὸ πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται τὸ ἱστορούμενον. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηται κριτηρίῳ ἀποδοκιμαζομένῳ ἐπ' αὐτῆ. λέγοντες γὰρ, ὅπ ἐπειδ' οὐ μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορῆ, αἰτίας ἐκτίθεν, δι' ἃς χρὴ πιστεύειν τῷ ἱστορήσαντι. ὥστε εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοι εἰσὶν αἱ ἐπιζητούμεναι αἰτίαι· καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, ἀλλὰ φαμὲν δεῖν τὸ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἱστορίας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τὸ διότι χρώμεθα, καὶ τοσοῦτον τῇ αἰτίᾳ, εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πράγματος κρίσιν· οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ εἰς τὸ ἐπικρίναι τὸν τοῦ ἱστοροῦντος τρόπον. τὸ δὲ κρίνειν τὰ ἤθη, ἃ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ὄντιν ἴδιον. ἔτι καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, πρὸς τὸ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν. φασὶ γὰρ ὅτι ὥσπερ "ὑμεῖς, διότι Κρήτην νῆσόν ὄντιν, ἱστορούντων τινῶν, κατειλήφατε ὅτι ὄντι τις Κρήτη νῆσος, καί τι αὐτόπται τῆς Κρήτης γεγόνατε· οὕτω καὶ ἡμεῖς πολλῶν περὶ τῶν αὐτῶν συμφωνούντων, ἃ δοκοῦμεν πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν φήσομεν, πεπιστεύκαμεν περὶ τῆς Κρήτης ὅτι ὄντι, ἀπὸ τούτων τῶν εὐλόγων γὰρ ὁρμώμενοι, ὅτι πλεῖ τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ· καὶ ὅτι φίλοι τινὲς Κρῆτες εἰσὶν ἐνταῦθα

ἐνταῦθα, ἢ καὶ πάλιν οἷς ἐπιστέλλομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν διακομίζεται· ἔτι τε ὅτι καὶ πάντες ἄνθρωποι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι καὶ οἱ ἔχθιστοι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν σχεδὸν περὶ οὐδὲν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ὄντες, οἱ ἰατροὶ, καὶ οὐ μόνον οὐ συμφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ὑπεδείξαμεν. διὰ ταῦτα οὖν κριτηρίου τινὸς ὄντος χρεία πρὸς τὸ ἐπικρίνειν τὴν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἐρυθρὸν, ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα, ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται, οὔθ' ἑτέρων τῶν ὑπ' αὐτῶν προπων, ὅτι δὲ Κρήτη νῆσός ἐστι, καταλαμβάνουσι· δῆλον, ὡς ἤτοι οὐ κατειλήφασιν, ὅτι Κρήτη νῆσος ἐγένετο· εἰ δὲ κατειλήφασιν, ἔστι τις ὁ τρίτος καταλήψεως τρόπος. ταῦτα μὲν οὖν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ περιττὴν εἶναι τὴν ὑπ' αὐτῶν θρυλλουμένην ἱστορίαν, εἴρηται. ὅτι δὲ οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν, ὑπὸ ἱστορίας ὠφελουμένου τινὸς ἔχειν κατάληψιν, διὰ βραχέων ἄν τις παραστήσειεν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ μόνον ἐπὶ πλῆθει συμπτωμάτων καὶ ἀριθμῷ γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει, καὶ καιρῷ· ταῦτα δ' ἀναγκαῖον εἶναι ἀδύνατον ἄνευ τῶν σκοπῶν· δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστορία ἀδύνατος ἂν εἴη. ὅτι δὲ καὶ πρὸς τὰ μεγέθη καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν τάξιν διαφέρουσαι θεραπεῖαι γίγνονται, δέδεικται. ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ἐπὶ συμβρομῇ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐκ τῶν αὐτῶν κατασκευάσαι, ὅτι οὐδὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν.

biscum sunt; vicissímque illic alii, ad quos damus literas, retróque accipimus. Adde quod omnes homines, etiam nobis inimicissimi, de Creta uno ore consentiunt. Verùm de Medicinæ rebus nihil ferè convenit apud Medicos, quamvis inter homines perexiguus eorum sit numerus, nec solùm non convenit, verum, ut paulò antè monui, mirifica opinionum contentio est. Hanc igitur ob rem Criterio quodam est opus ad historiæ, quæ in Medicina fit, exigendam fidem. Quod autem dicunt Empirici, eorum, quæ comprehenduntur, alia sensu comprehendi, ut ruborem, alia commonefactione, ut quæ percipiuntur signis, indicatione verò comprehendi nihil: neque etiam alterutro eorum, quos ipsi selegerint; modò, hoc ipsum, quòd Creta sit Insula, comprehendant: nil dubium est, aut eos, quòd Creta erat Insula, non comprehendisse: aut si comprehenderint, tertium quendam supereſſe comprehensionis modum. Atque hæc quidem satis: quibus historiam, quam hii tantopere concelebrant, supervacuam esse convincas. Quòd autem ex ea comprehensio juvantium non paretur, quàm brevissimè fas est argumentis exponere. Quoniam enim observatio (ut antè docui) non modò in genere numeróque symptomatum, sed & in magnitudine & tempore facienda est: Atque horum singula sine scopis enueleari nequeunt: omninò efficitur, historiam nè dari quidem posse. Quòd autem penes symptomatum magnitudines, tempora, & ordinem Medicatio alia, aliáque fiat, anteriùs ostendi. Quinetiam quibus observationem docui nullam fieri ex concursu, ex iisdem facilè evincitur, neque historiam confici.

confici. Neque enim uspiam, observationem quidem facere impossibile est : ea verò quæ non observata sunt, delineare est possibile.

ἐ γὸ δ'που τήρησιν μὴ ποιήσασθαι "ἀδυνάτον ὄζιν, ἀναγράψαι ὄ τὰ μὴ τετηρημένα, δυνατόν ὄζιν.

"δυνατόν

CAP. XII.

De Transitu ad Simile Lemma & Distinctio. Tria Transituum genera convelluntur.

DIsserendum verò deinceps de similium transitu : Cujus quidem subsidium desiderabant Empirici ob causas has. Cùm enim pleraque & infinita prope essent, in quibus observationes oportebat elici, nec minùs infinita viderentur ea, quæ juvant, ex omnibus antè conjunctis nemo quicquam colligere unquam potuit. Hoc erat in causa, cur sibi & historiam deposcerent, & similium transitum. Accedit, quia Rationales adversùs eos dixêre, Artifices omnes copiam in arte, si quid aliud, proponere sibi consuêsse. Vos autem in unoquoque cùm vim tantùm observaveritis, ad medendum inopes accedetis, aut, si plura in eodem observare cogamini, artem adhibebitis nunquam, sed in observando usque & usque hærebitis. Respondent, complacere sibi transitum ad simile, ex quo remediorum copia subministretur. Nam vertiginosus, puta, si sanguine ex casu effuso subinde liberetur, nos eum, inquiunt, notantes, alteri venam apperiemus. Ac primùm sciscitetur quis, unde hoc resciverint, vertiginosum ex sanguine profuso, non casu ipso sanatum esse? Cæterùm contra eos nihil prius dicendum, quàm, quot modis à simili ad simile transitum sumant, indicavero. Transitu se usos aiunt trifariam : A remediis ad remedia, à locis ad loca, ab affectibus

Ἐξῆς ὄ χρὴ τῆς τῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἐδεήθησαν ὄ τῆς τῦ ὁμοίε μεταβάσεως οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τάδε. ἐπεὶ γὸ πλείστα κ) σχεδὸν ἄπειρα ἦ, ἐφ' οἷς ἔδει τὰς τηρήσεις γίγνεσθαι· ἄπειρα ὄ κ) τὰ ὠφελοῦντα· ἀδύνατον δ' ἦν ἐφ' ἅπασι τοῖς πλείοσι αὐτόν τινα τηρεῖν· διὰ τῦτ' ἐδεήθησαν κ) τῆς ἱστορίας, κ) τῆς τῦ ὁμοίου μεταβάσεως. ἔτι τε ἐπειδὴ οἱ Λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐτοῖς φασὶν, ὅτι εἰ καί τιν' ἄλλο οἱ τεχνῖται εἰσὶν ἐσοχασμένοι, κ) τῦ εὐπόρε. ὑμεῖς ὄ ἓν ἐφ' ἑνὶ τετηρηκότες ἄπορoι πρὸς τὰς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα ἀναγκαζόμενοι ἐπὶ τῦ αὐτῦ τηρεῖν, οὐδέ ποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ, ἀλλ' ἔτι τηρήσετε· φασὶν, ὅτι τῇ τῦ ὁμοίε μεταβάσει χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ὑμῖν παρασκευασθήσεται. σκοτωματικὸν γὸ φέρε ἀπὸ καταπλώσεως αἱμορραγήσαντα, εἶτ' ἀπαλλαγέντα τῦ πάθους, τηρήσαντες τῦτον, ἐφ' ἕτερα φλεβοτομίαν χρώμεθα. πρῶτον μὲν ἂν πύθοιτο αὐτῦ τις αὐτῦ, πόθεν κατειλήφασιν, ὅτι διὰ τῆς αἱμορραγίας ἀπήλλακται ὁ σκοτωματικὸς, κ) ὐ διὰ τ' κατάπλωσιν ταύτην; ἀλλ' οὐδέπω λέγειν πρὸς αὐτῦ χρὴ, πρὶν ἂν ἀποδείξαι, κατ' ποίους τρόπους κέχρηται τῇ τῦ ὁμοίε μεταβάσει. κεχρῆσθαι τοίνυν φασὶ τῇ τῦ ὁμοίε μεταβάσει, ὁτὲ μὲν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ὁτὲ δ' ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ὁτὲ δ' ἀπὸ παθῶν

παθῶν ὁπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν οὖν βουθημάτων ὁπὶ βουθήματα, ὡς ὅταν μέσπιλον ἀντὶ μήλου ὁπὶ τὴν δυσεντερικῶν παραλαμβάνωσι. ἀπὸ δὲ τόπων ὁπὶ τόπους, ὡς ὅταν "τὸ ὁπὶ τὴν μυωδῶν ἢ νευρωδῶν τετρημμένον", οἷς φέρε ἀπὸ τοῦ μηροῦ μεταφέρομεν ὁπὶ τὸν βραχίονα. ἀπὸ παθῶν δὲ ὁπὶ τὰ πάθη, ὡς ὅταν ὁπὶ τὴν αἱμορραγιῶν τετρημμένῳ χρήσωνται ὁπὶ αἱμόῤῥου ῥήγματος. καὶ τοσούτους" μὲν ἔν τρόποις" τῇ τῆς ὁμοίως μεταβάσει χρῶνται. ἐρωτᾶν οὖν ἄξιον ὅζιν αὐτοὺς, πρῶτον μὲν ὁπὶ τῶν βουθημάτων, πῶς κέχρηνται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων συμπτωμάτων ὁμοιότητι; οἷς ὅταν τὸ μέσπιλον ἀντὶ τοῦ μήλου παραλαμβάνωσιν, πότερον καὶ τὴν συψιν ὁμοίως ταῦτα ἔχειν νομίζοντες παραλαμβάνουσιν, ἢ ὁρῶντες ὅτι στρογγύλα ὅζιν ἄμφω, καὶ τῇ χροιᾷ, καὶ τῇ ἁφῇ "ὅμοια, εἰ μὲν τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ σύψει, προσέχοντες μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ὁπιζητεῖν σύψεως τὰς αἰτίας, καθ' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα. συκαταλαμβάνει δὴ τῇ τῶν ὠφελούντων δυνάμει καὶ ἢ τῶν βλαπτόντων δυνάμις. ἀλλὰ καὶ πλέον τι ὁπιζητῆται αὐτοῦ δεῖ, ἓν μόνον ὅτι σύφει· πολλὰ γὰρ σύφει μὲν, ἓν τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ· ὡς ἡ λεπὶς σύφουσα, καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνωσθῇ, ὅτι πέπτει καὶ τὸ θερμαίνειν ὠφελεῖ, καταλήψεται, ὅτι τὸ βλάπτον γνῶ, καὶ τὸ ψύχον βλάπτει. εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες ἐρεῖν τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν, ἂν πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ᾖ, ἕτω τὴν ὁμοιότητα λογίζεσθε"; ἆρ' ἀδύνατόν ὅζι, πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια τινῶν εἶναι. ἕτω γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια. ἀλλὰ δηλονότι τῇ τινῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες φήσουσι.

ad affectus. A remediis, ut quando Mespilum vice Cotonei torminosis exhibent. A locis, ut cùm quid in musculosis, partibusve nervosis observatum est Ex. gr. à femore ad brachium transferimus. Ab affectibus denique, ut quando quod ad sanguinis fluxionem probabant, ad ictum Hæmorrhoi accommodâ int. Ac tot modis utuntur similium transitu. Interrogandi ergo sunt primò de remediis, quomodo illis utantur, utrum facultatis similitudine, an symptomatum inhærentium animadversâ? ut quando Mespilum pro malo Cotoneo exhibent, num hæc faciunt, quia perinde penes adstrictionem habere putent, an quia rotunda ambo, & colore, tactuque similia videant. Si facultate adstringendi animadversâ, transire se dicant, fatentur sibi adstrictionis causas, ob quas juvantia prosunt, explorari. Vnâ igitur cum facultate juvantium etiam nocentium addiscitur facultas Quin & iis adhuc amplius quiddam, quam Mespilo adstringendi vim esse quærendum est Adstringunt enim non pauca, quorum id unum non est proprium: velut æris squama adstrictoria est, sed & partes etiam repurgat. Nam si Piper juvare calfaciendo compertum sit, certum est, illud quod tunc offereret, refrigerando offecisse. Si verò symptomatum similitudine spectatâ similia se dicant eligere: rogabimus, utrùm vos, si universa planè symptomata similia fuerint, tum demum similitudinem esse arbitraminì? Atqui, ut aliquorum symptomata sint omnia similia, fieri non potest Sic namque eadem forent, non similia. At enim aliquorum similitudine inspectâ transire se aiunt.

Ergo aut pluribus ſymptomatis, aut paribus ſpectatis, aut paucioribus facietis tranſitum. Si paucioribus; propè omnia ſimilia exiſtent: quia in aliquo conſentient univerſa. Si paribus, pluribúſve, quidni in ſanguinis effluvio, ut Porri comam itidem & Allii, & cæpæ non præbuiſtis? Hæc namque in pluribus conſimilia apparent. Et ad Perniones, cur non ut Rapâ utimini, ſic & Rhaphanis. Et Stomacho imbecillis, pro defectu Abſynthii, quidni propinatur Marrubii ſuccus? Hæc enim vix diſcrepare conſtat. Et ad Hydropicos cur Rhaphani vice non adhibent Rapam? Atque univerſim intuendum, an obſervatis ſit quidpiam ſimile, quod contraria efficiendi vim habet. Ab iis etiam percontandum, an in eiſdem morbis propter ſimilitudinem remediis iſtis utendum ſit. Similitudo verò ſit ſenſibus (ut ipſi opinantur) judicanda. Eodem argumento & reliquos licet tranſitus intercludere. Nunc enim oſtendendum, neque à ſymptomatis eos ad ſymptomata, neque ab affectibus ad affectus tranſire poſſe. Vos enim rogo, ſimilitudinem ſymptomatum num penes facultatem attenditis? At negabunt ſcio. Symptomatum enim non facultatem quærunt, ſed ſimilitudinem ſenſu perceptam. Vtrum igitur ſymptomatum plurium ſimilitudinem, an parium intelligunt. Atqui Phlegmone & Scyrrhus pleriſque ſunt perſimiles, cum tamen curationem prope contrariam nihilque conſentientem poſtulent. Ità & Oedema, Ramex, Struma, ac Meliceris ſimilitudine ſumma conveniunt, medendi ratione diſtant maximè; adde qui venâ ruptâ rejiciunt ſanguinem, cuncta ferè

ἤ τοι ἓν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις, ἢ τοῖς ἐλάττοσι προσέχοντες, φήσομεν, μεταβαίνετε. εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι, πάντα σχεδὸν ὅμοια ἂν εἴη. κατά τί γὰρ ὄζει ἐμφερῆ πάντα· εἰ δὲ τοῖς ἴσοις καὶ τοῖς πλείοσι, διὰ τί ἐπὶ τῶν αἱμορῥαγούντων φήσομεν, ὥσπερ κόμην πράσου κέχρησθε, ὕτως ἀγχὶ καὶ σκορόδου καὶ κρομμύου κέχρησθε κόμην; ὅμοια γὰρ ταῦτα καὶ τὰ πλεῖστα. καὶ ἐπὶ τῶν χιμέθλων, διὰ τί ὥσπερ ραγγύλῃ, ἀγχὶ καὶ ῥαφανίδι; καὶ ἐπὶ τῶν στομαχικῶν, διὰ τί ἀψινθίῳ μὴ παρόντι καὶ ναυτίᾳ χυλῷ ἃ κέχρηνται καὶ πράσῳ; σχεδὸν γὰρ ἀποδέουσιν ἀλλήλοιν ταῦτα· καὶ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν, διατὶ ἀντὶ ῥαφανίδος πολλάκις ραγγυλίδι κέχρηνται; καὶ ἁπλῶς σκοπεῖσθαι χρὴ τοῖς τετηρημένοις ὅμοιόν τι ἐναντίᾳ δυνάμει· καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῶν, εἰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τῶν αὐτῶν νοσημάτων χρήσιμον ὄζει τούτοις· κρίνειν δὲ τὴν ὁμοιότητα τοῖς αἰσθήσεσιν, ὡς ἐκεῖνοι ἀξιοῦσιν. τῷ δ' αὐτῷ ἂν τις ἐπιχειρήματι χρήσαιτο ἐπὶ τῶν λοιπῶν. αὐτίκα γὰρ παραδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ συμπτωμάτων ἐπὶ συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη μεταβαίνειν δυνάνται. πότερον γὰρ φήσομεν τὴν κατὰ τὴν δύναμιν ὁμοιότητα τῶν συμπτωμάτων προσέχετε; ἀλλ' οὐ φήσουσιν· οὐ γὰρ ἐξετάζουσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν αἴσθησιν τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν ἐὰν κατὰ πλείω, ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ; ἀλλὰ χρὴ τὰ πλεῖστα ὅμοιά ὄζει φλεγμονῇ καὶ σκίρρῳ, ἐναντίας δὲ χρὴ καταδέσεως ὁμοίας δεῖν ἀγωγῆς· καὶ οἴδημα, καὶ κήλη, καὶ χοιράς, καὶ μελικήρεις, πολλὴν μὲν ὁμοιότητα σώζει πρὸς ἄλληλα, ὅμως δ' ἡ θεραπεία πάμπολλα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἵματα ἀναλύοντες, τοῖς ἐπὶ ἀναλήψεσιν

"--πόν

ἀνάῤῥησιν ἢ ἀναστόμωσιν ὁμοιότατα πάντα σχεδὸν ἔχοντα τὰ συμπλώματα, ἃ μὲν ἢ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει πᾶσιν. ἕτω μὲν οὖν ἔστιν ὅσον ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἀδυνάτου τοῦ Ἐμπειρικοὺς ἢ τὴν ὁμοίων μετάβασις.

cum iis, qui ex apertione, vel erosione rejiciunt, sortiuntur simillima: nec ideo tamen eadem omnibus curatio accommodata est. Ac rationes quidem, quibus Empiricorum transitum ne fieri posse doceatur, hæ sunt.

CAP. XIII.

De Transitu Rationalium, Theorema primum. Rationales Symptomata rectè distinguunt.

ΕΞῆς δ' ἀκόλουθόν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, πῶς οἱ Λογικοὶ τῇ τῶν ὁμοίων μεταβάσει κεχρῆσθαι δυνῶνται· ὅπερ τινὲς οὐχ ὁμοίων μετάβασιν, ἀλλ' ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. ἡ μὲν γὰρ ὁμοίων μετάβασίν φασι τοῖς Ἐμπειρικοῖς προσήκειν. τὸν δὲ παρακείμενον τῇ τῶν ὁμοίων μεταβάσει τρόπον, ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ὡς τοῦ Λογικοῦ φασι κεχρῆσθαι. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς τὰ ὀνόματα ἐξαμφίβολοντες· τὸ δὲ πρᾶγμα αὐτὸ ὑποδείξομεν, ὅπερ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ὡς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φαμὲν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις, ἄλλα δὲ, τοῖς πάθεσι τόποις, ἄλλα δὲ, ταῖς δυνάμεσιν, ἄλλα δὲ, τοῖς πάθεσιν αὐτοῖς. ταῦτα ὁ Λογικὸς διακρίνει πάντα, καὶ οἷσιν ἐφ' οἷς τε δεῖ τὸ πρᾶον, καὶ ἐφ' οἷς, μή. παρόντων μὲν ἐν τῷ ἄνδρῳ, καὶ μὴ παρόντων, ἃ παρέσπικεν ἡμῖν οὐδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἐχόντων. καὶ παραλλάττειν δοκοῦσιν ἡ σωφρονοῦσα φύσις ἀεὶ τῶν χρησίμων συμπτωμάτων, τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίως ἅπασιν ἡ σωφρονοῦσα. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, ἐπειδὴ ὅτι ἀθρόα τῇ σωφρονούσῃ πρᾶον, καὶ οὐκ ἔχει δυνάμιν διακριτικὴν συμπτωμάτων, παντὸς ὑπερβολὴν ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος συμπτώματος, ὡς ἀναστομούσης ἡ σωφρονούσης, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρήσασθαι ὀφείλει,

SEquitur explicandum, quomodo Rationales utuntur similium transitu, quem quidem non transitum nonnulli, sed analogismum nuncupant. Nam transitum Empiricis solis convenire aiunt: Modum autem qui transitui affinis, quem analogismum vocant, à Rationalibus usurpari. Cæterùm nos iis, qui vocabula immutant, non reluctamur; rem ipsam subjiciamus oculis, cui nomen cuivis licet, pro arbitratu addere. Nos igitur symptomatum alia causis, alia laborantibus locis, facultatibus alia, alia ægrotantibus ipsis consequentia esse volumus. Quorum singula distinguit Rationalis, neque ignorat, ex quibus observare deceat, ex quibus minimè. Ac alia quibus ad medelam nihil utile inest, adsintne, an absint, non laborat: Et quamvis concursus penès inutilia symptomata variatus videtur, perinde tamen iisdem utitur, acsi idem retineretur. Empiricus autem, quia ex confuso concursu observat, neque symptomata discernendi vim nactus est, quocunque illorum deficiente, vel redundante, quasi dissipato ipso concursu, diversa curandi ratione utitur. Ignorat sc. in aliis, pro defectu, excessúque symptomatum,

reipsâ mutari concursum (velut in Phlegmone, Scyrrho, Oedemate & Ramice) in aliis neutiquam mutari. Nam Phlegmone iis qui antrorsum convelluntur, alia videtur, alia, qui retrorsum: sed quia symptoma illud ægrotantis est, non causæ, non loci, non facultatis; idcirco nec efficitur curatio diversa. Verùm & id quoque Empiricum latet, aliquando concursum fieri similem, nec tamen eâdem esse curatione utendum. Ecce enim paria similiáque symptomata, siqui ex venæ ruptione, apertione, vel erosione rejectant sanguinem: singulis etiam, fac, Tussis eadem, rejecti sanguinis copia par, aliáque omnia consimilia, nihilominùs tamen curatio adhibetur diversa. Itaque Rationalis, cui symptomatum utilium, atque inutilium distinctio nota est, sæpe licèt imperitis, dissimilis putatur concursus, eadem medicamenta admovet. Veluti convulsi dicuntur homines antrorsum vel retrorsum, vel æquáliter: quorum singuli varium videntur concursum obtinere. At Rationalis, qui causam agnoscit copiam sanguinis, impingi affectum musculis, morbúmque eundem esse (i. Phlegmonem) eâdem incedet medicandi viâ. Sola namq; symptomata notat, quæ dixi; laborantis symptoma ut inutile, prætermittit. Nam antrorsum, [retrorsum] aut æqualiter convelli, laborantis symptoma est; cujus observatio ad curationem nihil commodi affert; ut neq; emittere lacrymas. Contrà etiam, concursu apparente simili, nec causæ interim distinctione neglectâ, dissimili curatione utitur. Velut in iis, qui ob erosionem, vel ruptionem, cruenta ejiciunt. Rationalis enim cùm symptomata ista dividat ratione eorum,

ἀγνοῶν, ὅτι ἐπὶ μὲν τινων συμπλωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει τῷ ὄντι διαφέρεται ἡ σωμδρομὴ, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς, καὶ σκίρρου, καὶ οἰδήματος, καὶ κήλης, ἐπὶ δέ τινων, οὐκ ἔστι. ἐπὶ γὰρ τῶν ὑπαδοτονικῶν καὶ ἐμφροδοτονικῶν, διαφέρειν μὲν δοκεῖ ἡ φλεγμονὴ, διὰ ἐπεὶ τὸ πάσχοντος ὅτι τὸ σύμπλωμα, ὅτ' αἰτίας, ὅτε τόπου, ὅτε δυνάμεως, οὐκ ἐξαμάρτῃ ἡ θεραπεία. ἀγνοεῖ δ' ὁ Ἐμπειρικὸς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ μὲν σωμδρομὴ ὁμοία ἐστὶν, οὐ τῇ αὐτῇ δ' θεραπείᾳ χρήσασθαι δεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπλώματα ἐπὶ τ' διὰ ῥῆξιν καὶ ἀναστόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν ἀναλόντων αἷμα. ἔστω δ' καὶ βῆχα ἐπὶ παντὸς τῷ αὐτῷ, καὶ τὸ τὸ ἀναχυμὸν πλῆθος τ' αὐτὸ, καὶ τ' ἄλλα ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία διάφορος παραλαμβάνει. ὁ οὖν Λογικὸς, τῷ τ' εὐχρηστίαν, καὶ τῷ ἀχρηστίαν τ' συμπλωμάτων εἰδὼς, πολλάκις ἀνόμοια δοκοῦσης ἐπὶ τοῖς πολλοῖς τ' σωμδρομὰς, τοῖς αὐτοῖς χρήσεται· οἷς ὑπαδοτονικοί τινες λέγονται, καὶ ἐμφροδοτονικοὶ, καὶ τετανικοί· ἔστι διαφέρουσαν τῷ σωμδρομῷ ἔχειν δοκῆσαι· ἀλλ' εἰδὼς ὁ Λογικὸς, φέρε ὅτι πλῆθος αἵματος τὸ αἴτιον, καὶ μυῶν τὸ πάθος, καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα [φλεγμονὴ γὰρ] τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις φροντίζει συμπλώμασιν, τὸ δ' τῶν παρόντος σύμπλωμα ὡς ἄχρηστον παραιτεῖται· τὸ γὰρ ἔμφροδεν ἢ ἐξ ἴσου σωτεῖν δοκοῦν, τῶν πάσχοντος ὅτι σύμπλωμα· πρὸς δὲ τῷ θεραπείαν οὐδὲν χρήσιμον ἔχει παρεφυλαττόμενον, ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ ὁμοίας ἢ τῆς σωμδρομῆς ἐπὶ δοκούσης, οὐδὲν φροντὶ τῷ διάνοιαν τ' αἰτίας διαφόρῳ χρῆσθαι θεραπείᾳ. ὡς ἐπὶ τῶν διὰ ἀνάβρωσιν ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναχόντων. διαιρῶν γὰρ τὰ συμπλώματα ὁ Λογικὸς, καὶ τῷ σφυγμῷ τὸ ἐνδεικνύμενα τὸ

" Lo. σωμδρομὴ

τὸ συμφέρον ἀναφορὰν, καὶ τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων ἀπολαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις βοηθήμασι χρώμενος, πολλάκις διαφόρου ἐν δοκούσης σωφρονεῖν, ὅδε τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. καὶ πάλιν ὁμοίας ἐν δοκούσης διαφόρων θεραπείαν παραλήψεται. οὐ γὰρ θεραπεία σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις τοῖς ἐπιφέρουσι τὰ συμπτώματα αἰτίοις. ὁ μὲν οὖν Λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὅ, τι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν ἐκ ἀγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαιρεῖν ὡς ἔφημεν, τὴν σωφρονοῦσαν. ὁ δὲ Ἐμπειρικὸς ἐπὶ ἀδρὸν σωφρονοῦντα τὰ ὠφελοῦντα πόρρω, τίνι ἐναντιοῦται πέφυκεν, ἀδύνατον εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ τῇ τῶν ὁμοίων μεταβάσει χρήσασθαι, οἷός τέ ἐστιν. κατὰ τί γὰρ τὸ ὠφελοῦν ὠφέλησε, καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ.

quæ indicant utile: atque ex illis tantùm ea, quæ utilia, sibi eligat, cúmque auxiliis uratur, quæ symptomatis obsistere queant, plerunque etiam diverso apparente concursu, nihilominus eidem curandi rationi insistet: contrà verò in concursu simili dissimilem curandi adhibebit modum: Curatio enim nil aliud est, præterquam remedium, quod causis, quibus symptomata invehuntur, obsistendi vim habet. Ac ille sigillatim remedia singula tenet, quæ morbificis obstant causis, & cui etiam symptomati adversentur, non ignorat; eò quòd concursum, quo modo docui, partitus est. Empiricus autem, qui in concursu symptomatum confuso juvantia notat, quid cuique resistere comparetur, judicare nescit: quo ignorato, quomodo similium transitu utatur, nunquam viderit. Fatetur enim ipse quâ ratione juvantia juvent, ignorare se.

CAP. XIV.

Theorema secundum. Rationalis ex Symptomatum distinctione transitum facit.

Πόθεν οὖν, φαίη τις ἄν, τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγινώσκει ὁ Λογικός; ῥητέον, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς "ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορᾷ. εἰδὼς γὰρ, ὅτι τάδε μὲν τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ συμφέρον "ἐνδεικνυμένων σκοπῶν, τὰ δὲ ἔκ ἐστιν τοιαῦτα, τὰ μὲν χρήσιμα παραφυλάξει, τὰ δὲ "ἄλλα παρεμπεσεῖται. ἐκ δὲ τῶν χρησίμων συμπτωμάτων καταλήψεως, καὶ τὸ δύνασθαι τῇ τῶν ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι παρέσται. ἔστι δ' ὅτε ἐκ ὅλην τὴν θεραπείαν μεταφέρει, ἀλλὰ μέρος τι αὐτῆς, ὡς γὰρ τὰς σωφρονούσας καταδιαιρεῖ", οὕτω καὶ τὰς θεραπείας.

VNde igitur Rationalis (inquies) symptomata utilia secernet ab inutilibus? Respondeo, ad indicantes eum scopos referendo id facere. Quoniam enim novit, symptomatum alia significare posse scopos, qui juvantia indicent, alia non posse: si qua utilia sint, captat singula, cætera prætermittit. Ex utilium autem symptomatum comprehensione nata est facultas transeundi ad simile. Interdùm autem non totam curationem transfert, sed particulam indè sumptam. Sicut enim concursus ipsos distinguit, ità & rationes curandi.

" ἐνδεικνυομ—

" ἐνδεικνυομ—

" ῥεῖν

Atque ex remediis in medendo adhibitis, perbellè novit ea, quæ symptomatis obstent à causa allatis, quæ à loco, quæ à facultate productis. Nam quia symptoma hoc novit à causis enasci, illud à locis, à facultate aliud: Atque à causa indicari auxilii genus, à loco utendi modum, à facultate, (ut ità loquar) mensuram: Profectò si eadem causa sit, causámque symptomata planam faciant, nec tamen idem sit locus, aut facultas; idem exhibebit remedii genus, locum utendíque rationem mutabit. Quòd si causa diversa sit, locus & facultas eadem; auxilii genus afferetur non idem, utendi ratio eadem, eadémque mensura retinebitur; Quoniam igitur Rationalis & concursus & curationes eleganter partiri didicit, potest ex concursuum similitudine inductus, partes curationis aliquas, prout ipsi videatur, transferre. Empiricus autem, qui neque causam, nec symptomata, quibus causa, locus, aut facultas indicatur, curiosiùs investigat; huic operi præstando par erit nunquam: eadémque de causa, nec transitu similium uti poterit. Neque enim compertum habet, quâ in re sibi assimilentur concursus. Ideóque nec curationem distinguere potest, neque remedium, quod præsenti symptomati occurrat, exhibere. Hoc enim si posse se dicat, (symptomata (inquam) concursuum, curationémque distinguere) quatenus quodque prodest, officítque dignoscens, causarum se abditarum speculatorem fatebitur: quod si fecerit, remedia posse ab indicatione se accipere non negârit.

καὶ οἵδέ πνα μὲν τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ βοηθημάτων ἐναντιοῦσθαι τοῖς ὑπὸ τῶν αἰτιῶν ὅπη διεφθαρμένοις συμπτώμασι, πνὰ δὲ τοῖς ὑπὸ τῶν τόπων, ἢ τῶν δυνάμεων. εἰδὼς γὰρ, ὅτι τόδε μὲν ὑπὸ τῶν αἰτιῶν ὄζει τὸ σύμπτωμα, τόδε δὲ ὑπὸ τῶν τόπων, τόδε δὲ ὑπὸ τῆς δυνάμεως· καὶ ὅτι ὑπὸ μὲν τῶν αἰτίων τὸ γένος τοῦ βοηθήματος ὑποφαίνεται, ὑπὸ δὲ τοῦ τρόπου τὸ μέτρον· τοῦ μὲν αὐτοῦ αἰτίου ὄντος, καὶ τῶν δηλωτικῶν τοῦ αἰτίου συμπτωμάτων φαινομένων, τοῦ δὲ αὐτοῦ τόπου μὴ ὄντος, μὴ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, τὸ μὲν αὐτὸ γένος παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ μέτρον οὐκ ἔτι. εἰ δ' αὖ πάλιν μὲν μὴ εἴη τὸ αὐτὸ, ὁ δὲ τόπος ὁ αὐτὸς, καὶ ἡ δύναμις ἡ αὐτή· τὸ μὲν γένος οὐκ αὐτὸ παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ ἂν ἱκανὸς ὄζοι μεείζειν ὁ λογικὸς τάς τε σωμδρομὰς καὶ τὰς θεραπείας, δυνάμει) κατὰ τὰς ὁμοιότητας τῶν σωμδρομῶν κινούμενος, μέρη πνὰ τῆς θεραπείας κατὰ τὸ ἐοικὸς μεταφέρειν. ὁ δ' ἐμπειρικὸς, μήτ' αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ αἰτίων συμπτώματα, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως πολυθεαγμονῶν, τοῦτο ποιεῖν οὐκ οἷός τε ἔσαι. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δυνάμει). κατὰ τί γὰρ αἱ σωμδρομαὶ ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἀγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταλαμβάνειν δύναται, καὶ συμπλέκειν τὸ δυνάμενον ἐναντιοῦσθαι παρόντι συμπτώματι βοήθημα. ἐὰν γὰρ τοῦτό φησι δυνατὸν εἶναι, λέγω δὴ μεείζειν τά τε τῶν σωμδρομῶν συμπτώματα, καὶ τὴν θεραπείαν, ἐπισκόπου καθ' ὅτι ἕκαστον ὠφελεῖ καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸν εἶναι ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο καὶ ἀπ' ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατὸν εἶναι, λαμβάνειν ὁμολογήσει.

CAP

CAP. XV.

Summa Disputationis contra Empiricos.

Ἀδυνάτων οὖν ὄντων τῶν εἰδεποιούντων τὴν τῶν Ἐμπειρικῶν αἵρεσιν, τηρήσεως, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως, τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον ἀπὸ λόγου καὶ ἀδυνάτου κατ' αὐτὸ ἐπεδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδὴ τοῦ λόγου χρεία τῷ διακρίνοντι, ἐφ' οἷς δεῖ συμπλώμασι τὰς θεραπείας ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς παρεληλυθόσι τε καὶ παροῦσι τῷ νοσοῦντι οἴονται δεῖν τηρεῖν. ἀδυνάτου δ' ὄντος πλειόνων ὄντων, πάντα πάντως ἐκ ὄντος τυχεῖν δυνατὸν ὄφειν, ἵν' ἡ αὐτὴ χρήσῃ συμβολή. λέγω δὲ χρῆσθαι συμπλωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν, καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν, καὶ καιρὸν, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δ' ἱστορίαν περιττὴν μὲν, διότι τῇ πείρᾳ ἐπικρίνει τὰ ἱστορήματα. ἀδύνατον δὲ, διότι μήτε μεγέθη συμπλωμάτων, μήτε καιροὺς δύνασθαι φράσαι τοῦ ὠφελοῦντος καταλήψεις χρήσεσθαι ἃ δύνανται. τὴν δὲ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν διαβεβλήκαμεν, δι' ὧν ἐπεδείξαμεν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν κατασκευάζειν, ἐπὶ τὴν τῶν δυνάμεων βλαπτόντων ἢ ὠφελούντων ἐξέτασιν.

CVm igitur obſervatio, hiſtoria, & tranſitus (quibus Empiricorum formatur Secta) dari nequeant: Obſervationem, ſi ratiocinatione vacet, inutilem eſſe, neque conſiſtere per ſe poſſe docui. Inutilem, quia rationis exigitur uſus, quâ quibus ſymptomatis curatio adhibenda ſit, internoſcas; neque enim obſervationem de ſingulis (quæ præterierê, quæ laboranti adſunt) faciendam putant. Conſiſtere non poſſe, quia, cùm plura exiſtant, nunquam omnia tu poteris, quo idem fiat concurſus, reipſâ conſequi. Ver. gr. ſymptomatum genus idem, eundem numerum, magnitudinem, ordinem, tempus, & id genus alia. Hiſtoriam verò ſupervacuam quidem oſtendi, quòd quæ illic traduntur, experientiâ comprobantur. Fieri autem non poſſe; quia nec magnitudines ſymptomatum, nec tempora commemorare poteſt, extra quæ juvantium comprehenſio non acquiritur. Denique ſimilium tranſitum non aliis argumentis diſſipavi, quàm quibus ipſum docui ad facultates nocentium vel juvantium exquirendas oportere dirigi.

CAP.

CAP. XVI.

Methodicorum dogmata quæ cum aliis Sectis communia: quæ ipsorum propria.

QVoniam igitur contra Empiricos summatim dixi: iam indè cum Methodicis dimicandum est. Quos si oppugnatum veris, quæ omnium sectarum communia sunt, concedere oportet; quæ hi contra alios senserint, argumentis frangere. Atque Empirici quidem adversus Methodicos, juvantia contendunt ab indicatione sumi non posse: Nos indidem posse sumi concedimus; sed ab apparentibus indicationem nasci, annuemus nunquam. Deinde Methodicis dabimus, indicationem nec ab uno symptomate, nec à pluribus duci; symptomata esse prorsus inutilia, neutiquam largiemur. Nam illa nobis plerunque indices videntur eorum, quæ remedia indicare possunt; ad indicationem autem ipsa inutilia videntur. Methodicorum verò rationes hæ sunt: Quia symptomata (inquiunt) eadem sunt, affectus autem, quibus hæc adjunguntur, diversi, non eâdem utimur ratione medendi: velut in Phrenitide, quæ adstrictione, quæque fluxione gignitur. Et vicissim, si affectus iidem, symptomata diversa sunt, eâdem, inquiunt, curatione utimur: velut in pleuritide, ac Phrenisi, modò utrique affectus per adstrictionem fiant. Quoniam igitur symptomatis iisdem diversâ curatione utimur; diversis autem, aliquando eâdem; idoirco symptomata ad medendum, aiunt, nihil quicquam facere. Sublatis namque affe-

Ἐπεὶ ἓν ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀντειρήκαμεν τοῖς Ἐμπειρικοῖς, ἔξεστι πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς ῥητέον. χρὴ γὰρ ἀντιλέγοντα αὐτοῖς, τὰ μὲν κοινὰ πάντων αἱρέσεων συγχωρεῖν, τὸ δὲ διαφέρον ἐκείνων ἀναιρεῖν. οἷον ὧν ἓν Ἐμπειρικοὶ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν, πειρᾶσον) ἀδύνατον ἀποφαίνειν ἀντιλέγοντες τοῖς Μεθοδικοῖς. ἡμεῖς γὰρ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν, δυνατὸν εἶ) συγχωροῦμεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τὴν ἔνδειξιν γίγνεσθαι, οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν αὐτοῖς. ἔτι κἀκεῖνο συγχωρήσομεν τοῖς Μεθοδικοῖς, τὸ, ἀπὸ συμπτωμάτων, μήθ' ἑνὸς, μήτε πλειόνων ἔνδειξιν γίγνεσθαι. ἐκεῖνο δ' οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν, τὸ, παντάπασιν ἄχρηστα εἶ) τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν πολλάκις δηλωτικὰ γίγνεσθαι τὰ συμπτώματα, τοῦ συμφέροντος ἐνδείξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔνδειξιν παντάπασιν ἄχρηστα εἶ) τὰ συμπτώματα πίστεώς τινας οἱ Μεθοδικοὶ φερόμενοι) λόγους φασὶ γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, οἷον ὅτι φρενίτιδι καὶ πλευρίτιδι τοῖς αὐτοῖς χρώμεθα, τῆς τε κατὰ ῥοὰς καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων τῶν παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ φασὶ χρώμεθα ὡς ὅτι πλευρίτιδι, καὶ φρενίτιδι ἐὰν ἀμφότερα κατὰ σύγκρασιν τὰ παθήματα. ἐπεὶ ἓν καὶ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφορᾶσιν ἀγωνίᾳ χρώμεθα, καὶ διαφερόντων ἐστὶ ὅτε τῇ αὐτῇ διαιτητῇ ἄχρηστα παντάπασιν εἶ) φησὶ δὲ

ραπεύ-

ραιρεῖν τὰ συμπλώματα. ἀναιρεμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναιρεῖ καὶ τὰ συμπλώματα, καὶ σωιζομένων, σωίζα. καὶ διὰ τοῦτο, τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶ φασὶν, ἐφ' οἷς σωιζομένοις ταῦτα γίνε, καὶ λυομένοις, λύε. τὰ δὲ συμπλώματα ἄχρηστα, ὠφελείαν ἰσχυὰ ἐπὶ αὐτῶν ἔχοντα. εἰ δὲ καὶ ἐνδείκνυσθαί φασὶ τὰ συμπλώματα, ὠφελὲν συμφέρον, ἀλλὰ βλαβερόν τι μᾶλλον ἐνδείκνυ. ὡς ὁ πυρετὸς τὸ ψύχειν, ἢ νὴ διά γε τοσοῦτον φέρειν ποτόν· ἢ ὀπωρινὰ οἶνε καὶ βαλανεῖε, τὸ διδόναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν συμπλώματα ἤτοι ὠφελὲν ἐνδείκνυ, ἢ ὠφελὲν τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐμβλαβές, διὰ τοῦτο τὰ μὲν συμπλώματά, φαμὲν, διορθούμεθα· τὰ δὲ πάθη ὡς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ τοιούτοις τινὰς λόγοις πρὸς ἔνδειξιν τοῦ, μὴ εἶ τὰ συμπλώματα τῶν συμφερόντων· εἰ τὸ αὐτὸ ἐναντίον οὐκ ἐνδείκνυ· οἱ δὲ δυσφορούντες ἐπὶ ψυχρότητι καὶ ῥύσει, τῶν ἐναντίων δέον· ἀπὸ δυσφορίας ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίνε. ἀναστρέψαι δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι ὅτι ὠφελὲ πάθος ἐνδείκνυ, οὕτως· εἰ οἱ ψυγμοὶ τὸ σῶμα ὑπὸ κρύους καὶ διαφθορᾶς, διαφόρων δέον· τὸ δ' αὐτὸ, διαφόρων ἐνδεικτικὸν οὐ γίνε. οὐκ ὑποδείκνυσιν ἡ ψύχωσις τὸ συμφέρον. ὁμοίως ἐρωτῶσιν οὕτως οἱ Μεθοδικοί· εἰ τὰ διάφορα, τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυ. οἱ δὲ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες τὸ αὐτό ὅτιν "ὅτε ἐνδείκνυσι, ὑπὸ πυρετοῦ καὶ βηχὸς, ἔνδειξις οὐ γίνε. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέφομεν· εἰ καὶ οἱ χρεβλούμενοι καὶ χαλώμενοι ὑπὸ χολῆς, τῶν αὐτῶν δέον. τὰ δὲ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυ. ὑπὸ στρόφου καὶ ῥύσεως τὸ συμφέρον οὐχ ὑποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινὰ πρὸς τὸ ἄχρηστα ἐπιδεῖξαι τὰ συμπλώματα προφέρονται οἱ Μεθοδικοί.

"διωθ— "ὅ, τι

ctibus, unà interire symptomata: positis autem, & ipsa permanere. Atque hanc ob causam, affectus esse utiles dicimus; quippe quibus constitutis, oriuntur hæc, dissolutis, intereant. Symptomata verò inutilia prorsùs, quia in seipsis nihil obtinent virium. Quòd si symptomata indicare concedant; at utile nihil volunt, imò noxium indicare: veluti Febris aut refrigerationem indicat, aut potus exhibitionem: Et vini vel balnei desiderium, ut vinum propines, vel in balneum ducas. Quoniam ergo symptomata aut nihil indicant, aut nihil utile, sed noxium potiùs, ea-propter symptomata rejicimus (inquiunt) morbos, quasi qui juvantia indicare possint, admittimus. Porrò Dialecticas quoque ratiunculas rogant, quò symptomatis doceant nihil juvantium notari. Si idem non indicet contraria; qui verò adstrictione fluxúque vexantur, contraria efflagitent. A vexatione ista, juvantium indicatio non elicitur. Sed rationem hanc revibres facilè; morbúmque nihil indicare, hoc pacto ostendas: Si diversa postulent ii, quibus corpus à frigore & corruptione adstrictum est: Idem verò, diversa indicare nequeat: nec adstrictio subindicabit, quæ juvant. Aliter etiam interrogant Methodici sic. Si discrepantia non indicent idem: Febricitantes verò & tussientes aliquando idem indicent; A Febre igitur & Tussi non accipietur indicatio. Nos autem ità retorquemus. Si Bile adstricti & laxati, remedia postulent eadem; Discrepantia verò idem non indicent; Ab adstrictione & fluxu non indagabitur juvans. Atque hæc ferè attexunt Methodici, quibus symptomata inutilia esse demonstrent.

CAP. XVII.

Contra Methodicos, Theorema primum. Symptomata ad indicandum conferre.

NObis autem id primò explicandum; Methodicos ex iis quæ agunt, ſymptomata eſſe utilia fateri: Quam utilitatem ferant, poſteà cùm Rationalis explicabitur Secta, commonſtrabimus. Quod igitur illi ſymptomata putent ad medendum facere, ex hiſce conſtet. Præcipiunt enim quoquo modo inſanientes contineri in tenebris, ſive ex effluxu inſaniant, ſive adſtrictione; (quippe lucem putant ad inſaniæ vehementiam facere:) Lethargicos contrà detineri in luce, ſive adſtrictione, ſive fluxu laborent: Lethargo enim tenebras augmentum addere. Si ergo ſymptomata nihil indicent; cur (inquam) homines ex adſtrictione inſanos in tenebris claudunt, cùm adſtrictionem augeant tenebræ? Cur eos, qui ex fluxu Lethargici, in luce detinent, cùm fluxio concitetur à luce. In his enim negligere prorſus videntur affectus, ſoláque ſymptomata intueri. Hæc igitur quo tandem pacto inutilia ſint, quorum tanta eſt vis, ut ſcopos medendi negligere cogant, neque negligere tantùm, ſed & contrà, quàm quæ à ſcopis indicantur, facere? Etenim adſtrictio, laxandum eſſe indicat: Hii verò Deliros in tenebris clauſos non relaxant, adſtringunt potiùs. Et fluxu cohibitionem indicante, hi illos, qui ex fluxu lethargici, educendo in lucem, fluxionem augent. At replicant forſan: Remedia hæc ægris, non quia ſymptoma

Ἡμεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδείξομεν, ὅτι δι' ὧν πράττουσιν αὐτοὶ, ὁμολογοῦσι μὴ εἶναι ἄχρηστα παντάπασι τὰ συμπτώματα. πλὴν ὅ γε χρείαν, ἣν παρέχεται τὰ συμπτώματα, πραγματικῶς ἐν τῇ ἐνδείξει τῆς Λογικῆς αἱρέσεως ἀποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ Μεθοδικοὶ, ἐκ τῆδ' ἄν τις γνοίη σαφῶς. ἀξιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς ὁπωσοῦν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, ἐάν τε διὰ ῥῦσιν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν παραπαίωσιν· τὸ γὰρ φῶς οἷον ἐπεγείρειν τὴν παραφροσύνην. τοὺς δὲ ληθαργικοὺς οὐκ ἐν αὐτῷ καταπλίνειν φασὶ δεῖν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν, ἐάν τε διὰ ῥῦσιν καταφέρωνται. τὸ γὰρ σκότος οἴονται συλλαμβάνειν τῇ καταφορᾷ. πῶς ποτ' οὖν, φαμὲν εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα, τοὺς διὰ στέγνωσιν παραπαίοντας ἐν σκότει κατακλίνειν, τὸ σκότος ἐπιτείνοντος τὴν στέγνωσιν; καὶ πάλιν τοὺς διὰ ῥῦσιν ληθαργικοὺς ἐν αὐγῇ ἀπὸ ταύτης ἐπιτεινομένης τῆς ῥύσεως; ὅτι γὰρ περὶ τοιούτων ἀμελεῖν μὲν ἐοίκασι παντάπασι τῶν παθῶν, προσέχειν δὲ ψιλοῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἰκὸς ἂν ἄχρηστα, ἃ γε τοιαῦτα φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα, ὥστε καὶ ἀμβλύνειν ἀναγκάζειν τὴν ἀποκειμένων σκοπῶν, καὶ μόνον ἀμβλύνειν, ἀλλὰ καὶ τἀναντίον πράττειν τοῦ ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένου; ἢ μὲν γὰρ στέγνωσις χαλᾶν ἐνδείκνυται· οἱ δ' εἰς τὸ σκότος παραπίπτοντας συγκλείοντες, καὶ χαλῶσι, στέγνωσι δὲ τὸ ἐναντίον καὶ τῆς ῥύσεως σέλλειν ἐνδεικνυμένης, οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥῦσιν ληθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες, τοῖς αὐτοῖς ἐπιτείνασι τὴν ῥῦσιν. πρὸς ταῦτα λέγομεν· οὐκ ἐπειδὴ

ἐπειδὴ τὸ σύμπλωμα ἐνδείκνυ), ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτενδείκνυτο ἡμῖν τὸ σύμπλωμα, καὶ ἐκωλύει προσλαμβάνειν, ὅσῳ ὁ σκοπὸς ὑπενδείκνυσι. τὸ γὰρ ἀνυπενδείκνυμενον λέγεται, ἐνδείκνυσθαι μὲν τὸ συμφέρον, μὴ ὑπηρετεῖν δ' ὀφείλειν, ὅσῳ παραγορεύει τὸ πάθος. ἀρ' οὖν τοῦτο φαμὲν ἡμεῖς, ὅτι ἐπεὶ τὰ ἀνυπενδείκνυμενα ἄχρηστά ἐστι, καὶ ἡ δύναμις, ἣ μὴ ἐῶσα πολλάκις, ὁ ἐνδείκνυ) ὁ σκοπὸς, προσλαμβάνειν, ἄχρηστ' ἂν εἴη. ἀλλὰ δύναμιν ὑπισκοπεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας προσληψομένους. καίτοι αὐτενδείκνυ) καὶ ἡ δύναμις· ὥσῳ δ' ἂν ἡ δύναμις αὐτενδεικνυμένη δι' ἄχρηστον εἶ) νομίζετε, ἀναίσχυντον ἔστιν ὑμῖν καὶ τὰ συμπλώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶ). ἀρ' οὖν τοῦτο ἦ, καὶ γελοίως τὸ σκότος ὑπὸ τῶν φρενιτικῶν προσλαμβάνεσθαι. εἰ γὰρ τὸ σκότος ὑπτείνει τὴν ἔγνωσιν, ὑπτιαζομένη ἦ ἡ ἔγνωσις ὑπτείνει· παρακοπὴν [ὑπτείνει γὰρ καὶ ἀΐει τὰ συμπλώματα τοῖς πάθεσιν] δηλονότι τὸ ἐναντίον θεραπεύσειν, ἃ δεῖ. παροξύνοντα γὰρ τὸ πάθος προσαύξουσι καὶ πλὴν προσκοπήν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπλωμάτων τοιοῦτος ὁ λόγος.

indicat, exhibere se, sed quia contra-indicet, non autem exhibendum vetet, quod indicat scopus. Id enim contra-indicans vocant, quod quidem indicat utile, nec tamen id suadet, quod affectus hortatur fieri. Quibus ità occurrimus nos: Si contra-indicantia inutilia sint, etiam facultas, quæ sæpe vetat, quod scopus exhibere monet, pro inutili putanda est: At enim facultas (ais) quia utile ad medicandum præbet, animadversionem poscit. Verùm ipsa etiam facultas contra indicat. Quemadmodum igitur facultatem, quæ contra indicat, perquàm utilem censetis, similiter & symptomata utilia esse fateamini necesse est. Accedit, quod ridiculè admodùm Phreniticis præscribunt tenebras. Nam si tenebræ adstrictionem augent, hæc verò aucta, delirium auctius facit (symptoma enim unà cum affectu augetur, remittitúrque.) Profectò hii contrà quàm oportuit, hæc agunt: quandoquidem ea, quæ affectum, delirium quoque exacerbant. Ac de symptomatis dictum hactenus.

CAP. XVIII.

Theorema secundum. Morbos non indicare.

ΟΤι δ' οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἴονται οἱ μεθοδικοὶ, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπειρῶντο ὑποφαίνειν ἄχρηστα τὰ συμπλώματα, διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς ὅτι μηδ' ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν· φαμὲν γὰρ, ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν αἰτίων, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ἰχωρείας γὰρ ἔν τι πάθος ἐστὶν,

QVòd autem nec juvantia affectus indicent (ut opinantur Methodici) quibus illi argumentis symptomata esse inutilia contendunt, iisdem nos ex affectu juvantia non indicari monstrabimus. Sic enim sentio si affectus iidem sint, causæ verò diversæ; eandem curationem non admitti. Vrinæ namque suppressio, affectus quidem est, cui si

calculus sit in cauta, exscindimus: Si Phlegmone, cataplasma ponimus: Si nimia Vesicæ tensio, Cathetera indimus; vel (ut Erasistratus) ægro in genua reclinato, extremitatem Vrinariæ Fistulæ Sale-nitri attingentes, & cætera quis nescit. Quod si ab affectibus juvantium indicationes emanent, siquidem affectus idem esset, etiam ejusdem juvantis eædem forent indicationes, (At non sunt eædem) nec contrà diversi affectus remedium idem indicaverint. Nunc autem si causa eadem sit, affectus diversi; eâdem nos curandi ratione incedimus. Nam Choleræ atque Icteri affectus discrepare fatentur ipsi, quibus illa fluxilis, hic adstrictus videtur: In utroque tamen adhibetur inanitio. Quoniam igitur sublatis causis, afferuntur affectus; & positis, constituuntur; Et adhæc discrepantibus causis, tametsi affectus iidem sint, diversâ curatione utimur eâdem autem utimur si causæ eædem; quantûvis affectus discrepent; non immeritò nos affectus, causas, locósque laborantes exquirimus. Possumus autem ex his assimile probare quid: Eundem affectum sc. (velut adstrictum) ex discrepantibus nasci causis. Nam & ignis si inciderit, superficiem densat; & similiter frigus; At quamvis hic idem sit affectus, nos, propter causarum differentiam, diversâ utimur curatione. Illum enim qui ab igne fit, Fomentis, & Cataplasmatis, atque iis, quæ Crustas separent, sanum facimus: Hunc autem qui à frigore; calefactoriis, attrectationibus, frictionibus, atque id genus aliis. Si verò laxatorio atque eodem curandi genere utrumque excipiendum dicant, ità differemus. Si curandi

ἀλλ' αἱ μὲν διὰ λίθου γίνηται, λιθοτομοῦμεν, αἱ δὲ διὰ φλεγμονὴν, καταπλάσσομεν, αἱ δ' ὑπὸ διάτασιν κύστεως, καθετῆρι χρώμεθα, ἢ ὥσπερ ὁ Ἐρασίστρατος ἀναπίπτοντες ἐπὶ γόνατα τὰ ἀῤῥωστοῦντα ἀφεστήκασιν ἄκρον τὸ ἐξωτῆρος περσαλπίζοντες, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δέ γε ὑπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐξ-
10 ίστανται, τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, καὶ συμφερόντων αὐτῶν αἱ αὐταὶ ἐνδείξεις ἐγγίγνονται [ἐγγίνονται δὲ] ἀλλ' αἳ τὰ διαφέροντα πάθη τὸ αὐτὸ ἐνεδείκνυντο. νυνὶ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἕξεως αἱ πάσας, τῶν δὲ παθῶν διαφερόντων, τῇ αὐτῇ θεραπείαν παραλαμβάνομεν. χολέρᾳ γὰρ καὶ ἴκτερῳ
20 διαφέροντα πάθη, ἐνδὲν ὁμολογοῦσιν οἱ αὐτοί, ὅτι τὸ μὲν ῥευστὸν, τὸ δὲ ῥωστὸς, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων κένωσιν παραλαμβάνομεν. ἐπεὶ οὖν ἀναιρουμένων τῶν αἰτιῶν, συναναιρεῖ καὶ τὰ παθήματα, καὶ συνισαμένων, συνίσαται· καὶ ἐπ διαφόρων μὲν ὄντων τῶν αἰτιῶν, κἂν τὰ αὐτὰ πάθη ᾖ, διαφόρῳ χρώμεθα τῇ θεραπείᾳ· τῶν δ' αὐτῶν ὄντων αἰτιῶν,
30 κἂν τὰ πάθη διάφορα ᾖ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα· διὰ τοῦτο τά τε πάθη, καὶ τὰ αἴτια, καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἐξετάζομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑποδείξαι τὸ ὅμοιον· ὑπὸ διαφερόντων αἰτιῶν, τὸ αὐτὸ πάθος γινόμενον, οἷον πῦρ τε γὰρ ἀφίσταται, ὑποπυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κρύος ὁμοίως.
40 ἀλλὰ, καί τι τῶν αὐτῶν παθῶν ὄντων, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρώμεθα, διὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ πυρὸς καταστάσεσι καὶ καταπλάσμασι πῖσαι τὰς ἐξαίφνης ἀποσπᾶσαι δυναμένοις ἰώμεθα· τὸ δ' ὑπὸ κρύους, πνεύμασι, ἀγγλίσι, ἀποξύσμασι, καὶ ὁμοίοις ποιοῦν. εἰ δὲ χαλαστικῷ φήσουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων καὶ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν παραλαμβανέναι, φήσομεν,

ὅτι

ὅτι εἰ μηδὲν διαφέρουσι ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἐναλλάττοντες οὐδὲν ἁμαρτήσομεν. ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπὸ πυρὸς πνεύζομεν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ὑπὸ ψύχους καταπλάττομεν, καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐφόδους ποιοῦσι φαρμάκοις χρώμεθα ἐπ' αὐτῶν. ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν τοῦτο· βλάπτον γάρ. διόπερ οὐ τῷ αὐτῷ θεραπευτέον ἐστὶ ῥητέον. ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ αἴτιον διάφορα ἀποτελεῖ πάθη· διὰ γὰρ πλῆθος οἱ μὲν φλεγμαίνουσιν, ἡ δὲ φλεγμονή, στάσίς ἐστιν· ἄλλοι δ' αἱμορραγοῦσιν, αἱ δ' αἱμορραγίαι ῥύσεις εἰσὶ, ἀλλὰ φορὰ τῆς διαφορᾶς τῶν παθῶν, οὐκ ἐξαλλάττει ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ πάθει. οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀποτελούντων ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, χρὴ τὰς ἐνδείξεις γίνεσθαι. τὰ δὲ πάθη παραδέχονται μὲν, ὡς αἴτια, οἱ Μεθοδικοὶ, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ὄντι ποιητικά, ἀλλ' οὐχ, ὡς αἴτια εἶναί φασιν, ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὡς κοινότητες. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸ αὐτό, φασι, καὶ ὡς αἴτιον εἶναι καὶ ὡς κοινότητα, καὶ ὡς ἕτερα. ὡς γὰρ τὸ μᾶλλον γλυκὺ καὶ ὁρατὸν καὶ ἁπτόν ἐστιν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶναι, οὐ καθ' ὅσον τῇ ἁφῇ ὑποπίπτει γλυκὺ λέγομεν. οὕτω καὶ τὰ πάθη, οὐδὲν κωλύει εἶναι μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶναι δὲ καὶ ποιητικά τινων. ἀλλ' ὅταν, φασι, λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτὰ, οὔτε ὡς ἀποτελέσματά ἐστιν, οὔτε ὡς ποιητικά τινων, ἐνδείκνυσθαι λέγομεν, ἀλλ' ὡς κοινότητας. ὡς οὖν τὰ συμπτώματα οἱ Μεθοδικοὶ, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόντων γίνεσθαι τὰ αὐτὰ, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ ὁρῶμεν ὑπὸ διαφερόντων αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, διαφέροντα,

genus nequaquam differat, id si permutetur, nihil errabimus; sed affectum, qui ab igne fit, iisdem calfaciemus; qui à frigore, iisdem Cataplasmatis imbuemus, ipsique medicamina, quæ ad crustas faciunt, adhibebimus. At hoc nemo fecerit, quia magno esset malo: quare nec eandem hic curationem expetere dicendum est. Ampliùs ex eadem causa diversi oriuntur affectus. Plenitudo namque aliàs Phlegmonem parit, quæ adstrictio quædam est; interdum profusiones sanguinis; quæ fluxiones vocantur. Nec tamen eâ gratiâ, quia discrepant affectus, curatio est diversa. Nam in utrisque evacuatio videtur solutio, quæ utrique affectui contraria est. Neque enim ab efficientibus, sed ab effectis, quomodo & ipsi profitentur, indicationes accipiendæ. Affectus autem pro causis habent Methodici; (quia symptomata ab ipsis fiunt) at non quâ causas eos vocant, sed quâ communitates sunt, indicare. Nihil autem obstare, quin eadem res pro causa capiatur, pro communitate, pro alio quolibet. Vt enim malum gustatile idem est visibile, & tactile: cùm autem dicitur dulce, non quâ sub tactum cadit, ità dicitur: similitèr & affectus aliorum effecta esse, aliorum efficientia, quid quæso impedit? Cùm autem indicare asserimus (inquiunt:) nos non quâ effecta vel efficientia, sed quâ communitates sunt, indicare volumus. Quare ut symptomata Methodici, quoniam à diversis eadem prodeunt, ab iisdem diversa, nihil juvans indicare confirmant: Itidem & nos, quia eosdem cernimus affectus à diversis causis fieri, ab iisdem diversos;

ad indicanda juvantia inutiles esse pronunciamus. Neque enim idem affectus, unum idémque semper indicat: Ità enim urinæ suppressio semper eâdem methodo suscipietur. Vt igitur illi ruborem negant indicare, quia in effectorum genere collocant: Ità & nos ipsi, affectus ad indicandum inutiles asserimus; quia modò in causis numerantur, modò in effectis. Quanquam istis ità objecerim: quî tandem rubor non indicat alterationem sui? Nam & communitatem dico in ipso considerari. In pluribus namque eum differentibus conspici. Communitas autem quid aliud est, quàm quod in pluribus idem? Si ergo rubor & indicet, & pluribus sit communis. Cur indicationes ab ipso, cæterísque symptomatis, quæ ità apparent, non mutuatis, ab affectibus (adstrictione & fluxu) qui minimè apparent, mutuatis? Et si affectus, quâ affectus est, indicet, perridiculum fuerit, affectum insensibilem esse dicere. Ac fluxus & adstrictio, si solæ communitates forent, non abs re fuerit, eas solas indicare asserere. Verùm cùm symptomata etiam pluribus communia existant, quid ni ab ipsis quoque indicatio utilium eliciatur. Sin responderint, quia communitates medenti nec finitimæ, neque necessariæ sunt, idcirco symptomata se rejicere: (Nam cùm affectus iidem fuerint; symptomata diversa, curatio sanè adhibetur eadem: contráque cùm diversi affectus, curatio (ut pridem dixi) diversa.) Propterea dicimus; cùm idem nobis perspicitur in affectibus fieri, quod vobis in symptomatis observatum est, eos ut inutiles repudiamus. Nam ut illud hic doceam, affectuum comprehensionem esse inutilem: nihil est necesse. Ad cura-

ἄχρηστά φαμὲν αὐτὰ πρὸς ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων εἶναι. ὃ γὰρ ἓν ἐνδείκνυται ἀεὶ, τὸ αὐτὸ· ἰσχουρίας οὖν ὅσας δηλονότι, ἀεὶ ἂν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ὡς ἂν αὐτοῦ τοῦ ἐρυθήματος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγωσι, τὸ εἶδος ἀποτελέσματος εἶναι νομίζοντες· οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη ἄχρηστα εἶναι πρὸς ἔνδειξιν ἐρροῦμεν, ὅτε μὲν αἰτίων [ὄντα] ὅτε δὲ ἀποτελεσμάτων. καί τοι φαίη ἄν τις πρὸς αὐτούς· πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἐρυθῆμα τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῆς; καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι "ἐπ' αὐτῷ· ἐπὶ πλειόνων γὰρ διαφερόντων ὁρᾶσθαι· ἔστι δ' ἡ κοινότης, ταυτότης ἐν πλείοσιν. εἰ τοίνυν καὶ ἐνδείκνυται, καὶ κοινὸν ὄζει πλειόνων, διὰ τί οὐκ ἀπὸ τούτου καὶ τῆς τοιούτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων ποιεῖσθε τὰς ἐνδείξεις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παθῶν, στενότητος καὶ ῥύσεως ἧττον φαινομένων; καὶ μὴν ἐπιδείκνυσθαι, ὥσπερ πάθος ὄζει· γελοιότατον, πάθος ἀναίσθητον εἶναι λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ στένωσις μόναι ἦσαν κοινότητες, εἶχεν ἄν τινα πιθανότητα, τὸ ταύτας λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ἐπειδὴ [δὲ] καὶ τὰ συμπτώματα ὄζει κοινὰ πλειόνων, διὰ τί μὴ καὶ ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων ἔνδειξις γίνεται συμφερόντων; εἰ δέ "φασιν, ἀλλ' ὅτι μὴ εἰσὶ πρόσεγγυς καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἰατροῦσι κοινότητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα· καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφόρῳ ἀγωγῇ χρώμεθα, ὡς πρόδηλόν ἐστιν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, φήσομεν, καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον συμβαίνειν, ὥσπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων παρεφυλάξατε, ὡς ἄχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. ἐπισκεψάμενοι γὰρ ὅτι καὶ τοῦτο κατασκευάσομεν, ὅτι ἄχρηστος ἡ καταληψις τῶν παθῶν. ἐπαρκεῖ γὰρ

πρὸς θεραπείαν αἰτίας κατάληψις, τόπου ἐπίγνωσις τῦ ἐνοχλουμένου, καὶ δυνάμεως μέτρον. εἰ δὲ στέγνωσις ἢ ῥύσις, περιττόν φημι καταλαμβάνειν. ἀλλ' ἔτι μὲν ὁ λόγος, ὕστερον εἰρήσεται, ὅταν διεξίωμεν, ἤν τινα χρείαν ἡ κατάληψις τῶν παθῶν παρέχῃ.

tionem sæ est perceptio causæ, loci affecti dignotio, & facultatis mensura. Adstrictionem esse, an fluxionem scias, supervacaneum censeo. Cæterùm disceptatio hæc tùm demum sequetur, cùm de affectuum sciendorum utilitate disputabitur.

CAP. XIX.

Corollaria duo: Morbos indicare ablationem sui: & morbi causam duntaxat indicare.

ΕΚεῖνο δὲ χρὴ λέγειν πρὸς τοὺς Μεθοδικούς, ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδείκνυται, ἀλλὰ τὴν αἵρεσιν ἢ ἀφαίρεσιν ἑαυτῶν, ὅπερ αὐτὸς κἀκεῖνος ἀξιοῦσι. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις δῆλον ἐστὶ πρόδηλον, καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι τὰ μὲν πάθη "τὰς ἀφαιρέσεις" ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ὑγεία τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τεχνίται τοῦτο μὲν περιττὸν τῆς ἐνδείξεως δέονται, ἀλλὰ βέλτιον εἰδέναι ταῦτα, δι' ὧν ἡ ἀφαίρεσις τῶν παθῶν ἔσται, καὶ ἡ τῆς "ὑγείας τήρησις. χρείαν δὲ ἔχουσι τῆς ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα, καὶ δι' ὧν ἄν τις τὴν ὑγείας τύχοι, καὶ σωτηρήσειεν αὐτήν. τοῦτο γὰρ τοι καὶ οἱ τεχνίται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν, εἰ ταῦτα καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἐνδείκνυται τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων ἐγίνετο, αὐτοὶ ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ, δι' ὧν ἔδει τὴν ὑγείαν περιποιήσασθαι ἠπίσαντο· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀγνοοῦσιν. ὃ δ' ἐνδείκνυται τὸ πάθος, ἴασιν. ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο ἄφεσιν ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πέμπουσιν ὅπως τοῦ ἰάσεως τοῦ δυναμένους ἀνελεῖν τὰ "πάθη. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνῶναι ὅτι ἡ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τοῦτο θεραπείαν ἐνδείκνυται. τὰ γὰρ βοηθήματα ἐναντιοῦται, ἡ τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ τοῖς ποιοῦσιν. ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει

NVnc contra Methodicos asserimus: Affectum, non quæ agenda, indicare, sed amotionem sui destructionémque: ad quam quis obtinendam vota fecerit. Hoc certè neque ignotum vulgo, nec animantibus brutis, quòd affectus sui abolitionem, & sanitas, tutelam indicet: Artifices autem indicatione istâ nil egent, qui tamen quibus dissipetur morbus, sanitas conservetur, desiderant scire. Artificibus igitur eorum usus est, quæ juvantia sigillatim, cæteráque indicent; quibus sanitatem pares, partam tueri possis. Hoc enim artifex imperito præstat, si ea quibus utilia indicentur, singula comprehendat. Quòd si ab affectibus ipsis juvantium indicatio dimanet, quicunque affectu laborant, etiam quibus sanitas recuperetur, intelligerent. Atqui hoc eos latet; cùm tamen ipsi quid indicet affectus, non ignorent. Nam quia affectus amotionem sui indicet, accersere hii medicos solent, qui eum probè possint exterminare. Hoc quoque ex remediis adhibitis liquet, non morbis indicari medelam, sed causis. Remedia namque non effectis; sed efficientibus adversantur; velut evacuatio plenitudini contraria

contraria est, non autem morbo, ut Phlegmonæ, aut Febri. Plenitudine verò evacuando substractâ, etiam affectus, qui indè extitit, unâ tollitur: non tamen, quia simul cum efficiente recedit morbus, remedium morbo subcontrarium dixeris. Quid autem remedium subcontrarium sit, ex collatione symptomatum, quæ à plenitudine atque evacuatione importantur, dignosci potest. Nam plenitudo superabundantiâ gravat, evacuatio superabundantiam subducens, gravitatem tollit: Deinde plenitudo distendit vasa: Evacuatio ut collabantur, efficit. Et reliqua tu quidem remedia subcontraria esse causis invenies, non item morbis. Ampliùs & hinc quoque dicas. Si neque adstrictio, nec fluxus remedium indicet, sed affectum potiùs. Adstrictioni autem opponitur fluxus; non evacuationem adstrictio, sed fluxum indicat; similitérque fluxus, adstrictionem. Quocirca, quod admittimus, hoc certè non indicat morbus; sed causæ lædentes ea quæ sibi ipsis adversantur, indicant, quódque indicaverint illæ, id ipsum nos in morbo admittimus. Quocirca non morbi, sed causæ indicabunt, quod juvat: Ac neque symptomata inutilia prorsus esse; nec morbis, sed causis juvantia indicari, satis commodè monstratum est.

ἐναντία ὄζι, πάθη ᾗ ἕδενὶ, οἷ φλεγμονῇ, ἢ πυρετῷ. ἐναιρεμένου ᾗ τῦ πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, συναναιρεῖται καὶ τὸ ἡνυόμενον ὑπὸ τῦ πλήθους πάθος· οὐκ ἐπειδὴ ᾗ συναναιρεῖ τῷ ποιῦντι τὸ πάθος, τὸ βοήθημα τῷ πάθει ὑπεναντίον λῦ. ὄζι ᾗ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ὑπαρχόντων συμπλωμάτων ὑπό τε τῦ πλήθους καὶ τῆς κενώσεως γνῶναι, ὅ,τι ὑπεναντίον ὄζί. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος τῇ οὐσίᾳ βαρεῖ, ἡ ᾗ κένωσις μειῶσα τὴν οὐσίαν, ἀναιρεῖ τὸ βάρος. ἔπειτα τὸ πλῆθος, ὃ διατείνει τὰ ἀγγεῖα, ἡ ᾗ κένωσις εἰς σύμπλωσιν ἄγει. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα φὸς τὰ αἴτια εὕροις ἂν ὑπεναντιώμενα, φὸς ᾗ τὸ πάθος, ὠφέλη. ἔτι ᾗ, καὶ ἐκ τύτου ἄν τις μάθοι, ὅτι εἰ μὴ ἡ στέγνωσις βοήθημα ὠφέλη, οὐδ' ἡ ῥύσις, ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυ)· τῇ ᾗ στεγνώσει ἐναντία ὄζιν ἡ ῥύσις· ἡ κένωσιν, ἀλλὰ ῥύσιν, ἐνδείκνυ) ἡ στέγνωσις. ὁμοίως ᾗ καὶ ἡ ῥύσις στέγνωσιν ἐνδείξε). ὅπερ οὖν παραλαμβάνομεν [ὑ]τ' αὐτὸν ἐνδείκνυ) πάθος. τὰ ᾗ αἴτια τὰ βλάπτοντα τὸ ἐναντίον αὐτῶν ἐνδείκνυται. καὶ ὅπερ ἐνδείκνυ) πάντα, παραλαμβάνομεν. διόπερ ὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυ). ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπλώματα οὐκ ἔστιν ἄχρηστα παντάπασι, καὶ τὰ πάθη οὐχ οἷά τέ ὄζιν ἐνδείκνυσθ τὸ συμφέρον, τὰ δ' αἴτια ἐνδείκνυ), αὐτάρκως ἀποδέδεικ).

Cap.

CAP. XX.

Conjunctim: quòd adstrictio & fluxio per se non appareant.

ΕΞῆς ὑποσκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες ἃς ὑποτίθενται οἱ Μεθοδικοὶ, εἴτε καὶ μὴ· καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κοινοτήτων ἀφώρισται, ἢ οὔ. ὁρίζομαι τοίνυν τῷ ἰατρικῷ κατὰ τὴν αὐτῶν δόξαν, γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων, τὸ δὲ φαινόμενον οὐχ ὡς δι' αἰσθήσεως, καταληπτὸν εἶναί φασιν. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεται, ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι λέγουσι τὸ ἐξ αὐτοῦ καταληπτὸν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. σχεδὸν γὰρ τὸ ἐναργὲς, ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι. δεῖ μὴν ἔν γε τοῖς ἀπλέκτοις καὶ τοῦτο παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι τοῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρῆσθαι. ἵνα δὴ μὴ δοκῶμεν λέξει προσπλέκεσθαι συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν, ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσιν αἱ κοινότητες καταληπταί. καὶ πρῶτόν γε τὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἄρξαντα Θεσσαλὸν ἐπιδείξομεν, σημεῖα ἐναντιούμενον τῇ κοινοτήτων, ὡς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πέφυκεν. ἐν γὰρ τῷ κάμνοντι τῷ στέγνωσίν φησι, καταλαμβάνειν ὅσην, ἐκ τοῦ διαφόρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ῥύσεώς τινα γνωρίσματα ἐκτίθεται. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι πρὸς ἄνδρα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγετε. ἐάσαντες δὴ τὸν Θεσσαλὸν, ἐπιδείξομεν τὸ προκείμενον. πρῶτον οὖν κοινῷ τινὶ ἐπιχειρήματι ἐπὶ τῶν δύο διαθέσεων χρησόμεθα, ὑποδεικνύοντες, ὅτι οὐ φαίνονται, οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν εἰσὶ καταληπταί· ἔπειτα καὶ ἰδίᾳ ἑκατέραν τῶν διαθέσεων δείξομεν μὴ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι τοίνυν καὶ αὐτοὶ, ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος,

PErvidendum deinceps communitates, quas ponunt Methodici, sensuinè appareant, necne: & an ab iisdem indicationes oriantur, an secùs. Illi igitur, cùm medicinam consultò definiunt communitatum apparentium cognitionem; ipsum tamen apparens, quasi sensus ope percipiatur, non agnoscunt. Nulla enim dispositio comprehenditur sensu: sed apparens id vocant, quod ex seipso, quamvis sensui non subsit, comprehenditur: quippe illi ferè evidens, apparénsque pro eodem accipiunt. His igitur qui contradicat, id obiter ostendet, nè Græcorum ipsis vocabulorum usum innotescere. Verùm nè verbis inhærere videamur (do ipsis) accipiant apparens per me, ut lubet: communitates ex se comprehendi non posse doceo. Ac primò Principem Sectæ Thessalum: ità signa communitatum exposuisse ostendam, quasi illæ ex seipsis nè naturâ possint percipi. Nam in ægrotante; adstrictionem indè, quòd corpus ægrè diffletur, comprehendi vult: similitérque fluxionis exposuit aliquot notas. Forsitan dicent, hæc nos adversùs hominem, non Sectam objicere. Proinde dimisso Thessalo, quod propositum, jam exequar. Primùm igitur de duabus dispositionibus cõmuni argumento utar, quo ipsas nec apparere, neq; ex seipsis percipi doceam: posteà separatim, earum neutram ex se comprehendi posse ostendero: fatentur ergo & ipsi, neq; omnem densationem corporis,

nec suppressionem excretorum, adstrictionem dici. Nam rustici concretionibus tenentur, nec coarctantur tamen adstrictione. Neque verò omnis propriorum suppressio dicetur adstrictio. Siquidem & purgamentum mulieris, cùm ab impregnatione cohibetur, cohibitio est excretionis solitæ, non adstrictio. Præterea nec omnis corporum laxatio, aut excretio, est fluxio vocanda. Nam pueri, mulierculæ, & delicatuli omnes, naturâ sunt rariores: Atque expulsio quædam (ut ea, quæ excrementorum) non est fluxio. Sed nec eos, qui alvi dejectione, lotio, sudore, vel sanguinis profluviis indicantur, fluxione dices affici: alioquin excretio talis supprimenda esset. Quoniam igitur nec omnis densatio aut retentio, adstrictio est, nec omnis rarefactio aut excretio, est fluxio, palàm est, si sola symptomata intueâre, neque adstrictionem tibi posse, nec fluxionem deprehendi; verum has ex aliis adjudicari oportere: Nam ut alia symptomata, secundùm, an præter naturam sint, ex aliis deprehenduntur, non ex seipsis: simillimè etiam adstrictio & fluxio. Quod autem dico, hinc planum feceris: Symptomatis quæ secundùm, quæque præter naturam sunt, magna ineſt similitudo: Eadem namque aliis, secundùm, aliis præter naturam se habent, velut ater color, qui præter naturam atro naturali similis est. Nobis enim præter naturam est, Indorum genti naturalis. Ac figuræ, quæ præter naturam, etiam naturalibus similes. Nam aliis extantiores nascuntur artus, aliis contra. Et acuminata naris, oculi concavi, aliis lethalia symptomata; aliis, eadem naturalia. Et motus atque immobilitas, si arbitrariè fiant, naturales: si involuntariè, citra naturam.

ἀδ' ἐποχὴ ἀποκρίσεως, σύγκρισίς ἐστιν. οἱ γὰρ ἀγροῖκοι ἐν συγκρίσεσίν εἰσιν, ἀ μὴν ἐν στενότητί εἰσιν. καὶ ἡ ἐποχὴ τῶν οἰκείων οὐκ ἔστι σύγκρισις ἐπειδὴ [γὰρ] καὶ κάθαρσις γυναικὸς διὰ τὴν κύησιν ἐπέχη), ἐποχὴ μὲν ἐστι συμβόλοις ἀποκρίσεως, σύγκρισις δ', οὐκ ἔστι· ἔτι δ' ἀ πᾶσα ἀραίωσις σωμάτων καὶ ἀπόλυσις, ῥύσις ἐστί. οἱ γὰρ παῖδες καὶ τὰ γυναῖα, καὶ οἵ πινες ἁβροδίαιτοι ἄνδρες τῇ φύσιν εἰσὶν ἀραιοί· καὶ ἀπόκρισίς τις ἀ ῥύσις ἐστὶν, ἡ τῶν περιττωμάτων· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ διὰ κοιλίας, ἢ οὐρῶν, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἱμορραγιῶν κρινομένους, ἐν ῥύσει ἔφη) ἐρεῖσιν· ἐπίσασθαι γὰρ αὐτοὺς τῇ ἐπικείσει ἔδει. ἐπεὶ οὖν ἡ πᾶσα πύκνωσις, καὶ ἐποχὴ, σύγκρισίς ἐστιν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις ἢ ἔκκρισις, ῥύσις, δῆλον ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι παρεστέχοντι ψιλοῖς, ἀδυνάτον ἐστὶν ῥύσιν ἢ σύγκρισιν καταλαβεῖν. ἐξ ἑτέρων δ' ἐπικείνειν αὐτὰ δεῖ. ὡς γὰρ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα, εἴ τε κατὰ φύσιν ἐστὶν, εἴ τε παρὰ φύσιν, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων, καταλαμβάνεται), ὅτως οὐδὲ σύγκρισις καὶ ῥύσις. τὸ δὲ λεγόμενον, διὰ τούτων ἂν γνοίητο δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν κατὰ φύσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. οἷς τὸ μέλαν χρῶμα τὸ παρὰ φύσιν, ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰνδοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ, τὰ παρὰ φύσιν, ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. Ἄνομοι γὰρ Ἀνόμων ἔξαρθροι πεφύκασι μᾶλλον· καὶ ῥὶς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματα, Ἄνομοις δὲ τὰ αὐτὰ πάντα κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκινησία, ἂν μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γένηται, κατὰ φύσιν, ἂν δ' ἀπροαιρέτως, παρὰ φύσιν.

ἐπι

ἐκ δὴ τούτων δῆλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασιν ἐκ οἷόν τ' ὄζει προσέχοντας γνωρίζειν τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ ἐπ' ἐνίων μὲν, τὴν ἐπιφέρουσαν αἰτίαν ἐξετάσαι, ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως, πότερον ὑπὸ φαυλότητος, ἢ ἀφαυλότητος. καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος· ἐπεὶ γὰρ τὸ χρῶμα τῶν χυμῶν· ἐπιφαίνεται δὲ ὑπὸ τοῦ χρώματος τὸ αἷμα· δεῖ σκοπεῖν, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ αἷμα ὄψει δὲ ἐκ τῶν χειρῶν· αὗται γὰρ τὴν λοιπὴν ἅπασαν χροιὰν τὸ αἷμα ἀνεμπόδιστον παρέχονται, καὶ μήτε διαπεινῆ, μήτε παχῆ, φήσεις κατὰ φύσιν εἶναι τὸ χρῶμα. τὸ δὲ πάχος εἰ κατὰ φύσιν ὄζει, ἀπὸ τῶν τοῦ μέλους χροιᾶς καταλήψῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς ἐξαφρῆσιν". ἔνια δὲ, ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνεται, εἰ κατὰ φύσιν ὄζει, καταμαμβάνει. ἔστω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίωσις, οἷς μὲν κατὰ φύσιν ὄζει, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν γερόντων πύκνωσις αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, παιδίοις δὲ, παρὰ φύσιν. ἡ δ' αὐτῶν παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, γέρουσι δὲ, παρὰ φύσιν. καὶ διαγωγῇ βίων πεπύκνωνται τινες, ὡς οἱ ἀγροῖκοι· καὶ κατὰ διαθέσεις δηλοι, καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται. διὰ τοῦτο οὐκ οἰόντε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωμάτων ψιλὴν, καὶ τὴν "ἀραίωσιν ἀποβλέποντας καταλαμβάνειν τὰς διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρὸς ἕτερόν τι καὶ τοῦτο ἀναφέροντας ἐπικείνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε παρὰ φύσιν ὄζει. λέγουσι γὰρ ὅτι τῇ συμμετρίᾳ, καὶ ἀμετρίᾳ διακείνομεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν. ὅταν μὲν γὰρ συμμέτρως τὸ σῶμα πυκνώσεώς τε καὶ ἀραιώσεως ἔχῃ, ὑγιαίνει τὸ ζῷον· ὁπότε δέ τι αὐτῶν ἐπιπαθὲν ἐκβαίνῃ τῆς συμμετρίας, νοσεῖν ἀνάγκη. "ἥτεον δὴ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον παρὰ

" ἁρῆσιν

" ὕσιν

Ex quibus palàm fit, si qui symptomatis duntaxat inhient, os naturale à non-naturali non posse dignoscere: verùm in aliquibus producentem causam extricare par est; velut in motu, arbitrióne fiat, an secùs, itidémque in colore. Nam quia color humoribus inest, ex eo autem illustratur sanguis; expendendum certè, an sanguis naturæ congruat. Id verò ex usu intelligetur; cùm enim reliquum sui usum facillimè exhibeat sanguis, & neque distendit vasa, neque prægravat, colorem ei nativum adesse affirmaveris. Figura autem corporis an natura se habeat, ex usu membri & functione percipitur; ut in iis quorum prominent artus. Nonnulla paritèr ex loco in quo nascuntur, comprehendas licet. Nec dispari modo densitas raritásque naturâ aliis inesse deprehenduntur, aliis, præter naturam. Nam senibus densitas à natura, puerilis præter naturam inest: contrà puerilis sua raritas naturalis, sua præter naturam senibus. Ampliùs nonnullis ex vitæ ratione inspissatur cutis, ut rusticis; aliis, ob circumstantias aliàs; neque quidquam tamen horum extra naturam. Quocirca nunquam eveniet, ut solam corporum qui densitatem raritatémque spectat, eorum dispositiones possit assequi: verùm isthæc in aliud quiddam referens, naturâne an potiùs morbi sint, ut adjudices æquum est. Nam & illi sæpe de se, moderatione, inquiunt, ejúsque contrario, naturalia nos symptomata dignoscimus, & contraria. Quando enim corpus moderatè densum rarúmque fuerit, rectè habet animal; cùm verùm alterutrum excedens à moderato desciverit, ægrè ut sit, necesse est. Quamobrem contra eos differendum; moderatum atque immoderatum à dispo-

sitionibus discrepant. Si verò ab immoderato judicentur affectus, non ex se comprehendi eos necesse est. Deinde sic: neq; moderatum per se, nec immoderatum apparet, sed ab effectis deprehenduntur utraque. Si enim juvet, moderatum est; contrà; si nocumento sit. Quomodo igitur fiet, ut cum istorum neutrum appareat, ea quæ ex istis comprehenduntur, appareant. Quòd si ex facultate etiam moderatum atque immoderatum censeatur, nè sic quidem, quod immoderatum est, perspectu erit facile: nam facultas ipsa minimè apparet; eo autem quod immoderatum est, non apparente, neq; communitates ipsæ apparuerint: siquidem illæ quoque, ut immoderationes habentur. Amplius contra eos dicendum, eorum quæ secundùm prætérve naturam sunt, nihil non apparet; verùm, quatenus secundùm prætérve naturam sunt; ità non apparent: utputa dolor, atq; id genus alia, quæ præter naturam sunt, apparent: Medici verò non quæ sint ea quæ præter naturam, sed quatenus talia sint, cognoscere cupiunt. Nàm & acuta naris oculiq; concavi, cuilibet intuenti apparent: an verò secundùm, prætérve naturam sint, id Medico soli compertum est. Eatenus enim præstant imperitis Medici, quia ex apparentibus abstrusi quid elicere sciunt, quod minimè possunt imperiti. Quoniam igitur quæcunque sunt præter naturam, non apparent: communitates autem præter naturam: ergo nec apparere cõstat. Illud quoque notatu dignum; ecquis unquam mortalium accersierit Medicos, quòd spissitate nimiâ cruciaretur, aut raritate? Quòd si communitates nè ullius sensibus unquam incurrerint; quâ tandem ratione apparere eas dicent? Et, si istæ appareant nusquam, quomodo artem definiunt apparentium communitatum comprehensionem?

τὰς διαθέσεις. αἱ δ' ἐπὶ ἀμετρίᾳ κείμεναι τὰ πάθη, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεσθαι ἐῶσι. εἶτα ὧδε· εἰ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄμετρον, ὃ φαίνεται, ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων καταλαμβάνεται· εἰ μὲν γὰρ ὠφελῇ, σύμμετρόν ἐστι, εἰ δὲ βλάπτῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν τοῦτο σύμμετρον καὶ ἄμετρον μὴ φαινόμενον, τὰ [δ'] ἐκ τούτου καταλαμβανόμενα φαίνοιτ' ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς πλοῦτον δυνάμιν τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον κείνοιτο, ἐξ ὅτου πρόδηλον ἂν εἴη τὸ ἄμετρον. ἡ γὰρ δύναμις ὃ φαίνεται. τὸ δ' ἀμέτρως μὴ φαινόμενον, δηλονότι οὐδὲ αἱ κοινότητες φαίνονται. καὶ γὰρ αὗται ἀμετρίαι πνὲς εἰσίν. ἔτι τε ῥητέον πρὸς αὐτούς, ὅτι ἐδέν τῆς κατὰ φύσιν [ἢ] παρὰ φύσιν φαίνεται· ἀλλ', ὡς μὲν κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν [ὃ] φαίνεται. τὸ γὰρ ἄγνωμα καὶ ἄμαθα τοιαῦτ' ἔστι παρὰ φύσιν, φαίνεται. οἱ δ' ἰατροὶ βούλονται καταλαβεῖν, οὐχ οἷά ἐστι παρὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς ἔστι. βίς γὰρ ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεται· εἰ δ' κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰατροῖς μόνον. ταύτη γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κεκρυμμένον τι καταλαμβάνειν δύανται, ὃ οὐκ ἔστι δύανται οἱ ἰδιῶται καταμαθεῖν. [ἐν] ἐπεὶ τὰ παρὰ φύσιν ὃ φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες παρὰ φύσιν εἰσὶν, δῆλον, ὅτι ὃ φαίνονται. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο ἐννοῆσαι, εἴ τις πώποτε τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατό τινα τῶν ἰατρῶν, ὡς ὑπὸ πυκνότητος ἢ ἀραιότητος ἀμέτρου ἀνιώμενος. εἰ δὲ μηδεὶς εἰς αἴσθησιν ἦλθε τῆς κοινοτήτων, πῶς εἰκὸς ὅτι λέγειν φαίνεται αὐτάς; μὴ φαινομένων δὲ τῶν κοινοτήτων, πῶς οἴονται τινὲς τέχνην τινὲς γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων;

τινῶν

CAP. XXI.

Separatim: quòd nec adstrictio, nec fluxio appareat per se.

Νῦν δὲ ἰδίως περὶ ἑκατέραν τῶν διαθέσεων ἐρῶμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς στρυφνότητος ῥητέον. τὰ τοίνυν στρίγνοντα, πύκνωσίν φασιν εἶναι καὶ ἐπιροὴν τῆς ἐκκρίσεως δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα, ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ βλαβερὰ, ἢ μηδέτερα. ἐὰν μὲν οὖν ὠφέλιμα ᾖ, ἄλογόν ἐστιν ἐκκρίνειν αὐτά. ἐὰν δὲ μηδέτερα, διλονότι δὲ πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι ἐπειδὰν βλάπτῃ τὰ ἐπεχόμενα, στρυφνότης ἐστίν. ἃ δὲ βλάπτει, αἰτιά ἐστιν. ἐκ προκαταλήψεως οὖν τῶν αἰτιῶν τὸ στρυφνὸν καταμανθάνεται. ἵνα γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι στρυφνὸν, δεῖ προεγνωκέναι, ὅτι τὰ ἐπεχόμενα βλάπτει. τῇ δὲ τῶν βλαπτόντων καταλήψει καὶ ἡ τῶν αἰτιῶν συμπροσαπτεῖ ἐπίγνωσις· μᾶλλον δ' ἡ τῶν βλαπτόντων ἐπίγνωσις, αἰτιῶν ἐστι κατάληψις. πάλιν δ' αὐτὰ τὰ βλάπτοντα, ἄδηλόν ἐστιν αἴτια, ἐκ τίνος ἑαυτῶν καταμανθάνεται. ἐκ μόνου οὖν τοῦ στρυφνοῦ φαίνεται, τίνος ἐστὶ ἐκείνα ἐξ ὧν ἡ στρυφνότης καταλαμβάνεται. πρὸς ἣν ῥύσιν ἀντιζόμενοι, φασὶν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῶν σωμάτων, καὶ ὑπερβάλλουσαν τῶν ἁρμονίων δεομένων. ὅτι μὲν οὖν ἄμετρος ἀραίωσις ἐξ αὐτῆς ἃ καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀπεκκρινόμενα, εἴτε δεῖ ἁρμόττειν, εἴτε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνουσιν; ἐξ ἑαυτῶν γὰρ ἃ φύσει καταλαμβάνεσθαι.

NVnc verò separatim contra utrasque dispositiones dicam: Et de adstrictione primùm. Hanc igitur, densitatem definiunt & eorum, quæ excerni debebant, suppressionem. Quæcunque ergo supprimuntur; aut noxia esse oportet, aut utilia, aut neutra. Si utilia fuerint, ut ipsa excernantur, absurdum est: Si neutra, nè morbum adesse constat: Restat ergo adstrictionem esse, quatenus quæ retinentur, nocent: Quæ autem nocent, appellantur causæ: quapropter ex causarum anticipatione, quod est adstrictum, comprehenditur. Vt enim adstrictum corpori inesse intelligas, prænôsse oportuit ea, quæ retinerentur, nocere. Sed unà cum nocentium notitia, causarum quoque comprehensio concurrit. Immo nocentium cognitio, ipsa est causarum comprehensio. Rursus autem nocentia ipsa, quæ ponuntur esse causæ, nequaquam ex seipsis comprehenduntur. Quare non solùm adstrictio non apparet, sed nec illa, ex quibus comprehenditur adstrictio. Fluxionem autem definiunt corporis rarefactionem nimiam, & eorum quæ restitare debebant, excretionem. Ac rarefactionem nimiam ex se comprehendi non posse, suprà docui. Quæ verò excernuntur, restitare debeant, an secùs, unde quæso comprehendant? Ex se namque ut comprehendantur, an retineri debeant, necne, neutiquam sunt nota.

Constat autem, nec fluxionem, quantum in se est, comprehendi. Vt enim fluxionem teneas, quod familiare est, anticipare decuit. Familiare autem judicandum erat ex usu: usus ex effectibus multis: Atque hiis denique fluxione ipsa nondum comprehensa, ex sese cognitis. Quo igitur pacto par erit, eam per se apparere dicere? Et sanè quod rationalibus comprehensu difficillimum dicitur, id ipsum Methodici apparere affirmant. Illorum enim fluxio non alio, nisi nomine, differt à veterum, quam vocant, colliquatione. Colliquationem verò & excretionem ità difficilia distinctu putabant veteres, ut Erasistratus fateatur, perdifficilis id esse judicii, cùm ait, " Excretionem & colliquationem perarduum esse dijudicare. Hippocrates autem ad facilem difficilémque tolerationem judicium retulit: " Si qualia (inquit) purgare oportet, excludantur, id confert, atque alacriter ferunt. Ergo cùm duo veteres, qui de medicinæ principatu dimicant, uno ore excretionem dicant à colliquatione vix secerni: atq; ille, nè signum quidem excretionis posuit, contentus innuisse difficultatem rei; hic verò, ad normam propè imperceptibilem, judicium remisit; Methodici nostri hanc totam (quis credat?) apparere autumant. Præterea in iis, qui insensibili perspiratione dissipantur, unde tandem se fluxionem dicent percipere? Non enim ab extenuatione id possunt, quia corpora non modò profluvio inanita extenuantur, verùm & suppressione (putà) mensium adstricta. Contra enim tumefactio non tantùm adstrictione efficitur, retentis iis, quæ excerni debuerant, verùm ex fluxione etiam, transfusis humoribus, corporísque distendentibus partes. Quòd autem extenuatio sensilis

δῆλον [δὲ] ὅτι οὐδὲ ἡ ῥύσις αὐτόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. ἵνα μὲν γὰρ τὴν ῥύσιν ὑπονοῶμεν, δεῖ προειδέναι τὸ οἰκεῖον· τὸ δ' οἰκεῖον ἐκ τῆς χρείας κεῖσθαι δεῖ· τὴν δὲ χρείαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, καὶ τούτων ἐξ ἑαυτῶν, μὴ καταλαμβανομένης τῆς ῥύσεως, γινωσκομένων". πῶς οὖν "ἄλογον φαίνεσθαι αὐτοῖς λέγειν; καὶ ὀφθὲν ὅπερ οἱ Λογικοὶ δυσκολώτατον φασιν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ Μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν. ὅλεν γὰρ, ἢ ὀνόματι διαφέρει ἢ ὑπὸ τούτων κλυομένη ῥύσις, τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων σωπτίξεως ὀνομαζομένης. ὅτου δὲ δυσδιάκειτο οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον εἶναι σωπτίξιν τε καὶ ἔκκεισιν, ὡς ὁ μὲν Ἐρασίστρατος καὶ ἀνεπικρισιτῶν χαλεποτάτων τῆς κρίσεως ὁμολογεῖ. λέγει δ' ἔτως. †"χαλεπὸν δὲ πάνυ ὅτι διακείνειν ἔκκεισίν τε καὶ σώπτιξιν. ὁ δ' Ἱπποκράτης πρὸς τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀναπέμπει τὴν κρίσιν, λέγων. †"εἰ οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρον, συμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι. δύο ἐν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν προκειμένων ἀμφισβητούντων, καὶ ἀμφοτέρων ὁμογνωμονέντων περὶ τὸ δυσδιάκειτον εἶναι ἔκκεισιν ὑπὸ σωπτίξεως, καὶ τὸ μὲν ἓν τὸ σημεῖον τῆς ἐκκείσεως ἐνδεικνύει, ἅμα μόνην τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος, τὸ δ' ὅτι κανόνα δυσκατάληπτον ἀνενεγκόντος τὴν κρίσιν, οἱ Μεθοδικοὶ τοῦτο φαίνεσθαι νομίζουσιν. ἔτι δ' ὅτι τῶν κατὰ τὸ ἀδηλον διαφερομένων, πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν ῥύσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως ὑδωρ ἂν εἴη, ὅτι συμπτωσις ὑ μόνον ὅτι ῥύσει κενουμένων τῶν σωμάτων γίνεται, ἅμα καὶ ὅτι στενώσει ἐμπιπλαμένων ἐπεχομένων. καὶ γὰρ διάκωσις οὐκ ὅτι στενώσει μόνον, ἐπεχομένων τῶν ὑποκείσεως στομάτων, γίνεται, ἅμα καὶ ὅτι ῥύσει χεομένων τῶν ὑγρῶν, καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ἔτι δ' ὑ τ' αὐτὸν ὅτι σύμπτωσις αἰδητὴ καὶ

" μένης

† Erasist.

† 1. Aph 2.

καὶ ῥύσις, ἄλλον ἂν εἴη ἐκ τῶνδε γένοιτο· εἰ ἡ σύμπλωσις αἰσθητὴ· [τ' αὐτόν ὄζει] τῇ δὲ συμπλώσει ἐναντία ὄζειν ἡ διόλκωσις· καὶ ἓν ἑνὶ ὄζειν ἐναντίον· τῇ ῥύσει δὲ οὐχ ἡ διόλκωσις, ἀλλ' ἡ στέγνωσις ἐναντίον ἔσται. ἐὰν δὲ λέγωσι, ὅτι τ' αὐτόν ὄζει τῇ στεγνώσει ἡ διόλκωσις, ἐπιδεῖξαι δεῖ αὐτοὺς πρῶτον τὸ ὄρων ἐναντιότητα. λέγουσιν γὰρ τὴν στέγνωσιν, πύκνωσιν καὶ σφίγξιν τῶν σωμάτων εἶναι. ἔστι τοίνυν σφίγξις καὶ πύκνωσις τῶν σωμάτων, ἡ στέγνωσις. ἡ δὲ διόγκωσις, χύσις καὶ διάτασίς ὄζει τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα, ἢ διὰ πλῆθος, ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν, ὅτι τ' αὐτόν ὄζει στέγνωσις καὶ διόγκωσις. ἐὰν δ' ὁμολογῶσιν ἕτερόν τι πρὸς σύμπλωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ πρὸς διόγκωσιν τῆς στεγνώσεως εἶναι [λέγουσι, ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες] ὁμολογῶσιν ὅτι ἐξ ἑτέρων καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται, εἴτοι ἐκ συμπλώσεως καὶ διολκώσεως καταλαμβάνουσιν, ἄτοπον ἕτερά ὄζει τῶν διαθέσεων. λέγουσι δέ τινες, ἐπὶ τῶν καθ' ὑπερβολὴν διαφορουμένων καταλαμβάνειν τὴν ῥύσιν, ἐκ τοῦ μαλακὰ καὶ ἄῤῥυπτα καὶ ἐκτεθηλασμένα εἶναι τὰ σώματα. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι ἐκοῦσι ἐὰν σκληρὰ ᾖ τὰ σώματα, καὶ φειτεταμένα, οὐκ ἐροῦσι μὴ ῥύσιν, ἀνάγκη δὲ αὐτὴν ὁμολογῆσαι. ἐὰν οὖν τοιοῦτοί τινες ὦσιν ἄῤῥωστοι, οἵους ἐπιδεῖ ὁ Ἱπποκράτης †, ὑπὸ τῆς ἐκ τῆς ἐνδείας εἰς τοῦτο φθαρμένοι, ὥστε τὸ δέρμα σκληρὸν, καὶ φειτεταμένον, καὶ τὰ ἄλλα οἷα ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει, ἆρά γε τῇ ἐπὶ τοῖς διαφερομένων ἀγωγῇ χρησόμεθα; ὁμολογῆσαι ἀνάγκη. πῶς οὖν ἐκ τῆς μανότητος ῥύσις καταλαμβάνεται; ἢ γὰρ φειτάσεως καὶ σκληρότητος ὑπαρχούσης, ἔτι ἂν εἴη ῥύσις ὄζειν.

aliud sit, atque fluxio, ex hisce clarè videas: si sensilis extenuatio est eadem, eique contraria existit tumefactio. Et unum uni tantummodo contrarium est. Fluxioni adstrictio adversabitur, non tumefactio. Quòd si adstrictionem idem esse ac tumefactionem dicant, definitionum etiam contrarietates indicent, oportet. Nam adstrictionem aiunt esse inculcationem, arctationémque corporum. Arctatio igitur, corporúmque conculcatio, adstrictio est: contrà tumefactio eorundem fusio atque extensio. Distenduntur autem corpora vel multitudine, vel fusione. Ex his igitur apparet, quantum discrepent adstrictio & tumefactio. Quòd si extenuationem annuant à fluxione distare, atque ab adstrictione tumefactionem: [negéntque ex his morborum communitates deprehendi:] Dispositionum fatentur notitiam ex aliis derivari, non ex seipsis. Siquidem illæ ex tumefactione tenentur, & extenuatione; quæ quidem à dispositionibus vehementer dissident. Methodici verò quidam, in iis qui insensili perspiratione diffluunt, fluxionem se indè percipere aiunt, qnòd mollia, fragilia, atque effœminata sint corpora. Quibus ità occurrendum: Opinor ergo, si indurata corpora & circumtenta sint, negabunt adesse fluxum: quem tamen ubi esse fateantur, necesse est. Nam si tales fuerint ægroti, quales descripsit Hippocrates (per summam alimenti inopiam eò deductos, ut cutis indurata & circumtenta sit, cæteráque etiam, qualia dissipatis accidunt) utemúrne eâ ratione victus, quæ dissipatis corporibus idonea necne? At hoc sanè confiteri coguntur. Quomodo igitur ex raritate comprehenditur fluxio? siquidem tensione duritiâque existente, fluxio ipsa etiamdum maneat?

[Dele]

† 1. Prognost. sec. 7.

CAP.

CAP. XXII.

Quòd ea, quæ ex communitatibus percipiuntur, indicent aliquid.

DEinceps communitates, quantumvis appareant, nihil tamen utile indicare ità ostendes, si plurimùm doceas interesse, an communia indicent, an quæ indicare possunt, percipiantur ex communibus. Ac Methodici quidem communia indicare affirmant. Nos communium notitiam ad ea percipienda conferre dicimus, quæ particulatim possunt indicare. Ac theoremata sanè, quia quadantenùs communia sunt, particularium suppeditant comprehensionem: velut in illo, (†"Spontaneæ lassitudines nunciant morbos") spontaneæ lassitudinis (quæ est particulare) relatio ad plenitudinem intelligitur. Hic enim ("generale) morbos traducere oportet ad plenitudinem (particulare.) Quocirca universalium perceptio particularem præbet comprehensionem illius, quo indicari potest, utile. Nè verò nos opinari putes; ex theorematis apertè illud, quod utilia indicat, comprehendi. Neq; enim theoremata declarant occultas res, quibus tanquam indicatis ad curationem usus est, sed solam occultorum exprimunt ad ea, quæ apparent, relationem. Theorematum autem usum ità demum accuratè excutias; si ex illo ("spontaneæ lassitudines nunciant morbos) sic rationem inieris. Quòd enim lassitudo spontanea cuivis perspicua sit, vel imperiti intelligunt; quòd autem tali lassitudine plenitudo notetur, imperitis præ obscuritate ignotum est: at idem notissimum viris doctis, qui ex hoc theoremate, lassitudinis ejus relationem ad plenitudinem percepêre.

ΕΞῆς δ', ὅτε καὶν φαίνονται αἱ κοινότητες, ὠφελὲν συμφέρειν ἐνδείκνυσθαι, διὰ τόπου ἂν τις ἐπιδείξειε, διαφέρειν λέγων τὸ, αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι, ἢ ὑπὸ τῶν κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ λέγουσιν αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι. ἡμεῖς δέφαμεν, πρὸς τὴν τῶν κοινῶν κατάληψιν χρησιμεύειν εἰς τὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἐνδείξασθαι δυναμένων ἐπίγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα τρόπον τινὰ κοινὰ ὄντα, πρὸς τὴν ἐπὶ μέρους κατάληψιν ὑποδείκνυσιν. ἐν γὰρ τῷ, †"κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους, καταλαμβάνομεν πρὸς τὴν χρῆσιν τὴν ἐπὶ μέρους αὐτομάτου κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ, τὸ, "νόσους, κατὰ τὸ παρὸν, εἰς τὸ πλῆθος. ἡ ἓν τῷ καθόλου ἐπίγνωσις, τὴν τῶν ἐπὶ μέρους κατάληψιν παρέχει, τὸ ἐνδείξασθαι τὸ συμφέρον δυναμένη. οὐ δεῖ δ' οἴεσθαι, ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, διὰ τῶν θεωρημάτων ἄντικρυ τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμβάνεσθαι. οὐ γὰρ τὰ θεωρήματα τῶν κεκρυμμένων ὅτι δηλωτικά, ὧν χρείαν πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδεικνυμένων ἔχομεν, ἀπλῶς τὴν χρῆσιν μηνύει τῶν κεκρυμμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. ἔτω δ' ἂν ἐπιμελέστερον τῶν θεωρημάτων χρείαν καταμάθοιμεν, ἐπ' αὐτῶν τῶν, "κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους, σήσαντες τὸν λόγον. ὅτι τοίνυν κόπου αὐτόματος ὄφις ἐναργὴς, καὶ οἱ ἰδιῶται ἴασιν· ὅτι δὲ διὰ τὸ αὐτομάτου κόπου πλῆθος δηλοῦται, οἱ μὲν ἰδιῶται ἀγνοοῦσι· κέκρυπται γάρ· οἱ δὲ τεχνῖται ἴσασιν, ἐκ τοῦ θεωρήματος καταληφθέντες τὴν τοῦ αὐτομάτου πρὸς τὸ πλῆθος χρῆσιν.

† 2 Aph. 5.

ἐπὸ

ἀπὸ γὰρ τῆς σχέσεως αὐτῇ τὸ αὐτομάτου κόπου κινηθεὶς φορὰς τὸ πλῆθος σωισῶν τὸ θεώρημα, καὶ καταλαμβάνων ὅτι ἀποτέλεσμά ἐστι τὸ πλῆθος ὁ αὐτόματος κόπος, σωέκρινεν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ τῶν αἰτίων διπλοῦ πυνθανόμενον διαφορὰν ἐπίστατο, καὶ ὅτι τῶν αἰτίων, ἃ μὲν ἐκτός ἐστιν ἡμῶν, ἃ δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπότε τι τῶν ἐκτὸς παραλιποῖ, μὴ αὖ θᾶττον ἡμᾶς ἐνοχλεῖν, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι τὰ βαρούμενα, χρὴ πλεονασμὸν οὐσίας βαρεῖ, ὡς "εἴτι συμβαῖνον ἔστε βαρεῖ, ἔστε λυπεῖ, σωθεὶς εἰς ἕνα λογισμὸν ταῦτα, ἐποίησε τὸ θεώρημα τοῦτο, "κόποι αὐτόματοι φέρουσι νόσους. ἀφ' ὧν γὰρ λογισμῶν κινηθεὶς ὁ συσώσας τὸ θεώρημα σωέκρινεν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν χρὴ καὶ πλῆν χρείαν τοῦ θεωρήματος ὑποδείκνυσθαι. τοῦτο τοίνυν τὸ καθολικὸν δηλοῖ, ὅτι ὅπου ἂν ᾖ κόπος αὐτόματος, ἐκεῖ πάντων" πλῆθος. ἐμοὶ μὲν τοι ὑπὸ τοῦ θεωρήματος καταλαβεῖν τὸ πλῆθος, ἀμὰ δὲ χρῆσιν τοῦ κόπου φορὰς τὸ πλῆθος· ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τὸ πλῆθος. πρόπον ἔν τινα διὰ τοῦ κόπου καταλαβεῖν τὸ πλῆθος· ἵνα δὴ δι' αὐτοῦ καταμάθῃ, τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. χρὴ δὲ ἁπλῶν μὲν θεωρημάτων, δὲ αὐτῶν χρείαν σκοπούντων διορισμόν. ἡμεῖς μὲν ἔν ἔτω δὲ καθόλου καὶ οἱονεὶ κοινῶν καταλήψιν ἡγούμεθα χρησιμεύειν.

Nam Theorematis author ex eâ relatione permotus, neque laſſitudinem à plenitudine naſci ignorans, commendavit ipſum literis. Quoniam enim communiſſimam cauſarum differentiam, eámque duplicem vidit; aliis exteriùs accidere, alias in corpore contineri; neceſſarium cenſuit, ſicubi externa defecerit cauſa, niſi interior aliqua ſubſit, nos aliter offendi non poſſe. Quia verò quæ in corpore gravantia ſunt, pro materiæ plenitudine gravant, (neque enim gravat, neque ullatenus vexat, quod mediocre eſt:) cuncta ille hæc in unum redigens, contexuit Theorema, "ſpontaneæ laſſitudines nunciant morbos. Quibus enim rationibus ille ductus theorema condidit, iiſdem etiam par eſt theorematis uſum denotare. Hoc igitur univerſali ſignificatur illud, ubi laſſitudo ſpontanea, ibi omnino plenitudo. Nec tamen ex theoremate continuò plenitudinem collegit, ſed primò laſſitudinis relationem, atque exinde plenitudinem ipſam. Quodammodo igitur ex laſſitudine quoque plenitudinem percepit, idque ut faceret, theorema fuit in cauſâ. Sed & aliorum theorematum, ſi attenderis, conſimilem prorſus utilitatem invenies. Atque univerſalem nos, communémque theorematum comprehenſionem, hoc pacto conferre exiſtimamus.

" ἔιτε

" τος

CAP. XXIII.

Quòd Methodicorum communitates nihil indicent.

METHODICI verò ex communitatibus ipsis juvantia indicari autumant. Nam adstrictâ affectione laxatorium indicari volunt; fluxili autem suppressoriam curationem requiri; cæteríque communitatibus diversa indicari supponunt, de quibus infrà disputabitur. Quòd autem communitates nihil indicent, exinde evincas. Quibus sublatis ægrotantes sanescunt, hæc quæ tollendi vim habent, remedia dicimus. Quæ autem potissimum tollunt, ex iis juvantium indicatio sumitur. Remedia verò particulares causas, aut saltem morbos potissimum tollunt: Particulares igitur causæ, vel morbi, juvantia indicabunt, non autem communitates, quatenus tales. Quòd si communitates indicent, quod juvat. Remedium autem assumptum tollit ea, quæ indicabant: A particularibus remediis communitates tollentur. At communitate extinctâ, qui ex eâdem eodem tempore decumbunt, sanitatem nè tantillo ab illa detracto, recuperabunt. Si verò quod indicat, id ipsum tollitur. Communitates autem indicent: cuivis perspicuum est, extinctum iri communitates. His ità adversantur Methodici: Nos communitatem unam eandémque ponimus, non quòd unum detur corpus, sibi ipsi contiguum, si quis ipsum speculetur in multis, sed quadantenus eadem species est. Nam sicut humanitas, communitas quædam dicitur, non tamen corpus accuratè unum, si in omnes homines respicias,

Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτὰς, οἵονται ἐνδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲν γὰρ στεγνὸν πάθος ἐνδείκνυσθαί φασι, τὸ δὲ χαλᾶν, τὸ δὲ ῥοῶδες, πίῳ σταλτικῷ ἀγωγῷ ἐπιζητεῖν. καὶ τὰς λοιπὰς δὲ κοινότητας ὑποτίθενται διαφέροντα φανερὰ ἐνδείκνυσθαι, περὶ ὧν εἰρήσεται. ὅτι δ' οὐκ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, διὰ τούτων παρασκευάσομεν· ὧν ἀναιρεθέντων νοσοῦντες γίγνονται [ὑμεῖς,] τούτων ὄντων ἀναιρετικὰ βοηθήματα. ὧν δ' ὄντων ἀναιρετικὰ προσημαίνως βοηθήματα, ἀπὸ τούτων ἔνδειξις τῶν συμφερόντων γίνεται. ἀναιρετικὰ δ' ὄντα προσημαίνως τὰ βοηθήματα τῶν ἐπὶ μέρους αἰτίων, καὶ εἰ ἄρα νοσημάτων· τὰ ἐπὶ μέρους ἄρ' αἴτια, καὶ εἰ ἄρα νοσήματα ἐνδείκνυιτο ἂν τὸ συμφέρον, καὶ οὐκ αἱ κοινότητες, τῷ εἶναι κοινότητας. [εἰ δὲ] τὸ συμφέρον ἐνδείκνυται· καὶ τὰ παραλαμβανόμενα βοηθήματα ἀναιρετικὰ τῶν ἐνδειχθέντων, ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων ἀναιροῦνται αἱ κοινότητες· τῆς δὲ κοινότητος ἀναιρουμένης, οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες, ὑγιεῖς ἂν ἐγένοντο, ὀλίγου πίου ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεθέντος. εἰ δὲ ὅπερ ἐνδείκνυται, τοῦτο ἀναιρεῖται, αἱ δὲ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δῆλον ὅτι αἱ κοινότητες ἀναιρεθήσονται. πρὸς τοῦτο λέγουσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ὅτι πῶς κοινότητα ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν λέγομεν εἶναι, οὐχ ὅτι ἕν τί ὄντι σῶμα συναρὲς αὐτὸ ἑαυτῷ, ἥτις ἐπὶ πλόνων θεωρεῖται, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὡς γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπότης, κοινότης τις λέγεται εἶναι, οὐκ ἔστι δὲ σῶμα ἓν λελωμένον, ἥτις ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται, ἀλλ'

ἥτις

ἥτις

ἀλλ' ὁμοιότης τὶς ἐν πλείοσιν· ὥτω καὶ περὶ τῆς κοινότητός φασι δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν φασὶν ἀνθρώπου ἀναιρεμένου ἢ ἀνθρωπότης, οὐ διὰ παντῶν ὁρῶμεν, ἀλλ' ἔρα ἢ ἑνός τινος ἀνθρωπότης. ὥτω καὶ τῆς ἐπὶ μέρους κοινότητος ἀναιρουμένης, οὐκ ἢ ἐπὶ πάντων κοινότης ἀναιρεῖται, ἀλλ' ἢ ἐπὶ μέρους μόνον. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτούς, ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, καὶ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης οὖσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. οὐδὲν δὴ ἧττον ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται. οὐδ' ἂν εἴη τῆς κοινότητος ἐνδεικτικὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δὲ εἴπερ ἡ κοινότης ταυτότης ἐστὶν ἐν πλείοσι· καὶ αἱ κοινότητες καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνεδείκνυντο· καὶ ἡ δυσφορία, καὶ ἡ ἐρυθρότης" ἐπὶ πλειόνων παθῶν θεωρουμένη ἐνεδείκνυτο ἄν τι συμφέρον· οὐδὲν δὴ ἐνδείκνυνται, οὐδ' αἱ λοιπαὶ ἔρα κοινότητες φύσιν "ἔχουσιν ἐνδεικτικήν; ἐπιζητῆσαι δὴ χρὴ καὶ τοῦτο παρ' αὐτῶν, πότερον αἱ κοινότητες πάθη εἰσὶν, ἢ οὔ. εἰ μὲν πάθη, πῶς οὐδεὶς πώποτε ἤσθετο αὐτῶν; ἀλλὰ πυρετὸν μὲν καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διατάσεως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι, καὶ τοὺς ἰατροὺς διὰ παντὸς μεταπέμπονται, στενότητος δὲ καὶ ῥοωδίας οὐδεὶς πώποτε ἤσθετο· οὐδὲ μὰ Δία ἔπεμψέ τις καὶ πρὸς ἰατρὸν, ὡς ὑπὸ ἀμέτρου στενώσεως, ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος. εἰ δὲ μή ὅτι πάθη, πῶς ἔστι τῶν παθῶν τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι λέγοιεν, τῆς στενώσεως καὶ ῥοωδίας οὐκ ὄντων παθῶν; ἔτι τε καὶκεῖνο ῥητέον, ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτικὴν, πάντων ἂν μάλιστα ἡ τῶν κοινοτήτων κοινότης ἐνεδείκνυτο ἄν. καὶ γὰρ τῆς στενώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης τὶς, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ' ἐνδείκνυται αὕτη· οὐδ' ἄρα αἱ λοιπαί.

" --θριότης

" Ad. ἔχουσι

sed quædam in pluribus similitudo. Non secus de communitate æstimandum esse confirmant; quemadmodum igitur (aiunt) sublato aliquo homine, non illicò affertur ea, quam in omnibus videmus, sed unius tantùm humanitas: Ità & particulari communitate ademptâ, non quæ in omnibus est, sed particularis tantùm communitas aboletur. His autem ità obsistendum. Si communitates, quâ communitates, indicant ipsum juvans, etiam humanitas, cùm communitas sit, indicabit: At nihil quicquam indicat humanitas: quare nec alia quæpiam juvantium indicatrix fuerit. Præterea, si communitas sit identitas, in pluribus sita: Et communitates, quatenus communitates, indicent: etiam anxietas & vehemens rubor, qui in pluribus notantur morbis, indicarent aliquod juvans. Cæterùm nihil indicant. Nec reliquæ igitur cõmunitates indicandi vim habent. Hoc verò etiam ab illis scisciatari æquum est, utrum communitates affectus sint, necne? Si affectus, "cur nemo adhuc sensu percepit. Sed & Febrem, Phlegmonem, gravitatem, distensionémque persentiunt homines, Medicósque eorum causâ accersunt, adstrictionis autem fluxionísque nemo uspiam habuit sensum. Sed neque Medicum herclè accersivit quis, quòd immodicâ adstrictione aut rarefactione vexaretur. Quòd si nè affectus quidem sunt, quî tandem hii asserunt, ab affectibus indicationes fieri? cùm neque adstrictio, nec fluxio censeantur affectus? Illud ampliùs adjicio: Si cõmunitates naturâ indicandi vim habent, profectò, quæ omniũ communitatum est communitas, indicaret maximè: nam adstrictioni fluxioníque consensio quædam est, per quam utraque est communitas: Hæc autem nihil indicat. Ergo nec item reliquæ.

CAP. XXIV.

Quòd magnitudo morbi non indicet magnitudinem remedii.

COmmunitates autem non modò duas, sed & plures ſtatuunt, quarum alias in ratione victus, alias in operatione Chirurgicâ locant. In victu: adſtrictum & fluxile: & ex utroque complexum; magnitudinem, morbi tempora quatuor, initium, augmentum, vigorem, & declinationem acutiem & longinquitatem; intentionem & intermiſſionem. In operatione chirurgicâ numerant, à natura alienum, à loco, tempore, plurimáque alia. Cæterùm hîc operationum ſcopos accuratiùs exequi non eſt opus, quia ſat in præſenti fuerit, quos illi in victu explicant, tetigiſſe. Communitates autem, quas dixi, adduxêre, cùm in rebus quid adjicerent, non haberent. Quoniam enim ex eorum placitis ſequebatur, ut ad quamlibet fluxionem ſuppreſſorio quolibet iis utendum eſſet; ad adſtrictionem quamlibet, quolibet laxante, nec reperirent uſquam, quid differentias remediorum indicaret, communitates jam dictas invexerunt: quò pro iſtarum diverſitate diverſa efficeretur curatio. Itaque remediorum differentias aiunt à communitatibus indicari: ſiquidem pro certo iſtarum concurſu, alia, aliáque curatio exiſtit. Quòd autem ad indicanda remedia nihil ſupradictorum faciat, jam indè oſtendam: primúmque quòd communitatum magnitudo, remediorum magnitudinem non indicet, hinc intelligas. In morbis curandis non ſimpliciter remediorum magnitudines poſci-

Οὐ μόνον δὲ δύο κοινότητας φασιν εἶ), ἀκμὴ καὶ πλόος, καὶ ἄκμας μὲν ἐν διαίτῃ, ἄκμας δὲ ἐν χειρουργίᾳ· καὶ ἐν μὲν διαίτῃ τὸ στενὸν καὶ τὸ ῥωῶδες καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον μέγεθος, καὶ καιροὺς τῶν νοσημάτων εἶ) τέσσαρας, ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν, καὶ παρακμὴν· καὶ τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ἐπίτασιν, καὶ τὴν διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ τὸ φύσει ἀναγκαῖον, τόπῳ, καιρῷ, καὶ ἄκμα πλείονα. ἀναγκαίως δὲ νῦν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή. ὑποχρήσει γὰρ πρὸς τὸ προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέντες σκοποί. παρεισήγαγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας οὐκ ἔχοντες ἐν τοῖς πράγμασι διεξαγωγήν. ἐπεὶ γὰρ ἠκολούθει αὐτῷ ὑπτίοις χρῆσθαι σαλτικῷ ἐπὶ πάσης ῥύσεως, καὶ ὑπτίοις χαλαστικῷ, ἐπὶ πάσης στενώσεως· οὐκ εὑίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, παρεισήγαγον καὶ τὰς εἰρημένας κοινότητας, ἵνα πρὸς τίνων τόπων διαφορὰν, διαφέρουσα θεραπεία δείκνηται. λέγουσιν οὖν, ὅτι τὴν διαφορὰν τῶν βοηθημάτων αὗται αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται. περὶ γὰρ τινῶν τόπων σωμάτων διημάρτηται ἡ θεραπεία δείκεται. δείξομεν δὲ, ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων, ἐνδεικτικὸν εἶ) δύναται βοηθημάτων· καὶ πρῶτον γε, ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βοηθημάτων, ἐκ τῶν δὲ αὖτις μάθοι· ἐν ταῖς θεραπείαις δέοιτο δὲ οὐχ ἁπλῶς "μεγέθη βοηθημάτων· πάντα

" μεγάθους

πάντα γὰρ τὰ βοηθήματα σωὶ ποσῷ μεγέθει εἰσὶν· ἀλλὰ τῷ δὲ τὸ μέγεθ☉ ἐνδείξεται τὸ μέγεθ☉ τῶν κοινοτήτων· ὃ ἐνδείκνυ ἐ τὸ τῷδε τῷ βοηθήματ☉ μέγεθ☉, ἀλλὰ ἁπλῶς μέγεθ☉. δεῖ γ̓, ὡς ἔφην, οὐχ ἁπλῶς μέγεθ☉ βοηθημάτων παραλαμβάνειν, ἀλλὰ πηλίκον τὸ δέ τι μέγεθ☉. ἂν γὰ ἁπλῶς μέγεθ☉ παραλαμβάνωμ, ἐπειδὴ πάντα βοηθήματα σωὶ ποσῷ μεγέθει νοεῖται, πάντα τὰ βοηθήματα παραληψόμεθα, καὶ ἀδιαφορήσομ· ὅπερ ὄτιν ἀλογώτατον. εἰ δὲ τῷ μεγέθει τῆ κοινοτήτων ἁπλῶς μέγεθ☉ βοηθήματ☉ ἐνδεικνυμέν, αὐτὸ τὸ δέ τι τὸ μέγεθ☉ παραλαμβάνουσι, οὐχ, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐνδείκνυται, τοῦτο παραλήψονται. ὁ γὰ σκοπὸς, κοινῶς μέγεθ☉ ἐνδείκνυται. αὐτοὶ δὲ τὸ δέ τι τὸ μέγεθ☉ παραλαμβάνουσιν. ἐροῦσι δ̓ ἴσως, ὅτι οὐκ, ἐπειδὴ καὶ μέρ☉ δεῖ τὸ μέγεθ☉, προσάγομ, ἀλλ̓ "ᾗ κοινότης ἐστί. τὸ δ̓ αὐτὸ συμβέβηκε καὶ κοινὸν εἶναι καὶ ἐπὶ μέρους. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμ· [ἄλλως] ὅτι, εἰ ἡ κοινότης ἐπιδείκνυσι, καὶ ὃ ἐνδείκνυται οὐκ ἐπὶ μέρους, ἀδιαφορεῖν δεῖ· ἐπειδὴ μέγεθ☉ παρέπεται παντὶ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν γ̓ τοῦτον λόγον δεῖ καὶ ἐπὶ τὰς κοινότητας μεταφέρειν.

mus; (singula enim cum definita magnitudine conjunguntur) sed certi remedii magnitudinem, communitatum indicat magnitudo; quæ tamen ex eorum dogmate, non hanc hujusce remedii, sed simpliciter magnitudinem indicat. Remediorum autem (ut dixi) non absolutè magnitudo, sed hæc vel illa est accipienda. Eam enim si absolutè sumamus, quia remedia sine certa magnitudine non concipiuntur, remedia certè singula, & indiscriminatim accipiemus; quod à ratione est alienissimum. At illi magnitudine Communitatum, remedii magnitudinem simpliciter indicante, si particularem magnitudinem sumant, non herclè assument, quod indicat scopus: Is enim magnitudinem communiter acceptam indicat; ipsi verò accipiunt particularem. At enim inquient; Remedium se exhibere, non ut quantum particulare, sed quatenus est communitas. Eidem autem contigit & commune esse, & particulare. Quibus etiam responsum damus: Quòd, si communitas indicat, quodque indicatur, non est particulare, remedia sint indiscriminatim exhibenda: siquidem magnitudo cuilibet remedio cohæret: eandem verò etiam rationem licet communitatibus aliis accommodare.

CAP. XXV.

De Morbi & Remedii temporibus Sectarum omnium communia: & Methodici propria quæ.

IAm verò nec morborum temporibus indicari utile oſtendam, quod priuſquam exequar, de temporum differentiis nonnihil diſſerendum eſt. Hæ igitur apud Medicos celebrantur duæ, Vna morborum, remediorum altera. Atque hinc etiam curandi ratio innoteſcere poterit. Cauſarum autem motiones, morborúmque tempora pro eodem accipiunt. Motionis autem cujuſque differentiæ ſunt quatuor; initium, augmentum, ſtatus, declinatio. Quæ & eadem ſunt temporibus nomina. Remediorum tempora opportunitates quaſdam vocant ad illorum aſſumptionem accommodatas. Tales opportunitates dicimus eas, in quibus quæ remedii poſtulant acceptionem, præſtò ſunt, abſunt ea quæ prohibent. Plerique autem, remediorum morborúmque tempora, non re opinantur, ſed cogitatione differre. Nam coïncidere affirmant remedii ipſius morbique tempus. Quo enim tempore exiſtit morbus, eodem etiam remedii tempus reperietur. Evenire autem aiunt, ut idem ad diverſa relatum, aliter appelletur. Nam ut adſcenſus, ac deſcenſus, quæ una eadémque via eſt, eorum quæ adſcendunt, deſcendúntque relatione, modò adſcenſus dicitur, modò deſcenſus. Itidem in temporibus habet: ut unum idémque ſit & morbi tempus & remedii. Nam tempus morbi, aliter remedii definieris, Illud relatione habitâ ad motionem cauſæ, hoc ad remedii

Ἐξῆς δ', ὅπως δὲ οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυσθαι [δύνανται] τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. πρὸ δὲ τοῦ λόγου τούτου, περὶ τῆς τῶν καιρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξιέναι. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ φασὶ τοῖς ἰατροῖς λέγειν, οἱ μὲν νοσημάτων, οἱ δὲ βοηθημάτων. ἐντεῦθεν [δ'] ἂν δῆλον καὶ διαφανὲς γένοιτο. τὰς κινήσεις τῶν αἰτιῶν, καιροὺς εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέτταρες, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. ταῦτα δ' ἔστι καὶ τῶν καιρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς, τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς προσάλειψιν αὐτῶν εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ ἐπιτήδειοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπαντῶντα τῇ προσάλειψιν τὸ βοηθήματος πάρεστι, τῇ δὲ κωλυόντων ἄδεν ἔστι. οἷον δὲ οἱ πολλοὶ τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς καὶ νοσημάτων, ταυτόν τε μὴ διαφέρειν, ἐπινοίᾳ δὲ μόνον. φασὶ γὰρ, ὅτι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς, καὶ ὁ τοῦ νοσήματος σωίσται. ἔν τινι γὰρ καιρῷ ὄντος τοῦ νοσήματος, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς δεῖσκε. ἐοίκασι δέ, φασιν, τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ "λιγο καὶ "λιγο ἀναφερόμενον διαφόρως λέγειν. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις μία ἔστι, καὶ ἡ αὐτὴ ὁδὸς, προσὰ τὴν θέσιν τῶν ἀναβαινόντων ἢ καταβαινόντων, ὅτε μὲν ἀνάβασις καλεῖται, ὅτε δὲ κατάβασις· ἕτω καὶ ἐπὶ τῶν καιρῶν ἔχει. εἷς μὲν γὰρ καὶ ὁ αὐτός ἔστιν, ὅτε τε νοσήματος καιρὸς, καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος. "λιγος μὲν γὰρ πρὸς τὴν κίνησιν τῶν αἰτίων ἔστιν ἀναφέροντα λέγειν καιρὸν νοσήματος, "λιγος δὲ, πρὸς τὴν εὐκαιρίαν τῆς θεραπωγῆς τῶν

" λον
" Lo. νοσημάτων

† 2. Aph. 29.

τῶν βοηθημάτων, καιρὸν τὸ βοηθήματος. συμβαίνειν δέ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνατον εἶναι μὴ καιρὸν νοσήματος ἐπιλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτούς, ὅτι εἰ οἱ αὐτοί εἰσι καιροὶ τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ ὁμοσαίσει μὴ διαφέρουσιν, ἐχέτω ἐν ἅπαντι καιρῷ νοσήματος, εἰ καὶ καιρὸν βοηθήματος. οὐκ ἐν ἅπαντι ἢ καιρῷ νοσήματος προσαγόμεθα τὰ βοηθήματα†. "ἀρχομένων γάρ, φησι, τῶν νόσων μὴ πρὸς κινοῦν κίνει, ἀκμαζόντων δ' ἡσυχίαν ἔχειν, βέλτιον. οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροὶ εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθημάτων. πολλάκις γοῦν παραλαμβάνομεν βοηθήματα, οἷς κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὄντος μὴ νοσήματος πνος, ἀλλὰ προσδοκωμένου ἔσεσθαι. ὥσπερ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ τοῖς κηλοτομουμένοις, ὅταν ὁρῶσιν αὐτοὺς ἀπλήθεις ὄντας προσλαμβάνουσι φλεβοτομίας. καὶ ὁ Ἱπποκράτης γοῦν παραινεῖ, λύειν πρὸ ἄκρας εὐεξίαν μὴ βεβαίως· ἡ γοῦν λύσις διὰ βοηθημάτων γίνεται. εἰ δ' ἀκμῆς παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσὶ καιροὶ τῶν βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νοσημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων, φανερόν, ὅτι οὐκ ὀπτικὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁμοσαίσει διαφέρουσιν. ἔτι γοῦν ἐν ἑνὶ καιρῷ νοσήματος, πλείονας παραλαμβάνει τις βοηθημάτων καιρούς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε, νοσήματος, κλυστὴρ παραλαμβάνεται, καὶ ἄλειμμα, καὶ κατάπλασμα, καὶ τροφή. τούτων δ' ἑκάστου ἴδιός ἐστι καιρός. καὶ ἐν πλείοσι γοῦν νοσημάτων καιροῖς τὸ αὐτό ἐστιν ὅτε βοήθημα ἐπιφέρομεν. ἐν ἀρχῇ γοῦν τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται καὶ ἐν ἐπιδόσει. ἐκ τούτων δὴ φαίνεται, ὅτι χρή πως ὁμοσαίσει δεῖ τινας τῶν καιρῶν διαφορᾶ. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνο γινώσκειν δεῖ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέτταρές εἰσι καιροὶ, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή.

applicandi opportunitatem. Vtraque autem tempora ut coïncidant, perpetuò evenire aiunt, nec unius posse tempus absque alterius tempore assumi. Quamobrem contra vos ità venio. Si eadem remediorum sint, morborúmque tempora, neque re ipsâ dissideant: Per quodlibet tempus morbi remedio exhibendo esset locus. Atqui remedia quovis tempore non adhibemus. Nam "incipientibus (inquit) morbis si quid movendum videtur, move: Vigentibus quiescere expedit. Non igitur eadem morborum tempora & remediorum. Immo sæpe remediis ut purgatione, sanguinísve missione utimur, cùm morbus nondum adest, sed timetur futurus. Quemadmodum Chirurgi, eos quibus exactus est Ramex, si Humorum pleniores viderint, venam secant: Et Hippocrates quoque monet "habitum exquisitè bonum nè cunctanter solvas. Solutio autem absque remediis præstari non potest. Quòd si in statu morbi, remedii tempus non detur, detur autem ante primum morbi insultum: Cuivis perspicuum est, hæc tempora non cogitatione solâ, sed re ipsâ differre. Adde, & in uno eodémque morbi tempore complura quis tempora accepit remediorum: utputà in declinatione, Clysterium, Inunctio, Cataplasma, & Cibus assumitur: quorum cuique suum est tempus. Quin & in diversis temporibus remedium aliquando admittimus idem: velut in principio approbatur sanguinis-missio, atque in augmento etiam. Ex his ergo perspicitur, discrepantiam temporibus jam dictis accidere. Adhæc, neq; illud nescias morborum tempora esse quatuor: initium, incrementum, statum, declinationem;

Remedi-

Remediorum autem hæc eadem tempora non esse. Neque enim initium, aut incrementum, nec statum aut declinationem. Præterea morborum tempora tam universalia, quàm particularia traduntur literis; remediorum generalia quidem tradi possunt, particularia non item. Cujus rei causa hæc: morborum tempora (tam universalia, quàm particularia) uno eodémque approbamus criterio; quod & scriptis consignari potest. Remediorum temporibus nec unum idémque criterium est; neque particularium temporum consignantur criteria libris. Quomodo id fiat, planum facio. Morborum tempora censentur ex certa motione causæ: Motio est initium, adscensus, status, declinatio. Quæ quatuor nos tempora morborum vocamus; cùm nomina potiùs hæc sint, quibus designatur causæ motio. Hæc autem si priùs non esset, jámque ingruere, molestiæque esse occipiat, initium appellatur morbi; si ulteriùs procedat, incrementum, si incrementum constiterit, appellamus statum. Si remissior flaccidiórque fit motio, declinationem vocamus. Quoniam ergo temporibus tam generalibus totius morbi, quàm particularibus cujusque paroxysmi appellationes sunt eædem; nec non eadem criteria utrisque: (quæ ex certa nascuntur motione causæ:) Haud dubium est, nos utraque posse tempora conscribendo exponere. Ità enim singula (causas, locos affectos, & similia) describi dicimus, si scopi, ex quibus singula innotescunt, mandentur literis. Quod autem nec intermissiones dicantur tempora, nec tempora ex intermissionibus sumantur, (neque enim tempora totius morbi, nec particularis paroxysmi)

τῶν δὲ βοηθημάτων οὐκ εἰσὶν ἕτοιμοι καιροί. ὅτε γὰρ ἀρχὴ, ὅτ' ἐπίδοσις, ὅτ' ἀκμὴ, ὅτε παρακμὴ καιροί εἰσιν βοηθήματος. ἔπ τε, οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράφονται, οἱ καθόλου, καὶ οἱ ἐπὶ μέρους. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων, οἱ μὲν καθόλου ἀναγράφεσθαι δύνανται, οἱ δ' ἐπὶ μέρους, οὐκ ἔπ, τι διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν, οἱ μὲν τῶν νοσημάτων καιροὶ τῶν τε καθόλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἑνὶ καὶ πρὸς αὐτῷ ἐπικείνονται κειτηρίῳ, καὶ τὸ κειτήριον ἀναγράφεσθαι δύναται. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὶ, ὅτε τὸ αὐτὸ κειτήριον ἔχουσιν, ὅτε τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν δυνατὸν ὄζιν ἀναγράψαι τὰ κειτήρια. ὅπως δὲ, νῦν ὑποδείξομεν· οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κείνονται τῇ ποιᾷ κινήσει τῶν αἰτίων· καὶ ἔστιν, ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ, καὶ παρακμὴ, [ἀφ' ὧν τῶν νοσημάτων καιρὺς καλοῦμεν] ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τῶν αἰτίων. ἐὰν δὲ μὴ ἦν ἕτερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἄρχεται σωίζεσθαι, καὶ ἀνιᾷ σωιζομένη, τῷ τοιαύτῳ κίνησιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν· ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ μεῖζον ἡ κίνησις προκόπτῃ, ἐπίδοσιν· ἐὰν δὲ σάσιν λάβῃ ἡ ἐπίδοσις, ἀκμὴν ὀνομάζομεν· ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις, παρακμὴν προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτὰ ὄζι ὀνόματα, τῶν δὲ καθόλου νοσημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, κὴ τὰ αὐτὰ ὄζι κειτήρια [ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς κινήσεως τῶν αἰτίων γίνονται] δῆλον, ὡς οἷόν τ' ὄζιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. ὅτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφεσθαι ἕκαστα, οἷς τὰ αἴτια, τοὺς πεπονθότας τόπους, κὴ τὰ ὅμοια, ὅταν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ μέρους, ἀναγράφεσθαι δύνανται. ὅτι δὲ τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων ἐκ εἰσὶν οἱ καιροὶ, δῆλον ἐκ διαστημάτων οἱ καιροὶ λαμβάνονται. [ὅτε γὰρ τῶν καθόλου νοσημάτων, ὅτε τῶν ἐπὶ μέρους]

ἐκ

ἐκ τῶ μὴ ἐπὶ πάντα᾽ τῆ καιρῶν τ᾽αυτὰ διαστήματα ἔῃ), τὸ δ᾽ αὐτὸ καιρὸς λέγεσθαι δῆλόν ὄτιν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τῶ, ἐν ἑνὶ καιρῷ τὸ καθόλου νοσήματος πλείονας σωίσασθαι καιροὺς τῆ ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῆ γὰρ εἰσβολῆς νοσήματος, ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἀρχεῖ), καὶ ἐπιδίδωσι, καὶ ἀκμάζει, καὶ παρακμάζει. καὶ ἀκμάζοντος ἤδη τῶ ὅλου νοσήματος, ἐπὶ μέρους παροξυσμός᾽ τις ἀρχὴν λαμβάνει. πῶς μὲν οὖν οἱ τῆ νοσημάτων καιροὶ ἀμφότεροι ἀναγεγράφεσθαι δύνανται, εἴρηται). τὸν δὲ τῶν βοηθημάτων καιρὸν πῶς ὐκ ἔστιν ἀμφοτέροις ἀναγράψαι, νῦν ὑποδείξομεν. οἱ τῶν βοηθημάτων καιροὶ λαμβάνονται) ὐκ ἐκ τῆς τῶ αἰτίου κινήσεως καὶ ὐσίας. τὸ αὐτὸ γὰρ ἂν ἀεὶ βοήθημα παραλαμβάνεται· οἷς ἐν πάσῃ ἀρχῆ νοσήματος, φλεβοτομία· καὶ ὁ εἰπὼν δ᾽, † "ἀρχομένων τῶν νόσων, ἤντι δοκέῃ κινεῖν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δ᾽, ἡσυχίαν ἔχειν, ὐκ ἀπὸ τῶ καιρῶ ὁρμώμενος ἐκείνει τὰ βοηθήματα. ἤδει γὰρ, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ἡ δυνάμις ὑ καθίρηται), κὴ διὰ τῦτο ὐκ ἐμποδίζει τῆ παραλήψει τῶν βοηθημάτων. ἐν δὲ τῆ τῶ νοσήματος ἀκμῆ κεκμηκυίᾳ ἤδη, τῶ ὑπὸ τῶν βοηθημάτων κίνησιν ὑ φέρει. ὐκ ἀπὸ τῶ καιρῶ τίνων ὁρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀπὸ δὲ τῆ τ᾽ δυνάμεως, τ᾽ τῶν βοηθημάτων ἐκκρίνει τὴν λῆψιν. ὅτε μὲν ὐκ ἐκ τῶ διαστήματος τ᾽ κατὰ νοσήματα καιρῶν, ὡς τινες οἴονται), ὁ τῶ βοηθήματος καιρὸς ἀνεῖσκε). κατὰ πολὺ γὰρ διαφερόντων τῶν διαστημάτων, ποίων ἂν τις ὑποχρέωσιν διάστημα φαίη, ὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνονται) τίνων οἱ καιροὶ τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων, ἔκ τε τῆς παρεσίας τῆ ἀπαιτουμένων

ex eo facilè colligas, quod in quibusvis temporibus intermissiones non sint eædem, cùm tamen tempora eodem semper nuncupentur nomine. Quòd universorum etiam morborum, & particularium paroxysmorum tempora inter se discrepent, ex eo perspicitur, quia in uno tempore totius morbi, singulorum paroxysmorum tempora conficiuntur plura. Nam in principio invadentis morbi, paroxysmus aliquando particularis incipit, augetur, consistit, declinat. Quin & toto jam consistente morbo, particularis aliquis paroxysmus initium accipit. Ac quo modo utraque morborum tempora delineari calamo possint, exposuimus. Iam nec remediorum utraque designari posse tempora, ostendam. Non enim sumuntur hæc à motione, atque essentiâ causæ. Sic enim idem semper remedium assumeretur, velut in quolibet initio morbi, detractio sanguinis. Nec is qui dixit, " (inchoantibus morbis si quid videtur movendum, move: Vigentibus quiesce) à morbi tempore permotus remedia abnunciavit: Probè enim nôrat, facultatem ad initia morbi intactam esse, nec proinde obstare, nè remedium sumas: In vigore autem, quum delassata jam sit, remediorum ferre agitationem non posse. Non igitur à tempore Hippocrates, sed à facultate impulsus, remediorum abjudicat assumptionem. Neque verò ex intermissione, quæ morbi temporibus intervenit, (ut quidam volunt) remedii tempus exquiritur. Nam si intermissiones plurimùm distent, qualium remediorum acceptionem suadeat intermissio, nè dici poterit. Itaque universalium remediorum tempora,

τῶν — Ba. μᾶ. — † 2. Aph. 29.

cùm ex eorum præsentia, quæ remedia flagitant; tum ex absentia ejus, quod impedire potest, accipiuntur: (quorum illa sunt causæ: hoc autem, imbecillitas virium.) Particularium verò tempora non modò ex his, verùm ex aliis etiam quæ scriptis delineari nequeunt. Quoniam enim in remissionibus remedii ferè accipiuntur, (tunc enim una adest, quod flagitat, faciléq; facultas fert) in omnibus haud idem remissionis reperitur spatium. Verùm esto, putà, intervallum horarũ sex. Ex his igitur horis, temporibus, quod tandem pro particularis remedii tempore, statuemus, cùm singuli ægrotantes aliter aliterq; habeant se? Fac enim conditio sectionem postulet venæ, neque refragetur facultas: quantum ad ægrum hunc, venam tantùm aperire est opus: cuidam verò post sectionem venæ etiam cibus dandus; quòd inediam ille non ferat: alteri à cibo abstinere expedit. Nonnulli ante sectionem indigent somno, alii aliter: quæ singula, non est, ut scriptionibus mandent. Itaque in tanta varietate quotam tu horæ partem statues pro remedii tempore, quod cuique convenit, aut quem tibi scopum describes, ex quo particulare sumatur tempus, nè dici quidem potest; siquidem alia aliis subinde evenerint. Quoniam ergo nec omnium remissionum, in quibus remedia sumuntur, æqualia sunt spatia, nec conditiones ægrorum similes, nec symptomata eadem; penésque horum singula particularis etiam remedii variatur tempus: efficitur, certum scopum, ex quo sumatur tempus, delineari non posse. Verùm curationi qui præest Medicus, cùm ex præsentibus remediúmq; postulantibus inductus, tùm ex eorum, quæ impedire possunt, absentiâ, & remediorum, quæ deinceps assumenti utilia sunt, colle-

τὰ βοηθήματα [ταῦτα δ' ὅτι τὰ αἴτια] καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας, τὸ κωλύσον δυναμένου· τοῦτο δ' ὅτιν ἀδένεια δυνάμεων. οἱ δὲ [ὁπὶ] τῆς ὁπὶ μέρους βοηθημάτων καιροὶ, οὐκ ἐκ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων, ἄφορ γράφεσθαι ἀδύνατόν ὅτι. ἐπεὶ γὰρ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀνέσεσι παραλαμβάνε) τὰ βοηθήματα, [" καὶ γὰρ ἡ τὸ ἀπαιτῶν πάρεσιν, ἢ ἡ δύναμις ἀνέχε)] ἐ τὸ αὐτὸ τῆς ἀνέσεώς ὅτι διάστημα ὁπὶ πάντων. ἀλλ' ἔστω γε ἓξ ὡρῶν, τὸ διάστημα τῆς ἀνέσεως· ποῖον οὖν πνα τούτων τῶν ὡρῶν τάξωμεν καιρὸν τῷ ὁπὶ μέρους βοηθήματ☉, ἢ ὁμοίως ἁπάντων διακελεύων" ἔστω γὰρ ἀπαιτεῖν τὴν φλεβοτομίαν, καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιέται· ὅσον ὁπὶ τούτῳ γε καιρὸν παραλαβεῖν τὴν φλεβοτομίαν. ἅμα δέ πνι μετὰ τὴν φλεβοτομίαν καὶ τροφὴν παρασκευάσαι, διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀσιτίαν τὸν κάμνοντα, ἑτέρῳ δ' ἀσιτῆσαι συμφέρει, "ἄλλοι δ' ὕπνου περὶ τῆς φλεβοτομίας δέονται, "ἄλλοι δ' "ἄλλως· ἄφορ ἅπαντα ἀναγράφειν ἐστὶν ἀδύνατον· ἐν οἷς τοσαύτη ποικιλία, ποῖόν τις μέρ☉ ὥρας, καιρὸν ἁρμόζοντα πᾶσιν ἐκτάξει βοηθήματι, ἢ ποῖόν τις σκοπὸν ἀναγράφοι, ἐξ ἧς λημθεὶς ἂν ὁ ὁπὶ μέρους καιρὸς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· "ἄλλα γὰρ ἐπ' "ἄλλων τὰ συμπίπτοντά ὅτιν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὰ διαστήματα τῆς ἀνέσεων, ἐν οἷς παραλαμβάνομεν τὰ βοηθήματα, οὐκ ἴσα ὁπὶ πασῶν ἀνέσεων, καὶ αἱ παρατάσεις ἀνόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα· καθ' ἕκαστον δ' τούτων ἐξαιρέτως καὶ ὁ ὁπὶ μέρους καιρὸς τῶ βοηθήματ☉· δῆλον ὡς ἀναγράφειν μὲν σκοπόν πνα, ἐξ ἧς λημθεὶς ἄν, ἀδύνατόν ὅτιν. ὁ δ' ἐπιτηδείως, ἐκ τῆς παρόντων τε καὶ ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα ὁρμώμεν☉, καὶ ἐκ τῆς ἀποσίας τῆς ἐμποδίζειν δυναμένων, καὶ ἐκ "συλλογισμῶν τῶν μετὰ τοῦτο ὠφελούντων παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψε)

[Del.]

" τὸ

" μᾶλλον

" συλλογῶν

ἐκλήψεσθαι σοφὸν ἂν ἐπὶ μέρους χρόνων τὰ βοηθήματα, μή ποτε ἐν σκοπαῖς ὑποστάσεις· ἃ διαφέρουσι. ἐπεὶ ἔν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν μὲν οἱ καθόλου χρόνοι τῶν βοηθημάτων λαμβάνονται, ἀναγράφονται· ἐξ ὧν δ' οἱ ἐπὶ μέρους καταλαμβάνονται, ἀναγράφεσθαι οὐ δύνανται· διὰ τοῦτ' εὐλόγως λέγοιτο, τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς χρόνους ἀναγράφεσθαι, τῶν δ' ἐπὶ μέρους, μηκέτι. τούτου δὲ φανερὰ γιγνομένου, δῆλον αὖ εἴη καὶ τοῦτο ἡ διαφορὰ τῶν ἐπὶ τὰ νοσήματα χρόνων, καὶ τῶν ἐπὶ τὰ βοηθήματα. εἰ γὰρ μὴ ὑποστάσει διάφορον, ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν νοσημάτων χρόνοις καὶ οἱ τῶν βοηθημάτων ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι ἐδύναντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν, ἐξ ὧν οἱ χρόνοι λαμβάνονται, ἐπὶ πολὺ καὶ τοὺς χρόνους διαφέρειν ἀνάγκη, δῆλον. ὡς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν ἐπὶ τὰ νοσήματα χρόνων ὑποστάσει διαφέρουσι τῶν ἐπὶ τὰ βοηθήματα σκοπῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς χρόνους ὑποστάσει διαφέρειν πιθανόν ἐστι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν χρόνων ἐκθεῖναι πεφροντίσθω.

tionē, de particularibus remedii temporibus faciet conjecturam, nunquid uſpiam reipſâ non diſſentiant ſcopi. Quoniam igitur ſcopi, ex quibus univerſalia remedii ducuntur tempora, delineari poſſunt, ex quibus autem particularia, non item; non injuria affirmant, univerſalia remediorum tempora deſcribi poſſe, particularia non poſſe. Hoc igitur cùm planum ſit, illud quoque indidem liquet, quæ temporum in morbis, quæ in remediis ſit diſſenſio. Hæc enim ni re ipſa diſcreparent, nec utraque morborum tempora, ut neque remediorum conſignari literis poſſent. At ſcopis, ex quibus ſumuntur tempora, diſſidentibus, etiam tempora ipſa longiſſimè diſcrepare par eſt. Vt enim ſcopi temporum, cùm in morbis, tum in remediis re ipſa diſtant; ità tempora etiam re ipſa ſejungi credendum eſt. Atque hæc quidem par erat de temporibus prævidiſſe.

CAP. XXVI.

Quòd morbi tempora non indicent.

Ἐνδείκνυσθαι δὲ τοὺς χρόνους οἱ Μεθοδικοὶ ᾠήθησαν διὰ τοιαύτης τινὸς αἰτίας· ἑωρῶν τοὺς χρόνους μὴ πάντας ἐπιτηδείους ὄντας πρὸς φαρμάκου ἢ τροφῆς ἢ βοηθήματος, ἅμα καὶ μὴ χρήσιμους τινὰς ὠφελίμως ταῦτα παραλαμβανόμενα, κατ' ἄμφω δὲ τινὰς ἐπιβλαβῶς ᾠήθησαν καὶ τὴν διαφορὰν τῶν χρόνων τούτῳ ἀπαντᾶν. αὐτόθεν οὖν καὶ σκοποὺς ἔσχον τῆς καὶ βοηθημάτων χρήσεως ἐπελάβοντο). ἔσχε πάντως δὲ καὶ τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπών, † "ὁπόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι.

TEmpora autem indicare crediderunt Methodici, ob cauſas has. Ad cibi vel remedii aſſumptionem, non omne tempus idoneum videbant, ſed alia temporibus aliis commodè exhiberi, aliis noxiè. Putabant huic ſc. ambiguitati ex temporum diſtinctione ſe occurrere. Proinde & ſcopos cibandi & remediorum tempora ex eodem fonte ducebant. Theſſalo etiam impoſuit Hippocratis dictum; "cùm morbus ad ſummum aſcenderit, tunc etiam tenuiſſimo victu utendum.

† 1 Aph. 8

Nam suspicatus eum est, quasi tempore inductum, alimenti qualitatem sumpsisse, neque tanti authoris consilium, quo scripsit, animadvertit. Non enim ille sibi tempus pro scopo instituens, rationem hanc reperit victus; verùm à tempore, facultatis mensuram, à facultate, alimenti qualitatem accepit. Hoc autem ex sequentibus palàm faciens "unâ (inquit) conjectandum est, an æger tali dietâ sit persticurus. Nam tempora sæpe accipere prohibent, quod postulant vires; quid autem faciendum sit, nè subindicant quidem. Quoniam igitur id rei postulatæ scopus est, quod postulat, non quod, eam nè sumas, impedimento est: idcircò morbi tempus, quod nobis aliquando, nè sumamus, in mora est, scopus esse non potest. Nam si quis omnia, quæ impedire valent, pro scopis statuat, etiam ægri facultatem pro evacuandi scopo, & timiditatem quoque posuerit, & Patrem & Dominum. Hæc enim corporis inanire plenitudinem sæpe prohibent, & facultas sc. subtractionem non ferens, & ægri prætimentis detrectatio, & patris, fratris, dominive interdictio Sicut igitur hæc pro scopis nemo posuit sanus: ità nec morbi tempora, quòd sæpe remediis, sæpe cibis uti prohibent, appellabimus scopos. At enim inquies, "inscitè ergo Hippocrates, "inter initia morborum si quid videtur movendum, move. Vigentibus autem quiescere satius est. Immo nihil is inscitè. Neque enim principium morbi pro scopo instituens, inter initia morborum, remedia vult exhiberi; sed ab ipso initio & vires nondum imminutas esse observat, & eas conjectatur facilè posse evacuationem ferre. Cæterùm morbi

ὑπολαβεῖν γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενον τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι, μὴ σαφῶς ἑωρακότα τὸν τρόπον τῆς ἀνδρὸς ὑποβολῆς. ὁ γὰρ καιρὸν σκοπὸν ποιούμενος, τὴν τοιαύτην ἐζήτησε προσφοράν, ἀπὸ μὲν καιροῦ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἴληφεν". τοῦτο δὲ σαφὲς ἐξ ὧν ὑπέρεσι πεποίηκε. † ἐν σωτευκαιρεσὶ γὰρ ἔφη τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει. καλύουσι μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ δυνάμεως· ἐνίοτε δὲ καιροὶ ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον. ἐπεὶ ἓν τὸ μὲν ἀπαιτητικόν τινος σκοπὸς ὅτι τὸ ἀπαιτούμενον, τὸ δὲ κωλύον" ἡμᾶς παραλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός· διὰ τοῦτο καὶ ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς ἔστιν ὅτε παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γάρ τις τὰ κωλυτικὰ πάντα σκοποὺς θήσεται, καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναλαμβάνοντες λέγειν ἔχει), καὶ δὴ δειλίαν τὸν κάμνοντος, καὶ πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ ταῦτα πολλάκις πλήθους ὄντος κωλύει παραλαμβάνειν κένωσιν, καὶ δύναμις μὴ φέρουσα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων, καὶ πατὴρ κωλύων, καὶ ἀδελφὸς, ἢ δεσπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα σκοποὺς οὐκ ἄν τις εἴποι νῦν ἔχων, οὕτω οὐδὲ τοὺς καιρούς, διότι βοηθήμασιν, ἢ προσφοραῖς χρῆσθαι κωλύουσιν ἡμᾶς πολλάκις, σκοποὺς φήσομεν εἶναι). κακῶς οὖν, ἐρεῖ τις, φησὶν ὁ Ἱπποκράτης, † ἐν ἀρχῇ τῶν νόσων, ἴσως τι" δοκεῖ κινέειν, κίνει· ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἄγειν βέλτιόν ἐστιν· ὁ κακῶς φήσομεν· ὁ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμενος ἀξιοῖ, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα προσφέρειν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μηδέπω μεμείωται τὰ μέρη τῆς δυνάμεως, σημειούμενος, καὶ ὅτι φέρειν δύναται τὴν ἀφαίρεσιν, τεκμαιρόμενος. ἡ δὲ ἀκμὴ ἀδένειαν

"—φέναι
† 1. Aph. 9.

"ὑμ—

† De vict. Acut. initio
"Hip. loco 2. Aph. 29

ἀδένειαν ὑπαγορεύει τ δωάμεως. κ) γὸ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρὰ μὴ τὰ αἴτια, ἀδενὴς ἢ ἡ δωάμις· διὰ τοῦτο "ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοῖ. δοξειε μὴ γὸ ἂν λεγόντι ἔ), κ) τὰς ἀκμὰς τ νοσημάτων, ὁπότε μάλιστα ἐνισχύει τὰ αἴτια, τ φειρήσειν αὐτῶν πειρᾶς· ἐπὶ ἦν μὴ ἰσῶ πάντα ἀβλαβές. τὸ βοηθημα προσφέρειν, τοῦτο ἂν ἐγλόετο. ἔχει ἢ οὐχ οὕτως· τὰ γὸ βοηθήματα πρῶτον μὴ ὅτι πάντα ἁπλᾶ φύσιν ὄντ, ἀνεξικάκως καὶ τὴν δωάμιν ἀβλαβεῖ προσφέρεται. δεύτερον δὲ ἐπιμιγνὴ [λυπεῖ] τὰ οἰκεῖα συμπέπλεκ) τοῖς νοσηροῖς αἰτίοις· κ) τὰς φειμένεις τ αἰτίων, οὐδὲν ἧσσον τ ἀλλοτρίων, ἢ τ οἰκείων μείωσις γίνεται. πρῶτον ἢ δεῖ πρὸ φύσιν τ βοηθημάτων, κ) τίνα χρείαν, ἣν παρέχ), μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γὸ βοηθήματα καθ' αὑτὰ, οὐκ οἷά τέ ὄστι πρὸς τὴν τ αἰτιῶν ἀναίρεσιν, δεῖται ἢ συνεργάσης τῆς φύσεως· καὶ σφόδρα μόνην τὴν ἀφορμὴν κ) τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδωσι· τὰ ἢ λοιπὰ ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. ἰσχυρὰ μὴ ἔν ὑπάρχουσα, κ) τ τῶν βοηθημάτων κακίαν ἀνέχε), κ) τὴν τῶν οἰκείων φειαίρεσιν εὐφόρως φέρει, κ) τὰ λυποῦντα αὐτὴν ἐξωθεῖν δωάτ). θλιβομένη δὲ, ὅσῳ συμβαίνει κ) τὰς ἀκμὰς μάλιστα, ὑπὸ τῶν προσφερομένων βοηθημάτων μᾶλλον κακοῦται, κ) ὑπὸ τῆς τῶν οἰκείων φειαιρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται, κ) ὑποπίπτει μᾶλλον τοῖς αἰτίοις, καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδένα δωάται τρόπον. ὅταν ἢ ἡ φύσις ἐπιτείνηται, τὰ λυποῦντα ἐξῶσαι μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐντάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα τοίνυν κ) τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, ὁ Ἱπποκράτης, † ὧν τι δέη κινεῖν, κινεῖν ἀξιοῖ, κ) ἢ τὰς ἀκμὰς ἡσυχίλω ἄγειν.

vigor, facultatis prodit imbecillitatem. Per vigores enim causæ validæ, facultas infirma; & proinde "quietem nos agere jubet. Nam rationi consentaneum videri poterat, per morbi vigorem, cùm maximè accreverint causæ, easdem eradicare. Quòd si innoxium tunc foret remedium admovere: id fieri oporteret: At non ità habet. Nam remedia primò, quia cuncta præter naturam sunt, facultatem, cùm adhibentur, necessario vexant. Deinde, quia naturalia morbificis causis permixta sunt, in iis extirpandis nihilo minor fit vitiosorum imminutio, quàm & naturalium. Imprimis autem nec remediorum natura, nec utilitas, quam præbent, nescienda est. Nam causas remedia profligare nequeunt per se, sed commilitone naturâ indigent, eique solùm (ut ità loquar) impetum inserunt, initiúmque movendi; reliquum ipsa per se absolvit natura. Quæ si robur acquisierit, remediorum patitur offensas, & facilè propriorum bonorum imminutionem fert, & ea potest, quæ ipsi cruciatum afferunt, amoliri. Sin gravius sit perculsa, (quod maximè in vigoribus usu venit) etiam ex oblatis afflictatur remediis, proprióque peculio devastato infirmior fit; & causis nocentibus succumbit magis, nullóque pacto potest auctores morbi dimovere. Quando autem vehementiori vi arrecta, causas illas amovere nequit, omnino ex ipsa (ut fit) contentione frangitur. Quæ quia sic habent, per initia, si quid videtur, movere jussit Hippocrates, per vigores quietem agere.

[Del] v Ad. καὶ

† 2. Aph. 29.

Cap. XXVII.

Quòd vires non indicent remedia, sed cibum.

ET forsitan ex his facultatem ægri juvantia dictare credas: quam tamen jam disces, nè posse quidpiam remedii indicare. Si vegeta ægrorum facultas remedium indicet, etiam in sanis indicabit, quia vegetior est. At in corporibus sanis nil efficit tale: Neque in ægrotis igitur, quamvis probè temperata, indicabit. Quoniam ergo, in quibus indicârit facultas, nisi adsit id, quod juvantia postulat, remedium non admittimus; perspicuum certè est, remedium à facultate indicari nullum. Nam scopum indicare quæ adsunt debent: Prohibere autem (ut dixi) nè postulatum accipias, facultas potest; verùm scopus remedii istud non est. Quam autem vicem in dandis remediis facultas obit, eandem in cibis morborum tempora: Atque ut causæ postulantes ad remedia sese habent, ità ad alimentum etiam facultas. Quod autem frugaliorem victum facultas postulet, non tempus, ex morbi extensione intelligitur: quia convalescentibus parciorem apponimus cibum, qualem eorundem facultas postulat. Quòd si extensio morbi parciorem indicet victum, convalescentes certè ad saturitatem expleri oporteret. Vbi enim abest scopus, qui modicum subindicat cibum, nè is qui, quod minimè postulatur, assumat, perridiculus sit. At principium (aiunt) subtractionem cibi indicat. Esto. Constat igitur, quibuslibet ægris (ut siqui Vitilagine, aut Alpho laborant) inter initia subtrahendum esse, usque ad extensio-

Ἆρα οὖν ἐκ τούτου τὴς ἐνδείξεως τὴν δύναμιν ὑπαγορεύειν τὸ συμφέρον. μάθοι δ' ἄν τις, ὅτι μηδὲν ἡ δύναμις δείκνυσι βοήθημα, διὰ τοῦτων. εἴτε γὰρ ἡ δύναμις αὐτάρκης ὑπάρχουσα βοηθημάτων ἐνδείκνυσι, ὅτι τοῖς ὑγιαινόντων, διότι αὐτάρκης ὄζιν ἐνδείξεως τὸ βοήθημα· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὅτι τοῖς ὑγιαινόντων βοήθημα ἐνδείκνυσι· οὐδ' ἄρα ὅτι τοῖς νοσούντων καὶ ἡ σύμμετρος συμφέρον ἐνδείξεως. ἐπεὶ τοίνυν, ἐφ' ὧν ἐνδείξεως δύναμις, πάρεστι [δὲ] τὸ ἀπαιτοῦν, ἃ παραλαμβάνομεν βοήθημα; δῆλον δή, ὅτι οὐδὲν ἐνδείκνυσι συμφέρον ἡ δύναμις. δεῖ γὰρ τοῦ σκοποῦ τὰ παρόντα ἐνδείκνυσθαι. "τὸ δὲ κωλύσαι μὴ, ὡς ἔτυχε, τὸ ἀπαιτούμενον παραλαβεῖν, ἡ δύναμις δύναται, σκοποῦ δὲ βοηθήματος ἐκτός ἐστιν. οὐ δὲ λόγον ἡ δύναμις ἔχει ὅτι τοῦ βοηθημάτων, τοῦτον ὅτι τοῦ τροφίμων οἱ καιροί. οὐ δὲ ὅτι τοῦ βοηθημάτων ἔχει τὰ ἀπαιτοῦντα ἅπαξ, τοῦτον ὅτι τοῦ τροφῶν, ἡ δύναμις. ὅτι δ' ἡ δύναμις τοῦ ὀλίγου τροφίμου ἀπαιτεῖ, καὶ ἔχει ὁ καιρὸς, ἡ ὄπτασις δῆλοι, ἐξ ὧν τοῖς ἐξ ἀῤῥωστίας ἀναλαμβάνουσιν ὀλίγου τροφὴν προσφέρομεν, ἣν δὴ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις· εἰ δέ γε ἡ ὄπτασις τοῦ ὀλίγου ἐνδείκνυται τροφοῦ, ἔδει τούτοις ἂν ἐμφορεῖσθαι. μὴ γὰρ παρόντος τοῦ ὑποδεικνυωτος τοῦ ὀλίγου τροφοῦ σκοποῦ, γελοῖος ὁ παραλαμβάνων τὸ μὴ ἀπαιτούμενον· ἀλλὰ τοῦ ἀρχὴν ἐνδείκνυσθαί φασι τὸ δεῖν συστέλλειν. ὅτι πάντων ἦν δῆλον, ὅτι τοῦ συστολοῦ φυλαττόμεθα κατ' ἀρχάς, καὶ ὅτι τῶν τοὺς ἡφροὺς καὶ τὰς λάικας ἐχόντων, μέχρι τῆς ὀπτάσεως. φλεγματι-

νόσης

νόσης δ' ὅτι χρόνον τῆς ἀρχῆς, δῆλον, ὅτι καταπακίτε) ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν πρὸς ἡμᾶς, διὰ ποῖαν αἰτίαν, ὑμεῖς ἐν ἀρχῇ, φέρε, τοῖς πλειπνευμονικοῖς, καὶ τοῖς ὁμοίως τούτοις νοσοῦσιν ὀξέως, [κατ' ἀρχὰς] ἐπιφορήσετε; καίτοι κατ' ἀρχὰς ἡ δύναμίς ἐστιν ἱκανή. ὅτι, φήσομεν, κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς, ἀπαιτοῦσης τὴν δυνάμεως. ἐχὶ συλλήγδην ἂν ἐνδείκνυ) ἀλλ' ὅσῳ ἀπαιτῇ ἡ δύναμις, ἐκ τοσούτου ἡμᾶς προσλαμβάνειν, ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐκ ἄν τις ἀλόγως θείτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καιροὶ κωλύουσιν, ἢ ὅσῳ πρέπουσι χρῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις· ἔστι δὲ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἠμείφθαι· ἃ μόνοι αὐτὴ ἐνδείκνυταί τι συμπέρον. ὅταν δὲ λέγωσι, τὴν μὲν ἀκμὴν ὀλίγων ἀπαιτεῖν τροφῶν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, πυνθανέσθαι δεῖ αὐτοὺς, πῶς χρήσονται τοῖς σκοποῖς, ἂν δύο τινὲς ὦσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν ὑπὸ πλειπνευμονίας καὶ ἐν ἀκμῇ, ὁ δ' ὑπ' ὀφθαλμίας, ἔτι δ' ἀκμάζει τὸ νόσημα; πότερον τῷ πλειπνευμονικῷ, πλείονα δαρσήσουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερα, μᾶλλον, τῷ ὑπὸ ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένῳ; μὴ ἂν δαρρήσειαν προσενεγκεῖν τὴν ποικιλωτέραν τροφήν. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὡς ἐκ ὀλίγων καιρῶν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ὀλίγη τροφὴ λαμβάνει), ἀλλ' ἐκ τῶν μέτρων τῆς δυνάμεως.

nem. Diutiùs autem si perseveret principium, qui tali excipitur victu, sine dubio contabescet. At objicient (credo) in phlegmone pulmonum, morbísque id genus acutis, cur pastum vos à principio interdicitis, cùm tamen adhuc etiam constant vires? Respondeo; quia tempus nos exhibere prohibet, facultate interim efflagitante. Principium igitur non substractionem indicat, verùm quia sumere nos vetat, quod poscit facultas, contrarii indicans appellari meruit. Ad eundem modum & alia tempora impediunt, vel sinunt postulatis uti: prout in ipsis magis minúsve mutatur facultas; quanquam hâc ipsâ nihil indicatur juvans. Quando autem à vigore inquiunt perpaucas postulari escas, à declinatione complures: Rogandi mihi sunt; si duo paritèr ægrotent, alter ex pulmoniâ & in declinatione: alter ex lippitudine, atque in vigore. Quomodo illi suis utentur scopis? Num plura & largiora pulmoniaco exhibuerint, quàm lippienti? Non opinor ausint copiosiora apponere. Quapropter si id ità est, palàm fit, alimenti copiam paucitatémque, non à temporibus morbi, sed à virium mensurâ deprehendi.

CAP. XXVIII.

Quòd tempora nec quantitatem, nec qualitatem ciborum indicent.

Ἀπορήσειε δ' ἄντις καὶ κεῖνο, πῶς οἷόν τε τὸν καιρὸν τοῦ νοσήματος, ποτὲ μὲν τὴν ποσὸν, ποτὲ δὲ τὴν ποιὰν τροφὴν ἐνδείκνυσθαι· καθὼς ἀξιοῦσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ποτὲ μὲν τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῶν βοσημάτων, ποτὲ δὲ τὴν διαφορὰν ἀπαιτεῖν

SEd ambigerit fortasse quis: quo pacto morbi tempora modò quantitatem cibi, modò qualitatem indicare censeant. Ea enim opinantur Methodici quando remediorum indicare differentias, quandoq; varietatem ciborum poscere.

cere. Quando enim aiunt, à vigore parciorem requiri victum, à principio indulgentiorem, à declinatione copiosiorem; quantitatem qualitatémque cibi à temporibus indicari autumant: Quando autem " principium indicare aiunt, ut augmentum prohibeas; augmentum, ut placidè comprimas & laxes; statum, ut ad leniendum inclines; declinationem, ut solutioni incumbas, remediorum varietatem nonne fatentur à temporibus postulari? Quomodo igitur non absonum dictu, eandem rem, quæ nihil differentiæ assumpsit, idem, diversúmque indicare? Sed contra hæc illi forsan: Apud Rationales etiam ab eodem indicari diversa. Nam Bilis extra vasa ruens, quia nocet ablationem indicat sui. Verùm his ità nos: Ablationem sui duntaxat indicare bilem: at modos ablationis dari complures: Aut enim detrahimus, aut contemperamus. Deinde Bilis (inquam) alio alióque respectu diversorum indicativa apparet. Quatenus enim gravat, expulsione indicat: quatenus mordet, attemperationem. At tempora, quibus talis differentia nulla est, quomodo postulent diversa, nunquam explices. Quòd autem nec alimenti qualitas quantitásve à tempore indicetur, vel hinc intelliges. A quo indicatur genus, necessariò id indicat etiam qualitatem generis: Differentiâ enim semotâ, indicantium quodque, postulatæ rei genus indicat; assumptâ verò, indicaret id, quod in eodem genere diversum est. Quoniam igitur facultas indicat alimenti genus, etiam quantitatem ejus, qualitatémque indicat; nam citra differentiam alimenti genus indicat: eam autem si assumeret, illud indicaret, quod in eodem genere diversum est.

τῶν " βρωμάτων. ὅταν γὰρ φῶσι, τῷ μὲν ἐπίδοσιν ὀλίγῳ ἀπαιτεῖν προφῷ, τῷ δ' ἀρχῇ φιλανθρωποτέραν, τῷ δὲ σχήματι ποικιλωτέραν, τῷ τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων φασίν. ὅταν δὲ φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δ' ἐπίδοσις τὸ ἀφειέρως στέλλειν καὶ χαλᾶν, ἡ δ' ἀκμὴ, ὅτι τὸ παρηρεικώτερον ἄγειν, ἡ δὲ σχήσις, τὸ σωπεργεῖν τῇ λύσει, διαφερὰν τῶν βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀπαιτεῖν ὁμολογήσουσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν ὅτι λέγειν, τὰ αὐτὸ διαφέροντε μηδεμίαν διαφορὰν προσειληφὸς, ἐνδείκνυσθαι; πρὸς τοῦτο δ' ἐρεῖσιν ἴσως, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ λογικοῖς τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυσθαι. ἡ γὰρ χολὴ σχήματι, τῷ προαιρέσιν ἑαυτῆς βλάπτουσα ἐνδείκνυσθαι. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τῷ ἀναίρεσιν ἑαυτῆς ἡ χολὴ μόνον ἐνδείκνυσθαι· πλείονες δὲ τρόποι ἀναιρέσεως. ἢ γὰρ περιαιρεῖται ἢ κατακιρνᾶται αὐτῷ. ἔπειτα δὲ ἡ μὲν χολὴ, φήσομεν, κατ' ἄμφω διαφόρων φαίνεσθαι ἐνδεικτική· καθὸ μὲν γὰρ βαρεῖ, τὴν προαίρεσιν [ἐνδείκνυσθαι] καθὸ δὲ δάκνει, τῷ κατάκρασιν. οἱ δὲ καιροὶ ὐδεμίαν τοιαύτῳ διαφορὰν ἔχοντες, πῶς ἂν ἀπαιτοῖεν τὰ διαφέροντα, οὐκ ἔσιν εἰπεῖν. ὅπ δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυσθαι ποιότητα τροφῆς ἢ ποσότητα, μαθεῖν ἐντεῦθέν ἔστιν· ὅσῳ ἐνδείκνυσθαι τὸ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκαῖόν ἔστιν ἐνδείκνυσθαι. αὐτὰ μὲν γὰρ διαφορᾶς ἕκαστον τῶν ἐνδεικνυμένων, τὰ ἀπαιτούμενου γένος ἐνδείκνυσθαι, διαφορὰν δὲ προσειληφὸς τὸ αὐτῷ γένει διαφέρον ἐνδείξεσθαι. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυσθαι, κατ' ἐκείνου ἡ δύναμις καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα ἐνδείξεσθαι. χωρὶς μὲν γὰρ διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυσθαι, διαφορὰν δὲ προσειληφὼς καὶ τὸ ἐν τῷ γένει διάφορον ἐνδείξεται. φαίνεσθαι

" βοηθημάτων

φαίνεται ὁ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσῆς τροφῆς τὴν δύναμιν ποιῶν, δι' ὧν, † "τὰ αὐξανόμενα πλεῖον ἔχει, φησὶ, τὸ ἔμφυτον θερμόν· πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς· εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται· καὶ τὴν ποιότητα ὁπόταν τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλός ἐστι· φησὶ γάρ που· † σίτῳ νέοισι μὴν ἄκρως, ἀκμάζοισιν ἀμεταβλήτῳ, γέρουσι δ' ἐς τέλος μεταβεβλημένῳ. ἐκ τούτων μὴν οὖν φανερόν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις, ἀλλὰ μὴν διαφορᾶς, τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ, μετὰ διαφορᾶς δὲ, τὴν ποιότητα· καιρὸς δ' ἔστε ποιότητα τροφῆς ἐνδείκνυσθαι, ἔστε ποσότητα. ἔτι τοίνυν, εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυνται τὴν ποιότητα, καὶ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, ἔστι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὑπομονῇ ἤτοι ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦτο ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδεικνύμενον ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτοῦ, ἢ τὴν ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται. εἰ μὲν τοίνυν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ ποιᾶς ποιοῦνται τροφῆς, κατὰ τὸ διαμένον, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι λέγειν, τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν προσφέρειν, ἵνα σωτηρίσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων; εἰ δ' ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τῇ αὐτῶν τὴν ἔνδειξιν καιροὶ ποιοῦσι, δεῖ τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν ἐναντιότητά τινα φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνα γὰρ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων εἰσὶν ἀναιρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ ἔστιν οὔθ' ἡ ποσὴ, οὔθ' ἡ ποιὰ τροφὴ, ἐναντία· οὔτε ἀρχῇ, οὔτε ἐπίδοσις, οὔτε ἀκμῇ, οὔτε παρακμῇ. πλείοσι γὰρ τὸ αὐτὸ αἴτιον οὐκ ἐναντιοῦται. ἓν γὰρ, ἑνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν, μηδὲ τῷ τῶν νοσημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ γὰρ μήτε ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται,

† 1. Aph. 14.

† De alimento, f. 3. lin. 33.

Hippocrates verò pro ſcopo quantitatis cibi, facultatem videtur ponere, ubi ait: "Corpora quoad augentur, plurimum calotis habent nativi: propterea plurimo alimento indigent: alioqui corpus eorum tabeſcit. Quia & qualitatem cibi ex facultatis differentia manifeſtè accipit, in illo "cibus juvenibus leviter parúmque coctus, ætate conſiſtentibus non mutatus, ſenibus verò exquiſitè immutatus. Ex his igitur palàm fit, facultatem abſque differentia, alimenti genus; eâdem aſſumptâ, qualitatem poſcere: tempus autem morbi, nec qualitatem cibi indicare, nec quantitatem. Amplius igitur; ſi morborum tempora, qualitatem alimenti indicent, vel quantitatem; aut hoc in conſervationem ſui, aut abolitionem facient: Nam indicans quodque aut ſui cuſtodiam, aut ſublationem indicat. Si ergo tempora indicationem quanti qualiſque alimenti faciant, quò permaneant; nonne hoc perridiculum dictu, tantum talémque nos cibum ingerere, quò morbi tempora retineamus? Si verò tempora in ſui interitum indicationem præſtent, tantum & tale alimentum temporibus oppoſitum videri neceſſe eſt. A ſolis namque contrariis extingui poſſunt contraria. Temporibus autem neque tale, neque tantum alimenti opponitur: neque enim principio, nec incremento, nec conſiſtentiæ, nec remiſſioni. Nam pluribus eadem cauſa non repugnat; ſiquidem naturâ unum, uni tantùm adverſari comparatum ſit. Eâdem hâc ratione oſtenderimus, nec à temporibus morborum differentias remediorum indicari. Illa enim ſi nec in durationem, nec in abolitionem

sui indicationem fecerint; (quia pluribus unum adversari nequit) nec alius restat indicandi modus; profectò à temporibus nihil quod juvat indicabitur. Sed & contrariorum naturam si quis expenderit, facilè perspiciat, nihil hic contrarium esse. Nam contraria sunt, quæ in eodem genere inter se plurimùm distant. At tempus & qualitas, quint táſque cibi sub eodem genere non collocantur. Quod igitur nec alimenti qualitas quantitasve, nec remediorum differentiæ à temporibus desumantur, satis superque monstratum est.

μή τε ἐπὶ τῇ αἱρέσει [διότι πλείοσιν ἂν ἧν ἰσχυρὸν ἐναντίον] καὶ ἄλλο πρόπον οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, δῆλον, ὡς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυται. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντίων ἀποβλέψας τις εἴσεται, ὅτι μηδ' ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ γένους πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστῶτα, ἐναντία ἐστί. καιρὸς δὲ τροφῆς [ποιότητι] ἢ ποσότητι οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέτακται γένους. ὅτι μὴν οὖν οὔτε ἡ ποιότης, οὔτε ἡ ποσότης, οὔτε τὰς διαφορὰς, οὐδὲ βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἔστι λαβεῖν, αὐτάρκως ἡμῖν ἀποδέδεικται.

CAP. XXIX.

Principium non indicat prohibitionem augmenti.

EXplicandum restat, à principio non indicari id, quod augmentum prohibet: quod tamen contrà opinantur Methodici. Cùm enim plerique morbi simul atque incepérint, provehuntur ad statum, ut Apoplexia, morbique acuti; quid tandem illic à morbi principio indicari dixeris? Neque enim indicabitur, quod prohibebit augmentum: Tu enim morbum inquis unà cum principio vigorem obtinuisse: ergo in talibus aut nihil indicare principium dices, aut aliud quiddam, non id quod augmentum prohibet. At qui scopum nôrit, ut nihil indicari affirmet, perridiculum est. Sin aliud indicetur, quàm quod ipsi autumant, insciтè pronunciárunt, à morbi principio augmenti prohibens efflagitari. Sed omnis hic error ex altera illorum opinione falsa prodiit. Cùm enim quemvis putarent morbum per quatuor tempora transire; idque sibi ipsis pro certo ponerent; necessariò credebant effici,

ΝΥΝ δὲ ἐνδείξομαι τὴν ἀρχὴν μὴ τὸ κωλύον αὔξεσθαι μὴ ἐνδείκνυσθαι, ὅπερ ἐνδείκνυσθαι νομίζουσιν οἱ Μεθοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβανόντων, ὡς ἀποπληξίας καὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, τί αὖ τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ κωλύσειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξει· ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ νόσημα λέγεις" [ὥστε] ἢ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, [ἢ] ἄλλό τι χρὴ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι· μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέγειν γίνοντα τὸν σκοπὸν, γελοιότατον. εἰ δ' ἄλλό τι ἐνδείξεται, καὶ οὐχ ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀτόπως ἔφασαν αὐτοὶ, τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἀπαιτεῖν. αὕτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ' ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολήψεως. νομίζοντες γὰρ πᾶν νόσημα διὰ τεσσάρων ἀπέναι, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι, τούτων ἀκόλουθον ὠήθησαν δεῖν εἶναι, τὸ τὴν

τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων ἀπαιτεῖν τὴν κάλισιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν αὐτοὺς, ὅτι ἡ πᾶν νόσημα καὶ ἄρχει τε καὶ ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει, καὶ παρακμάζει. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα τῶν νοσημάτων, ὡς ἡ ἀποπληξία, ἅμα τῇ προσβολῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει. καὶ τὰ κεκινόμενα δὲ τῶν νοσημάτων, ἕνα καιρὸν τὴν παρακμὴν ἀποτέμνεται. αἱ γὰρ κρίσεις διὰ τὴν ἀκμὴν λύουσι τὰ νοσήματα, ἔτι ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐπιδιδόντα· καὶ διὰ βοηθημάτων ἔξεστιν ἐν ἀρχῇ λῦσαι τὸ νόσημα, καὶ ἀποτέμνεσθαι τοὺς λοιποὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ τοίνυν ἔξεστιν ἐν ἀρχῇ κενῶσαί τε τὸ νόσημα καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι οἴεσθαι ἐνδείκνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν μείωσιν μᾶλλον, ἢ τὴν ἀναίρεσιν; ἐὰν δὲ λέγωσι τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυσθαι, μὴ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν. διὰ τί οὖν, φήσομεν πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὅταν ἡ διάθεσις, ἀλλ' ὅταν ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ὑπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον γίνεται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ ἀναιρῶν τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι προσεχέστερόν ἐστι τῆς ἀρχῆς ἅπασα κοινότης ἀναγκάζειν ἡμᾶς, ὅταν αὐτὴ ἐνδείκνυται παραλαμβάνειν, προσεχῶς τὸ ποιητέον ὑπαγορεύσασα· ἡ δὲ διάθεσις τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐνδείκνυται, δι' ὧν δὲ χρὴ κωλύειν ἐπί τι μέρος, ὡς τὸ κωλύειν αὔξεσθαι, ἐνδείκνυται, ἢ τὸ, δι' ὧν, ἔξ ἑτέρων λαμβάνεται. ἐπὶ πάντα δὲ, καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων. τὸ δὲ δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν, ἔξ ἑτέρου, ὡς ἔοικε, δεῖ λαβεῖν. διὸ κρεῖττόν ἐστι μὴ τῇ ἀρχῇ,

ut initium morbi suppressionem incrementi postulet. Hoc igitur iis fraudi fuit, quòd morbus sc. non omnis seriatim incipiat, augeatur, consistat, remittatur. Nam quicunque acuti (ut Apoplexia) vocantur; ad summam vehementiam pervenêre, simulatque invaserint. Qui verò perfectè indicantur, iis declinatio, quæ postremum est tempus, amputatur: siquidem Crises per vigorem, vel maximè gliscentes discutiant morbos: quin & remediis in ipso principio extinguere morbum potes, & cætera indè tempora pervertendo recidere. Itaque si à principio evacuare morbum, remediisque jam solvere, liceat, cur isti principium asserunt amotionem augmenti, non diminutionem vel ablationem morbi indicare? Si verò diminutionem, atque ablationem hanc non à principio, sed à dispositione indicari dicant; cur igitur (quæram) non quod dispositio, sed principium indicat, pro remedio accipitis? Ex eo enim quod dispositio postulat, etiam id quod principium indicabat, existit. Nam qui minuerit, vel exegerit morbum, etiam incrementum nè fiat, præoccupavit. Sed objicient forsan: principii communitatem, utpote quæ propinquior sit, quia proximè quid faciendum suggerit, nos cogere ad accipiendum quod ipsa indicat; dispositionem verò, quæ morbos adimi postulat, quibus id præstari debeat, non indicare, quibus verò prohibere decet particulare tempus (velut prohibere augmentum) hoc indicare, aut illud saltem, quibus ut id præstet, aliunde accipit. At secundùm hæc ablationem morbi dispositio tantùm indicat: Quibus verò ablationem hanc præstari par est, ab alio nos, ut opinor, accipere oportebit. Quam ob causam satius fuerit, non princi-

pium tantùm, sed & disposition em etiam ipsam pro scopo constituere. Dinceps & illud quoque retorquendum: ex opinione vestra principium omne complicatio quædam videtur. Duæ namque communitates in unum coeunt; principium & dispositio: Ac utraque earum diversum quiddam indicat: sed tamen quæ propinquior magisque necessaria, pro principio habetur; cujus idcirco vos rationem ducitis. Ex his igitur constat, affectus omnes esse communitatum plexus: siquidem unaquæque dispositio in aliquo tempore nascitur. Non igitur tempus tantummodò, sed & dispositio, communitas est. Quocirca insciтè facitis, qui complicationem eam, quæ affectuum est; statuitis esse unicam, non autem affectus omnes, complicationes esse dicitis.

ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει χρῆσθαι σκοπῷ. ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ αὐτοὺς ῥητέον, ὅτι φαίνεταί καὶ "ὑμᾶς πᾶσα ἀρχὴ ἐπιπλοκή τίς ἐστιν. δύο γὰρ κοινότητες εἰς ταυτὸν συνέρχονται. ἥτε ἀρχὴ καὶ ἡ διάθεσις· καὶ ἑκατέρα τῶν κοινοτήτων, διάφορόν τι ἐνδείκνυται· φροντιστέα δὲ καὶ ἀναγκαιοτέρα κοινότης "ὑμῖν ἐστὶ δοκεῖ μᾶλλον ἡ ἀρχὴ, διότι" ταύτῃ προσέχετε. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ πάθη πάντα κοινοτήτων εἰσὶν ἐπιπλοκαί· πᾶσα γὰρ διάθεσις ἔν τινι καιρῷ γίνεται. κοινότης οὖν ἐστὶ ὁ καιρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε μίαν ἐπιπλοκὴν νομίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν, καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ἐπιπλοκὰς εἶναι λέγοντες.

"ἡμᾶς

"ἡμ— " Ad. διὸ

CAP. XXX.

Adstringentia non esse adhibenda in principio, quo augmentum prohibeant, & de causa virium.

PRæter hæc illud quoque Methodicorum fatuum est; per initia morborum adstringentibus esse utendum. Cujus causa indè fluxit, quòd plures Phlegmonæ, per initia, adstringentium & reprimentium beneficio subsidêre. At illis unaquæque Phlegmone, adstrictio est. Ergo ut adstricti affectus per condensantia minuantur, hoc ipsi absurdum autumant. Et cùm doceamus nos ex humorum vexantium repulsione apparentium sedationem fieri, hoc illi parùm intellecto, principium omnino aiunt per adstringentia transigendum esse. Neque enim se id agere, ut reprimant causas: sed ut corpora firmatiora minúsque patibilia reddant. Siquidem "comprehensio,

"Ετι καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν Μεθοδικῶν ἀνόητόν ἐστιν, τὸ δεῖν ἀεὶ κατ' ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς "στέλλουσι κεχρῆσθαι. τὴν δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν εἴληφε τὸ δόγμα· πολλαὶ φλεγμοναὶ διὰ τῶν στελλόντων κατ' ἀρχὰς καὶ ἀποκρουόντων κατέσβησαν. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ' αὐτὸν στέγνωσίς ἐστι. ἄτοπον οὖν ἐφαίνετο εἶναι, τὸ τὰ ἐστεγνωμένα διὰ τῶν πυκνούντων καθίστασθαι. καὶ ἡμῖν λεγόντων διὰ τῆς τῶν λυπούντων ἀποκρίσεως, τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι τῶν φαινομένων ἀποβλέψαι μὴ δυναμένοι, πάμπαν φασὶ δεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν στελλόντων ἄγειν. οὐ γὰρ ἀποκρίνεσθαι τὰ αἴτια, ἀλλ' ἵνα δυνατὴ κατασκάσσωμεν τὰ σώματα. ἡ μὲν συστολὴ, φασὶ,

"Ald. στέλλουσι

φασί, καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωμάτων, δυσπαθέστερα τὰ σώματα κατασκευάζουσα, κωλύει ἀλλως τὰ σώματα. οὐ γὰρ διὰ μειώσεως τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται, φασὶν, ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ διὰ δυσπάθειαν τῶν σωμάτων. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατον διὰ σωμαυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυσπαθῆ κατασκευάσαι τὰ σώματα· ἅμα τε, πρὸ τῆς νοσεῖν χρὴ δυσπάθειαν τοῖς σώμασι παρεσκευῆν. εἰς γὰρ τὸ μὴ γίνεσθαι νόσον, τῆς δυσπαθείας δεόμεθα· πεπονθότων δὲ τῶν σωμάτων, ἀναίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν διατιθέντων. ἐπειδὴ δὲ ἡ στεγνὴ διάθεσις, πύκνωσίς ἐστι καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωμάτων· τὰ δὲ στέλλοντα πυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ δυσδιαφόρητον ἀπεργάζεται· δῆλον, ὡς συνεργήσει μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν στεγνωμένων τὰ στέλλοντα, ἢ τοῦ ἐναντιοῦσθαι. καὶ ὅπου τὸ πάθος ἐν τοῖς εἰκείοις χωρίοις μέγεθος ἀπειλήφει, τοῦτο ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν βοηθημάτων παρεῖναι δεῖ. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον "τῷ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπαντᾶν" παραλαμβάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλύον αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ποιότης τῶν προσαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνεργεῖν ἔοικε. δυοῖν [δὴν] θάτερον, ἢ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένῃ [δὲ] προσεκτέον, ἢ ἡ ποιότης τῶν προσαγομένων ἐκ τοῦ ἀναθῶ προσάγεσθαι. τὸ μὲν τοίνυν ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ταῖς ἀρχαῖς τῶν φλεγμονῶν τὰ στέλλοντα προσάγεσθαι, πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν. ἄξιον δὲ ζητῆσαι παρ' αὐτῶν τὸ γιγνόμενόν τε αἰτίαν. τὸ μὲν γὰρ δυσπάθειαν λέγειν ἐκ τῶν στελλόντων παρεῖναι, γελοῖόν ἐστιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν. μαθέτωσαν δὲ παρ' ἡμῶν, ὅτι τῇ ἀποκρίσει τῶν λυπούντων καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθεῖς τόπους, μειοῖ καὶ λύει τὰς νόσους τὰ στέλλοντα τῶν βοηθημάτων.

inquiunt, constrictióque solidiora efficiens, nè à morbis tententur, impedimento est. Neque enim morborum imminutione solâ prohiberi censent augmentum, sed & soliditate corporum ac firmitate. His itaque occurrendum censeo: fieri non posse, ut corpora ex nocentium causarum auctione, solidiora reddantur: & adhæc, corporibus ipsis priusquam langueant, soliditas illa comparanda est. Etenim nè invadat morbus, soliditate indigemus: corporibus autem afflictis, ut quæ malè disposuerunt, propellentur illicò, necesse est. Quoniam verò dispositio adstricta, densitas est, difficiliséque corporum exhalatio; adstringentia verò, condensant superficiem, atque ægrè difflabilem reddunt; perspicuum est, incremento morbi adstringentia valida vires addere potiùs, quàm obsistere; & magnitudinem etiam (quam suis temporibus comparâsset morbus) remediorum importunitate in ipso jàm initio adjungi. Quid quòd videntur illi etiam contraria, quàm quæ principium morbi poscit, adhibere. Nam à principio indicatur, quod incrementum prohibet: sed eorum, quæ applicantur, qualitas, incremento videtur vires addere. Quocirca ex duobus alterum, aut principium, ut perperàm indicans, parvifaciendum est; aut remediorum qualitas admovetur incommodè. Ac inchoantibus phlegmonis, quòd adstringentia non absre accómodentur, ambiget nemo. Sed istius rei causam ab ipsis scisciari æquum est. Nam soliditatem corpori ab adstringentibus conciliari, ridiculum dictu esse docui. Verùm à nobis hoc discant illi: noxiorum repulsu, & in partes firmiores traductione, remedia adstringentia minuere morbos, atque discutere.

" τὸ
" μὲν

Ad hæc, contra eos doceo; principium non indicare remedia, quibus prohibetur augmentum: quæ quidem ex illorum placito sunt adstringentia. Morborum principia, vel qualitatem quandam sortiuntur, vel secus. Ac principia qualitate destitui, perridiculum dictu. Neque enim nisi qualitate ornentur, sub sensum caderent. Aut igitur principiorum qualitas, à singulis dispositionibus diversa est; aut cujusque principii qualitas dispositioni, quæ ad ipsum spectat, promiscuè inhæret. Ac si diversa quidem sit, emerget communitas ab affectu diversa, quam illi omisêre: Sin qualitas eadem fuerit, modò dispositionis, quæ eodem spectat, sit qualitas, quidni per initia morbi, constrictioni medicationem laxantem, fluxui adstringentem porrexerimus? Neque enim rationi congruit, principio nos aliter obstare; quasi alia ipsi qualitas insit, quàm dispositio, cujus est principium. Quam verò deridendum illud, adstrictoriâ medicatione firmitatem addi, quò densentur, atque adstringantur corpora; vel hinc intelliges. Si densitas, contractio, duritiésque corporum, firmitatis roborisque sint causæ, qui phlegmone affecti, vel scirrho, vel quibus cutis præ extrema inedia rigidior, tentiórque, iidem firmiores existerent sanis. Qui enim validè valent, molliora & rariora sortiuntur corpora, tantóque magis, quo validiùs valent. Præterea, si duritiâ æstimetur firmitas, etiam senum corpora, puerilibus duriora cùm sint, firmiora quoque ac salubriora dicerentur. Nam si firmitatem, quam se arte conciliare aiunt Methodici, ex naturæ robore adepti sint, quid ni etiam carne & mole adolescentibus solidiores putentur? At soliditas cujusque quo pacto dijudicetur, Methodicos

ἔτι καὶ τοῦτο ῥητέον πρὸς τὸ, "τὴν ἀρχὴν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ κωλυτικὰ τῆς αὐτῶν αὐξήσεως βοηθήματα· ταῦτα δὲ κατ' αὐτοὺς ἦν τὰ σέλλοντα. αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων, ἤτοι ποιότητά τινα κέκτηνται, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν λέγειν, ἀπίους εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γελοῖον. οὐ γὰρ ἂν εἰς αἴσθησιν παρεγίνοντο, εἰ μὴ εἶχον ποιότητα. ἤτοι οὖν ἡ τῶν ἀρχῶν ποιότης, ἑτέρα ὀφεῖ παρ' ἑκάστην τῶν διαθέσεων, ἢ ἑκάστης ἀρχῆς ποιότης, ἀδιάφορος τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως. εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ὀφεῖ τῶν ἀρχῶν ποιότης, ἀναφαίνεταί τις αὐτῇ τὰ πάθους ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκεῖνοι παρῆκαν. εἰ δ' ἡ αὐτή ἐστιν ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς ποιότης, εἴτερ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως, διὰ τί μὴ ἐν ἀρχῇ τῶν νοσημάτων πρὸς μὲν τὴν σέγεσιν τῇ χαλώσῃ ἀγωγῇ, πρὸς δὲ τὴν ῥῦσιν τῇ σελλούσῃ χρησόμεθα. ἄλογον γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑτέρως ἡμᾶς ἴσασθαι, ὡς ἂν τὴν αὐτὴν ποιότητα κεκτημένην τῇ διαθέσει, ἥσπερ ἀρχή ὄφιν. ὅπερ ἂν γελοῖόν ἐστιν οἴεσθαι, ἐπὶ τῆς σαλπικῆς ἀγωγῆς δυσπαθείαν τοῖς σώμασι παρεγίνεσθαι, δι' ἧς πυκνοῦται καὶ σέλλεται τὰ σώματα, ἐντεῦθεν ἂν πᾶς μάθοι. εἰ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ συστολὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων, δυσπαθείας ἦν αἰτία, οἱ φλεγμαίνοντες, καὶ ἐσκιῤῥωμένοι, καὶ τὸ δέρμα σκληρὸν καὶ πεπιεσμένον ὑπὸ τῆς ἕξεως ἐνδεὲς ἔχοντες, δυσπαθέστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγιαινόντων. οἱ γὰρ ὑγιαίνοντες μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλον γε ὅσον ἂν ὑγιαίνωσιν. ἔτι, εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἐκείνετο, τοὺς μὲν ὄντας σκληροτέρους τὰ σώματα τῶν παίδων ἔχοντας, δυσπαθεστέρους ἔδει νομίζεσθαι. εἰ γὰρ, ἥπερ οἱ Μεθοδικοὶ ἐκ τέχνης δυσπάθειάν φασι πεποιεῖν, παίτοι ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς ἂν εὔλογον ἦν, δυσπαθεστέρους εἶναι τῶν νέων; ἀγνοοῦσι

ἀγνοῶσι δ' οἱ Μεθοδικοὶ, πῶς δεῖ διακεῖνειν ἀνθρώπου δυνατόν· διόπερ οὐδὲ σκοπεῖν αὐτὸν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου, καὶ σιδήρου, καὶ ξύλου, καὶ τῶν ὁμοίων τῇ σκληρότητι, καὶ ἁπαλότητι κεῖνειν τὸν τῆς ἀνθρώπου δυνατόν ἐστι, μᾶλλον δὲ ἱκανῶς εἰ) τὰ σώματα τὰς ἑαυτῶν χρείας παρέχεσθαι ἀνεμποδίστως. τὸν γοῦν βουλόμενον σκοπεῖν δυνατόν, οὐχὶ δεῖ σκοπεῖν, ὅθεν σκληρὸν τὸ σῶμα ἔσται, ἀλλ' ὅθεν αἱ δυνάμεις τῶν μερῶν παρεσκευάσθησονται), καὶ τὰ μέρη ἀνεμποδίστως, τὰς ἰδίας χρείας παρέξεται.

latet: Itaque nec eam nobis possunt artificioſè adjungere. Neque enim putà lapidis, ferri, ligni, aut ſimilium duritie ac mollitudine, ſoliditas hominum æſtimanda eſt, ſed eo tantùm, quòd corpora ad functiones expeditè obeundas, nacti ſint: Is igitur, qui alteri firmitatem ex arte adponere volet, non quî corpus durum fiat, excogitabit, cenſeo; ſed quâ ratione membrorum augeatur vis, ſingulæque partes luculentè operationes expedierint ſuas.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ

Περὶ ἀγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ ἰδίων παθῶν.

GALENI,

De cognoscendis & corrigendis cujusque Animi perturbationibus.

Cap. I.

Definitiones & Propositio.

QVandoquidem in commentarium redigi vis, quæ tibi interroganti super Antonii Epicuræi libello de propriorum affectuum obsessione respondi, hoc ipsum jam aggrediar, hinc sumpto exordio. Percommodum sanè Antonio fuisset, si obsessionis nomine quid significârit, apertè explicâsset. Quantum verò ex iis, quæ in libro memorat, conjicere licet, vel observationem notare videtur, vel dijudicationem, vel emendationem denique. Verùm ille, ut nôsti, pleraque eorum quæ dixit, ità obscurè interpretatus est, ut conjectari facilius sit, quàm planè intelligere. Interdum namque hortari videtur, ut cogitemus nosipsos, perinde ac alios, peccare: interdum quo pacto quis singula dignoscat, in quibus peccat. Adhæc etiam, quâ ratione seipsum à peccatis abducat, qui quidem totius videtur esse orationis scopus. Siquidem unum-

ΕΠΕΙΔΗ καὶ δι' ὑπομνημάτων ἔχειν βάλῃ, ἃ περὶ τῶν ἐρωτήσιν ἀπεκεινάμην, ἵν' ἐνεστήσω περὶ ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ γραφέντος Ἀντωνίῳ τῷ ἐπικουρείῳ βιβλίῳ, περὶ τῶν τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, ἤδη προάξω τοῦτο, καὶ τῶνδε πάσεσθαι τῶν ἀρχῶν· ἄριστον μὲν ἴσως, αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον εἰρηκέναι σαφῶς, τί ποτε βέλεσθαι σημαίνειν, ὅταν τὸ τῆς ἐφεδρείας ὀνόματος. ὡς δ' αὖτις ἐξ ὧν λέγει κατὰ τὸ βιβλίον εἰκάσειεν, ἤτοι τῆς παραφυλακῆς, ἢ τῆς διαγνώσεως δοκεῖ μοι δηλοῦν. ἢ καὶ περὶ τούτοις τῆς ἐπανορθώσεως. ἐφαίνετο δ' ὡς οἶδα, καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλόν ὅτιν, ἢ νοῆσαι σαφῶς. ἐνίοτε μὲν γὰρ δόξει προτρέπειν ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὅπ καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν· ἐνίοτε δ' ὅπως ἂν τις ἕκαστον, ὧν ἁμαρτάνει, διαγιγνώσκῃ· καὶ πρὸς τούτοις αὖθις, ὅπως ἂν τις ἑαυτὸν ἀπάγῃ τῆς ἁμαρτανομένων· ὃ δοκεῖ μοι τὸ λοιπὸν παντὸς

" Lon. καὶ " γοι

παντὸς ἕνεκα σκοπός. ἕκαστον γὰρ τῶν προειρημένων, ἀχρηστόν ὅτι καὶ περιττὸν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτον ἀναφέροιτο. διορθοῦν δὲ χρὴ "ἑαυτὸν ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων. ἐνίοτε μὲν γὰρ, ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν, αὐτῷ ὁ λόγος γίνεται· πολλάκις δὲ ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' ὅτε περὶ ἀμφοτέρων διαλέγεσθαί σοι δόξει. ἐγὼ δ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ὡς οἶσθα, προδιώρισα, τὰ μὲν ἁμαρτήματα κατὰ ψευδῆ δόξαν εἰπὼν γίγνεσθαι· τὸ δὲ πάθος, κατά τινα ἄλογον ἐν ἡμῖν δύναμιν, ἀπειθοῦσαν τῷ λόγῳ· κοινῇ δ' ἀμφότερα, κατὰ γυναικώτερον σημαινόμενον, ἁμαρτήματα κεκλῆσθαι". λέγω μὲν οὖν ἁμαρτάνειν καὶ τὸν ἀκολασταίνοντα, καὶ τὸν θυμῷ τι πρᾶττοντα, καὶ τὸν διαβολῇ πιστεύοντα. γέγραπται μὲν ἔν τε Χρυσίππῳ, καὶ "ἄλλοις πολλοῖς τῶν φιλοσόφων, θεραπευτικὰ συγγράμματα τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν. εἴρηται δὲ καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ· καὶ πρὸ τούτων ὑπὸ Πλάτωνος. καὶ ἵν' ἐμὲ μὲν βέλτιον, ἐξ ἐκείνων μανθάνειν αὐτὰ, ὥσπερ κἀγώ. τὰ δ' ἓν κεφάλαια διὰ τοῦ παρόντος λόγου τοῦδε διὰ σωτόμου, ἐπειδὴ κελεύεις, διήξω σοι πάντα, κατ' ἣν ἤδη τάξιν ἤκουσας, ὅτ' ἐπύθου περὶ τῶν γεγραμμένων πρὸς Ἀντωνίου βιβλίου.

quodque eorum, quæ priùs dixit, nisi huc referatur, inutile & supervacaneum est. Inprimis autem corrigere se quisque debet in iis peccatis quæ affectus vocantur. Nam illi interdum, quasi de perturbationibus solis oratio est; interdum quasi de peccatis: Nonnunquam disceptat quasi de utrisque. Ego verò idipsum, ut scis, priùs distinxi, cùm errata ex opinione falsa dicerem fieri; perturbationem verò ab animi vi rationis experte, eique renitente; utraque autem, ex generaliori significato peccata communiter nuncupari. Ergo & illum, qui immodestè, & qui animo concitatiore quid aget, & qui calumniæ credit, peccare dicimus. Ac Chrysippus & Philosophorum plerique commentariolos de curandis perturbationibus edidêre. Quinetiam ab Aristotele, ejusque sectatoribus, & ante hos à Platone de iisdem dictum est, & satius tibi esset, hæc ipsa ab illis meo exemplo didicisse: Verùm age; priore hoc libro tibi omnia capita, quoniam ità vis, breviter exponam, nec alio ordine, quàm quo audivisti, cùm me de Antonii libello interrogâsti.

CAP. II.

Apud unumquemque de suis peccatis agenda est Quæstio.

"ΟΤΙ μὲν εἰκός ἐστιν ἁμαρτάνειν, εἰ καὶ μὴ δοκοίημεν αὐτοὶ σφάλλεσθαί τι, πάρεσιν ἐκ τῶνδε τῶν λόγων λογίσασθαι. πάντας ἀνθρώπους ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντας, ἤτοι γε ἀναμαρτήτους ἐν παντάπασιν, ἢ ὀλίγα καὶ σμικρὰ διὰ λόγου σφάλλεσθαι· καὶ τοῦτο μάλιστα πεπονθότας, ὃς "ἄλλοι πλεῖστα νομίζουσιν

QVòd verisimile sit nos peccare, cùm nè aberrare autumemus, ex his quæ dicam, conjecturam ceperis. Omnes homines existimare videmus aut vitiis vacare se prorsus, aut paucis, minutisque in rebus desciscere à recto: idque iis potissimùm, quos alii sæpissimè delinquere arbitrantur accidere.

Hanc ego rem, si quam aliam, non uno experimento comperi. Qui enim aliis se ultrò dederint, ut quales ipsi sint, sententiam ferant, perquàm rarò cespitare conspexi: qui optimos se arbitrati, aliorum judicio sua non permiserint, quoties eos etiam in maximis rebus deerrantes vidi? Quocirca oraculum Apollinis Pythii (ut quisque seipsum nôrit) quod mihi adhuc puero nil tanti videbatur id posteà deprehendi vel optimo jure laudari. Etenim is solus atque apprimè sapiens est, qui semetipsum usquequaque pernovit; reliquorum omnium, absolutè quidem nemo; tametsi plus minùsve alter altero. Nam ut in omni Vita, et in quoquo Artium genere excessus, ac differentias inligniores agnoscere, cujusvis est, minutiores, prudentium duntaxat, atque artificum: Idem in erratis, & perturbationibus usu venit. Vt si quis minimis de causis acriter excandescit, servos mordet, convitiis agitat; cuivis appareat ille perturbationibus affici; nec minùs is, qui in temulentiis, scortationibus, commessationibúsque diversatur. At magnâ fortunarum jactnrâ, nominisve infamiâ lentiùs moveri, hoc adeò an sit ex perturbationum genere, nondum perindè liquet; ut neque illud, si quis placentam avidiusculè devoret. Sed & ista tamen homini præmeditatò, quique animum à perturbationibus omnibus abduxerit emendatione indigere apparent, quantumvis eadem nihilominus arduum sit, quia minuta sunt, evitare. Quicunque igitur se probum vult, cogitátque necessariò ex propriis peccatis se complura nescire; quo pacto cuncta illa comperiat, cùm possim ego dicere; quo modo tamen mea invenerim, nondum id commemoro: quandoquidem hic liber per-

ἁμαρτάνειν ἐγὼ οἶδ', εἰ καί τῳ ἕτερα, καὶ τάδε παμπόλλων ἔγνωκα πεῖραν· ὅσοι μὲν γὰρ ἀνθρώπων, ἐᾶν ἄλλοις ἐπέτρεψαν τὴν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν, οἱοί τινες εἰσὶν, ὀλιγώτατα ἐξημάρτανον ἁμαρτάνοντας· ὅσοι δὲ, ἑαυτοὺς ὑπειλήφασιν εἶναι ἐξαίρετοις, γνοὺς τὸ πλὴν κείσην ἑτέροις ὀπτῆρ ἔψαι, μέγιστα καὶ πλεῖστα τούτοις ἑώρακα σφαλλομένους. ὥσθ', ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτε μειρακίσκος ἦν, ἐπαινεῖσθαι μᾶλλον [τοῦτο δ' ἦν τὸ πύθιον, γνῶναι κελεῦον ἑαυτόν· ἐγὼ δ' εἶπον] μέγα τὸ ἀφέλημα] τοῦτ' εὑρὸν ὕστερον δικαίως ἐπαινούμενον. ἀκριβῶς μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος, ὁ μόνος αὐτὸν ἑαυτὸν γνοίη· ἦν δ' ἅπαντα δῆλα ἁπάντων, ἀκριβῶς μὲν οὐδείς, ἧττον δ' ἢ καὶ μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. καθάπερ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τὰς τέχνας, τὰς μὲν μεγάλας διαφοράς τε καὶ διαφορὰς τῶν πραγμάτων, ἅπαντος ἀνδρὸς ὄντος γνῶναι· τὰς δὲ μικρὰς, τῶν φρονίμων τε καὶ δεχνιτῶν· οὕτω καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει καὶ παθῶν· ὅστις μὲν ἐπὶ μικροῖς ὀργίζεται σφοδρῶς, δάκνει τε καὶ κακίζει τοὺς οἰκέτας, ἔστω μοί σοι δῆλος ὤν, ὅτι ἐν πάθει κατέστη. ὁμοίως δὲ, καὶ ὅστις ἐν μέθαις τε καὶ ἑταίραις καὶ κώμοις παρέχεται. τὸ δ' ἐπὶ μεγάλῃ βλάβῃ χρημάτων, ἢ ἀτιμίᾳ μετρίως τε φέρεσθαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ἔδ' ὁμοίως δῆλον ἐν τοῖς ἤθεσι τῶν παθῶν ὑπάρχον· ὥσπερ οὐδὲ τὸ πλακοῦντα φαγεῖν ἀκρατέστερον. ἴσως δὲ καὶ ταῦτα καταδῆλα γίγνεσθαι τοῖς προμελετήσασι τὴν ψυχὴν, ἐξοδιάσασί τε ἀπὸ τῶν παθῶν, ἐπανορθώσεως δέομενα· καὶ μᾶλλον ἔστιν, ἀποφυγεῖν, αὐτὰ, διότι μικρά. ὅστις οὖν βούλεται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι, τοῦτο ἐννοήσας, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν ἀγνοεῖν πολλὰ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, ὅπως ἂν ἐξεύροι πάντα, δυνάμενος ἐγὼ λέγειν, ὅπως εὕρον αὐτὸς, καὶ λέγω· διότι τὸ βιβλίον τοῦτο δυνατὰ πότε

" Lo. δρεῖν

" προμελετήσασι

" Lo. ἦσαν

" δρὼν

ποτε καὶ εἰς ἄλλων ἀφικέσθαι χεῖρας· ὅπως ἂν κἀκεῖνοι γυμνασθῶσιν, πρὸς ὁδὸν εὑρεῖν τῆς γνώσεως τῶν ἁμαρτημάτων. ὥστε καί σέ μοι λέγειν ἠξίωσα, καὶ μέχρι τοσούτων ἄλλων ἀνεβλύω, διεπόμπευσα. καὶ νῦν ἔτω πρόξω, προκαλέσας τὸν ὁμιλοῦντα πρός τὸ χρήσιμον, καταδέομαι αὐτῶ ζητῆσαι, πῶς ἄν τις ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα γνωρίζειν ἀμάρτοιτο. "δύο γάρ, ὡς Αἴσωπος ἔλεγε, πήρας ἐξήρτηται τῶ τραχήλου, τὴν μὲν ἀλλοτρίων πρὸ τοῦ στέρνου, τὴν δὲ ἰδίων ἅτε πρὸ ὄπισθεν. καὶ διὰ τοῦτο, τὰ μὲν ἀλλότρια βλέπομεν ἀεί, τὴν δ' οἰκείων ἀθεάτους καθίσαμεν. καὶ τοῦτον γε τὸν λόγον, ὡς ἀληθῆ, πάντες ἀποδέχονται· ὁ δὲ Πλάτων † ἀποδίδωσι καὶ πρὸ αἰτίαν τοῦ μυθουμένου. "τυφλὸν γάρ, φησι, τὸ φιλοῦν ἀεὶ τὸ φιλούμενον. εἰ δὲ ἕν ἕκαστον ἡμῶν, ἑαυτὸν ἁπάντων μᾶλλον φιλεῖ, τυφλοῦσθαι ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῶ. πῶς οὖν ὄψεται τὰ ἴδια κακά; καὶ πῶς ἁμαρτάνων γνώσεται; πολλῶ γὰρ ἔοικεν ὅ, τε τοῦ Αἰσώπου μῦθος, καὶ ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγος, ἀνελπιστέραν ἡμῖν ἢ τὴν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὕρεσιν ὑποφαίνειν· εἰ γὰρ μήτε τὸ φιλεῖν τις ἑαυτὸν ἀποσῆσαι δύναται, τυφλοῦσθαι ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ φιλοῦν ἀεὶ τὸ φιλούμενον. ὃ μὲν δὴ ἐγὼ τὸν ἀναγινώσκοντα τόδε τὸ βιβλίον, ἠξίουν ὁπισκέψασθαι καθ' αὑτόν, ὁδὸν τῆς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὑρέσεως, εἰ μὴ χαλεπὸν λίαν τὸ πρᾶγμα, καίτοι ὡς ὁπὶ πλεῖστον ἐσκιαμένον ἢ καθ' αὑτὸν καὶ τοίνυν ἐγὼ τὴν ἐμὴν ἀποφαίνομαι γνώμην, ἣν, εἰ μή τινα καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἑτέραν ὁδὸν εὕροι, προσλαβὼν καὶ τὴν ἐμήν, ὠφελήσεται πλεονεκτικῶς, ἁπλῆν ἀντὶ ἁπλῆς δυοῖν ὁδὸν σωτηρίας εἰ δὲ μή, ἀλλ' αὐτῆ γε τῆ ἡμετέρα διατελεῖ χρώμενος, ἄγει γὰρ ἂν ἑτέραν εὕροι βελτίονα. πῆς ἂν ἡ ἐμὴ, λέγειν ἂν ἤδη καιρὸς, ἀρχὴ τῶ λόγω τῆσδε ποιησάμενον".

venire mox poterit in aliorum manus, quos etiam exerceri vellem, quoad sua vitia dignoscendi invenerint viam. Quandoquidem & te itidem, cùm nuper ea de re ageremus, mihi tua dicere postulavi, & usquedum tot tantáque videri peccata tua significâras, conticui. Et nunc sanè sic agam, lectorem quemque hortatus, ut quod suâ interest, id sedulò quærat, quomodo seipsum possit peccantem agnoscere. Binas enim manticas aiebat Æsopus è collo suspensas geri. Alteram ante pectus, alienorum criminum; alteram è tergo, nostrorum plenam: eámque ob causam aliena nos adspicere semper, propria intueri nunquam posse. Cujus dicti veritatem approbârunt omnes. Plato etiam, cur verum sit, exponere maluit. "Quicquid amat (inquit) cœcum est versus eam rem, quam amat. Vnde si nostrûm quivis seipsum præ cæteris diligat, ipse ut apud seipsum cœcutiat, necesse est. Quo pacto igitur sua conspiciet mala? aut qui tandem peccare se intelliget? Quandoquidem nobis propriorum peccatorum inventione & fabula Æsopi, & Platonis ratio commonstret, multò nunc desperabilem magis, quàm dudum. Si enim se, quin seipsum amet, contineat nemo; id certè quod amat, versùs eam rem, quam amat, cœcum esse oporret. Equidem is, qui libellũ hunc leget, sua rimandi vitia secum ipse ut viam cogitet, non postularem, nisi res ipsa perdifficilis esset, etiam homini multùm diúq; exercitato. Proinde sententiam hîc meam affero; quam si quis, aliâ viâ per seipsum compertâ, sibi adjunget liberaliùs adjuvabitur; quippe duas salutis vias pro unâ nactus: tin minùs, at hâc uti poterit nostrâ, quoad meliorem adinvenerit. Quæ igitur hæc mea sit, tempus est, ut in medium proferam, hinc sumpto exordio.

CAP. III.

De monitore deligendo, & confessione.

QVoniam errata ex opinione falsa prodeunt, perturbationes verò ab impetu rationis experte: prius mihi visum est, ut eum, qui velit, à perturbationibus vindicem: siquidem ob has quoque verisimile est, quadantenus nos opinari falsa. Sunt autem perturbationes (quæ omnibus in confesso) excandescentia, ira, timor, dolor, invidia, & cupiditas vehemens: Meâ verò sententiâ, cujuslibet rei immodico amore vel odio flagrare, etiam perturbatio dicenda est. Commodè enim dictum censeo. "Mensura optimum: quasi nihil quod immoderatum est, probè honestéque fiat. Has igitur perturbationes quâ tandem arte resecuerit quis, nisi illis se obnoxium nôrit. Cognoscere autem (ut supra monui) non possumus, quia nosipsos plus æquo amamus. Cæterùm hæc ratio de teipso, quamvis judicium ferre non sinat, tamen alteri, quem neque amas, neque oderis, permittit potestatem judicandi. Cùm igitur è civibus audieris quempiam, quem nihil tui gratiâ, odióve facturum nôsti, qui collaudatur cuique, quòd assentetur nemini; hunc tu postquam adieris, an is sit, quem perhibent, hujusmodi periculum fac. Primò si divitum, potentum, aut etiam principum ædes frequentare videas, te frustra audivisse scito, solere hunc omnia vera dicere. Obsequiis istiusmodi, mendacia plerunque conjungi solent. Deinde si id genus hominum salutantem reperias, vel satellitio aut convivüis se inserentem.

Ἐπειδὴ τὰ μὲν ἁμαρτήματα διὰ τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνονται, τὰ δὲ πάθη διὰ τὴν ἄλογον ὁρμήν, ἔδοξέ μοι πρότερον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν. ἐικὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψεύδεσθαι ἡμᾶς δοξάζειν. ἔστι δὲ πάθη ψυχῆς, ἅπερ ἅπαντες γιγνώσκουσι, θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ φόβος, καὶ λύπη, καὶ φθόνος, καὶ ἐπιθυμία σφόδρα· καὶ ἢ τὴν ἐμὴν γνώμην, καὶ τὸ φιλεῖσθαι πάνυ σφόδρα φιλεῖν ἢ μισεῖν ὁτιοῦν πρᾶγμα, πάθος ἄν τις ὀρθῶς δ' ἔοικεν εἰρῆσθαι τὸ "μέτρον ἄριστον· ὡς οὐδενὸς ἀμέτρου καλῶς γιγνομένου. πῶς οὖν ἄν τις ἐκκόψειε ταῦτα, μὴ γνοὺς πρότερον ἔχων αὐτά; γνῶναι δ', ὡς ἐλέγομεν, ἀδύνατον, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν ἡμᾶς. ἅμα καὶ μὴ σεαυτὸν ὁ λόγος ὅτου ἐπιτρέπει σοι κρίνειν, "ἄμεινον "γε συγχωρεῖν δύνασθαι κρίνειν, τὸν μήτε φιλοῦμεν ὑπὸ σοῦ, μήτε μισοῦμεν. ἐπὰν οὖν ἀνέρῃς τινὰ "τῶν "τὴν πόλιν, ὃν μήτε φιλήσειν "οἶδας, μήτε [μισεῖν, καὶ] ἐπαινοῦμεν ὑπὸ πολλῶν, ἐπὶ τὸ μηδένα κολακεύειν, ἐκείνῳ προσφοιτήσας τοιαύτῃ πείρᾳ κρίνου, εἰ τοιοῦτός ἐστιν, οἵου ἔφη λέγειν. καὶ πρῶτον μὲν ἐὰν ἴδῃς αὐτὸν, ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων τε καὶ πολὺ δυναμένων, ἢ καὶ τὰς τῶν μονάρχων οἰκίας "ἐπιόντα συνεχῶς, γίγνωσκε μάτην ἀκηκοέναι, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀληθεύειν ἅπαντα· [τὰς γὰρ τοιαύτας κολακείας ἔπη] καὶ τὸ φιλεῖσθαι] δεύτερον, ἢ προσαγορεύοντα, ἢ παρεμπίπτοντα τοῖς τοιούτοις ὁρῶν ἑαυτὸν, ἢ καὶ συνδειπνοῦντα.

τοῦτον

τοιοῦτον γάρ τις ἑλόμενος βίον, ὃ μόνον οὐκ ἀληθεύει, ἀλλὰ καὶ κακίαν ὅλην ἐξ ἀνάγκης ἔχει, φιλοχρήματος ὤν, ἢ φίλαρχος, ἢ φιλόδοξος, ἢ φελόπρωτος, ἢ πάντων, ἢ πάντα. τὸν δὲ μὴ προσαγορεύοντα, μήτε παραπέμποντα, μήτε σωφρονοῦντα, καὶ τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλούτῳ, κεχολωμένῳ τῇ διαίτῃ χρώμενον, ἐλπίσας ἀληθεύειν, εἰς βαθυτέραν ἀφικέσθαι σκέψιν γνώσιν, ὁποῖός γέ τις ὤν. ἐν σωφρονίσαις δ' αὖτη πολυχρονιωτέραις γίγνεται. κἂν εὕρῃς τοιοῦτον, ἰδίᾳ ποτὲ μόνῳ διαλέχθητι, παρακαλέσας ὅ, τι ἂν σοι βλέπῃ τῶν εἰρημένων παθῶν, εὐθέως δηλοῦν· ὡς χάριν ἕξοντα τούτῳ μείζω, ἢ γνησιώτερόν τε σωτῆρα μᾶλλον, ἢ εἰ νοσοῦντα τὸ σῶμα διέσωσε. κἂν ὑπόσχηται δηλώσειν, ὅταν τι τῶν εἰρημένων πάσχοντά σε βλέπῃ· κἄπειτα πλειόνων ἡμερῶν μεταξὺ γιγνομένων, μηδὲν εἰπεῖν, σωφρονεστέρων δηλονότι. μέμψαι τῷ ἀνθρώπῳ, οὗτός τε παρακάλεσον ἔτι λιπαρώτερον; ἢ ὡς φρόνιμον, ὅ, τι ἂν ὑπὸ σοῦ βλέπῃ [μετὰ] παθῶν πεφυκότων, εὐθέως μηνύειν. ἐὰν δ' εἴπῃ σοι, διὰ τὸ μηδὲν ἑωρακέναι πω σε τοιοῦτον ἐν τῷ μεταξύ, διὰ τοῦτο μήθ' αὑτὸν εἰρηκέναι, μὴ πειθῇς εὐθέως, μήθ' οἰηθῇς ἀναμάρτητον ἐξαίφνης γεγονέναι· ἀλλὰ δυοῖν θατέρου, ἢ διὰ ῥᾳθυμίαν ἢ προσεσχηκέναι σοὶ τὸν παρεμβεβλημένον φίλον, ἢ ἔλεγχον αἰδούμενον σωπᾶν, ἢ καὶ μισηθῆναι μὴ βούλεσθαι· διὰ τὸ γιγνώσκειν, ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις ἔθος εἶναι, μισεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας· ἢ, εἰ μὴ διὰ ταῦτα, ἴσθι, μὴ βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε, διὰ τοῦτο σιωπᾶν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἣν οὐκ ἐπαινέσῃ ἡμεῖς. ἀδύνατον γὰρ ἴσως αὐτῷ ἡμῖν πᾶσι μηδὲν, πρὸς ἃ ἐμοὶ τοῦτο νῦν, ἐπαινέσεις ὕστερον, θεώμενον ἅπαντας ἀνθρώπους, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρία μὲν ἁμαρτάνοντας, καὶ μὴ παθῶν πεφάπτοντας,

Talem enim sibi vitam qui proposuerit, non dico veracem, sed omnium sceletum plenum esse oportet: quippe pecuniis, principatu, gloriæ siti, ambitione, aut aliquibus, aut omninò omnibus ductum. Qui verò nec salutat, nec comitatur, neque convivatur cum potentibus & opulentis, sed diætâ utitur castigatâ: hunc tu veridicum fore dum speras, qualis tamen sit, certiore tentabis notitiâ: quæ nihilo magis, quàm diuturnâ consuetudine comparatur. Quod si qualem audis, talem compereris, seorsim aliquando sermonem confer. Roga etiam etiámque, si quid perturbationis tibi infixum notet, commonstrare illico nè gravetur. Maximas te acturum gratias, magisque tibi curatorem fore, quàm si corpore ægrotantem persanâsset. Quod si ille se recipiat facturum, quoties te ità, ut dixi, affectum viderit, post aliquot tamen dies tibi assiduus nihil indicet, expostula cum viro, hortare aliquantò liberiùs, quicquid perturbationum tibi oboriri animadverterit, te illicò monitum eat. Si respondeat; quia nihil interim in te viderit, se tacuisse; ne continuò credas, nec repentè te culpæ immunem putes: verum duorum alterum fuisse, aut quia amicus, qui adfuit, præ incuria non attendit, aut tacuit reprehensionis metu; vel, opinor, ne odio esset; haud ignarus, omnes ferè eum, qui vera loquitur, odisse: aut si nihil horum, eum scito, vel quia prodesse nollet; vel aliâ siluisse de causa, quæ mihi non placet. Forsan enim si nunc me authore persuasus sis, fieri non posse, ut nulla in re tu interim peccaris: hoc ipsum postea tua sponte collaudabis: ubi omnes quotidiè & infinitè peccare videris, & perturbationibus abduci,

nec interim quales ipsi sint, se deprehendere. Quocirca neque tu te opinêre supra hominem esse: quod opinaberis tamen, si stultè te singula credas inculpatè fecisse, toto non dico mense, sed vel unico die. Forsitan dices (si animi studio, vel consuetudine pravâ, aut naturâ litem ames) sapientes viros penes ea, quæ dixi, supra homines esse. Huic uni ratiunculæ tu nostram, quæ gemina est, oppone. Vnam, quòd sapiens ab omni peccato est liber: alteram ex priori concessâ; si liber sit, cum quantum ad hoc attinet, nè hominem videri. Itaque ob hanc causam antiquissimos accepisti Philosophos dicere; "assimile quid esse Deo sapientiam. Verùm tu Deo similis repentè fies nunquam. Cùm enim totâ vitâ qui ad perturbationes excutiendas se exercuerint, nondum id se penitus attigisse credunt, quanto tu id minùs, qui nunquam exercuisti? Cave sis ergo, nè credas ei, qui quod ex perturbatione gesseris, nihil se vidisse dicat, sed eo animo putâ dicere, vel quia prodesse nolit, vel quæ perperam agis, observanda non putet, vel, si observet, declinandum esse odium tuum. Forsan etiam, quia te aliàs vidit ægrè tulisse peccata & perturbationes tuas coarguentem: ut non injuriâ silentium nunc agat; aut suspicetur saltem, te cùm diceres peccata tua notari velle, nil verè dicere. Quod si tu, cum eorum quæ egisti, mutatione tacitus abeas, invenies indè non paucos, qui seriò te, non simulatè corrigant: eóque magis, si gratias agas ei, qui reprehendit, ejusque monitu, quæ tibi fraudi erant, derelinquas. Quin & hâc ipsâ contemplatione, verève te ille an falsò increpârit, haud mediocrem capies fructum: & crebro si hoc agas,

ἐμὲ δὲ ἑαυτός γε παρακολουθοῦντας. ὥστε μηδὲ σὺ νόμισε, σαυτὸν ἀφ' ὁ π μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπον εἶ). νομίσεις" δ' ἀφ' ὁ π μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ἐὰν ἀναπείσῃς σαυτὸν, ἅπαντα κλῃδῶς σοι πεπραχθαι, μὴ ὅπ μηνὸς, ἀφ' ἡμέρας. ἴσως οὖν ἐρεῖς, εἰ ἐναπολογικὸς ἦς, ἤτοι κατ' αἵρεσιν, ἢ ἐκ μοχθηρᾶς πνος ἤθους γεγονὼς τοιοῦτος, καὶ φύσει φιλόνεικος ὤν· ὅσον ἐπὶ τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ προκειμένων λόγων, τοὺς σοφοὺς ἄνδρας, ἀφ' ὁ π μᾶλλον, ἢ ἀνθρώπους εἶ). τούτῳ δή σοι τῷ λόγῳ, ἕτερον ἂν πάθες δηλὸν ὄντα, ἕτερον μὴν ἕτερον, ὅπ" μὲν ὁ σοφὸς, ἀναμάρτητός ἐστι τὸ πάμπαν· ἕτερον δ'" ἐπ' αὐτῷ τῷ προσειμένῳ, εἰ ὁ ἀναμάρτητός ὄζιν ὁ σοφὸς, οὐδ' ἀνθρωπον ὑπάρχειν αὐτὸν, ὅσα δ' ἐπὶ πολύ. καὶ διὰ τοῦτο τῶν παλαιοτάτων φιλοσόφων ἀκούεις· "ὅμοιον εἶ) θεῷ τ σοφίαν· ἀφ' ἁ σὺ γε θεῷ παραπλήσιος ἐξαίφνης ἂν οὐ ποτε γένοιο. ὅπου γὲ οἱ δι' ὅλου τὸν βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, ἀπιστίον) τελέως αὐτὴν ἐγκεκτῆσθαι, πολὺ δήπου μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. μὴ τοίνυν πιστεύσῃς τῷ λέγοντι, μηδὲν ἐωρακέναι" μὲ παθῶν ὑπὸ σε παραπόμενον· ἀφ' ἤτοι μὴ βουλόμενον ὠφελεῖν σε, νόμιζε λέγειν ὅτως· ἢ μὴ παρεφυλάξαι προπεπωμένον, ἃ παρέπεις κακῶς· ἢ φυλαπόμενον, ὑπό σε μισηθῆναι τάχα ἂν ἢ εἰδέναι σέ ποτε πρὸς τ ὀπτημώσαντα δυσχεραίνοντα τοῖς σοῖς ἁμαρτήμασί τε καὶ πάθεσιν· ὡς εἰκότως σωπᾷν· ἢ μὴ πιστεύσῃ ἀφ' ὁ π δύοντά σε, λέγοντα, βούλεσθαι ἕκαστον εἰδέναι, ὧν ἁμαρτάνεις. ἐὰν δ' ἂν τῶν" παρόντων ὑπό σε παραπομένων ἀπαλλαγῇ σωπήσῃς, ἀρήσεις πολλὰς ὀλίγον ὕστερον ἀφ' ὁ π ὡς ἐπανορθουμένους σε· καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἐὰν χάριν γνῶς τῷ μεμφαμένῳ, χωρὶς ὅπως σε τ βλάβῃς, τότου γ' ἕνεκεν. ἐξ αὐτοῦ δ'" τότε διασκέψασθαι, πότερον ἀφ' ὁ π ὡς ἢ ψευδῶς ἐπετίμησέ σοι, μεγάλης ὠφελείας αἰδησῃ· καὶ σωεχῶς

" ζεις

" μὲν

" χῃ

" φρ. τ.

" Λο. τῶ

σαυτοῦ πρόσεχε αὐτὸ, φροντιζόντως εἰς ψυχὴν καλὸς κἀγαθὸς, ἔσῃ τοιοῦτος. ἐν μὲν δὴ πρώτῳ χρόνῳ, μήθ' ἁλῷς ἀκριβῶς ἐπιτρέχων ἀκριβῶς εὑρὼν ἐπιτρεπτικῶς τε καὶ ψευδῶς σε κρίνειν, καὶ ἀπείρως αὐτὸν πείθειν, ὡς οὐδὲν ἥμαρτες. ἴσως σοι πρῶτον τοῦτο φιλοσόφημα, τὸ καρτερεῖν ἐπιτρεπόμενον. ὕστερον δέ ποτε κατεσκληκὼς ἱκανῶς, σαυτῷ παθῶν αἰσθόμενος, ἐπιχειρήσεις ἀπολογεῖσθαι τοῖς ἐπιτρέπουσι μηδέ ποτε πικρῶς, μηδ' ἐλεγκτικῶς, μηδὲ τὸ φιλόνεικον ἐμφαίνων, μηδὲ τὸ καταβάλλειν ἐθέλειν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὠφελείας ἕνεκα τῆς σῆς. ἵνα τι καὶ πρὸς ἀπλοΐαν ἀντιποιῇ αὐτῷ πιθανὸν, πείσῃς ἐκεῖνον ἄμεινον γιγνώσκειν, εἰ μετὰ πλείονος ἐξετάσεως εὕροις "αὐτὸν ἔξω τῶν ἐγκλημάτων. ὅπως γὰρ καὶ Ζηνὼν ἤξιου, πάντα πρόσεστιν ἡμᾶς ἀσφαλῶς, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. ὡρόμαζε γὰρ ὅτως ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἑτοίμους ὄντας τοῖς πέλας ἐπιμαῖν, κἂν μηδεὶς αὐτοὺς παρακαλῇ. χρὴ δὲ τὸν ἀκούοντα, μηδὲ πλέσιον εἶ, μηδὲ αἰδὼ ἔχοντα πολιτικήν· ὡς ἄν γε παύσω ἔχῃ, διὰ φόβον οὐδεὶς αὐτῷ ταληθῆ λέξει, καθάπερ οὐδὲ τοῖς πλουτοῦσι, διὰ κέρδος, εἰ κόλακες· ἀλλὰ, κἂν εἴ τις ἀληθεύων παραφανῇ, διαπαίζ [εἰώθασι] πρὸς αὐτόν. ἐὰν δ' τις, ἢ τοι πολλὰ δυνάμενος, ἢ καὶ πλέσιος, ἐθέλῃ σοὶ ψυχῆς καλὸς κἀγαθὸς, ἀποδεῖξαι πρότερον "αὐτὸν δείσει· καὶ μάλιστα νῦν, ὅπου οὐχ οἷός τ' Διογένη δυνάμενον εἰπεῖν "τἀληθῆ τ' ἀληθεῖς, κἂν πλουσιώτατος ᾖ, κἂν μόναρχος. ἐκεῖνοι μὲν δ', ἅπερ ἑαυτῶν βέλτιον. σὺ δὲ, ὁ μὴ πλούσιος, μήτε δυνατὸς ἐν πόλει, πᾶσι μὲν ἐπιτρεπτὸς λέγειν, ἃ καταγινώσκουσί σου, πρὸς μηδένα δ' αὐτὸς ἀναγκάσῃ·

certùmq; animo sit in bonum frugiq; evadere is facilè fies. Atque in primo increpandi congressu, nè si acerrimè animadvertas, hoc statim deprehenderis, te refractariò falsóq; judicare, tibiq; quasi nihil deliqueris, ineptè credere. Verùm hæc tibi prima sit præceptio, ut confessoris tui objurgatione perculsus, patienter feras. Postea verò sedatior factus, cùm tuæ perturbationes tibi perspectæ fuerint, apud criminantes neq; acerbè unquam, neque recriminandi studio rationes reddes: neq; te contendendi cupidum, neq; illum, prosternere velle significes, sed, quicquid potes, utilitatis tuæ causâ facere. Vt si ille quoque contradicendo probabile quid objecerit, credas illum meliùs nôsse; modò ipsum repereris, ubi diù exploràris, inculpatè vivere. Hoc enim pacto si cuncta egerimus, tutò nos agere putabat Zeno, tanquam mox Pædagogis rationem reddituros: Ità enim Sapiens ille plerosque appellavit hominum, qui quamvis à nemine invitati, ad increpandos vicinos paratissimi accedunt. Eum verò qui monitorem audit, neq; opulentum esse par est, neque civili dignitate illustrem: tanto enim viro neque vera ob timorem dicet quisquam; sicut neque divitibus assentatores ob lucrum. Imò hii homines si quis fortè veridictus apparuerit, ab eo divelli consueverunt. Si quis igitur insigniter potens vel fortunatus, se bonum frugique fieri optet, is antea semet ipsum exuat, oportet: præsertim tempestate hâc, quâ nemo invenitur Diogenes, qui ausit verum dicere, licèt opulentissimo viro, licèt Monarchæ. Ac illi quidem, quid sibi opus, ipsi viderint. Tu qui neque opibus, nec potentiâ in civitate flores, hortare quemlibet, ut quæ in te reprehendunt, liberè dicant, neque ipse erga quenquam indignâre, sed

" αὐτ-

" ταυτὸν

sed unumquemque Zenonis jussu, Pædagogi loco ponito. Quanquam neq; omnibus, si quid effutiant, perquè attendendū puta, verùm iis, quorū vita probata est, ætate provectis. Cujusmodi autem sunt qui probatissimè vixerint, paulò antè à me dictum est. Temporis autem progressu per te ipse assequêris, atque intelliges, quæ, quantáque illa erant, quæ admiseris: cùm ego tibi, mirum quantum, videbor verax, qui nego quenquam absque perturbationibus, peccatisque, tametsi optimâ indole, cultissimáque gente educatum inveniri; idémque universim aio, in aliquibus unumquemque labi, saltem usque dum ætate junior, imbecilliórque sit.

καὶ ὅτως ἔχε ἅπαντας, ὡς Ζήνων ἔλεγε, παιδαγωγός. ἐμοὶ μὲν ὁμοίως γε πᾶσι, σκεπτέον ὧν εἰπομεν, ἀξιῶ προσέχειν, μάλιστα τοῖς ἤδη βεβιωκόσι * σωφρόνως. ὁποῖοι δ' εἰσὶν οἱ ἄριστα βιοῦντες, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ προϊόντι, αὐτὸς παρακολουθήσεις, καὶ γνώσεις, πλείονα πρόσθεν ἢ, ἃ ἡμάρτανες· πλείστα μάλιστα ἐγώ σοι φανοῦμαι λέγων ἄπιστα, μηδένα φάσκων * ἄνευ παθῶν ἢ ἁμαρτημάτων εἶναι, μηδ' ἂν εὐφυέστατον ᾖ, μηδ' ἂν ἐν ἤθεσι, τοῖς καλῶς τεθραμμένοις, μάλιστα πάντως πρὸς σφάλλεσθαι· καὶ μᾶλλον, ὅταν ἔτι νέος ᾖ.

* Co. ca. 6. p. 9. & 7. p. 6. & 10. p. 11.

* Co. par. 11. supra.

CAP. IIII.

De duabus excandescentiæ speciebus.

VNicuique enim per omnem ferè vitam exercitatione opus est, ut quàm perfectus evadat. Nec uspiam, quò meliorem se faciat, desistendum; nè si animam sibi quinquagenario jam sentiat, insanabili, atque irreparabili vitiatam malo. Neque enim id ætatis quisquam, suum corpus, cùm malè afficitur, prodiderit habitudini malæ; sed quavis ratione confirmare conabitur, quamvis Herculeam firmitatem consequendi spes nulla sit. Ne igitur animam expolire cessemus, licèt anima sapientis obtineri nequeat. Verùm maxima fuerit obtinendi spes, si à teneris usque prospexerimus. Sin minùs, accurandum saltem, nè illa, velut Thersites in corpore, videatur undequaque turpis. Nam si Deo, qui generationi nostræ providit, priusquam nascceremur, convenire licuisset; nobisque corpus præstan-

Δεῖ γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου, σκοπὸς τὸ χρέος τέλειον ἀνῆκε· καὶ μὲν ἀφίσταῖς χεὴ τοῦ βελτίω ποιεῖν ἑαυτόν, ἢ καὶ πεντηκοντούτης τις ὢν, ἄδοτον ἤδη ψυχὴν λελωβημένον, ἐκ ἀνίατον, οὐδ' ἀπανόρθωτον λώβιον. οὐδὲ γὰρ, εἰ τὸ σῶμα κακῶς διέκειτο, πεντηκοντούτης ὢν ἔκδοτον ἀνέδωκε τῇ κακεξίᾳ· πάντως [δ'] ἂν ἐπειράθη βέλτιον αὐτὸ κατασκευάσαι, καίτοι τὴν Ἡράκλειον ἰσχὺν οὐ δυνάμενον σχεῖν. μὴ τοίνυν μηδ' ἡμεῖς ἀφιστάμεθα τοῦ βελτίονα τὴν ψυχὴν ἐργάζεσθαι, κἂν τὴν τοῦ σοφοῦ μὴ δυνώμεθα σχεῖν· ἅμα "μάλιστα μὲν ἐλπίζομεν ἔχειν κἀκείνην, ἂν ἐκ μειρακίου προνοώμεθα τῆς ψυχῆς ἡμῶν· εἰ δὲ μή, ἅμα τό γε μὴ πᾶν αἰσχρὸν αὐτὴν ἰδεῖν, καθάπερ ὁ Θερσίτης τὸ σῶμα, φροντίζομεν. εἶτ' ἂν ἐφ' ἡμῖν ᾖ, μὴ ἰδομένοις ἐντυχεῖν τοῦ προνοησαμένου γενέσεως ἡμῶν [καὶ] δεόμεθα λαβεῖν σῶμα

" Lon. κάλλιστα

σῶμα ῥωμαλεώτατον, ὃ δ' ἱκέτευσε πάντως οὐ ἐφεξῆς ἐδεήθημεν αὐτῷ, δεύτερον γοῦν, ἢ τρίτον, ἢ τέταρτον αὐτὸ σχεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου κατ' εὐξίαν. ἀλλὰ πῶς γάν, εἰ καὶ μὴ τὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλά γε τοῦ Ἀχιλλέως σχεῖν· ἢ εἰ μηδὲ τοῦτο, τό γε τοῦ Αἴαντος, ἢ Διομήδους, ἢ Ἀγαμέμνονος, ἢ Πατρόκλου· εἰ δὲ μὴ τούτων, ἀλλά γέ τινων ἀγαθῶν τῶν ἡρώων. οὕτως ἔχω, εἰ καὶ μὴ τὴν τελεωτάτην εὐξίαν τὴν οἵος τ' ὢν τῆς ψυχῆς ἔχειν, δέξαιτ' ἄν, οἶμαι, δεύτερον, ἢ τρίτον, ἢ τέταρτον γενέσθαι μετὰ τὸν ἄκρων· οὐκ ἀδύνατον δὲ τοῦτο τῷ βουληθέντι κατεργάσασθαι, χρόνῳ πλείονι συνεχῶς τε ἀσκήσεως χρωμένῳ. ἐγὼ δὲ μειράκιον ὢν ἔτι ταῦτ' ἀκούσας, ἐπειδὴ ἄνθρωπον ἀνοῖξαι θύραν σπεύδοντα· μὴ προχωρήσης δὲ εἰς τὸ δέον αὐτῷ τῆς θύρας, δάκνοντα τὴν κλεῖδα, καὶ λακτίζοντα τὴν θύραν, καὶ λοιδορούμενον τοῖς θεοῖς, ἠγριωμένον τε τὼ ὀφθαλμὼ, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι, καὶ μικρὸν δεῖν αὐτὸν ἀφρὸν, ὡς οἱ κάπροι, προϊέμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐμίσησα τὸν θυμὸν οὕτως, ὥστε μηκέτι ὀρθῶσαι δι' αὐτὸν ἀδημονοῦντα πάλιν. ἀρκέσει δὲ καὶ τοῦτο τὴν ἀρχὴν τοῦ, ὡς μήτε θεοῖς λοιδορεῖσθαί σε, μήτε λακτίζειν, μήτε δάκνειν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, καὶ μήτ' ἄγριον ἐμβλέπειν, ἵνα δὴ σαυτῷ κατέχειν τε καὶ κρύπτειν τὴν ὀργήν. ἀόργητος μὲν γὰρ εὐθέως, ἅμα τῷ βουληθῆναι, γενέσθαι τις οὐ δύναται· κατασχεῖν δὲ τὸ τῆς πάθους ἄκρατον δύνατ). τοῦτο δ' ἂν πολλάκις ποιήσειεν, γνωσεῖται ποτὲ κἀκεῖνος, ἑαυτὸν ἥττονα νῦν, ἢ πρόσθεν ὀργιζόμενον, ὡς μήτ' ἐπὶ σμικροῖς, μήτ' ἐπὶ μεγάλοις θυμοῦσθαι, ἵνα δὴ ἐπὶ μόνοις τοῖς μεγάλοις μισοῖς. ἔτι γὰρ ἐνδέχεται παθεῖν ὕστερον αὐτὸν, κἀπὶ τοῖς μεγάλοις ὀργίζεσθαι μισοῖς, εἴπερ, ὅσον ἐγὼ προσάξας αὐτὸ μειράκιον ὢν ἔτι, διὰ παντὸς ἐφύλαξα σὺν βίᾳ, φυλάξει·

tissimum precantibus si ille abnuisset, peteremus tamen, quod à prima firmitate secundum esset, vel tertium, vel quartum denique; ut si Herculis non posset, at Achillis optandum esset corpus; sin minùs hujus, at Ajacis, Diomedis, Agamemnonis, vel Patrocli. Aut si nihil horum, at saltem aliorum heroum id genus: Pari pacto opinor, qui à perfectissimo animi habitu abfuerit, eum sibi saltem, qui à summo secundus esset, vel tertius, vel quartus, obtingere peroptâsset. Neque hoc quod dico, est ejusmodi, ut volenti cuiquam confici nequeat; modò ille diu & continenter huic exercitationi operam det. Ego verò puer, his auditis, cùm hominem conspicerem, cui fores reserare properanti ex sententia non succederet, clavem præ ira mordere, calcibus ferire fores, Diis convitia facere, oculis insanientium more efferatis, & propè spumâ (ut apri solent) ex ore emissâ; ita iracundiam odisse cœpi, ut ex ea nunquam indè sim visus impatienter dolere. Atq; hoc quidem à principio fuerit satis, si neq; Deos maledictis impetas, nec ferias calcibus, neq; mordeas lapides ac ligna, tum si nè oculis furibundis intueâre; sed iracundiam in te ipso cohibeas atque occultes. Ab ea enim simulatque quis cupit, liber esse non potest; comprimere turpitudinem ejus ac deformitatem potest. Hoc autem remedio qui sæpiùs uritur, sentiet tandem se minùs irasci nunc, quàm dudum; quippe nec levibus, neq; magnis de rebus, verùm ob grandiora tantùm piacula commoveri. Neque enim ex hac perturbatione, vel grandibus accendetur flagitiis, modò religiosè observet, quod mihi ab adolescentia susceptum, per tempus omne servatum est:

Famulorum neminem verberâsse manu meâ. Quod & patrem factitâsse memini: cui amici etiam sæpe increpati, quòd inflictis pugnis famulorum excuterent dentes. "Commereri tales dominos, ut obortâ per iram inflammatione convulsi pereant. Præsertim cùm licuisset ipsis paulò pòst & ferulâ & loris inferre plagas quot vellent? Et consilio etiam monitisque rem totam conficere? Sunt, qui non modò pugnis, sed & calcibus feriunt, qui effodiunt oculos, & si quem fortè præ manibus habeant, stylo perforant. Vidi quendam, qui subitò irâ percitus, calamum, quo scripsit, in famuli oculum impegerit. Adrianum Imperatorem ferunt, stylo ministri oculum eruisse; cúmque ex plaga unoculum videret, vocâsse ad se, pro damno ut munus peteret, potestatem fecisse. Miser ille cùm subticesceret, iterum hortatus est Princeps, ut peteret quid vellet. At ille, abnuere se aliud quidvis, oculum unum, qui abfuit, expetisse. Quod enim reperiatur munus, quo tanta jactura resarciatur? Ex iis, quæ mihi Româ proficiscenti acciderint, unum hoc loco (quanquam aliàs dixi) commemorabo. Cum amicis unà iter feci Cortinæ civi è Creta: qui cæteris rebus vir haud contemnendus: quippe simplex moribus, & comis, & frugi, & quod ad quotidianos sumptus, liberalis: verùm usque adeò animi perciti, ut suis ipse manibus percelleret servos, interdum etiam crutibus; sæpiusculè autem loris, & ligno, quodcunque contigerat. Cùm ergo jam essemus Corinthi, supellectilem & servos à Cenchreis Athenas pervehendos navigio commisit, ipse vehiculo conducto, terrestre iter per Megaras facit. Itaque Eleusi-

τὸ, μηδέποτε τυπῆσαι τῇ χειρί μου μηδένα τῶν οἰκετῶν· ὅπερ ἤσκηταί μου καὶ τῷ πατρί· [ὃ] καὶ πολλοῖς ἐπετίμησε τῶν φίλων ἀπειθλάσασιν, δίρρων ἐν τῷ παίξαι τῶν ὀδόντων οἰκέτας· ἀξίους εἶ) λέγων, ὅτι τῇ θυμώδει φλεγμονῇ καὶ ἀπαιδεύταις, καὶ ἀποθανεῖν· ὅπου "γ' ἔξω αὐτοῖς, καὶ νάρθηκι καὶ ἱμάντι μικρὸν ὕστερον ἐμφορῆσαι πληγὰς, ὅσας ἠβούλοντο, τῇ βελτίῃ [τε] τοῦ τούτοις [ὀφελόμενον] ἔργον ὅτι τελεῖν. "ἄλλοι δὲ, ὃ μόνον πύξ, "ἀλλὰ λακτίζοισι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύσσουσι, καὶ γραφίῳ κεντοῦσιν, ὅταν τοῦτο τύχωσιν ἔχοντες. εἶδον δέ τινα καὶ καλάμῳ, δι' ὃ γράφομεν, ὅτ' ὀργῆς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν παιδὸς ἐμβαλόντα τὸν οἰκέτην. Ἀδριανὸς αὐτοκράτωρ, ὡς φασὶ, γραφίῳ παίξας εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν· ὅτι δὲ διὰ τοῦτο πληγὴν τοιάνδε ἕτερόφθαλμον, ἐκάλεσέ τε, καὶ συνεχώρησεν αὐτῷ τὸ παθεῖν παρ' αὐτοῦ δῶρα. ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ πεπονθὼς, αὖθις ἠξίωσεν ὁ Ἀδριανὸς αἰτεῖν, ὅ, τι βούλοιτο· ἀρνοῦντα "τὸ δ' "ἄλλων μὲν ἄδην, ὀφθαλμοῦ δὲ αἰτῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο δῶρον, ἀντάξιον ἀπωλείας ὀφθαλμοῦ; βούλομαι δέ σε καὶ τῶν ἐμοί ποτε συμβαινόντων ἕνὸς ἀναμνῆσαι [καίτοι γε ἤδη πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰρηκώς] ἐπὶ Κορίνθου. συνεδοιπόρουν τινὶ φίλῳ τῶν ἐκ Κορτυνίας τῆς Κρήτης ἀνδρὶ, τὰ μὲν "ἄλλα λόγου τινὸς ἀξίῳ· [καὶ γὰρ ἁπλοῦς "ὢν καὶ φιλικὸς, καὶ χρηστὸς ἐλευθερίως τε πρὸς τὰς ἐφημέρους δαπάνας] λοῦ ὀργίλος ἄκρος, ὡς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ χρῆσθαι τῶν οἰκετῶν, ὁτὲ δ' ὁτὲ καὶ τοῖς σκέλεσι, πολὺ δὲ μᾶλλον ἱμάντι καὶ ξύλῳ, τῷ παραπίπτοντι. ἡμοῖς οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ, πάντα ἤδη ἔνδον τὰ σκεύη, καὶ τοὺς οἰκέτας ἀπὸ Κεγχρεῶν "εἰς Ἀθήνας ἐπέμψαμεν "χειρὶ τῶν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐν ὄχημα μισθωσάμενος, πεζῇ διὰ Μεγάρων "πορεύεται καὶ δὴ διελθόντων ἡμῶν

" χ. δ

" χ. μον,

" χ. τ δ'

" τι

" Ald. λῶ

" χείων

" ρεύε

ἡμῶν Ἐλευσῖνα, κἀκ τοῦ Θριασίου ὄντων, ἤρετο τοὺς ἐπομένους εἰκέτας αὐτῷ εἰ πῶς σκεύος· οἱ δ' ἐκείνου ἀποκείνοντος. ὀργισθεὶς οὖν, ἐπεὶ μὴ ἔχοι εἶπε, τί ἂν παταξειε τοὺς νεανίσκους, ἐν θήκῃ φερομένου μαχαίραν ἀνελόμενος, ἅμα τῇ θήκῃ καταφέρει τῆς κεφαλῆς· ἦν γὰρ ἑτέρα τις ἐπιπεφυκὼς [οὐδὲν γὰρ ὅπως εἴργασται δεινόν] ἀμφὶ τοῦ τέμνον τὸ ξίφος. ἥτε οὖν θήκη διετμήθη παραχρῆμα, καὶ τραῦμα μέγιστον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἑκατέρου ἀμφοτέροις εἰργάσατο· δὶς γὰρ ἑκάτερον αὐτὸς ἐπάταξε. ὡς δὲ πλεῖστον ἄμεινον αἷμα χέόμενον ἐθεάσατο, καταλιπὼν ἡμᾶς, εἰς Ἀθήνας ἀπῆρε βαδίζων εὐθέως. ἕνεκα τοῦ διαφθαρῆναί τινα τῶν οἰκετῶν, ἐπαρόντες αὐτῷ ἐκείνους μὲν οὖν ἡμεῖς ἐσώσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. ὁ δὲ φίλος ὁ Κρὴς ἑαυτὸν καταγνοὺς, Μεγάραζε εἰσάγει με, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἰς οἰκόν τινα· καὶ πεσόντες ἱμάντα, καὶ ὑποδυσάμενος, ἐκέλευσε μαστιγοῦν αὐτὸν, ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ τοῦ καταρᾶται θυμοῦ βιασθείς· αὐτὸς γὰρ ὅτων ὠνόμασεν. ἐμοῦ δ', ὡς εἰκὸς, γελῶντος, ἐδεῖτο προσαιτῶν τοῖς γόνασι, μὴ ἀμῶς ποιεῖν. δῆλον δὲν, ὅπ μᾶλλον ἐποίῃ με γελᾶν, ὅσῳ μᾶλλον ἐν ἐκείνῳ, τῷ μαστιγοῦσθαι δεόμενος. ἐπειδὴ δ', πως τὰ ποιούντων ἡμῶν, ἱκανὸς ἐπείθετο χρόνος, ὑπεσχόμην αὐτῷ δώσειν σπλαγχνὰς, εἰ μοί τοι φανείη κἀκεῖνος ἐν, ὃ ἂν αἰτήσω, σμικρὸν παιῦ. ὡς δ' ὑπέσχετο, παρεκάλουν ὑποσχεῖν μοι τὰ ὦτα λόγον τινὰ διερχομένῳ κἀ τοῦτ' ἔφην εἶναι τὸ αἴτημα. τῷ δ' ὑποχομένῳ φαίνεσθαι ὅτως, σπλέον αὐτῷ διελέγχθαι ὑποπτεύοντος, ὅπως μὴ παιδαγωγήσας τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδὲς, τῷ λόγῳ δηλονότι· κἀκ διὰ μαστίγων, ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγεῖσθαι δόξειεν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐν ἑαυτῷ φρονήσας, ἑαυτοῦ πολὺ βελτίων ἐγένετο. σὺ δ', εἰ κἀ μὴ πολὺ γένοιο βελτίων, ἀρκεσθήσῃ γε κἀ μικρῷ τινὶ ἢ πρότερον ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ

nen prætervecti cùm Thriasium attingeremus, de supellectile quadam rogat servos; quibus cùm deesset quod dicerent, is furore accensus, ubi nihil aliud erat, quo cæderet, in adolescentium capita gladium vaginâ reconditum infligit, non quâ latior erat, (ità enim nihil grave accideret) sed quâ vim habebat secandi. Vaginâ ergo dissectâ, vulnus ingens utrique infligitur duplex, (binos enim bis perculit) quibus ubi plurimùm sanguinis effluere conspiceret, nobis relictis, veritus ne servorum quis, astante seipso, interiret, Athenas se recipit. Et nos quidem eos Athenas perduximus salvos. Amicus autem sui pertæsus, me Megaris manu ducit in domum, loróque tradito vestimentum exuens, ob ea, quæ furore execrabili (ut inquit) impulsus fecerat, ut se verberarem, petiit. Ego cùm ridere, ut par erat, cæpissem, genibus flexis orabat, ne secùs facerem: nec dubium est, quò magis huic vapulandi studio institerit, me vehementiùs risisse. Postquàm in hoc satis diu perstitimus, me plagas illaturum eâ lege promisi, ut ille vicissim meo rogatu perpusillum quid præstet. Quod cùm in se reciperet, hortabar mihi paucis accommodare aures: hoc enim esse postulatum meum: Eum annuentem pluribus disputando monui, quomodo irascibilem coërcere partem atque instituere deceat; ratione scil. Nec eam flagris, sed alio modo corrigendam. Atque ille quidem ratione imitâ, seipso evasit melior. Tu itidem etsi non perinde melior, at satis fueris, si primo anno vel tantillùm promoveris. Nam si perturbationes frangere, irámque lenire pergas, altero anno profeceris amplius:

" Lon. δεόμενος.

n δηλ-

Et si deinceps providere non desiteris, plus anno tibi tertio sentes, & plus etiam quarto & quinto ad vitam solenniorem accessisse. Turpe enim est plures annos, quò Medicus, Grammaticus, Rhetor, vel Geometer fias, laborare assiduè: ut frugi homo evadas tanto temporis spatio, nihildum operæ navâsse.

κρεῖττον. ἐὰν γὰρ ὀπιμείνῃς, τῷ παθεῖν αὐτέχων, καὶ ἀφαύνων τὸ θυμόν, ἀξιολογώτερον ὀπισώσεις καὶ τὸ δεύτερον ἔτος· εἶτ', ἐὰν ἔτι διαμείνῃς, σωτῷ" φρονούμενος, καὶ μᾶλλον, ἐν τῷ τείτῳ, καὶ μετ' αὐτὸν ἐν τῷ τετάρτῳ, καὶ πέμπτῳ, αἰσθήσῃ μεγάλης αὐξήσεως εἰς βίον σεμνότερον. αἰσχρὸν γὰρ, ἵνα μή τις ἀκούσῃ, ἢ γραμματικὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης γλοιὸς, πολλοῖς ἔτεσιν ἐφεξῆς κάμνειν, ὡς δ' ἀνθρωπος ἀγαθὸς, μηδέποτ' ἐλέσθαι τῷ μίκει τοῦ χρόνου κάμνειν.

" τὸ

CAP. V.

De secunda excandescentiæ specie.

VNde igitur exercitationi huic initium sit repetamus denuo: siquidem de rebus apprimè necessariis datur venia, idem bis térque dicendi. Hoc autem est, nè quem tuorũ peccantem tuâ corrigas manu: sed ut ipse per omnem vitam, quod de Platone accepi erga servulum peccantem, imitatus sum, officii honestate ductus; idẽ tibi præcipi velim, nè quando servum ipse ferias; neq; alteri, ut id fecerit, quoad irascare, mandes, sed potiùs comperendinandũ arbitrere. Mox enim irâ sedatâ, prudentiùs tibi succurrerit, quot plagis, qui meruit, excipiendus sit. Nisi fortè ab initio ità veniæ locum facere præstet, ut lorum adferri jubeas, verbísq; acerrimè castiges; comminando insuper, " si unquam ille posthac, nihil veniæ te jam ampliùs daturum. Multò enim satiùs est, animo nondum efferveſcenti, quæ facis, facere; tunc cùm ab insania, quæ ratione caret, tu liber sis, & ratiocinandi vi, quâ ille ferulâ sit feriendus, apud te inveneris. Nam quod ira perpusillum ab insania distet, ex eorũ incœptis, qui ejus impetu feruntur, facilè in-

ΤΙΣ ὃν ὁδὸν ἢ τὴν ἀσκήσεως ἀρχὴν, πάλιν ἀναλάβωμεν. ἐπεὶ γὰρ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐδέν χαλεπόν ὅτι, καὶ δὶς καὶ τρὶς λέγειν τὰ αὐτά· τὸ, μηδέποτε μηδένα τῶν οἰκετῶν ἀμύητον τιμωρεῖσθαι, διὰ τὴν ἑαυτοῦ χειρῶν κράτησιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐγώ ποτε συνόμωμος ἀρετῆς Πλάτωνα θεὸς πνα τῶν ὑπηρετῶν ἀμύητον τιμωρούμενον, διὰ, πάντως ὅπως ἔσχεξα, καλὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ ἔργον· ὅπως καὶ σὺ ὠφελήσειλον σαυτῷ, μήτ' αὐτὸς διὰ τὴν σαυτοῦ χειρῶν οἰκέτην πλῆξαι, μήτ' "ἄλλῳ προσάξαι, παρ' ὃν ἂν ὀργισθῇς χρόνον, ἀλλ' εἰς τὴν ὑστέραν ἀναβάλεσθαι δίκην. μὴ γάρ τοι τὸν θυμὸν, σωφρονέστερον ὑποσκέλλῃ, πόσας χεὶ πληγὰς ἐντεῖναι τῷ τὴν κολάσεως ἀξίῳ· "εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινόν ὅτι συγγνώμην" θεῖναι, ὅπως αἰτήσαντα ἱμάντα, καὶ σωφρονίσαντα λόγῳ, καὶ ἀπλήσαντα μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρῆσαι, ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτοι. πολλῷ γὰρ ἄμεινόν ὅτι, μηκέτι ζέοντος τοῦ θυμοῦ θεῖναι, ἃ θεῖναι, ἔξω τῆς ἀνοίας μανίας γιγνόμενον· ὁπότε καὶ τῷ λογισμῷ τὸ πυκτεῦον ῥήσεις. ὅπου γὰρ ὁ θυμὸς ἀδὲν ἀπολεῖ μανίας, ἐξ αὐτῶν ἤδη, ὧν πάσχουσιν οἱ θυμούμενοι, μαθεῖν ὀφείλουσιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακπάζοντες,

" Ald. μὴ

ζοντες, καὶ καταξίζοντες ἱμάτια, καὶ διαρυβῶδες ἐμβλέποντες, ἕκαστα διαφθείρουσιν ἄχρι τοῦ, καὶ διὰ τῶν ἔφλων, καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλείθροις ὀργίζεσθαι καὶ τὰ μὲν "καταφρονεῖν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακτίζειν. ἀλλ' ἴσως "τίσουσι, πολλὰ τῶν ὄντως μανιωδῶν ἔστι, τὰ δὲ ὑπὸ σοῦ γινόμενα, σωφρονούντων. ἐγὼ δέ, ὅτι μὲν ἔλαττον ἁμαρτάνουσι, τοῖς λίθοις, καὶ ταῖς θύραις, καὶ ταῖς κλεῖσι δακνόντων τε, καὶ λακτίζόντων, οἶδα τοῦτο εἰκότας ταῖς ἑαυτῶν παίοντας χερσὶν, ὁμολογῶ· πέπεισμαι δὲ καὶ τὸ πρὸς ἄνθρωπον "ὅμοιόν τι ποιεῖν ἢ μικρᾶς μανίας ἔργον ὑπάρχειν, ἢ ζώου τινὸς ἀλόγου τε καὶ ἀγρίου. ὁ γὰρ μόνῳ ἀνθρώπῳ ἐξαίρετα ἔχει τοῦτο τὰ "ἄνω, λογίζεσθαι, πῶς ἂν ἀπορρίψωσιν τὸν θυμὸν, χαίρειν ἄγοντες ζῶον, οὐκ ἀνθρώπου βίον; μή τίνων νόμιζε, φρόνιμον ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐκφύγῃ, λακτίζειν, καὶ δάκνειν, καὶ κεντεῖν τοῦ πέλας. ὁ γὰρ τοιοῦτος, οὐκ ἔτι μᾶλλόν ἐστι θηρίον, ἢ μᾶλλον ἤδη γε φρόνιμος ἄνθρωπος· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ, τούτων τε, καὶ τῶν θηρίων. ἆρ' ἂν ἀρκήσοι μηκέτ' εἶναι θηρίον, τοῦ ἀνθρώπου γλυκέως καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπιφρονητικόν τα; ἢ βέλτιον, ὥσπερ οὐκ ἔτι θηρίον, εἶτα μηδ' ἄφρονά σε, μηδ' ἀλόγιστον ἔτι διαμένειν ἔστιν ἢ τοιοῦτος, ἐὰν μηδέποτε θυμῷ δουλεύων, ἀλλ' ἀεὶ διαλογιζόμενος, ἅπαντα πράττεις· ἅπαντά [τε] σοι χωρεῖ τοῦ παθοῦς σκεπτομένῳ, φαίνεται κρίσεως. πῶς ἂν ἔσαι τοῦτο; τιμήσαντός σε τιμῶ σαυτὸν μείζω· ἧς δ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι μείζονα· τὸ γὰρ, ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων, αὐτὸν ἄοργητον εἶναι, τί δηλόν ἐστιν, ἢ ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι πάντων ἀνθρώπων βλάπτοντα; σὲ δ' ἴσως νομίζειν, τί δηλόν ἐστιν, ἢ ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι νομίζειν μὴ εἶναι βλάπτῳ ἐθέλειν, εἶναι δ' "ὄντως βλάπτῳ μὴ βούλεσθαι; καὶ διὰ τί οὐκ ἐπιθυμήσειν νομίζεσθαι μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα, νοσεῖν δὲ καὶ "δηθῆναι. ἢ οὐχ ἡγῇ, νόσημα ψυχῆς εἶναι τὸν θυμόν; ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀνομάζεσθαι νομίζεις ψυχῆς πάθη πέντε ταῦτα,

telligas: quippe qui pulsando, calcitrando, discindendo vestes, torvúmque intuendo, conficiunt singula, usque dum (uti dixi) foribus, clavibus, saxis irascantur, & alia quidem lacerent, rodant alia, alia calcibus petant. Forsitan dices, facinora hæc omnia insanientium esse; quæ verò à te aguntur, prudentium. Equidem qui servos ipsi cædunt, quàm qui saxa, fores, clavésq; mordent, calcitrántque, minùs peccare fateor: sed & illud persuasum est, versus hominē istiusmodi patrare quid, aut incipientis insaniæ esse, aut belluæ irrationalis, atq; agrestis. Quid enim? An non solus homo cæteris animalibus in eo præstat, quòd ratiocinetur: illa, si impetum animorum abjecerint, hominis agere, non animantium vitam? Nè igitur prudentem censeas, qui unú hoc cavit, nè calcitret, mordeat, proximósq; pungat. Qui enim talis, non est ille quidē fera; nec tamen indè vir prudens: sed qui ambigit prudentem inter & feram. Nunquid igitur hoc satis, transfisse nondū in feram, neq; ut vir probus, atq; honestus sis, laborâsse? Nonne id satius, ut nondū migrâsse in feram, sic neq; imprudentem, rationisve expertem mansisse? Talis ipse fueris, si nunquam iræ inserviens, sed rationem tecum ineundo singula facias, si citra affectum judices; quæcunque optima sunt, tibi apparebunt omnia. Quo pacto igitur hoc fiet? Ità demum, si te honore affeceris, quo major cogitari non potest. Aliis enim irâcō-motis, te interim non moveri, quid aliud est, quem quòd omnibus antecellas, palàm facere? Te verò autumare tantùm, quòd talis sis, quid aliud est, quàm æstimari velle præstare cæteris, reverà antecellere nolle? Perinde si corpore cupiat quis, valentem putari se, re ipsâ sit æger. Nunquid tu putas animi morbum esse iram? An temerè à

veteribus recenseri perturbationes quinque: Dolorẽ, Iram, Excandescentiam, Cupiditatem, Metum? Mihi quidem multò videtur potiùs, primùm à perturbationibus, quas dixi, perdiu liberum esse, tèque lectulo dum surgis, ante opera suscepta, expendere animo, satiúsne fuerit perturbationi inservire, an quicquid agis, ratione efficere? Deinde si virum te bonum vis, adsciscendus est, qui singula doceat, quæ perperam geris. Quin & singulis diebus horisque hæc animo suggerenda est opinio, nihil tibi plus prodesse, quàm ut honoris tui causâ vir frugi sis: Quod quidem absque illius ope, qui singula peccata commonstret, evenire non potest. Atque eum quidem, cùm peccata tua sigillatim retexerit, pro servatore tuo & amico summo habendum censeas. Deinceps si quid etiam falsò tibi crimini det, iratus videri minimè debes: primùm quia potest fieri ut peccata tua singula meliùs ille prospiciat, sicut & tu nonnulla illius. Dein, si quando te, quamvis falsò, agitârit, ad eorum tamen, quæ agis, acriorem animadversionem excitat. Quod autem hac in re maximum est, id semper præ cæteris agendum, ut existimationi tuæ diligenter consulas: hoc est, ut prompte memineris, eorum, qui irâ incenduntur, quanta sit animo deformitas; qui placabiles se præbent, quanta gratia. Qui enim peccatis diu multúmq; assuevit, ei perturbationum macula elui non potest. Itaque præceptionum istarum, quibus si pareas, efficiêre vir bonus, perennis cura & sollicitudo suscipienda est: Earum enim repentè oblivisci mur omnes; siquidem ex anima nostra, quæ facilè perturbationibus oppletur, excidere atque exterminari solent. Ex his efficitur, ut quicunque incolumitatem optârit, nè horulam quidem

λύπην, ὀργὴν, θυμὸν, ἐπιθυμίαν, φόβον; Ἀλλ' ἐμοὶ γε βέλτιον ἔδοξεν μακρῷ, πρῶτον μὲν ὅτι πολὺ ἔχειν αὐτὰ τῶν εἰρημένων παθῶν, [καὶ] ἐξαναστάντα τῆς κοίτης, ἐπισκοπεῖσθαι πρὸ πάντων τῆς τε μέρος ἔργων· ἆρα βέλτιόν ἐστι παθεσι δουλεύοντα ζῆν, ἢ λογισμῷ χρῆσθαι πρὸς ἅπαντα· δεύτερον δ' ὅτῳ τῆς βελομένῳ γίγνεσθαι καλὸς κἀγαθὸς, παρακλητέον ἐστὶ τὸν ἐλέγξοντα τὰ ὑφ' ἑαυτῶν πραττόμενα οὐκ ὀρθῶς ἕκαστον· εἶτ' ἐπὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν ἔχειν ἐν προχείρῳ τὴν δόξαν ταύτην, ὡς ἄμεινον μὲν ἐστιν, ἑαυτὸν τιμήσαντα καλὸν κἀγαθὸν [γενέσθαι]· τὸ δ' αὖθις τὰ χεῖρον τὸν ἐλέγξαντα τῆς ἁμαρτανομένων ἕκαστον, ἀδυνάτον ἐστιν ἡμῖν προϊδέσθαι καὶ μήτοι καὶ τὸ σωτῆρα ἐκεῖνον, καὶ φίλον μέγιστον ἡγεῖσθαι, τὸν μνησάντα τῶν πεπραγμένων ἕκαστα. εἶτ', ὅ, τι καὶ ψευδός σοι φαίνηταί ποτ' ἐγκαλέσας, ἀόργητον παρασκεύει φαίνεσθαι· πρῶτον μὲν, ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐκεῖνον σὲ βέλτιον ὁρᾶν ἕκαστον, ὧν ἁμαρτάνων τυγχάνεις, ὥστε καί σε, τῆς ἐκείνου τι· δεύτερον ὅτι, κἂν ἐπιπρεάσῃ ποτὲ ψευδῶς, ἀλλ' ὅμως ἐπιμελέστερον ἐπισκέψιν, ὧν πράττεις. ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον ἐν τούτῳ, ἀεὶ φυλάττεσθαι προηρημένῳ γε πᾶσαν σεαυτόν· ἔστι δὲ τοῦτο, διὰ μνήμης ἔχειν προχείρως, τό, τε τῶν ὀργιζομένων τὴν ψυχῆς αἶσχος, τό, τε τῶν ὀργήτων καλλος· ὅς γε ἁμαρτάνειν ἐθισθῆ χρόνῳ πολλῷ, δυσέκνιπτον ἔχει τὴν κηλῖδα τῶν παθῶν· ὅτῳ καὶ τῶν δογμάτων, οἷς πειθόμενος ἀνὴρ βιήσεται καλὸς κἀγαθὸς, ἐν πολλῷ χρόνῳ προσήκει μελετᾶν ἕκαστον. ἐπιλανθανόμεθα γὰρ αὐτῆς ῥᾳδίως, ἐκπίπτοντος τῆς ψυχῆς ἡμῶν, διὰ τὸ φθάσαι πεπληρῶσθαι τοῖς πάθεσιν αὐτῶν. τοιγαροῦν παρακολουθοῦν ἐστιν, ἕκαστον τῶν σωθῆναι βουλομένων, ὡς μηδεμίαν ὥραν ἀπορρᾳθυμεῖν·

ἐπιτρεπτέον

ἐπισχεπτέον τε πᾶσι κατηγορεῖν ἡμῶν, ἀκουστέον τε φρόνως αὐτούς· καὶ χάριν ἐν τοῖς κολακεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιπλήττουσιν ἔχειν· ἀνεῴχθω σοι ἡ θύρα διὰ παντὸς τῆς οἰκήσεως· ἔξεστι τοῖς σοῖς θεοῖς εἰσιέναι πάντα χωρὶς, ἢν ὅπως ἧς παρεσκευασμένος. δεῖ δὲ θαρρεῖν, ὡς ἀπὸ τῶν εἰσόντων δεῖσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. ἔστι δ' ὥσπερ τὸ πᾶν τῷ ἀκόντι ἐκκόψαι δύσκολον, ὅπως τὰ μεγάλα, τῷ βουλομένῳ ῥᾴδιον. τῆς θύρας δὲ ἀνεῳγμένης σοι διὰ παντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία τοῖς σοῖς θεοῖς ἔσω καὶ πάντα χωρὶς εἰσιέναι. ὡς δ' ἅπαντες οἱ προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα περιῶνται πρᾶξιν κόσμια· οὕτω σὺ καὶ τῷ ἰδίαν οἰκίαν περίπατεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδοῦμενοι τοὺς ἄλλους, ἁμαρτάνοντας τὰ φανερὰ θῆναι, μόνοις ἑαυτοῖς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ, μάλιστα πειθόμενος † τῷ φαύλῳ "πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνου σαυτόν· ἔστω γάρ περίπλεως, δυνήσῃ ποτὲ τὸ θυμοειδὲς ἐν σοὶ δυάμενον ἄλογον, ὥσπερ τὶ θηρίον ἡμερῶσαι τε καὶ θρέψαι. ἢ δεινὸν ἂν εἴη, τοὺ μὲν ἱππικοὺς ἄνδρας, ἀλγεινοῖς τοὺς ἵππους παραλαβόντας, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ χειρωθεῖς ἐργάζεσθαι· σὲ δ' οὐκ ἔξωθέν τι λαβόντα ζῶον ἄλογον ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν ἄλογον, ἢ διὰ παντὸς ὁ λογισμὸς σοι οἰκεῖα μὴ δύνασθαι θρέψαι τῷ αὐτῷ, εἰ καὶ μὴ ταχέως, ἀλλ' ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ. λέλεκται δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ ἠθῶν ὑπομνήμασι, ὅπως ἀεί τις αὐτῷ ἐρᾴσαιτο· καὶ ὡς τὸ μὲν ἰσχυρὸν ἀ χρὴ καταβλητέον αὐτῆς, ὥσπερ ἀδὲ τοὺ ἵππους τε καὶ κυνῶν, οἷς χρώμεθα· τὸ δ' ἐπιτήδειαν "ὥστε καὶ πρὸς αὐτῶν, ἀσκητέον.

otio se dedi sinat. Incitandi omnes sunt, ut reos nos agant, idque dum fecerint, æquo animo audiendi; neque assentatoribus, sed increpantibus habenda est gratia. Pateant semper domicilii tui fores: notis & familiaribus quovis tempore liceat ingredi; modò ad hoc te exemplum compararis. Confidendum igitur animo, quasi qui ab iis, qui ingrediuntur, nulli insigniori reperiare vitio vinctus. Vt autem cuilibet homini invito peccatum quodlibet amputare difficile est, ita volenti, vel maxima quæque, perquàm facile. Foribus itaque tuarum ædium perpetuò, ut dixi, patefactis, familiarium cuique sit intrandi potestas. Atque ut homines, cùm in publicum prodeunt, undequaque se perpolire conantur, & tu itidem facies in domo tuâ. At illi, cùm alios vereantur, nè se in aliquo peccantes opprimant, seipsos non verentur; tu verò ipsum te reverêre: ejúsque dicto sis audiens: "omnium maximè ut tui ipsius pudeat te. Quod quidem si feceris, excandescendi impetum hunc rationis expertem, poteris tandem, tanquam feram, cicurare, & compescere. Illud certè quàm minimè ferendum, ut equisones, indomitos equos perbrevi spatio mansuefaciant; te verò, qui non externum animal, sed irrationalem animæ vim, cui tamen ratio semper assidet, accepisti: Eam si non ocyus, at longiori intervallo, te, inquam, non posse componere! Ac libro quidem de moribus uberiùs docui, quâ quis ratione vim illam sibi placidissimam reddat, quódque illius robur (ut nec equorum, quibus utimur, aut canum) prosternere nunquam deceat, sed id ipsum indies, ut in illis, ad obedientiam exercere.

CAP.

CAP. VI.

De Cupiditatibus, quæ ad Corporis voluptates spectant.

NEc minùs eodem libro monstratum est, quo pacto excandescendi vi, quasi commilitone utâre adversus alteram, quâm concupiscibilem nominant; quæ ad corporis voluptates citra rationem fertur. Quemadmodum igitur spectaculum turpe est, ob excandescentiam intemperanter agere, similiter etiam ob ea, quæ concupiscibilis animæ sunt opera & passiones, amorem, ingluviem, vinolentiam, liguritionem. Quas quidem non equo (ut antè) aut cani assimulamus, sed irruenti Apro, sed Hirco, vel id genus alteri, quæ cicurari nequit, agresti belluæ. Quò fit, ut concupiscentiæ non ea conveniat institutio, qualem excandescentiæ accõmodamus; obedientiæ: quanquam id, quod veteres, castigare dixerunt, huic institutioni proportione respondet. Sed concupiscentiæ castigatio in eo fit, quòd nullâ earum rerum, quas desiderat, potiri permittitur. Nam si optatis fruatur, vehementior, auctiórque fit: ubi coërcetur, minutior, infirmiórque: ut illa, ob infirmitatem suam, non quia dicto audiens fit, rationi pareat. Simillimè namque inter homines videre licet, eos qui deteriores sunt; præstantioribus obsequi, alios invitos & coactos; ut pueros & mancipia; alios sponte inductos; ut qui naturâ boni. Ac de iis, quibus verba nil prosunt, apud veteres enunciari id solitum: "Quàm verò iste homo intemperans atque insanabilis eum notantes, in quo concupiscibilis vis rationis virtute non comprimitur. Etenim duplex homini ineſt irra-

Ἐπιδέδεικται δέ σοι καὶ δι' ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων ὃ χ ἧκιστα, καὶ ὅπως αὐτῇ πάλιν τῇ τοῦ θυμοειδοῦς δυνάμει συμμάχῳ χρήσῃ κατὰ τῆς ἐτέρας, ἣν ἐπιθυμητικὴν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι, φερομένης ἀλογίστως ἐπὶ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονάς. ὥσπερ οὖν αἰσχρὸν θέαμα, διὰ θυμὸν ἄνθρωπος ἀκμονῶν, ὕτω καὶ δι' ἔρωτα, καὶ γαστριμαργίαν, οἰνοφλυγίαν τε, καὶ λιχνείαν, ἃ τῆς ἐπιθυμητικῆς ὄντι δυνάμεως ἔργα τε καὶ πάθη, προσοικότ', οὐχ ἵππῳ κατὰ κυνὶ, καθάπερ εἴκασα τῇ πρώτῃ, ἀλλ' ὑβριστῇ κάπρῳ καὶ πτάρνῃ, καί τινι τῶν ἀγρίων, ἡμερωθῆναι μὴ δυναμένῳ. διὸ "ταύτῃ μὲν εὐπειθὴς παίδευσις τοιαύτη ὄντι, οἵα τῆς ἑτέρας· ἡ εὐπειθείας. ὃ δ' ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ κολάζειν, ἀνάγκην τινὰ ἔχει πρὸς τοῦδε. γίγνεται δὲ ἡ κόλασις τῆς δυνάμεως ταύτης, ἐν τῷ μὴ παρέχειν αὐτῇ τ' προθυμουμένων ἀπόλαυσιν. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ ὕτω καὶ μεγάλη γίγνεται· ἐν τῷ κολασθῆναι δ' μικρόν τε καὶ ἀσθενὴς· ὡς ἕπεσθαι τῷ λογισμῷ δι' ἀσθένειαν, οὐκ εὐπείθειαν· ὕτως γὰρ καὶ αὐτῶν τ' ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἑπομένους τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς οἰκέτας· ἢ πειθέντας ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθὲς φύσει. καὶ [δεῖ] τ' μὴ πρὸς ῥημάτων κολασθέντων, αὐτὸ δ' ἅπερ τοῦτο" "τοῖς π. [τοῖς] πάλαι σωφρόνες ὄντι· ὡς ἀκόλαστόν τε καὶ ὁδέτις ἄνθρωπός ὄντιν· ἐφ' ᾧ δηλονότι, τ' ἐπιθυμητικὴν δυνάμεων οὐκ ἐκόλασεν ἡ λογιστική. δύο γὰρ ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς δυνάμεις ἀλόγους·

ἀλόγοις· μία μὲν, ἧς θυμοῦσθαί τε παραχρῆμα, καὶ ὀργίζεσθαι τοῖς δόξασι πλημμελεῖν εἰς ἡμᾶς, ἔργον ὄζιν· ἧς δ' αὐτῆς ταύτης καὶ μνησικακεῖν πλείονα· ὅ τοσούτῳ πλεῖόν ὄζι θυμὸς πάθος, ὅτῳ καὶ χρονιώτερον. ἄλλη δ' ἐστὶν ἐν ἡμῖν δύναμις ἄλογος, ἐπὶ τὸ φαινόμενον ἡδὺ προπετῶς φερομένη, πρὶν διασκέψασθαι, πότερον ὠφέλιμόν ὄζι καὶ καλὸν, ἢ βλαβερόν τε καὶ κακόν. ταύτῃ οὖν ἐπέχειν χρὴ τῷ σφοδροτάτῳ, πρὶν αὐξηθεῖσαν, ἰσχὺν διενίκησεν κλῆσαι. τῷ ἰσχυροτάτῳ δὲ, ὃς' ἂν θελήσῃ, ἔπι καταχεῖν αὐτῷ δύνηται· καθάπερ ἐπὶ τῆς, ὥστε ἥκουσά ποθ' ἑρῶντός· ἐθέλειν μὲν παύσασθαι, μὴ δύνασθαι δέ· παρακαλέσεις τε μάτην ἡμᾶς [ὡσαύτως ἐκείνῳ τῷ δεομένῳ] βοηθήσασθαι, καὶ τὸ πάθος ἐκκόψαι. καὶ γὰρ τῶν τῆς σώματος παθῶν ἔνια, διὰ μέγεθος ὄζιν ἀΐατα· οὐ δ' ἴσως ἐφ' ἑπτενόησάς ποτε τοῦτο. βέλτιον οὖν σοι, καὶ νυνὶ ἐννοῆσαί τε καὶ διασκέψασθαι, πότερον ἀληθῆ, λέγων αὐξανομένῃ τῇ ἐπιθυμητικῇ δυνάμει εἰς ἀΐατον ἔρωτα πολλάκις ἐμβαλεῖν, ἢ σωμάτων μόνον ὡραίων, καὶ ἀφροδισίων, ἀλλὰ καὶ λιχνείας, καὶ μαστροπείας, οἰνοφλυγίας τε, καὶ τῆς περὶ φύσιν αἰσχρουργίας ἃ φαίνομαι καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ἃ γὰρ σοὶ τὰ θυμῷ λελέχθαι μέχρι τοῦ δεῦρο, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἤχθω λελέχθαι. πρῶτον μὲν, ὡς ἑτέρῳ ὄζιν ἡ διάγνωσιν αὐτῶν ἐπιτρεπτέον, ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. εἶτ' ὅπως μὴ τοὺς τυχόντας τάττεις ἐπισατεῖν, ἀλλὰ πρεσβύτας, ὡμολογημένους μὲν ἐπὶ καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς· ἐζητηκότας μὲν ἂν δὲ καὶ πρὸ ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς, ἔνεκα ἐξω παθῶν ἦ. εἶτ' ὅπως φαίνεσθαι χρὴ τοῖς τοιούτοις, ὅταν εἴ πως ἑσπέρ τι ἡμέτερον ἁμαρτήματων

tionalis vis: una, quæ citò excandescere solet, atque iis, qui læsisse videntur, irasci; nec non in alios perseverantiùs sævire: quæ tantò gravior est animi perturbatio, quantò & diuturnior. Altera nobis innascitur, quâ ad id, quod videtur suave, priusquàm, commodúmne, & honestum sit, an noxium & turpe, dispicimus, præcipitati rapimur. Hanc igitur, quæ omnium vehementissima, refrenare æquum est, priusquam adauctior facta, insuperabiles acquisierit vires. Tunc enim illam, etsi maximè id cupias, non coërcebis; & subinde addes, quod quendam audivi amore captum, "velle te abstinere; mediusfidius non posse: & obsecrabis nos frustrà (perinde ut & ille) suppetias ferre, animo perturbationem tollere. Nam ex corporis etiam affectibus, nonnullos propter eorum magnitudinem, quod tibi nunquam fortè in mentē venit, insanabiles videmus. Ergo nunc primùm cogitare expediet, ac perpendere, utrùm hæc verè eloquar (cūcupiscibilē vim, cùm creverit, sæpe in amorem insanabilem non modò speciosorum corporum, rerúmque Venerearum, sed & ligurritionis, helluationis, vinolentiæ, & quæ præter naturam est, turpitudinis illabi) in & hæc ipsa, & eorum quæ dixi, permulta mentiar. Etenim quæ antè de excandescentia docui, eadem putà de aliis quoque perturbationibus docuisse. Primum quidem earum dijudicationem alteri, non nobis cōmittendam esse. Deinde, nè quoslibet ei provinciæ præfecerimus, sed seniores, qui cunctorum opinione judicantur viri probi; quippe duces & sequestros, etiam nobis ipsis in ejusmodi temporibus longè præstantiores, ut absq; omni pertu batione vivamus. Adhæc curandum, ejusmodi viris, quoties peccatum nostrum notent,

nè indignari videamur, sed potiùs gratiæ agendæ. Denique ut peccata tua unoquoque die memores, meliùs quidem, ut crebro; sin minùs, at summo priùs manè, quàm te operi accingas, & vesperi, quàm cubitum eas. Equidem ego Monitiones has, quæ Pythagorâ authore circumferebantur, primùm quotidiè bis legere consuevi, dein voce pronunciare. (Neque enim satis est, ab ira immunem vivere, nisi etiam à liguritione, salacitate, vinolentia, curiositate, invidiáque purgeris.) Alius igitur Monitoris instar periculum nostri faciat, nuncubi edulia, ut canes, immodicè ingurgitare visi simus, an ut febre continuâ perusti, potionem frigidam hiantiùs arripere, quàm viro expedit gravi. Nam neque præ fame voraciter, atque affatim impleri par est, neque ob sitim, totum calicem amystide exhaurire, nedum ob gulam, plus cæteris, qui adsunt, aut placentæ, aut obsonii delicatioris devorare. Verùm in his omnibus à principio rogandi sunt alii, qui si quid titubemus, observent, indicentque. Postea sine Pædagogis nos ipsi servemus, atque ità moderemur, ut & minus assumamus obsonii, quàm cæteri, & Cupediis Opiparis abstineamus, salubrium mediocritate contenti. Progressu temporis ad convivantes respicere te nolo: Præ reliquis temperantiùs esse & bibere, non est magnum: Sed hoc te honore decorare si decrevisti, meditare, quæso, moderatiùs te heri vixisse quàm hodie. Id enim si feceris, senties te indies ab iis, quæ dixi, faciliùs abstinere. Nec mediocres animi voluptates percipies, modò temperantiæ amator verus sis. Qui enim verè

ἀγανακτῆντας, ἀλλὰ χάριν εἰδότας. εἶτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σαυτὸν ἀναμιμνήσκειν· ἄμεινον γάρ, εἰ πολλάκις· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ πάντως γε πρὸ ἑῴου, πρὶν ἄρξασθαι τῶν ἔργων εἰς ἑαυτὸν ἥκειν, πρὶν ἀναπαύσεσθαι μέλλειν. ἐγὼ δήποτε καὶ ταύτας δὴ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις, εἴθισα δίς τ' ἡμέρας ἀναγινώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ' ὑπὸ στόμα τὸ ὕστερον. ἃ δὴ ἄρκειν μόνον ὀργῆσαί γε ἄγειν, ἀλλὰ καὶ λιχνείας, καὶ λαγνείας, οἰνοφλυγίας τε, καὶ περιεργείας, καὶ φθόνου καθαρεύειν. ἕτερον δ' ἂν ἡμᾶς ὑπερεφέτω, μήτ' εἴ που, καθάπερ οἱ κυνες, ἁπλήστως ὠφθημεν ἐμφορούμενοι σιτίων, ἢ ὡς οἱ διαχαυνούμενοι πυρετῷ συνεχεῖ, ψυχρὸν ὑπαυασώμεθα τὸ πόμα λαβρότερον, ἢ ἀνδρὶ πρεσβύτῃ συμφορώτερον. ὅτε γὰρ διὰ πεινης ἐμφορεῖσθαι περισσῆς σφοδρῶς καὶ ἁπλήστως, ὅτε διὰ δίψος ὅλῳ τῷ κύλικι καὶ χαυδὸν ἐκπίνειν· ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅτε διὰ λιχνείαν, ἅπαντων τῶν παρόντων, πλέον ἢ τὸ πλακοῦντος, ἢ πινος ἄλλου τῶν λίχνων ὄψων ὑπολαύειν. ἀλλ' ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἀρχομένοις μὲν ἔτι παρακλητέον ὄξιν ἑτέρους, ὅ, τι ἁμαρτῶμεν ὑπομνήσειν τε καὶ λέγειν ἡμῖν· ὕστερον δέ, καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπομνήσω αὐτὶ καὶ παρφυλάξομαι, ὅπως ἁπάντων τε τῶν σωδεικνύντων ἐλάττον ὄψα προσενεγκώμεθα, καὶ τῶν λίχνων ἐδεσμάτων ὑποχώμεθα, σύμμετρα τῶν ὑγιεινῶν προσιρούμενοι. τὸ χρόνῳ δὲ προϊόντος, ἐκ ἔτι ἀνάγκη πρὸς τοὺς δειπνοῦντας ὑποβλέπειν ἐξ ὥσαμ' αὖ σε· μέγα γὰρ ἀνδρὶ, ἐκείνων ἐδωδὴν τε καὶ πόσιν ἐγκρατέστερον. εἰδὼς γὰρ ὅτως αὐτὸν ἐγνωκας τὰ μάλα, ὑπομνήσω, μᾶλλόν ποτε ἐγκρατῆ δειπνοῦντα χρὴ, ἢ τὴμερον. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῇς, αἰδήσῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εὐκολώτερον ὧν εἶπον ἀπεχόμενος· αἰδήσῃ τε μεγάλα εὐφραινόμενος καὶ τῷ ψυχῷ, ἑαυτὸν σωφροσύνης ὄντως ἐραστὴς ἐπάρχης.

ὅπου

" πάντες

" ἐπιτρέφετο

" λαχανδ-

" τοῦ

"ὅτῳ

"ὅπου γὰρ ἄν τις ἐρασθεὶς, χαίρει προκόπτων ἐν αὐτῷ. καὶ διὰ τοῦτο ταῖς μὲν οἰνοφλυγίαις ὄξιν ἰδεῖν ἡδυβίους, ὅταν πίνοντες ὑπερβάλλονται τοὺς συμπότας· ὅσοι δ' ἀφροδισιάζουσι, καὶ τούτοις τοῖς πλήθει τῶν ἐδεσμάτων ἐυφραινομένους· ὅποι δὲ λίχνοι, πλακοῦσι καὶ τηγάνοις καὶ λοπασι καὶ καρυκείαις· ἐνίους δὲ μέγα φρονοῦντας ἔγωγε, ὅτι τῷ πλήθει τῶν ἀφροδισίων. ὡς ἂν οὖν ἐκεῖνοι, τὴν ἀκρότητα τῶν ἀπολαζομένων ἀσκοῦσί τε καὶ μεταδιώκουσι, "τως οὕτω" καὶ ἡμᾶς χρὴ σωφροσύνης ἀκρότητα ἀπουδάζειν. εἰ δὲ τοῦτο προξόμεθα, ἢ τοῦ ἀκολάστους ἡμῖν παραβαλῶμεν· οὐδ' ἀρκέσει πλέον ἐκείνων ἔχειν ἐγκρατείας τε καὶ σωφροσύνης· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοῦ ἀπολάζοντας τὰ αὐτὰ, φιλονεικήσομεν ὑπερβάλλεσθαι [κινήσει γὰρ ἡ τοιαύτη φιλονεικία] μετ' ἐκείνους δ' αὖθις ἡμᾶς αὐτούς· ὡς "ἐξ ἔθους πολυχρονίου, τὸ "τοῖς ὑγιεινοτάτοις τε ἅμα καὶ προσηνέσι ῥᾴστως ἡδέως ἅμα [καὶ προθύμως] προσφέρεσθαι, μεμνημένους δὴ καλῶς εἰρημένων· ὧν καὶ τοῦτ' ἔστιν· * ἑλέσθαι βίον ἄριστον, ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσεται. ὥσπερ οὖν, ὁπότε πρὸς τὸν θυμὸν, ἀσκεῖν ἠξίουν σε, γνώρισμα τῆς ὠφελείας εἶχες, ἀρχὴν αὐτὸν μὴ ἐπὶ θυμέρμων ἀσταλτως ἐπὶ τῆς σωφροσύνης ἔσῳ σοι γνώρισμα, μηδ' ἐπιθυμεῖν ἐπὶ τῶν ἡδέων. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτῷ, ὅτι διὰ τῆς ἐγκρατείας. ὅτῳ γὰρ αὐτὸς πλεονεκτεῖ σωφρων ἐγκρατὴς, τοῦ μηδ' ἐπιθυμεῖν λίχνων ἐδεσμάτων, ἢ διὰ τὸ πολυχρόνιον ἔθος, ἢ δι' ἐγκράτειαν· καθάπερ καὶ αὐτὸ τ' ὄνομα αὐτῆς ἐνδείκνυται, γεγονὸς, ὅσῳ ὄξιν, ἐκ τοῦ κρατεῖν, καὶ νικᾶν τὰς ἐπιθυμίας. ἐπίπονον δέ ὅτι καὶ τραχεῖά τοτε κατ' ἀρχὰς, ὥσπερ αἱ "ἀγαὶ τῶν καλῶν

amat quidquam, semper in eo gaudet ulteriùs progredi. Itaque eos qui ebrietate madent, si compotores bibendo vicerint, voluptate affici videas; qui ventri dediti, ferculorum oblectari copiâ; qui delicati, placentis sartagine coctis, patellis jusculorum, atque aromate conditis: novi etiam, qui rerum Venerearum excessu, quàm improbè venditarent se. Quemadmodum igitur isti, quod in rebus quibus student singulare est, exercere, & persequi solent: & nos quoque similiter decet, quod in temperantia summum perfectúmque est, studiosè exequi. Quod si fecerimus, non eis, qui luxurioси, nos comparabimus: (neque id satis est modestiâ nos illis continentiâque præstare) sed primùm, ejusdem laudis æmulos anteire conabimur, (Hæc enim pulchetrima lis.) mox etiam nosmet ipsos; adeò ut ex diuturna consuetudine eduliis iis, quæ & saluberrima, & paratu facillima, cum voluptate & æquo animo vescemur; nihil obliti sapientissimè dictorum veterum, ex quibus illud, "Vitam elige optimam; jucundam reddet consuetudo. Quemadmodum igitur, cùm te adversus excandescentiam instituì, professectionis argumentum erat, quòd nihil ampliùs excandesceres: similiter in temperantiæ studio pro certo indicio erit, "Si ex rebus suavissimis nullam jam concupiscas. Ad temperantiam autem una est via per continentiam. Hoc enim continenti temperans præstat, quod nè opiparas desideret dapes, sive longâ assuefactione, seu continentiâ doctus: velut & ipsum rei nomen indicat, à comprimendis, & subjugandis cupiditatibus ductum. Est autem ab initio laboriosa hæc via, atque aspersa; ut & reliquæ omnes

* Pythag. 20. dict.

honestissimorum studiorum exercitationes. Itaque sive pro vitio virtutem vis, sive pro titillationibus corporis, animi tranquillitatem, hâc te ratione exerceas oportet; per continentiam contendendo ad temperantiam. Sin autem virtutem dehonestare, vel toto corpore titillari malis, deserenda tibi ratio hæc nostra est. Neque enim hortando ad virtutem vocat, sed iis, qui per se incitantur, itineris dux est, quo quis ad eandem expeditiùs possit pervenire. Cùm autem hæc mihi ratio distributa sit, partim ut unusquisque seipsum noscat, partim peccata, quæ cognita, emendet; de posteriore dicere non proposui, sed de propriorum vitiorum dignotione. Quoniam autem rationem hanc ineuntibus difficile est per seipsos dignoscere, alios istis velut inspectores apposui: Illos autem, qui rationem ipsam exercent, etsi quibus vitiis & perturbationibus liberentur, probè norint, docuimus tamen ab eo fine quem quærunt, quàm longè absint: Quod autem sæpenumerò aliàs, & hic quoque dicam, ut seipsum noscat, partim difficillimum esse, partim facillimum. Si intùs se nôsse vult, plurimùm desudet, necesse est; si foris, nihil est, quod amplius laboret.

ἐπιτηδευμάτων ἀσκήσεις. εἰ μὲν οὖν, εἴτε τῷ ἀρετῷ ἀντὶ τῆς κακίας ἔχειν ἐθέλεις, εἴτε τῷ γαλιώνη τῆς ψυχῆς ἀντὶ τῶν τοῦ σώματος γαργαλισμῶν, ἀσκητέον ὅτι σοι τὸν εἰρημένον τρόπον, ἐπὶ σωφροσύνῃ βαδίζοντα δι' ἐγκρατείας. εἰ δ' ἤτοι τῷ ἀρετῷ ἀπαμάζεσθαι, ἢ γαργαλίζεσθαι βέλει δ' ὅλου τοῦ σώματος, καταλειπέον ὅτι τὸν λόγον. ὁ γὰρ ὅτι προτρεπτικὸς ἐπ' ἀρετῇ, ἀλλὰ τοῖς προτεταγμένοις ὑφηγητικὸς τῆς ὁδοῦ, καθ' ἣν ἄν τις αὐτῷ χρήσαιτο. διαιρεθέντα δὲ καὶ τὸν λόγον, περί τε τὸ διαγνωστικὸν ἕκαστον ἡμῶν ὑπάρχειν ἑαυτοῦ, καὶ περὶ τῷ ἐπὶ τῷ διάγνωσιν, τῶν ἁμαρτημάτων ἐπανόρθωσιν· ὁ μὲν περὶ ταύτης φρόκειται λέγειν, ἀλλὰ περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. ἐπεὶ δὲ τοῖς μὴ ἀρχομένοις, αὐτῷ ὃ διαγνῶναι δυνατόν, ἑτέροις μὲν τοῖς ἀρχομένοις ἐπισκόποις ἐπέστας· αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀσκουμένους, ὡς ἂν ἧττον δυσαμβόλους γνῶναι, ποίων μὲν ἀπαλλάγησαν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν, ὅπως [δὲ] αὐτοῖς ἐνδεῖ πρὸς τὸ τέλος. ὅσπερ γ' εἰωθὰ λέγειν ἐκάστοτε, καὶ νῦν ἐρῶ· καθ' ἕτερον μὲν τρόπον, ἁπάντων ὅτι δυσκολώτατον, ἑαυτὸν γνῶναι καθ' ἕτερον δ', ῥᾷστον. ἐὰν μὲν γὰρ ὄντως θέλῃ τις αὐτὸς, χαλεπώτατον ὄντων. [ἂν δ' ὄντως, οὐκ ἐπ.]

CAP.

CAP. VII.

De cupiditatibus animi. De Causis Indolentiæ.

ΕΓΩ μὲν ἓν ἅπαντα ταῦτ' εἰρηκὼς, καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι, τοῖς βουλησομένοις ὑποτίθεμαι. τάχα μὲν ἔν τισι καὶ ἄλλης τινὸς ὁδοῦ, πρὸς τὸ κτᾶσθαι καταθὺ χρήσιμος· μὴ γιγνώσκων δ' ἀφιέναι αὐτὴν, ἐγχειρούμην τε δι' ὅλου τοῦ βίου ταύτῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφθόνως ἁπάντων παρεκάλουν ἀντιδιδόναι τε καὶ ὑποδεῖναί τι, καὶ ἀντιδιδάσκειν, εἴ τινα ἑτέραν ἄλλην αὐτοὶ γιγνώσκοιεν καλοκἀγαθίας ὁδόν. [ἡμεῖς δὲ,] ἄχρι οὗ ἐνδυιώμεθα ἄλλην, ἐν τῇδε διατρίβομεν, ἣ κοινὴ πάντων διαγνώσεώς τε καὶ θεραπείας. καὶ γὰρ ἡ φιλονεικία καὶ φιλοδοξία, πάθη τῆς ψυχῆς εἰσὶν, καὶ ἡ φιλαρχία, τούτων ἔλαττον μὲν, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸ παθος. τοῦ δὲ τοῦ φθόνου τί δεῖ καὶ λέγειν; αἴσχιστον τῶν κακῶν ὄντων. ὀνομάζω δὲ φθόνον, ὅταν τις ἐπ' ἀγαθοῖς ἀγαθοῖς λυπῆται. πάθος μὲν ὄν καὶ λύπη πᾶσα· χειρίστη δὲ, ὁ φθόνος ὄντων, εἴτε ἐν τοῖς παθῶν, εἴτε λύπης ὄντων εἴδος, πλησιάζον αὐτῇ. κοινὴ δ' ἐφ' ἁπάντων ὁδὸς τῆς ἰάσεως, ἣ προειρημένη. χρὴ γὰρ, ὅτι μὲν αἰσχρὰ καὶ φαύλα, καταγνοῦν ἐπὶ τοῖς ἐγχειρούμενα αὐτοῖς σφοδρῶς· ἐναργὴς γὰρ ἐπ' ἐκείνων φαίνεται τὸ αἰσχρὸν· ὅτι δ' ἃ βλέπουμεν ἐφ' ἡμῖν αὐτῶν οὐδὲν, εἰ νομίζειν προσήκει τυφλότητι, εἴτε τοῦ φιλοῦν, εἴτε τοῦ φιλούμενον· ἐνίοτε λανθάνειν διὰ σμικρότητα, καὶ παροράσθαι μὴ δυνάμενα παρελθεῖν διὰ τὸ μέγεθος ἐν ὄγκῳ. ἀφ σβύτην ἄν τινα βλέπειν αὐτὰ δυνάμενον εἰς ἐκείνην ἀφικνεῖσθαι, παρακληθέντας

ἐπιθυμοῦμεν.

EGo igitur omnia hæc, quæ dicta, quæ dicenda, cupientibus præcepta do. Et alia forsan via est, quâ frugi efficiatur quis: quam ubi reperiam nescius, hâc meâ & ipse per omnem vitam usus sum, nec aliis indicare destiti, hortarique, ut mihi rependant aliquid, aliámque probitatis viam, si quæ occurrat, viciſſim doceant. Nos autem, dum illam desideramus, per hanc incedimus, quæ omnium perturbationum, & dignotioni & medicamento communis est. Nam & contentionis studium, & gloriæ sitis, & honoris ambitio perturbationes animi sunt; quarum ultima cæteris quidem minor, at eodem genere contenta. De invidia verò quid attinet dicere? Malorum illa omnium est fœdiſſimum. Appello invidiam, quâ quis ex alienis bonis afficitur. Dolor omnis, perturbatio quædam est; sed peſſimus dolorum invidia, ſive inter perturbationes numeretur, ſive doloris sit quædam ſpecies, ſuo generi proxima. Communis autem omnium curandorum via est, quam dixi. Quod enim iſta & turpia & fugienda sint, ex iis qui vehementiùs ipſis detinentur, perſpicere licet, in quibus turpitudo eminet, atque apparet. In nobis ipſis, quod eas non videmus, cæcitati imputandum est; quâ afficimur vel ad amantem, vel ad amatum. Nonnulla etiam, præ parvitate nos fugere, negligive censendum est: quæ tamen in aliis ob magnitudinem, quam exhibent, præterire non poſſumus. Ergo ſenior aliquis, qui ea perſpicere queat, accerſendus est,

rogandúsque, ut liberè unumquodque commonstret. Deinde, si quid enunciârit, primùm pro illa operâ dandæ gratiæ. Mox ubi discesserimus, animadversis singulis sigillatim nos ipsos increpare debemus, conarique perturbationem evellere; non usquequò nè appareat aliis: Verùm nè radix ulla in animo supersit. Ex iis enim malis, quæ innascuntur, si quid pravitate irrigetur, facilè repullulascit. Ob hanc causam diligenter habenda est ratio nostri; notandum, ex perturbationibus, quæ vicinis cernuntur inesse, numquæ insideat etiam animis nostris. Dum enim pullulat, exscindenda priùs est, quàm incremento accepto immedicabilis fiat. Ac alias quidem perturbationes plerique pro nihilo habent, quas tamen aliis inhærere conspicatis, damnare non desinunt: Dolor autem cuique videtur malum, peræquè ac labor in corpore. Quanquam ex adolescentulis mihi familiarissimis quidam, exiguis de rebus excruciatus, cùm paulò pòst ea de re cogitâsset, summóque manè ad me venisset, affirmabat ei rei dum pernox invigilaret, in hanc indè cogitationem venisse; me ne in maximis rebus contristari solere, ut ipse etiam in parvis: petebat igitur, quomodo mihi hoc accidisset, utrum ex usu vel præceptis, an essem naturâ talis. Respondi ergo (id quod res est) in omnibus ad vitam perfectam primò naturam in ætate puerili plurimùm posse: Deindè præcepta atque exercitationem. Atque ingenia quidem nostra, quòd plurimùm distent, ex pueris invicèm collatis perspicias licet: Ipsorum enim alios semper hilares, alios tristes videas: hos in omnibus ad risum proclives, illos ex quâvis occasione ad fletum. Alii etiam cuncta inter se communia volunt, alios rapere delectat:

ἅπαντα μετὰ παῤῥησίας δηλοῦν. εἶτ', εἰπόντος τι, πρῶτον αὐτὸν χάριν μὴ γνῶναι παραυτίκα. χωρισθέντας δ' ἀλλήλοιν, καὶ μόνας ἑαυτοῖς ἐπιμώντας, ἐγκόπτειν τὸ πάθος, οὐκ ἄχρι τοῦ μὴ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλ' ὡς μήτε ῥίζαν ἐγκαταλείπειν αὐτῷ τῇ ψυχῇ. ἐπὶ γὰρ ἀναφύεταί τι τῶν συζώντων, ἀρδόμενον πονηρίᾳ. διὰ τοῦτο προσεκτέον ἡμῖν αὐτοῖς ἐστιν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν παθῶν, ὅσα περὶ τοὺς πέλας ἐπισκοποῦμεθα, εἴ τι καὶ πλὴν ἡμετέραν δεῖ ψυχὴν τοιοῦτον. ἐγκοπτέον γὰρ αὐτό, φυόμενον ἔτι, πρὶν αὐξηθὲν, ἀνίατον γενέσθαι. τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων παθῶν τὰς ψυχὰς οἱ πολλοὶ καταφρονοῦσι, καί τοι γε, ὅταν ἕτεροις αὐτὰ πάσχοντας ἴδωσι, καταγινώσκοντες. ἡ λύπη δ' ἅπασι φαίνεται κακὸν, ὥσπερ ὁ πόνος ἐν τῷ σώματι. καί τοι τῶν σαυτοῦ σφόδρα ἐμοὶ νεανίσκων, ἐπὶ μικροῖς 'ἀνιωμένου, ὕστερόν ποτε καταμαθὼν τοῦτο, παραγενόμενός τε πρός με βαθὺ ὄρθρου, ὅλης ἔφη τῆς νυκτὸς ἀγρυπνῆσαι ἐπὶ τῷδε τῷ πράγματι, μέχρι οὗ πως εἰς ἀνάμνησιν ἀφικέσθαι, τὸ μηδ' ἐπὶ μείζοσιν ἔτι ἀνιώμενον [ἐμὲ] ὡς ἐπὶ τοῖς σμικροῖς 'ἑαυτόν. ἄξιον μαθεῖν, ὅπως μοι τοῦτο συνέβη, πότερον ἐξ ἀσκήσεώς τινων, ἢ δογμάτων, ἢ φύσει τοιοῦτον. ἀπεκεινάμην οὖν τ' αὐτῷ τ' ἀληθῆ· καὶ γὰρ καὶ πλὴν φύσιν, ἐν ἅπασιν ἔφην δύνασθαι μέγα ἐν τῇ πρὸ παίδων ἡλικίᾳ, εἰς ζωῆς τελείωσιν, εἶθ' ὕστερον τά τε δόγματα, καὶ πλὴν ἄσκησιν. ὅπη μὲν οὖν αἱ φύσεις ἡμῶν πάμπολυ διαφέρουσιν, μαθεῖν εὐαρχῶς ἔστιν ἐπὶ τῶν παραπεπομένων παιδίων. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν, ἀεὶ φαιδρὰ, σκυθρωπὰ δ' ἄλλα θεώμεθα· καὶ τὰ μὲν ἕτοιμα γελᾶν ἐπὶ παντί, τὰ δὲ κλαίειν ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν.

'ἀρνέμενος

"ἑμαυτὸν

φάσεσιν· ὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν ἔχει κοινῇ, τὰ δ' ἁρπάζει· καὶ τὰ μὲν θυμοῦ σφόδρα ὀπὶ τ σμικροτάτων, ὡς δάκνειν τε καὶ λακτίζειν, καὶ λίθοις" καὶ ξύλοις" ἀμυνάσθαι τοὺς πέλας, ὅταν ἀδικεῖσθαι δόξῃ· τὰ δ' ὀργὴν οὐκ ἔχοντα καὶ φιλᾶ, μήτ' ὀργιζόμενα, μήτε κλαίοντα, πρὶν ἀδικεῖσθαί τι μέγα. ταῦτα καὶ ὁ Εὔπολις, ἐρωτώμενον Ἀριστείδου τὸν δίκαιον, ὑπὸ τῆς Νικίας, ὡς ἐγένου δίκαιος, οὕτω συμφερόντως ἀποκεκναμένον ἐποίησεν· ἡ μὲν φύσις, τὸ μέγιστον· ἔπειτα δ' ἐγὼ τῇ φύσιν προθύμως συνελάμβανον. ἐ μόνον δ' ἔστιν ἕτοιμοι τ νέων φύσεις πρὸς τὸ λυπεῖσθαι ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ θυμοῦσθαι, καὶ λιχνεύειν· διὸ " πρὸς αὐτῶν ἄγχει δεῦρο τὸν πλεῖστον λόγον ἐποιησάμην. ἔστι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὅτι ἰδεῖν ἔνια μὲν ἀναίσχυντα τ παιδίων, ἔνια δὲ καὶ αἰδούμενα· καὶ τὰ μὲν μνημονικά, τὰ δ' ἀμνήμονα, πνὰ δ' ὀπλήσμονα· καὶ τὰ μὲν φιλόπονα πρὸς τὰ διδασκόμενα, τὰ δ' ἀμελῆ, καὶ ῥᾴθυμα· καὶ τ φιλοπόνων, ἔνια μὲν ὀπὶ πᾶ χαίρειν ἐπαινούμενα προθύμως [ἔχοντα] ἔνια δ' ὀπὶ πᾶ καταγινώσκειν πρὸς τ διδασκάλων αἰδούμενα· πνὰ δὲ καὶ δεδιέναι τὰς πληγάς. ὕτω δὲ καὶ τ ῥᾳθύμων ὀπὶ ταῖς ἐναντίαις ἕκαστον ὁρᾶν ῥᾳθυμεῖν. ἐξ ὧν οὖν θεῶν πρὸς τὰ παιδία πάντες ἄνθρωποι, τὰ μὲν αἰσχυντηλὰ καλοῦσιν αὐτῶν, τὰ δ' ἀναίσχυντα· καὶ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἤτοι φιλόπονα καὶ φιλόκαλα, ἢ ἀφιλόκαλα καὶ ἀφιλότιμα· καὶ μὴν δειλὰ καὶ καταφρονητικὰ τ πληγῶν· ἑτέρας τε τοιαύτας ἐπ' αὐτῶν τίθενται προσηγορίας, καὶ ταῖς φύσεις αὐτάς. ὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν φιλοψόφα, τὰ δὲ φιλαληθῆ τ παιδίων, ὁρῶμεν φύσει ὄντα· καὶ πολλαὶ ἄλλας ἔχοντα διαφορὰς ἠθῶν· ἐφ' ὧν οὐκ ἀναγκαῖόν ὅτι νῦν λέγειν· εἰκότως ἔνια μὲν αὐτῶν ῥᾴστα δέχεται τὴν ἀγαθὴν παιδείαν, ἔνια δὲ, ὀλίγην ὀνίνασθαι.

hi minimis de causis excandescunt, ità ut mordeant, calcitrentque; lapidibúsque & lignis ulciscantur proximos, si quando ab illis læsi videantur: Illi contrà, malorum patientes, placidíque, non irritati, non plorantes, nisi singulari acceptâ injuriâ. Sic Eupolis Poeta, Aristidem cognomento justum, cùm Nicias interrogaret, quomodo is justus evasisset? perscitè respondentem induxit. "Naturæ præcipuum munus fuit hoc, mox illam ego meâ diligentiâ adjuvi. Natura namque adolescentum non modò ad dolorem concipiendum prompta est, verùmetiam ad excandescentiam & liguritionem. Ideóque de illis huc usque complura attuli. Ad ea verò quæ dicta sunt, puerorum alios impudentes videas, aliquos verecundos; & hos memoriâ valentes, illos minùs memores, quosdam etiam oblivioso, quin & hos ad discendum laborioso, illos oscitantes & tardos. Ex laboriosis etiam alios si laudentur, lætari cernimus, alios erubescere, si à præceptoribus arguantur, nonnullos pertimescere plagas. Similiter ex ignavis segnescere quemque videas contrariis de causis. Itaque ex his, quæ in puerorum cernuntur ingeniis, alios pudibundos nuncupant, alios impudentes: similiter honoris & honestatis amantes, vel negligentes; timidos quoque & verberum contemptores; reliquasque appellationes pro cujusque natura imponimus. Simili modo puerorum nonnullos naturâ mendaces notamus, alios veritatis amantissimos, variisque distinctos differentiis morum: de quibus nihil in præsenti, necesse est dicere. Denique alios disciplinis bonis facilè erudiri cernas, alios ad vitam nihil indè adjumenti accipere. Quanquam

quam neque hanc ob causam negligendi sunt pueri, sed optimis quibusque moribus nutriendi. Ac eorum quidem indoles ex hoc studio & cura, si quid ceperit commodi, in viros evadent bonos: sin minùs, ego me à culpa immunem dedero. Puerorum namque educatio, culturæ stirpium prope similis videtur. In hac enim agricola, tametsi peritissimus, ut rubus uvam ferat, nunquam faciet. Neque enim natura rubi talem principii perfectionem potita est: Et vites itidem, quamvis sua sponte fœcundæ, naturæ bonitati si neglectas remiseris, aut inutilem fructum edunt, aut planè nullum. Similiter animalibus usu venit: velut equum si erudieris, ad plurimas res tibi accommodum feres: ursa tametsi jam mansuefactam erudias, eum tamen habitum haud diu retinet; Vipera & Scorpius nè illuc quidem processerint, ut cicurari videantur unquam.

ἀ μὲν τοίνυν τούτου γε ἕνεκεν ἀμελητέον ὅτι καὶ παίδων, ἀλλ' ἐν ἀρίστοις ἤθεσι τρεπτέον. ἢν μὲν ἐκ φύσεως αὐτῶν δεχθῇ τι ἐκ τῆς ἐπιμελείας ὠφέλειαν, ἀγαθοὶ γλυνθεῖεν ἄνδρες· εἰ δ' μὴ δέξαιντό τι, τὸ μὲν ἡμέτερον, ἀνέγκλητον εἴη. παραπλησία γάρ πως ἐστὶ καὶ ἡ τῶν παίδων διαγωγὴ, τῇ τῶν φυτῶν ἐπιμελείᾳ. καὶ ἐκείνων γοῦν ὁ γεωργὸς, ἐκ ἂν ποτε δυνήσεται ποιῆσαι τὸν βάτον ἐνεγκεῖν βότρυν· ἃ γὰρ ἐπιδέχεται ἡ φύσις αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοιαύτην τελείωσιν· ἀμπέλους δ' αὖ πάλιν ἕτοίμας ἅπας, ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν, τὸν καρπὸν ἐνεγκεῖν· ἐὰν [δ'] ἀμελήσας ἐπιτρέψῃ μόνῃ τῇ φύσει, μοχθηρὸν, ἢ καὶ ὅλως οἴσουσιν αὐτόν. οὕτω δὲ, καὶ εἰ τῶν ζώων, ἵππον μὲν παιδεύσῃς, εἰς πολλὰ χρήσιμον ἕξεις ἄρκτον δ' ἂν ἡμερῶσαί ποτε διδάξεις, μόνιμον ἐκ ἕξει τὴν ἕξιν. ἔχιδνα δὲ καὶ σκορπίος, ἐκ ἄχρι τοῦ δοκεῖν ἡμερῶσθαι προέρχεται.

CAP. VIII.

Cur semper indolens Galenus, Causæ.

EQuidem cujus ipse indolis fui non facile dixerim: De seipsis pronunciare nè maturioribus ætate proclive est, nedum pueris. Mihi verò inseparatâ fœlicitate contigit, ut patre sim natus mitissimo, æquissimo, benignissimo, humanissimo: Matre verò usque adeò iracundâ, ut ancillas morderet interim, patri semper voce obstreperet, nec seciùs quàm Zantippe cum Socrate belligeraret. Equidem patris honestissima facta maternorum affectuum turpitudini cum comparârem, decrevi illa amplecti & amare, hos aversari atque odisse. Atque ut in his, quæ

ΕΙΩ τοίνυν ὅπως μὲν τὴν φύσιν ἔχω, ἐκ ἔχω γνῶναι. τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι, χαλεπὸν ὅτι καὶ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, μήτι γε δὴ τοῖς παισί. εὐτύχησα δ' μεγάλην εὐτυχίαν, ἀοργητότατον, καὶ δικαιότατον, καὶ χρηστότατον, καὶ φιλανθρωπότατον ἔχων πατέρα· μητέρα δ' ὀργιλοτάτην, ὡς δάκνειν μὲν ἐνίοτε τὰς θεραπαίνας, ἀεὶ δ' κεκραγέναι τε καὶ μάχεσθαι τῷ πατρὶ, μᾶλλον ἢ Ξανθίππη Σωκράτει. παρέλληλά τε ὁρῶν μοι τὰ καλὰ τῶν τοῦ πατρὸς ἔργων, τοῖς αἰσχροῖς πάθεσι τῆς μητρὸς, ἐπῄει, τὰ μὲν διαπτύεσθαί τε καὶ φιλεῖν, τὰ δὲ φεύγειν καὶ μισεῖν. ὥσπερ δὲ ἐν τούτοις ἑώρων πάμπολλα

παμπόλλων διαφορὰν τῆς γονέων, ἔτω καὶ πρὸ, τὸν μὲν ὑπὸ ἐλαχίστης ζημίας λυπέμενον, ἀνιωμένων δ' ὑπὸ σμικροτάτοις τοῖς μητέρα. γιγνώσκεις δὲ δήπου καὶ σὺ, τοὺς παῖδας, οἷς μὲν ἐπιτρέπῃ, παῖζειν μιμουμένους· ἃ δ' ἂν ἀηδῶς ὁρῶσι, φεύγοντας. ἦ μὲν οὖν ὑπὸ πατρὸς παιδεία, τοιαύτη πρὸς ἐμοῦ. ὑπὸ πληρώσας δὴ τεταρεσκαιδέκατον ἔτος, ἤκουον φιλοσόφων πολιτῶν, ὑπὸ πλείστον μὲν στωϊκοῦ Φιλοπάτορος μαθητοῦ· βραχὺ δέ τινα καὶ Πλατωνικοῦ μαθητοῦ Γαΐου, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν αὐτὸν, εἰς πολιτικὰς ἀσχολίας ἑλκόμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι μόνον αὐτοῖς ἐδόκει δίκαιός τε καὶ χρημάτων ἐπὶ κρείττων· [ἐπὶ δ] ἐυσεβέστατός τε καὶ σοφώτατος. ἐν τούτῳ δέ τις καὶ ἄλλος ἦλθε πολίτης ἡμέτερος, ἐξ ὑποδημίας μακρᾶς, Ἀσπασίου τοῦ περιπατητικοῦ μαθητής· κἀμὲ τοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθήνῃσιν ἐπανῆγε· ὧν ἅπάντων ὁ πατὴρ δι' ἐμὲ, τοῦ βίου καὶ τῶν δογμάτων ἐξέτασιν ἐποιεῖτο, συνὼν ἐμοὶ περὶ αὐτοῦ ἀφικνούμενον. ἐγεγύμναστο δ' ὑπὸ πλεῖστον ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ ἀριθμητικῇ, καὶ ἀρχιτεκτονίᾳ, καὶ ἀστρονομίᾳ· βουλόμενος γὰρ ὁμοίως, "ταῖς γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν [ἐν τῷ] λέγειν "κεχρῆσθαι τὸν διδάξαντα, διὰ "ταύτην ἢ καὶ τὴν αἰτίαν, μηδὲ "διαφορίαν γεγονέναι πρὸς ἄλλας" ἢ ἀπὸ τῶν ὅσ' ἐπιλογίσ "μαθημάτων κληθῶν· καθάπερ οἱ "ἀρχαῖοι καὶ τὰς φρονιμωτάτας "τέχνας, ὧν αἱ πρῶται γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητική. καθάπερ ἂν "ἔχειν, τὸ μὴ ἀποπεσὸν "πῶς ἀπὸ μίας αἱρέσεως ἀναγορεῦσαι σαυτὸν, ἀλλὰ ἐν χρόνῳ "παμπόλλῳ μανθάνειν τε καὶ κεῖσθαι αὐτάς· ἵνα πρὸς ἁπάντων "μὲν ἀνθρώπων ἐπαινῇ, σωφρονοῦντος ἂν καὶ τοῖς φιλοσόφοις, εἰ "ζηλωτικώτερα πάντα καὶ νῦν ἤδη ζηλωτέον αὐτὰ, καὶ μανθάνειν,

dixi, dissimillimos parentes conspexi; ità in illo vel maximè, quòd pater ex nullo fere damno doleret; mater etiam levissimis de causis excruciaretur; neque hercle te latet, pueros, quæ libenter attenderint, imitari; quæ cum molestia conspicantur, fugere consuevisse. Ac mihi quidem disciplina sub patre fuit hæc. Cùm annum complevissem 14um, Philosophos audiebam civitatis nostræ, diutiùs quidem Philopatorem è schola Stoica: Gaium è Platonica minùs diu; siquidem is à civibus ad publica negotia avocatus nequiebat mihi diutiùs vacare. Nam illis videbatur unus cùm justus, pecuniæque contemptor; tum aditu facilis & mansuetus. Eâdem tempestate concivis alter è longa peregrinatione venit, Aspasii Peripatetici discipulus: Et post hunc alter ex Athenis Epicureus. Quorum omnium vitam & disciplinam cùm pater meâ causâ inquisisset, ad eos mecum profectus est. Erat autem ipse plurimùm in Geometria, Arithmetica, Architectura, & Astronomia versatus. Quæ & mihi quoque eadem cupiens, "Doctorem (inquit) linearibus demonstrationibus ad singula in oratione monstranda uti "oportet, cùm aliàs, tum nè pulcherrimæ, quas affert, quæstiones "inter se dissentiant, id semper fa"ctitârunt veteres in artibus iis, "quas cõmemoravi: quarum primæ & principes sunt Geometria "& Arithmetica. Quemadmodum igitur te in disciplinam tradis non "subitò ab una denominari Secta, "sed longiùs disciplinæ immorari "debes, déq; Sectis judicium ferre. "Ità non modò omnium suffragio, sed & Philosophorũ judicio "probatur, præcepta hæc eadem "unicuique captanda esse. Et nunc "quoq; tibi ipsa non minus expetenda sunt, eadémq; ut perdiscas,

" augeásq; postulandum, quoad in-
" dè justitiam, temperantiam, ani-
" mi magnitudinem, prudentiám-
" que pares. Laudant enim univer-
" si virtutes has, quantum vis sibi
" ipsis conscii, nihil se earum possi-
" dere. Et quidem id agunt, ut ali-
" is saltem videantur fortes, tem-
" perantes, justi, prudentes: sed ut
" doloris expertes reipsâ sint, ta-
" metsi non videantur aliis, vehe-
" menter cupiunt. Quare huic uni
" bono, quod omnes præ cæteris
" virtutibus exoptant, exercitatio
" imprimis adhibenda est. Has ego
præceptiones (inquam, à Patre tra-
ditas (cùm à nullâ me Sectâ deno-
minari vellem) servavi usque in di-
em hunc: quarum diligenti disqui-
sitioni incumbens adversum om-
nes casus, quæ in vitâ solent acci-
dere, patris mei exemplo imperter-
ritus maneo. Itaque nec ullius me
rei amissio dolore affecerit, nisi
omnium, quæ habeo, jacturam fa-
ciam; quod nondum à Fortuna ex-
pertus sum. Et me quoque pater
veritatem venerari assuefecit, glo-
riæ atque honoris vanitatem con-
temnere: cùm interim perplures vi-
deam, si infamiam videantur passi,
aut res amiserint, dolore confici.
Quocirca neque tu (inquam) dole-
re me vidisti unquam: nec dum
tanta mihi fortunarum jactura e-
vênit, ut ex eo, quod supereſt, cor-
poris saluti prospicere nequeam;
neque infamia tanta, ut me unquam
videris de consilii mei consessu de-
turbatum. Quod si fortè me aliis
vituperari, aliis probari audiam, his
meam sententiam oppono. "De se
" desiderare omnium laudes, per-
" inde esse ac omnium tibi posses-
sionem velle. Quocirca mihi ipsi
videor (inquam) & tibi quoque vi-
debor forsan, nihil adhuc pertulis-
se, quod tanti sit, & ad extremum
absque molestia superstitem fore.
Siquidem neque omnibus unquam

" καὶ αὐξάνειν ἀξιῶσαι, δικαιο-
" σύνης ἀνθρωπίνου καὶ σωφρο-
" σύνης, ἀνδρείας τε καὶ φρονή-
" σεως. ἐπαινοῦσι γὰρ ἅπαντες τὰς
" ἀρετὰς, κἂν αὐτοὶ σωφρονῶσιν
" ἑαυτοῖς ὑδεμίαν αὐτῶν ἔχοσι·
" καὶ φαίνεσθαί γε σφῶν τοῖς
" ἄλλοις ἀνδρεῖοι, καὶ σώφρονες,
" καὶ δίκαιοι, καὶ φρόνιμοι. ἄλ-
" λοι μέν τοι κατ' ἀλήθειαν ἔσῃ,
" κἂν μὴ φαίνων τοῖς ἄλλοις·
" ὥστε τοῦτο σφόδρα ἁπάντων ἀσ-
" κητέον ἐστὶν, τὸ σπουδαζόμενον
" ἅπασιν ἀνθρώποις, μᾶλλον ἄλ-
" λων τῶν ἀρετῶν. ταύτας, ἔφην,
ἐγὼ σφόδρα τοῦ πατρὸς λαβὼν τὰς
ἐντολὰς, ἄχρι δεῦρο διαφυλάττω,
μήτ' ἀφ' αἱρέσεώς τινος ἐμαυτὸν
ἀναγορεύσας· ὧν σπουδῇ πάσῃ ἀ-
κριβῆ τὴν ἐξέτασιν ἔχων, ἀνέκ-
πληκτός τε πρὸς τὰ κατ' τὸν βίον
ὁσημέραι συμπίπτοντα διαμένω,
ὥσπερ ἑώρων τὸν πατέρα. ὅτ'
οὖν ἀπώλειά τινος λυπήσει με,
πλὴν εἰ παντοίως ἀπολέσαιμι τὰ
κτήματα· τοῦτο γὰρ ἔτι πεπείρασμαι. δόξης τε καὶ τιμῆς ὁ
πατὴρ εἴθισε με καταφρονεῖν, ἀ-
λήθειαν μόνην τιμῶντα. λυπου-
μένους δ' ὁρῶ τοὺς πολλὰς, ὅταν
ἤτοι ἀπαιδίᾳ δοκῶσιν ὑπό τινος,
ἢ χρημάτων ἀπώλεια. κατ' οὖν,
ἔφην, οὐδὲ λυπούμενον εἶδές
με ποτε· οὐδὲ τὴν χρημάτων ἀ-
πώλεια σωέπεσέ μοι μέχρι τοῦ
δεῦρο τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὡς
μηκέτ' ἔχειν ἐν τῷ ὑπολοίπων
ἐπιμελεῖσθαι τοῦ σώματος ὑγιει-
νῶς· μήτ' ἀπιμία τις, ὡς ὁρᾷν
με τοῦ σωφρονεῖν τῆς ἐμῆς βουλῆς
ἀφαιρεθέντα. εἰ δέ τινας μὴ ἀ-
κούσαιμι φέρειν, τισὶ δὲ ἐπαι-
νοῦντας, αὐτοῖς αὐτὸ ἐπάγω, καὶ νο-
μίζω, τὸ, πάντας ἀνθρώπους ἐπαι-
νοῦντας ἐπιθυμεῖν ἔχειν ἐοικέναι
πῶς δ' ἅπαντα ἔχειν ἐθέλειν κτή-
ματα. δοκῶ τοίνυν, ἔφην ἐ-
μαυτῷ, τάχα δ' καὶ σοὶ· δοξω,
μηδὲν ἄχρι δεῦρο μέγα πεπονθέ-
ναι, διὰ τέλους ἀνύπως [ἐσεσθαι.] ὅτε

γὰρ

τὸ ἀφῃρέθαι ἁπάντων ἧσσ χημάτων, ἔτ' ἠτιμῆθαι. εἰ ἢ βοῦς, ἢ ἵππος, ἢ οἰκέτης ἀπέθανεν, οὐχ ἱκανὸν τοῦτο λυπῆσαι· μεμνημένον, ὧν ὁ πατὴρ ὑφέθετο, μὴ περίτερον ὀπὶ χημάτων ἀπωλείᾳ λυπηθῆναι συμβαλλόμων, ἄχρις ἂν ἢ τὰ λῃπόμενα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν αὐτάρκη. τοῦτον γὰρ ἐπίθετο περίτον ὅρον ἐκείνων κτημάτων, ὡς μὴ πεινᾶν, μὴ ῥιγοῦν, μὴ διψᾶν. εἰ δὲ πλείω τῆς εἰς ταῦτα χρείας ἔσῃ, καὶ πρὸς τὰς κλῆσις πρόσεξις, ἔφη, χρηστέον αὐτῶν. ἐμοὶ τοίνυν ἄχρι δεῦρο τοσαύτη χημάτων χῆσίς ἐστιν, ὡς κ πρὸς τὰς τοιαύτας πρόσεξις ἐξαρκεῖν.

fortunis exutus sim, neque ignominiam passus. Sin autem bos, equus, aut mancipium perierit, nè tanti sunt hæc, ut doleam: eorum quippe quæ pater monuit, probè memini. "Ne ex ulla fortunarum "amissione contristarer, quoad ea "quæ supererent, ad corpus curan- "dum suppeterent. Possessionum "namque finem præcipuum hunc "esse, nè esurias, nè algeas, nè siti "molestiore langueas. Quod si amplior contingat res, quàm quæ in hos usus tantùm competat, ea profectò (inquit) in actiones honestas transferenda est: Ad hæc certè, quantæ sunt satis, tantæ mihi, nec ampliores supersunt copiæ.

CAP. IX.

De avaritia & ambitione.

ΟΙΔΑ ἢ, "ἔφην, καί σε διπλασίαν τε ἐμοῦ κεκτημένον, ὀπτίμων τε χῆ πλεῖω πόλιν ἡμῶν ἔτως, ὡς, τίς ἂν εἴη σοι λύπης αἰτία πλεῖω ἀπλησίας, οὐχ ὁρῶ. πρὸς ταύτην ἔν ἀσκησιν μόνην ἂν εἶσον ἐγὼ, διὰ μνήμης ἔχων, καὶ μελιτῶν ἀεὶ, καὶ σκοπούμενος, μέχρι πρὸ ἂν "τοῦτο ἐπειθῶ, ὡς τὸ, "τὰ δὶς δύο, τέσσαρα εἶ). θεασώμεθα γὰρ, εἶπον, ὀπὶ χολῇ, ὁποῖόν τι πάθος ἐστὶν ἡ ἀπλησία. πλεῖω δ' ἀρχὴν τῆς σκέψεως ἢ πρὸς τας τροφὰς ἀπλησία παρέξῃ. τὸ γὰρ ἐπέκεινα τοῦ συμμέτρου φοσφέρεσθαι σίτε, ἀπλησίαν ὀνομάζουσι· τὸ σύμμετρον δ' αὐτῶν κείνουσι τῇ χρείᾳ τῆς τροφῆς. χρεία δ' αὐτῆς ἐστι, τὸ θρέψαι τὸ σῶμα. θρέψῃ ἢ πεφθεῖσα καλῶς. πεφθήσεται δ', εἰ σύμμετρος. πλεῖω γὰρ πολλοῦ, ἀπεπεμψίαν ἴσμεν. εἰ ἢ ἅπαξ τοῦτο γίνοιτο, διαφθείρειν τ χρείαν αὐτῆς ἀναγκαῖον. εἰ δέ γε ὑπὸ τῆς δίξεως τ ἀπεσβηκότων

TE verò (amici mi) novi (inquam) plus duplo possidere, quàm me: tantóq; per totam civitatem honore affici, ut quæ tibi subsit dolendi causa, nisi cupiditas inexplebilis, non perspiciam. Ad hanc enim ipse exercitationem intendebam animum, & memoriâ, & studio omni mecum meditans, intuénsque quoad isthuc mihi non minùs certò persuasum esset, quàm illud; duplicato binario, quaternarium confici. Etenim paulisper expendamus (inquam) cujusmodi affectus sit insatietas: cui contemplationi principium præbet insatietas ea, quæ in alimentis est. Cùm igitur extra proportionem ingeritur cibus, insatietatem vocant: proportionem ciborum non alio dijudicant, quàm alimenti usu. Vsus alimenti est, ut nutriat corpus: nutriet, si probè concoctus sit: concoquetur, si mediocris. Nam cibum qui nimiùs

est, crudum manere novimus. Eo autem vel semel admisso, corrumpatur ejus usus, necesse est. Vtputa ob ciborum crudorum mordacitatem, si alvus statim universum excreverit cibum, id genus symptoma profluvium vocatur, atque ex eo corrumpitur alimenti usus, siquidem non id, ut intestina perreptet, intro cepimus, sed ut singulis corporis particulis applicetur. Sin è ventriculo sit absque concoctione distributus, vitiosum in venis humorem pariet. Quoniam igitur in corpore, quid sit insatietas, didicisti: age, ad animum te transfer: ut illic naturam ejus per singula rerum genera explores, ab iis quæ possidentur, exordio sumpto. In his igitur nonnulla hominibus siniſtrè acquiruntur, velut Margaritæ, Sardonyches, aliique pretiosi lapides: accedit fœminarum ornatus, quem illæ splendoris gratiâ suspensum hamulis gestant. Cujusmodi sunt vestes auro textæ, aut opere supervacaneo factæ, aut materiam è longinquo desiderantes, ut quæ sericæ. Aliæ verò quæ possidentur, quia ad tuendam valetudinem faciunt, studioſè nec immeritò quæruntur: primùm ea quibus alimur, vestimur, & calceamur: quo etiam adnumeratur domus. Ex eodem videntur genere, quæ ægrotantibus accommodata. Nonnulla sunt, ut oleum, quæ utrisque tam sanis, quàm ægris adæque conferunt. Ex quo genere dantur & alia, quæ majori utilitati sunt, alia, quæ minori. Quocirca copiarum & possessionum tibi terminum perspectum jam arbitror. Quemadmodum enim cubitalis calceus (si finem incedendi spectes) omnino est inutilis: similiter etiam calceos plures possedisse quàm duos: putà quinque vel decem, nam reliqua cùm supersint, binorũ usus cuique est satis: pari pacto quid ni

σπίων, ἢ χαρὰν ἀνιαθεῖσα, πᾶν ἐκκεύῃ, διάῤῥοια μὲν ὀνομάζεται τὸ σύμπτωμα· διαφθείρεται δ' ἡ χρεία τῆς τροφῆς. ὑγδ, ἐπ' ὅτι διεξελθεῖν τὰ ἔντερα, λαμβανόμεθα αὐτῶν, ἀλλ' ἕνεκα τῆ προσεθῶαι πᾶσι τοῖς μορίοις τῆ σώματος. εἰ δ' ἀναδοθείη, μὴ κλῶς περθεῖσα, κακοχυμίαν ἐργάζεται ἐν ταῖς φλεψίν. ἐπεὶ τοίνυν ἐπὶ τῷ σώματι ἡμῖν ἐμάθες, ὁποῖόν τι πρᾶγμά ὄζιν ἡ ἀπληστία, μεταβὰς ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἤδη, θεάσαι καὶ ταύτῃδα τὴν φύσιν αὐτῆς, ἐφ' ἑκάστης ὑλης πραγμάτων ἐπισκοπούμενος, ἀπὸ τῶν κτημάτων ἀρξάμενος. ἐν τούτοις ὧν ἔνια μὲν ὀκ ὀρθῶς ἐπαίδευσαι· καθάπερ οἱ μαργαρῖται, καὶ οἱ σαρδόνυχες, αἴτ' ἄλλαι λίθοι πᾶσι· καθάπερ κόσμος, ὧν αἱ γυναῖκες οἷόν τι [μεγὰ] φέρουσι τοῖς ἁλυσιδωτοῖς αὐτῶν. τούτου τὰ μὲν ὄζιν τὰ χρυσοῦφῆ τῶν ἱματίων, ἢ πνα περίεργον ἔργον ἔχοντα, ἢ ὕλης δεόμενα πόῤῥωθεν κομιζομένης, ὥσπερ τῶν σηρικῶν ὀνομαζομένων. ἔνια δὲ τῶν κτημάτων πρὸς τὴν τῆ σώματος ὑγείαν διαφέροντα, προσηκόντως σπουδάζεται· περῶτα μὲν, ἐξ ὧν τρεφόμεθα, καὶ ἀμφιεννύμεθα, καὶ στεγόμεθα· ἐν οἷς καὶ ἡ οἴκησις. ἐκεῖνα δ' τῆ μὲν ὑγιοῖς φαίνεται, καὶ τὰ τοῖς νοσοῦσιν ὀπτήδεια. τινὰ δὲ, ὥσπερ τὸ ἔλαιον, ἀμφοτέροις ὑπάρχει χρήσιμα, τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ τοῖς νοσοῦσιν. ἔνια δ' τοιαῦτα μείζω μὲν, τὰ δ' ἐλάττω τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασι. καὶ τοίνυν ἤδη τὸ πλήθους τὸν ὅρον, καὶ τῆς κλήσεως αὐτῶν, ἐναργῶς οἶμαί σε τεθεᾶσθαι. ὥσπερ γὰρ τὸ πηχυαῖον ὑπόδημα, πρὸς τέλος ὄζιν ἄχρηστον, ἕτω καὶ τὸ ἑξαπλοῦν ἔχειν ὑποδήματα, πλεῖω δυοῖν· ἀλλά τε γὰρ ὄντα, πάντως αὐτάρκης ἡ χρεία. ἕτω δὲ καὶ τὴν ἑξῆτα δυσπλεῖν ἔχειν, αὐτάρκες,

αὔταρκες, οἰκέτας τε καὶ σκεύη. ἐν ἡμῖν, ἔφην, ἔφλω, ἃ μόνον ἐσθὴς ὑπάρχει πλείονα τῆς δισσῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ οἰκέται, καὶ σκεύη, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ κλήματα πολὺ πλεῖον τῶν δισσῶν ὄντα. φρόσοδον γὰρ ἔχομεν, ἀφ' ὧν κεκτήμεθα, πολλαπλασίαν, ἢ ὡς εἰς ὑγείαν μόνων ἐξ αὐτῶν ὑπηρετεῖσθαι τῷ σώματι. τινας οὖν, ἔφην, ὁρῶ τὸν ὑπλουστικὸν ὀνομαζόμενον ἐλομένους βίον, ἃ διπλάσια μόνον, ἢ τριπλάσια δαπανῶντας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πενταπλάσια, καὶ δεκαπλάσια, καὶ τριακονταπλάσια. σεαυτὸν δ', ὡσαύτως ἐμοὶ διαυτώμενον θεωμαι, λυπούμενον δ' οὐ [οὐχ] ὁμοίως ἐμοί· καίτοι τῆς οὐσίας [οὐχ] ἕκαστον ἔτος αὐξανομένης· ἐπεὶ ἐξ αὐτῶν τῶν φροσόδων ἀναλίσκεται μὲν τὸ ι'. μέρος ἴσως, αἱ λοιπαὶ δὲ θ'. μοῖραι, τοῖς ὑπάρχοις προσίστανται. βλέπω γάρ σε, οὐδὲ πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων δαπανῆσαι τολμῶντα· μηδ' εἰς βιβλίων ὠνὴν, καὶ κατασκευὴν, καὶ τῶν γραφόντων ἄσκησιν, εἴτοι γε εἰς τάχος διὰ σημείων, ἢ εἰς καλῶν ἀκρίβειαν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀναγινωσκόντων ὀρθῶς· οὐ μὴν οὐδὲ κοινωνοῦντά σε θεῶμαι, καθάπερ ἐμὲ σὺ βλέπεις ἐκφύτως, τοῖς μὲν ἱματίοις οἰκετῶν, τοῖς δ' εἰς τροφὰς, ἢ νοσοῦσιν· τινῶν δ' ἐθεασάμην, καὶ τὰ χρέα διαλυσάμενον. ἐγὼ μὲν οὖν καταλείβω πᾶσαν, ἣν ὁ πατὴρ κατέλιπέ μοι πρόσοδον· οὐδὲν ἐξ αὐτῆς περιὸν ἀποθέμενος, οὐδὲ θησαυρίζων, οὐδὲ πολλαπλάσια τῶν ἀναλισκομένων ἀποθέμενος· ὅμως αὐτάρκη φαίνῃς πολλάκις ἐμοὶ, καθάπερ αὐτὸς ὁμολογεῖς, οὐδέποτε λυπούμενον ὁρῶν. ἆρ' οὖν δύνασαι καθορᾶν τὴν λύπης σου αἰτίαν, ἢ παρ' ἐμοῦ καὶ τοῦνομα αὐτῆς ἀκοῦσαι ποθεῖς; ἤδειν σοι καὶ τοῦτο βέλτιον χρεὼν εἶναι· μίαν ἅπασῶν λυπῶν αἰτίαν, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ ἕλληνες, ἐνίοτε μὲν ἀπληξίαν, ἐνίοτε δὲ πλεονεξίαν.

binas vestes sufficerit, & famulos, & vasa bina possedisse? Ac nobis (inquam) non modò vestis copiosior est, quàm duplex, sed famuli, vasa, & reliqua domi nostræ multò plura possidentur, quàm duo. Nam ex rebus nostris longè uberiorem percipimus fructum, quàm qui corpori ad sanitatem suppetat. Porrò ex iis, quibus voluptuarium expetitur vitæ genus, video, inquam, nonnullos, qui sumptum faciunt, non duplo aut triplo majorem, quàm nos, sed quadruplo, decuplo, imò & terdecuplo. Te verò conspicor eodem victu utentem, quo ego; at contrà, quàm ego, dolore mœstum, tametsi in annos singulos tua tibi accrescat res: siquidē redituum decimæ, credo, pars necessariò impenditur, reliquæ novem, copiarum cumulo adjiciuntur. Neque enim te quidquam in res egregias insumere ausum video; non in coëmptionem, aut apparatum librorum; non in eos, qui scribant, exercendos, sive id celeriter per notas, sive exactiore calamo faciant; quemadmodū nec in eos, qui rectè legant: nec tamen te impertientem unquam, ut tu me sæpe, aut famulorum vestimentis video, aut iis, quæ ad alimentum faciunt, vel ad morbos levandos: nonnullorum etiam videre posses me æs alienum dissolvere. Ego igitur proventuum quicquid à patre accepi, libenter impendo: Neque indè quidquam, quod superesset, recondidi, nec thesauro accumulavi: nedum multò plura, quàm insumebantur, reposui. Nihilominùs me animo relaxato conspectum fuisse ais, nunquam dolenti. Nunquid igitur tuæ causam tristitiæ potes perspicere? an & illius nomen uno verbo expediri vis? Dolorum omnium causa, ut scias, una est, quàm Græci modò insatietatem, modò plus possidendi concupiscentiam vocant.

Insatietatem quidem, ex eo quòd quis cupiditates insatiabiles alat. Semper enim ea bona, quæ dixi, concupiscunt, qui insatiati sunt; ut si duplum assecuti, triplum accumulare properent: sin triplum, etiam quadruplum lucrifacere. Ità semper ad ditiores potiùs quàm ad egentiores conversi, vincendi illos studio & plus possidendi cupiditate feruntur. Tu igitur hoc pacto (inquam) si cives omnes circumspicias, perpaucos tu quidem ditiores comperies, quàm te. Reliquis ergo opulentior jam eris: ipsorum omnium servis sine controversia: quibus adde etiam tot mulieres: nobis igitur si civium quadraginta circiter millia sint, eódémque uxores eorum servósque connumeres, non ibis inficias duodecim te myriadibus ditiorem esse: quos omnes anteire tu ipse vis, atq; in ipsa opulentia ut opulentissimus sis, laboras. Atqui civibus tuis quantò satius sit in vita suis bonis contenta præstare? quod quidem in te ipso situm est. Opibus antecellere non virtutis, sed fortunæ est munus, quæ servos & illiberales homines, nobis qui ingenui vocamur, locupletiores efficit. Quin & tu quidem, etsi universis civibus ex voto plus possideas, nihil eo contentus vives. Sed in altera civitate circumspicies, nunquis te opulentiâ vincat. Vbi tu fortunam si benigniorem tibi videris, ad alias te conferes gentes, & siqui illîc opulenti occurrant, eos etiam opibus superare contendes. Quare nunquam tu omnibus ditior, sed propter infinitas cupiditates semper futurus es pauper. Verùm si ipso divitiarum usu metiare, quod tibi propriè quadrat, in opulentorum numerum, aut saltem eorum, qui necessariis abundant, te jure adscripseris. Quo certè numero ego, etsi tenuioris fortunæ, quàm tu, meip-

ἀπλησίαν μὴν ἀπὸ τῶν, ταῖς ἐπιθυμίαις ἀπληρώτους ἔχειν. ἀεὶ γὰρ ποθοῦσι τὰ ἐμπροσθεν οἱ ἄπληστοι, ὥστε, κἂν διπλάσιον ἔχωσι, τριπλάσιον προσκλήσασθαι σπεύδουσι· κἂν τριπλάσιον, ἔχωσι, τετραπλασίου ἐρίενται. καὶ ὅτως ἐφορῶσι τοὺς πλείονα κεκτημένους αὐτῶν, ἢ τοὺς ἐλάττονα, καὶ τούτοις ὑπερβαλέσθαι ζητοῦσι, καὶ τούτων πλέον ἔχειν ἐπιθυμοῦσι. σὺ γοῦν ὅτως, ἔφην, ἐὰν σκοποῖς ἅπαντας ἡμῖν τοὺς πολίτας, εὑρήσεις ἃ πολλοὺς πλουσιωτέρους σαυτοῦ. ὥστε τῶν ὑπολοίπων ἁπάντων ἔσει πλουσιώτερος· δῆλον ὅ, ὡς καὶ τῶν δούλων αὐτῶν, καὶ προσέτι καὶ γυναικῶν τοσούτων. εἰ δὲ οὖν ἡμῖν οἱ πολίται πρὸς τοὺς τετρακισμυρίους εἰσὶν, ὁμοῦ ἐὰν προσθῇς αὐτῶν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς δούλους, εὑρήσεις σεαυτὸν δυοκαίδεκα μυριάσιν ἀνδρῶν, οὐκ ἀριθμὸν εἰ) πλουσιώτερον· δηλὰ καὶ τοῦτο βουλόμενον ὑπερβαλέσθαι, καὶ πάμπλουτον ἐν πλούτῳ γοῦν σε σπεύδοντα. καί τοι πολίτην ἄμεινον, ἐν αὐταρκείᾳ πρέπον ὑπάρχειν· ὅπερ ἔξεστιν ἐπὶ σοί. τὸ δ' ἐν πλούτῳ πρέπον εἶναι, οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ τύχης ἔργον. ἣ πως καὶ δούλοις καὶ ἀπελευθέροις ἐργάζεται ἡμῶν τῶν ὀνομαζομένων εὐγενῶν πλουσιωτέροις. δηλὰ σύ γε, κἂν ᾖς, ὡς ἔφην, πλέον τῶν πολιτῶν ἁπάντων, οὐκ ἀρκεσθήσει. περισκέψῃ δ' αὐτίκα, μήπως ἐν ἄλλῃ πόλει πλουσιώτερος. εἶτ', ἂν ὑπηρετῶσαί σοι ᾖ καὶ πρὸς τούτοις τοῖς τύχαις, ἐπὶ τ' ἄλλα μεταβὰς ἔθνη, καὶ τῶν ἐν ἐκείνοις πλουσίων ἐθελήσεις εἶναι πλουσιώτερος. ὥς' ὁ πάντων πλουσιώτερος, ἀλλ' ἀεὶ πένης ἔσῃ, διὰ τὰς ἀορίστους ἐπιθυμίας. εἰ δέ γε τῇ χρείᾳ τῶν κτημάτων ἐμμετρεῖς σαυτῷ τὸ σύμμετρον, οὐκ ἂν πλουσίων ἂν ἤδη σαυτὸν ἠριθμήκεις, ἢ πάντως γε τῶν εὐπόρων. ἐγὼ γοῦν ἐμαυτὸν ἐκ τούτων ἀριθμῶ, καί τοι γε ἐλάττω σου κεκτημένον.

"ποσότ-

κεκτημένῳ. ἐὰν δὲ ὅτῳ πείσῃς σαυτὸν, ἀνέπι αἰσθήσει σε τῶν ἀπολυμένων οὐδέν· ἔσῃ τε μακάριος, ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖσθαι διὰ χρήματα. πῶς δ' αὐτῷ ταύτῳ τῷ ἀπλησίαν αὖ ἐξέλῃς, τὸ πᾶσθαι βέλεσθαι, καὶ ἐπὶ τοῦτ' ἀνύπως ἔσῃ. εἰ δ' ἐμόνον ἀρκεῖ πᾶσθαι φῶς τῶν σαυτοῦ, διὰ καὶ πάντας ἐθέλεις τοὺς ἐπὶ τῇ πόλιν ἐπαινεῖν σε, οἵ τε μὴ γινώσκουσί σε τὴν ἀρχήν· ἴσως οὖν βιαίῃ φῶτερον ἀπ' αὐτῶν γνωσθῆναι, διὰ φῶτερον ἢ πᾶσθαι· τοῦτο δὲ, τὸ μὴ γνωσθῆναι πᾶσιν ἐθέλειν, "πλείσης φιλοδοξίας ἔργον ὄζιν· τὸ δὲ πᾶσθαι, ματαίας φιλοτιμίας. ἀναγκαῖον οὖν ἔσαι σοι, καθάπερ ἐπὶ χρημάτων κλήσει νῦν ἀγρυπνῆσαι, ὅτως ἐὰν εἰς φιλοδοξίαν ἢ φιλοτιμίαν ἐκτείνῃς τὴν ἐπιθυμίαν, ἀνιαθήσεσθαι μειζόνως ἐπὶ τοῖς μὴ γινώσκουσί τε καὶ τιμῶσι, πολλοῖς ὄσιν. εἴπερ οὖν ἔυρομεν, καὶ ἀσκήσομεν ἐπ' αὐτῶν διαπαντὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ "ἀνύποι γενησόμεθα. πῶς οὖν ἀσκήσομεν; ἐὰν γνῶμεν, πότερον ὀρθῶς εἴρηται, ἐς πάθος ἢ ψυχῆς μοχθηρότατον, ἀπλησίαν. Κρηπὶς γάρ τις αὕτη φιλοχρηματίας ὄζι, καὶ φιλοδοξίας, καὶ φιλοτιμίας, καὶ φιλαρχίας, καὶ φιλονεικίας. φῶτον μὲν οὖν ἀεὶ φρόχειρον ἔχειν δεῖ τὸ περὶ τῆς αὐταρκείας δόγμα, συμπεφόρηκε γὰρ πρὸ περὶ τῆς ἀπλησίας. ὁ γὰρ μισήσας τὴν ἀπλησίαν, ἐφίλησε τὴν αὐταρκείαν. εἴπερ ὃν ἐν τούτῳ μόνῳ κεῖται τὸ "ἀνύπον ἢ, τοῦτο δ' ἐφ' ἡμῖν· ἤδη πᾶν ἐφ' ἡμῖν, ἀνύποις γενέσθαι· φρόχειρον μὲν ἔχωσι τὸ περὶ τῆς αὐταρκείας, καὶ τὸ περὶ τῆς ἀπλησίας δόγμα· τὴν δ' ὀκ τῶν κατὰ μέρος ἔργων ἄσκησιν ἑκάστης ἡμέρας ποιεμένοις" ὀπὶ τοῖσδε τοῖς δόγμασι. ὅπερ ὀκ ὃ

sum colloco. His igitur si animo persuasus fueris, ex rerum tuarum dispendio te nullus commovebit dolor: quo minùs hoc nomine, quod ex opibus nihil injucundi oborietur, beatus vivas. Iam verò si hanc etiam, quâ honores ambivisti, insatietatem excutias, & hâc quoque parte semoto omni dolore eeges: sin laude, quam familiares tui exhibent, contentus non es, nisi per urbem ii quibus nunquam innotuisti, collaudent: credo ab illis primò cognosci, deinde honore affici vis. At illud ut omnes cognoscant, à gloriolæ siti: hoc autem, ut honore afficiant, ab insana ambitione nascitur. Tibi igitur, sicut antè in pecuniis quærendis invigilâsse necesse fuit: ità ex hac gloriolæ siti & ambitione opus erit, ob eos quorum plurimi te neq; cognoscent, neq; honorabunt, majore nunc dolore affici. Quare si hæc nobis comperta, atque assiduè exercitata fuerint, doloris vacuitatem obtinebimus. At quo pacto exerceantur hæc? si probè pernoscas, rectêne illud dictum sit. "Ex omnibus perturbationibus gravissimam videri insatietatem. Hanc enim esse quasi fundamentum cupiditatum omnium, avaritiæ, gloriolæ sitis, ambitionis, regnandi libidinis, contentionis. Ac primùm quidem præceptum illud de animo æquo, quod iis quæ de insatietate attuli, cohæret, tibi observari oportet. Quicunque enim insatietatem oderit, æquanimitatem hanc ut amet, necesse est. Ergo si in hoc solo doloris consistat vacuitas, id autem in nobis situm est: hoc totum, ut dolore vacemus, in nostra est potestate positum. Præsertim si præcepta in promptu habuerimus, quæ de animo æquo vel insatiabili, exposui, eorùmque normâ in singulis quæ aguntur, nos ipsos indies exercuerimus. Quod quidem nonnullis

" πλεῖσον

" μὴ ἴνα

nullis hominibus ex puerili institutione contingit: aliis, quibus perperam res gesta est, postea tandem ex hac, quam docui, disciplina accedet. Quis enim ætatem suam dolore nolit vacare? aut hoc ipsum non omnibus bonis perituris, atque impuris præposuerit?

πρὸς παιδείας ἑτέρως ὑπῆρξε, τοῦτο τοῖς ἀπυχήσασιν ἐκείνοις ὕστερον ποθ' ὑπαρξει, δι' ἧς εἶπον ὁδοῦ. τὶς γὰρ ἂν ἐθελήσει ἀμύητος εἶναι παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον; ἢ τὶς ἂν οὐκ ἂν τοῦτο προέλοιτο τοῦ πλούτου, κινητοῦ τε, καὶ μαρκοῦ μᾶλλον;

CAP. X.

Epilogus de officiis juvenum, quorum coërcetur cupiditas.

EQuidem hæc & alia complura cùm illis, cùm aliis indè permultis exposui; quibus omnibus pro tempore persuasum est. Verùm ex dictis, qui commodi quicquam perciperent, quàm pauciſſimos indè animadverti. Nam perturbationes animi plerique hominum tantopere auxerunt, ut insanabiles videantur factæ. Quod si quis mediocribus adhuc perturbationibus inservit, unáque potest, quæ priùs dixi, intelligere, (inspectore sibi & Pædagogo ut monui, assumpto, qui singulis in rebus memoriam refricet, objurget, adhortetur, ad optima quæque impellat, seque interim exemplum eorum præbeat, quæ narrat, monétque:) poterit is sibi animum liberum atque egregium ratione constituere. Quàm enim turpe illud, libertatem, quæ humanis legibus constat, plurimi facere, quæ suâpte naturâ nititur, eam non modò non sectari, sed inhonestis, impuris, tyrannicisque servire dominis, avaritiæ, sordibus, regnandi libidini, gloriolæ siti, ambitioni? Quarum omnium matrem possidendi cupiditatem appellare nil dubitem. Ecquis igitur, cùm hanc animo foveat, frugi unquam fiet? Quis autem

ΕΓΩ μὲν οὖν καὶ τοῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ διῆλθον ἐκείνῳ τε καὶ ἄλλοις ὕστερον πολλοῖς· καὶ πάντας ἔπεισα τὸ γε παραυτίκα. τῶν δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων ὠφέλειαν, ὀλιγίστοις εἶδον ὕστερον ἔχοντας. τηλικαῦτα γὰρ ἤδη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ηὐξήκασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀνίατα ὑπάρχειν. εἰ δέ τις ἔτι μετρίοις δουλοῖ πάθεσιν, γνῶναι τ' ἂν ἔτω δυνατόν τι τῶν πρόσθεν εἰρημένων· ἐπισκήσας ἑαυτῷ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπόπτην τινὰ καὶ παιδαγωγὸν, ὅστις ἑκάστοτε, τὰ μὲν ἀναμιμνήσκων αὐτὸν, τὰ δ' ἐπιπλήττων, τὰ δὲ προτρέπων τε, καὶ παραμυθούμενος ἔχεσθαι τῶν κρειττόνων, ἑαυτόν τε παράδειγμα παρέχων, ὧν λέγει καὶ προτρέπει· δυνήσεται κατασκευάσαι λόγῳ ἐλευθερίαν τε καὶ καλὴν τὴν ψυχήν. αἰσχρὸν γὰρ, τὸ μὲν κατὰ νόμους ἀνθρωπίνους ἐλευθερίαν αὐτὴ πολλῶν πεποιῆσθαι, τὸ δ' ὄντως καὶ φύσει μὴ ἀπουσάζειν, ἀλλ' αἰσχραῖς καὶ ἀσελγέσι καὶ τυραννικαῖς δεσποίναις δουλεύειν, φιλοχρηματίαις τε καὶ μικρολογίαις, καὶ φιλαρχίαις, καὶ φιλοδοξίαις, καὶ φιλοτιμίαις. καίτοι τούτων ἁπασῶν οὐκ ἂν ὀνήσαιμι φάναι μητέρα, πλεονεξίαν. τίς οὖν ἔχων τοιοῦτον ἐν τῇ ψυχῇ, δυνατὸς καὶ γενναῖος γένοιτο; τίς δ' οὐκ ἂν εἴη

θανάτων

θανάτου ἄξιος ἰμυείων, εἰ μὴ μισοῖεν τὸ τοῦτον αἶσχος πᾶσι; πολὺ δὴ μᾶλλον μισητέον ὅδε καὶ φοβητέον αὐτὸ, σωθῆναι βουλομένοις νέοις· ὡς, ἐπὶ φθαρσιν ἐκτραφέντες ἀπλήστως χρημάτων ἐπθυμεῖν, δυνατὸν οὐκ ἔτ' αὐτοῖς μετὰ τεσσαρακοστὸν ἔτος ὠφεληθῆναι· πάθοι δ', εἰ βέλει, πεντηκοστόν· ἵνα μήτις ἡμᾶς ἀπανθρώπους φῇ· καθάπερ ἤκουσά τινος λέγοντος, ἥττονας μὲν ἀνθρώπους καὶ λιχνείας, καὶ ἀφροδισίων, καὶ δόξης, καὶ τιμῆς ἅπαντας ὀλίγους· τὸν δὲ πλέονα εἶναι ἠτιωμένον, ὅτι μηδενὸς ἐπέτυχεν, ὧν ἐρίετο. καὶ γὰρ δὴ, ἐπειδὴ καὶ ὅτε πολλὰ χρόνα μετ' ἐκείνου ἡμέραν ἑώρα φαιδρὸν ἐμὲ, αὐτὸς [κακοπαθῶν] ἐδεῖτο διδάσκειν, ὅπως ἂν αὐτὸς μὴ ἀνιῷτο. φαίνετό δέ μοι, οἱ πολλῶν ἐτῶν δεῖσθαι φρὸς ἐπανόρθωσιν, ὧν ἤυξηται μέχρι δεῦρο, παθῶν, ἀναγκαζόμενον εἰπεῖν· ὧδὲν ἀπανθρωπότερόν σε· ὥσπερ ἐμὲ ἀπουδάζειν δυνηθέντος μου, ἂν εἰ ἐβουλήθην, ἄμυπον αὐτὸν ἐργάσασθαι πάντα, φθονήσαντος δέ τινος εὐεργεσίαν. καί τοι μόνῳ τούτῳ τῶν μαθημάτων, ὧδεὶς τῶν πέλας δυνάται φθονῆσαι. συμφέρει γὰρ ἡμῖν, ἅπαντας ἀνθρώπους, οἷς συνδιατρίβομεν, ἔξω τῶν ψυχικῶν παθῶν εἶναι, μήτε φιλοδοξίαν, μήτ' ἄλλό τι τοιοῦτο πάθος ψυχὴν ἐλαυνόμενοι. ὅσῳ γὰρ ἂν ὦσι βελτίους οἵδε, τοσούτῳ καὶ ἡμῖν ὠφελιμώτεροι φίλοι γενήσονται. πάλιν οὖν, ὅπου τὸν ἀληθῆ ἄνδρα γενέσθαι βουλόμενον ἐπανελθών, ὁδοδείξω τὴν κοινὴν ὁδὸν εἰς ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν καλά. χρὴ γὰρ αὐτὸν τὸν ὁπωσοῦν ὀπίσω σῶσαι τὸν καταρχὰς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πεπραγμένων,

millies non mori dignus, qui tantam turpitudinem non odit, & oderit? Adolescentibus autem, qui salvos se velint, quantò magis hanc odio esse, respuique oportet, qui si à teneris insatiabili nummorum studio ferantur, fieri non potest; ut ultra annum quadragesimum resipiscant: aut fac, si placet, nè inhumanus audiam, ultra quinquagesimum. Quo pacto divitem inaudivi dicere, mortalium plerosque à Liguritione, Venere, Gloriæ siti, vel Ambitione vinci: Divitem verò ex eo, quòd nihil eorum quæ appeteret, assequeretur. Atque hic quidem cùm indies me hilarem videret, ipso interim malè affecto, rogabat, docerem, quid sibi, nè doleret, faciendum esset? Cùm dicerem, compluribus opus esse annis ad perturbationes, quas tamdiu fovisset, extinguendas: sublatâ voce, nihil te (inquit) inhumanius vidi. Quasi verò potuissem ego eum, si ità vellem, extemplò indolentem reddere, & tamen hoc illi beneficium invidissem. Quanquam hanc præ cæteris omnibus disciplinam nemo vicinorum cuiquam inviderit. Expedit enim nobis, eos quibuscum versamur, ab omni perturbatione vacuos esse, ut neque gloriolæ ardore, neque alio id genus animi vitio laborent. Quo enim hii meliores fuerint, tantò commodiores erimus amicos nacti. Rursus igitur ad eum revertor, qui verè virum se evadere cupit: cui patentissimam & quasi regiam viam, quæ ad omnia animi bona ducit, ostendam. Cujusque enim est in singulis quæ agit, moderatorem sibi à principio præficere, qui ipsi siquid per oscitantiam admiserit, in

mentem revocet. Nam in iis, quæ aguntur, aliquando distingui vix potest: velut à frugalitate œconomica quid sordities distet: adeò ut qui tunc primùm sorditiem extirpare conatur, hoc jam sibi ipse præfinire non possit. Sicut autem in hoc finitima est vitio virtus, pari modo fit in ambitione eradicanda. Apud animos enim qui rectè à natura se habent, id minimè rubori esse debet, ut adsint alii, qui juvenum, quibus aliqua salutis spes, peccata animadvertant; modò isti ætate provecti fuerint, totóque vitæ decursu singulare specimen dederint ingenuitatis suæ. Quibus quidem, quoties coarguunt, neque obsistere oportet, neque gravatè ferre, quin potiùs gratias agere, atque hortari ut liberè vera dicant: ex quorum censura si quid deprehenderimus, conandum illico, si minùs insigniores, at exiguas saltem partes de grandi nostra perturbationum summa decidere. Et quanquam à principio perarduum videatur hoc, molestiæque plenum, cogitandum tamen id postea non peræquè laboriosum fore. Nam in exercitationibus istis, quò auctior fuerit rationalis vis, (quatenus debellatur atque imminuitur affectus) tanto indè facilior fuerit perfectissima affectuum subjugatio. Nam ratiocinatio cùm inexercitata esset, si maximis perturbationibus imperârit, dubitúmne est longiori hæc peracturum spacio; quo duplicem excellentiæ acquisierit gradum? Nam & ipsa generosior ex operibus existet, quibus exercetur, & quatenus affectus exercitio minuuntur, fit perfectior: quorum alterutrum si tibi eveniat, satis supérque est in temporis futuri spem. Quamobrem in ipso exercendi vestibulo despondere ani-

ὃς ἀναμνήσει τὸ παροφώμενον. ἔστι γὰρ ἐνίοτε δυσδιόριστον ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ κατ' εὐτέλειαν πρὸς τὸ κατ' οἰκονομίαν. ὡς ἀδυνάτου ὄντος νῦν εἰδέναι τοῦτο, τὸ πρῶτον ἀρχόμενόν τὸ τῆς φιλοχρηματίας ἐκκόπτειν πάθος. ὥσπερ δ' ἐν τούτῳ ἡ ἀρετὴ γειτνιᾷ τῇ κακίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τῆς φιλοτιμίας ἐκκοπτομένης. ἀναίσχυντον γάρ, καὶ τοὺς "καλῶς πεφυκυίας ψυχὰς, ἑτέρους μὴ εἶναι τοῦ ὑφορμοῦντος τὰ σφῶν σωθῆναι δυναμένων νέων ἁμαρτήματα, πρεσβύτας μὲν τῇ ἡλικίαν, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βίῳ πεῖραν ἱκανῶς δεδωκότας ἐλευθέρας γνώμης· οἷς ἐπιπλῶσιν ἐὰν ἀντιτείνειν, "ἐὰν ἀπεχθάνεσθαι προσήκει, "ἐκ ἀλλὰ χάριν εἰδέναι· καὶ παρακαλεῖν, ἀεὶ λέγειν τ' ἀληθῆ· κἂν γνόντας αὐτὸ, πειρᾶσθαι, κἂν μὴ κατὰ μεγάλα μόρια, κατὰ σμικρὰ γοῦν ἀποκόπτειν τι τῶν μεγέθους σφῶν παθῶν· εἰ καὶ χαλεπὸν ἐν ἀρχῇ τοῦτο, καὶ μὴ πολλῆς παλαιπωρίας φαίνοιτο γνώμονον· ἐννοοῦντας ὡς ὁμοίως χαλεπὸν ἔσεσθαι, τῷ χρόνῳ προϊόντι. ὅσον γὰρ ἂν αὔξηται ἡμῶν τὸ λογιστικὸν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀσκήσεσι, [καθάπερ ἡττᾶται) καὶ μειοῦται τὰ πάθη] τοσοῦτον ῥᾴων ὕστερον ἡ παντελὴς ὑποταγή. ὅπου γὰρ ἔτι μειζόνων ὄντων κρατήσειεν ὁ λογισμὸς ἀγύμνας ὤν, ἀδηλον, ὡς μᾶλλον κρατήσειεν, διπλῆς ὑπεροχῆς ἐν τῷ χρόνῳ προσγιγνομένης αὐτῷ. καὶ γὰρ αὐτὸς, ἐξ ὧν ἐγυμνάσατο, πολὺ γενναιότερος ἔσται, κἀκείνοις διατελέσει σμικροτέροις γινομένοις. ἥκιστα δὲ καὶ θάτερον αὐτῶν μόνον, εἰς τιμὴν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα. διόπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀσκήσεως ἐ προσῆκεν ἀθυμεῖν, ὀλίγην ἐπίδοσιν ἑαυτῷ γινομένην αἰσθανόμενον. ἐν τῇ τῶν παθῶν

παθῶν ἀάσει. μεγάλα γὰρ ἔσται τῷ χρόνου προϊόντι, ἐὰν μόνον ὑπομείνῃ τις ἀκούειν, ὧν ἁμαρτάνει· πλὴν ἀληθινῶς φιλίαν ἑαυτὸν φιλήσας, καὶ βελτιθεὶς γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς, ἢ φαίνεσθαι μόνον. ἡ μὲν δὴ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς γνῶσίς τε καὶ θεραπεία, κατὰ τὸν εἰρημένον ὅδον. περὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐφεξῆς εἰρήσεται.

mum non decet; tametsi ad perturbationes minuendas te parùm admodum profecisse senseris: mihi crede, magna deinceps accedent commoda: modò æquo animo audias, quibus deliquisti: unáque si syncerè teipsum ames, virúmque fieri bonum mâlis, quàm videri. De perturbationibus animi cognoscendis, curandísque hæc hactenus: constitutum est, de erratis dicere.

ΓΑΛΗΝΟΥ

Περὶ ἀγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου Ψυχῇ ἁμαρτημάτων.

GALENI,

De dignoscendis & corrigendis cujusque Animi Erratis.

CAP. I.

Proœmium Libri.

PErturbationum animi cujusque cognitio & Medicina, Methodo illâ, quam superiori libro exposui, comprehensa est: Deinceps de Erratis dicendum? Ergo ab eo exordiar initio, quod cuncti verbo commodissimum fatemur, reipsâ minùs approbant, ut quid sit, quod erratum appellant, exponere aggrediar; quò in reliqua oratione nihil ambiguitatis restet; unáque ostendam, vocabulum hoc ἁμάρτημα, quod Latini peccatum vocant, quo modo à Græcis consuevit accipi. Modò enim ea notat, quæ minùs recto judicio fiunt; quo sensu ad solam animæ partem rationalem spectat: modò communi significatione latiùs patet, ut ad animam irrationalem referatur.

Multa desunt.

ΗΜΕΝ δὴ τῶν παθῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ διάγνωσίς τε καὶ θεραπεία, τίνι πῶ εἰρημένῳ ὁδὸν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λέλεκται· περὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἁμαρτημάτων αὖ εἰπεῖν ῥητέον. ὄρχομαι οὖν καὶ νῦν ἀρχῆ ἀεί-σιν, ἣν ἅπαντες ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυν-ται· τί ποτε λέγουσιν ἁμάρτημα, λόγῳ διελθών, ὅπως ἡμῖν ἀμ-φιβολία μηδεμία τίνι τὸν ἐξῆς λόγον ὑπολείποιτο· δείκνυσι, ὡς γε εἰώθασι χρῆσθαι τῇ φωνῇ πάντῃ πάντες οἱ Ἕλληνες· ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τῷ τίνι κεῖσθαι ἐκ ὀρθῶς γινο-μένων, ὡς ἐπὶ τοῦ λογισικοῦ μό-νου τῆς ψυχῆς· ἐνίοτε δὲ κοι-νῇ, ὡς καὶ τῆς ἀλόγου δυνάμε-ως ἀπτεσθαι.

τί συγκα-

ἡ συγκατάθεσις ἁμάρτημά ἐστιν, ξυνωμολόγηται δὲ πᾶσι τὴν μὲν ἀδεᾶ ἀνεπίκριτον εἶναι, ἐκεῖνο δὲ δοκεῖ πως, ἀμφίλογον εἶναι τὴν δὲ ἀδεᾶ συγκατάθεσιν ἀρετῆς τε καὶ κακίας μεταξὺ λέγουσι συγκατάθεσιν, ὅταν μηδέπω πεπεικότες ἡμᾶς αὐτοὺς, ὅπως δηλονότι τὴν δέπεντε δακτύλους ἔχειν, ἢ τύχοι, καθ' ἑκατέραν χεῖρα· καὶ τὰ δὶς δύο, τέτταρα εἶναι). ἴσως μὲν ὅτι φρονίμου τινὸς ἀνδρὸς περὶ ὅλον τὸν βίον πολλάκις τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψεύδους ἁμαρτημάτων [ὡς ἀμφιβάλλεται] ἢ συγκαταθέσεως τινὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἐχόντων ἀδεκάστως. ἐπιστήμην γὰρ ἔστω γεωμετρικὴν τοιαύτην, οἵα τὰ δεδειγμένα διὰ τῶν Εὐκλείδου στοιχείων, τόποια τῶν μοιρῶν ἔστι τοῦτο, τὰ δὶς δύο, τέτταρα εἶναι· τὴν δ' αὐτῷ ἐπιστήμην ἔχει καὶ περὶ τὰ ἑφεξῆς τούτοις διδασκόμενα, τῶν σφαιρικῶν θεωρημάτων· ὥσπερ γε καὶ τὴν κατ' αὐτὰ ἀναλυομένων ἁπάντων τῶν κωνικῶν, καὶ τῶν γνωμονικῶν. ἐν ᾧ δὴ ἀμφισβάλλεται βεβαίᾳ, καὶ μήτ' ἰδίαν ἑαυτῷ "ἔχειν" συγκατάθεσιν, ἣν καταλήψιν ὀνομάζουσί τινες, ἁμάρτημα εἶναι τοῦτο συγχωρήσειεν ἄν τις, ὡς γεωμετρικὸν δηλονότι τὸν ἄνθρωπον. τοῦ μὲν τοι κατὰ τὸν βίον ἁμαρτάνοντος ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν γνώσεως τε καὶ κλήσεως καὶ φυγῆς, καὶ μοχθηρὰ δόξαι ξυνίσταν)" καὶ ψευδεῖς, ἐγκαταθέσεις τε ἡ προπετὴς, ἡ ἀδεής. ἐνταῦθα δὴ μὴ πάνυ κίνδυνος, ὡς σμικρὸν ἅμα ἁμάρτημα καὶ μέγιστον, ἐὰν ψευδῶς συγκατατιθώμεθα τῇ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν δόξῃ. κατὰ μὲν τοὺς Ἀκαδημαϊκούς τε καὶ Πυῤῥωνείους, οὓς συγχωροῦντας, ὧν ζητοῦμεν, περὶ δεῖξιν ἐπιστημονικὴν ἔχειν ἡμᾶς, ἅπασαι συγκαταθέσεις ἐξ ἀνάγκης μὲν εἰσι προπετεῖς· ἐνδέχεται δ' αὐτὰς "εἶναι καὶ ψευδεῖς". καὶ τῶν ἀποφαινομένων φιλοσόφων τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἀμήλαις μαχομένας δόξας ἐκ ἐγχωρεῖ, φασὶν, ἁπάσας ἀληθεῖς εἶναι· ἀλλὰ τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς. καὶ τῶν ἀποφαινομένων φιλοσόφων τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἀμήλαις μαχομένας δόξας ἐκ ἐγχωρεῖ, φασὶν, ἁπάσας ἀληθεῖς εἶναι· ἀλλὰ τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς.

" ὥστε

† Euclid. ele. li. 5.

† Id. lib. 10 &c.

" τοῖς " ἔχειν

" τὴν ψευδῆ

" τὴν δὴ

Quid errati approbatio sit, omnibus in confesso est; quid imbecilla approbatio, non item. Quibusdam enim rectiùs videtur, imbecillam approbationem hanc, inter virtutem vitiúmq; medium ponere. Imbecillam vocant, cùm de opinione aliqua nondum æquè nobis persuasum est, ac de illo. "Alterutrius manus digitos esse quinos; aut "bis duo constituere quatuor. Forsan etiam in sene, qui totâ ætate disciplinæ alicui operam dedit, erratum aliquod tale deprehenderis; ut ambigat sci. aut iis qui scientificam demonstrationem habent, leviter assentiat. Veluti Geometræ scientia de iis est, quæ Euclidis elementis demonstrantur: qualia sunt propositiones de partibus; ut scientia illius, "bis duo esse quatuor: nec ei absimilis scientia est de iis, quæ istis cohærent, propositionibus sphæricis. Quemádmodum de illis etiam, quæ per eadem elementa resolvuntur, tam Conicis propositionibus, quàm Gnomonicis. Quocirca si quis leviusculè ambegerit, neq; approbationem, quæ nonnullis comprehensio dicitur, sibi propriam nactus sit, hoc certè concesserit quis erratum esse, Geometrici viri. Et quidem ejus qui in vita labitur, circa bonorum malorúmq, cognitionem, possessionem, & fugam, opiniones consistunt improbæ & falsæ: nec non assensio temeraria, vel infirma. Hinc igitur periculum impendet, nè si falsam de bonis & malis opinionem probemus, exiguum juxta, & maximum committatur erratum. Ac secundùm Academicos & Pyrrhonios (qui eorum de quibus quæritur, scientificam dari demonstrationem negant) omnes, quæ nunc habentur approbationes, necessariò quidem temerariæ sunt, & interdum possunt esse falsæ. Quin & Philosophorum, aiunt, opiniones, quæ de bonis malisque sibi adversantur, omnes ut veræ sint,

minimè contingit; at omnes nihil prohibet esse mendaces: veluti, quòd neque voluptas sit bonum, nec perturbationum vacuitas, nec virtus, aut ab ipsa prodiens actio. Primùm igitur, qui minimè hallucinari vult, obscuræ rei an demonstratio sit, considerare debet: & cùm invenerit, porrò indagare, (non oscitanter solùm, sed multùm diúque, cum veracissimis viris, qui naturâ sagaces, & in logicâ versati) qualis tandem sit demonstrativa Methodus. Dein ubi hanc se invenisse crediderit, longiori jam indè tempore exerceri oportet; priusquam ad maximarum rerum inquisitionem accedat; quæ nos ex summi boni (quod & vitæ finis dicitur) possessione fœlices, beatos, aut quomodocunque nomines, efficere poterit.

ἀληθεῖς εἶ). δυνατὰ γὰρ μᾶλλόν ἐστιν εἶναι ψευδῆ· ἁπάσας ὡς μήτε ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν εἶναι, μήτε ἀοχλησίαν, μήτ' ἀρετὴν ἢ τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν, ἢ ὅλως "ὁπῶν "ὄντιν' ἔχει τῶν εἰρημένων τοῖς φιλοσόφοις. πρῶτον ἐν ὑποσκέψασθαι δεῖ τὸν ἀναμάρτητον εἶναι βουλόμενον εἰ ὄντι ἀποδείξεις ἀδήλου πράγματος, [καὶ] ὅταν εὕρῃ ζητήσας [μὴ καὶ τὸ παρεργον αὐτῷ μόνον, ἀλλ' ἐν πολλῷ χρόνῳ συχνῷ, καὶ τῶν δεινοτάτων ἀνδρῶν, καὶ φύσιν ζωηρῶν, καὶ γεγυμνασμένων ἐν θεωρείαις λογικαῖς] ὁποῖά τίς ὅτι ἡ ἀποδεικτικὴ μέθοδος. εἶτ', ὅταν πρόθειν τις αὐτὴν διηκέναι, μὴ τότο χρόνῳ πολλῷ πάλιν ἀσκηθῆναι, πρὶν ὑπὲρ τῶν μειζόνων ἰέναι ζήτησιν, ἢ διὰ τὸ ἀγαθὸν [ὅπερ δὴ καὶ τέλος ὀνομάζουσι τὸ βίε] κινδύνου, εὐδαίμονας ἡμᾶς, ἢ μακαρίους, ἢ ὅπως ἂν "ὀρθῶς ὀνομάζειν ἐθέλῃ τις, ἐργάζε-

" ὄντιν' ἔχει

" των

Tractatus.

CAP. II.

Theor. Quales corrigi possint, vel secùs.

QVocirca qui maximarum rerum indagationem antè suscipiunt, quàm demonstrativam se Methodum calluisse crediderint, per Deos immortales, nonne hii palàm temerarii? Mihi quidem videntur vel maximè; siquidem nihil absimile faciunt iis, qui priusquam se aliquantisper in numeratione exercuerint, de Logisticis vel Arithmeticis audent Theorematis pronunciare. Itaque ut hos identidem labi, necesse est: pari modo qui demonstrare priùs aggrediuntur, quàm in demonstrandi Methodo se exercuêrunt, quin ubique prolabantur, fieri non potest. Nam istorum aliquibus quod

Ἆρ' ἔν, ὦ θεοὶ θεῶν, οἱ χρεὼν τῶν πεῖσαι θέτερον ἑαυτοῦ, [ὡς] τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἴσασιν, ἐπιχειροῦντες εὑρέσει μειζόνων θεωρημάτων, ἐ φανερῶς εἰσὶ θρασεῖς; ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ δοκοῦσι. παραπλήσιον γάρ τι ποιοῦσι τοῖς περὶ τῶν πεῖσαι σφᾶς αὐτοὺς ἱκανῶς ἐπὶ τὴν "ἀριθμῆσαι γεγυμνάσθαι ["τολμῶσιν] ἀποφαίνεσθαί τι περὶ λογιστικῶν, ἢ ἀριθμητικῶν θεωρημάτων, ὥσθ' ὃν τέτοις ἀναγκαῖον ὄντα σφάλλεσθαι πολλαχόθεν. καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσοι πρὸ τῶ γυμνάσαντες καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐπιχειροῦσιν ἀποδεικνύειν, ἀδύνατον αὐτοῖς μὴ σφάλλεσθαι. ὅτι μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν ψευδολόγων

" ἀριθμῶν
" τελείωσιν

ψευδολόγων πείθουσί πινας, ἄδηλον ἐν τῷ πλήθους τὴν αἱρέσεων. ὅπερ ἦν οὐκ ἂν ἔπεισαν ὡς ἀληθῶς, εἰ μή τις ἦν αὐτοῖς ὁμοιότης, ἥδε ταῦτα, δῆλον· ὡς ἡ σμικρὰν γε χρὴ νομίζειν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. ῥᾴστα γὰρ ἂν ἐφωράθη τις, ἡ τὸ χρόνῳ, βασανιζομένη πρὸς ἀνδρῶν ἀξιολόγων τε καὶ πολλῶν. ὅπερ ἦν Ἱπποκράτης ὅτι τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν πραγμάτων εἶπε, τοῦτο φαίνεται καὶ φιλοσοφίαν ὑπάρχειν. Ἱπποκράτης δ' "εἶπεν, † τὰς ὁμοιότητας, πλανάς καὶ ἀπορίας ἐργάζεσθαι καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς· ὡς ἡμῖν τῶν ἐπιτυχόντων ἰατρῶν ἐν ταῖς ὁμοιότησι σφαλλομένων, ἀπορεῖν καὶ τὰ δέοντα. ἔκ ἀφανές ὅτι, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς φιλοσόφοις ἐν τοῖς καὶ φιλοσοφίαν ἀπορίας τε καὶ πλανας γίγνεσθαι, περὶ τὰς ὁμοιότητας. τῶν διδύμων, οἱ ξυνήθεις μὲν ἐπίσαμαι διαγινώσκουσιν, οἱ δ' ἀήθεις ἡδύναντο· καὶ † αὐτὸν λόγον, ἥδε πᾶς ἐν τοῖς λόγοις ὁμοιότητας, ὅσοι μὲν πάνυ σοφώτεροι λόγων ὑπάρχουσι, μήδ' ἐνίοτε ἡμέρας, ὥσπερ οἱ τῶν διδύμων ἀδελφῶν ὁμοδίαιτοί τε καὶ ἡδάδες, ἱκανοὶ διαγινώσκειν εἰσίν. ἓν μὲν δὴ πρῶτον τοῦτο δ' ἁμάρτημά ἐστι μέγιστον, ὅταν περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀγαθοῦ "τε καὶ κακοῦ, ἐκ φιλαυτίας, ἢ δοξοσοφίας, ἢ ἀλαζονείας, ἢ φιλοτιμίας φυόμενον· ἐνίοις μὲν γὰρ [ὅτι ἰδεῖν] ἀναπεφηνότας ἑαυτοὺς ὡς ὀρθῶς δοξάζουσι. ἐνίοις δὲ τιμῆς ἕνεκεν, ἢ προφασισμοῦ, τοὺς πέλας μὲν ἀναπείθοντας· αὐτοὺς δ' οὐδαμῶς ἔχοντας, ὑφ' ὧν λέγουσιν. ἁμαρτάνουσιν ἑκάτεροι δηλονότι, γιγνώσκοντες μὲν, οἱ δεύτεροι· καὶ εἰκὸς ἂν αὐτῶν ἐμπαθὲς, τὸ κακὸν· ἀγνοοῦντες δὲ, οἱ πρότεροι· καὶ εἰκὸς ἂν αὖ καὶ τούτων τὸ σφάλμα καὶ τὸ καλλίμορφον ἰδίως ἁμάρτημα. καλῶς δ' ἂν ποιήσουσιν ὅτοι, τοῦ Αἰσώπου πρῶτον ἀναμνησθέντες, ὑποφέροντές τε [ἰδ]

" εἶναι
† Hip. 6. Epidem. Sect. 8. nu. 49.

" δὲ

ii fidem faciant, qui falsa præcipere solent, Sectarum multitudo testatur. Quod autem illis nè hæc quidem persuasissent, nisi similitudo quædam intercederet, cuique palàm est. Neque similitudinem hanc exiguam existimari decet. Alioqui enim quæcunque foret, deprehensa esset, non tam tempore, quàm à viris sapientissimis, & ab imperitis etiam ventilata. Quod igitur Hippocrates in operibus Medicinæ evenire monuit, & in Philosophia accidere videtur, similitudines etiam bonis Medicis errores ac dubitationes parere: ob eas enim non tantùm inscitiores, sed nobilissimos quosque in errorem duci. Rationi absonum non est, ut similitudines in Philosophia, etiam præclarissimis viris dubitationes, erroréque injiciant: Gemellorum similitudines facilè dignoscunt, qui cum iisdem versati; qui minimè, haud ità facilè: pari modo nec similitudines dijudicant in oratione, nisi qui diù vel indies (ut qui cum fratribus gemellis victitant,) in dicendo tempus locârunt. Hoc igitur erratum primum, maximúmque omnium est, cùm quis de bono, malóque in vitâ, quod ex amore sui, ex ostentatione sapientiæ, arrogantiâ, vel ambitione nascitur, temerè pronunciat. Etenim alios sibi ipsis, quasi rectè existiment, persuasisse videas, alios honoris gratiâ, alióve prætextu, proximis ea, quæ ipsis interim suspiciosa, persuadere. At peccant utrique: hii, scientes, quorum vitium ex animi perturbatione oritur: Illi, ignorantes; ut eorum lapsum haud immeritò erratum nomines. Itaque non ipsicitè fecerint hii, si Æsopi manticas in memoriam revocent, déque opinionibus suis cognoscendi

&

& judicandi potestatem aliis dent; non talibus, Eccastor, quales ipsi; non modò in demonstrandi Methodis, sed & aliis quoque disciplinis, quibus animus acuitur, inexercitati; Geometriâ, Arithmeticâ, Logisticâ, Architecturâ, & Astronomiâ. Nonnulli quoque eorum, neque Rhetoris, nec (quæ facillima) Grammatici doctrinam sunt adepti: sed ità Sermonis ignari videntur & rudes, ut eorum quæ à me præcipiuntur, nè sensum capiant. Quæ cùm animadverti, quoties verba facio, rogo ut attendant: videntur enim hii sicut asini ad lyram, nè illa quæ dixi, omnino assequi. Quanquam eò fiduciæ vel audaciæ jam devenêre, ut à pueris, qui prima elementa addiscunt, ideò irrisi, quòd quæ audierint, recitare nesciunt, nihil erubescant; seipsos solos putant veritatem scire, eos, qui disciplinis instructi, operam & tempus perdidisse. Verùm istis, non quòd profuturum sperem, in hunc sermonem delapsus sum. Neque enim plerique eorum si vellent, vel tantillum juvari possunt, neque eâ jam sunt ætate, quæ disciplinis imbibendis idonea est. Quicunque autem naturâ perspicax fuerit, primisque indè elementis usque eò insudârit, ut quicquid audierit, confestim proferre, vel saltem scripto mandare queat, huic uni, modò veritatem exoptet, profutura est oratio nostra. In hoc enim rei summa consistit: primò fœliciter nasci oportebat, tum ut optimè institutus, commodéque eductus sis. Qui autem neque ad veritatem natus, & in studiis flagitiosis & turpibus enutritus est, nunquam iste aut spontaneo impetu, aut álieno impulsu expetere veritatem potest. Quocirca neque ego unquam huic ho-

ταὶς ἑαυτῶν δόξαις ἑτέροις, ἃ, μὰ Δία, τοιούτοις, οἷοί περ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, ἃ μόνον ἀγύμναστοι μεθόδου ἀποδεικτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἐν οἷς ἡ ψυχὴ δεῖται, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, "λογιστικῆς, ἀρχιτεκτονίας, ἀστρονομίας. ἔνιοι δ' αὐτῶν, οὐδὲ ῥήτορος, οὐδὲ [τὸ τῶν] γραμματικοῦ διδασκαλίας τυγχάνουσι· ἀλλ' ὅτως ἀγύμναστοι περὶ λόγους ὄντες, ὡς μὴ παρακολουθεῖν τοῖς ἀκούουσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις. ἀφ' ὧν ἐγὼ καταγνοὺς, ὅταν "τινα λόγον εἴπω, ἀξιῶ παρ' αὐτῶν ἀκοῦσαι τὰ ῥηθέντα· φαίνονται γὰρ ὄντως, καθάπερ οἱ *ὄνοι τῆς λύρας, οὕτω καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως, οἷς εἶπον, ἑπόμενοι· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ, θράσους ἢ τόλμης εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν, ὡς μήτε, καταγελώμενοι παρὰ τῶν τὰ γράμματα μεμαθηκότων, ὅτι πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἤλθειν, ἃ ἤκουσα, αἰσχύνεσθαι, νομίζειν τε, τὴν παιδείαν ἐμοῦ ἐγνωκέναι, τοῦ πεπαιδευμένους [τε] μᾶλλον ἀπολωλεκέναι καὶ χρόνον. ἀλλ' ὃ τούτοις ἐλπίζων ὠφελήσειν, εἰς τόνδε τὸν λόγον ἦλθον. ἀδὲ γὰρ, εἰ βουληθεῖεν, οἱ πλείους αὐτῶν ὠφεληθῆναι ἄν τι δυνήσονται, μηδὲ τὴν ἡλικίαν ἐπιτήδειον αὐτοῖς πρὸς παίδευσιν ἔχοντες. ὅστις δὲ φύσει ζωηρὸς ὢν, καὶ μέχρι τούτου γοῦν ἐγυμνάσατο καὶ τὴν περὶτὸν παιδείαν, ὅσα πρὸ ἀκοῆς, μάλιστα μὲν ἀπὸ "στόματος αὐτίκα δυνατὸς λέγειν· εἰ δὲ μή, γράψαι γε δυνατὸς βοηθείαν ἕξει τοῦτον τὸν λόγον, εἴ γε ὅλως ἀληθείας ὀρεχθήσεται. τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ σύμπαν ὅτι καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον· εἶτα δεῖ παιδείας τετράφθαι "χρηστῆς. πρὸς δὲ μήτε φύσει πρὸς ἀλήθειαν, [καὶ] ἐν ἀπαιδεύτοις μοχθηροῖς τε καὶ ἀσελγέσι τραφέντι, παντάπασιν ἀδύνατόν ἐστιν ἐρεχθῆναι ποτ' ἀληθείας, ἢ ἐξ αὐτὸ λαβόντι τοιαύτην ὁρμὴν, ἢ ὑπ' ἄλλου προτραπέντι.

ἐκεῖνον

" λογικῆς

" τι

* Prover.

" σώματος

" [καὶ] ὡς

ἐκεῖν ὃς' ἐγὼ ποτ' ἐπηγγειλάμην ὠφελήσειν ποτὲ τοιοῦτον· ἀλλ', ὡς ἔφην, ὃς ἂν ἀληθείας ὅτι φίλος, ἐκείνῳ τὼ ὁδὲ ἐπιδεῖξαι, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ, προθύμως· ζητήσας μὴν αὐτὼ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ· πεπεισμὸς δ' ἐμαυτὸν, ἣν ἐρῶ νῦν, εἶδ μόνον.

mini suppetias ferre promisi: sed si quis (ut dixi) veritatem verè amet, ei viam hanc, quantum potero, commonstrare conabor: quam & ipse per omnem vitam inquisivi, animóque persuasum habui, eam, quam mox subjiciam, ipsissimam esse.

CAP. III.

Analyticæ Methodi exercitatio in rebus parvis.

Ἀξιῶ γὸ, ἔφην, ἐκμαθόντας, ὅσα ἐστὶ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου λέγεσθαι τοῖς πρὸ ἡμῶν, ἐπ' ἄλλων πραγμάτων πρότερον αὐτῆς λαβεῖν πεῖραν, εἰ ὄντως διείσκει τι τῶν ζητουμένων· εἶδ ὄ τῶν τοιούτων πραγμάτων φύσιν ἱκανὼ μαρτυρῆσαι τοῖς εὑροῦσιν αὐτά· καθάπερ † ἐπὶ τῶδε, "τὼ δοθεῖσαν εὐθεῖαν, ἢ, † τὰ ἐπταχθέντα μέρη διελεῖν. ἴσως δ' ἐνοῦσιν οἱ πανταπασιν ἀμαθεῖς, ὅ, τι ποτὲ λέγεται. ἐγὼ γὸ, καθάπερ ὅλοις αὐτοῖς, ὅπως οἷόν τε σαφέστερον εἰπεῖν. εὐθεῖαν μὲν δοθεῖσαν, ὁ λόγος λέγει, τὴν προτεθεῖσαν ἐπί τινος ἀκριβῶς ὁμαλὲς ὁπιοῦν· τὰ δ' ὁπταχθέντα μέρη, χ' † βέλτιω τῷ προλαβόντι· εἴ τις εἰς πέντε διελεῖν ἔτα, † προτεθεῖσαν εὐθεῖαν, ἢ εἰς ἑπτὰ κελεύσειεν ἄν, ἢ τοι εἰς εἴκοσιν, ἢ εἰς ἑκατόν. ἐὰν γὸ δῦς μέθοδον μίαν, ἢ παρ' ἑτέρα" διδάξῃς χεωμένους, εἰς ὅσα πρὸ ἂν ἐθέλῃς μέρη † προτεθεῖσαν εὐθεῖαν διαιρήσεις, αὐτὸ μαρτυρήσει σοι τὸ πρᾶγμα· φαίνοιτο [τε] ἅπαντα τὰ μέρη τοῖς ὕστερον εὑρεθεῖσιν ἀκριβῶς ἀναφαῆ· χ' τὰ τοιαῦτα πάντα προβλήματα, βεβαίως [ἔχοισι] διῃρημένα δι' αὐτῶν † ἐναργῶς φαινομένων· οἷς, † ὅταν θελήσω τῷ δοθέντι τετράγωνῳ κύκλον, ὁπταχθῆμεν· χ' ταῦτα γ', χ' † τῷ δοθέντι κύκλῳ τετράγωνον θέλειν

NAm consentaneum esse arbitror, qui ea didicerint, quæ de methodo demonstrandi tradiderint veteres, primò ut in aliis rebus de ipsa periculum faciant, nunquid eorum de quibus quæri solet, re ipsâ invenerint, & an ejusmodi rerum natura talis sit, quæ ipsarum inventoribus vicissim testimonium det. Velut in propositionibus his: "Datam lineam & partes lineæ imperatas dividere. Forsan indocti, quid hic dicatur, non intelligunt: ego perinde ac si omnes adessent, exponam clarius. Per lineam rectam significatur linea illa recta, quæ proponitur in superficie planâ: partes imperatæ sunt pro arbitrio ejus, qui præsupponit: putà si propositam rectam in partes æquales quinque dividi jubeat, in septem, in decem, aut etiam centum. Nam si methodum invenias unam, aut aliunde inventâ utaris; propositam tu rectam quotcunque in partes dissecueris, res ipsa tibi testimonium dabit; omnésque particulæ, si sic diviseris, luculentè apparuerint. Atque istiusmodi problemata universa se firmiter habent, ex rebus iis quæ liquidò apparent, adinventa. Veluti cùm "dato quadrato circulũ circumscribere jubemur: itidémq; cùm dato circulo quadratum circà intúsve ponere:

† Encl. elem. 6 Prop. 10.
† Ib. prop. 9
" λύσιν ἐν
" εας
† Encl. elem. 4 Prop. 9.
† Prop. 7.

Rursusque, cùm dato quinquangulo, quod æquilaterum, æquiangulúmq; sit, circulum circumducere. Etenim si singula istorum per eam, quam didicit methodum, circumscribere sciat, res ipsa testimonio erit, eum, quod quæritur, invenisse. Cæterùm mundus genitúsne sit, an ingenitus, res ipsa testari nequit: quemadmodum neq; "finitum sit universum, an infinitum: aut quantus sit marinorum fluctuum numerus. Nam talium quæstionum nulla ex ipso, quod inventum videtur, adprobari solet: sicuti, si "circulo figuram duodecim laterum, quæ æqualium rectorúmque angulorum sit, intùs extráq; ducere jubeare, expeditè hoc feceris. Si quidem figura illa, sive intùs ducatur, sive extrà, perspicuè cernitur; perinde atque circulus in eadem figura tam intrà, quàm extrà delineatus. Itaque demonstrandi Methodum simulatque comperimus, deducimur in id quod quærebamus; ex eoque invento clarissimum vicissim testimonium datur. Ex eodem etiam probationes veritatis nec vulgares elicimus: adeò ut in iis, quæ similiter atteſtari possunt, eâdem uti methodo non dubitemus. Quæ cùm ità sint, extemplo in rebus maximis ut periculum fiat, haud oportere existimo. Verùm ea quæ ad fœlicitatem ducunt, si videantur maxima, priùs certè exerceri decet in tali rerum materia, quæ redarguat eorum vanitatem, qui quæsita se comperisse somniant, iis qui veritatem seriò assecuti sint, suo testimonio faveat. Hujusmodi autem est Methodus, tum quæ in Geometria locum habet, tum quæ in Arithmetica, & Logistice, tum etiam quæ in Astronomia & Architectonica. Sub Architectonicâ complector Horologiorum, Clepsydrarum, Hydrocopiarum, & Machinamentorum omnium descrip-

γράψαι, ἢ ἐγγράψαι πάλιν, περὶ τὸ δοθὲν πεντάγωνον † ἰσόπλευρόν τε καὶ † ἰσογώνιον, κύκλον περιγράψαι. ἐὰν γάρ τις ἕκαστον τῶν τοιούτων, δι' ἧς ἔμαθεν μεθόδου περιγράψαι παραχρῆμα δυνηθῇ, πρὸς αὐτῷ τῷ πράγματι ἐμπειρήσθη, τὸ ζητούμενον ἀνηκώς. ἃ μὲν, εἰ γέγονεν, ἢ ἀγένητος ὁ κόσμος ὅτι, δύναται τὸ πρᾶγμα μαρτυρῆσαι αὐτό· καθάπερ, οὐδὲ εἰ περασμένον, ἢ ἄπειρον τὸ πλῆθος, ἢ, πρὸς ὁ τῶν κυμάτων ἀριθμός. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων ζητημάτων, ὑπ' αὐτῆς τῆς δοκούσης ἀποδείκνυσθαι πράγματος ἐπιχειρεῖται, καθάπερ, ἐὰν ἐπιταχθῇς", τῷ κύκλῳ δωδεκάπλευρον, ἰσογώνιόν τε, καὶ ὀρθογώνιον, εὐθέως τοῦτο ποιήσεις. καὶ γὰρ ἐγγραφόμενόν τε καὶ περιγραφόμενον, ἐναργῶς ὁρᾶται· ὥσπερ γε καὶ ὁ κύκλος ἐγγραφόμενός τε καὶ περιγραφόμενος τῷ πίστῳ πολυγωνίῳ. ὅταν [δὲ] δόξωμεν ἀποδεικτικὴν μέθοδον, ἐπὶ τὸ ζητούμενον, ἡμᾶς ἄγειν, μαρτυρεῖται τε πρὸς αὐτῆς τοῦ πράγματος ἐναργῶς· καὶ βασάνοις [δὲ] μικρὰς ἐπὶ τοῦδε, τῆς κατ' αὐτὸ ἀληθείας ἔχομεν, ὡς τολμήσαιμί ποτε χρήσασθαι καὶ ἐπὶ τῶν δυναμένων αὐτὸ μαρτυρεῖν ἐναργῶς. ἔχω δὲ ἀξιῶ, πρᾶ περὶ τῶν μεγίστων πραγμάτων εὐθέως ἀποκινδυνεύειν· εἰ δὲ δὴ μέγιστα ὄντα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγοντα· προγυμνάσασθαί γε πρότερον ἐν ὕλαις πραγμάτων, ἐλεγχούσαις μὲν τὸ ψεῦδος οἰομένων ἀνηκέναι τὰ ζητούμενα, μαρτυρούσαις δὲ τοῖς ἀληθῶς ἀνηκόσιν. ἡ τοιαύτη δὲ μέθοδος, ἡ κατὰ γεωμετρείαν ὅλην, ἀριθμητικήν τε καὶ λογιστικήν, ἀστρονομίαν τε καὶ ἀρχιτεκτονίαν. ἐν δὲ ὀνόματι τῷ τῆς ἀρχιτεκτονίας, ὑπογράφω καταγραφὰς ὡρολογίων καὶ κλεψύδρων, ὑδροκοπίων τε καὶ μηχανημάτων ἁπάντων· ἐν

† Prop 6.
† Prop 14.

" —δεὶς

ἐν οἷς ὅτι καὶ πνεύματικὰ προσαγορεύομεν. μάρτυρεῖ γὰρ ἅπαντα ταῦτα τοῖς ἀρχαίοις αὐτὰ, καθάπερ καὶ [τὰ κατ'] τὴν ἀστρονομίαν· καὶ γὰρ ταῦτα ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐπιχειρεῖται, βασανίζεταί τε, καὶ μάρτυρεῖται· εἰ γε δὴ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὅτιν ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα τε κατὰ τοὺς ἀπλανεῖς καὶ πλανήτας ἀστέρας ὁρᾶται. ὅπῃ δὴ διάκεινται τὴν ψυχὴν ἅπαντες ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, ὅσοι προβεβηκότες ἤδη κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὀλίγον ἔτι καιρὸν ἔχουσι χρόνου πολλοῦ βασανίσαι τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον, ἐπὶ πραγμάτων ἐναργῶς αὐτὴν μαρτυρήσαι δυναμένων [φανερόν.] ἤτοι γὰρ, ὡς ἔγωμαι, διὰ φιλαυτίαν, ἢ διὰ δοξοσοφίαν, ἢ φιλοτιμίαν, ἢ φιλοδοξίαν, ἢ ἀλαζονείαν, ἢ κερδαλεόν τι, ἔνιοι μὲν ἑαυτοῖς, ἔνιοι δ' ἄλλοις ἀναπείθουσιν ἐπίστασθαί τι βέβαιον. οὐδὲν οὖν ὅτι θαυμαστὸν, ἐν ταῖς ἰδίαις ἕκαστον διατριβαῖς τοῖς φοιτηταῖς ἀναπείθειν, ἐνίους μὲν ὀνώδεις φύσει, τινὰς δὲ ὀξυμεῖς μὲν, ἀλλὰ ἀγυμνάστους ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασιν· συμφέρει γὰρ, οἶμαι, διδασκάλοις ἀλαζόσι, τοιούτους ἔχειν μαθητάς· ὡς ὅ, τε ζωώδης φύσει καὶ προγεγυμνασμένος ἐν τοῖς μαθήμασιν, εὐθέως αὐτῶν καταφρονεῖ· καθάπερ κἀγὼ πολλῶν διδασκάλων, ἔτι μειράκιον ὤν, ὑπερεφρόνησα, τολμώντων μοι ὑποφαίνεσθαί τινα μαχόμενα τοῖς ὀξυμνημονικῶς ἀποδεδειγμένοις ἐν γεωμετρίᾳ, γιγνωσκόντων δ' αὐτῶν οὐδ' εἴδωλον ἀποδείξεως. ἐὰν οὖν ἐξέλοι ὁ μέλλων ἀλήθειαν ζητῆσαι, ἀλαζονείαν, φιλαυτίαν, φιλοτιμίαν, φιλοδοξίαν, δοξοσοφίαν, φιλοκερδείαν, ὁ δ' ἀφίξεται πάντως, ἐν αὐτῇ προγυμνασάμενος, ἡμισυ, ἀλλ' ἔτεσι, πολὺ ὕστερον ζητῆσαι τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν

tiones: inter quæ & spirabilia quæ vocantur, existunt. Hæc enim omnia inventoribus suis testimonio sunt, peræquè ac inventa Astronomica, suis. Etenim ista ex iis quæ evidenter apparent, censentur, probantur, testimonio firmantur; siquidem Solis, Lunæq; defectus, & quæcunque circa fixas errantésque stellas conspicimus, inter ea quæ manifestò apparent, collocamus. Quod autem disceptatione hac mea lancinentur illorum animi, quibus jam ætate provectis perpusillum supereſt vitæ, quo demonstrandi methodum in rebus, quæ illi attestentur, exercere queant, quis, obsecro, non videt? Aut enim (ut modò dixi) præ amore sui, aut sapientiæ fuco, aut honorum ambitione, aut gloriolæ siti, aut ostentatione, aut pecuniarum desiderio, nonnulli sibi ipsis, nonnulli verò aliis persuadent, nonnihil se firmiter scire. Quocirca quid mirum, per proprias unumquemque diatribas suadere sectatoribus suis, quorum aliqui asinino ingenio stupent, alii perspicaces, credo, sed in primis disciplinis nihil dum exercitati. Expedit enim doctoribus id genus ventosis, quàm similes esse discipulos: Nam si quis ingenio sagax fuerit, & in disciplinis antè exercitatus, ipsos illicò despicatui ducit; quemadmodum & ego, cùm primùm ex ephebis excessi, pleroſque doctorum flocci feci, qui illis quæ in Geometria scientificè demonstrantur, nonnulla ex opinione opponere audebant, cùm ipsi nè umbram demonstrationis attigissent. Quocirca si cui veritatem quærenti, ostentationem, amorem sui, si ambitionem, gloriolæ sitim, sapientiæ speciem, avaritiámq; extirpare animo libeat, is modò in ipsâ methodo non mensibus, sed annis integris elaborârit, eò tandem perveniet, ut iis placitis, quæ ad beati-

tudinem, miseriámq; spectant. discutiendis operam det. Illum hominem qui perturbationibus, quas dixi, tanquam œstro agitur, tam longum iter ingredientē intueri piget. Hos qui insidiatorem me & calumniatorem vocant, odisse debeo. Hujusmodi namque artibus præoccupare solent discipulos suos, quò minùs orationibus, quales hactenus attuli, aures sinant accommodari suas. Ac præceptori, dum severiori vultu loquitur, imperitis adolescentibus persuadere perfacile est, iter illud, quod à Cynicis præeuntibus monstratur, ad sapientiam expeditissimum esse. Nam & hii, disciplinam suam ad virtutem compendium esse confirmant. Sed eorum aliqui hoc improbantes, Philosophiam Cynicam, non ad virtutem, sed per virtutem aiunt ad vitam beatam ducere. Cæterùm alii qui veriùs definierunt, imperitâ istorum audaciâ conspectâ, semitam illam esse ad ostentationem asseverabant. Itaque ut Cynici omnes quos vidi, ità & Philosophorum nonnulli Logicam se exercitationem aversari non negant: mox ubi à nobis discesserint, vulgus hominum caprarios, bubulcos, fossores, messores nè congressione dignos deputant: quia tales, inquiunt, in ratiocinando inexercitati sermones nostros minimè attingent. Quasi verò ipsi in primis unquam disciplinis se exercuerint, ac non derepentè arripuêre rationes (ut præceptori videbantur) demonstratorias de vitæ fine, de bona adversáque fortuna, iisque propter inexperientiam credidêre. Quæ certè illis (ut dixi) ob falsarum verarúmque rationum similitudinem, ineptarum opinionum extitêrunt causæ. Similitudines oculatè dignoscunt, qui in toto rei argumento studiosè versati sunt:

τε καὶ κακοδαιμονίαν ἄγειν δυνάμενα δόγματα· τὸν δ' ἀπὸ πτωχῶν παιδῶν, ὧν ἔπον, εἰσρέμψον, σεῖς μὲν ἢ ἔτω μακρὰν ὁδὸν [ἰδεῖν] ὀκνῶ. ἐκείνες δ' μισῶ, ἐπίβολόν τε καὶ διάβολον κατασκάζοντας· τούτοις γὰρ εἰώθασι προκαταλαμβάνειν τοὺς ἐντυχόντων μαθητὰς, ὡς μήδ' ὑπομεῖναί ποτε τὸ παρέχειν τὰ ὦτα τοιούτοις λόγοις, ὁποίοις ἐγὼ μέχρι δεῦρο χρησάμην. ἑτοιμότατον δ' ὄζει, πειθεσι μειρακίοις ἀπαιδεύτοις διδάσκαλον, τὸν ἐρῶντα σεμνῷ προσώπῳ, ῥᾴστην ὁδὸν ἐπὶ σοφίαν ὑφηγημένον" τοῖς κυνικοῖς ὀνομαζομένοις· καὶ γὰρ καὶ ἔτοι, σωτήριον ἐπ' ἀρετῆς ὁδὸν εἶναι φασὶ τὸ σφέτερον ἐπιτήδευμα. τινὲς δ' αὐτῶν ἐλέγχοντες, οὐκ ἐπ' ἀρετῆς, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς ἐπ' εὐδαιμονίαν ὁδὸν εἶναι φάσκουσι, τὴν κυνικὴν φιλοσοφίαν. δηλ' ἕτεροί γε ἀληθέστερον ὑποφαινόμενοι αὐτῶν, σωτήριον ἐπ' ἀμαζονείαν ὁδὸν εἶναι φασὶ, δι' ἀμαθῆ τοιούτων ἀνθρώπων τόλμαν. ὥσπερ ἔν γε κυνικοὶ πάντες, ὅς γε δὴ τεθέαμαι καὶ τὸν ἐμαυτοῦ βίον, ἔτω καὶ τὴν φιλοσοφεῖν" ἐπαγγελλομένων ἔνιοι, φάσκειν ὁμολογοῦσι πῶς ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γυμνασίαν· ἐφ', ὅταν ἡμῶν ἀπαλλαγῶσιν, οὐκ ἀξιοῦσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν ἀνθρώποις, ἀπόλοις, καὶ βακόλοις, καὶ σκαπανεῦσι, καὶ θερισταῖς, ὅπως μὴ παρέχωσιν, ὡς φασὶ, τοῖς λεγομένοις, ἀγύμναστοι τοῦ λόγου ὄντες· ὥσπερ αὐτοὶ γεγυμνασμένοι ποτὲ καὶ τὰ θεῖα μαθήματα, καὶ οὐκ αὖθις εἰς τέλος βίου καὶ κακοδαιμονίας ἀνύσαντες τοὺς διδασκάλους" λόγοις τινὰς ἀποδεικτικοὺς, ὡς ἐκεῖνος ἐνόμιζε, πειθέντες δι' ἀγυμνασίαν. ἆρ' αὐτοῖς, ὡς ἔφην, δι' ὁμοιότητα τῶν ψευδῶν λόγων φανὲν τοῦ ἀληθεῖς, αἰτίαι τῶν ψευδῶν δογμάτων. τὰς δ' ὁμοιότητας, οἱ μάλιστα τετειμημένοι καθ' ἑκάστην ὅλην θεωρηματείαν, ἀκριβῶς διαγινώσκουσιν· ἀπασχοῦν

" τὸ δ'

" νον

αρχῆς

" σόφων

" άλλους

ἀναγκαῖον δ' ὅτι, τὸν ἐξαίφνης
" προελθόντα εἰπεῖν, λόγοις ἀδυ-
νατεῖν διαγιγνώσκειν τε καὶ διακρίνειν
τοὺς ψευδεῖς ἀπὸ τ' ἀληθῶν. ἐναργὲς
" τοῦτο τεκμήριον ὅτι, τὰ καλούμενα σοφίσματα, λόγοι τινὲς ὄντες
ψευδεῖς, εἰς ὁμοιότητα τῶν ἀλη-
θῶν πεπονηρευμένοι. τὸ μὲν
οὖν ψεῦδος αὐτῶν ἐκφανὲς φαί-
νεται, διὰ τὸ συμπέρασμα ἤδη
ὄντα ἀληθές. ἐπίδηλοι δ' εἰσὶ ψευ-
δεῖς λόγοι πάντως, ἤτοι τ' λημ-
μάτων ἔχειί τι ψεῦδος, ἢ τὸ
συμπέρασμα κακῶς ἐπιφερόμενον
φαίνεται· ἢ προχείρως γοῦν τὰ
τοιαῦτα σοφίσματα· διὰ τοῦτο, δύσκολα
τοῖς ἀγυμνάστοις εἶναι λόγοις. ὅπου
πίστιν ὁμολογεῖσθαι τὸ ψεῦδος τὸν
λόγον εἶναι, διὰ τὸ φαίνεσθαι πᾶσιν ἐναργῶς τὸ συμπέρασμα αὐτῶν ψεῦ-
δος· ὅμως ἡ λύσις ἀπορεῖται τοῖς ἀ-
γυμνάστοις· ἀσφαλὲς μὲν αὐτοῖς
εἶναι, πάντας ὑποπτεύειν λόγοις,
συγκατατίθεσθαι δὲ μηδενὶ πρότε-
ρον, ἄχρι ἂν ἀκριβῶς ἑαυτοὺς
πείσωσιν, ἱκανοὺς εἶναι γιγνώσκειν τὰς
ὁμοιότητας τ' ψευδῶν λόγων πρὸς
τὸ ἀληθές· πείσωσι δὲ προβάλ-
λειν, ἐπιτρέποντες τοῖς βουλομέ-
νοις τῆι πείρᾳ γιγνώσκειν τ' " διάνοιαν
αὐτῶν. ἆρ' οὖν " ἄλλο τι συμβου-
λεύσουσιν, ἢ γυμνάζειν ἀξιοῦσιν ἐν τῆι
τ' σοφισμάτων λύσει τοὺς μα-
θητάς; ἥκιστα· οὐδὲν [ἄν] " ἄλλο [τ'
λύσεως ἔσεσθαι, ὡς ἔφην, ἐν τῶι φράσαι πῶι πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον ὁ-
μοιότητα ψεῦδος] ἀναγκαῖον ὄντα
προμεμαθηκέναι πρὸ τῆς τ' ἀλη-
θῶν λόγων φύσεως. ὁ γοῦν ἐν ἐκείνοις
γεγυμνασμένος, ὡς ἀκριβῶς τε ἅμα
καὶ ταχέως γιγνώσκειν αὐτῶν " τὸ
εἶδος, ὃ χαλεπῶς ἄν, ἔφην, διαγι-
νώσκοι τοὺς ψευδεῖς. ἐγὼ τοῦτ' ἔδειξα, μειρακιά πω γεγυμνασμένα ἐν
μαθήμασι διδάξας γιγνώσκειν ἀλη-
θεῖς λόγους, ἀξιώσας τι προβάλ-
λειν αὐτοῖς σοφισμάτων " τοῖς βου-
λομένοις" τῶν παρόντων. αὐτὰ
γοῦν ἐγνώρισε τ' ἀτοπίαν αὐτῶν,
ἤτοι κατὰ τὸ σχῆμα γεγραμμένα,

Qui autem derepentè ad judicium descendit, rationes ut internoscat, veràsque secernat à falsis, fieri non potest. Huic rei manifesto sunt indicio Sophismata quæ vocant; quæ rationes falsæ sunt ad verarum imaginem dolosè contextæ. Atque harum quidem falsitas ex conclusione, quæ vera non est, perspicuè apparet. Quoniam verò rationes omnino falsæ, aut assumptiones habent falsas, aut conclusionem minùs rectè illatam. Hæc autem in Sophismatis haud ità facilè apparent: fit, ut ab iis qui in ratiocinando rudes, deprehendi vix queant. Quamvis igitur in confesso sit, rationem esse mendacem, quia conclusionis falsitas cuique palàm est, cùm tamen nodi solutio inexercitatos lateat; consultiùs iis fore arbitror, si rationes omnes suspectas habeant, nulliq; priùs assentiantur, quam sibi ipsi se persuadeant falsarum verarúmq; similitudines secernere posse: nec non alios etiam proponere quæstiones hortentur, permittántq; iis qui velint, ipsorum sententiam tentando assequi. Num igitur aliud illi consulunt flagitántve à discipulis, quàm ut sophismatis suis solvendis se exerceant? Nihil hercle aliud: cùm ergo solutio (ut dixi) in eo consistat, quòd â vera ratione secernatur similitudo falsæ; nihil aliud priùs didicisse oportet, quàm verarum rationum vim. Nam qui in veris ità versatus est, ut earum formam exactè celeritérque cognôrit, is facilè (ut monui) dijudicabit falsas. Ego equidem hoc reipsâ monstravi tunc, cùm adolescentes, qui disciplinis incubuerant, veras rationes dignoscere docui, atque ab astantibus petii, sophisma aliquod, si quis vellet, iisdem proponere. Ipsi enim sophismatum illorum absurditatem deprehendebant, aut in Figura,

quæ minùs Syllogistica erat, aut in sumptionum falsitate sitam. Vt hinc primùm seniores illi sapientiæ fucum venditantes, qui sophismata dissolvere nesciunt, hoc ipsis intelligant ex verarum rationum ignorantia accidere. Quin & mereri ipsos, qui turpissimo judicio damnentur, quoniam ex temerario assensu infœlicissimam agunt vitam. Falsam enim de vitæ fine opinionem ad mala, miseriásq; detrudere, cuivis in confesso est. Ex hiis autem alii sunt, qui nunquam se in veris falsisque rationibus distinguendis exercuêrunt, atq; interdum veritatem opinionis alicujus sibi intellectam putantes, nesciunt se rationem contingentem attulisse (quasi, quæ ipsi opinantur, cuilibet evidenter appareant.) Nos autem sequi jubent, & absq; demonstratione credere. Sæpe etiam, quando ratio solam indicationem poscit, demonstratione rem confirmare conantur. Alii autem ignari, quatenus distet indicatione innotescere, & ipsum primo atque ex se notum esse, nihilominùs de rebus exquisitâ perquisitione factâ, pronunciare audent. Atq; his erroribus permulti, qui jam diu in Philosophia consenuêre, occœcati sunt. Quid igitur, per Deos immortales? istorum censes insscitiam, sapientiæque fucum facilè curationem admittere? An eum putas qui indolente scirrho per triennium, quadrienniúmve laborârit? aut horum veteratorum animam, quæ imperitiæ & inanis sapientiæ quasi scirrho triginta jam annos obsessa est, liberari posse? fac autẽ posse, eaq; curatio an dies, menses, vel annos exigat, æstimato. Nè miteris igitur, cur plerique istorum, qui philosophari se prædicant, cum nemine dignentur disceptando congredi. Neq; enim me latet, & vulgus hominũ, & qui naturâ sagaces, aut disciplinâ apud Græcos

ἁλὸν συλλογιστικὸν, ἢ κἂν ἐν τῷ λημμάτων ψεύδη ἦσαν· ὥστε καὶ τοῦτο φανερῶς τοῖς δοξοσόφοις τούτοις προσβύταις, ὅσοι σοφίσματα λύειν ἀδυνατοῦσιν, ὅτι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀληθῶν λόγων τοῦτο πεπόνθασιν. εἶτ' ἐκ ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιοί εἰσιν, διὰ προπετῆ συγκατάθεσιν ἐν κακοδαίμονι βίῳ γιγόμενοι. ἢ γὰρ τέλους δόξα ψευδὴς, ὁμολογεῖται πᾶσι, πρὸς κακοδαιμονίαν ἄγειν. ὅτοι δὲ, ἀγύμναστοί πῃς εἰσὶ περὶ διαγνώσεως ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, [καὶ] ἐνίοτε πεπόμφοι πνὸς νοεῖν ἀληθείαν δόξης, ἀγνοοῦσι μὴ ὅτι λόγον ἐνδεχόμενον εἰρήκασιν, ὡς φαινομένων ἐναργῶς, ὧν δοξάζουσι· κελεύουσι δ' ἡμᾶς ἔπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι χωρὶς ἀποδείξεως· πολλάκις δὲ, μόνης ἐνδείξεως δεομένου τοῦ λόγου, δι' ἀποδείξεως ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν πιστεῦσαι. τινὲς δὲ ἀγνοῦντες", ὅσον διαφέρει τὸ ἐνδείξεως, ἢ ὡς πρόσθεν τε καὶ ἐξ αὐτῆς πιστὸν, ὅμως ἐπιχειροῦσιν ἀποφαίνειν περὶ πραγμάτων, ἀκριβοῦς ἐπισκέψεως χωρὶς. καὶ τοῦτο πεπόνθασι πολλοὶ τῶν ἤδη γεγηρακότων ἐν φιλοσοφίᾳ. τί δῆτα, ὦ πρὸς θεῶν; ἢ τῶν τοιούτων ἀμάθειάν τε καὶ δοξοσοφίαν, δοκεῖσοι δυνατὸν θεραπευθῆναι ῥᾳδίως; ἢ ὅσῳ μὲν σκιῤῥώδης, ἐτῶν ἤδη τριῶν, ἢ τετταράκοντα ἀλυπον ἔχει τὸ σκίῤῥος; ἢ τοι τῶν τοιούτων γερόντων ψυχὴ τὸ τῆς ἀμαθίας τε καὶ δοξοσοφίας σκίῤῥον ἐτῶν τριάκοντα ἔχουσα, δυνατὸν λυθῆναι; θὲς, εἰ βούλῃ, καὶ δυνατὸν, καὶ σκέψαι, πότερον ἡμερῶν, ἢ μηνῶν, ἢ ἐτῶν, τὸ τοιοῦτο σκίῤῥος θεραπεία δεῖται. μὴ τοίνυν θαύμαζε, διὰ τί πολλοὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένων, καὶ ὅλως "ἀξίους διαλέγεσθαι. ἀμείνους γὰρ αὐτῶν, οἶδα πάντως ἰδιώτας τε καὶ ζωμετοῦ φύσει, καὶ πεπαιδευμένους πῶς παρ' ἕλλησιν

" γνῶντες

" ἀξιοῦσι

ἕλλησιν ἐξ ἀρχῆς εὐδοκιμῶσι παιδείαν. ὅτι μὲν [γὰρ] καὶ γνωρίζουσι [πράγματα] ῥᾳδίως, ὅσα τ' ἐναργῶς ἀκολουθεῖ· ἧς δ' ὡς ἐναντίως ἔχουσιν ὄντες, ἢ παραποιεμένων μὲν μὴ γνωρίζειν, ὅσα τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐναντία· πολλάκις ἐπεῖρα θεῖν. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔστιν ἑπομένων ἐκάστῳ τέλει, μυριάκις ἤδη λόγων ἡμῖν γεγονότων πρὸς πολλοὺς τῶν φιλοσόφων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, διὰ τὸ πεπαῦσθαι τῷ πρώτῳ παιδείαν, ὀξεῖς εἰσι τῷ διανοίᾳ· αὐτοί τε τοῦ ἀκολούθους βίους ὁλίζων, ἡμῶν τε λόγων γνωρίζοντες· [ἕτεροι δὲ,] ὡς εἴρηται, γεγηραικότες ἐν δοξοσοφίᾳ, μόνοι τἀναντία λέγοντες· εἶτα, καταγελώμενοι πρὸς ἁπάντων τῶν παρόντων, εἰς λοιδωρίαν αὐτῶν, ἐτρέποντο

olim probatâ sint instituti, longè istis antecellere. Nam illi & res ipsas & quæcunque perspicuè consequuntur, facilè agnoscunt: hos vel planè altercantes, vel placitis suis quæ adversantur, percipere dissimulantes sæpenumerò expertus sum. Equidem contra plerosque philosophantium, de iis quæ finibus eorum sint consequentia, cùm millies disceptaverim; alii quidem omnes, quia prima rudimenta probè didicerunt, acuto ingenio sunt, [ipsique vivendi modum concordem suis placitis dicebant, sermonémque nostrum rectè intelligebant:] Reliqui verò, quos in sapientiæ fuco consenuisse dixi, contraria confirmabant omnia, cúmq; ab adstantibus risu exciperentur, ad rixas & maledicta se conferebant.

CAP. IV.

Temeraria approbatio de vitæ fine per Methodum analyticam emendatur.

Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐξηγημένα πολλάκις ἡμῖν, ἅμα πολλοῖς ἀνδράσι, περὶ τῆς ἀκολούθων ἑκάστῳ τέλει βίων, ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν ἔχεις. καὶ ἆθλον, ὅπου πολλὰ παραδείγματα τῶν ἁμαρτημάτων, ὧν ἁμαρτάνουσιν, ἐν αὐτοῖς γέγραπται. πάντα γὰρ, ὅσα καταλόγους τὸν βίον, ἐναντίως ἀληθέσι πράττουσιν, ὅσα τε καὶ λέγουσιν οἱ ἀπὸ τῆς διαφόρων αἱρέσεων. ἀναγόμενοι, καὶ κείσεις φαῦλοι γίγνεται· καὶ φανερόν γ' ὅτιν, ὡς κακῶς τε γίγνεσθαι πάντα, καὶ ἁμαρτημάτων ὄζει τοῦ καὶ πᾶσαν αἵρεσιν πλημμελήματα, τῆς ἀληθοῦς διηκυίας ἐ μόνον τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκόλουθον αὐτῷ βίον. ἔνθα καὶ σαφῶς, ὅπῃ διαφέρῃ πάθος

Quæ verò nos sæpe de vivendi generibus (quæ singulos consequuntur fines) in frequenti hominum corona disseruimus, in aliis mihi commentariis explicata sunt: in quibus complura exempla erratorum, quibus Philosophi lapsi sunt, descripta perspicies. Quæcunque enim ii adversus se invicèm faciunt, qui depravárunt hominum vitam, quæcunque etiam dicunt, qui variis Sectis abducuntur, ad falsam judicationem spectant omnia. Et quidem perspicuum est cuncta hæc tum improbè fieri, tum vitia esse ex eorum erratorum genere, quæ in singulis traduntur sectis: siquidem veridica secta non modò verum finem, sed genus etiam vitæ, quod fini illi est consentaneum, adinvenerit. Quin & hîc quoque, quid inter

erratum,

erratum, ac perturbationem interſit, planè intelligas. Qui enim dogma illud "homines utcunque ſublevare, pro vero, vel illud pro abſoluto poſuerit, "beneficiis ſublevâſſe, interimque ipſe ſomno, ſocordiâ, voluptatibus, aut id genus aliquo impeditus, egentibus opem ferre neglexerit, ex animi perturbatione lapſus eſt: Qui autem voluptates moleſtiarúmque vacuitatem ſibi ipſe propoſuit in vita, ob eámque cauſam civibus ſuis aut domeſticis injuriâ affectis auxilium neget, hîc opinione pravâ, non ex perturbatione peccat. Falſa igitur de cujuſque vitæ fine exiſtimatio plurimorum quidem erratorum origo eſt. Siquidem ex ea tanquam è radice quadam, errata ſingula pullulaſcunt. Poteſt etiam quis de vitæ fine ſentire rectè, & tamen in particulari aliquo, quia conſecutionem neſcit, aberrare. Cæterùm tibi (ut modò dicebam) actiones quæ cuique fini adhærent, in aliis commentariis uberrimè expoſui. In præſenti erratorum ſi quæ repetenda videantur, capita perſtringam; quò rerum propoſitarum compendium, quod facile memoriæ mandes, conficere poſſim. Quoniam enim in contemplatione finis, præcipuum fœlicitatis firmamentum ponitur, in ejus inquiſitionem, nec immeritò, feruntur omnes, qui cùm ſeipſos maximi facerent, de eo ſententiam ſubitaneam tulerunt. Sic autem tulerunt vel omnes, vel unico excepto: nec tamen, ipſe quid ſentiat, apparet; niſi quis Philoſophorũ demonſtrationes dijudicare queat, an verè ſint ejuſmodi, an ipſis videantur veræ. Quocirca qui propria errata notare atq; obſervare volet, à principio hoc ipſum animadvertet: omnino par eſſe, ſi quis eos attentè & diligenter audierit, qui res ſe propoſitas demonſtrare autumant, ut eas ità

ἁμαρτήματος, ἔνεσί σοι μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ, ὠυεργετεῖν, εἴ πως ἔτυχε, τοὺς ἀνθρώπους, δόγμα θέμενος ὡς ἀληθὲς, ἢ τέλειον ὠυεργετῆσαι πναῖς, ἐκλείπων τινὰ βοήθειαν ἢ δι' ὕπνον, ἢ ἀργείαν, ἢ φιληδονίαν, ἢ τοιοῦτον, τι πάθος ἐσφάλη. κακεικὰς δέ τις, ἑαυτὸν μόνῳ τὰς ἡδονὰς, ἢ τινὰ ἀοχλησίαν ἐκποιεῖσθαι, ὑπορρήμενος ὃ διὰ τοῦτο, πολίτας, ἢ οἰκείοις ἀδικημένοις βοηθῆσαι, διὰ μοχθηρὰν δόξαν, ἢ διὰ πάθος ἥμαρτο. Ἀρχὴ μὲν οὖν ὄζειν ἂν πολλῶν ἁμαρτημάτων, ἡ περὶ τέλους ἑκάστου βίου ὑπόληψις ψευδής. φύεται γὰρ, ὥσπερ ἐκ ῥίζης τινὸς ταύτης, τὰ τι μέρος ἁμαρτήματα. δυνατὸν δέ τις, ἐν τῷ περὶ τέλους δόξῃ μὴ σφαλεὶς, ἔν τινι τῶν τι μέρος σφαλῆναι, μὴ ζωεὶς τῆς ἀκολουθίας. ὅπὶ πλέον δέ σοι, καθάπερ ἔφην ἄρτι, τὰς ἀκολούθους πράξεις ἑκάστῳ τέλει, δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἤθροισα. νυνὶ δὲ τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἁμαρτημάτων εἶπον, ἃ καὶ βέλτιον εἶ) νομίζω πάλιν ἀναλαβεῖν, ἕνεκα τοῦ ζωόψιν τινα τῶν προκειμένων συμπεράσματον γνέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ, ἐν τῷ περὶ τέλους σκέψει, τὸ κύριον ὄζει τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, εἰκότως ὅπὶ τοῦ ζήτησιν αὐτοῦ πάντες ἦκον οἱ τιμήσαντες ἑαυτοὺς, [καὶ περὶ αὐτῆς] προπετέως ἀπεφήναντο. ἀπεφήναντο δὲ προπετέως, ἤτοι πάντες, ἢ χωρὶς ἑνός· αὐτὸς δὲ φανερὸς, ἀλλὰ τοῦ κεῖναι τὰς ἀποδείξεις, ἤτοι ὄντως εἰσὶν ἀποδείξεις, εἴτ' ἐκείνοις φαίνονται. τὸν οὖν ὑποπεσόντα καὶ παραφυλάξαντα τὰς ἰδίας ἁμαρτίας, αὐτὸ τοῦτο χρὴ πρῶτον ἐννοῆσαι· τὸ δίκαιον εἶναι πάντως, ὑπομελῶς τε καὶ ἀκριβῶς ἀκούσαντα τῶν εἰσαγόντων ἀποδεικνύναι τὰ ζητούμενα, μετὰ ταῦτα κρίνειν

εἴτε

κεῖνειν αὐτὰ πειρᾶσθαι. πάλιν, κἀνταῦθα παρ' αὐτῶν ἀκούσαντα, τίνα τίθεν) κριτὴν τῆς ἐν λόγοις ἀληθείας, εἶτα καὶ πάλιν, αὐτὶ τοῦτο πῶς ἔχῃ, βουλόμενον αὐτὸν, ἐπισκεψάμενόν τε, μή τι πάλιν ἕτερον ἀκούοντι κριτηρίου, ἄλλου κριτηρίου δεόμενον, εἶτ', ἐπ' ἐκεῖνο πάλιν ἄλλο, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον ἕκαστον ἐπισκοποῦντα μὴ πολλῆς ἀσφαλείας, ἐν χρόνῳ πολλῷ (μετὰ τῶν ἀληθεστάτων αὐτῷ" φανεῖσιν ἀνδρῶσιν, ἕως ἐπισκέψαιτο τὸ πρῶτον ἁπάντων κριτήριον· ὃ δὴ λόγον, καί τινα λαβεῖν ἄκριτον χρὴ καταλαβόντα μεμνῆσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁμολογούμενον δ' ἴσως αὐτὸ, καὶ χωρὶς κρίσεως, ἱκανὸν ἐνδείκνυσθαι τοῖς αὐτὴν δυνάμενον. ἔστι τοῦτο, πάσης ἀποδείξεως. ἕως, τὸ λοιπὸν, ἐπ' αὐτὸ βλέποντα, πάντα ἀνάγειν τὰ κατὰ μέρος, ὅπερ ἀνάλυσιν ἐκάλεσαν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, ὡς ἀνοδόν τινα τῶν μεταξὺ γινομένων, ἐπὶ τὸ πρῶτον κριτήριον. ἀτ' ἔνδον τῇ ἱκανῶς χαλεπῷ πρᾶγματος, [ὡς ἔργῳ πολλάκις ἐμάθες, ὅτι τῶν δοξοσόφων ἀρχομονούντων τε καὶ καταγελωμένων, διὰ τὸ μηδὲ τὰ τυχόντα τῶν ζητουμένων δύνασθαι πρὸς τὸ πρῶτον ἀνάγειν κριτήριον] ἑαυτῷ χρὴ παρακολουθεῖν τὸν ἐπιστημονικὸν γένεσθαι βουλόμενον, ἐπὶ πολλῶν τ' κατὰ μέρος, ὡς ἔμπροσθεν ἔφην, γυμναζόμενον, ἃ μὴ δυνήσεται δύνασθαι τοῖς ἀρίστοισιν "αὐτὴν. τοιαῦτα δέ ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν τε καὶ γραμμικὴν θεωρίαν, ἃς οἷον ἐπιβάσεσιν, ἀστρονομία καὶ ἀρχιτεκτονία χρῶνται.

demonstratas subinde judicare conetur: Rursus cùm ab iis didicerit, quem tandem judicem de rationum suarum veritate statuant; Cúmque iterum etiam ipse apud se deliberârit, sedulóque expenderit, numquid aliud illi rursus auditoribus proponant criterium, quod & altero criterio egeat, ac deinceps aliud, quod altero, idque an in infinitum abeat, suspicatus sit; diligenti cum cautione, longo temporis tractu, viris, qui ipsi veracissimi videantur, in consilium adscitis; sic tandem criterium, quod omnium primum summúmque est, intuebitur. Quod cùm planum sit, hac tanquam ansâ quæ judicari nihil opus habeat arreptâ (universis enim hominibus hoc in confesso est, criterium istud citra aliam judicationem, per se sufficere ad vim suam in demonstratione quavis indicanda) ità deinceps oportebit criterium illud respiciendo particularia omnia eodem reducere. Quod quidem opus Philosophorum nonnulli analysin vocant: quasi adscensum à mediis ad criterium omnium primum. Accedit illud in re perdifficili (quod expertus es sæpe in Sophistis qui cum sapientiæ nomine gloriantur, stolidè tamen se gerunt, & deridendos se præbent, eò quod nec vulgaria quæsita ad primum criterium redigere possint:) qui se scientialem esse vult, ubique sibi ipsi cohærere debet, interim dum in multis (ut dixi) se particularibus exercet; quæ methodi analyticæ inventoribus testimonio esse poterint. Ex eo numero censentur, quæ in Arithmeticâ linearúmque scientiâ comprehenduntur; quibus veluti gradibus quibusdam cùm Astronomia, tum Architectura nititur.

CAP. V.

Exemplum Analyticæ Methodi in Horologiis Solaribus, & in Clepsydris.

AGe enim ut ex Architecturâ exemplum afferam; urbe jam conditâ, fac, incolæ quotidie, non conjecturâ, sed exactè cupiunt scire, à Solis ortu quantum temporis elapsum sit, quantum ad occasum supersit. Problema hoc (si quis in arte Gnomonica quomodo docui, invenire velit) per analyticam methodum ad primum criterium redigi par est: rursúsque ex iisdem eâdem viâ, sed contrariè procedentibus, componi. Nam & id quoque in eadem arte didicimus. Hoc pacto generali communique viâ compertâ, atque hoc cognito (dimensionem partium temporis ex certis lineis necessariò fieri) ad ea solida transeundum est, quæ descriptionem linearem, Gnomonémque susceptura videntur. Ac primò quærendum; quæ solidæ figuræ ad inventam descriptionem sint idoneæ: deinde in singulis solidis per resolutionem compositionémque inveniendum, cujusmodi descriptio illa facienda sit. Postquam verò demonstrandi methodus evidentem nobis fidem de propositorum inventione fecerit, deinceps, quæ invenimus, exequentes, rursus animadvertere decet, quo pacto solidi depingendi superficiem planam exprimemus. Hoc autem ex compositione & resolutione invento, subinde ejusmodi solidum construentes, per instrumenta delineare aggrediemur. Rursus hoc ipso ex compositione ac resolutione comperto, com-

ΦΕΡΕ γὰρ, ἵνα, συμβουλείας ἕνεκεν, τῆς ἀρχιτεκτονίας τὸ λέξω παράδειγμα, πόλεως κτιζομένης, σκοπεῖσθαι, τοῖς οἰκήσουσιν αὐτὴν ὁπόταν βάλητε, μὴ στοχαστικῶς, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, ὁπόσον τε παρελήλυθεν ἤδη τοῦ χρόνου τοῦ κατ' αὐτὴν, ὁπόσον τε ἀπολοιπόν ὄστιν, ἄχρι δύσεως ἡλίου. τοῦτο πρόβλημα κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον ὅτι τὸ πρῶτον ἀναχθῆναι χρὴ κριτήριον, [εἰ μέλλοι τις δύρησειν αὐτὸ, καθ' ὃν ἐμὰ δόμῳ τρόπον, ἐν τῇ γνωμονικῇ πραγματείᾳ] [καὶ] πάλιν, ἐξ ἐκείνων τὰ αὐτῷ ὁδὸν ἀνάπαλιν ἰόντων συντεθῆναι· καθάπερ καὶ τότ' ἐμαθόμεν ὅτι τῆς αὐτῆς πραγματείας. δύρεθείσης δ' ὅτω, καθόλου τε καὶ κοινῆς ὁδοῦ, καὶ γνόντων ἡμῶν, ὅτι διὰ γραμμῶν τοιῶνδε τὴν μέτρησιν τῶν μερῶν τοῦ χρόνου τῆς ὅτι ἀναγκαῖον δεῖ ποιεῖσθαι, μεταβῆναι προσῆκεν ὅτι τὰ μέλλοντα σώματα δέξασθαι "καὶ τὰ "εἰς
ἡμῖν γραμμὰς καταγραφῆναι καὶ τὰ γνώμονα· καὶ πρῶτον μὲν ζητῆσαι, τίνα σήματα σωμάτων, ὁπωσδήποτε πρὸς τὰ δύρημένην καταγραφὴν ὄστιν· εἶτα, καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως δύρειν, ὁποῖα ἂν αὐτῶν γίγνοιτο. καὶ ἐπειδὰν ἡ λογικὴ μέθοδος, ἐναργῆ τὰ πίστιν ἡμῖν ἐνδείξεται τῶν προκειμένων δύρέσεως, ἑξῆς ὅτι τὸ πρακτέον ἔργῳ τὰ δι' αὐτῆς δύρεθέντα παραγυμνοῦσθαι, ὅπως ἂν ὅτι φανείσαν ὁμαλῶς ἐργασώμεθα τὰ μέλλοντος καταγραφῆς σώματος· δύρόντας δ' ταῦτ' ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως, εἶτα κατασκευάσαντάς τι τοιοῦτον σῶμα, διὰ τῶν ὀργανίων

γανῶν αὐτὸ δεῖ καταχρᾶσθαι ζητῆσαι· καὶ πάλιν, ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως ἀρεθέντος αὐτῷ, πεῖραν ποιήσασθαι τοιαύτας τὸ εἶδος, οἱάπερ ἡμεῖς ἐδείξαμεν· εἶτα ποιήσαντες ἐφεξῆς καταχράσθαι ἐπὶ πολλῶν σημάτων, καὶ δεῖναι τοῖς ἀνθρώποις ἔργῳ πιστωθῆναι, γεγονὸς ἤδη τὸ προβληθέν. ὅταν γὰρ ἥτε πρώτη γραμμὴ τὰ ἄκρα δέχηται τῆς ἡλίου, καὶ πᾶσαι ἢ καὶ τινὰ τελευταῖαν ἡ ὑσάτη, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πάντων φαίνηται τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἡλιακῶν, ἤδη μοί πως ἓν πρᾶγμα ἔχομεν ἐνεργὲς, τοῦτο, τὸ προβληθὲν εὑρῆσαι· πάλιν δὲ δεύτερον λέγω, ὅταν ἀνίσοις καταχρώμενα πάντα συμφωνῇ· καὶ τρίτον, ὅταν ὕδατος ὁμαλῆς ῥοῦσις αὐτοῖς μαρτυρῇ. καὶ γὰρ τοῦτ' ὀλόγου δεῖσθαι κριτήριον ἐσόμενον, τῆς τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἀληθείας. ὃ δὴ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ἀγγεῖον τρῆσας, ἐξ ἧς ἀφύλης ἐθελῃς γεγονὸς, ἐπίδες ὕδατι καθαρῷ, τὴν πρώτην ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου θεασάμενος· εἶτ' ὅταν σοι τὸ καταγεγραμμένον ὡρολόγιον ἀγγείλῃ πρώτην ὥραν λελύσθαι, σημειωάμενος ὅσον ἐκπληρώθη τοῦ ἀγγείου μέρους ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἔπειτα ἐκκενώσας εὐθέως αὐτὸ πάλιν, ἐπίδες ἐπὶ ταυτὸν ὕδωρ· ὅταν δὲ τὴν δευτέραν ὥραν ἀγγείλῃ τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον, ἐπισκέψαι τὸ ἀγγεῖον· εἶτ' ὅταν δῴης ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος ἀφιγμένον τῆς πρώτης ὥρας, ἐνημείωσαι ταχέως· [καὶ] ἐκχέας αὖθις, κατ' αὐτὸ τοῦ ὕδατος, ἐπισκέψαι πάλιν, εἰ μέχρι τῆς τρίτης ὥρας ἐνδείκνυσι τὸ ὡρολόγιον, ἐπὶ τὴν αὐτὴν ὥραν ἀφικνεῖται τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ, ἐφ' ἣν ἦλθε τὴν πρώτην, ἢ τὴν δευτέραν· ὅταν ἓν δῴης ἕτω γεγονὸς, ἐκχέας αὖθις, ἐπίδες μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας· ἰδών τε πάλιν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ ἀναβεβηκὸς, ἐκχέασαι αὐτὸ

plura ejuſdem ſpeciei ſolida, qualia nos Methodus docuit, conſtruere conabimur. Denique deſcriptionem hanc in pluribus figuris facientes, tum demum cuivis quod propoſitum erat, reipſâ experiendi, an factum ſit, poteſtatem dabimus. Quoniam enim prima linea primum Solis Radium excipit, itidémque poſtremum ultima, atque hoc in omnibus Horologiis Solaribus apparet, unam hanc certiſſimámque notam nacti ſumus, problema, quod quærebatur, inventum eſſe. Alterum verò etiam, quoniam omnia, quæ delineata ſunt, inter ſe conſentiunt: tertium denique, quod æquabilis aquæ fluxio utriſque teſtimonium facit. Nam & hac ratione invenitur criterium, quo depictorum firmatur horologiorum veritas. Quod autem dico, ſic habet: vaſculum ex quavis materia confectum perfora, eóq; aquæ puræ impoſito, primùm Solis Radium in Horologio depicto intuere. Deinde cùm tibi Horologium primam horam præteriiſſe nunciet, tu, quotam vaſis partem jam aqua impleverit, notans, eámq; iterum effundens, vas illicò aquæ imponito. Cùm autem Horologium Solare ſecundam ſignificet horam, adſpicito vaſculum: atque indè cùm aquam ad eandem partem (ad quam horâ primâ) perveniſſe inveneris, confeſtim notato: Et exhauſto iterum vaſculo, in aqua, cui rurſum immittitur, obſerva, an, ſi uſque ad horam tertiam ſignificet Horologium, ad eundem vaſis locum aqua perveniat, ad quem primâ aut ſecundâ horâ pervenerat. Hoc igitur ità factum inveniens, exhaurito vaſculum, iterúmque ad quartam uſque horam in aqua dimittito: Rurſúſque ad eandem vaſis partem adſcendiſſe conſpicatus, aquam illico

effunde: atque, iterum demisso in aquam vase, ad horam quintam similiter explora. Cùm autem in hâc quoq; ad eundem locũ aquam pervenisse compereris, si in sexta etiam reliquisque deinceps usque ad 12^{am} ità omnino habere cognoscis, Horologium examussim concinnatum esse non dubitabis: siquidẽ id quod primò fuit propositum, commonstret. Propositum autem erat, totius diei spatium in partes æquales duodecim distributú esse. Quòd autem hunc homines numerum, tanquam commodissimum deligêrunt, perspicuum est: nam & dimidium continet, & duplum, & 4um, & 6um, & 12um: quæ nullus alius post ipsum numerus comprehendit, usque ad 24um. Ac 24um, tanquam nimis exiguum, repudiârunt: Duodenarium verò, veluti moderatum judicantes totum diei spatium in tot particulas divisêrunt. Quoniam autem hic numerus commodissimus est, idcirco talem partitionem Romani aliique permulti experientiâ comprobantes usurpârunt. Siquidem omnia bona cùm testamento distribuunt, (ponderibus etiam ac mensuris usitatis eodem modo dividentibus) in duodecim dividunt partes. Tibi verò ex Methodo nostra Horologium depingam, si placet; sive in duodecim partes dispertiri integrum diem velis, sive in quemlibet sequentem numerum. In illo enim, quod proposueras, fieri invenies: cùm ex eo, quòd aquarum mensuræ per vasorum foramina influenti respondeat; tum quia Horologia, quæ passim depinguntur, consentiant sibiipsis: adde, quòd extremæ, quæ ipsis insunt, lineæ, diei terminos comprehendant. Ad eundem etiam modum concinnare Clepsydram docuit ratio, dum Analyticâ Methodo Zetesin faceret. Cujus examinatio etiam plebeis hominibus in promptu est. Nam suprema ejus linea, quæ duo-

παραχρῆμα; [καὶ] πάλιν ἐπιδεὶς, ὁμοίως ἐξέταζε κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν· ὅταν [δὲ] καὶ πάλιν εὕρῃς ἐπὶ τὴν αὐτὴν χώραν ἀφιγμένον τὸ ὕδωρ, εἶτα κατὰ τ' ἔκτην τε καὶ κατὰ τὰς ἑξῆς, μέχρι τ' δωδεκάτης, εἰ μὲν παντελῶς γνώσῃ, πεισθήσῃ καλῶς κατεσκευάφθαι τὸ ὡρολόγιον; εἰγε τὸ προκείμενον ἐπεδείξατο. προκείμενον [δ' ἦν], εἰς δώδεκα μοίρας ἴσας νεμηθῆναι τὸν χρόνον τῆς ὅλης. δῆ" ἄπ τοῦτον μὲν ἀριθμὸν, ὡς χρησιμώτατον προείλοντο" [δῆλον] καὶ δι' ἥμισυ ἔχει, καὶ δίμοιρον, καὶ τέταρτον, ἕκτόν τε, καὶ δωδέκατον. ἄρ' οὐδεὶς ἄλλος ἔχει μετ' αὐτὸν, ἄχρι τοῦ εἰκοστοῦ τεταρτου [καὶ] τοῦτο μὲν, ὡς σμικρὸν παρῆκαν· σύμμετρον δ' εἶναι κρίναντες τὸν δωδέκατον, εἰς τοσαῦτα μέρη τὸν χρόνον τῆς ὅλης διέτεμον. ὅτι δὲ χρήσιμός" ὅτι τῇ τοιαύτῃ τομῇ τῇ πείρᾳ βασανίσαντες αὐτὴν, δημοτικοί τε πολλοὶ, καὶ Ῥωμαῖοι χρῶνται, τ' οὐσίαν ἅπασαν ὅταν διατίθενται [διαιρέντων δ' εἰς δώδεκα μέρη καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ σταθμῶν τε καὶ μέτρων ἡ] εἰς δώδεκα μοίρας τέμνονται τὰ πλεῖστα. σὺ δ' εἰ κελεύεις, καταγράψω σοι κατὰ τὴν μέθοδον ὡρολόγιον, εἴτ' εἰς δώδεκα τὴν ὅλην ἡμέραν διαιρεῖν ἐθελήσεις, εἴτ' εἰς δηλον πινὰ τὸν ἑφεξῆς ἀριθμόν. διήσεις γὰρ ἐπ' ἐκεῖνα πάλιν, ὃ προβάλες γενόμενος, ἔκ τε τοῦ συμφωνεῖν τῇ διὰ τῶν τετρημμένων ἀγγείων ἐκμετρήσει, καὶ τοῦ παντοτε δηλοῖς ὁμολογεῖν καταγεγραμμένα, ὡς τε τὰς τελευταίας ἐν αὐτοῖς γραμμὰς ὁρίζειν τὰ πέρατα τῆς ἡμέρας. ὕτω δὲ καὶ κλεψύδρας καταγράψω ὁ λόγος εὗρεν ἀναλυτικῇ μεθόδῳ ζητήσας, ἧς πάλιν ἡ βάσανος ἐναργὴς ὅτι καὶ τοῖς ἰδιώταις. ἡ γὰρ ἀνωτάτω γραμμὴ, δωδεκάπλων ὥραν σημαίνουσα,

σημαίνουσα, τὸ μέγιστον μὲν ὕ-
ψος ἔχει, καθ' ὃ μέρος ἡ
κλεψύδρα τὴν μεγίστην ἡμέραν
ἐκμετρεῖ· βραχύτατον δὲ, καθ'
ὃ τὴν ἐλαχίστην· ἐν τῷ μέσῳ
δ' ἀμφοῖν ἐστιν, ὃ τῆς ἰσημερινῆς
μέτρον ζῳ δηλώσει· τὸ δ' ἑρεξῆς
τὴν τεταρτίαν· ἐπιζήτει τε
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς
ἐνιαυτοῦ. τὸ δὲ μεταξύ, μέχρι
τῶν ἰσημερινῶν τμημάτων, ὅπῃ
τοῦ χείλους τῆς κλεψύδρας δηλοῖ
ζῳ ταῖς εἰρημέναις τέτταρας ἡ-
μέρας. ἀφ' ὧν τμημάτων ὁρ-
μηθήσομαι ἑρεξῆς τῷ σημαίνον-
τι τὴν μεγίστην εὑρήσειν, δηλο-
νότι, ἄχρι τίνος μέρους τῆς ὑ-
ψηλῆς γραμμῆς ὅπῃ τῇ κλεψύ
δρᾳ τὸ ὑδωρ ἀναβήσεται, τῆς
δωδεκάτης ὥρας συμπληρωθείσης.
τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα πάλιν τρίτα
ἀπὸ τῆς δωδεκάτης τροπῆς, δι-
ῤήσεις μετρήσας τὴν μίαν ἐκεί-
νων ἐν τῇ κλεψύδρᾳ γραμμῇ,
ἣν ὑψηλοτάτην ἔφην εἶναι. καὶ
μήν τοι καὶ τὰς ἄλλας γραμμὰς,
ὅσαι τῆς ὑψηλοτάτης εἰς τελεω-
τέρας, ἄλλας ὥρας ἐκμετρήσας
διῤήσεις, τὴν τεταρτίαν μὲν, ἀπὸ
τῆς δωδεκάτης ἐν ἁπάσαις τοῖς
ἐνιαυτοῖς ταῖς ἡμέραις, τὴν ἑνδε-
κάτην ὥραν σημαίνουσαν· ἐν δι-
αφέρουσιν αὐτῆς μέρεσιν, ὡς ὅπῃ
τῆς ὑψηλοτάτης προείρηται· τὴν
δ' ἑρεξῆς δεκάτην ὥραν δηλοῦσαν
ὡσαύτως κατὰ διαφέροντα μέρη·
καὶ τὴν ἑρεξῆς γε πάλιν ἐννά-
την, ἢ ὀγδόην τε, καὶ τὰς ἄλ-
λας ἄχρι τῆς κατωτάτης γραμ-
μῆς· [ἡ] τὴν ὥραν πρώτην
δήσειν ὅπῃ τῶν ἡλιακῶν ὡ-
ρολογίων φαίνεται ζῳ, πεπλη-
ρωμένου τοῦ κατὰ τὴν κλεψύδραν
ὕδατος· ὥσπερ γε ἡ τετάρτη,
καὶ αἱ λοιπαὶ μέχρι τῆς δωδε-
κάτης, ἄλλαις μὲν ἴσαι καθ'
ἑκάστην ἡμέραν ἐντεταῦθεν φαίνον-
ται· ταῖς δὲ ἄλλαις οὐ ζῳ
ταῖς προηγουμέναις τε καὶ με-
λλούσαις.

decimam horam significat maxi-
mam quidem altitudinem habet,
quâ parte clepsydra longissimum
diem metitur; minimam autem, qui
diem brevissimum. Inter utrasque
illas, ea quæ in medio est, æquino-
ctialis tibi diei mensuram dabit.
Quæ autem consequenter se habet,
diem notat 4um. atque ità semper si
processeris, omnes anni dies metie-
ris. Spatium autem, quod interjec-
tum est, usq; ad sectiones æquino-
ctiales, tibi in clepsydræ labro qua-
tuor, quos dixi, dies significabit. A
quibus sectionibus abscedens per-
scrutari aggrediar, deinceps sectioni
illi, quæ maximum diem notat, us-
que ad quotam altæ lineæ partem,
aqua in clepsydra adscenderit, donec
hora duodecima consummetur.
Rursus autem reperies, quòd partes
eas, quæ subinde à duodecimæ ho-
ræ conversione tertiæ sunt, una illa
metiatur linea clepsydræ, quam al-
tissimam esse dixi; Et quidem quòd
reliquæ lineæ (quæcunque ab altis-
sima linea ad remotiores tendunt)
alias etiam horas metiantur, inve-
nies: utpote quòd linea, quæ quarta
est à duodecimæ horæ conversione,
in omnibus anni diebus undeci-
mam notet horam, secundùm vari-
as ejus partes; quemadmodum in
altissima lineâ fieri antè dictum est:
Et quòd ea, quæ deinceps est, simi-
liter significet horam decimam se-
cundùm partes ejus varias: & quòd
ea rursus, quæ deinceps est, signifi-
cet nonam vel octavam, & reliquas
horas usque ad infimam lineam. Ità
manifestum tibi erit, quòd primam
inveneris horam in horologiis so-
laribus, modò ea clepsydræ pars per
aquam infusam adimpleta sit: quem-
admodum sanè quòd & quarta ho-
ra, reliquæq; usq, ad duodecimam,
inter se quidem, in unoquoque anni
die, æquales esse appareant; ad alias
autem lineas, tam præcedentes,
quàm subsequentes, inæquales.

CAP. VI.

Analyticæ Methodi laus, & Sophistarum reprehensio.

IAm verò methodus hæc qualis sit (heus tu) annon invenire aves? Nec dum opinionem sapientiæ tuæ inanem sentis? ut si quis istorum problematum ignarus fuerit, ea non dico per annum integrum, imò nè per omnem invenerit vitam? Neque enim hæc nobis invenit unius hominis vita: sed linearum scientia pedetentim provecta est: primùm quidem, cùm theoremata elementaria ab Authore essent comperta: deinde inventis hiis, cùm scientiam illam admirabilem (quam analyticam vocari dixi) adjicerent homines, qui inferioris ætatis erant, & in in ea, se aliósque, qui vellent, diligenter exercerent. Quanquam illi tale Manuarium opus, qualia de Horologiis Clepsydrisque descripsi, demonstrare nullum poterant: verùm qui talia invenêrunt, nec temerarii erant, nec arrogantes (ut hii qui sapientiam se quærere aut inveniſſe prædicant) sed verissimo se honore dignati, facultatem animæ, quæ præstantissima est, elaborare, atque expolire cupiebant: Facultatem dico Logicam, quâ elaboratâ, constantémque habitum adeptâ, majoribus, quàm qui corporis voluptati inserviunt, complentur gaudiis. Neque enim alia facultate ab hircis, vermibus, porcis, ovibus, asinisque distamus; neque alia ulla contemplatio ingeniosam animam puriori afficit gaudio, quàm analytica: modò in ea progressus fecerit haud mediocres. Nam à principio, ut aliæ res propè omnes, & hæc quoque laboriosa, permolesta est: sed

Εἶτα τῷ τοιαύτῃ μέθοδον διείσκων ἐκ ἐπεδύμησας, ὦ ἑτοῖ, τί ποτ' ὀᾷ; ἐκ ἤδου τῆς ἐν σαυτῷ δοξοσοφίας, ἀμαθὴς ὅς πις ὢν τούτων τῶν προβλημάτων, ἐκ ἂν" ὅλος ἐνιαυτῷ, βέλτιον ἢ εἰπεῖν, ὅλῳ τῷ βίῳ; οὐδὲ γὰρ εὗρεν αὐτὰ βίος ἀνδρὸς ἑνὸς, ἀλλὰ κατ' σμικρὸν προῆλθεν ἡ γραμμικὴ θεωρία· πρῶτον μὲν τῶν στοιχειωδῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων ζητηθέντων αὖτις· ἐπεὶ δ' εὑρεθῆ ταῦτα, " προσιθέντων αὐτῶν αὐτοῖς τῶν ἐφεξῆς θαυμαστῶν ἀνδρῶν τῇ θαυμασιωτάτῃ θεωρίᾳ, ἣν ἀναλυτικὴν ἔφην ὀνομάζεσθαι· καὶ γυμνασάντων ᵛ ἑαυτούς τε, καὶ τοὺς βελτιθέντας ὅτι πλεῖστον ἐν αὐτῇ· καί τοι μηδὲν ἔχουσι δεῖξαι χειρέργημα τοιοῦτον, οἷα μέχρι δεῦρο διῆλθον, ὅτι τε τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων, καὶ κλεψύδρων. ἀλλ' ἐκ ἴσασιν ἅτε προπετεῖς, ὅτ' ἀγαζόνες, οἱ τὰ τοιαῦτα ζητήσαντες, ὁμοίως τοῖς ἐπαγγελλομένοις σοφίαν, ἣ ζητεῖν, ἢ εὑρηκέναι· τιμήσαντες δ' ἑαυτοὺς τῷ ἀληθεστάτῳ τιμῷ, ὠρέχθησαν, ἣν εἶχον ἐν τῇ ψυχῇ δυνάμιν ἀεί ποτε ἀσκῆσαί τε, καὶ εἰς τέλος ἀγαγεῖν· ἄδηλον, ὅτι τῷ λογικῷ λέγω· ᾗ γυμναζομένῃ τε καὶ τὴν οἰκείαν εὐεξίαν λαμβανούσῃ, εὐφραίνονται μᾶλλόνως [ἢ] οἱ τὰ διὰ τὸ σώματος ἡδοναῖς δουλεύοντες. οὐδὲ γὰρ διαφερόμεθα ἀλλήλοις ἡμεῖς, τράγων, καὶ σκωλήκων, ὑῶν τε, καὶ προβάτων, καὶ ὄνων· οὐδ' ἀλλή τις θεωρία μᾶλλόνως εὐφραίνει ψυχὴν ἀνδρὸς ἀφυοῦς, ἢ ἀναλυτική· ὅταν γέ τις ἐν αὐτῇ προέλθῃ· καταρχὰς μὲν γὰρ ἐπίπονός ἐστιν, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἁπάσαι· καί τοι κἂν εἰ μηδεμίαν

" εὗροι

" προσιθέν

ᵛ γρ. [ἐν αὐτῇ]

μηδεμίαν εὐφρᾳνθῆναι ἔχειν· αὐτὸ γὰρ τὸ μέλλειν αὐτῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα, καλῶς ἔχειν ἀσκηθῆναι κατ' αὐτὴν, ἐξαίρετον ἔχουσαν, ὡς ἔφην, τὸ μὴ πρῶτα πρὸς αὐτὸν τῶν "ἀρημένων" ἀφεῖναι δεῖν. ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν εὑρισκομένοις. καὶ διὰ τοῦτο, τοῖς προπετῶς ἐν αὐτῇ φλυαροῦσιν, ἔξεστιν ἀναισχυντεῖν· ἐπεὶ, ὥσπερ ὁ κακῶς καταγράψας ὡρολόγιον ἢ κλεψύδρας, οὐκ ἄπεστι τὸ πράγματος ἐλέγχεσθαι φανερῶς, οὕτω καὶ τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ θεωρήμασιν ἐναργὴς ὁ ἔλεγχος· ἀλλ' ἔξεστι λέγειν, ὥσπερ ἂν ἐθέλῃ τις, ὅταν γε ἄπαξ ἀναίσχυντος, ἀλλὰ μεθόδου λογικῆς οὐκ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδάσκεσθαι λέγει. "ἀλλ', εἰ μὴ ἐκείνοις μόνοις διειλέχθη τὰ πράγματα λαβόντα φωνὴν, ἀλόγως ἀγανακτοῦσι· σιγώντων δ' αὐτῶν ἀεὶ, καὶ μήτ' ἡμῖν, μήτ' ἐκείνων διαλεγομένων, ἄδηλον, ὅπως μόνος ὁ ἐν ἡμῖν λόγος διρήσει τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. ὅπως δείξαντος πρότερον, διείσκειν αὐτὰ δυνάμενος, ἐν πράγμασιν ἐναργῶς αὐτὸ μαρτυροῦσιν· εἰ πάντως τε μέθοδον ἡμῖν, ἣ πᾶν ἀναλυτικῶς ὑποπῖπτει πρόβλημα, καὶ δείξαι θέλει, προκρίνας τὰς ὁμοιότητας τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, ἃ δυνατὸν φωρᾶσαι τὴν κακίαν, [ἢ] ἐκ ἂν ἔτι πρὸς ὅτι τῶν ἀδήλων εἴη. ταῦτα "πάντα ἄνθρωποι καλῶς φασὶ λέγεσθαι, πλὴν τῶν δοξοσόφων τε καὶ προπετῶν· οἷς ἢ ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὁδὸς, ἀμακρά πῃ ὄντι, ἀλλ' ἀνάντης, ὁποίαν Ἡσίοδος ὅτι τὴν ἀρετὴν εἶναι φησὶν, †ἀλλὰ ζώστομος καὶ βραχεῖα, μᾶλλον δ' ἀλλ' ὅλως ὄντι. εἰ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα διδάσκει τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἅπαντας ἀνθρώπους, ἃ χρὴ καταπείθεσθαι γυμναζομένους ἐν ταῖς λογικαῖς μεθό-

quamvis nihil quidquam jucundi adferret; quòd tamen illius operâ ad res maximas utimur; vel hoc nomine exercitatio ejus præclara videri debet: quæ præ cæteris (ut dixi) id habet insigne, quod quidem in aliis quòd summæ voluptatis, quæ à rebus, quas dixi, percipitur, testis sit, Philosophiæ inventis non reperitur. Quamobrem qui in Philosophia sine hâc Methodo temerè nugantur, impunè licet ipsis impudenter agere. Neque enim ut Horologium Clepsydrámve qui pravè descripserit, ab ipsa re palàm arguitur; ità in Philosophiæ præceptis reprehensio, quæ fit, cuivis perspicua est: verùm cuivis licet, prout ipsi libuerit dicere, ubi impudentiâ semel imbutus, profiteatur "se à rebus ipsis absque Methodo Logica edoceri. Quòd si apud illos solos res disputantes humanâ voce loquerentur, haud iniquè de seipsis gloriari possent: sed quia perpetuò silent Res, & neque illæ nobiscum, neque ipsi cum illis verba facimus; palàm est, rationem solam, quæ nobis inest, earundem naturas posse evolvere. Quocirca qui hæc invenire potest, priùs ipsa in iis, quæ perspicuè rationi ejus attestentur, plana faciat: mox etiam declaret nobis Methodum, cui unumquodque problema analyticè incidit; ostenditq; rationum verarum falsarúmq; similitudines distinguendo, ubi deprehendi possit vitium, aut fidem sibi deinceps in rebus obscuris dari nè postulet. Quòd horum singula sic habeant, inter omnes convenit, præter temerarios sapienti ámque venditantes: Quibus via ad veritatem (credo) neque impendio longa est, neq; invia & aspera; qualem Hesiodus viam fecit virtutis; sed compendiosa & plana, vel potiùs planè nulla. Si enim res ipsæ naturam suam cuique commonstrent,

quid

" δι' αὐτὸ

"ἀρημένων" δὸν

"—τες

†Hesio ope. l. 2. 288.

quid opus est in Logicis laborando Methodis operam perdere ? Quid igitur (vos enim qui specie sapientissimi estis, appello) nonne hoc saltem nobis (qui sapientiam vestram nusquam attigimus) perspicuum esse annuetis? Omnes homines cujusque rei veritatem perspicere debere, si modò natura singularum rerum ad eandem edocendam sit apta. Hii contrà sic interrogati argumentum solvunt, "homines à rebus erudiri, at non omnes. Quærentibus indè, qui tandem sic instituantur, respondent, se solos esse. Quid enim aliud habent dicere, modo ostentationem, quam semper profitebantur, tueri velint? Verùm nos illis, quoties de se pronunciant, nequaquam credimus. Nam per Deos immortales, quid est quòd iis solis res suam naturam declarent? An quod ipsi soli ex primis disciplinis nihil attigêrunt ? At fallit ratio. Nam & alii plerique nihil eatum didicerunt. Quòd si in scientiis ratiocinandi facultatem exercerent, res ipsa testaretur id eos, quod profitentur posse. Atqui hanc contemplationem nè à limine salutârunt unquam. Forsitan dicent, se naturâ perspicaces fuisse, & acutissimè omnia (ut Lynceus olim subterranea) perspicere. Quid? si ingenii acie tam pollent, cur igitur perridiculos se in ejusmodi ostendunt problematis, quorum inventio iis qui verè invenerint, testimonium dat ? Talium enim problematum nè unum quidem isti reperire unquam poterant: siquidem qui repererunt, quoties illa declarant, edocéntque, reliqui arripiunt omnes : hii soli propter imperitiam, animíque tarditatem nihil attingunt. At tandem compellant, sc. ut eadem proponam clariùs. Illorum certè licèt quis assecutus fortè est aliquid, at, quod assecutus, effari non potest. Ergo in propriis erratis dignos-

δεις. ἀρ' οὖν, ὦ δεξιοσοφώτατοι, κἂν τούτῳ γε συγχωρήσητε ἓν σφάλλον' ἡμῖν τοῖς ἄλλοις, ὁπόσοι μή πω τὴν ὑμετέραν σοφίαν ἐσμὲν σοφοὶ, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐγνωκέναι δεῖν ἁπάντων πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, εἴπερ ἡ φύσις αὐτῶν ἱκανὴ διδάσκειν ἑαυτήν; ἀναλύομεν) πάλιν, ὅταν ἔτως ἐρωτηθῶσιν, καὶ φασὶν, ὡς πάντας χρὴ πραγμάτων διδάσκεσθαι. τίνες οὖν εἰσὶν οἱ διδασκόμενοι, πάλιν ἐρωτώντων ἡμῶν, ἑαυτοὺς μόνους φασίν. τί γὰρ ἔχουσιν εἰπεῖν ἄλλο, φυλάττειν γε τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀλαζονείαν προῃρημένοι; ἀλλ' ἔχ ἡμεῖς γε πιστεύομεν αὐτοῖς ἀποφαινομένοις ὅ βούλονται) [περὶ αὐτῶν.] διὰ τί γάρ, ὦ θεοὶ θεῶν, μόνοις αὐτοῖς τὰ πράγματα, τὴν αὐτῶν φύσιν ἐπιδείκνυται; πότερον, ὅτι μόνοι μηδὲν τῶν πρώτων μαθημάτων μεμαθήκασιν; ἀλλὰ ψεῦδος τοῦτο· καὶ γὰρ ἄλλοι πολλοὶ, τούτων οὐδὲν ἐμαθον. ἀλλ', εἰ τὴν λογικὴν ψυχῆς δύναμιν ἤσκησαν ἐν μαθήμασιν, ἔργον μαρτυρεῖ δυναμένοις αὐτὴν· καὶ μὴν οὐδέ πω ἥψαντο τοιαύτης θεωρίας. ἴσως δ' φήσουσι, μόνοι τε ὀξυδερκεῖς εἶναι, καὶ βλέπειν ἀκριβῶς τὰ πράγματα, καθάπερ Λυγκεὺς τὰ ἐπὶ γῆς. τί ποτ' οὖν, εἰ ὄντως αὐτῶν ὀξυδερκής ἐστιν ἡ ψυχὴ, καταγελαστότατοι πάντων εἰσὶν ἐν τοῖς πίστεσι προβλήμασιν; ὧν ἡ εὕρεσις αὐτὴ, μαρτυρεῖ τοῖς εἰσκρίνουσιν ἀληθῶς αὐτά. τούτων γὰρ ἓν οὐδὲν οὐδέποτ' αὐτῶν εὑρεῖν ἠδυνήθη· ὅπου γε καὶ τῶν εὑρηκότων λεγόντων καὶ διδασκόντων, οἱ μὲν ἄλλοι μανθάνουσιν, ἐκεῖνοι δ' μόνοι, δι' ἀγυμνασίαν καὶ βραδυτῆτα ψυχῆς οὐ μανθάνουσιν· εἶτα παρακαλεῖν ἐμέ· "κἂν τις ἐξ αὐτῶν τύχῃ παρακολουθήσειεν, ἄλλ' εἰπεῖν γε τὸ "εὑρημένον οὐ δύναται). τίς ἂν μείζων τυφλότης,

εἰς

" λως

" ἐπιπλ.

" καί τις

" εἰρημ.

εἰς τὴν τῶν ἐδίων ἀμυδρημάτων γνῶσιν ὄζει ἡ τοιαύτης τῶν τοιούτων; ὅταν ἄνθρωποι, τῶν ἐσοπτρίζοντων ἑαυτοὺς ὁρῶντες ἀφυεστέρους, εἴς τε τὸ νοῆσαι, καὶ μνημονεῦσαι καὶ τὰ δι' ἀριθμητικὴν τε καὶ γεωμετρίαν, ἀρχιτεκτονίαν τε καὶ ἀστρονομίαν ἀνευρήματα, τὰ φιλοσοφίας ἀῤῥηκέναι νομίζασιν ἕτω ῥαδίως, ὡς ὑποφαίνεσθαι τολμᾶν, αὐτὰ δεικνύναι τὰ πράγματα, χωρὶς ἀποδείξεως καὶ μεθόδου λογικῆς. ὅπῃ ἥκοντες ἑαυτοὺς κολακεύσασιν, οὐκ ἀληθείαν ζητοῦσιν, ἔνεστι γοῦν καὶ κατὰ τὸ καταπῖνον ἔκαστον αὐτῶν ἀπατήσεσθαι † τοῖς φοιτηταῖς, ἅπαντές τε διαβάλλωσι τοὺς ἄνους, ὡς ἐσφυμβόλους. ἐγὼ δὲ ζυνάγων αὐτοὺς εἰς ταυτὸν, οὐχ ὑπομένω· ἀλλὰ τὴν αἰδῶ πνα καταστέλλεσθαι, καὶ φάσκειν, μὴ δύνασθαι φθέγξασθαι πρὸς τῶν ἀνθρώπων πλέονων. καί τοι τινὲς αὐτῶν ἀκροατὰς ἔχουσιν, ὁ μὲν κ'· ὁ δὲ λ'· καί ποτε καὶ πλείονας, οὐκ αἰσχυνόμενοι λέγειν ἐπ' αὐτοῖς. ἀλλ' ὅταν ἐγὼ μὲν [τρεῖς ἢ τέτταρας] ἀξιώσω παρεῖναι πρὸ συλλόγου, πλατωνικὰς δ'· τρεῖς ἢ τέτταρας Ἐπικουρείους, ἴσους τε τὸν ἀριθμὸν ἀλλοις στωϊκούς τε καὶ περιπατητικούς, ἢ τρεῖς πρὸς τούτοις, ἤτοι τ' ἀκαδημαϊκοὺς ἢ σκεπτικούς, ὡς γένοιτο πάντας ἐκ φιλοσοφίας ἀνθρώποις εἴκοσιν· ἄλλως τε πρὸς αὐτοὺς, τοσούτοις τῶν γεγυμνασμένων μὲν ἐν μαθήμασι τὰ λογικὰ δυνάμεν, ἀγνοοῦντας δὲ τὰς κατὰ φιλοσοφίαν λόγους· εἰδεὶς αὐτῶν ὑπομένοι πλησιάσαι τὸ τοιοῦτον ζωήριον. εἰ δέ γέ ποτ' ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν ἐλευθέρων μὲν αἱρέσεως. γεγυμνασμένων δὲ ἐν λόγοις, ὑπομείναι ἅπασι τοιούτοις ζωηρίοις· φιλονεικούντων μὲν αὐτῶν ἐπὶ τούτοις, ἐλπόντων δὲ τὰς αὐτῶν λόγοις, πολλάκις μὲν ἦκεν ἐν τούτοις καὶ γεωμετρικὸς, ἦκον δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν,

† Com. ca. 8 p. 10.

" [Dele]

" λοις

" αὐτὰς

cendis, quæ major, quàm istorum, cæcitas esse potest? cùm homines qui ad Arithmeticæ, Geometriæ, Architecturæ, atque Astronomiæ inventa percipienda, memoriæque mandanda, quibusvis se inscitiores vident, Philosophiæ tamen abdita tam citò perlustrâsse autument, ut pronunciare sint ausi, res ipsas se illis absque demonstratione methodóve Logicâ commonstrare & pandere. Quòd autem sibimetipsis adulentur, veritatis ratione omissâ, vel indè conjicias, quòd eorum singuli apud discipulos adversus alterum alterius sectæ contumelioſè invehuntur, aliósque omnes, tanquam aberrantes calumniantur. Equidem eos si in unum congregem, perferre non possem: sed verecundiam prætexere video; "vereri se in frequentiori hominum cœtu coram eloqui. Quanquam eorum non nemo viginti auditores nactus est, alius triginta, nonnunquam etiam plures; nec tamen apud illos subverentur dicere. Verùm ego si in concilium vocem, Platonicos quatuor, tres quatuórve Epicureos, totidémque Stoicos & Peripateticos, tres insuper Academicos, vel Scepticos; ut omnes è Philosophiâ collecti vicnearium expleant; hiis autem si totidem quoque adjungam, qui in scientiis exercuêre facultatem Logicam, Philosophicas verò præceptiones ignorant; profectò istorum nemo, virorum talium conspectum sustineret. Quòd si coacti ab iis, qui à Sectis soluti, & in Logicis versati sunt, istiusmodi conventibus interesse non recusent, hiis interim dum altercantur invicem, suásque rationes involvunt, supervênit fortè Geometra quis, vel Medicorum, credo, nonnulli,

aliique literarum ſtudioſi, ſcientiiſque imbuti, qui propter bonorum affluentiam, doctrinæ ſtudiis vacant, nullique inſerviunt Sectæ. Tunc ego pro more meo, ab adſtantibus, ut rationes judicent petii. Hic quidam "commodiſſimè componi litem, ſi Sophiſtæ hii in vacuum illud (quod mundo circumfuſum aiunt) profecti, ſubinde palam deprehenderint, an quodcunque illic poſitum ſit corpus, uno eodémque loco quieſcere aptum ſit, an in alium aliquem tranſmoveri. Ac aliis quidem placuit conditio. Soli Sophiſtæ inter ſe nobíſque digladiari non deſtitêre, probabiles interim rationes quo pacto à neceſſariis diſcrepent, ignari. Nam corpus in vacuo ſitum, poteſt eodem loco manere, poteſt & non manere: cujus diſtinctionis partibus neutrâ è Sectâ demonſtratio ſuppetit neceſſaria.

καὶ πεπυσμένοι ὑμῶν ἐν τοῖς μαθήμασιν· αὐτὸ μὲν ἔχειν ἐργαζομένων δι' εὐπορίαν κτημάτων, ἔστε δ' ἀλλοῦντων αἱρέσει πινὶ τῆς κατὰ φιλοσοφίαν· ὥσπερ εἴωθα, καὶ τότε κεκλῆσθαι τοὺς λόγους ἐξίωσα. καὶ πῶς ἂν ἐξ αὐτῶν ἔοι, καὶ λίαν κεκενῶσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν, εἰ προβαλόντες εἰς ὁ λέγουσιν ὅτι φέρεσθαι τὸν κόσμον κενὸν, εἶτ' ὃ μὲν ἐν αὐτῷ σαφῶς, εἴτ' ἐν μιᾷ χώρᾳ πέφυκε μένειν τε καὶ φέρεσθαι πρὸς ἄλλον πινὰ τόπον, ὅντιν' ἂν ἑαυτῷ τεθῇ σῶμα. τοῦτ' μὲν ἄλλοις πᾶσιν ἤρεσε τὰ λεχθέντα· μόνοι δ' ἐκ ἐπαύοντο φιλονεικοῦντες ἀλλήλοις καὶ ἡμῖν οἱ φιλόσοφοι, μὴ δυναμένοις διακρίνειν τοὺς ἐναντιουμένους λόγους ἀπὸ τῆς ἀναλογίας. ἐνδέχεσθαι μὲν γὰρ καὶ μένειν ἐν τῷ κενῷ καθ' ἕνα τόπον ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ μένειν· ἀναλογίαν ἀποδεῖξιν οὐδετέρας τινὸς αἱρέσεων ἐχούσης.

CAP. VII.

Temeraria aſſenſio, quæ rebus tribuitur ſenſui ignotis.

OPportunum itaque video, ex mea ſententia dicere pauca, nec (quamvis compingendæ iſtorum arrogantiæ exiguam ſpem habeo) rem intentatam deſerere: quod quidem ipſum haud parvi eſſe negotii arbitror. Itaque "apud omnes in confeſſo eſt; omnem demonſtrationis inventionem ab evidentiſſimis inchoari: verùm tranſitio prima, quæ ab evidentibus ad ignota fit, ab Academicis Scepticiſque non admittitur. Inter nos autem de hoc ipſo convênit, quòd aliàs reperti ſumus dubitationem Sophiſtarum aliquo modo corroborâſſe. Etenim ex evidentibus, cùm alia intelligentiæ evidentia ſint, alia ſenſui, nonnunquam

Καιρὸς ἂν ἥκειν δοκεῖ, πρὸ τοῦ ἄρξασθαι καμὲ, βραχεῖαν μὲν ἐλπίδα τοῦ φράσαι τινὶ δόξοσοφίαν ἔχοντα μὴ καταλείπειν ἀπείρατον· ἠγούμενον μὲν τι δ' εἶ μὴ δ' αὐτὸ τοῦτο βραχύ. καὶ τοίνυν ἐφ' ᾧ, ὁμολογεῖται μὲν ἢ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρχεσθαι πάσης ἀποδείξεως· ἀλλ' οὐδὲ ἡ πρώτη μετάβασις ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὰ τῶν ἀδήλων, ἃ συγχωρεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ σκεπτικῶν. ἡμῖν δὲ περὶ τούτου μὲν ἀλλήλοις συγχωρεῖται, ὅτι μὲν ἀληθῆ δείκνυμεν †, τὴν ἐκείνων ἀπορίαν κραταιώσαντες. ὄντων γὰρ ἐναργῶν τῶν μὲν πρὸς νόησιν, τῆς δὲ πρὸς αἴσθησιν, ἀλλήλοις ἐνίοτε μὲν δοκεῖ μάχεσθαι

" ἀλλο
† Cap. 1. & 2.

χεδὸς ταῦτα· καὶ πρὸ τὰ γε τοῦτο αὐτὸ γεγυμνασμένε δεῖ) τῷ δείξοντος ὑδέποτ' ἀλλήλοις αὐτὰ διαφέρειν. δ' δεύτερον ὅτι τόδε μέγιστόν ὄζιν, ὑπὸ τ [ἀκ] ἐναργῶς φαινομένων γνωρίζειν τὰ τοιαῦτα· πῶς δ' ὑπὸ προπετείας τοῖς μηδέπω φαινομένοις ἐναργῶς ὡς "τοιάδε, συγκατατιθέμενοι σφάλλον). καὶ τί θαυμάζειν ἔφην, εἰ [πρὸς τὰ] πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ τοῦτο συμβαίνει τοῖς προπέτεσιν; ὁρῶντας, αὐτὸ καὶ πῖ τ πρὸς αἴσθησιν ἐνίοις πάσχοντας ἐκφεύγω· ὅτε ἐξ ὑπόπτε γὰν θεασάμενοι παρερχόμενόν τινα, Δίωνά φασιν, εἰ ἄπωθεν ἔτυχεν, εἰ τ ἀφικνούμενον, ὡς βεβαίως εἰδότες· "ὅς" ἐνίοτε πλησίον ὠφθεὶς ὁ παρερχόμενος, ἐφάνη Θέων, ἀ Δίων, ὑπάρχειν. εἰ μὴ ἔν ἀ πῶς φίλαυτος ἡ φαντασία τ πόρρωθεν ὁρωμένων ὄζι καὶ τ ἐγγύθεν, ἀ διαφωνοῦντες ἀλλήλοις ὅτι τ πόρρωθεν ὁρωμένων, ὕστ' ἐλέγξοισι, ὕστ' ἐλεγχθήσονταί ποτε· εἰ δ' ὄζιν "ἀμφι ἐνέργεια τ πλησίον ὁρωμένων, "ἀμφι δ τ ἀ πλησίον, ὅσοι πόρρωθεν ὁρωμένων τ ἐκ τῶ πλησίον μᾶλλον, εἰκότως σφάλλον). τοῦτ' ἔν αὐτὸ πρῶτον ἀναμνήσθητι, πρὶν ὅτι τὰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ" μετιέναι καὶ σύ ποτε προπετῶς· ὁρατὸν δέ τινα τ προσιόντα, φέρε μοὶ ἵππον. ὡς ἔτυχε, πλησίον ἐγνῶσθαι Θεύδωρ ὢν· ἢ δ' ὅλως τὸ βιασαυτὸν ἀνέχες ἀπὸ τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως, ἣν ὀνομάζουσί τε προπέτειαν. καὶ δέ προπέτειαν. ἐγὼ μὲν, "σοὶ λέγω "μόνῳ, δεῖς ἔχει με δεῖξαι τοῦτόν ποτε ἐσφαλμένον ὑδέν. ἐκ μεγάλε δὲ ἐπέχειν ἐμαυτὸν εἴθισα προπετῆς συγκαταθέσεως· ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς αἴσθησιν, ὕτω "καὶ ἐν τοῖς πρὸς λόγον φαινομένοις. ἐὰ μεταβαίς ἤδη, πάλιν ἀναμνήσθῶαί σε κἀγταῦθα παρακαλῶ, μηδενὶ ῥᾳδίως συγκαταθέμενον ἑαυτόν· ὥσπερ ἐκάστης ἡμέρας ὁρῶ παμπόλλοις τ φίλων, ἐνίοις μὲν ἐνὶ τ εἰπόντων ὅπερ πεισθέντας· εἰ δ

"τοῦτο

"ὥστε

"χῶς

"σὺ
"μόνος

"καὶ

hæc pugnare invicem videntur. Et primùm sanè homine exercitato opus fuerit, qui doceat, hæc à se invicem non differre. Quod autem sequitur, vel maximum est, quæ evidentia sunt, à non evidentibus internôsse. Quidam enim præ temeritate consentientes iis, quæ evidenter non apparent, quasi talia sint, hallucinantur. Et quid mirum (inquam) in rebus intellectui evidentibus hoc evenire, cùm idem in iis videas, quæ quolibet sensu percipiuntur, accidere? Veluti cùm è longinquo accedentem intuiti, Dionem esse affirmant, quasi exactè conspicati sint: qui tamen si propiùs abesset, non Dio, sed Theo videretur esse. Ac imago quidem tam procul, quàm propè visorum si eadem maneat, profectò qui de procul visis inter se dissident, nec redarguent unquam, nec redarguentur: Sin alia propè visorum perceptio sit, alia visorum procul; quicunque imaginem, quæ prope est, quali procul adspiciunt, haud injuria decipiuntur. Hoc igitur & tu, priusquam ad ea, quæ intellectui manifesta, temerè transeas, in memoriam revoces; visibilem qui accedit, putà, Equum, cùm propiùs advenerit, Theodorum conspici: aut tu ipse (forsan) per omnem vitam à tali assensu, (quem procidentiam ac temeritatem vocant) te abstinuisti. Equidem tibi soli dico, nemo me ità lapsum notavit unquam. Nam à puericia sic me assuefeci, ut in omnibus tam quæ sensui, quàm quæ rationi apparent, à præcipiti me assensione refrænarem. Ad quæ jam transiens, te iterum meminisse hortor, nè cuiquam falsò commemoranti assentiare: Quomodo amicos quotidie video, alios uni homini quidvis enarranti credentes! Similem duo, tres, vel quatuor affirmârint, non abnuunt:

sed qui uni suffragantur, duobus certè vel tribus temerè assentiuntur, nihil interim perpendentes, num fieri queat, ut cuncti ex una communi causa verum velint, an falsum dicere. Commodiùs itaque fuerit cunctari, sicut & ipse soleo, utcunque me subsannatorem atque incredulum vocitent, qui temerè credunt. Nonnulli namque eo animo sunt, (qui aliunde accipientes, aliquem peregrè advenisse, confestim mihi hoc renunciârunt, unâque falsitatis convicti sunt) ut cùm eorum vanitatem reprehendo, tantùm absit, ut in posterum se cautiores præbeant, ut infensi etiam addant, non esse se mendacii authores: narranti enim credidisse: Erratum fuisse illius, non suum: nec libentes animadvertunt, si quis ipsis adstipuletur, non nisi temerariis iJ assensionibus fieri. Nam si, quo modo ipse soleo dicere, " De hac re narrâsse mihi hunc; & ipsi eodem exemplo sermonem instituerent, non ità crebrò falsa effutirent: Nunc verò cùm fide fabulanti adhibitâ fallantur, non modò illum qui retulit, sed & seipsos commonstrant attulisse falsa; siquidem pro arbitratu dicere liceret non " amicum rediisse in patriam, sed " ab alio id se audiisse. Quandoquidem igitur in hujusmodi rebus, quæ non ità multò pòst eos falsitatis redarguent, non desinant assensionem præcipitanter adjungere, quid in abstrusis quæque ipsis incerta sunt prorsus, rei adeò difficili molestéque adhærendum existiment? Faciliùs enim minúsque molestum fuerit, hujus unius moniti semper meminisse, ut in exactam rei cognitionem evidentiámque expectent. Istud autem difficillimum eò videtur, quòd major hominum pars ut hoc faciat, adduci non potest. Ac mihi præcipitis istorum temeritatis

δύο ἢ "τρία ἢ τέτταρα" εἴποιεν ταυτὸν, ἂν αὐτέχνως· ἀλλὰ πάντως συγκατατιθεμένοις ἐστὶ, προπετῶς ὅ τι ὁ τεῖσιν ἢ τέτταρες· ἀλλὰ τὸ διορίσασθαι, πότερον ἐνδέχεται, πάντας αὐτὸς ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι πάντας ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς. βέλτιον ἂν ἐντεῦθεν βεβαιώσαιμι, ὥσπερ ἐγὼ ποιῶ, κἂν ὅτι μάλιστά με καλῶσιν ὀπισθόπλοντα ἄπιστον, οἱ προπετῶς" συγκατατιθέμενοι. τῶν "τῆς φίλων γάρ εἴ τινες, οἱ πυθόμενοί ποθέν τινος, ἀφῖχθαι τόνδε τινὰ τῶν ἀποδημούντων, ἤγγειλαν μοὶ ἡμῖν ἥκοντα τὸν ἄνθρωπον· ἠλέγχθησαν ὑπ' ἐμοῦ· ὡς, ὅταν ἐπιτιμήσω, τοσούτου δέουσιν εἰς τὰ μέλλοντα παρασκευάζεσθαι ἑαυτοὺς ἀσφαλεστέρους, ὡς ἀγανακτῶσι πρός με, καὶ φασὶν αὐτοὺς μὴ ἂν ἐπὶ τῇ ψευδολογίᾳ αἰτίους πιστεῦσαι γὰρ εἰπόντι τόδε τινί· τὸ δ' ἁμάρτημα μοὶ ἐκείνῳ γεγονέναι, μὴ βουλόμενοι θεάσασθαι "τὸν ῥηθησόμενον εἰς ἑαυτοὺς ἅπασιν τοῖς προπετῶς συγκατατίθεσθαι. εἰ μὲν γὰρ, ὥσπερ ἐγὼ λέγειν εἴωθα, τόνδε μοί τινα φασὶ τῶνδε τὸ δέ τι διηγήσασθαι, καὶ "αὐτοὶ κατ' αὐτὸν τρόπον ἐποιοῦντο τοὺς λόγους, ἂν οὐκ ἐψεύδοντο. νυνὶ δ' [ὅτ'] ἐν πρὸ πεντεκαίδεκα προλέγοντι σφάλλονται, οὐκ ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς ξυνεπέδειξαν αὐτὸ ψευδομένους· ἐνὸν γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἀποφαινομένοις εἰπεῖν, ἀφῖχθαι τόνδε τινὰ τῶν ἀποδημούντων φίλων, ἀλλ' ἀκηκοέναι ταῦτά τῶνδε. ὁπότ' οὖν, ἐπὶ τοσούτων πραγμάτων, "ἃ μικρὸν ὕστερον αὐτοὺς "ἐλέγχει ψευδομένους, ἃ παίουσι προπετῶς συγκατατιθέμενοι, τί χρὴ νομίζειν ἐπὶ τῶν ἀδήλων αὐτοῖς προσαπλῶς, ὅτῳ δυσκολώτερον; εὐκολώτερον μὲν γάρ ὄζειν ἑνὸς ἀεὶ μνημονεύειν, τὸ ἐναντίον δ' ἀναγωγὸν ἐν ἀκριβεῖ. χαλεπώτατον δ', διότι τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσιν οἱ πολλοί. κἀγὼ τοιγέ μοι τὴν αἰτίαν τῆς

τῆς προπετείας αὐτῶν, "ἢ μαρᾷ πλεονεξία "κατεφάνη παύτ' ἐξαίζειδη τὰ τοιαῦτα. τὸ γὰρ τάχ', ὁτιοῦν, ἢ δι' αἰσθήσεως, ἢ διὰ νοήσεως δείκνειν "ἐπαινούμενον ὁρῶντες, οἴονται βελτίους ἑαυτοὺς ἐπιδείξειν τῶν πέλας ἐν τῷ τάχει τῆ διαγνώσεως, "μὴ ἀγνοίας" τάχ. ἐπιδείκνυνται. ταῦτα μὲν οὖν ἔμοιγε δίρηδε μοι κοινῆ πρὸς ἁπαντας ὅσοι προπετῶς ἀποφαίνονται.

causam quærenti, non alio id animo videntur feciſſe, quàm ut reliquis ingenio ſuperiores putarentur. Cùm enim iſthuc laudari videant, ſi quis celerrimè quidpiam ſive ſenſuum, ſive intellectus ope invenerit, hii homines dignoſcendi celeritate ſe aliis præſtantiores oſtendere putant, cùm vincant potiùs inſcitiæ temeritate. Atque hæc communiter contra eos, qui temerè ſententiam ferunt, mihi comparata ſunt.

CAP. VIII.

Sententiæ Sophiſtarum temerariæ de rebus ſenſui ignotis, ſine Demonſtratione prolatæ.

ΠΑΛΙΝ ἐπὶ τόσδε τοὺς φιλοσόφους ἔλθωμεν, ἀποφαινομένους προπετῶς, περὶ τῶν ἐν τῷ κενῷ σωμάτων ἑστώτων, ἢ κάτω φερομένων. ὁ μὲν γὰρ ἀρχιτέκτων, "ἔστως οὐκ ἂν ἀπεφήνατο, πρὶν εἰς αὐτὸ τὸ κενὸν ἐξελθὼν τῷ κόσμῳ, τῇ πείρᾳ βασανίσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ διαπραξαμένως, ἤτε μένειν καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ σωμάτων, ἤτε καὶ μεθίστασθαι. τοιαύταις γὰρ ἀρχαῖς εἰς τὰς ἀποδείξεις οἶδα χρωμένους αὐτοὺς, ἐναργέσι τε καὶ ἀναντιλέκτως παρὰ πάντων ὁμολογουμέναις. ὑμεῖς δ', οἱ φιλοσοφοῦντες, ὧν οὐδεμίαν ἐναργῶς γνῶσιν ἔχετε, ταῦτ' [ἀποφαίνεσθε] ὡς ἐναργῶς γνωσθῆναι δυνάμενον, ἥκετε πρὸς ἡμᾶς ἀπιστότατοι δυοῖν φιλοσόφοιν· ἑτέρῳ γὰρ αὐτῶν τῷ μὲν ἑτέρῳ, τὸ ὕδωρ τῶν ξύλων βαρύτερον εἶναι· τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος ἑκατέρους τε λόγοις ἐλεγομακροῖς, ἐμβλέπων ἄνω τε καὶ κάτω κεφάλαιον δὴ τὸν μὲν ἑτέρου τῶν φιλοσόφων, τὴν πεπλημμέλειαν οὐσίαν, βαρυτέραν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος· τὸν δ' ἑτέρου, ἐλάττονα ἔχειν κενὸν τὰ ξύλα. καὶ ταῦτα ἔλεγον, διὰ μακρῶν ἐξηκόντων λόγων,

REdeo ad Philoſophos, qui de corporibus in vacuo conſiſtentibus, vel deſcendentibus, temerè affirmant. Nam Architectus ſic diceret nemo, priuſquam è mundo egreſſus experientia rem probâſſet, corpúſque unumquodque in vacuo aut eundem locum retinere, aut in alium mutari, palàm vidiſſet. Eos enim novi principiis ad demonſtrandum illis uti, quæ & evidentia ſunt, & ſine controverſia ab omnibus conceſſa. Vos autem, qui de rebus, quarum certa notitia nulla eſt, philoſophamini, eas quàm certiſſimè dignoſci poſſe contenditis. Accepi non ità pridem Philoſophos altercantes duos: Alteri videbatur aqua ligno gravior, alteri lignum aquâ. Vterque circumſpiciens rationes utrinque prolixas attulit. Alterius firmamentum erat, ſubſtantiam denſatam graviorem eſſe; proinde gravius lignum. Alterius "Aquæ minùs vacui ſubeſſe: [ideóque præponderare] Hæc illi; dum opiniones ſuis ratiunculis longinquis non demonſtrativis

roborant; quasi fieri non posset, ut sensu (sicut & nobis solitum) rem dijudicarent. Iidem autem adhuc litigantes Architectum interrogant, quis tandem detur modus, quo evidenter, utrùm sit gravius, internoscerent: nec enim lancibus id expediri, sicut neque vasis repletione. Nam lignum stateræ appendere licet, sed vas eo repleri non datur. Contrà licet aqua replere vasculum, [verùm illa ad stateram appendi non potest.] Garrientibus, ut solent, subridens Architectus, "Hæc vestrûm (inquit) omnium ratio est, qui sapientiam venditatis. Quæ extra mundum posita (de quibus conjectari licet, nil certò scire) pernôsse vos arbitramini: quæ ab imperitis quibusque tenentur, ea turpiter nescitis: ex quo genere id est, quod de ligni & aquæ staterâ jam quæritur. Itaque cunctis, qui aderant, Architectum rogantibus, ut aquæ lignique pondera notaret, quo pacto invicèm collata, certò solideque dijudicentur: breviter id quidem & apertè percurrit, ut omnes, qui adstabant, Philosophis exceptis, intelligerent. Apud quos ille iterum & tertiò coactus est eandem rationem proferre, ut qui vix tandem eam assecuti sint. Ac ille: Non injuriâ (inquit) vulgus nihil istis præter sapientiæ opinionem inesse dictitant. Et insipientes quidem omnes in rebus ignotis convincuntur: hii, quos sapientiæ commendat species, in apertis cognitisque. Tum ego Architectum excipiens, hoc illis aiebam meritò accidere: quibus neque quo modo ab evidenter notis ad incognita transeant, navare operam lubet, neque eas res addiscere, quæ possunt veritatem probare eorum, qui invenerint, qui non invenerint, errorem redarguere.

ἐκ ἀποδεικτικῶν ποιούμενοι τὰς πίστεις· ὥσπερεὶ ἀδυνάτου ἐν αἰσθήσει διαγνῶναι τὸ σταθμά, καθάπερ ἡμᾶς οἶδα πιθάνους. εἰ δὲ φιλόσοφοι, λέγειν ἔπ βουλόμενοι, αὐτὸν ἠρώτησαν, ὅτις ὁ τρόπος εἴη, καθ' ὃν ἐναργῶς διαγινώσκεται, πότερόν ὅτι βαρύτερον. ὁ γὰρ δὴ διὰ ζυγοῦ γε δυνατὸν ἔφασαν γνῶναι τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ δι' ἀγγείου πληρουμένου. φῆσαι μὲν γὰρ οἷόν τε ὅτι τὸ ξύλον, ὃ μὴ πληρῶσθαι", τὸ γε ἀγγεῖον ἐξ ἀυτοῦ· τὸ ὕδωρ αὖ πληρῶται" δυνατί". τοιαῦτ' ἔν αὐτῶν λεγόντων, ὥσπερ εἰώθασι, γελάσας ὁ ἀρχιτέκτων ἔφη· τοιοῦτοι διαπαντὸς ὑμεῖς, οἱ δοξόσοφοι, πάντες ἐσέ· τὰ μὲν ἔξω τοῦ κόσμου γινώσκειν οἰόμενοι, ὧνπερ ὧν εἰκάσαι μὴ ὄζιν ἐνδεχόμενον, γνῶναι δ' ἐπισημόνως οὐκ ἐξεστιν· τὰ δ' ταῦτα καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐνίοτε γινωσκόμενα, παντάπασιν ἀγνοοῦντες· ὥσπερ καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν προκείμενον, ὕδατός τε καὶ ξύλων σταθμῶν αὐτοῖς πάσαι. σκοπούντων δὲ ἁπάντων τῶν παρόντων, εἰπεῖν τ' ἀρχιτέκτονα, πῶς ἐπισημονικῶς καὶ βεβαίως αὐτοῖς ταῦτα δώσει), τὸ τοῦ ξύλου βαρος, τοῦ τοῦ ὕδατος· ὁ μὲν δὴ ἔλεγεν ἐν τάχει τε καὶ σαφῶς· ὡς ἅπαντας τοὺς παρόντας νοῆσαι, πλὴν μόνων τῶν φιλοσόφων. ἐκεῖνος δὲ καὶ δεύτερον λίαν κεχλεύακε, καὶ τρίτον, εἰπεῖν τ' αὐτὸν λόγον· ὡς μόγις ἐνόησαν. ὁ μὲν ἀρχιτέκτων, εἰκότως, ἔφη, λέγεσι πάμπολλοι", πλὴν δοξοσοφίας, ὃ δὲν τούτοις ὑπάρχειν. εἰ δ' ἀνόητοι μὲν, ἐν τοῖς ἀγνώστοις ἅπασιν ἐλέγχονται, δοξόσοφοι δ', ἐν τοῖς γνωστοῖς. ἐγὼ δὴ διαδεξάμενος αὐτοῦ τὸν λόγον, εὐλόγως ἔγωγε τοῦτο συμβαίνειν αὐτοῖς· εἰ, "πως χρὴ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐναργῶς γινωσκομένων ἐπὶ τὰ τῶν ἀδήλων, ἐδέποτ' ὑπέμειναν ἀσκοπεῖσθαι τε, καὶ μαθεῖν ὅπ πραγμάτων ὑπάρχουσι μὲν τοῖς δοῦναι αὐτὰ δυναμένοις, ἐλέγξαι δ' τοὺς μὴ δεόντας.

"ρῶσαι
"ρεῖται
"ναται
"νον
"λλα
"ὅπως

ἵνα

ἵνα δ', ἔφην κὴ γελάσητε, κὴ γνῶτε τ̃ τύφον αὐτῶν, ὁπηλίκος ὄζιν, δι-
ελθεῖν ὑμῖν ἓν πρ̃ δύο βούλομαι, πρὸς ὧν ἀποφαίνονται προπετῶς, οἱ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες ὄτοι· κὴ πρ̃τόν γε τοῦτο λέγω μάλις'· ἐπειδὴ τ̃ πεπαιπαικῶν τὶς ἀφῖκται, τ̃ φιλοσόφων, ἕνα τε τ̃ κόσμον τόνδε εἶ πεπλησμένον, ἔξωθέν τε αὐτ̃ μηδὲν εἶ κενὸν, ὡσπερ ἐγὼ δι' ἐνδεᾶν. διαφέρει γε μὴν, ἔφην, πῶδε τῷ φιλοσόφῳ, δίχα δ' ἀμφοῖν διαφορᾶν, ἑκάτερ̃ τούτων· ἐκείνου μὲν τὸν τε ξωϊκὸν κὴ τ̃ ἐπικούρειον. ὁ μὲν ξωϊκὸς, οὐκ ἔνδον τι κενὸν εἶ, ἔξωθεν τὸ κόσμου περιφέρειν αὐτὸ, καθάπερ δ' ἀμφοτεροῖν ὁ ἐπικούρει̃, ἐν ἀπείρῳ πλήθει τινὶ διακρίσει τ̃ κατ' αὐτόν. ὁμολογεῖ γὰρ ["ἕνα] κόσμον τόνδε, καθάπερ ὁ ξωϊκὸς οἴε), κατά γε τοῦτο τοῖς πεπαιπαικοῖς ὁμοδόξ̃· ἀπείρους δ' εἶναι μηδένα λόγον ἀποδεικτικῶς ἔχοντας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνδεχομένως τε κὴ εἰκότως· ἐνίοτε μὲν δὴ καὶ τοιούτοις γνώσαιτ" ἄν, ὅτι "μὲν φιλόσοφοι, προσκαλέσαντες εἰπεῖν τινὰ ἀπόδειξιν ἕκαστον αὐτῶν, εἰς ταυτὸ τοῦτο προκείμενον. ὥστως οὖν ἔλεγον, ἅπερ ἴσμεν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν γεγραμμένα. πᾶσι δ' τοῖς παροῦσι σαφῶς ἐφαίνετο μηδεὶς ἀναγκαῖον λόγον εἰπὼν, μηδ' ἀποδείξεως γραμμικῆς. [π] ἐχόμενον, ἀλλ' ὀλίγων ἐπιχειρημάτων συγκείμενον, οἷς εἰ ῥήτορες χρῶν). ἀλλὰ δὴ πρὸς πλησίον τοῦτ̃] ὁ λόγ̃. ἐφ' ἡμᾶς οὖν αὖτοὺ ἔλθωμεν, ὅσοι μὴ πλουτοῦμεν, ἐρωτήσωμέν τε κὴ πάλιν ἕνα τ̃ σοφῶν, εἰ δίκαιόν ὄζιν, ἑαυτοὺ ἀναχρᾶν ἐγνωκότας "μόνους τ̃ ἀληθείαν, ὑπὸ πάντων τ̃ ἄλλων καταγνωσκομένω" ἰδιωτ̃ τε κὴ φιλο-

Cæterùm quòd rideatis (inquam) fastúsque eorum quantus sit, intelligatis, ex iis, quæ retractis supercilijs temerè affirmant, unum, alterúmve adducam: Ex. gra. Cùm Peripateticus quidam Philosophico doceret more: Mundum hunc plenum esse, neque extra ipsum, aut intùs reperiri quidquam vacui; ab ejus opinione alterutrum dixi discrepare tam Stoicum, quàm Epicureum. Nam ille, vacuum extrà, non intus consistere voluit. Epicureus, utrisque horum concessis, aliâ ratione dissensit. Neque enim mundum unicum esse, ut concedebat Stoicus, sed quemadmodum vacuum, magnitudine infinitum, ità & mundos in vacuo numero infinitos reperiri contendit. Equidem quæ horum singuli suis somniis patrocinantes dicerent, audivi. Certò autem novi ratione demonstratoriâ neminem, sed contingenti tantùm, & probabili usum esse: aliquando etiam nec istiusmodi noveritis artem nonnihil fingere me, ipsorum singulos de hoc ipso argumento, ut demonstrationem adferant, si provocaveritis. Illi igitur ità proferebant ea quæ scriptis ipsorum consignata esse novimus. Cunctis autem qui aderant, patefactum est, nemini eorum rationem aut necessariam, aut quæ linearem demonstrationem sapiat, fuisse adductam; sed quæ ex argumentatiunculis, quales Rhetoribus usitatæ, coagmentata est. Hactenus de divitibus oratio fuit nostra: Ad nos qui divites non sumus, revertamur, iterúmque percontemur Philosophos, num seipsos venditare æquum sit, quasi veritatem soli teneant; qui à reliquis omnibus, quâ imperitis, quâ Philosophis, damnantur. Nam hoc gravissimum videtur,

" εἶ)
" σεν̃ς
" μὴ
" μόνων
" Β. μῶν

videtur, Philosophantium nemnem ab alio ullo extra proprium gregem dilaudari. Quem igitur judicem æquum est admittat Philosophorum quisque, nisi ea ipsa, quæ sensibus apparent? Quid judices non ferant eos, qui ex artibus sunt Rationalibus, Arithmetici, Logistæ, Geometræ, Astronomi, Architecti, Iurisconsulti, Rhetores, Grammatici, Musici: quandoquidem qui suo sibi judicio coronam imposuit, aliorum calculum si subierit, ut vanitatis damnetur, necesse est. Hactenus abundè de Erratis.

σόφων. τὸ γάρ τοι δεινότατον, ἔφην, τυτέσι, ὅτι τ φιλοσόφων ἕκαστος αὖ, ἔξωθεν τ οἰκείας ποίμνης, ὑπ' ἀδένδος ἐπαινεῖ). τίνα τοίνυν εἰκὸς ὄζειν ἄνομον δὴ τ τοὺ φιλοσόφους ἅπαντας ὑπομένοντας κεῖτθαι, πλὴν αὐτῶν τ φαινομένων; [μὴ] ὑπομένοντάς τε " τοὺ ὑπὸ τ λογικῶν τεχνῶν ἁπασῶν ἀριθμητικὰς, λογιστικὰς, γεωμέτρας, ἀστρονόμους, ἀρχιτέκτονας, νομικὰς, ῥήτορας, γραμματικὰς, μουσικάς· ἢ ὑφ' ἑαυτῆ κεινόμενός τε καὶ στεφανούμενον, ὑπὸ τ̃ ἄλλων κειτῶν εἰ ὑπομείνει δοκιμάζεσθαι, μηδὲ μιᾶς ψήφου μεταλαμβάνει). τοσαῦτα καὶ περὶ ἁμαρτημάτων πρὸς τὸ παρὸν ἀρκέσθω.

" B. τε καὶ

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ,

Περὶ ὑσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων.

GALENI,

De ſubſtantia naturalium facultatum, *Fragmentum.*

Cap. I.

Proœmium ſeu Propoſitio ἀκέφαλος.

ΚΑΙ πῶς ἴσως δόξει διαφωνίας ἀξιόλογον εἶναι τῶν λεγόντων θερμὰ μὲν εἶναι τὰ ζῶα, ψυχρὰ δὲ τὰ φυτὰ, μὴ γινώσκων, ὡς ὅταν μέν τις ἀκριβέστερόν τι ἐπιζητῇ, πᾶν τὸ ἀκόλουθον ζητοῦντι ἄχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιστήμης. ὅταν δὲ τοῦ πρόχειρον θεάματος σκοπούμενος ἐν παρέργῳ τοῦτο τέτων, τὸ πρὸς ἁφὴν πρόχειρον αἰσθήσει θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγων ἀρκεῖται. Πλάτων γοῦν αὐτὸς ἔμψυχα μὲν ἀεὶ λέγει τὰ ζῶα, τοὺς λίθους δὲ καὶ τὰς πόας καὶ τὰ ξύλα, καὶ καθόλου φύσει τὰ φυτὰ πάντα τῶν ἀψύχων σωμάτων εἶναί φησιν. ἐν ὅταν ἐν Τιμαίῳ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὀλιγίστοις ἀκροαταῖς, καταλαμβάνειν ἐπιστημονικοῖς λόγοις δυναμένοις, ἀποχωρήσας τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων, εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐκτείνας λέγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. διαφωνίαν δὲ χρὴ τοῦτο νομίζειν εἶναι τὸ ἀνδρὸς ἑαυτῷ τἀναντία λέγοντος,

ET forſitan eos, qui animalia calida, ſtirpes frigidas dicunt, non leviter diſſentire arbitrabere, ſi neſcias, quam rem accuratè quis perſequitur, eum totum illud quod quæſtioni uſque ad ultimam ſcientiam cohæret, perſequi: cùm verò aliam rem ex profeſſo, has verò obiter expendat, ſatis habere hoc vel illud, quod primo ſtatim ſenſui tale apparet, calidum, frigidúmve dicere. Ita nimirum quæ nos animalia, Plato animata ſemper vocat; Lapides, Herbas, Ligna, atque in ſumma, Stirpes omnes, inanimatorum corporum grege comprehendit: At quando in Timæo (apud pauciſſimos auditores, qui ſcientiales capiunt ſermones) contemplationem Phyſicam à vulgi opinione ſejungens, animam mundi in omnes ait partes transfuſam; non putandum eſt, diſſenſionem hanc eſſe hominis ſibi parùm conſtantis:

Sicut neque illas Aristotelis, aut Theophrasti; qui vulgo alia, alia amicis, auscultatoria sua, conscripsêre. Vbi enim dogma aliquod ex iis, quæ sensum effugiunt, permultis rationibus ad sui demonstrationem indiget, si quando minùs aptè exprimitur, auditoribus facessit nauseam. Ergo nec de ejusmodi rebus sententia prius ferenda est, quàm illico seriatim demonstrando ad totius argumenti conclusionem perveneris: nec dicendum, animam mundi per lapides, testas, arenas, combusta, vel putrida animalium cadavera permeare. Si enim tale quid, audiente vulgo, absolutè pertulisset Plato, omnes, qui affuêre, damnâssent. Ego sanè, quibus ille adductus, in hanc sententiam devenerit, aliis commentariis ostendi, nihil ei consentiens, nihil repugnans. Neque enim ipse quæ ad Physiologiam spectant, tam absolutè pronunciavit: sed eandem sit usque ad verisimile & probabile, nec ulterius progredi. Equidem, quòd plantæ principium motus in se rerúmque propriarum, atque alienarum sensum habeant, veritati consentaneum arbitror: at hujusmodi quædam minùs opportunè proferre, multò magis quàm Plato, ipse vereor. Cæterùm si roget quis, in quo tandem animalia stirpibus præstent: Respondeo, & sensu, & appetitionis motu, nec non facultatibus nuper expositis, attractrice expulsoriâ, retentrice, & alteratrice, quas quidem non animales, sed naturales appello: cùm ex hac voce nec in artem Medicam incommodi quicquam, nec in morum Philosophiam redundare videam. Quoties autem pars Physica scientiæ morum (qualem ipse evolvit Plato) explicanda mihi venerit, ut in aliis collaudo Philosophum, calculúmque adjicio; in aliis

ὥσπερ οὐδ' Ἀριστοτέλους, οὐ Θεοφράστου, τὰ μὲν τοῖς πολλοῖς γεγραφότων, τὰς δ' ἀκροατὰς, τὰς ἐπιέρους. ὅταν γάρ τι τῶν ἐκφεύγοντων αἴσθησιν δόγμα, πολλῶν λόγων δεόμενον, εἰς ἀπόδειξιν ἀκαίρως λέγηται, παρέχει τοῖς ἀκούσιν. ἔκοπα γὰρ ἂν ἤδη τοιούτων ἀποφαίνεσθαι, πρὶν τὰ κατὰ βραχὺ διὰ μακρᾶς ἀποδείξεως ὅτι τὸ συμπᾶν σῶμα τὰ λοιπὰ πάντα διήκειν. οὐδὲ διὰ λίθων, καὶ τῶν ὀστράκων, καὶ τῆς ψάμμου, καὶ τῶν καταφλεγμένων ἢ σηπομένων νεκρῶν ζώων τὸν τὰ κόσμον διήκειν ψυχήν. εἰ γὰρ ἁπλῶς ὅπως ἀκουσθῆν, ἀκούοντων τῶν πολλῶν, ὁ Πλάτων εἶπε τοιοῦτον, κατεγνώκασιν ἂν οἱ παρόντες αὐτῷ πάντες. ἐγὼ δ' οὐδ' ἀφ' ὧν μὲν κινέμενον ἐπὶ τὴν δόξαν ταύτην ἀφίκετο, δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἐδήλωσα, μὴ συναποφαίνομενον αὐτῷ ἢ διατεινόμενον. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνο ἅπερ ὑποφαίνεται τὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐμὲ ἄγειν τὸ παντελῶς καὶ εἰκότως αὐτῷ συνέρχεσθαι φησίν. ὅτι μέντοι τὰ φυτὰ κινήσεως ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔχει, καὶ τὴν τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων αἴσθησιν, ἀληθὲς εἶναι νομίζω, λέγειν δ' ἀκαίρως τὰ τοιαῦτα φυλάττομαι μᾶλλον ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος. ἐὰν ἐρωτᾷ μέ τις, τί πλεονεκτεῖ τῶν φυτῶν τὰ ζῶα, τήν τε αἴσθησιν λέγω καὶ τὴν κατ' ὁρμὴν κίνησιν, καὶ τὰς τε δυνάμεις, ἃς εἶπον ἄρτι, τήν τε ἑλκτικὴν καὶ ἀποκριτικὴν καὶ τὴν καθεκτικήν τε καὶ ἀλλοιωτικήν, ἃ ψυχικὰς, ἀλλὰ φυσικὰς ὀνομάζων, μηδὲν ἐκ τούτου μήτε τὴν ἰατρικὴν τέχνην, μήτε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν βλαπτομένην ὁρῶν. ὅταν δὲ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τὸ φυσικὸν μέρος ὁποῖόν τι Πλάτων ἠνέχθη, λέγειν αἰσχρὸν μοι φρονῶ, τὰ μὲν ἀπόρρητα ἑπομένως καὶ συναποφαίνεσθαι τ' αὐτῷ. ἐπεὶ πάντων

ὃ ἄχρι τοῦ παντὸς φρουσέρχομαι, καθ' ὅσον ἐπ' ἐμοὶ ὁρῶ πάντα πᾶσαν, οὐδεμίαν ἔχων ῥοπὴν ἐπὶ τῶν διαφωνουμένων, ὡς εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν πιθανώτερον. ὥσπερ ὅτι ψυχῇ ἐχρώμεθα ἅπαντες καὶ πάντες ἄνθρωποι, θεώμενοι μὲν ἐναργῶς καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα, βαδίζοντας καὶ τρεχόντων, καὶ παλαιόντων, αἰσθανομένων τι πολυειδῶς. ἐννοοῦντες δὲ καὶ τῶν ἔργων τούτων αἰτιατί τινα ὑπάρχειν ἕκαστον ἀξιώματος πᾶσι φύσει πᾶσιν ἡμῖν, καθ' ὃ μηδὲν ἀναιτίως γίνεσθαι νοοῦμεν. ἀγνοοῦμεν δὲ τὸ μὴ γινώσκειν ἥτις ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ἔργων τούτων, ὄνομα δυνάμεων ἀπὸ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ἃ ποιεῖ, δύναμιν εἶναι τὸ γενόμενον ἕκαστον ποιητικόν. οὕτω γοῦν καὶ τὸν σκαμμωνίαν ἅπαντες φασὶ δύναμιν ἔχειν καθαρτικὴν, ὥσπερ τὸ μέσπιλον ἐφεκτικὴν χαρᾶς. οἱ δὲ τὴν φυσικὴν ὀνομαζομένην ἐπονομάσαντες θεωρίαν, ἄλλως ἄλλοι πεισθέντες ἑαυτοῖς, οἱ μὲν ἀσωμάτοις τινὰς ἀπεφήναντο δυνάμεις ἐνοικεῖν ταῖς αἰσθηταῖς οὐσίαις, οἱ δὲ αὐτὰς ἐνεργεῖν τὰς οὐσίας κατ' ἰδίαν ἑκάστην φύσιν, ἤτοι γε ἐκ τῆς τῶν τεττάρων στοιχείων κράσεως ἀποτελουμένην, ἢ ποιᾶς συνθέσεως τῶν πρώτων σωμάτων, ἃ τινες μὲν ἄτομα, τινὲς δὲ ἀμερῆ, τινὲς δὲ ὁμοιομερῆ φασιν εἶναι. καὶ γάρ τοι καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν αὐτὴν, οἱ μὲν ἀσώματόν τινα νομίζουσιν οὐσίαν εἶναι, τινὲς δὲ πνεῦμα, καθ' ὃ πρὸς ἄλλοι μηδὲν εἶναι τινὰ ὑπάρξιν αὐτῆς ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τοῦ σώματος οὐσίας, ὧν ποιεῖν τέτυκε, τούτων ἔχειν λέγεσθαι δυνάμεις, ἐκ τούτων τινῶν ἐκείνων ἰδίαν φύσιν ἐχόντων, ἀλλὰ τῆς ἐνεργούσης οὐσίας κατ' αὐτὴν εἰς τὰ γινόμενα, δι' αὐτῆς τε καὶ ὑπ' αὐτῆς δυνάμεις ἔχειν λεγομένης, ὧν πέφυκε δρᾶν. ἐγὼ τοίνυν ἐν τούτοις, μέσως πως τάξιν ἐμαυτὸν ἔταξα.

ad probabile usque subsequor; sicut in quibusdam hæreo maximè; in quibus ità invicem discrepantibus, nihil habeo momenti, quo alterum altero ipsorum videatur probabilius. Veluti, quòd animâ fruimur, nôrunt omnes, quia palàm vident, quæ geruntur per corpus, progrediendo, currendo, luctando, variisque organis sentiendo. Sed & horum actuum causam subesse, ex eo colligunt axiomate, cui omnes naturâ credunt: quo, "nihil sine causa fieri intelligimus. Sed quia istorum actuum quæ sit causa, nescimus; eam quæ hæc omnia efficit, facultatem, seu potentiam appellamus: indè sc. quòd, quæ facit, potest facere: Atque hoc pacto Scammoniæ cuncti facultatem alvi purgandæ tribuunt, sicut & Mespilo, supprimendæ. Qui verò in Physica, ut vocant, speculatione versati sunt, aliis alii persuasi, hii quidem in substantiis sensilibus habitare affirmant facultates corporeas; illi contra, substantias ipsas pro suâ quamque operari natura: quæ vel è quatuor elementorum temperamento constat, vel ex certa compositione primorum corporum; quæ alii individua, nonnulli impartibilia, plærique similaria vocitant. Nam & animam quoque humanam, alii incorpoream substantiam censent; alii spiritum; Quemadmodum alii nè substantiam esse animæ peculiarem volunt, sed substantiæ corporis proprietatem; quæ ad actiones suas obeundas, facultatibus instrui dicitur: quarum quidem nulli, natura obtigit propria; verùm substantia corporis per illam proprietatem agit, & facultates obtinere ad ea dicitur, quæ per ipsam, & ab ipsa fiunt: quæ ut efficiat, per naturam comparata est. Ego igitur inter hos medio me ordine collocavi.

" δήμιοι

" πε

Omnino enim, de aliis cùm ità pronunciem, quasi veritatem nôrim, de aliis quasi prorsus nesciam; in his, quæ dudum exposui, non ultra probabilitatem procedo; satius id fore existimans, ut, si mecum statuerem, de istis, prout videntur, perinde ac de aliis, sententiam feram; nec tamen aliorum more me credam ea certò scire, quorum certam demonstrationem non sum adeptus. Itaque de his omnibus jam dicam, quæ quamvis nec ad corporis sanitatem, nec ad virtutes morales, necessaria sunt cognitu, ornabunt tamen (modò ex probè cognitis certò sciantur) tam ea quæ in medicina aguntur, quàm quæ in Philosophia morali: quam ego & utilem esse aio, & ab omnibus qui volent, exerceri posse: qua de re commentarios conscripsi duos.

περὶ δ' ἁπάντων δογμάτων ὑποφαίνομαι ἁπλῶς τὰ μὲν ὡς εἰδείλως ἐν αὐτοῖς διηθεῖσαν, τὰ δ' ὡς οὐδὲν αὐτῆς εἰδείλως, ἐν οἷς ἄρτι διῆλθον, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προσέρχομαι, βέλτιον μὴ εἶ νομίζων, εἰ περ ἐγνώκειν ἕτω περὶ αὐτῶν ὡς ὑποφαίνεσθαι, καθάπερ ἐπ' ἄλλων, οὐ μὴν ἀνεπείθων ἐμαυτῷ, ὥσπερ ἕτεροι, βεβαίαν ἔχειν γνῶσιν, ὧν οὐκ ἔχον ἀπόδειξιν βεβαίαν. εἰκῆ οὖν οὐ βέλομαι, καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ὅσα τὴν μὲν γνῶσιν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει πρὸς ὑγείαν σώματος, οὐ μὴν τὰς τῆς ψυχῆς ἠθικὰς ἀρετάς. ἐπικόσμησιν δ' ἄν, εἰ περ ἐγνώσθη βεβαίως, διὰ τῶν γινωσκομένων ἀκριβῶς, ἀποτέλεσμα καὶ ἰατρικῆς τε καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ἐγὼ φημι χρησίμην τε ἅμα καὶ δυνατὴν εἶ) πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀσκῆσαι· καὶ γέγραπταί μοι περὶ τούτου δύο βιβλία.

Tractatus.

CAP. II.

Hypotheses, & Quæstio.

NVnc autem, quod occæpi absolvere aggrediar, exordio hinc sumpto. Quòd omnia, quæ apud nos sunt, corpora ex quatuor elementorum temperamento generentur, hoc certò scio: elementorum, addo, contemperatorum per se tota, non (ut Empedocles voluit) secundum minutissimas partes coactorum. Vtrum autem eorum corporeæ substantiæ, an qualitates potiùs, seipsas invicem permeent, nec scire opus est, nec sententiam do; verùm per qualitates, ut temperamenta constituantur, probabilius judico. Quanquam anima nostra, utrum immortalis quidem, sed corporeis immixta substantiis, anima-

ΝΥΝΙ δ' ὅπερ ὑπεσχόμην ἀπαρτίσαι ἄρξω τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὅτι μὲν ἐκ τῶν τοῦ δ' στοιχείων κράσεως ἅπαντα τὰ παρ' ἡμῖν σώματα γίνεται, βεβαίως γινώσκειν φημί, καὶ προσέτι δ' ὅλων αὐτῶν κεκραμένων, οὐχ ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἠθέλησε κατὰ σμικρὰ μόρια κατηναγκασμένων. εἴτε δὲ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν ὅλων δι' ἀλλήλων ἐστὸν, εἴτε τῶν ποιοτήτων μόνων, ἔτ' ἀναγκαῖον εἶ) φημὶ γινώσκειν, οὔτε ἀπαιτοῦμαι. πιθανώτερον δ' εἶ) νομίζω, κατὰ τὰς ποιότητας γίνεσθαι τὰς κράσεις. τὴν γὰρ μὲν ψυχὴν, εἰ μὲν ἀθάνατος ἔστι καὶ σωματικῆς οὐσίας κεκραμένην, τὰ ζῶα διοικεῖ,

γινώσκειν

γινώσκειν βεβαίως οὐκ ἀπαγγέλλομαι, καθάπερ οὐδὲ εἰ μηδεμία καθ' ἑαυτὴν ἔστιν ἡ οὐσία ψυχῆς. ἐκεῖνο μὴν τοι φαίνεσθαί μοι σαφῶς, ὅτι καὶ εἰσοικίζηται τοῖς σώμασι, δουλεύει τῇσι φύσεσιν αὐτῶν, αἵτινές εἰσιν, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ποιᾶς κράσεως γινόμεναι. οὐ κατάγνωτον οὖν πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην, οὐδὲν ἡγεῖσθαι βλαβήσεσθαι, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς καλουμένης ἐμψυχώσεώς τε καὶ μετεμψυχώσεως. ὁπηνίκα τε γὰρ τὸ σῶμα χρὴ τὸ δεξόμενον τὴν ψυχὴν, ἀμοιωθέντος τε αὐτοῦ μεγάλῃ ἀμοιρίαν ἐν τῇ κράσει, παρασκεῦασμα ἡ ψυχὴ ἐξιέναι. ψυχομένου μὴν τοι σφοδρῶς ἐν ταῖς κενώσεσι τοῦ αἵματος, καὶ ἐν ταῖς πόσεσι τῶν ψυχόντων φαρμάκων, ὅταί τε σφοδρῶς ἢ τὸ περιέχον ψυχρὸν, ἀνέσεώς τε θερμαινομένης, κατά τε τοὺς πυρετοὺς καὶ ταῖς εἰσπνοαῖς τῆς φλογὸς, ἢ τῶν ὑπερθερμαινόντων φαρμάκων πόσεις. οὐ μόνον δ' ὅταν ἀμοιωθείσης τῆς κράσεως τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ ὁρῶμεν αὐτοῦ χωριζομένη, ἀλλὰ καὶπερδὴ τῆς ἀναπνοῆς στερηθεῖη παντὸς, καὶ ἐνταῦθα τινὸς γινομένης ἀμοιώσεως καὶ τοῦ σώματος. τηρουμένης οὖν τῆς φυσικῆς εὐκρασίας ἐν τῷ σώματι, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ χωρισθῆναι δοκῶ μοι γνώσκειν ἀδυνατὸν εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἥτις ἔστιν οὐκ ἀναγκαῖον, ὅτε εἰς ταῖς θέσεις τῶν νοσημάτων, ὅτε εἰς φυλακὴν τῆς ὑγείας, ἐπίσταμαι, καθάπερ οὐδὲ εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, πρακτικήν τε καὶ πολιτικήν. ὀνομαζέτω γὰρ αὐτὴν ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ, χωρίζων τῆς θεωρητικῆς. ὅπερ μᾶλλον ἂν περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι γέγραπταί μοι. τῶν δὲ φυσικῶν δυνάμεων ἔτι λελειμμένων, ὁπόσαι τε καὶ ὁποῖαι εἰσὶ, ζήτησις τις γίνεται καὶ ἀκολουθία, ὅπως φαμὲν αὐταῖς ἕλκειν μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον.

lia gubernet, certò me scire non profiteor; sicut nè id quidem, an ulla sit animæ essentia separatim per se. Illud fateor constat, etsi in corpora de-foris immigret, inservire eorum naturis; quæ ex certa (ut dixi) elementorum temperatione nascuntur. Atque hoc quidem nihil Arti Medicæ incommodare arbitror; quasi quis animationem, seu transanimationem, quam vocant, incognitam habeat. Nam & corpus quòd animam recipiat, præparatum requiritur, & si alterationem temperamenti insigniorem subeat, animam protinus emigrare, necesse est: Veluti, si ob sanguinis evacuationes, vel refrigeratorias potiones vehementiùs algescat; aut quando aër sit impendiò frigidus: contráque si per febres, aut flammæ inspirationes, aut medicaminum nimis excalfacientium potiones immodicè incalescat. Neque hoc tantùm casu, cùm alteratur ejus temperies, separari animam cernimus, verumetiam quando omnino respiratione orbatur: quia tunc quoque fit alteratio in corpore. Quocirca naturali corporis complexione servatâ, sejungi animam non posse, certo est certius. Quo fit, ut quæ sit animæ essentia cognoscere, nec ad morbos profligandos necesse sit, nec ad sanitatem tuendam; sicut neque ad Philosophiam morum, sive activam dicas, sive civilem: Eam enim nomines, ut lubet, modò à contemplatrice sejungas. Verùm de hisce in aliis mihi Commentariis uberiùs dictum. Cùm ergo naturæ facultates quot qualésque sint, explicuimus, consequens est quæstio de Plantis: quomodo proprium eas alimentum attrahere, abjudicare alienum dicimus.

Nam illæ priusquam apertè quid sit proprium, quid alienum, noscant, ut propriorum attractionem, vel alienorum secretionem exequantur, fieri videtur non posse. Quin & cognoscere, sentiendi facultatis opus esse liquet, non vegetandi. Quamobrem orationis hujus vide nè intellectio prava sit: etsi Plato apertè dixerit aliud sentiendi genus inesse plantis: interimque ii qui audiunt, opinantur facultatem eam plantis inesse, quæ propria possit, atque aliena dijudicare. Horum enim ea tantùm dignotio ipsis data est, quæ secundùm voluptatem fit, vel dolorem, vel affectiones id genus, aut quæ illis proportione respondent. Aliarum verò dignotionum, quæ sensitivæ sunt, naturalis anima, non est particeps. Neque enim qualitatum Visibilium, Audibilium, Olfactilium, Gustatilium, aut Tactilium dignotionem nacta est; sed eorum tantùm, quæ nutrire possunt, vel secus. Nam quæ alendo sunt, ad se attrahit, retinet, concoquit, & ad nutriendæ substantiæ geniale commodúmque transfert; quæ alimoniæ inepta, omninò respuit. Quare sapienter quidem Plato: "Plantis inesse sensum, familiarium sc. atque alienorum; eóque nomine non absurdè animalia dici: adhæc, neque interno animalium motu vacare. Sed quoniam cognitio hæc ad artem Medicam minùs necessariò facit, satis mihi est, ex rerum ipsarum serie, si ad verisimile usque provectus, sententiam Platonis approbem, qui plantas, animalia vocat, eóque tantùm sensu ornari vult, quo congrua discernuntur ab alienis, qui quidem exactissimus videtur scopus, quæ jucunda, quæ molesta, judicandi. Nec enim alia adducitur causa, cur illæ, quod proprium est, sibi

ἀδύνατον γὰρ εἶναι φαίνεται "προγνωρίσαι σαυτῷ, ὁποῖόν μόριόν τι τὸ οἰκεῖον ἔχειν, ὁποῖον δέ τι τὸ ἀλλότριον, ἢ τὴν ὁλκὴν τῶν οἰκείων, ἢ τὴν ἀπόκρισιν τῶν ἀλλοτρίων ποιεῖσθαι. τὸ δὲ γνωρίζειν, αἰσθητικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι φαίνεται. διὰ τοῦτο σοὶ ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, παρακολουθεῖ τις ὅτι, καίτοι σαφῶς εἰρηκότος τοῦ Πλάτωνος, "ἕτερόν ἐστι γένος αἰσθήσεως ἐν τοῖς φυτοῖς, οἰομένων τῶν ἀκουόντων εἶναί τινα χωριστικὴν δύναμιν ἐν αὐτοῖς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων. τούτων γὰρ μόνων ἔχειν ἡ διάγνωσις αὐτοῖς, ἥτε κατ' ἡδονὴν, ἥτε κατ' ἀνίαν, ἥτε κατά τινα παρεμφασίαν τούτοις, ἢ ἀνάλογα τὰ παθήματα γινομένη, τῶν ἀλλοτρίων αἰσθητικῶν διαγνώσεων ἀμέτοχος τῆς φυσικῆς ψυχῆς. οὔτε γὰρ τῶν ὁρατῶν, οὔτε τῶν ἀκουστικῶν, οὔτε τῶν ὀσφρητῶν, οὔτε τῶν γευστῶν, οὔτε τῶν ἁπτῶν ποιοτήτων ἔσχε διάγνωσιν, ἀλλὰ μόνον τῶν τρέφειν, ἢ μὴ τρέφειν δυναμένων. τὰ μὲν γὰρ τρέφειν δυνάμενα, πρὸς ἑαυτὴν ἕλκυσα, καὶ κατέσχεσα, καὶ πέπτουσα, καὶ μεταβάλλουσα, πρὸς τὸ οἰκεῖον τοῖς τρεφομένοις οὐσίας. τὰ δὲ μὴ δυνάμενα τρέφειν, ἀποσείεται, ὥστέ μοι Πλάτων ὀρθῶς δοκεῖ λέγειν, αἴσθησιν ἔχειν τὰ φυτὰ τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων δηλονότι, καὶ διὰ τοῦτο ζῶα προσηκόντως ἂν λεχθῆναι, μὴ τῷ μήτε τῆς ἐξ αὐτῶν κινήσεως ἐστερῆσθαι. ἀλλὰ μηδὲ τῆς τοιαύτης γνώσεως ἀναγκαίως ἔχοντος εἰς τὴν ἰατρικὴν φιλοσοφίαν, ἀρκεῖσθαι διὰ τὴν ἀκολουθίαν μόνῳ ἄγειν τῷ πράγματι προσεχόμενον, ἐπαινεῖν τὸν Πλάτωνα, καὶ ζῶα καλοῦντα τὰ φυτὰ, καὶ μετέχειν αἰσθήσεως μόνης φάσκοντα, τῆς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων διαγνωστικῆς, ἥτις ἂν ἀκριβὴς σκοπὸς τῇ χρείᾳ τῶν ἡδέων τε καὶ οὐχ ἡδέων ἔσα φάνειεν. δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲν ἄλλο δυνατὸν εἶναι ἕλκειν αὐτὰ

" ἀρὶν

" ὡς

αὐτὰ τὸ οἰκεῖον, ἢ ἐξομοιοῦν ἑαυτοῖς, ἢ διὰ τὴν ἀπόλαυσίν τε, καὶ τὴν ἐγγινομένην αὐτοῖς ἡδονὴν ἀφ' ἧς ἕνεκα ἀρκεῖ πρὸς ἰατρικὴν ἐπίσασθαι τοῦτο μόνον, ὡς ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ὥσπερ καὶ τρέφει. ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς φιλοσοφίαν ἠθῶν ἀχρεία τῶν τοιούτων ἀκριβὴς γνῶσις, ὅθεν οὐδὲ ὁ Πλάτων αὐτῆς ἐμνημόνευσεν.

arripiant, atque assimilent, quàm ob fruitionem, insitámque ipsis voluptatem. Cæterum hæc (ut dixi) cognitio ad Medicinam satis est, stirpes idoneum allicere, quo nutriantur, alienum velut inimicum, summovere. Ad Philosophiam autem morum, absoluta talium cognitio minus confert: ut neque Plato, ejusdem meminerit.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ,

ὅτι τὰ τ Ψυχῆς ἤθη ταῖς τοῦ Σώματος κράσεσιν ἕπεται.

GALENI,

Quòd Animi Mores sequantur Temperamentum Corporis.

Cap. I.

Propositio Theorematis.

Quòd corporis temperamento consequentes sint facultates animæ, non semel atque iterum, sed crebrò admodum, nec mecum ipse, sed unà cum præceptoribus primùm, deinceps cum optimis Philosophis, diligenti inquisitione, & multifariâ scrutatus, rationem hanc, & veram semper comperi, & iis, qui suos expolire animos velint, perquam utilem. Quandoquidem, ut in opere de assuetudinibus dixi, per cibos, & potus, pérque ea, quæ indies geruntur, dum probam corpori temperiem adscìscimus, ex ea nonnihil etiam ad animi virtutem conferemus, quòd quidem Pythagoras, Plato, aliique veteres perhibentur fecisse.

ΤΑΙΣ τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεσθαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, οὐχ ἅπαξ ἢ δίς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις, οὐδ' ἐπ' ἐμαυτῷ μόνῳ βασανίσας τε καὶ πολυτρόπως ἐρεύνησας, ἀεὶ δ' ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἅμα τοῖς διδασκάλοις, ὕστερον δὲ σὺν τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις, ἀνιχνεύσας τε διαπαντὸς εὕρον τὸν λόγον, ὠφέλιμόν τε τοῖς κοσμῆσαι ταῖς ἑαυτῶν ἐθέλουσι ψυχάς. ἐπεδήμησε, ὡς δῆλόν ἐστι τῇ τοῦ Τ' ἐθῶν θεωρίᾳ, καὶ διὰ τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἔτι τε τῶν ὁσημέραι θεραπευομένων, συνεργοί αν ἐργαζόμενοι πρὸς σώματι, κἀκ ταύτης εἰς ἀρετήν τι τῆς ψυχῆς συντελέσομεν· ὡς οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, καί τινες ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἱστοροῦνται πεφύκαντες.

"Lo. ἠθῶν.

Tractatus

Tractatus de Theoremate priori, quoad veritatem.

CAP. II.

Hypotheses & Distinctiones Facultatum Animæ.

Ἀρχὴ δὲ παντὸς τοῦ μέλλοντος εἰρήσεσθαι λόγου, γνῶσις τῆς διαφορᾶς ἥν ἐν τοῖς μικροῖς παιδίοις φαινομένων ἔργων τε καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς, ἐξ ὧν αἱ δυνάμεις αὐτῆς κατάδηλοι γίνονται. τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φαίνονται δειλότατα, τινὰ δὲ καταπληκτικώτατα· καὶ τινὰ μὲν ἄπληστα καὶ λίχνα, τινὰ δὲ ἐναντίως δυσκίνητα· καὶ τινὰ μὲν ἀναίσχυντα, τινὰ δὲ αἰσχυντηλά· καὶ πολλὰς ἑτέρας ἔχοντα τοιαύτας διαφορὰς, ἃς ἁπάσας ἐν ἑτέροις διῆλθον. ἐπαυδοῖ δ' ἀρκεῖ παραδείγματος ἕνεκα τῶν θείων αὐτῆς εἰδῶν τε καὶ μερῶν ἐνδεδεῖχθαι τὰς δυνάμεις, ἐναντίας ἀπαρχούσας φύσει τοῖς βρέφεσιν. ἐκ τούτου γὰρ ἐνέσται συλλογίζεσθαι, μὴ πᾶσι αὐτοῖς ἅπασι φύσιν εἶναι ψυχῆς. εὔδηλον δὲ ὅτι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα κατὰ τοιούτους λόγους, ταυτὸν σημαίνει τῷ τῆς οὐσίας. ἐπεὶ γὰρ ἀδιάλλακτος αὐτῶν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, ἐνέργοιμεν τε τὰς αὐτὰς ἐνεργείας, ἐπαγόντ' ἂν ἀπὸ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη. δῆλον οὖν ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων οἱ παῖδες, εἰς τοσοῦτον τῆς τῶν ψυχῶν οὐσίας, εἰς ὅσον καὶ ταῖς ἐνεργείαις τε καὶ τοῖς παθήμασιν αὐτῶν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ταῖς δυνάμεσι. συγχέουσι δὲ εἶναι εἰδὼς ἐν τούτῳ πολλοὶ τῶν σοφῶν, ἀδιόρθωτον ἔννοιαν ἔχοντες περὶ δυνάμεως. ὥσπερ γὰρ ἐνοικοῦντός τινος πράγματος ταῖς οὐσίαις, ὡς ἡμεῖς ταῖς οἰκίαις, ὅπου μοι δοκοῦσι περὶ τῶν δυνάμεων φαντάζεσθαι,

TOtius autem orationis Principium, sit differentiarum dignotio, quæ in parvulorum apparent operibus, atque affectibus animi; ex quibus facultates ejus claré innotescunt. Illorum enim alii timidissimi videntur, alii ad territandum promptissimi. Et hi quidem insatiabiles, cupediæque dediti; illi contrà affecti: Quidam impudentes; nonnulli pudore suffusi: Denique aliis id genus imbuti differentiis, quas alibi commemoravi. Nunc trium tantùm animæ partium facultates, quæ aliis aliisque infantibus insunt, sibique adversantur invicem, exempli caulâ sufficit indicâsse. Hinc enim ratiocinari poteris, non omnibus eandem animæ naturam ineſſe. (Quòd autem in hisce sermonibus naturæ & substantiæ nomina, eandem rem notent, nemo ignorat.) Nam si animæ substantia in ipsis immutari nequeat; easdem obirent functiones, iisdémque de causis consimiles perturbationes subirent. Constat igitur pueros animarum substantiis eatenus differre, quoad functionibus earum & Perturbationibus discrepant: Sin perturbationibus; & facultatibus etiam. In his autem confunduntur plerique viri docti, qui de facultatibus sentiunt parùm rectè: De illis enim sic cogitare videntur, quasi de re quapiam, quæ ut nos Domicilia, ità Substantias inhabitet; Neque

Neque perſpiciunt interim, cujuſque eorum, quæ fiunt, cauſam eſſe effectricem, quæ ex relatione ad aliquid æſtimetur; atque huic cauſæ, tanquam rei ſeorſim per ſe ſpectatæ, appellationem tribui propriam: ſed quatenus ad id quod ab ea fit, ſe habet, illius quod fit, facultatem eſſe. Atque hac de re, ſubſtantiam dicimus, quot functiones, totidem facultates ſortiri: veluti vim habet Aloe purgandi, & roborandi Stomachum, vulnera ſanguinea glutinandi, cicatricem obducendi ulceribus planis, genarum humiditatem exiccandi: quæ omnia nihil aliud, præter Aloen, perficit. Cùm enim hæc ſola, iſtiuſmodi facit, tum quia poteſt facere, tot facultates obtinuiſſe dicitur, quot opera enumeravi. Itaque purgare dicimus poſſe, roborare ſtomachum, glutinare vulnera, cicatricem ulceribus obducere, & humidos oculos exiccare: quaſi nihil interſit, Aloén-ne purgare poſſe dixeris, an "purgatoria facultate imbui; quo modo nec illa ſignificatu variant, " ſiccare humentes oculos, & " exiccandi vim obtinere. Eodem modo, cùm animam ratiocinatricem, quæ cerebro ineſt, dicimus poſſe per ſenſus organa ſentire, " per ſenſilia autem objecta ex ſe meminiſſe, & poſſe conſequentiam in rebus, pugnantiámque, necnon reſolutionem, compoſitionémque perſpicere; nihil innuimus aliud, quàm ſi complectamur brevi, rationalem animam, pluribus ornari facultatibus; ſenſu, memoriâ, prudentiâ, & cæteris. Quoniam verò non modò communiter " ſentire animam dicimus, ſed ſpecialius etiam " Videre, " Audire, " Odorari, " Guſtare, & " Tangere; poteſtates etiam obtinere dicimus has: Viſoriam, Auditricem, Odoratricem, Guſtatricem, & Tactricem. Ità

μὴ γινώσκοντες ὅτι τῶν γινομένων ἑκάστου, ποιητική τις ἔξις αἰτία, νοουμένη πρός τι· καὶ ταύτης τῆς αἰτίας, ὡς μὲν πρᾶγματος τοιοῦδε τινός, ἰδία καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶσσειν εἶδός ἐστιν· ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸ γινόμενον ἀφ' ἑαυτῆς σχέσει, δύναμίς ἐστι τοῦ γινομένου· καὶ διὰ τοῦτο, ποσαύτας δυνάμεις ἔχειν φαμὲν οὐσίαν, ὅσας ἐνεργείας· οἷς τὸν ἀλόην καθαρτικὸν τε δυνάμιν ἔχειν, καὶ τονωτικὸν στομάχου, καὶ τραυμάτων ἑναίμων κολλητικὸν, ἰσοπέδων" ἑλκῶν ὑπουλωτικὸν, "Βοπαίδων ὑγρότητος βλεφάρων ξηραντικόν· ἃ δήπου πάντ' ἐρημένων ἔργον ἕκαστον ἅμα πρὸς ποιεῖντος, ἁπλῶς τὸν ἀλόην· αὐτὴ γάρ ἐστιν ἡ ταῦτα δρᾶσα· καὶ διὰ τὸ δύασθαι ποιεῖν αὐτὰ, ποσαύτας ἐλέχθη δυνάμεις ἔχειν, ὅσα τὰ ἔργα. λέγομεν γοῦν τὸν ἀλόην καθαίρειν δύασθαι, καὶ ῥωννύναι στόμαχον, καὶ κολλᾶν τραύματα, καὶ ἕλκη ὑπουλοῦν, καὶ ὀφθαλμῶν ὑγρὰς ξηραίνειν· ὡς ἐδὲν διαφέρον, ἢ καθαίρειν δύασθαι φαῦλαν τὴν ἀλόην, ἢ δύαμιν ἔχειν καθαρτικήν. ὅπως δὲ καὶ τὸ ξηραίνειν ὑγρὰς ὀφθαλμὰς δύασθαι, πάντων σημαίνει τῷ δύαμιν ἔχειν ὀφθαλμῶν ξηραντικήν. καὶ ἡ τῶν αὐτὸν τρόπον ὅταν εἴπωμεν· ἢ ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένη λογιστικὴ ψυχὴ, δύασθαι μὲν αἰσθάνεσθαι διὰ τῶν αἰσθητηρίων· δύασθαι δὲ καὶ μεμνῆσθαι διὰ τῶν αἰσθητῶν αὐτὴ κατ' αὐτήν· ἀκολουθίαν τε καὶ μάχην ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν, ἀνάλυσίν τε καὶ σύνθεσιν· ἐκ "ἁπλοῦ τινὸς ὁλλέμενοι, ἢ εἰ πελαβόντες εἴποιμεν· ἢ λογιστικὴ ψυχὴ, δυνάμεις ἔχει τὰς πλείους, αἰσθάνεσθαι καὶ μνήμην καὶ σύνεσιν, ἑκάστων τε τῶν "ἄλλων. ἐπεὶ δὲ μόνον αἰσθάνεσθαι δύασθαι φαμὲν αὐτὴν, ἁπλῶς καὶ κατ' εἶδος ὁρᾶν, ἀκούειν, ὀσμᾶσθαι, γεύεσθαι, ἅπτεσθαι, πάλιν αὖ δυνάμεις αὐτὴν ἔχειν λέγομεν, ὁπτικὴν, ὀσφραντικὴν, ἀκουστικὴν, γευστικὴν, ἁπτικήν. ὅταν δὲ

† Plato in Timæo, & de repub. l. 4.

δὲ καὶ τ ἐπιθυμητικῷ αὐτῇ δύναμιν ὁ Πλάτων ὑπάρχειν ἔλεγεν, ἣν δὲ κοινῶς ἐπιθυμητικὸν, οὐκ ἰδίως, ὀνομάζειν ἔθος αὐτῷ. † πλείους μὲν γὰρ ἐξ αὐτῆς τ ψυχῆς ἐπιθυμίας φησὶ, πλείους δὲ καὶ τῆς θυμοειδοῦς· πολλῷ δὲ πλείους καὶ ποικιλωτέρας τ τρίτης, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ὠνόμασεν ἐπιθυμητικὸν· εἰωθότων ὥσπερ τ ἀνθρώπων ἐνίοτε τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ γένει, τῷ τῶ γένους προσταγορεύειν ῥήματι· καθάπερ ὅταν εἴπωσιν ὑπὸ μὲν τῶ ποιητῶ λελέχθαι τόδε τὸ ἔπος, ὑπὸ δὲ τ ποιητείας, τόδε. πάντες γὰρ ἀκούομεν, Ὁμήρου μὲν λέγοντος ποιητοῦ, Σαπφοῦς δὲ ποιητείαν· ὥσπω δὲ καὶ θῆρα λέγουσιν ἐξαιρέτως τ λέοντα καὶ ἄθλα τοιαῦτα κατ' ἐξοχὴν ὀνομάζουσιν. ἐπιθυμητικὸν δέ ἐστι, κατὰ τὸ κοινὸν τ ἐπιθυμίας σημαινόμενον, ἡδυπαθείας μὲν, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ μαθημάτων, καὶ θεωρίας, καὶ μνήμης, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἁπάντων τ κλητῶν, ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ὃ κλητὸν εἰθίσμεθα λογιστικόν. ἐλευθερίας δὲ, καὶ νίκης, καὶ τῶ κρατεῖν, καὶ ἄρχειν, καὶ δοξάζεσθαι, καὶ τῶ τιμᾶσθαι, τὸ θυμοειδές. ἀφροδισίων τε, καὶ τ ἐξ ἑκάστου ἡδομένων τε καὶ πονουμένων ἀπολαύσεως, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὀνομαζόμενον ὑπὸ Πλάτωνος ἐπιθυμητικόν· ἅτε τ " ταύτης ψυχῆς ὄρεξιν τῶ κλητὸν ἔχειν δυναμένης, ἅτε τ λογιστικῆς ἀφροδισίων, ἢ ποτημάτων, ἢ βρωμάτων, ὥσπερ οὐδὲ εἰκὸς ἢ ἀρχῆς, ἢ δόξης, ἢ τιμῆς· καθ' ὃ τ αὐτὸν λόγον, ἅτε τ θυμοειδοῦς, ὧν ὀρέξεις εἴχεν, ἅτε λογιστικὴ, καὶ ἡ ἐπιθυμητική.

" B. αὐτῆς

& Plato concupiscendi facultatem eidem tribuit animæ, quam concupiscibilem communi nomine, non proprio nuncupavit: Nam hujus quidem partis cupiditates recenset plures; plures etiam animæ irascibilis: Ejus verò, quæ tertia est, multò numerosiores, magisque varias. Eámque hoc nomine concupiscibilem per excellentiam vocavit: cùm vulgò soleant; quæ in genere vindicant primas, appellatione totius insignire generis; ut cùm versum hunc aiunt à Poeta, illum à Poetria recitatum. Omnes enim Poetæ voce Homerum; Poetriæ, Sapphonem intelligunt. Nec dispari modo pro ferâ Leonem, aliáque id genus, excellentiæ appellant nomine. Itaque pars concupiscibilis, quæ communi cupiditatis significatu sic dicitur, cùm veritatis sit, scientiæ, disciplinarum, prudentiæ, memoriæ, & (summatim) bonorum omnium; ea inquam pars animæ est, quam ratiocinatricem vocamus. Irascibilis autem, est libertatis, victoriæ, potentiæ, imperii, gloriæ, atque honoris. Quæ autem Veneris est & voluptatis, ex cibis, potibúsque perceptæ, per excellentiam Platoni concupiscibilis dicitur. Neque enim hæc anima honestum potest appetere; nec ratiocinatrix, res venereas, potiones, esculenta, ut neque imperium, honorem, aut gloriam. Quo pacto nec irascibilis pars concupiscit eadem, quæ ratiocinatrix & concupiscibilis.

CAP. III.

Dubitationes, tum de Ratiocinante Anima, tum de Mortali: Et quòd Ratiocinans afficitur à calido & frigido, &c.

ACtres esse animæ species, totidémque Platonem posuisse monstratum est aliàs: nec non unam in jecinore; alteram in corde, tertiam in cerebro collocari: Ex quibus partibus, seu speciebus, una ratiocinatrix Platoni immortalis visa est. Mihi sitne ità, an secùs, nihil est, cur contrà jam disputem. Primùm itaque de speciebus, quæ in Corde, & Hepate, differendum est; quas mihi cum eo convenit, unà intereunte corpore, commori: Vtrique autem visceri cùm sua sit substantia propria, quæ tandem alterutri existat, mitto in præsenti quærere. Communem jam corporum omnium consistentiam recordemur. Eam enim docui ex duobus conflari principiis; quorum unum materia est, ratione quidem, qualitatis expers: cui pro forma, temperies inest qualitatum quatuor, caliditatis, frigiditatis, humiditatis, siccitatis. Ex his conflatur ferrum, æs, aurum, nec non caro, nervus, cartilago, & adeps; atque universim, quæ Platoni Primogenia, Aristoteli "Similaria vocantur. Quocirca, si hic ipse Aristoteles affirmet animam esse corporis speciem, rogemus ipsum, vel sectatores ejus, utrùm per speciem putemus formam illam, quæ organicorum corporum est, cum intelligere, an verò alterum naturalium corporum principiis, formam sc. opificem illius corporis, quod sensuum indicio, similare & simplex est, instrumentariæ compositionis expers. Nam re-

ΟΤΙ μὲν οὖν τρία τῆς ψυχῆς ἐστιν εἴδη, κὴ ὁ Πλάτων ἔλεγε ταῦτα, † δι' ἑτέρων ἐπιδέδεικται· καθάπερ γε κὴ ὅτι τὸ μὲν ἐν ἥπατι, τὸ δὲ ἐν καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐν ἐγκεφάλῳ καθίδρυται. ὅτι δὲ ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν τε κὴ μερῶν τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ λογιστικὸν ἀθάνατόν ἐστι, † Πλάτωνι μὲν φαίνεται πεπεισμένῳ· ἐγὼ δέ, εἴτ' ὡς ἔστιν, εἴτ' ὡς οὐκ ἔστι, ἕτοιμος εἶναι πρὸς αὐτόν. περὶ τοῦ δὲ ἐν καρδίᾳ καὶ ἥπατι τῆς ψυχῆς εἰδῶν, οὐκ ἀκήκοά πω λόγου φθειρέσθαι κὴ τὸν θάνατον. ἔχοντα δὲ ἰδίαν οὐσίαν ἑκατέρα τὴν σωλάγχνων, ἧττον μὲν ἔστιν ἀκριβῶς αὐτὰ, μηδὲ πω ζητοῦμεν. ἀναμιμνῄσκωμεν δὲ περὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων σωμάτων συστάσεως. ἐκ δυοῖν γὰρ ἀρχῶν ἡμῖν ἐδείχθη συνίστασθαι· ὑπαρχούσης μὲν ὕλης κατ' ἐπίνοιαν, ἐχούσης δὲ ἐν αὐτῇ πιοτήτων τεττάρων κρᾶσιν, θερμότητος, ψυχρότητος, ὑγρότητος, ξηρότητος· ἐκ τούτων καὶ χαλκὸς κὴ σίδηρος, κὴ χυτὸς, ἥτε σὰρξ, νεῦρα τε κὴ χόνδρος, κὴ μυελὸς, κὴ πάντ' ἁπλῶς, τὰ ὁμοιομερῆ μὲν ὑπὸ Πλάτωνος, ὁμοιομερῆ δ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ὀνομαζόμενα γένοιτο. ὡς εἴτε αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης εἶδός ἐστι τοῦ σώματος ἡ τὴν ψυχὴν, ἐρωτητέον αὐτὸν, ἢ τοὺ γ' ἀπ' αὐτοῦ, πότερον τὴν μορφὴν εἶδος εἰρῆσθαι πρὸς αὐτῶν νομίσουμεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, ἢ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, σῶμα δημιουργῆσαι, ὅσῳ ὁμοιομερές ἐστι κὴ ἁπλοῦν, ὡς περὶ αἴσθησιν οὐκ ἔχον ὀργανικὴν συνθεσιν.

† *De dogm. Hipp & Plat. l. 3. c. 1. & l. 5.*

† *Plato in Phædon.*

σιν. ἀποκρίνονται γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων· εἰ γὰρ δὴ τούτων εἰσὶ ἀμφοτέρως ἐνέργειαι. δέδεικται γὰρ τοῦτ' ἡμῖν ἑτέρωθι, καὶ νυνὶ, ἂν δέησῃ πάλιν εἰρήσεται). καὶ μὴν εἴπερ ἐξ ὕλης τε καὶ εἴδους ἅπαντα συνέστηκε τὰ τοιαῦτα σώματα, δοκεῖ γε καὶ αὐτῷ πῃ Ἀριστοτέλει τῶν τεττάρων ποιοτήτων ἐγγινομένων τῇ ὕλῃ τῶν φυσικῶν γένεσις σωματικὴ ἐκ τούτων κράσιν, ἀναγκαῖον αὐτὸ τίθεσθαι τὸ εἶδος. ὥστε πως καὶ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία κρᾶσις ἔσται τῶν τεττάρων, εἴπερ ποιοτήτων ἐθέλοις λέγειν, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ ψυχρότητος, καὶ θερμότητος, ἤτοι σωμάτων ὑγροῦ καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ. τῇ γε μὴν ψυχῆς οὐσίᾳ ταῖς δυνάμεις αὐτῆς "ἐδείκνυσα ἑπομένας, εἴγε καὶ τὰς ἐνεργείας. εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ λογιζόμενον, εἶδος τῆς ψυχῆς ἦν, θνητὸν ἔσται· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ κρᾶσις τις ἐγκεφάλου· καὶ παίσεται τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη τε καὶ μέρη ταῖς δυνάμεις ἑπομένας ἕξει τῇ κράσει· καὶ ἔσται τοιαύτη ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία. εἰ δ' ἀθάνατός ἐστιν, ὡς Πλάτων βούλεται, διὰ τί χωρίζεται ψυχθέντος σφοδρῶς, ἢ ὑπερθερμανθέντος, ἢ ὑπερξηρανθέντος, ἢ ὑπερυγρανθέντος τοῦ ἐγκεφάλου, καλῶς ἂν ἐποιήσει χράσας αὐτός· ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ κατ' αὐτὴν ἔχαψε. γίνεται γὰρ ὁ θάνατος καὶ τὸν Πλάτωνα, χωριζομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος διά τι ἡ αὐτὴν κένωσις αἵματος χωρίς πολλή, καὶ κένωσις ποθεν, καὶ πυρετὸς διακαὴς, εἰ μὴ ὁ Πλάτων ἔζη, παρ' ἐκείνου πάντως ἂν ἥδιστα μαθεῖν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν ἐκεῖνος ἔτι, καὶ τῶν Πλατωνικῶν διδασκάλων οὐδεὶς ἀφορμίαν αἰτίαν ἐδίδαξάτο με, δι' ἣν ὑφ' ὧν εἶπον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος ἀναγκάζεται χωρίζεσθαι, τολμῶ λέγειν αὐτὸς,

spondere cogentur, eam ex dictis corporum principiis alterum esse: siquidem duobus his primùm insint actiones Physicæ. (Nam & hoc mihi alibi monstratum est, & nunc quoque, si res poscat, repetetur:) Atqui ex materia & forma, si corpora id genus omnia consistant, visúmque sit Aristoteli, ex qualitatibus Physicis quatuor, quæ materiæ inerant, temperamentum corporis nasci; temperies hæc pro corporis specie ponatur, necesse est. Quare etiam animæ substantia, quodammodo temperies erit, vel quatuor qualitatum (si ità vis) humiditatis, siccitatis, frigiditatis, caliditatis, vel quatuor corporum, humidi, calidi, frigidi, sicci. Verùm ad animæ substantiam, facultates ejus sequi superiùs ostendimus: siquidem & operationes ejus indidem manent. Ac ratiocinatrix quidem si istius animæ species sit, dicetur etiam mortalis. (Nam & ipsa quoque fiet temperamentum quoddam cerebro.) Atque hoc pacto partes seu species animæ omnes facultatibus instruētur, quæ temperamentum sequuntur. Ac talis etiam fuerit ipsius animæ substantia. At si immortalis sit, (ut voluit Plato:) cur illa cerebro supra modum refrigerato, excalfacto, exsiccato, aut humectato, emigret, causam tradidisset ipse, perinde ut alia, quæ ad eam spectant, exposuit. Ex illius enim sententia accedit mors, cùm anima discedit à corpore, verùm qui fiat, ut larga sanguinis evacuatio, cicuta epota, Febris ardens eam expellant, à Platone, si viveret, lubenter discerem. Sed quia neque in vivis est, neque Platonicus quisquam mihi causam dederit, cur ab iis quæ dixi, excludatur è corpore, audacter dicam,

" B. δεικνῦσα

Non omnem corporis formam, ut animam-ratiocinatricem ſuſcipiat, idoneam eſſe. Hoc enim ex ſententia Platonica ſequi video. Verùm iſtius rei nè unam demonſtrationem habeo dicere: quandoquidem eſſentia animæ cujuſmodi ſit, mihi ignota eſt: ipſámque ſupponimus ex eorum eſſe genere, quæ incorporea dicimus. In corporibus enim temperaturas, & plures, & plurimùm diſcrepantes video. Subſtantia autem incorporea (quæ ipſa per ſe conſiſtere poteſt, nec qualitas eſt, aut ſpecies corporis) differentia quam habeat, etſi ſæpe luſtrârim, ſedulò perquiſierim, non reperio. Sed neque quo pacto ipſa, cùm corporis nihil ſit, per ipſum undequaque extendi queat. Horum ego aliquid, quantumvis perdiu præmeditatus, nè cogitando potui comprehendere. Illud obverſatur ante oculos, ſanguinis evacuatione, cicutæ potione refrigerari corpus, & Febri vehementiori ſupra modum calefieri. Quod dixi, repeto: Corpus impendiò refrigeratum, aut calfactum cur omnino deſerat anima, cùm multa inquiſiſſem, nondum comperi: Vt neque cur in cerebro, ſi bilis-flava exuberet, ad inſaniam; ſi atra, ad Melancholiam rapimur: Neque cur Pituita, atque omnino refrigerantia, Lethargum pariunt: ex quo memoria nobis & prudentia minuitur. Sed neque cur ſtultitiam adfert Cicuta epota, cui nomen ab affectu, quo corpus vitiatum videtur, impoſitum eſt. Dolorem autem omnem animique mœrorem manifeſtò diſſolvit vini potio. Nam & eo quotidie idcirco utimur; & Zenonem aiunt ſolitum dicere. "Quemadmodum Lupini amari, aquâ macerati dulceſcunt, ſe itidem vini uſu ſuavem hilarémque reddi. Quin & radicem Oenopiam hoc

ὡς ἡ πᾶν εἶδος σώματος ὑπιτήδειόν ὄξιν ὑποδέξασθαι ἢ λογισικὴν ψυχήν· ἀκόλυθον γὸ ὁρῶ τοῦτο, τῷ περὶ ψυχῆς δόγματι τῷ Πλάτωνος. ἀποδεῖξίν γε μὴν ἔμφασίαν ἔγωγε λέγειν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν με ἢ ὑσίαν τῆς ψυχῆς, ὁποῖά τίς ὄξιν· ἐκ τῶν γένους ἢ ἀσωμάτων ὑποτιθεμένων ἡμῖν ὑπάρχειν αὐτήν· ἐν μὲν γὸ σώμασι τὰς κράσεις ὁρῶ παμπόλυ τε διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ παμπόλλας ὄσας· ἀσωμάτου δ' ὑσίας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν εἰδικωτάτης, ὐκ ὄσης ἢ ποιότητος, ἢ εἴδους σώματος, ἔμφασίαν νοῶ διαφορᾶν· καίτοι πολλάκις ὑπισκεψάμενός τε, καὶ ζητήσας ὑπιμελῶς. ἀλλ' οὐδέ πως οἷόν τε ὄσα τῶν σώματος, εἰς ὅλον αὐτὸ διὰ παντὸς ἀνεκτείνεσθαι. τούτων μὲν οὐδὲν ὑφ' ἅλις φαντασίας ἐννοῆσαι δεδύνημαι, καίτοι σφοδρυνθεὶς χρόνῳ παμπόλλῳ. γινώσκω δ' ἐκεῖνο ἐναργῶς φαινόμενον, ὡς ἡ μὲν τοῦ αἵματος κένωσις καὶ ἡ τῆς κωνείας πόσις, καταψύχουσι τὸ σῶμα, πυρετὸς δ' σφοδρὸς ὑπεθερμαίνει. καὶ πάλιν ἐρῶ ταυτόν· διὰ τί ψυχόμενον ἢ ὑπεθερμαινόμενον τὸ σῶμα καταλείπει τελέως ἡ ψυχή, πολλὰ ζητήσας οὐχ εὗρον. ὥσπερ γε οὐδὲ, διὰ τί χολῆς μὲν ξανθῆς ἐν ἐγκεφάλῳ πλεοναζούσης εἰς παραφροσύνην ἐλκόμεθα, διὰ τί δ' τ μελαίνης, εἰς μελαγχολίαν, διὰ τί δ' τὸ φλέγμα, καὶ ὅλως τὰ ψυκτικὰ, παρείτια ληθάργους, ἐξ ὧν καὶ μνήμης καὶ σωφροσύνης βλάβας δυσκόμεθα. καὶ μήτοι καὶ διὰ" τί μωρίαν αὐτῇ ἐργάζεται κώνειον ποθέν· ᾧ καὶ τέτνομα ἔνθεν παρώνυμον, ἀπὸ τῆς πάθους, ὃ πάλαι ὁρῶ ὑπ' αὐτῆ τὸ σῶμα. λύπης δ' ἀπάσης καὶ δυσθυμίας καθαίρει σαφῶς οἶνος πινόμενος· ἑκάστης γὸ ἡμέρας, τούτῳ χρώμεθα. καὶ Ζήνων, ὡς φασιν, ἔλεγε ὅτι καθάπερ οἱ πικροὶ θέρμοι βρεχόμενοι πρὸς ὕδατι, γίνονται γλυκεῖς· ὕτω καὶ αὐτὸν ὑπ' οἴνου διαπίπτειν. φασὶ δ' καὶ τὴν οἰνοπίαν ῥίζαν, ἔτι καὶ

" B. ποσα

" B. διὰ τιμωρίαν αὐτῇ

καὶ μᾶλλον ἐργάζεσθαι τοῦτο· καὶ ταύτῃ ἐστὶ τὸ τῆς αἰγυπτίας "ξένης φάρμακον· ὅ φησιν ὁ ποιητής·

† αὐτὰρ ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ὅθεν ἔπινεν,
νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁπάντων.

ἡ μὲν οὖν οἰνοπία ῥίζα χαιρέτω. "δέομεθα γὰρ αὐτῆς οὐδὲν εἰς τὸν λόγον ὁρῶντες ὁσημέραι τὸν οἶνον ἐργαζόμενον, ὅσα καὶ οἱ ποιηταὶ λέγουσιν.

† οἶνός σε τρώει μελιηδὴς, ὅστε κὴ ἄνδρας
βλάπτει, ὃς ἂν μὴν χανδὸν ἕλοι, μὴδ' αἷσιμα πίνοι.

οἶνος καὶ κέντανρον ἀγαυχλυτὸν εὐρυπώνα
ἄασ' ἐνὶ μεγάρῳ μεγαθύμου πειρεθόοιο
ἐς λαπίθας ἐλθόνθ'. ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ,
μαινόμενος κακὰ ἔρεξε δόμον κατὰ πειρεθόοιο.

καὶ ἀγαχλῆι φησὶ·

† ἠλεός, ὃς ἐφέπεται πολύφρονα περ μάλ' ἀείσας,
καὶ δ' ἀπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκε,
καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον.

Οὕτω δὲ καὶ Θέογνις ἔλεγεν.

οἶνον πίνομεν καὶ σκολιὸς, κακόν· ἢν δέ τις αὐτὸν
πίνῃ ὀπίσω μέθυος, ἐκ κακὸν, ἐσθλὸν ἀναδόν.

ὄντως γὰρ εἰ συμμέτρως ποθείη, καὶ πέπτει, καὶ αἵματώσει, καὶ θρέψει· μεγάλα δ' ὠφελεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ πρὸς ψυχὴν ἡμῶν, ἡμερωτέραν τε ἅμα καὶ θαρσαλεωτέραν ἐργάζεσθαι· διὰ μέσης δηλονότι τῆς κατὰ τὸ σῶμα κράσεως, ἣν τινα ἀνάπαλιν ἐργάζεται διὰ μέσων τῶν χυμῶν. ἓν μόνον δὲ, ὡς ἔφην, κράσεις σώματος ἀναλλάττει καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ χρείζειν αὐτὴν

" ξένον

† Odyss. δ'. 220. Adelph.

" δέομαι

† Odyss. φ. 293.

† Odyss. ξ'. 464.

hoc idem efficaciùs præstare perhibent, eámque hospitis Ægyptiæ medicamentum fuisse: de quo Poeta.

" Vino immiscebat medicamen, & indè bibebat.
" Curam irámque levans, oblivificúmque malorum.

Cæterùm facessat hæc radix; quâ nihil ad hanc disceptationem opus est; cùm indies vi vini præstari cernimus, quæ canunt Poetæ.

" Dulce tibi mala fert, & cuilibet, omnia vinum,
" Qui calicem spumantem, & hianti ingurgitet ore.
" Bacchus & Eurytionta domabat in ædibus altis
" Pirithoï, magno Lapithis Cratere minantem.
" Ille etenim insano mentem perculsus Iaccho,"
" Connubii in Festis, quæ non infanda movebat?

Et alibi de eodem, sic.

——" Me copia Bacchi
" Abstulit; is, quamvis sapientem expromere cantus
" Et risu strepere, & molles ductare chorëas
" Cogit, & æternum reticendas edere voces.

Ad eundem quoque modum Theognis,

" Vina immensa hausisse, malum; sumpsisse modestè
" Laudi, non ulli ducitur esse probro.

Vt enim rem loquar, si commodè utaris, ad concoctionem, digestionem, sanguinis generationem, & nutritionem non mediocri præsidio est: addè & ad animam nostram mansuetam magis, fidentémque reddendam: idque beneficio temperamenti corporis: quod anima etiam humorum interventu vicissim perficit. Nec verò temperamentum (uti dixi) functiones solas immutat animæ, sed & ipsam summovere

movere potest à corpore. Quid enim aliud dixeris, cùm videas, tum refrigeratoria, tum excalfacientia medicamenta, ubi quis ingesserit, internecionem adferre? Ex quo etiam genere ferarum censentur venena. Nam morsos ab Aspide, perinde ut à potione cicutæ, actutum interire videmus: quasi veneno serpentis illius refrigerante. Quare qui animæ peculiarem essentiam tribuunt, fateri cogentur, corporis eam temperamentis servire: si modo temperamenta hæc & summovere animam valeant, & desipere eam cogant, & memoriam prudentiámque auferre animalibus possint; & tristiora, timidiora, miniméque animosa efficere: sicut in melancholiis usu venit. Qui verò modicè vinum bibit, his omnia experiuntur contraria.

ὑπὸ τῦ σώματ☉ δυνάμ). πῶς δ' ἂν ἄλλο τις εἴποι, θεώμθ☉ τὰ ψύχοντά τε καὶ θερμαίνοντα φάρμακα, παρεγχεῖμα τὸν προσενεχθέντα ἀναιρῦντα; τῦ γὰρ ἰοὶ τῦτον, καὶ οἱ τῶν θηρίων ἰοί. τὸν δηχθέντα σοφῶς ὑπὸ ἀσπίδ☉, ὁρῶμθ ἀποθνήσκοντας αὐτίκα, παραπλήσιον τῆς ὑπὸ κωνείᾳ πόσεως, ὡς καὶ τῦ παύτης ἰοῦ ψύχοντ☉. ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τοῖς ἰδίαν οὐσίαν ἔχειν ὑποτιθεμένοις τὴν ψυχὴν, ὁμολογῆσαι δηλόειν αὐτὴν ταῖς τῦ σώματ☉ κράσεσιν· εἴγε καὶ χωρίζειν δέκεσθαι ἔχοιεν, καὶ παραφρονεῖν ἀναγκάζοιεν, καὶ μνήμην καὶ ζωότητα ἀφαιρεῖσθ, καὶ λυπηρότερα, καὶ ἀπολιμότερα, καὶ ἀθυμότερα ἐργάζεσθ, καθάπερ ἐν ταῖς μελαγχολίαις φαίνεται. καὶ τύτων ἔχει τ' ἐναντία ὁ πίνων τὸν οἶνον συμμέτρως.

CAP. IIII.

Quòd Anima Rationalis afficitur ab humido & sicco, & Solutio de Anima Mortali.

NVm igitur animæ facultates à temperamento sicco frigidóque mutari poterunt? à calido humidóque nihildum affici? Atqui permulta hujus indicia, cùm in medicamentis extant, tum in quotidiano victu: Quæ forsan percurram deinceps, si priùs Platonis dicta commemorem: Animam sc. ob molis corporeæ humiditatem, in oblivionem incidisse eorum, quæ pulchrè priùs quam illigaretur corpori, tenuisset. Nam ità in Timæo ad verbum, ubi narrat, "Deos hominem concinnâsse, dum corpori, quod in massam communem influit, atque effluit, animam immortalem insererent. Hic, subitantiæ

Ἆρ' οὖν ὑπὸ μὲν τῆς κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν κράσεως, ὑπολαμβάνεσθ πεφύκασιν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὑπὸ δὲ τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν ἄδην πάσχειν; καὶ μὴν τάυτα πολλὰ τεκμήρια, κατά τε φάρμακα, καὶ τὴν ὅσημέραι δίαιταν ἔχομεν, ἃ τάχ' ἂν ἐφεξῆς, εἰπόντες σύμπαντα· πρότερον ἀναμνήσας ὧν ὁ Πλάτων ἔγραψε λόγων ὑπὸ τῆς τῦ σώματ☉ ὑγρότητ☉ εἰς λήθην ἐρχθῆς τὴν ψυχὴν, ὧν πρότερον ἠπίστατο, πρὶν ἐνδεθῆναι τῷ σώματι. λέγει γὰρ ὧδέ πως αὐτῆς ῥήμασιν ἐν Τιμαίῳ, κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον τῦ συγγράμματ☉, ἔνθα φησὶ τὸν θεοὺς δημιουργῆσαι ἄνθρωπον, ἐνδοῦντας" ἀθάνατον ψυχὴν εἰς

" δόντας

ἀπέρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον· δῆλον ὅτι τὴν ὑγρότητα τῶν βρεφῶν ἀσίας αἰνιττόμενος. ἐφεξῆς γοῦν τάδε φησίν. "αἱ δὲ "εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολλῷ, "ὥστ' ἐκρατοῦντο, καὶ βίᾳ ἐφέροντο τό τε κῆ ἔφερον. καὶ μετ' ὀλίγα "πάλιν. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ "καταχλύζοντος κῆ ἀπορρέοντος "ῥεύματος, ὁ τὴν τροφὴν πα- "ρεῖχεν, ἐπὶ μείζονα θόρυβον ἀ- "φῆγάζετο τὰ "προσπίπτοντα τῇ "παθημάτων ἕξεσις. καὶ μὴν τοῖ "καὶ ἐλθόντων" αὐτοῖ, πάλιν ἐφε- "ξῆς φησί. διὰ δὴ ταῦτα πάντα "τὰ πάθη κατ' ἀρχάς, ἡ ψυχὴ "γίνεται τὸ πρῶτον, ὅταν εἰς "σῶμα ἐνδεθῇ, θνητὸν· ὅταν ἡ "τοῦ τῆς αὐξήσεως καὶ τροφῆς ἐλατ- "τον ἐπῇ ῥεῦμα, πάλιν ἡ περί- "οδοι λαμβανόμεναι γαληνῶς, "τὴν ἑαυτῶν ὁδὸν ἴωσι, καὶ κα- "θιστῶσι μᾶλλον ἑπόντος τοῦ "χρόνου, τότε ἤδη, πρὸς τὸ κατ' "φύσιν ἰόντων ῥεῦμα ἑκάστου τῶν "κύκλων, αἱ περιφοραὶ κατάδυ- "νόμεναι, τότε δὴ τέρπειν καὶ τὸ "ταυτὸν προσαγόμεναι κατ' ὀρ- "θὸν, ἄφρονα τὸν ἔχοντα αὐ- "τὰς νενόμενον ἀποτελοῦσιν. ὅταν, φησὶ, τὸ τῆς αὐξήσεως καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπῇ ῥεῦμα, τὴν ὑγρότητα δηλονότι λέγων, τὴν ἐμφυομένην ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένην τῇ κατ' ψυχὴν ἀφρόσυνα ἀναγομένην· ὡς τῆς μὲν ξηρότητος εἰς σωφροσύνην, τῆς δ' ὑγρότητος, εἰς ἄνοιαν ἀγούσης τὴν ψυχήν. ἀεὶ γὰρ ὑγρότης μὲν ἄνοιαν ἐργάζεται, ξηρότης δὲ σωφροσύνην, ἡ μὲν ἄκρα ξηρότης, ἄκρας ἐναντίας· ἡ δ' ἐπιμικτος ὑγρότης, τοσοῦτον ἀφαιρήσει τῆς τελείας σωφροσύνης, ὅσον ἐκοινώνησεν ὑγρότητος. τίνος ἓν ἢ τῷ ζώῳ τῷδε σῶμα "πάσης ἄμοιρον ὑγρότητος, ὥσπερ τὰ τῆς ἀστρώας ἀστένος, ὃ δ' ἐγγύς· ὥστε δὴ καὶ σωφροσύνης ἄκρας ἐγγύς ὅτι σῶμα θνητὸν ζῴου· πάντα δ' ὥσπερ ὑγρότητος, οὕτω καὶ ἀνοίας μετέχει.

" Ad. τῶν προσπιπτόντων παθ. ἑκάσεις.

" Bas. διελθωμεν.

" Ba. τίνος

humiditatem, quæ infantibus ineſt, ænigmaticè denotari nè dubites. Nam hæc indè addidit. "Ipſi verò "animæ circuitus, in profundum "flumen immerſi, neque tenebant, "neque tenebantur; ſed vi ferebantur, & ferebant. Et paullò pòſt. "Cùm enim copioſiùs influeret, ac "reflueret humor, qui animali ali- "mentum ſubminiſtraret, ecce cu- "juſque animæ affectus, qui foris "accidunt, tumultum longè gravi- "orem concitabant. Quin & iiſ- "dem repetitis, ità ſubjungit. "Quamobrem anima ab initio, "cùm molis corporeæ, quaſi vin- "culis adſtricta fuerit, amens effi- "citur: At poſtquam augmenti nu- "tritioniſq; rivus leniùs parciúſque "fluxerit, animæq; circuitus, tran- "quilliore facto motu, peregerint "iter ſuum, temporiſq; tractu ſeda- "tiores evaſerint; tunc certè ſingu- "lorum circumferentiæ circulo- "rum, qui ad figuram naturæ ſuæ "congruam reſtituuntur, quia dire- "ctæ ſunt, rectéq; conciliant idem "diverſúmque, hominem qui ab ortu circumferentias eas obtinuit, prudentem faciunt. Cum ait [augmenti, nutritioniſque rivus leniùs, parciúſq; fluxerit] humiditatem dicit, quam priùs in anima deſipientiæ poſuerat cauſam: quaſi ſiccitas ad prudentiam, humiditas ad deſipientiam animum agat. Quòd ſi inſipientiam humiditas pariat, ſiccitas prudentiam: haud dubiè ſumma ſiccitas prudentiam faciet ſummam: Promiſcua verò ſiccitas, quantum humiditatis ſibi adſciverit, tantùm à perfecta prudentia detrahet. Cujus enim animalis corpus tam exors humiditatis eſt, quàm illa ſtellarum? certè nullius: ac nè propemodum quidem: Quare neque à ſumma prudentia propè aberit mortalis animantis corpus; verùm omnia, ut humiditatem participant, ità & amentiam.

Quandoquidem ergo rationalis anima, cui ſubſtantia eſt uniformis, mutato corporis temperamento unà mutatur; quid putes animæ ſpeciem, quæ mortalis eſt, oportere perpeti? An eam conſtat corpori prorſus inſervire? Atqui præſtabat dicere non eam corpori inſervire, ſed partem hanc, quæ morti obnoxia eſt, temperiem eſſe corporis? Hoc enim ipſum in ſuperioribus omnino monſtratum fuit: ac cordis quidem temperies, pars illa eſt, quæ iraſcibilis dicitur: jecinoris, illa quæ Platoni concupiſcibilis, Ariſtoteli nutritoria & naturalis. Andronicum Peripateticum, quòd univerſim de animæ eſſentia pronunciare non dubitavit (ut virum ingenuum decuit abſque perplexitate verborum) equidem laudo, ejúſque dictionem recipio lubens. Eum enim in aliis etiam pleriſque ſui ſimilem reperi: Quòd autem animam eſſe temperamentum dicat, aut facultatem temperamenti comitem, quatenus [facultatem] adpoſuerit, reprehendo. Siquidem anima, quæ eſſentia quædam eſt, facultates continet plures. Atque hoc quidem ſcitè prodidit Ariſtoteles, primúſque iſtius homonymiam eleganter diſtinxit. Cùm enim & materia & forma, & compoſitum ſubſtantiæ appellentur, ſubſtantiam quæ penes formam eſt, animam eſſe affirmavit; quam quidem (ut antè monui) nihil aliud præter temperamentum dici voluit. In hoc ſubſtantiæ genere Stoicorum quoque continetur opinio: Nam animam illi, ſicut & naturam, ſpiritum eſſe quendam aiunt, verùm naturæ ſpiritum humidiorem, frigidiorémque; animæ, ſicciorem & calidiorem: ità ut ſpiritus hic, propria ſit animæ materia: ille verò, forma ſit materiæ, ſeu temperamenti, quod in aereæ, vel igneæ ſubſtantiæ ſymmetria conſiſtit. Neque enim dici fas eſt,

ὁπότ' οὖν τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μονοειδῆ οὐσίαν ἔχον τῇ τοῦ σώματος κράσει συμμεταβάλλει, τί χρὴ νομίσαι παθεῖν τὸ θνητὸν εἶδος αὐτῆς; ἢ δῆλον, ὅτι παντὶ δουλεύει τῷ σώματι; ἄμεινον ἦν φαῦλα μὴ δουλεύειν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἔστι τὸ θνητὸν τῆς ψυχῆς, τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος. ἐδείχθη γὰρ ἔμπροσθεν ἡ θνητὴ ψυχὴ, κράσις οὖσα τοῦ σώματος. ἡ μὲν οὖν τῆς καρδίας κρᾶσις, τὸ θυμοειδές ἐστι τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ τοῦ ἥπατος, τὸ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος μὲν ἐπιθυμητικὸν, ἀρεπτικὸν δὲ καὶ φυσικὸν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀνδρόνικον δὲ τὸν Περιπατητικὸν, ὅτι μὲν ὅλως ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ὡς ἐλευθέριος ἀνὴρ, καὶ τὸ ἀσυμπλέκειν ἀσαφῶς, ἐπαινῶ τε πάνυ καὶ ἀποδέχομαι τὴν φράσιν τοῦ ἀνδρός· δοκῶ γὰρ αὐτὸν καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ τοιοῦτον· ὅτι δέ τοι κράσιν εἶδος φησὶν, ἣν δυνάμιν ἐπομνύω τῇ κράσει, καὶ μέμφομαι τῇ παραδόξῳ τῆς δυνάμεως. ἡ γάρτοι ψυχὴ, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, οὐσία τις οὖσα· καὶ τοῦτο ὀρθῶς Ἀριστοτέλει λέλεκται· καὶ παρέδοσαν "τούτῳ διώρισται καλῶς ἡ ὁμωνυμία. λεγομένης γὰρ οὐσίας, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ συναμφοτέρου, τὴν κατὰ τὸ εἶδος οὐσίαν ἀπεφήναντο ψυχὴν ὑπάρχειν· ἐκ ἐγχωρῶν λέγειν ἀναγκάζοντες τὴν κρᾶσιν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. ἐν ταυτῷ δὲ γένει τῆς οὐσίας, καὶ ἡ παρὰ στωϊκῶν παραλαμβάνεται δόξα. πνεῦμα μὲν γάρ τι τὴν ψυχὴν εἶναι βάλλουσι, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν. ἀναγκαιότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως. ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς, ὥστε καὶ τὴν ὕλην μέν τινα οἰκείαν τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ πνεῦμα· τὸ δὲ ὕλης εἶδος, ἤτοι κράσεως ἐν συμμετρίᾳ γινομένης τῆς ἀεροώδους τε καὶ πυρώδους οὐσίας. ὅτε γὰρ ἀέρα μόνον οὐ

" Β. λυ'ειν

" τοῦτο

τε

τε φαῖναι τ̃ ψυχὴν, ὅτε πῦρ· ὅπ μήτε ψυχρὸν ἄκρως ἐμφανῆ γίγνεδ ζῴου σῶμα, μήτε ἄκρως θερμόν· ἀλλὰ μηδὲ ὑπερκρατέμενον ὑπὸ θατέρου μεγάλῳ τῳ ὀχήν· ὅπου γε, κἂν βραχεῖ πλεῖον γλιχῇ τῶν συμέτρων, πυρέτ μὲν τὸ ζῷον ἐν ταῖς τ̃ πυρὸς ἀμέτροις ὑπερκαῖς, καταψύχ) δ', κὴ πελιδνᾶ), κὴ δυσαίδητον, ἢ παντελῶς ἀναίδητον γίνε), κτ̃ ταῖς τῶ ἀέρ κράσεις· ὅτος γὰρ αὐτὸς, ὅσον μὲν ἐν ἑαυτῷ, ψυχρός ὅτιν· ἐκ δ τ̃ πρὸς τὸ πυρῶδες στιχεῖον ὑπομιξίας, εὐκρατ γίνε). δῆλον οὖν ἤδη σοι γέγονεν, ὡς ἡ τ̃ ψυχῆς ὐσία, κτ̃ πνεῦ κράσιν ἀέρ τε κὴ πυρὸς γίνε) κτ̃ τοῦ ϛοιχέος· κὴ ζυνετὸς μὲν ὁ Χρύσιππος ἀπείρασται διὰ τ̃ τούτων εὐκράτου μίξιν· οἱ δ' Ἱπποκράτης υἱεῖς, ὓς ὅπ μωρίας σκώπτουσιν †οἱ κωμικοὶ, διὰ τ̃ ἀμέτρου θέρμῳ [ἀζωίστοι.] ἴσως οὖν πς ἐρεῖ, μήτε Χρύσιππον ἐπαινεῖδ δεῖν ὑπ' ζωίσεως, μήτ' ἐκείνοις ὑπὸ μωρίας ψέγεδ· παραπλησίως δ κὴ εἰς τὰ τ̃ δυμοειδῶς ἔργα κὴ πάθη, μήτε τοὺ εὐτόλμους ἐπαινεῖδ χρὴ, μήτε τοὺ ἀτόλμους ψέγεδ. περὶ μὲν δ τούτων, ὀλίγον ὕστερον ὑποσκεψόμεθα.

† Eupol. in Δήμοις. Aristoph. νέφελ.

animam esse aëtem tantùm vel ignem, quia nullius animalis corpus summè frigidum nasci apparet, vel calidum: ut neque insigniter ab alio ullo superatum: quandoquidem si ignis vel tantillò modum excesserit, immodico caloris æstu febricitat animal. Et vicissim, pro aëris temperaturis refrigeratur, livorem contrahit, sensum denique aut perobtusum sortitur, aut prorsus amittit. Nam aër, qui in se frigidus, admixtione elementi ignei temperatus efficitur. Quocirca tibi hoc constare arbitror, penes Stoïcorum placita, substantiam animæ ex certa quadam aëris, igniscque temperaturâ confici. Et quidem Chrysippus (inquiunt) ex horum concinna mixtione intelligens est factus: Hippocratis filiis, qui stultitiæ nomine Comicorum fabulis irridentur, ex calore immodico [evenêre contraria.] At objiciat quis, nec Chrysippum ab intelligentia celebrandum videri, neque illos vituperandos à fatuitate: similiter ex affectibus, operibúsque animæ irascibilis nec laudari oportere audaces, nec timidos reprehendi. Verùm de hisce posteà considerabimus.

CAP. V.

Demonstratio Theorematis, Mores Animi sequi Temperamentum Corporis.

ΝΥΝ δ' οἷς ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην, προσθήσω τὰ λείποντα· πρῶτον ἔπ πάλιν ἐπειπών· ὡς οὐχ οἷόν τ' ὄτι πάντα δειχθῆν ἐν ἅπασι· κὴ, ὡς δυοῖν ὐσῶν αἱρέσεων ἐν φιλοσοφίᾳ κτ̃ τ̃ πρώτην τιμὴν· ἑνίοι μὲν γὰρ ἑνώσδ τ̃ κτ̃ τ̃ κόσμον ὑπάρχειν ἅπασιν, ἑνίοι δ' διηρῆσθαι φασὶ κενῷ παρεμπλοκῇ· τὴν δ' ὑστέραν αἵρεσιν ἐφωράσαμεν ἐκ ἀληθῆ, δι' ἐκείνων τ̃ ἐλέγχων,

NUnc iis, quæ initio proposui, reliqua adjungam; si priùs monuero, "quòd omnia in omnibus demonstrari nequeant: cúmque duæ Philosophorum Sectæ ex prima divisione prodeant, (quorum alii substantiam-mundi unitam docent, alii implicatione vacui divisam) nos posteriorem deprehendimus esse falsam; nec aliis argumentis, quàm quæ in libro de ele-

mentis secundùm Hippocratem recensuimus. Sed ad institutum. Hypothesi hâc sumptâ (quòd alteretur substantia nostra, quódque ejus temperies in parte similari unumquodque corpus Physicum perficiat) substantiam animæ docuimus, temperamenti ratione constitui. Nisi quis eam, quemadmodum Plato, incorpoream supponat esse, & quæ consistere potest absque subsidio corporis. Contra hos autem, qui id supponunt, interdum corporis temperamento prohiberi animam, nè proprias actiones obeat, abundè monstratum est; cui & aliæ demonstrationes adjicientur suo loco. Nunc quia modum hunc exposui, satius mihi videtur, rationem de temperamentis apponere. Nam qui animam esse corporis formam putant, poterunt eam dicere ex symmetria temperamenti non ex siccitate prudentiorem effici; atque hoc uno dissentient iis, quibus persuasum est, quanto siccior evadit temperies, hoc majorem animæ prudentiam adjungi. Quòd si siccitatem quis prudentiæ auctorem esse nolit, idem tamen ab Heraclito dictum fuit: qui nonne ità cecinit, "Splendor siccus, mens prudentissima? Quo dicto siccitatem posuit prudentiæ causam; hoc enim innuit αὐγῆς, splendoris vocabulum. Atque hæc opinio, priori præponenda est; ut stellas, quæ fulgentes, simúlque siccæ, prudentiâ præ lucere intelligamus: quam si quis inesse illis neget, à sensu excellentiæ divinæ alienus est. Quæ res igitur, cur capulares senes, deliri extitere, nec pauci, Si eorum ætas demonstrata sit, maximopere sicca? Ob siccitatem certè id fieri non dicimus, sed frigi-

ὡς ἐν τῷ περὶ φύσ. καθ' Ἱπποκράτ. στοιχείων ἐρράφαμεν. ὑφ' ὃν τὸν παρόντα λόγον ὑποθέσιν λαβόντες, ἀμοιβαῖόν τινα οὐσίαν ἡμῶν καὶ τινὰ κρᾶσιν αὐτῆς ἐν ὁμοιομερεῖ ἐργάζεσθαι τὸ φυσικὸν σῶμα, τινὰ τῆς ψυχῆς οὐσίαν ἐξειργάσθαι, καὶ τὴν κρᾶσιν ζωοποιεῖσθαι· ἐάν γε μή τις αὐτὴν ὑποθῆται, καθάπερ ὁ Πλάτων, "ἀσώματον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τῷ σώματι ἕπεσθαι" φάσκων. ὑποθεμένοις δὲ τοῦτο, τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κράσεως ἐνεργεῖν κωλύεσθαι τὰς οἰκείας ἐνεργείας, ἱκανῶς μὲν ἤδη δέδεικται· φροντιστέον δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποδείξεις. ἀλλὰ νῦν γε καὶ τούτου τοῦ τρόπου εἰρημένου, τὸν περὶ τῆς κράσεων λόγον προσθεῖναι δοκεῖ μοι βέλτιον εἶναι. διυφήσονται γὰρ λέγειν οἱ τὴν ψυχὴν εἶδος εἶναι τοῦ σώματος ἡγούμενοι, τὴν συμμετρίαν τῆς κράσεως, ἢ τὴν ξηρότητα, ζωοποιεῖσθαι αὐτήν· καὶ ταύτῃ διαφωνήσουσι τοῖς ἡγουμένοις, ὅσῳ φρονιμωτέρα ἡ κρᾶσις γίνεται ξηροτέρα, πιστεύσῃ καὶ τὴν ψυχὴν ἀποτελεῖσθαι ξυνετωτέραν, ἂν μὴ εἰ καὶ ξηρότητα μὴ ξυγχωρήσει σωφροσύνην εἶναι σωμάτων, "εἰ γε μὴ ὑφ' Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ οὗτός πως εἶπεν; αὐγὴ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη· τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξιῶν εἶναι σωμάτων αἰτίαν· τὸ γὰρ τῆς αὐγῆς ὄνομα τοῦτ' ἐνδείκνυται. καὶ βελτίονά γε δόξαν ταύτῃ εἶναι νομιστέον, ἐννοήσαντες καὶ τοὺς ἀστέρας αὐγοειδεῖς τε ἅμα καὶ ξηροὺς ὄντας, ἄκραν σωφροσύνην ἔχειν. εἰ γὰρ μή τις αὐτοῖς ὑπάρχειν τοῦτο φαίη, δόξει τῆς περὶ θεῶν ὑπολήψεως ἀναίσθητος εἶναι. διὰ τί πίνων εἰς ἔσχατον ἀφικνούμενοι γῆρας, παρελπρήθησαν ἐκ ὀλίγου, ἢ τοῦ γήρως ἡλικίας ὑποδεδεγμένης ξηρᾶς; ἢ διὰ τὴν ξηρότητα φήσομεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχρότητα. φανερῶς γὰρ αὕτη, σῶσι τοῖς ἔργοις τῆς ψυχῆς λυμαίνεται.

ἀλλὰ

10 "ἀσώματον, al. "[ἢ] Int. Alex.

"εἴρηται γε

ἀμὰ ταῦτα μὴν, εἰ καὶ πάρεργά ὄζιν, ἀμ' ἐναργῶς τῆς προκειμένης νῦν ἡμῖν πραγματείας ἐνδείκνυν τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα καὶ πάθη, ταῖς τῆ σώματ☉ ἐπόμενα κράσεσιν. εἰ μὴν [δὲ] εἰδος ὄζιν ὁμοιομερὲς σώματ☉ ἡ ψυχὴ, τὴν ἀπόδειξιν ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας ἕξομεν ἐπισημονικωτάτην· εἰ δ' ἀσώματόν ἐζι ταύτην ἀθάνατον ἔζι, φύσιν ἰδίαν ἔχουσαν, ὃ Πλάτων ἔλεγεν· ἀμὰ τόγε διαπύζεσθαι καὶ δηλάζειν τῷ σώματι, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον ὁμολογεῖται, διά τε τὴν τῶν βρεφῶν ἄνοιαν, καὶ τὴν τῶν ἐν γήρᾳ ληρούντων, ἔτι τε τῶν εἰς παραφροζύνην, ἢ μανίαν, ἢ ἐπιλησμοζύνην, ἢ ἄνοιαν ἀφικνουμένων ἐπὶ φαρμάκων δόσεσιν, ἢ πρὸς ἐν τῷ σώματι γιγνόμενοις μοχθηροῖς χυμοῖς. ἄχρι μὲν γὰρ τῆς λήθης, ἢ ἄνοιας, ἢ ἀκινησίας, ἢ ἀναισθησίας ἕπεσθαι τοῖς εἰρημένοις, ἐμποδίζεσθαι φαίη τις ἂν αὐτὴν ἐνεργεῖν, αἷς ἔχει φύσει δυνάμεσιν· ὅταν δ' οἴηται βλέπειν τὰ μὴ βλεπόμενα, καὶ ἀκούειν ἃ μηδεὶς ἐφθέγξατο, καὶ φθέγγηταί τι τῶν ἀῤῥήτων ἢ ἀπορρήτων, ἢ ὅλως αὐτῶν, ἃ μόνον ἀπολείας ὄζι τεκμήριον, ὧν εἶχε δυνάμεων ἡ ψυχὴ συμφύτων, δῆλα τῆς τῶν ἐναντίων ἐπεισόδου. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη καὶ ὑποψίαν τινὰ ἀφαιρεῖ μεγάλην ὅλη τῆ τῆς ψυχῆς οὐσία, μὴ ἂν ἀσώματον ἦ. πῶς γὰρ ἂν ὑπὸ τῆς τῷ σώματ☉ κοινωνίας εἰς τὴν ἐναντίαν ἑαυτῆς φύσιν ἀχθείη, μήτε ποιότητος οὔσης τῷ σώματ☉, μήτ' εἴδ☉, μήτε πάθος, μήτε δύναμις; ἀμὰ τοῦτο μὲν ἐάσωμεν [ἵνα μὴ τὸ παρεργον ἡμῖν γένηται αὖ, πολὺ μεῖζον ἔργου ἂν προσθήσομεν] ὅδ' ὑπὸ τῶν τῷ σώματ☉ κακῶν δύνασθαι τὴν ψυχὴν, ἐναργῶς ἐν μελαγχολίαις καὶ φρενίτισιν καὶ μανίαις φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ ἀγνοῆσαι διὰ νόσημα σφᾶς τε αὐτοὺς

ditatem potiùs; quæ cunctis animæ operibus palàm officit. Sed hæc, quamvis supervacanea, perspicuè quo de quæritur, commonstrant; functiones animæ, & affectus temperamentum corporis insequi. Nam si anima sit corporis similaris species, certissimam ex ipsius substantia demonstrationem capessemus. Sin immortalem, propriæque naturæ compotem, Platonis sententiâ, ponamus, eodem tamen authore, corpori illam subjici, atque inservire fatendum est; non solùm ob infantium fatuitatem, seniorúmque delíria, verùm & ob eos, qui venenatis potionibus, aut humoribus corporum vitiosis, in delirium, insaniam, oblivionem, vel dementiam denique delapsi sunt. Nam quatenus oblivio, mentis alienatio, motus, sensúsve privatio, causas consequuntur jam dictas, impediri illam dixerit quis, quo minùs naturalibus facultatibus suas actiones obeat. At cùm videre se putet, quæ non cernuntur, audire quæ locutus est nemo, aut eorum quicquam, quæ turpia, quæ nefanda, quæ omnino absurda, effutiat, non modò nativas; quas habuit, facultates periisse conjicimus, sed & contrarias superveniisse. Itaque hoc non parvam de tota animæ substantia, nè non-incorporea putetur, suspicionem suggerit. Nam si neque corporis qualitas, nec forma, nec affectus, nec facultas; quî fieret, ut commercio corporis in contrariam sui naturam posset abduci? Verùm hæc (ne in accessorio plus operæ, quam in proposito impendam) missa facio. Quòd autem corporis malis subigatur anima, in melancholia, phrenitide, atque insania, luculentè apparet. Etenim

" ἀσώματον, al.

" ἔργον

Etenim ut morbi vi, neque seipsos ægroti, nec familiares agnoscant, (quod Thycydides plerisque accidisse memorat, & nos quoque in peste per aliquot annos grassante vidimus) perinde videbitur, ac si quis præ oculorum sordibus aut suffusione nihil cernat, facultate videndi permanente salvâ: ut autem iidem homines pro uno conspicentur tria, facultas visiva gravissimè laborare debet; quod Phrenitide ægrotanti simillimum est.

καὶ τοὺς ὀπτικοὺς, ὅταν ὅτε † Θουκυδίδης ἐμβλῶπα πολλοῖς φησιν, ὅτε τῇ λοιμώδει νόσῳ τῇ νῦν γιγνομένῃ ἔτεσιν ὁ πολλοῖς, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, παραπλήσιον ἂν δόξειεν τοῦ μὴ βλέπειν διὰ λήμην ἢ ὑπόχυσιν, ὁδὲν αὐτῆς τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως πεπονθυίας· τὸ δ' αὖ ἑνὸς τρία βλέπειν αὐτοῖς, τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως ὄτι μέγιστον πάθος, ὃ τοῦ φρενιτίζειν ἔοικεν.

† Thucyd. l. 2. & l. 5.

CAP. VI.

Animam & facultates ejus mutari à temperamento, Auctoritate Platonis.

QVòd autem neque Platonem latuit, ex vitioso corporis succo infestari animam, declarat oratio ejus hæc: "Acris enim & "salsa Pituita, adhæc amari, biliosique humores, quando corpore oberrantes, extrà quidem "transpirationem obtinent, intrò autem per viscera revoluti, pectoralibus animæ infundunt vaporem suum, multifariàm morbos animi plus minùs, pluresque & pauciores efficiunt: "Iidem humores singuli ad tres "animæ sedes delati, quocunque "appulerint, varias concinnant "species impatientiæ, & molestiæ, audaciæ & timiditatis; "necnon oblivionis atque hebetudinis. Philosophus disertè, ex pravis corporis humoribus fatetur animam vitiosam nasci. Quemadmodum rursus, ex corporis hebetudine contrahere morbum, oratione hâc. "Qui plurimo viscosóque semine abundat (perinde ut arbor fructuosa supra modum luxurians) "cùm in potiunda libidine, ejus-

ΟΤΙ δ' καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς οἶδε βλαπτόμενον † ψυχὴν ὑπὸ τῆ κακοχυμίᾳ † σώματος, ἡ ἐξῆς ῥῆσις ἤδη δηλώσει. † ὅταν γὰρ αὖ ἡ † "ὀξέων καὶ † ἁλυκῶν φλεγμάτων, "ἢ καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολώδεις χυμοὶ περὶ τὸ σῶμα πλανηθέντες, "ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀπορρυῶσιν, "ἐντὸς δ' εἰλύμενοι † ἀπ' αὐτῶν "ἀτιμίαι τὸ † ψυχῆς διαθέσει "σφόδρα συμμίξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσήματα τῆς "ψυχῆς ἐμποιοῦσι, μᾶλλον καὶ ἧττω, καὶ ἐλάττω, καὶ πλείω· ἕως τε "τοῦ τρεῖς τρόπους ἐνεχθέντα † "ψυχῆς πρὸς ὃν ἂν ἕκαστα αὐτῶν "προσπίπτοι, ποικίλας μὲν δυσ"κολίας καὶ δυθυμίας παντοδαπὰς, "πολλάκις δ' θρασύτητάς τε καὶ δει"λίας, ἔπι τε λήθας ἅμα καὶ δυθυμίας. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Πλάτων ὁμολογήσει † ψυχὴν ἐν κακίᾳ πνὶ γίγνεσθαι διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι κακοχυμίαν. ὥσπερ δ' πάλιν ἐν νόσῳ καθίστα) διὰ † ἐν τῷ σώματι. ἔστιν καὶ τοῦτό † "ῥῆσιν. † τὸ δ' ἀπόρημα πολὺ καὶ "γλοιῶδες ἔχων, καθάπερ εἰ δένδρον πολύκαρπον, τῷ συμμέτρου πυφυκὸς,

† Plat. Tim. 86. E.

† Ibid. C.

"πεφυκὸς, ἢ πολλὰς μὲν καθ' ἕκα-
"στον ὠδῖνας, πολλὰς δ' ἡδονὰς κλω-
"μὸν ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ
"τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις, ἐμ-
"μανίς τε πλεῖστον τῷ βίῳ χρώ-
"μενον, διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς
"καὶ λυπὰς, νοσοῦντα καὶ ἄφρονα
"ἴσχον ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυ-
"χὴν, οὐκ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἔχων
"κακῶς δοξάζειν. τὸ δ' ἀληθὲς, ἡ
"περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολασία καὶ
"τὸ πολὺ μέρος διὰ τὴν ἑνὸς γένους
"ἕξιν ὑπὸ μανότητος ὀστῶν ἐστώ-
"ματο ῥυώδη καὶ ὑγραίνουσαν νόσῳ
"ψυχῆς γέγονεν. ἱκανῶς μὲν οὖν καὶ
"ταύτῃ τῇ ῥήσει τὴν ψυχὴν νοσεῖν
"ἀπεφήνατο διὰ μοχθηρὰν ἕξιν
"σώματος. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐπ
καὶ διὰ τὴν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμ-
μένων ἑκάστῳ καταδηλος γίνε-
† τὰ φιλοσόφου. τί γάρ φησι; † καὶ γὰ-
"δὸν ἅπαντ' ὀπόσα ἡδονῶν ἀκρα-
"σία καὶ ὄνησος, ὡς ἐκόντων λέγε-
"ται τὴν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνησίζε-
"κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδεὶς, διὰ δὲ
"πονηρὰν ἕξιν τοῦ σώματος καὶ ἀ-
"παίδευτον τροφὴν, κακὸς γί-
"νεται· πᾶσι δὲ τούτοις ἐχ-
"θρὰ, καὶ οὐκοῦν ἑκούσιά ἐστιν.
ὅτι μὲν οὖν ὁ Πλάτων αὐτὸς
ὁμολογεῖ τὰ προαποδεδειγμένα ὑπ'
ἐμοῦ, ἔκ τε τούτων αὐτοῦ τῶν ῥήσεων ὅτι δῆλον, ἔκ τε ἄλλων τε
πολλῶν· ὧν τινας μὲν ἐν τῷ
Τιμαίῳ, καθάπερ καὶ τὰς δὲ τὰς
νῦν εἰρημένας, τινὰς δὲ ἐν ἄλ-
λοις βιβλίοις αὐτοῦ ἔστιν εὑρεῖν.

"que operibus, quasi fœtibus
"edendis, multos in singulis
"dolores, sæpe etiam voluptates capiat, cúmque omni propè vita insaniens, maximásque ob delicias, doloréque ægrum & insipientem animum ex corporis contagione obtinens, vulgò non æger, sed sponte improbus existimatur: falsò. Veritas autem sic habet. Intemperantia in rebus venereis plerunque ob generis unius habitum, (qui per ossium raritatem, in corpore fluitat, madétque) ægritudo animi nascitur. Satis igitur in his etiam docuit ex pravo corporis habitu, depravari animam. Sed nihilominus sententia ejus ex sequentibus fit perspicua. Quid enim ait? "Ac
"ferè omnis voluptatum incontinentia & probrum, quæ per
"æquè ac si sponte improbi fimus, vituperari solent, non
"rectè vituperantur. Nemo enim ultrò malus, sed ob pravum corporis habitum, sordidámque educationem fit malus; atque hæc cuivis inimica sunt, nec volenti adveniunt. Quòd igitur Plato, quæ demonstravi, pro confessis habuit, cùm ex his ipsius verbis, tum ex aliis pluribus liquet; quorum nonnulla in Timæo, ut quæ adduxi; quædam in aliis ejus operibus inveniuntur.

CAP. VII.

Mutari Animum, &c. Auctoritate Aristotelis.

† *Aristot. de part. anim lib 20. cap. 2.*

† ΟΤΙ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τῇ κράσει τοῦ θήλεος αἵματος, ἐξ οὗ θέλει γίνεσθαι τὸ ἡμέτερον φησὶ τὸ αἷμα τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἀκολουθεῖν οἷον, δῆλον ὅτι ἐκ τῶνδε τῶν

QVòd autem Aristoteles, temperamento materni sanguinis, ex quo generari vult sanguinem nostrum, facultates animæ consequentes putet, ex hisce quæ dixit, perspicuum

perſpicuum eſt: Is enim ſecundò de partibus animalium, ſic. " Plus " quidem roboris conciliat ſanguis " craſſior & calidior; majorem " ſentiendi vim, qui tenuior, frigi- " diórque. Idem quoque diſcrimen " animalibus ineſt, quæ ſanguini a- " nalogon quid habent. Quamob- " rem etiam apes, aliáque id genus, " permultis ſanguine prædítis in- " genioſiora ſunt. Atq; inter ea, qui- " bus ſanguis ineſt, quæ frigidio- " rem, tenuioremque acceperint, " ingenioſiora ſunt iis, quæ contra- " rium. Verùm optimè habent, " quæ calido, tenui, & ſyncero fru- " untur: quippe quæ & viribus cor- " poris, & animi prudentiâ plurì- " mùm pollent. Quamobrem eâ- " dem differentia ſuperior pars " corporis ad inferiorem ſe habet, " & mas ad fœminam, & corporis " ejuſdem pars dextra ad ſiniſtram. Hæc igitur animad vertentibus palàm eſt, Ariſtotelem, quod ſanguinis temperamentum inſequantur facultates animæ, pronunciâſſe. Quimox etiam in eodem commentario ſententiam ità fert. " Quas autem " fibras vocant, eas aliorum ſanguis " obtinuit; aliorum non item: ut " Cervarum & Damarum. Quam- " obrem id ſanguinis genus nun- " quam congelatur. Non ſan- " guinis pars quæ diſſutior, fri- " gidior utique eſt. Quamob- " obrem nec congelaſcit unquam: " quæ autem terrena eſt, congela- " tur, cùm humidum in congelan- " do evaporetur. Interdum autem " evenit, ut exquiſitiùs ſe habeat " iſtorum intelligentia, non propter " ſanguinis frigiditatem, ſed tenui- " tatem potiùs & munditiam; quo- " rum neutrum in terreno eſt. " Quæ enim tenuiori humectatio- " one, & ſinceriori gaudent, agili- " orem obtinent ſenſum. Ob hanc " enim cauſam nonnulla eorum, " quæ ſanguine carent, ſapientiori

ρήσεων. ἔστι γὰρ μᾶλλόν γε τὸ δεύτερον τὸ περὶ ζώων μορίων, ὅτως ἔχει- " ψεν. ἔστι δ' ἰσχυρότερον μὲν ποιητικώ- " τερον τὸ παχύτερον αἷμα καὶ " θερμότερον. αἰσθητικώτερον δὲ " τὸ λεπτότερον καὶ ψυχρότερον. " τὴν αὐτὴν δ' ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ " ἀναπαλιν ἐναντίως πρὸς τὸ " αἷμα· διὸ καὶ μελίττας καὶ ἄλλα " τοιαῦτα ζῶα, φρονιμώτερα, τὴν " φύσιν ὄντ' εἶναι ὧν πολλῶν· καὶ τὰ " ἐναίμων τὰ μὲν ψυχρὸν ἔχοντα καὶ " λεπτὸν αἷμα, φρονιμώτερα τῶν ἐν- " αντίων ὄντων. ἄρειστα δὲ, τὰ θερμὸν " ἔχοντα καὶ λεπτὸν καὶ καθαρὸν αἷ- " μα. πρὸς τε δὴ ἀνδρεία, τὰ τοιαῦτα " καὶ φρόνησιν ἔχει κλῆρος. διὸ καὶ τὰ " ἄνω μόρια πρὸς τὰ κάτω τῶν αὖ- " τῶν ἔχει διαφορὰν, καὶ πρὸς τὸ δῆλυ " τὸ ἄρρεν, καὶ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀρι- " στερὰ τῶν σωμάτων. δῆλον οὖν " ὅτιν ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ταύτῃ τῇ " ῥήσει ἕπεσθαι βουλόμενος, ταῖς τῶν " ψυχῆς δυνάμεις τῇ φύσει τῶν αἱ- " μάτων ἀκολουθεῖν ἔφασκε. ὁδὲν ὕστερον καὶ κατωτέρω τοῦ γράμματος † Cap. 4.
ἀποδεικνύμενος τὴν δόξαν, ἔχειν- " ὧδε. † ταῖς δὲ καμηλίδας ἵνας, αἷμα " τὸ μὲν ἔχει τὸ δὲ οὐκ ἔχει, ἧς τὸ τῶν " ἐλάφων καὶ δορκάδων· διόπερ οὐ " πήγνυται τὸ τοιοῦτον αἷμα. ἀεὶ γὰρ " αἵματος τὸ μὲν ὑδατῶδες, μᾶλ- " λον ψυχρόν ὅτι· διὸ καὶ πήγνυ- " ται τὸ γεῶδες πήγνυται. ἐξαμέλ- " μων δὲ ὑγρὰ ἐν τῇ πήξει. συμ- " βαίνει δ' ἐνίοτε καὶ γλαφυρότε- " ρον ἔχειν τὴν διάνοιαν τοῦτο, οὐ " διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ αἵματος, " ἀλλὰ διὰ λεπτότητα μᾶλλον, καὶ " διὰ τὸ καθαρὸν εἶναι· τὸ γὰρ γεώ- " δες, ἑκάτερον ἔχει τούτων. εὐκινη- " τότερον γὰρ ἔχοντι τὴν αἴσθησιν τὰ " λεπτοτέραν ἔχοντα τὴν ὑγρασίαν " καὶ καθαρωτέραν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ " τῶν ἀναίμων ἔνια, ζωηρωτέραν " ἔχει τὴν ψυχὴν ἐνίων ἐναίμων· " καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον· οἷ- " ον αἱ μέλιτται, καὶ τὸ γένος τῶν μυρ- " μήκων, καὶ εἴ τι τῶν τοιούτων ἕτερόν Vide annot.
" ἐστι δεινότερα γὰρ πάντα τὰ ὑδα- " τώδη.

"πάθη. ὁ γὰρ φόβος καταψύ-
"χει. προσδιοίσεται τίνων τὰ
"πάθη τὰ τοιαῦτα ἔχοντα πίω
"ἐν τῇ καρδίᾳ κεφῖν. διὸ καὶ
"τὰ δειλὰ αἵματα, δειλότερα
"ἐστὶ αἱμάτων ὄζιν, ὡς ἁπλῶς
"εἰπεῖν· καὶ ἀκινητίζει γε φο-
"βούμενα, καὶ προίεται σπερμά-
"ματα, καὶ μεταβάλλει ἔνια
"τὰς χρόας αὐτῶν· τὰ δὲ πολ-
"λαὶ ἔχοντα λίαν ἴνας καὶ πα-
"χείας, χαυδέστερα πίω φύσιν
"ὄζι, καὶ θυμοῦται τὸ ἦθος,
"καὶ ἐκπαπκὰ διὰ τὸν θυμόν·
"θερμότητος γὰρ παρεκλειπὸς ὁ
"θυμός· τὰ δὲ στερεὰ θερμαν-
"θέντα, μᾶλλον εἰσὶν ἢ προσῆ-
"κε θερμὰ, ὡς ἡ φύσις ἰνῶν φύ-
"σις ἐν πῷ ὑγρῷ· αἱ γὰρ ἶνες
"στερεώτερα καὶ χαυδέστερα γί-
"νονται, οἷς αἱ πυκναὶ ἐν πῷ
"σώματι, καὶ ζέσιν ποιοῦνται ἐν
"τοῖς θυμοῖς. διὸ οἱ ταῦροι καὶ
"οἱ κάπροι, θυμώδεις καὶ ἐκ-
"καπκοί. τὸ γὰρ αἷμα τέτων,
"ἰνωδέστατον, καὶ πάχος τὸ ταύρου,
"τάχιστα πήγνυ) πάντων. ἐξ-
"αιρεμένων γὰρ τῶν ἰνῶν, ἡ πή-
"γνυ) τὸ αἷμα· αἱ γὰρ ἶνες γε-
"ώδεις. καθάπερ ἐκ πηλοῦ εἴ τις
"ἐξέλοι τὸ γεῶδες, οὐκ ἂν ξη-
"ρανθείη τὸ ὕδωρ· ὅπως καὶ τὸ
"αἷμα, τῶν ἰνῶν μὴ ἐξαιρε-
"μένων, ἡ πήγνυ)· μενεῶν γὰρ
"πήγνυ)· οἷς καὶ ὑγρὰ γῆ καὶ
"ὑπὸ ψύχους ἂν πάθοι. τὸ γὰρ
"θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἐκθλι-
"βόμενόν ξυνεξατμίζεται τὸ
"ὑγρὸν, καθάπερ εἴρη) πρότε-
"ρον, καὶ πήγνυ), οὐχ ὑπὸ
"θερμοῦ, ἀλλ' ὑπὸ ψυχροῦ ξηραι-
"νόμενον. ἐν δὲ τοῖς σώμασιν ὑ-
"γρὸν ὄζι, διὰ δὲ θερμότητα πίω
"ἐν τοῖς ζώοις. ταῦτα προσεπι-
"πὼν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐφεξῆς συ-
"τοῖς ξυνάπτει ταῦτα. πολλῶν
"δέ ὄζιν αἰτία ἡ τοῦ αἵματος φύ-
"σις, καὶ χυμὸς τὸ ἦθος τοῖς ζώοις,
"καὶ χυμὸς δὲ αἵματος εὐλόγως. ὅλη
"γὰρ ὄζι παντὸς τοῦ σώματος

"anima sunt, quàm sanguinem na-
"cta: quod suprà quoq; monui. Ve-
"lut apes, formicarũ gens, & si quæ
"id genus alia. Timidiora namque
"sunt omnia, quibus dilutior san-
"guis: quippe refrigerat metus. Un-
"de qui tali sunt cordis tempera-
"mento, timoris affectui facilem
"patefaciunt aditum: nam aqua fri-
"gore congelascit. Quamobrem
"cætera, quæ sanguinem obtinue-
"runt, timidiora sunt iis (ut univer-
"se loquar) quæ exanguia: Et cer-
"te à motu, præ immodico metu
"cessant: recrementa emittunt; non-
"nulla etiam colores demutant su-
"os. Quorũ autem sanguis compla-
"ribus fibris crassisq; stipatus est,
"per naturam terrestriora sunt, &
"iracúda quoad mores, adeóq; pro-
"pter excandescentiam furibunda.
"siquidem excandescentia calorem
"excitat: solida verò, si cõcalefiant,
"ultra modũ evadunt calida: veluti
"fibrarũ natura in eo quod est hu-
"midum. Nam fibræ quæ solidio-
"res, terrestrioréque, in corpore
"quasi fomenta quædam fiunt, fer-
"vorémque accendunt in animis.
"Quamobrẽ tauri & apri, iracundi
"sunt & furibundi. Nam istorũ san-
"guis, refertior est fibris: & tauri-
"nus præ cæteris celerrimè conge-
"lascit. At si detraxeris fibras, neu-
"tiquam congelatur sanguis: fibra-
"rum enim natura terrena est: &
"quemadmodũ aqua, si ex luto ter-
"renam portionem summoveris,
"non concrescit; ità sanguis, detra-
"ctis fibris, non cõgelatur, congela-
"tur retentis: quo modo etiam ter-
"ra humida pati cõsuevit à frigore.
"Cùm enim calor à frigore expri-
"mitur, humor etiam unà evapora-
"tur (ut suprà dixi) & congelatur,
"non à calore exiccatus, sed à fri-
"gore: at verò quamdiu in corpore
"continetur, humidus est, propter
"calorem animalib. inditũ. Hæc ip-
se præfatus, mox reliqua subjungit.

Vide annot.

"Cur autem multa animalibus e-
"veniant, tum quoad mores, tum
"etiam, quoad sensum, natura san-
"guinis est in causa: nec immeritò.
"Totius enim corporis materia est
"sanguis. Nam alimentũ materia
"est. Sanguis autem est alimentum
"ultimum. Permultum igitur dis-
"crimînis adfert, si calidus aut fri-
"gidus sit, si tenuis aut multus, si
"purus aut turbulentus. Sed & alia
Philosophi verba cum in libris de
animalibus, & in problematis ex-
tent, supervacaneum fuerit recensere singula. Satis enim est sententiam
Philosophi de temperamento corporis animæq; facultatibus indicâsse. Veruntamen addam etiam non-
nulla ex 1° de animalium historia;
quorum alia extemplò ad temperi-
em referuntur, alia per media signa
physiognomica, & quidem ex sententia Philosophi. Vult enim ille,
totius corporis informationem in
quoque animalium genere, & mo-
ribus & facultatibus animæ peculiarem fieri. Veluti sanguineorum generatio ex sanguine materno exi-
stit: sanguinis temperamentũ con-
sequuntur animæ mores, quod ex
retro-citatis planum fecit. Instrumentalium quoque partium confor-
matio, e jusdem Aristotelis judicio,
peculiaris fit cujusque animi mori-
bus. Iuxtáq; hunc modum non
pauca evenêre circa morbos animi,
corporisq; temperamentum. Quin-
etiam Physiognomica quædam
conspicuè, nullóque interveniente
medio, temperamentum declarant:
quo ex genere censenda, quæ in co-
loribus & capillis eminent, quæ in
vocibus, atque operationibus partium. Audiamus igitur, quæ primo
de historia animalium edocuit:
"Pars una faciei, frons est. Hæc
"quibus magna, segnes; quibus
"parva, mobiles; quibus lata, ut
"mente moveantur apti; quibus
"rotunda, iracundi. Atque hæc una

"ἡ γὰρ τροφὴ, ὕλη. τὸ δ' αἷμα,
"ἐσχάτη τροφή. πολλὴν οὖν ποιεῖ
"διαφορὰν θερμὸν ὂν καὶ ψυχρὸν
"καὶ λεπτὸν, καὶ πολὺ, καὶ κα-
"θαρὸν καὶ θολερόν. ὧν ἔστι καὶ
"ἄλλων αὐτῷ ῥήσεων ἐν ταῖς περὶ τῶν
ζώων αὐτοῦ πραγματείαις. καὶ
τοῖς περὶ τῶν προβλημάτων αὐτοῦ βι-
βλίοις, ἔδοξέ μοι περιττὸν εἶναι πα-
ραγράφειν ἅπασας. ἀρκεῖ γάρ
μοι τῷ Ἀριστοτέλους ἐνδείξασθαι
γνώμῃ, ἣν ἔχει περί τε τῶν κρά-
σεων τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς
ψυχῆς δυνάμεων. ὅμως δ' ἀναγ-
καῖον καὶ κατὰ τὸ παρὸν εἰρημένων
τῶν περὶ ζώων ἱστορίας, ὧν τινὰ μὲν
αὐτόχρις εἰς τὴν κρᾶσιν ἀνάγει,
τινὰ δὲ διὰ μέσων τῶν φυσιογνωμο-
νικῶν σημείων, καὶ μάλιστα κατὰ
τὸν Ἀριστοτέλην. βούλεται γὰρ ἕκα-
στοις τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνά-
μεσιν, οἰκείαν γίνεσθαι τὴν διά-
πλασιν ὅλου τοῦ σώματος ἑκάσῳ
γένει ζώων, οὗ αὐτίκα τῶν ἐναί-
μων ἡ γλῶσσα μία ἐστὶν, ἐκ τοῦ τῆς
μητρὸς αἵματος. ἀκολουθεῖ δὲ
τῇ κράσει τύπου τὰ τῆς ψυχῆς ἤ-
θη, καθάπερ καὶ διὰ τῶν παραγ-
γραμμένων ῥήσεων ἀπεφήνατο. τὴν
δ' ὀργανικῶν μορίων ἡ διάπλασις
οἰκείαν τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι γίνε-
ται κατ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην. καὶ
κατὰ τοῦτο δὴ λοιπὸν, ἐκ ὀλίγα πέ-
φυκε περί τε ψυχῆς ἠθῶν, καὶ τῆς
τοῦ σώματος κράσεως. ἔνια δὲ τῶν
φυσιογνωμονικῶν, αὐτόχρις τε καὶ
δι' ἄλλου μέσου τινὸς κρᾶσιν ἐν-
δείκνυται. τοιαῦτα δ' ἐστὶ κατὰ τὰς
χρόας καὶ τρίχας, ἔτι τε τὰς φω-
νὰς καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων.
ἀκούσωμεν οὖν ἤδη τῶν ὑπὸ Ἀ-
ριστοτέλους γεγραμμένων ἐν τῷ
πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας. † "προσ-
"ώπου δὲ τὸ μὲν μέτωπον τὸ-
"πος δ' οἷς μὲν μέγα, βραδύτεροι,
"οἷς δὲ μικρὸν, εὐκίνητοι, καὶ
"οἷς μὲν πλατὺ, ἐπιστατικοί. μία
"μὲν αὕτη ῥῆσις. ἑτέρα δὲ μετ'
"ὀλίγον τόνδε τὸν τρόπον ἔχου-
"σα. ὑπὸ τῷ μετώπῳ, ὀφρύων

† Arist. hist. animal. lib. 1. cap. 8

Vide annos.

" ἢ αἱ μὲν εὐθεῖαι φύουσαι, μα-
" λακὸν ἦθος σημεῖον· αἱ δὲ πρὸς
" τοὺς κροτάφους μεμυκυῖαι, εἴ-
" ρωνα. εἶτα πάλιν ἃ μὲν πο-
" λύ· κοινὸν δὲ βλέφαρίδος μέ-
" ρος τῆς ἄνω καὶ κάτω, καμ-
" πταὶ, δύο μὲν πρὸς τῇ ῥινὶ,
" δύο δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις· οἷς
" μὲν εἰσὶ μακροὶ, κακοηθείας
" σημεῖον· οἷς δὲ βραχεῖς, ἦθος
" βελτίονος. ὧν δὲ οἱ κλῆγες ὀφ
" κρεωδεῖς ἔχοντες πρὸς τῇ μυκ-
" τῆρι, πονηρίας. εἶτα ἐφεξῆς
" πάλιν. αἱ ὀφρύες ἀφ' ὧν κατε-
" σπασμέναι, φθόνου, καὶ μὴ
" τοῦτο πάλιν. ὀφθαλμῶν τὰ μὲν
" λευκὰ ὁμοίως ἐπὶ πολὺ πᾶσι τὸ
" κυήμιμον μέλαν διαφέρει. τοῖς
" μὲν γάρ ἐστι μέλαν, τοῖς δὲ
" καὶ σφόδρα γλαυκόν· οἷς δὲ γα-
" ρεπὸν, τὸ βελτίστου σημεῖόν ἐστι.
" καὶ δὴ καὶ τούτων ἐφεξῆς τάδε
" γράφει. τῶν δὲ ὀφθαλμῶν οἱ μὲν μι-
" κροὶ, οἱ δὲ μεγάλοι· οἱ μέσοι δὲ καὶ
" βέλτιστοι· καὶ οἱ ἐκτὸς σφόδρα ἢ
" ἐντὸς ἢ μέσως, τούτων οἱ ἐντὸς
" μάλιστα ὀξυωτέσι τοῖς ἐπὶ πάντος
" ζώοις. εἰ δὲ μέσον, ἦθος βελτίστου
" σημεῖον, καὶ σκαφοειδυκτικοὶ οἱ
" ἐκτὸς, ἢ οἱ μέσοι. ἐκείνων δὲ οἱ μὲ
" ἀνεμώδεις, οἱ δὲ ἀβέβαιοι. καὶ πά-
" λιν ἃ μὲν πολλὰ, καὶ περὶ τῶν
" τῶν λόγων ὡδί πως ἐχόντων. εἰ
" μὴ που μικρὰ, ἢ μέσα, ἢ ἐπανε-
" σηκότα σφόδρα ἦ, τούτων τὰ μὲν
" μικρὰ, κακοήθους σημεῖον, τὰ δὲ
" μέσα βελτίστου ἤθους, τὰ δὲ μεγά-
" λα καὶ ἐπανεσηκότα, μωρολογίας
" καὶ ἀδολεσχίας. ταῦτα μὲν ἐν τῷ
πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας Ἀριστο-
τέλης ἔγραψεν. ἀλλὰ δὲ μέμνηται καὶ
ἐν ἄλλῳ συγγράμματι περὶ φυσιογνω-
μονικῶν θεωρημάτων, ὧν καὶ παρε-
θέμην ἄν τινας ῥήσεις, εἰ μήτε
μακρολογίας ἔμελλον ὑποπτεύ-
δην ὄφεσθαι, ἀναλίσκειν τε τὸν χρόνον
μάτην, ἔχον ὅτι τὸν πάντων ἰα-
τρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτον δι-
ορύττων τὴν θεωρίαν ταύτην, ἀφικέσθαι
μάρτυρα τὸν θεῖον Ἱπποκράτην.

dictio est. Altera, quæ subsequitur, hæc. " Supercilia quæ in rectum " porrecta, mollẽ esse moribus no- " tant: quæ verò tempora versus " inflexa, dissimulatorium. Tum paullò infrà. " Superioris inferio- " risq; palpebræ cõmunis pars sunt " canthi; quorum duo juxta nasum, " juxta tempora locantur duo: Qui " si justo sint longiores, maleficorũ " morum; si breviores, probiorum " indices sunt; si carnosi, more pe- " cudunculorũ, qui naribus jungun- " tur, malitiam præferunt. [Posthæc " rursus inquit, supercilia penitus " demissa, testantur invidiam.] Ac deinceps iterum. " Candidum oculi " magna ex parte simile in omni- " bus est: quod nigrum appellatur, " evariat: aliis enim atrum, aliis ad- " modùm cæsium. Quibus autem " fulvum, id morum optimorũ in- " dicium est. Porrò deinceps adjun- git hæc. " Oculorũ alii parvi, gran- " diores alii, alii mediocres; iiq; o- " timi. Item, " alii extrà maximè, " alii magis introrsùm, alii in medio siti. " Qui introrsùm maximè in unoquoque " animali, acerrimè vident; qui in " medio, mores optimos notant: & " crebrò nictare solent, qui vel ex- " trà, vel in medio he habent. Eorũ " autem illi, jactantiores animo: hii " verò, inconstantes. Rursus indè de auribus etiam sermonẽ adfert. " Ha- " rum si aliæ exiguæ, mediocres a- " liæ, aliæ arrectæ astiterint; quæ " exiguæ, malorũ morum sunt in- " dices; optimorũ, quæ mediocres; " quæ magnæ arrectæque, stultitiæ " & loquacitatis. Hæc Aristoteles in 1º de Animalium Historia. Sed & aliorum etiam eo meminit opere, quod de Physiognomicis signis inscribitur. Ex quibus sententias proferrẽ aliquot, nisi prolixitatis incusari verear, tempúsq; frustra terere: præsertim cùm Hippocratis divini, qui antè alios Philosophos, Medicósq; hæc primus invẽnit, testimoniũ adire liceat.

CAP. VIII.

Mutari Animam à Corporis Temperamento, ex Hipp. Sententia.

ISigitur Commentario de aquis, aëre & locis, in eandem sententiam; primum quidem de urbibus, quas versùs Septentrionem vergere ait, verbatim sic. "Illorum "mores agrestes magis quàm "mansueti. Mox de iis, qui O- "rientem versùs. "Homines e- "tiam clarâ voce præditi, & irâ "ac solertiâ superiores iis, qui "Aquilonem habitant. Tum pro- "lixiùs de iisdem in verba hæc. "Asiam Europæ maximopere "præstare dicimus penes omni- "um naturas, tum quæ terrâ "proveniunt, tum ipsorum homi- "num. Illic namque omnia & "multò pulchriora, & uberiora "gignuntur: Et Regio etiam mi- "tior hâc nostrâ, & mores in- "colarum mansuetiores. "Quo- "rum quidem causa est, tempe- "statum anni temperatio. Tem- perationem ait, non modò aliorum, quæ recensuit, causam esse, sed & morum etiam. Quòd autem tempestatum anni temperaturas (in calore & frigore, in siccitate & humido) aliam arbitretur ab alia differre, complura ejus loca libro illo citavi, quo monstrabam sententiam illum in libro Humanæ Naturæ, aliisque ipsius Operibus eandem tueri. Quin & in sequentibus eadem docens de Regione temperata, quâ & mores incolarum temperatos effici ait, propemodùm sic. "Nam neque à calore nimio "peruritur, nec squaloribus a- "quarúmque penuriâ resiccatur, "neque frigoribus concrescit: "Ex quibus consequenter infert.

Γράφει τοίνυν ὅδε ἐν τῷ βιβλίῳ ἐν ᾧ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τοπῶν διδάσκει. πρῶτον μὲν ἐπ' "ἐκείνων τῶν πόλεων, ἃς ἐσχάτας "θαι φησὶ πρὸς ἄρκτοις, ὡδί πως "αὐτοῖς ὀνόμασι, † τά τε ἤθεα "ἀγριώτερα ἢ ἡμερώτερα καὶ μᾶλ- "λον τοῦτο πάλιν, ὅτι τῶν πρὸς ἀνα- "τολὴν ἐστραμμένων ὡδί λαμπρό- "φωνοί τε οἱ ἄνθρωποι, ὀξύτερά τε "καὶ ξυνέσιν βελτίους ἔτι πρὸς βορ- "ρᾶν. ἔπειτα προελθὼν ὅτι πλέον "περὶ τῶν αὐτῶν, ὡδί πως διεξέρχε- "ται τὴν ὑσίαν. † πλεῖστον γὰρ διαφέρει, "φημί, τὰ εὐρώπης εἰς τὰς φύσιας "τῶν ξυμπάντων τῶν ἐκ γῆς φυομέ- "νων, καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολὺ γὰρ "καλλίω καὶ μείζω πάντα γίγνον- "ται ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἥτε χώρη τῆς χώρας "ἡμερωτέρα, καὶ τὰ ἤθεα τῶν ἀνθρώ- "πων ἡμερώτερα. τὸ δ' αἴτιον "τούτων, ἡ κράσις τῶν ὡρέων. τὴν κράσιν αἰτίαν εἶ φησὶν ἡ μόνον τῶν "ἄλλων ἃ διεξῆλθεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθῶν. ὅπου γὰρ τὰ τῶν ὡρῶν κράσιν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι, ξηρότητί τε καὶ ὑγρότητι διαφέρειν ἑτέραν τ' ἑτέρας φησὶ, πάμπολλας ῥήσεις παρεθέμην ἐν τῇ πραγματείᾳ, καθ' ἣν ἐπεδείκνυμι τῷ αὐτῷ φυλάττοντα δόξαν αὐτὸν περὶ τῶν στοιχείων, ἐν τῇ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βίβλῳ, καὶ τἆλλα πάντα συγγράμματα. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοιαύτης ἐπιμιξίας ῥήσεως τῆς προκειμένης ταυτονὶ διδάσκων, γράφει ὡδί περὶ τῆς εὐρώπης χώρας, ἣν καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη φησὶ ποιεῖν δίκαια. † ὅτε γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ "ἐκπίπτουσι, λέγει, ὅτε ὑπὸ τῆς "αὐχμηρᾶς καὶ αὐστηρᾶς ἀπεξή- "ρανθῇ, ὅτε ὑπὸ ψύξεως πήγε- "ται. διὰ τούτων ἂν ἐφεξῆς φησί.

τὸ

† Hip. de aq. aer. & loc. p. 282. 32.

† p. 283. 2 tp. 288. 35 Vide annot.

† Ibid. p. 288.

" τὸ δ' ἀνδρεῖον, καὶ τὸ παλαί-
" πωρον, καὶ τὸ θυμοειδὲς, ὃ κἂν
" δυνατὸν ἐν τοιαύτῃ φύσει ἐγγί-
" γνεσθαι, ὅτε ὁμοφύλου, ὅτε ἀλ-
" λοφύλου. ἀλλὰ τῷ ἡδονῇ
" ἀνάγκη κρατεῖσθαι. καὶ μὴν τοι
" καπωτέρω πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ
" συγγράμματι, τάδε γράφει.
† Ibid p. 290. " † περὶ δὲ τῆς ἀθυμίας τῶν ἀνδρά-
" πων καὶ τῆς ἀνδρίας, ὅτι αὐτο-
" δαιμονέστεροι τὰ ἤθεα αἱ ὧραι
" αἴτιαι μάλιστα, ἃ μεγάλας τὰς
" μεταβολὰς ποιοῦνται, ὅτε ἐπὶ
" τὸ θερμὸν, ὅτε ἐπὶ τὸ ψυχρὸν,
" ἀλλὰ παραπλησίως. καὶ μὴν τοι καὶ
" μετ' ὀλίγα πάλιν εἶπεν ὅπως δι-
" αφέρουσιν καὶ φησὶν Ἀσιανῶν διαφέ-
" ροντας αὐτοὺς ἑαυτῶν, καὶ τοὺς μὲν
" βελτίονας, τοὺς δὲ φαυλοτέρους ὄν-
" τας. τούτων δὲ αἱ μεταβολαὶ αἴτι-
" αι τῶν ὡρέων, ὥσπερ μοι εἴρηται ἐν
" τοῖσι προτέροισι καὶ καπωτέρω τοῦ
" συγγράμματος, ἡνίκα περὶ τῶν
" τῷ εὐρώπῃ οἰκούντων ὁ λό-
" γος αὐτῷ γίνεται, τάδε γράφει.
† Ibid. p. 294. " †τὸ δὲ ἄγριον καὶ τὸ ἄμικτον καὶ
" θυμοειδὲς, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει
" γίνεται. καὶ μὴν ταῦτα πάλιν
" ἐν ἑτέρᾳ ῥήσει γράφει ταῦτα. ὅ-
" σοι μὲν ἐρημίῃ χώρῃ οἰκοῦσι καὶ
" τραχείᾳ καὶ ὑψηλῇ καὶ ἀν-
" δρὸν καὶ μεταβολαὶ αὐτόθεσι γί-
" γνονται τῶν ὡρέων, μέγα δὲ
" τὸ διάφορον ἐνταῦθα. εἰκὸς
" γὰρ εἶδεα μεγάλα εἶναι, καὶ πρὸς
" τὸ παλαίπωρον καὶ ἀνδρεῖον εὖ
" πεφυκότα, καὶ τόλμαν ἄγριον καὶ
" θηριώδεις, αἱ τοιαῦται φύσιες
" ἂν μάλιστα ἔχοιεν. ὅσοι δὲ κοῖ-
" λα χωρία καὶ λειμακώδεα, καὶ
" πνιγηρὰ, καὶ τῶν θερμῶν πνεύ-
" μάτων πλέον μέρος μετέχου-
" σι, ἢ τῶν ψυχρῶν, ὕδασί τε
" χρέονται θερμοῖσιν, ὅτοι δὲ
" μεγάλοι μὲν οὐκ ἂν εἶεν, ἐοικότες
" δὲ εὐμήκεες· εὐρέες δὲ πεφυ-
" κότες καὶ σαρκώδεες καὶ μα-
" λακόστιχες, καὶ αὐτοὶ μέλα-
" νες μᾶλλον ἢ λευκότεροι,
" φλεγματίαι τε ἧσσον ἢ χολώδεες·

" Fortis autem animus, ærumna-
" rum tolerantia, atque iracun-
" dia, in ejusmodi hominum na-
" tura, sive ex eadem gente fuerint,
" sive è diversis, hærere nequit,
" sed in ipsis libido dominetur, ne-
" cesse est. Rursus eodem Opere
paullò infrà, hæc addit. " Quod
" ad hominum animos abjectos &
" ignaviam attinet, cur ipsi mori-
" bus fortunatiores sint, quàm
" qui Europam incolunt, in causa
" potissimum sunt anni tempesta-
" tes, quæ mutationes magnas
" neque ad calorem faciunt, ne-
" que ad frigus, verùm similiter se
" habent. Et rursus pòst paullò:
" Asianos quoque inter se dif-
" ferre comperies: Et hos stre-
" nuos magis, illos ignaviores.
" Cui rei causæ sunt mutatio-
" nes temporum anni: quemadmo-
" dum mihi in superioribus tra-
" ditum est. Et in parte libri
inferiori, ubi de Europæis ità
memorat. " Agreste quid & in-
" sociabile, & iracundum in i-
" stiusmodi naturis innascitur.
Rursus alibi eodem libro sic.
" Qui regionem incolunt mon-
" tosam, asperam, altam, aquis
" indigentem, si anni tempestates
" immutatas habeant, inter eos,
" aliásque nationes plurimùm in-
" terest. Illos enim corporis
" specie prægrandes esse par est,
" tum ad ærumnas subeundas,
" résque obeundas idoneos; ma-
" ximéque in ejusmodi naturis
" agreste & serinum quid inesse
" cernitur. Qui verò profunda
" loca habitant, palustria, æstú-
" que suffocantia, calidis ventis
" majori ex parte, quàm frigidis
" afflantur, calidísq; utuntur aquis:
" nec magni quidem hii, nec proce-
" ri; verùm naturâ lati, carnosi, pi-
" lisque amis obsiti, & atri magis
" hii, quàm albi nascuntur; & pi-
" tuitæ minùs, quàm bili obnoxii.

" B. θεω-
ρεῖν. Vide annot.

" In animis virile illud, & laborum
" tolerans, naturâ forsan peræquè
" non habent; at patria lex si acces-
" serit, eadem efficiet. " Legem
nempe dixit, legitimam in quaque
gente institutionem vitæ, quam
nos educationem, disciplinam, &
consuetudinem Gentilitiam voca-
mus; de qua in sequentibus verba
faciam. Nunc enim reliquas lubet
Authoris sententias indè apponere.
" Qui regionem occupant altam
" vel planam, ventis-opportunam
" & aquosam, ii corporis habitu
" sunt prægrandi, atque inter se si-
" miles: sed & animo effœmina-
" tiore, ac mitiore. Insuper de re-
gione hæc subjiciens. " Qui infru-
" gifera (inquit) loca, aquis-desti-
" tuta, nudâque tenent, unà cum
" tempestatibus anni variatis; in
" hac regione non temperatos cor-
" porum habitus sortiuntur, sed
" duros ac robustos, & flavos pot-
" ùs, quàm nigros; animorum au-
" tem pertinaces impetus, atque ob-
" stinatos. Quid autem (nè plura
memorem) deinceps adjecit? " Et-
" enim regionum-naturæ, & cor-
" porum-habitus, & animi-instituta
" plerunque consequentia compe-
ries. Regionem autem unam alteri
tum calido & frigido, tum sicco &
humido dissentire, sæpiusculè hoc
" in libro cõmeminit. Nam rursus
subinde pergit: " Vbi enim solum
" pingue & molle, & impendio hu-
" midum, & aquas admodùm sub-
" limes, nec profundè scaturientes
" obtinens (ità ut æstate calidæ
" sint, hyeme frigidæ;) & anni
" tempora probè se habeant, illic
" homines, carnosi sunt, articulis
" invalidi, humidi, laborum-impa-
" tientes, & animis-pravi: unde in
" ipsis inertiam plerunque & som-
" nolentiam reperias. " Iidem in
" artibus addiscendis crassi, non
" subtiles, minimèq; acuti. Ex his-
" ce animirùm clarissimè ostendit, à

" τὸ δ' ἀνδρεῖον καὶ τὸ ταλαίπωρον
" ἐν τῇ ψυχῇ, φύσει μὲν οὐκ ἂν ὁ-
" μοίως ἔχοιεν. νόμῳ δ' ἐκ παίδων-
" νόμῳ δ' ἐκ παίδων). νόμον εἶ-
ρηκε, διλονότι, τὴν νόμιμον ἐν
ἑκάστῃ χώρᾳ τῆς βίου διαγωγήν· ἣν
δὴ καὶ τροφὴν, καὶ παιδείαν, καὶ
συνήθειαν ὅπερ χωρίον ὀνομάζομεν·
ἃ καὶ αὐτῶν μεμνήσεται, πρὸς τὸν
ὀλίγον ὕστερον εἰρησόμενον λόγον. ἐν
δὲ τῷ παρόντι προθεῖναι ταύτας
ἐπιβάλλομαι τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. † " ὅτοι † Hip. ib.
" ὑψηλὴν εἰκόσι χώρην, ἢ
" λιπαρὴν καὶ ἀνεμώδεα, καὶ ἔνυ-
" δρον, εἶεν αὐξήσεα μεγάλοι, καὶ
" ἐωυτοῖσι παραπλήσιοι· καὶ ἀκαν-
" θρότερσι καὶ ἠμερώτερσι τέτων
" αἱ γνῶμαι. καὶ συνάπτων γε ἐ-
" φεξῆς περὶ τὸ χωρίον ἔπι, τάδε
" γράφει· " ὅσοι δὲ λεπτὰ καὶ αὖ-
" σρα, καὶ ψιλὰ, τῆσι μεταβο-
" λῆσι τῶν ὡρέων ἐκ κέχρηνται
" [ἐν ταύτῃ] τῇ χώρῃ τὰ εἴδεα,
" σμικρὰ σκληρὰ καὶ " ἔντονα, καὶ " ἔντονα
" ξανθότερα, οἷς μελανίτερα ἔῃ)
" τὰ εἴδεα καὶ τὰς ὁρμὰς αὐθαδέας
" τε καὶ ἀδιδακτους. καὶ τί δεῖ
" [ἵνα μὴ πολλῶν μνημονεύω
" ῥήσεων αὐτοῦ] ἐφεξῆς ἐρεῖν; δι-
" ῥήσεις γὰρ, ὅπου τὸ πολὺ * τῆς χώ- * πλῆθος
" ρης τῇ φύσει ἀκολουθοῦντα, καὶ τὰ
" εἴδεα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺ-
" τρόπους. αὐτίκα δ' διλονότι τὴν
" χώρην, ἔτι τὸ θερμόν τε καὶ
" ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἐ-
" τέρης χώρης διαφέρειν, εἰρηκε
" πολλάκις ἐν τῷ συγγράμματι.
" διὰ γῆν πάλιν τῶν ἐφεξῆς φη-
" σίν· † " ὅκου μὲν γὰρ ἡ γῆ πιό- † Hip.
" ρὰ, καὶ μαλθακὴ, καὶ ἔνυδρος,
" καὶ τὰ ὕδατα κάρτα μετέωρα ἶ-
" χνυσι, ὥστε θερμὰ εἶναι τὸ θέρε-
" ος, καὶ τὸ χειμῶνος ψυχρὰ, καὶ τῶν
" ὀρέων κλύδωνα κεῖται), ἐνταῦθα καὶ οἱ
" ἄνθρωποι σαρκώδεες εἰσὶ, καὶ
" ἄναρθροι, καὶ ὑγροὶ, καὶ ἀταλαίπω-
" ροι, καὶ τὸ ψυχρὸν κακοί· ὥστε ὅπι
" πολὺ τὸ γε ῥᾴθυμον καὶ τὸ ὑπνη-
" ρὸν ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς ἰδεῖν· ἔς τε
" τὰς τέχνας παχέες καὶ ἀλεπτοὶ,
ὥδε

ἐδὲ ὀξέες. ἐν τούτοις πάλιν ἐδήλωσε σαφέστατα, μὴ μόνον τὰ ἤθη τῶν ὡρῶν κρίσεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμβλύτητα τῆς διανοίας, ὥσπερ ἂν καὶ τὴν ζωύησιν ἐπωφέλιμον. ὅμοια δὲ τούτοις, καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ῥήσεως ἐστὶ αὐτὸν γεγραφέναι, αὐτοῖς ὀνόμασιν. "ὅκου δέ "ὀστέον ἡ χώρη ψιλή, καὶ χίονι ὑπὸ τῶν "χειμώνων καὶ πεζομαχίῃ, ἢ καὶ ὑπὸ τῆς "ἡλίου κεκαυμένῃ, ἐνταῦθα σκληροὺς τε, καὶ "ἰσχυροὺς, καὶ διηρθρωμένους, καὶ "ἐντόνους, καὶ δασέας ἰδεῖν· τό, τε ἐργαστικὸν ὀξὺ ἐνεὸν ἐν τῇ φύσει τῇ τοιαύτῃ, καὶ τὸ ἀγρυπνον· πάντα ἤθεα, καὶ τὰς ὀργὰς αὐθαδέας, καὶ ἀδιδακτοτέρας· τῶν τε ἀγρίων μᾶλλον μετέχοντας, ἢ τῶν ἡμέρων· ἔς τε τὰς τέχνας, ὀξυτέροις τε καὶ ζωηροτέροις, καὶ τὰ "πολέμια ἀμείνους δρῆσαι. ἐν τούτῳ πάλιν τῷ λόγῳ σαφῶς, ὅτι μόνον τὰ ἤθη, τῶν χώρων κρίσεσιν ἀκόλουθα φησιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τέχνας τοὺς μὲν ὀξυτέρους, τοὺς δὲ ἀσωματωτέρους, τοὺς δὲ ἀμβλυτέρους τε καὶ παχέας τῆς διανοίας. ἐκεῖ δ' ἂν δόξαιμι τὸ δεύτερον †ἢ τὸ ἕκτον †τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἀπείρων μνημονεύειν· ἀλλ' ἀρκεῖ παρεγράψαι, δείγματος ἕνεκα, τάδε τὰ λέξιν αὐτῶν· †"ὧν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζει, μανικοὶ, καὶ ὀξύθυμοι· ὧν δ' αὖ "ἀνεμέει, τυφώδεις. καὶ δὴ †φησὶν ὁ λόγος δεῖ τοιοῦτος· ὧν ἀνθρώπων ἡ καὶ †ἀγκῶνα ἀρτηρία, σφοδροτάτην ποιεῖ †κίνησιν, ὅτοι μανικοί εἰσι. φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ· καὶ δεδείχασι πολλάκις· ὅδε δὲ πᾶσαν ἀρτηριῶν κίνησιν ὠνόμαζον σφυγμόν, ἀλλὰ μόνον †αἰσθητὴν αὐτὴν, αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ πάσης οὔσης σφοδρᾶς. Ἱπποκράτης δὲ, "ὃς καὶ πρῶτος ἀξίας τὰς μὴ ταῦτα κρατήσαντες ἔθος, εἴρηκέ που †σφυγμὸν, ἁπασῶν †ἀρτηριῶν †κίνησιν, ὁποία πὲς ἂν εἴη, καὶ μέν τι τοιόνδε †ῥῆσιν, ἐπὶ τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ †ἐμμελείας

"ἰσχυὸς "ἐύσ.

"πολέμια

†Epidem l. 2 sec. 5. † & l. 6.

† Epid. 2. Sect. 5. "αὖ

"ὡς

† Lib. de Aliment.

quatuor tempestatum anni temperamentis non modò mores, sed & mentis hebetudinem, sicut & fortitudinem nasci: prioribus etiam quæ subjunguntur, similiter se habent, & in verba hæc. "At ubi nuda regio est, quæ per hyemem obducitur nivibus, vel per æstatem, ardore solis exuritur, illic duros homines videas, validos, articulis discretos, robustos atque hirsutos. Studium quoque agendi acre in ejusmodi naturis, ac vigilans. Quin moribus quoque & animorum irâ pervicaces & obstinatos ferini potiùs, quàm mansueti participes: & ad artes capessendas acutiores ac solertiores reperias, sed cæteris omnibus in re militari præstantes. Quis non videt in his quoque Hippocratem planissimè docere, locorum temperamenta non tantùm mores consequi, sed & ad artifi-ſtudia nonnullos perspicaciores esse, hebetiores alios, alios obtusiori & crassiori intelligentiâ? Itaque ut omnia, quæ secundo sextóque Epidemiorum, de Physiognomicis proponuntur, commemorem, non est opus: hoc tantùm sat erit, ex. gr. attexere. "Quibus vena in cubito pulsat, furiosi sunt, acritérque iracundi; quibus verò quiescit, attoniti. Quorum verborum sensus est: quibus arteria in cubito vehementissimè movetur, hi furiosi sunt. Nam arterias antiqui appellabant venas, quod sæpiùs notatum est. Nec omnem arteriarum motum nominabant pulsum, sed sensibilem duntaxat, qui propter vehementiam, ægrotanti molestiam parit. Hippocrates autem, qui consuetudinis hujus, quæ pòst invaluit, author, motum arteriarum qualemcunque appellavit pulsum, (tametsi in verbis citatis vetustiori pronunciandi modo usus) ex vehementiore arteriæ motu hunc hominem furiosum esse conjecit, illum

ad

ad iracundiam pronum, siquidem ob caloris, qui cordi innascitur, exuberantiam, arteriæ istæ aliquando sic pulsant; & furiosos quidem atque iracundos, caloris copia, segnes verò, graves, & tardigrados temperamenti frigiditas efficit. Hippocrates igitur, qui per totum commentarium de aquis annique temporibus, corporis temperamento facultates animæ consequentes ostendit (nec tantùm eas, quæ in irascibili sunt, aut concupiscibili parte, sed quæ in rationali etiam:) testis est omnium fide dignissimus: modò quis è testimoniis (ut aliquibus mos est) veritatem dogmatum æstimandam putet. Ego verò huic viro, non ut testi assentior, (quod quidam faciunt) sed quòd solidas demonstrationes ejus videam, idcirco laudem commerenti defero. Eorum enim corpora & animos, qui sub Aquilone degunt, multò secùs atque iis, qui prope Torridam Zonam, affectos esse quis non videt? Aut quis eos nescit, qui temperatam regionem habitant, & corpore animique moribus & ingenii bonitate, ac prudentiâ cæteris omnibus antecellere?

χεώμθ, ἐκ σφοδρᾶς κινήσεως τῆς ἀρτηρίας, ἐτεκμήρατο τὸν μανικὸν καὶ ὀξυθυμον ἄνθρωπον· ἐπεὶ, διὰ τὸ πλῆθ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας, ὕτω σφύζουσιν αἱ δὲ ἀρτηρίαι. καὶ μανικοὺς μὲν δὴ καὶ ὀξυθύμους τὸ πλῆθ τῆς θερμασίας ἐργάζετ· νωθροὺς δὲ καὶ βαρεῖς καὶ δυσκινήτους, ἡ τῆς κράσεως ψυχρότης. Ἱπποκράτης μὲν οὖν ὑπεδείξας ἐν ὅλῳ τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν κράσεως συγγράμματι, σώματος κράσει ἕπεσθαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἃ μόνον ὅσαι τοῦ θυμοειδὲς ἢ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς εἰσὶν, ἀλλὰ καὶ ταῖς τοῦ λογιστικοῦ ἁπάσαις, ἀξιοπιστότατός ὅτι μάρτυς· εἰ γέ τις ὑπὲ μάρτυρι ποιεῖτο, καθάπερ ἐνίοις ἔθ ὅτι, πρὸς τῶν δογμάτων ἀλήθειαν. ἐγὼ δ' οὐχ, ὡς μάρτυρι, τάνδρὶ πιστεύω, τοῖς πολλοῖς ὡσαύτως· ἀλλ', ὅτι ταῖς ἀποδείξεσιν αὐτοῦ βεβαίαις ὁρῶ, διὰ τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸν ἐπαινῶ τὸν Ἱπποκράτην. τίς γὰρ οὐχ ὁρᾷ, τὸ σῶμα καὶ τ ψυχὴν ἁπάντων τῶν ὑπὸ τ ἄρκτοις ἀνθρώπων, ἐναντιότατα διακείμενα, τοῖς ἐγγὺς τ διακειμένης ζώνης; ἢ τίς οὐκ οἶδε, τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τούτων, ὅσοι τὴν ἄκρατον οἰκοῦσι χώραν, ἀμείνους τ τὰ σώματα, καὶ τὰ τ ψυχῆς ἤθη, καὶ ζωὴν, καὶ φρόνησιν, ἐκείνων τ ἀνθρώπων;

Demonstratio posterior de utilitate istius Doctrinæ.

CAP. IX.

Disceptationem de Consecutione Morum ex Temperamento, ad Vitam, Moresque confer.

QVoniam autem qui se Platonicos vocant, per morbos à corpore impediri animam censent, per sanitatem verò actionibus rectè perfungi; ut neque juvetur, nec lædatur à corpore; sententias Platonis aliquot adducam, quibus ait, nonnullos ex locorum temperie

Ἀλλὰ διά τινας τῶν Πλατωνικὸς μὲν ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων, ὑγιαίνειν δὲ ἐμποδίζεσθαι μὲν ἐν ταῖς νόσοις τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματ, ὑγιαίνοντ δὲ ἰδίας ἐνεργείας ἐνεργεῖν, ὅτε ὠφελεῖσθαι μήτε βλάπτεσθαι ὑπ' αὐτοῦ· ἀναγκάζω τινὰς ῥήσεις τῶν Πλάτων,

Πλάτων Θ, ἐν αἷς ὑποφαίνεται, πνας διὰ τ τόπων κρίσιν, εἰς φρόνησιν ὠφελιμώτ τ καὶ βλαπτομένους, ἀνθ' τ νοσεῖν τὸ σωμα. καὶ μήν γε τὰ ῥηθέντα τ Τιμαίου λόγων, ἔχεται τ τοιαύτην δὴ τ ξύμπασαν διακόσμησιν καὶ ζωτάξιν, ἣ θεὸς προτέρους ἡμᾶς διακοσμήσασα, κατώκισεν· ἐκλεξαμένη τὸν τόπον, ἐν ᾧ γεγόνασι τ ὡρῶν τ εὐκρασίαν ἐν αὐτῷ καταδοῦσα, ὅπ ἀνδρας φρονιμωτάτους οἴσει· σημὰ καὶ ζωσάντων ἐφεξῆς· ἅτε οὖν φιλοπόλεμός τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὖσα, τ προσφερεσάτους αὐτῇ μέλλοντα οἴσειν τόπον ἀνδρας, τοῦτον ἐκλεξαμένη [τὸ] ῥηθέν τον κατώκισεν. ὅπ μὴ πολὺ διάφωσι τοῖς τόποις, τυτέστι τ ἐπὶ τ γῆς οἰκήσεσιν, εἰς τ τὰ τ ψυχῆς ἤδη καὶ ζώσεσιν καὶ φρόνησιν, ἤδη μὴν κἀκ τόπων δῆλον· σημὰ κἀν τῷ πέμπτῳ τ νόμων, †ὡδί πως ἔχεται φε. μηδὲ τοῦθ' ἡμᾶς λανθανέτω ῥηθὲν τόπων, ὡς εἰσὶν ἄλλοι πνὲς διαφέροντες ἄλλων τόπων, πρὸς τὸ γίγνεσθαι ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους. ἐναργῶς πάλιν ἐνταῦθα, γίγνεσθαι τὰς τόπις φησὶν, ἀμείνους τ καὶ χείρους ἀνθράπους. καὶ ἐφεξῆς ᾗ πάλιν ὑπφέρων τοῖσδε, φησίν. " οἱ μὲν γέ πε διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ *εἰλήσεις, σημότροποί τε εἰσὶ καὶ *αὐείδεοι αὐτῶν· οἱ μὲ δ' ὕδατα· οἱ δ', διὰ ᵛτὴν ἐκ τ γῆς προφὴν ἀναδιδᾶσ, ὃ μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, τ ψυχὰς δ' ἔχ ἧττον δυναμένην παίεται τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, πνεύματα σαφῶς φησὶ καὶ ταὶ εἰλήσεις, τυτέστι, ταῖς ἐξ ἡλίᾳ θερμότητας, εἰς τὰς τ ψυχῆς δυνάμεις προσηκούσας. εἰ μήπ ἄρα νομίζοσι, διὰ μὲ τὰ πνεύματα, καὶ τ τ ἀεὶχρόνιος ἀέρος θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ τ τ ὑδάτων τ καὶ τ ξηρᾶς φύσιν, ἀμείνους τ καὶ χείρους τ ψυχὴν ἀνθρώπους δυνατὸν γίγνεσθαι, ταῦτα δ' αὐτὰ, μὴ διὰ μέσων τ κρίσεων, ἐργάζεσθαι τὰ κ' ψυχὴν ἀγα-

† Pla. Tim. 525. B. ᵛ ἔν ᵛ τότε

† Pla. 5. leg. in fine.

* διειλ. * αἴσιοι ᵛ καὶ ᵛ ταύτῃ

ad sapientiam nonnihil præsidii vel incommodi cepisse, interim ut minimè ægrotârit corpus. In principio quidem disceptationum Timæi, sic. " Vniversam hanc mun- " di structuram, & coordinatio- " nem Minerva, quæ prius nos " concinnârat, incolendam obtu- " lit. Et locum vobis in quo ge- " niti estis, elegit, ubi talem tem- " porum constitutionem videbat, " quæ prudentissimos viros parere " posset. Sed & deinceps adjun- git. " Ergo Dea & Belli & sapien- " tiæ-sciens, hunc locum, qui sibi " similliмos procrearet, cùm ele- " gisset, imprimis incolendum " mortalibus dedit. Quòd igitur Plato locis (hoc est terræ-habitacu- lis) ad mores, animi solertiam, pru- dentiámque plurimùm tribuat, ex his quæ dicta, perspicuum est. Verùm & ,in quinto de legibus ità scripsit " Neque nos lateat, alia lo- " ca ab aliis differre, ad homines " meliores pejorésve gignendos. Vbi iterum evidenter notat, ut me- liores pejorésve generentur, locos esse in causa. Et rursus ità subinfert. " Quandoquidem horum nonnulla " propter ventorum varietatem, tur- " binúmq; frequentiam, sive æstu- " um etiam multiplicitatem, infestâ " infaustáq; sunt. Alia insuper pro- pter aquas ; " alii denique propter " cibos ex terra, qui non solùm " corporibus commodi vel incom- " modi nascuntur, verùm in animis " quoque non minùs, hæc eadem " procreare possunt : Quibus ver- bis & ventos planè affirmat, & æ- stum. i. Solis calorem ad ani- mæ facultates obtinere vim. Ni- si fortè ob ventos, ob aëris calorem, frigúsque, ob aquarum, ali- mentique naturam, posse homines putent meliore vel deteriori animo nasci ; nec tamen hæc eadem, me- diante temperamento, probitatem aut pravitatem animi efficere. Nam

hæc hercle ut prudentiam illorum consequantur, necesse est. Atqui nos pro certo novimus, cibum quemvis deglutiendo in ventriculum deferri primùm, inibique elaborari; mox per venas ex Hepate exceptum, humores generare in corpore; ex quibus reliquæ particulæ alimenta recipiunt, unáque Cerebrum, Cor, & Iecur. Ergo inter nutriendum calidiores fiunt partes, quàm dudum, & frigidiores & humidiores; quippe tunc facultatibus humorum præpollentium assimilatæ. Quare jam tandem resipiscant, qui alimentum vix putant, hos posse temperantes, illos dissolutos, hos continentes, illos frugales, confidentes, meticulosos, mansuetos ac lenes, contentiosos, ac litium sectatores reddere: accedant ad me, ut quibus vesci, quid bibere oportet, addiscant. Neque enim mediocriter ad Philosophiam Moralem conferent hæc: & ipsi quoque ratiocinandi facultatibus ad virtutem profectum facient, cùm ingenio & memoria fœliciores facti, tum disciplinarum amantiores ac prudentiæ. Iis enim præter cibum & potum, ventorum quoque constitutiones, & aëris temperaturas aperiam, & qualia etiam loca eligere conveniat, qualia defugere. In memoriam vel invitos reducam, Platonem, à quo cognomen tulerunt, non semel iterúmque de his, verùm frequenter scriptitâsse. Mihi certè sat erit, si in hac disputatione ad ea, quæ in Timæo de alimento scripsit, aliud adjungam ex secundo de legibus: quarum quidem duæ sunt de potione vini. "Sanciemus igitur primò "ut pueri usque ad duodevige- "simum annum nè vina gustent: "utpote monentes, non opor-

δὲ τ' καὶ φαῦλα· καὶ γὰρ ταῦτα ἂν εἴη, τῇ ζωῇ τῶν ἀνδρῶν ἀκόλουθα. ἀλλ' ἡμεῖς γε σαφῶς ἴσμεν, ὡς ἕκαστον ἔδεσμα καταπίνεσθαι μὲν πρῶτον εἰς τ' γαστέρα, προπεπτεύεσθαι δ' ἐν αὐτῇ· εἶτα ταῦτα δὲ, διὰ τῶν ἐξ ἥπατος αὐτῇ καθηκουσῶν φλεβῶν ἀναληφθέν, ἐργάζεσθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι χυμούς· ἐξ ὧν τρέφεσθαι τἄλλα μόρια πάντα, καὶ ζῷα αὐτοῖς ἐγκέφαλός τε, καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ. ἐν δὲ τῷ τρέφεσθαι, θερμότερα σφῶν αὐτῶν γίγνεσθαι· ψυχρότερά τε καὶ ὑγρότερα ζῳοειδέμματα τῇ δυνάμει τῶν ἐπικρατέντων χυμῶν. ὥστε σωφρονήσαντες κἂν νυῶν γῦν οἱ δυσχεραίνοντες, προφὼ δυνάσθαι τοῦ μὲν σωφρονεστέρους, τοῦ δ' ἀκολαστοτέρους ἐργάζεσθαι· καὶ τοῦ μὲν ἀκρατεστέρους, τοὺς δ' ἐγκρατεστέρους, καὶ θαρσαλέους, καὶ δειλούς, ἡμέρους τε καὶ ὠμοὺς, ἐριστικούς τε καὶ φιλονείκους, ἥκετωσαν πρὸς με μαθησόμενοι, τίνα μὲν ἐδέσιν αὐτοὺς χρὴ, τίνα δὲ πίνειν. εἰς τε γὰρ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ὀνήσουσι μέγιστα, καὶ πρὸς ταύτῃ, καὶ τὰς τῶ λογιστικῶ δυνάμεις ἐπιδώσουσιν εἰς ἀρετὴν, ζωηρότεροι, καὶ μνημονικώτεροι γιγόμενοι, καὶ φιλομαθέστεροι, καὶ φρονιμώτεροι. φορὰς γὰρ τ' τροφαῖς, καὶ τοῖς πόμασι καὶ τοῖς ἀνέμοις αὐτοὺς διδάξω, καὶ τὰς περιεχουσῶ κράσεις· ἔτι τε τὰς χώρας ὑποίας μὲν αἱρεῖσθαι προσήκει, ὁποίας δὲ φεύγειν. ἀναμνήσω δὲ πάλιν αὐτοὺς, κἂν μὴ θέλωσιν, ὡς ὁ Πλάτων αὐτὸς, ἀφ' ἧ παρονομάζονται ἑαυτοὺς, οὐκ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἔγραψε περὶ τούτων. ὥστε αὖτως δ' οὖν μοι ἀρκέσει, προσθεῖναι καὶ τὸν ἐνεστῶτα λόγον πρὸς τῷ περὶ τροφῆς ἐν Τιμαίῳ, καὶ ἐν τῷ δευτέρου τῶν νόμων· ὧν οἱ μὲν δύο, περὶ οἴνου πόσεως εἰσίν. "ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν, πρῶτον "μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκ- "τωκαίδεκα, τὸ σφόδρα οἴνου "μὴ γεύεσθαι; διδάσκοντες, ὡς οὐ

"χρὴ

" ἐιμι.
" δεῖ.
* Pla. τετ-ταρ.
* βυτῶν.
* ετέρε
" ποιεῖν
" ἐρ' οἷς.

"χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν, εἰς "τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, πρὶν "ἐπὶ τοῦ πόνους ἐγχειρεῖν πορεύ-"εσθαι, τὴν "ἀκμαιοῦ ἐυλαβέμενοι ἔ-"ξιν τῶν νέων. μὴ δὴ τοῦτο, οἶνε μὴ "δὴ γεύεσθαι τὸ μεταξὺ, μέχρι "τεσσαράκοντα ἐτῶν· μέθης δὲ καὶ πο-"λυοινίας παντάπασι νέος ἀπέ-"χεσθαι. *τεσσαράκοντα δ' ὁπόσοι γί-"γνονται ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις ἐυ-"αγωνιόντα, καλεῖν τάς τε "ἄλλους "θεοὺς, καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακα-"λεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων τε-"λετὴν ἄμα καὶ παιδιάν· ἣν τοῖς "ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τῶ "γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο τὸν "οἶνον φάρμακον, ὥστε ἀνίας, καὶ "δυθυμίας λήθην γίγεσθαι, μα-"λακώτερον ἐκ *σκληροῦ τὸ τῆς ψυ-"χῆς ἦθος, καθάπερ σίδηρον ἐντεθέντα, μαλθάττεσθαι, καὶ "ἕπως εὐπλαστότερον ἔσται. ἐκ ταύ-της τῆς ῥήσεως μεμνῆσθαι "πρέπει καλὸς καὶ γυναίους τοὺ Πλατωνι-κὸς, καὶ ὃ μόνον "ἀφ' ἧς λέλεκται περὶ πόσεως οἴνε ἐκείνῳ, "ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἡλικιῶν διαφορᾶς. ἐμμανὴς μὲν γὰρ "φησὶ τὴν τῶν μειρακίων φύσιν· εὐπρεᾶ γὰρ καὶ εὔθυμον, καὶ σκληρὰν, τὴν τε γερόντων· ἃ δήπου διὰ τὴν ἀεικινη-μόνα τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν σώματος ἕξεως κρᾶσιν, ἣ ἔσται ἑκάστη τῶν ἡλι-κιῶν. ἡ μὲν γὰρ τῶν μειρακίων, θερμὴ καὶ πολύαιμος· ἡ δὲ τῶν γερόντων, ὀλί-γαιμός τε καὶ ψυχρά. καὶ διὰ τοῦτο γε αὖ, τοῖς μὲν γέρουσιν, ὠφέλιμος οἶνου πόσις, εἰς συμμετρίαν θερμασίας ἐπανάγουσα τὴν τῆς ἡλικίας ψυχρότη-τα· τοῖς δ' αὐξανομένοις, σκαιπω-τάτη. ζέσης γὰρ αὐτῶν τὴν φύσιν, καὶ σφοδρῶς κινουμένου ὑπερθερμαίνει τε, καὶ εἰς ἀμέτρους τε καὶ σφοδρὰς ἐκ-μανεῖς κινήσεις. ἀλλὰ Πλάτωνι μὲν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ, περὶ τὸ δεύ-τερον τῶν νόμων εἴρηται περὶ πόσεως οἴνε, τοῖς βελομένοις ἀναγινώσκειν ὠφέλιμα. μόνην δ' ἐγὼ ἔπὶ μιᾶς αὐ-τῆς ῥήσεως μνημονεύσω, περὶ τὸ τέλος εἰρημένην ἁπάντων περὶ πόσεως, λόγων, ἔνθα περὶ εἴρηκε τῆς Καρχη-

"tere ignem igni in corpus ani-"mámque ingeri, laborem subi-"re inceperint, juvenilis ætatis "habitum veriti, quæ ad insa-"niam proclivis est. Tunc au-"tem gustabunt, cedo, sed me-"diocriter usque ad annos trigin-"ta; ab ebrietate verò vinique "repletione omnino abstinebunt: "Ad quadragesimum autem cùm "pervenerint, in conviviis libe-"riùs discumbentes, ad sacra se-"num ludósque, cùm alios De-"os, tum Dionysium invocent, "qui illa nobis pro remedio con-"tra senectutis austeritatem est "largitus, ut iis rejuveneſcere "videamur, nósque oblivio mœ-"stitiæ capiat, nec non affectio "animi (sicut ferrum in igne) "emollita, flexibilior fiat. Ex his sermonibus, egregios Plato-nis sectatores meminisse decet, non modò quæ ipse de vini potione dixit, sed quæ etiam de ætatum differentiis. Iuvenilem namque insaniæ obnoxiam posuit; senectutem, austeram, asperam, durámque; non propter annorum numerum, sed pro temperie cor-poris, quæ ætatibus singulis in-est. Nam adolescentia & calida & sanguine referta est; senectus, propè exanguis & frigida: unde senioribus vini potio perquàm u-tilis, cujus calore, ætatis frigi-ditas attemperetur; adolescentibus autem adversissima; quippe quorum naturam efferveſcentem, vehemen-térque agitatam supra modum ex-calfacit, & ad immodicos, præ-cipitésque concitat motus. At-que hæc illic Plato, aliáque mul-ta de vini usu præcepit, ne-que legentibus infructuosa. E-quidem unicam tantùm commemorabo sententiam, quæ ad calcem est orationis de vino, ubi Carthaginiensium institutum ex-posuit. Ea sic habet. "Sed

"multò magis, quàm Cretensium
"ac Lacedæmoniorum usus, pro-
"betur mihi Carthaginiensium
"Lex: nequis unquam in castris
"deguſtet vinum, sed omni illo
"tempore aquam bibat: & in urbe,
"nè servus guſtet, aut serva. Sed
"neque Magistratus eo anno, quo
"cum imperio sunt. Neque Na-
"varchæ aut Iudices, quo tempore
"munus obeunt, attingant vinum.
"Neque si consilium quis de rebus
"minimè contemnendis inierit.
"Nec verò quisquam interdiu hoc
"faciat, nisi exercitationis corpo-
"reæ, vel morbi causâ; neque no-
"ctu etiam id viro fœminæve con-
"cessum, quando liberis operam
"dare libeat. Quin & alia com-
memorari plura possent, ob quæ
rationi legiq: obtemperantes, se vi-
no abstinerent. Hæc cùm Plato non
de ægrotis, sed inculpatâ sanitate
fruentibus dicat, si vobis (genero-
sissimi Platonici) per sanitatem qui
vinum bibunt, non indigni videntur
exercitum ducere, imperare, de ma-
gistratibus inquirere, naves guber-
nare; respondete mihi deinceps; an-
non vinum ebibitum, quasi tyran-
nus quis, animum nec scire, quæ sci-
vit, nec rectè agere cogit, quæ priùs
agebat. Annon ideo Plato tanquam
hostem censuit vitandum? Simul at-
que enim corpus invaserit, nauclerum retinet, nè rectè navem gubernet; Duces, nè in acie sapiant; Iudices, cùm æquos esse par fuit, errare efficit; Principes omnes, rempub. malè administrare, nihilque sani sobriique præcipere. Censebat Plato vinum, cùm calidis vaporibus universum corpus, potissimùm caput oppleverit, concupiscibili atque irascibili animæ causam esse imoderati impetus, rationali, temeritatis. Atqui si hæc ità habent, quoties vinum bibimus, toties temperaturæ interventu functiones animæ, quas dixi, videntur lædi, sicut &

δονίων λόγον· ἔχει δ' ἡ ῥῆσις ὅτω.
"δὴ ἔπ μᾶλλον τ Κρητῶν καὶ Λα-
"κεδαιμονίων χρείας προσθείμην
"ἂν τῷ Καρχηδονίων νόμῳ μηδέπο-
"τε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου. γλυ-
"κὺς δ' πόματος, δὴ ὑδροποσίας* * Pla. στρ.
"συγχώρησις τοῦτον, τ χρόνον ἅπαν-
"τα· καὶ κατ' πόλιν, μήτε δήλοις γλυ-
"κὺς [τοῦτο] ποτὲ· μηδὲ ἄρχοντας,
"τοῦτον τ ἐνιαυτὸν, ὃν ἂν ἄρχωσι·
"μητ' αὖ κυβερνήτας, μητὲ δικα-
"στὰς, ἐνεργοὺς ὄντας, οἶνον γλυκάσαι * ὐδὲ
"ποσῶσαν· * μηδὲ ὅστις βουλόμε-
"νος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου
"συνέρχεσθαι· μηδὲ γὰρ μετ' ἡμέραν
"ποσῶσάν μηδένα, εἰ μὴ σωμα-
"τικίας, ἢ νόσων ἕνεκα· μηδ' αὖ νύκ-
"τωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποι-
"εῖσθαι ἀνὴρ ἢ γυνή. καὶ δηλαδὴ πολλὰ '' Pl. πάρ.
ἄπτης λέγει ἐν οἷς τοῖς [γε] νέοις τ καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν, ὃ ποτὲς οἶνος. ταῦ- [Pla.]
τα δ' Πλάτων ὁ εἰρηκότος, μὴ ἐπὶ τ νοσούντων σωμάτων, δὴ ἐπὶ τ ἀμέμπτως ὑγιαινόντων· εἰ γὰρ ὑμῖν δεκτέον, ὦ γλυκύτατοι πλατωνικοὶ, στρατεύειν, καὶ ἄρχειν, καὶ δοκιμάζειν, καὶ κυβερνᾶν ναῦς, οἱ πίνοντες ὑγιαίνοντες· ἀποκρίνεσθέ μοι τοίνυν ἐντεῦθεν ἐρωτῶντι· πότερον ὑπὸ, ὥσπερ τις τύραννος, ὁ ποθεὶς οἶνος, κελεύει τ ψυχὴν μήτε νοεῖν ἀκριβῶς, ἃ πρόσθεν ἐνόει, μήτε φρονεῖν ὀρθῶς, ἃ πρόσθεν ἐφρόνει; καὶ διὰ τοῦτο φυλάττεσθαι φησὶν ὁ Πλάτων ὡς πολέμιον; εἰ γὰρ ἅπαξ ἅπαν τ σώματος ἀφίκοιτο, καὶ τ κυβερνήτην κωλύει, ὡς προσήκει μεταχειρίζεσθαι τὰς οἰακας τ ναός· καὶ τὰς στρατοδιδασκάλους, σωφρονεῖν ἐν τ παρατάξει· καὶ τὰς δικαστὰς, ὁπότε ἓν δικαίους χρὴ εἶναι, ποιεῖ σφάλλεσθαι· καὶ πάντας τὰς ἄρχοντας, ἄρχειν κακῶς, καὶ προσάπασιν ὑμῖν ὑγιέσι. ὑγιεῖ τοίνυν τ οἶνον, ἀτμοῖς θερμοῖς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα τ κεφαλὴν πληρῶντα, κινήσεως μὲν ἀμεταστάτου ἅπαντος ποιοῦντος, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τ ψυχῆς, καὶ τοῦ θυμοειδοῦς· βελτίους δὲ προπετεστέρους, τοῦ λογιστικοῦ. καὶ μὴν, εἴπερ ὕτως ἔχει ταῦτα, διὰ μέσης τῆς κράσεως αἱ εἰρημέναι τ ψυχῆς ἐνέρ-

γειαι

γειαι φαίνον) βλαπτόμενοι, πινόντων ἡμῶν τ οἶνον· ὥσπερ γε πάλιν ὠφελήμεθα πίνες. ἀλλὰ γὸ κ) τοῦθ' ὑμᾶς, ἐὰν βέλησθε, διδάξω καθ' ἕτερον καιρὸν, ἐν ᾧ θερμαίνει ὅσα βλάπτει τ καὶ ὠφελεῖν ἡμᾶς οἶν ☉ πέφυκεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τοῦτο τῷ τῶν Τιμαίου ῥητὸν παραχρήσω, καθ' ὃν φροσεῖπεν ὁ Πλάτων, ὅτως. "τοιῦτο, κακοὶ πάντες, "οἱ κακοὶ, διὰ "δύο ἀκουσιώτατα γιγνόμεθα· ὧν "αἰτιατέον μὴ τοὺ φυτεύοντας " τ "φυτευομένων μᾶλλον, κ) τοὺ τρέφοντας, τ τρεφομένων. ἐφεξῆς δέ φησι. "προσατέον* μὲν ὅπη πῆς "δυνάμ), κ) διὰ τροφῆς, κ) δι' ἐπι"τηδευμάτων, μαθημάτων τ, φυ"γεῖν μ κακίαν, τἐναντίον δ ἕλειν "ἀρετήν. ὥσπερ γὸ ἐπιτηδεύματα, "κ) μαθήματα, κακίας " μ ἀναιρε"τικὰ, γυμναστικὰ δ ἀρετῆς δοκίν· ὅ"τω κ) ἡ τροφή· λεγομένης ἐνίοτε τροφῆς καθ' αὑτὴ, ἃ μόνον τ ἐπὶ στόμοις, ἀλλὰ κ) συμπάσης τ παιδιᾶς τῆς διαίτης. οὐχ οἷόν τε δ' ἦν φανῆναι, κ τὸ δεύτερον σημαινόμενον εἰρῆσθαι νῦν καθ' αὑτὴν τὴν τροφήν. ὃ γὸ τοῖς παισὶν, ἀλλὰ τοῖς τελείοις ποιεῖν κελεύομεν, ἔφη· "προσατέον μὲν ὅπη "τῆς δυνάμ), καὶ διὰ τροφῆς, κ) δι' "ἐπιτηδευμάτων μαθημάτων τε "φυγεῖν μ τὴν κακίαν, τἐναντίον δ "ἕλειν ἀρετήν. ὁπόσα δ' ἂν λέγει, τὰ κ τ γυμναστικὴν κ) μουσικὴν μαθήματα, τά τε κ τ γεωμετρίαν κ) ἀριθμητικήν. τροφὴν δ' ἂν "ἄλλην τινὰ νοεῖν οἷόν τε, παρὰ τὴν ἐκ τ σιτίων, κ) ῥοφημάτων κ) πομάτων· ἐξ ὧν δῆλον κ) οἶνος καθ' ἕ πολλὰ διῆλθεν ὁ Πλάτων, ἐν τῷ δευτέρῳ τ νόμων. ὅστις δ βούλε) κ) χρεὼν ἐμὲ γνῶναί τι, θεοῦ πάσης τ ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως, ἔνεστιν ἀναγινώσκειν αὐτῷ τοὺ τρεῖς θεοὺ τόδε τῆς ἡμετέρων πραγματείας, κ) τὸ τέταρτον καθ' αὐτοῖς, θεοῦ εὐχυμίας τ κ) κακοχυμίας· ἃ μάλιστα χρήζομεν εἰς τὸ παρόν. πολλὰ μ ἂν ἡ κακοχυμία ταῖς τ ψυχῆς ἐνεργείαις λυμαίνε). σώζε δ ἀβλαβεῖς αὐτὰς ἡ εὐχυμία.

adjuvari nonnullæ. Enimverò vos alibi ſiquando libuerit, docebo, quantum nos calfaciendo prodeſſe poterit vinum, quantum obeſſe. Nunc ſententiam è Timæo ſubjiciam, quâ Plato ſic allocutus eſt. "Ità "cùm pravi evadimus, duabus po"tiſſimùm rebus, quæ præter vo"luntatem contingunt, efficimur "pravi. Quarum cauſæ ſerentibus "potiùs quàm ſatis, nutrientibus, "quàm nutritis, attribuendæ. Mox "ſubjicit. "Conandum tamen pro "viribus, cùm alimenti, tum ſtudi"orum ac diſciplinæ ſubſidio im"probitatem averſari, virtutem ca"peſſere. Vt enim ſtudia diſciplinæ"que tollunt vitia, virtutes adjun"gunt, itidem & alimentum. Ali"mentum ille plerunque de cibis, ali"cubi etiam de univerſa puerorum e"ducatione interpretatur. Verùm hic in poſteriori ſignificatu uſurpâſſe nè dixeris: quia non pueris, ſed matu"rioribus, agendi præcepta dat. "Co"nandum, inquiens, ut alimenti, & "ſtudii doctrinæq; adminiculis vi"tium averſeris, virtutem expe"tas. Studia igitur, diſciplinas vocat, tum Gymnaſticen & Muſicam, tum Geometriam & Arithmeticam. Alimentum non aliud cogitari poteſt, quàm quod ex eſculentis, ſorbitionibus & potu conficitur; quo in genere cenſetur vinum: de quo permulta percurrit Plato ſecundo de legibus. Quicunque autem citra hoc opus de univerſa alimentorum facultate ſcire aliquid avet, tres libros noſtros eâ de re conſcriptos adeat, quartúmque iis adnexum de bonis vitioſiſque ſuccis; cujus lectio ad præſens inſtitutum perquàm neceſſaria eſt. Ac functionibus quidem animæ non mediocri malo eſt ſuccorum pravitas, bonitas contrà, eaſdem conſervat incolumes.

* ἢ κακοὶ
* Pl. ἀεὶ
* προσθυμητέον
* κἠις

CAP. X.

Refutatis Adversariorum, ex hac doctrina, nec neminem bonum vel malum esse, nec omnes.

DIsputatio igitur hæc tantùm abest, ut Philosophiæ bona è medio tollat, ut Philosophos eorundem minùs scientes erudiat, instruátque. Nam & ii qui omnes homines virtutis capaces volunt, quique justitiam sectari neminem (quod perinde est, ac nullum naturalem statui terminum) utrique humanam naturam semidoctè sunt assecuti. Nam æqui bonique nec omnes nascuntur osores, nec amantes omnes: quippe utrique ex corporũ temperamentis ejusce modi conditione nati. Quî igitur fiet, inquiunt, ut meritò laudetur quis, vel reprehendatur, odio sit, vel ametur, si neque improbus, neque bonus suâ sponte factus sit? sed ratione temperaturæ; quam aliis videtur ex causis accepisse? Respondeo, nobis naturâ hoc insitum esse, bonum ut amplexemur, ambiamus, amemus: malum aversemur, oderimus, fugiamus: Quod nobis usu venit, nè adhuc illud animadvertentibus, innatúmne fuerit, an studio contractum. Non enim alterum ipsorum, in homine produceret ejusmodi quidpiam, alterum eorum non idem efficeret. Itaque & Scorpiones, & Araneas, & Serpentes confodimus, quæ à natura generantur talia, non à seipsis. At omnium primum maximúmque Deum Plato ipse ingenitum censuit, summúmque bonum appellavit; eúmque nos omnes naturali prosequimur amore, cùm talis ab Æterno, non à seipso is factus sit bonus. Omnino enim qui perpetuus ac sempiternus extiterit, principium originis sortiri quí potuit? Non immeritò igitur, ex hominum genere improbos odimus,

Οὐκοῦν αἱρετικὸς ὅδ' ὁ λόγος ὅτι τῶν ἐκ φιλοσοφίας καλῶν, ἀμὴ ὑφηγητικός τε καὶ διδασκαλικὸς ἀγνοεμένου πνὸς ἐν αὐτοῖς, τῶν φιλοσόφων. οἵτε γὰρ ἡγούμενοι, πάντας ἀνθρώπους ὀπτικὰς ἀρετῆς ὑπάρχειν, οἵτε μηδένα δικαιοζωίλν αἱρεῖσθαι [ὅσον ἴσόν ὅζιν τῷ, μηδένα γίγνεσθαι φυσικὸν ὄρον] ἐξ ἡμισείας ἑκάτεροι τὴν ἀνθρωπίνην ἐωρακασι φύσιν. ὅτε γὰρ ἅπαντες ἐγκρὶ φύονται δικαιοζωίης, οὐδ' ἅπαντες φίλοι· διὰ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων ἑκάτεροι τοιῶτοι γιγνόμενοι. πῶς οὖν, φασι, δικαίως τὸς ἐπαινοῖτο, καὶ ψέγοιτο, καὶ μισοῖτο, καὶ φιλοῖτο; γεγονμμένοι πονηρὸς, ἢ ἀγαθὸς, ἐ δι' ἑαυτὸν, ἀμὰ διὰ τὴν κράσιν, ἣν ἐξ ἀνάγκων αἰτῶν φαίνεσθαι λαμβάνων; Ὅτι φύσομεν ὑπάρχειν τῶτο πᾶσιν ἡμῖν, ἀσπάζεσθαι μὲν τὸ ἀγαθὸν, καὶ περιέπεσθαι, καὶ φιλεῖν· ἀποτρέφεσθαι δὲ, καὶ μισεῖν, καὶ φεύγειν τὸ κακόν· ὃ, πάκετι περόντες σκεπτομένοις †, ἔτε εἰ γνωτόν ὅζι, ἔτε εἰ μὴ γνωτόν. ἑ γὰρ τὸ ἕτερον αὐτῶν, τοιῶτον ἐποίησεν· ἔτε κατεσκάσεν αὐτῶν τοιῶτον. [τὸ ἕτερον.] τὰς τ' ἐν σκορπίοις, καὶ τὰ φολίδια, καὶ πὰς ἐχίδνας ἀναιρῶμεν, ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότα τοιαῦτα, ἀ ἀφ' ἑαυτῶν· ἀγένητόν τε τὸν πρῶτον, καὶ μέγιστον θεὸν ὁ Πλάτων λέγων εἶναι, ὅμως ἀγαθὸν ὀνομάζει· καὶ ἡμεῖς ἅπαντες, φύσει φιλοῦμεν αὐτὸν, ὄντα τοιῶτον ἐξ αἰῶνος, ἀφ' ἑαυτῷ γνόμενον ἀγαθόν. ὅλως γὰρ, ὁπ' ἐγένετό ποτε, διαπαντὸς ὢν ἀγένητος καὶ ἄϊδιος. εἰκότως οὖν καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸν πονηρὸς μισοῦμεν, ἑ περιλογιζόμενοι †, τὸ

"ὅτε "χει

†Infr. p.6.

"τὸ

†Sup.pa.3.

τὸ ποιῆσαι αὔπον αὐτοῦ τοιούτους. ἔμπαλιν ἢ σεφσέμεθα, καὶ φιλοῦμεν τοὺς ἀγαθοὺς, εἴτ' ἐκ φύσεως, εἴτ' ἐκ παιδείας καὶ διδασκαλίας, εἴτ' ἐκ σεφαιρέσεώς τε καὶ ἀσκήσεως ἐγένοντο τοιοῦτοι. καὶ μὴτοι καὶ ἀποκτείνομεν τοὺς ἀνιάτους καὶ πονηροὺς, διὰ τρεῖς αἰτίας ἐυλόγους· ἵνα μὴ ἡμᾶς ἀδικήσωσι ζῶντες· εἰς φόβον τε τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ἐνάγοντες, ὠφελαθησομένους ἐφ' οἷς ἂν ἀδικήσωσι· καὶ τρίτον, ὅτι καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις ἄμεινον τεθνᾶναι, διεφθαρμένοις ὅπως τοῦ ψυχοῦ, ὡς ἀνίατον ἔχειν τὴν κακίαν· ὡς μηδ' ὑπὸ τῆς μουσῶν αὐτῶν παιδεύεσθαι, μηδέ γε ὑπὸ Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου βελτίους γενέσθαι. θαυμάζω ἢ ἐν τῷδε τῷ τοιούτῳ, ἅπαντας μὲν ἀνθρώπους εἰς ἀρετῆς κτῆσιν ἐπιτηδείως ἔχειν οἰομένων, διαφέρεσθαι ἢ ὑπὸ τῶν συζώντων. ἵνα δὲ ἐάσω τἆλλα πάντα τὰ καταβάλλοντα τὸν λόγον αὐτῶν, ἓν ἢ μόνον ἐρωτήσω, περὶ τῶν τρίτον γενομένων ἀνθρώπων, οἱ μηδένα τρὸ ἑαυτῶν ἔχον ἕτερον· ἢ ὑπό τινων αὐτοῖς ἐγένετο, λέγειν οὐκ ἔξουσιν· ὥστε παιδία θεώμενοι πονηρότατα, τίς ἐδίδαξεν αὐτῶν τοῦτο καὶ μάλιστ' ὅταν ἢ πολλὰ μὲν ἅμα θεώμενα,

causâ, quæ tales produxerit, nondum pensitatâ: Contrà excipimus, atque amplexamur bonos, sive naturâ sive instituto vitæ, sive consilio atque exercitatione evaserint tales. At perditos & facinorosos è medio tollimus; idque justissimis de causis tribus; Primò, nè superstites contumeliam nobis faciant. Dein ut eorum similibus terrorem incutiamus, quasi pariter, si iniquè fecerint, multandis. Tertia est, quoniam ipsis emori satius est, adeò coïnquinatos, ut sanari nequeat improbitas: quos nè à musis ipsis corrigi spes est, nedum à Socrate vel Pythagora meliores reddi. Equidem Stoicos in eo demiror, quòd omnes virtuti obtinendæ idoneos putent, verùm ab ea, contubernalium commercio summoveri. Nam ut reliqua mittam, quibus eorum elevetur ratio, unum mihi percontari liceat de hominibus omnium antiquissimis. Profecto quâ illi ratione peccata addidicerint, aut unde illis acciderint vitia, quid mihi respondeant, non habent. Similiter & pueros etiam flagitiosissimos conspicamur. Quis enim eos corruperit, pravitatémque docuerit, dicere non valebunt: præsertim cùm plurimi eorum simul conspecti fuerint.

FINIS.

In GALENUM Lectiones variæ, & Adnotationes.

PRÆFATIO.

HAbes (studiose Lector) Lectiones & Adnotationes varias ex variis Codicibus unde unde corrasas, tametsi non omnes æquè necessarias: Quæcunque enim absurdiores videbantur, abjeci; quæ ad meliorem tuam conjecturam usui esse queant, tametsi vitiosas, adnotavi. Quo singulas citiùs unóque oculi nictu percipias, Characteres ubique descripsi, quorum interpretatio hæc.

1. *De Exemplaribus quibus utimur, tam manu, quàm typo aratis.*

Manuscripti Codd. Græci veteres (qui vel ipsi, vel eorum transcripta ad manus nostras pervenêrunt;) numero IV. sunt.

1 Adelphi Codicem Manuscriptum notat, *Ad.*
2 Regium, seu Bibliothecæ Regis Britannici Codicem, *Re.*
3 Londinensem Codicem Manuscriptum, *Lond.*
4 Venetum Manuscriptum, *Ven.*

Excusi Codices Græci.

1 Editionis Aldinæ, Anno 1525. *Ald.*
2 Basilienſis, Anno 1538. *Ba.*
3 Vtriusque editionis Lectio significatur, sic, *Excus.*
Latinus antiquus Interpres, excus. Papiæ, 1515. *Ant.*
Latina editio Veneta Iuntarum, Anno 1597. *Ven. Lat.*

2. *De Textu, & Emendatione nostra.*

1 Locum suspicioſum, vel vitioſum (si ex conjectura fuerit) cum punctis subscriptis, sic, ...
Si secundùm alios Cod. sic, *Ald. Bas.* .. ..
2 Lectio ex conjectura nostra, ut "
Aliorum codicum Manuscr. vel impressorum, &c. quorumcunque, ut " *Bas.* " *Ald.* &c.
3 Quod (cùm non sit in textu) ex conjectura interponendum videtur, significatur, sic, ". quod ex aliorum cod. fide interpositum, sic, " *Ba.* " *Ba.* & *Ald.* &c.
4 Quod (cùm sit in Textu) non est in Codicibus, ut [*Ba.*] [*Ba. Al.*] [*Ad.*] [*Ad. Ven.*] quod delendum, ut [*Dele.*]

Omnino quæ breviora erant, ad oram editionis interiorem adposita vides: quæ prolixiora, in varias lectiones has rejicere necessum habui.

In Galeni Hortatoriam seu Suasoriam Orationem ad Artes & Medicinam, Lectiones variæ & Adnotationes.

LAtinam hanc fecit Ludovicus Bellisarius, Medicus Mutinensis; interpretatus etiam est Desyderius Erasmus Rot. cujus versionem recognovit, Græcum textum re purgatiorem edidit, doctissimas Adnotationes (quæ junioribus etiam etiámque legendæ) adjunxit Fredericus Iamotius Parisiensis. Per Murell. Lutetiæ, 1585.

Adnotationes etiam breviusculæ habentur Iulii Alexandrini Basileæ, 1581. Collatæ sunt Editiones Græcæ Aldinæ, Basil. & Parisiens. Morellii: quam certè, quoad potui, correctiorem feci ex Mss. duobus; uno Londinensi, altero Adelphi. potissimùm verò ex judicio & prudentiâ doctissimi Theologi, mihíque amicissimi, Thomæ Gataceri, qui, pro summa sua literarum humaniorum peritia, emendationes authorum, citationes, & locos, &c. perquàm luculentè adjecit.

Pag. 1. Lin. 1. Γαληνῦ προτρεπτικὸς λόγος] i. Galeni exhortatio. cod. excus. alii, Γαληνῦ εἰς τὸ Μηνοδότου. alii, Γαληνῦ παραφράσου τῦ Μηνοδότου φρ. λ. Vnde quidam istâ Tituli pravitate decepti, Orationem hanc tribuêre Menodoto, non Galeno: sed quàm insciè, ex Galeno ipso facilè patebit, qui in Tractatû de Libris suis, cùm Menodotum istum Empiricum fuisse docet; (quod genus hominum est Artibus inimicissimum,) tum & adversùs eundem multa se scripsisse testatur: quin & fœtum denique hunc tanquam genuinum agnoscit. Error primus, unde at alter ortum habuit, enatus videtur ex titulis librorum duorum, & argumenti diversi, per librariorum incuriam, unà commissis.

ἐπὶ δ' ἰατρικὴν καὶ τὰς τέχνας] Galenus ipse de lib. propriis, ἐπὶ ἰατρικήν. Hieronymus etiam adversùs Iovinian. lib. 2. nonnulla hinc laudans, Galenus, inquit, in Exhortatione Medicinæ. Plenius Gesnerus & Cornar. in Prolegom. ad Galen. ἐπὶ ἰατρικὴν καὶ τὰς τέχνας. haud malè! Artium enim mentionem fecit noster per totam orationem; Medicinæ verò in ipso duntaxat Epilogo: ubi se pollicetur demonstraturum Medicinam artibus cæteris antecellere. Forsan id alio libello, aut oratione, quam seorsim habiturus esset. Non est autem Galeno infrequens Librorum suorum Titulos in recensione decurtare.

p. 1. l. 27. τῦ μὴ] vel Helleniſmus est: vel scribe μὴ τῦ.

p. 2. l. 9. περὶ τῆς γῆς νέφθεν, καὶ τὰ ὕφορβα] vide Platonem in Theæt. & Clement. Alexand. Stromat. lib. 5.

p. 3. l. 13. ὅσον πάλιν] ὥπως] Lond. ὡς ἂν ἔδωκε, ὅτ. quid si sic? ὅσον ἔδωκε, πάλιν αὐτοῖς.

p. 3. l. 25. ἐσκληόντων] Ità Adelph. Paris. κληόντων.

p. 3. l. 31. τῆς τύχης] Adelph. τῇ τύχῃ.

p. 4. l. 46. γραμματικαὶ] scriptores, librarii, literatores. vid. Iamotii notas.

p. 4. l. 47. λιθογλύφοι] sculptores, lapicidæ.

p. 5. l. 48. εἰς Κυρηνῆν] Laertius hoc Aristippi dictum Antistheni tribuit.

p. 7. l. 9. ὁ τοὺς κρήνας εἰκάσας] Plurarchus iste fuit, si viro πολυμαθεστάτῳ D. Rich. Montacutio, Episcopo nunc Ciceſtri, fides, qui ex illo citat in Antidiatriba adverſ. Bulengerum extrema.

p. 7. l. 34. ὅπ ἢ εὐγῆ] ἢ ἄρα excusi; sed ut corruptum ejeci. Nec ab illis dissentio, qui transferri volunt in lineam subsequentem; ut illic legatur, ἢ δ' ἄρα

ἄρα ἠὐγλύφα. Neque enim illic versum ex Euripide simpliciter citavit Galenus, sed Poëtæ verbis quasi dramaticè usus, interponere potuit particulam ἄρα de suo.

p.7 l.39 ἠὐγλύφα] Ità Euripid. codex Phœnissis. vers. 407. Paris. leg. ἐυγλύφα. & Plutarch. de exil. citavit eodem modo.

p.7 l.43 Πλάτων] Platonis sententiam hanc è Menexemo citat & Plutarch. de laude sui.

p.8 l.3 ἀπ' ἐμαυ] μεθ' ἐμὲ. Bas. μεθ' ἑμαυτὸν. alii.

p.9 l.22 ἦν ὅτε] Pindari Dithyramb. apud Scholiast. ad Olymp. 6. ubi pro ἔνεπον legitur ἔλεγον.

p.9 l.25 εἰ ἐκφάγομεν] cod. Pindari, εἰ φάγ. & αὖ pro ζωῦ.

p.10 l.1 τῶ Σόλωνος] Vide Herodot. lib. 1. & Arist. Ethic. lib. 1. c. 10. & Auson Lud. 7. Sap.

p.10 l.7 Locum hunc emendavit Grotius: cùm enim Basil. & Ald. scriberent ἀφελὲς, ille maluit ἀσφαλὲς: & quidem rectiùs quàm Paris. qui legerunt ὄφελος. Mox idem Grotius pro εἰ, legit εἶμαι, & sequenti versu περιττεῦον, quod neutrum est necesse: alterum nescio an legatur. Nihil itaque hic mutarim, nisi si quis pro ἢ μέσῳ, ἢ 'ν μέσῳ legere maluerit.

p.10 l.30 ῥεχθὲν δὲ] Homeri vers. Il. ρ. ver. 32. & υ. vers. 198. vid. adag. Factum stultus cognoscit.

p.10 l.37 Αλλ' εἰς] Idem habetur Il. ζ. v. 490. & Odyss. α, v. 355. & φ, v. 350

p.11 l.19 Ἄλλος δ' αὖτ' εἶδος] Homeri cod. Odyss. θ. v. 169. ἄνδρα δὴ τ' εἶδος.

p.12 l.43 Μὺρμηκίδου] Ita Athen. Par. μυρμηκιάδου: Myrmecidem autem, quem Noster ἀθλιώτατον, Ælian. lib. 1. cap. 17. Milesium vocat.

p.13 l.26 ἐπαινεμένους; ὡς,] ἐπαινομένους, ὅπως ἂν, &c. deletâ interrogandi notâ.

p.13 l.49 ἧς ἂν ἄνδρα] Ita Herodotus citat. lib. 1. sed Eusebius ἢ ἄνθρωπον. Præp. Evang. l. 5. c. 25.

p.14 l.33 φερνεῖ] Ald. φωνεῖ: quod Poëticum nimis.

p.14 l.35 κακῶν] Versus Eurip. in Autolyco: quos citat Athenæus Dipn. l. 10

p.14 l.38 οἱ πρῶτα μ. ζῶ ἐδ.] Excusi, οἱ πρῶτον οἰκεῖν ἐδ.] Athenæus pro ἐδὲ habet ὅτε.

p.14 l.44 ὑπερεκπεφλω] Athen. ὑπερβολῶ, vitiosè. Mox Casaubon. ad Athen. legit πάτρας: & paulò infrà apud Athen. pro κὀξυπηρετεῖν, mendosè legitur καὶ ξυνηρετεῖν.

p.15 l.6 τίς & τίς] Athen. τί & τί δ' rectiùs.

p.15 l.18 ἀστ. χερσὶν] Aldus ἀστ. ποσὶ. malè.

p.16 l.9 Pro ὅθεν δὲ, & ἔυκαμεν] Rectiùs ὅθεν ἐδὲ & ἄκαμεν. Nam Ba. habet ἄκαμεν.

p.17 l.11 καὶ ἐπ' ἄκρον] tolli potest καὶ. Locum hunc Hippocratis citat Plutarchus de sanitate, & contra Epicur.

p.17 l.13 ὑγιείης] Epidem. lib. 6. Sect. 4. ὑγίης.

p.17 l.22 πόνοι] citat & Noster de sanitate tuend. l. 2. & Stob. tom. 2. c. 99

σῖτα] Stobæ. σιτία.

p.17 l.23 πωΐτα] Hippocr. codicibus abest.

p.17 l.35 Αλλ' ὄκ &c.] Alludit ad illud Iliad. ω. v. 678. Ἄλλ' ὄκ ἐρμείλω ἐειδύιον ὔπνος ἔμμι.

p.18 l.38 λιπῶν] de quibus Homerus Iliad. ι. vers. 498.

p.18 l.41 χωλοίτε] Sic tom. 4. 302. lin. 52. de lus. par. pilæ.

p.19 l.26 μεμίσθου ὀψωμαπκῶν] vide Erasm. Apotheg. in Diogene.

p.19 l.28 μὴ μόνον ·ᵛ· ὠφελ.] ·ᵛ· ἐκ vel ἐδὲν.

p.19 l.30 διασάξαντες] Adelph. διαυξήσαντες, ab αὔξω, mole augentes & saginantes.

p.20 l.9 ἓν φήξ.] P. Faber. ὅπ φήξ. alii ὡς φήξ.

p.20 l.43 βορβόρῳ λύεσθ] An abludit ab Aristot. qui Hist. Animal. lib. 8. cap. 6. de Suibus scribit: παίνῃ ταὶ ὗς τὸ λύεσθ ἐν πηλῷ. at Gal. maluit βορβόρῳ; magis Rhetoricè, ad augendam infamiæ aspersionem Athletis.

p.20 l.47 ποτὲ] Erasmus legisse videtur χτ', & opinor rectiùs.

p.21 l.3 ἢ)ὲ] Versio Erasmi non habet.

p.21 l.38 Σοφὸν γὸ ἕν] Ita Plutarchus de Sen. Polit. & Stob. tom. 2. c. 12. citatur & à Polyb lib. 1. sed pro ἓν βέλ. Stob. ἐυβέλ. malè.

p.21 l.40 ὅπλοις] Stobæ. ὅχλῳ. & mox pro πλεῖον, Plut. de Homero; at H. Stephanus habet πλεῖσον. At Paris. pro eodem hic legunt χεῖρον ἢ.

p.22 l.11 ἐξάρτατ⊙ ἔσαι ὁ ἴαμβος] carminis exitus.

p.22 l.17 κοῦφοι] leves] allusisse videtur ad ἀγωνισμάτων distributionem illam εἰς κοῦφα καὶ βαρέα, de qua Plato de leg. l. 8. Dionys. Halicarnass. antiq. Rom. l. 7. Plutarch. sympos. l. 8. c. 4. & Pollux l. 3. c. 30. sed & Noster ipse de tuend. valet. l. 2. & simul etiam forsan ex ambiguo luserit, quo exercitii illius levitatem & vanitatem perstringeret.

p.22 l.16 ἀσκητῆρες] versus exigit ἀσκήτορες.

p.22 l.31 ἐνίκα] Ita excusi, pro quo Paris. ἐνίκησε. Sed illud versui accommodatius.

In Lib. Quòd optimus Medicus etiam Philosophus.

LAtinum hunc reddidit primò Erasmus Roterodam. posteà Ludovicus Bellisarius Medicus Mutinensis.

In eundem nihil adnotationum reperio, præter breviuscula quædam I. Alexandrini fol. Basil. 1581.

Codd. Græcos contulimus cum Manuscriptis tribus; uno Londinensi, altero Adelphi, tertio Regio.

p.25 l.2 ὅπ ἄεις⊙] Rationem inscriptionis vide apud Galen. lib. de lib. propriis.

p.25 l.15 τὼ ἀστρονομίαν] Astronomia ad Medicinam quàm necessaria, vide Hippocratem initio libri de aëre, aquis, &c. & Galen. ibid. in eundem de Lunæ Solisque contemplatione. Lege librum tertium de Diebus Criticis, & consule I. Alexand. adnotat.

p.25 l.21 ἀξιοῖ] Ita Aldus: & sic quoque scribitur lib. περὶ κατακλίσιος.

p.25 l.30 ἐκ τῦ μὴ γιγνώσκειν καλ' εἶδητε, χ' γνώη.] De Facultate Morborum Diagnosticâ (qua distinguuntur in genera & species) Hippocrates lib. vict. acut. Sect. 2, & Galen. ibid. ubi notantur errores veterum, qui Bilis Morbos esse septem, [Vesicæ duodecim voluerunt: & ita de reliquis morbis ridiculè. Vide & Galen. libr. 9. Plac. Hippocrat. & Plat. cap. 8.

p.26 l.19 χολῇ] multò minùs: sic enim non infrequenter accipi ex Andocide, aliisque docet Budæus.

p.26 l.27 ἐρμωνείας δεινότητα] sua sensa exprimendi fœlicitas, enunciandi facultas.

p.27 l.2 ὅτῳ δ' ἂν χ' ἢ τῦ] ἕτῳ δ' ἂν χ' ἢ τῦ, excus.

p.27 l.21 μεταβολῶ τινὰ ἐμμκότ⊙] Stellæ substantiam aut virtutem à temporum

temporum diuturnitate mutatam non habent; positionem fixæ quædam aliam nunc, quàm annis plurimis retroactis; sicut ex præcessionibus Æquinoctiorum collegerunt Astronomiæ periti.

p. 27 l. 34 δίρημφίαι] Ita Bas. in marg. excus. omnes ἐρημφίαι.

p. 28 l. 19 Ἀρταξέρξεα καὶ Περδίκκου.] Artaxerxem adire noluit Hippocrates, & Perdiccæ, qui illum tanti faciebat, non perpetuò se addixit (teste Sorano in vita Hippocrat. & in Epist. ad Hystanem:) Nam quibus opera sit Medica præstanda, considerare prudentis est: Iis sc. qui Te egent, non quibus Tu.

p. 28 l. 40 χωμφίλω] fortè χωμφίλω.

p. 28 l. 43 Opinor vacare [εἰ] vel sententiam sic legendam, ἀμελ. ᾖ, καὶ δεῖ μηδ' ἔτ. vel μηδ' ἀμελ. δεῖ καὶ ἔτ.

p. 29 l. 40 Adelph. Mss. ὃς. Alii ὧν. Codd. excus. ἃς.

p. 29 l. 40 Adelph. Cod. Mss. μηδὲ καθ'. excus. μηδ' ἢ κ.

Galen. De Optimo Docendi Genere, variæ Lectiones.

HVnc primus barbarè vertit Nic. Rhegius. Latiniorem fecit Desyderius Erasmus. Posteà etiam Ianus Cornarius. Contractiorem reddidit Andræas Lacuna.

Ex Manuscriptis Adelph. Londinens. vetere interprete, & impressis invicem collatis, Græcum textum aliquanto purgatiorem exhibemus.

p. 31 l. 13 Γνωσθ. π. τ. α. διδ.] Adelph. addit [ὡς ἐς Φαβωρῖνον γράφ' Ἐπιλήπτων] & ita Noster libr. de lib. propr. cap. 13. num. 21.

p. 31 l. 39 Ἀκαδημαϊκοὶ & Ἀκαδημαϊκὴ &c.] semper habent codd. nostri. Editiones Luciani, Plutarch. Athenæi & Lexicon Henr. Stephani scribunt Ἀκαδημαϊκοὶ & Ἀκαδημαϊκὴ: sed Nostri rectiùs: siquidem Analogia nominis legitima videtur magis ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, quàm eorum illa Ἀκαδημαϊκοὶ, &c.

p. 39 l. 40 προσπαραδίδοσι] i. συναραδίδοσι, contrariam partem asserunt, eíque patrocinantur, annuunt, suffragantur, sicut & posteà,

p. 32 l. 14 Et fortasse rectiùs utrobique legetur συναραδί. Supplebitúrque indè quod hic deesse videtur, καθ' ἣν τὴν ἀντικειμένων [λόγοις λόγων ἑκατέρῳ] συναγ.

p. 32 l. 6 κριτήριον] criterium: judicatorium: judicandi vim habens. Criterium aliud φυσικὸν, naturale, quod judicandi normâ utitur, judiciúmque exercet: ut anima rationalis criterium est rerum intelligibilium; & sensitiva, sensibilium. Aliud τεχνικὸν, artificiale; ut apud Dogmaticos, criteria rerum sunt syllogismus, Demonstratio, Elenchus: Apud Empiricos, observatio, memoria, transitus ad simile, &c. Distinctionem hanc habes infrà, cap. 3. par. 1.

p. 32 l. 24 ἀποχωρήσαντας] Lond. ἀποχέσαντας. Alii ἀποχρώντας, colorantes, depingentes; sed retineo ἀποχωρήσαντας, recedentes: & mallem ὀνόματος στοικοῦ, pro ὀνόματι στοικῷ, ad cujus sententiæ vim excutiendam scias velim τὸ βεβαίως γνωστὸν, quod certò sciri potest, esse nomen proprium receptum atque usitatum: pro quo Stoici concinnârunt factitium illud καταληπτὸν & ἀκατάληπτον, quod comprehendi potest, vel secùs. Vide Laert. lib. 7. in Zenone: & Cicer. in Lucullo lib. 2. ubi docet, quomodo vox κατάληψις dicebatur inventum fuisse Zenonis.

p. 33 l. 46 Δύσωνα] Aldus cum asteriscо Venet. in marg. *Alii Dysonem.

p.33 l.4 γνωσὸν] Calabèr vertit: certè cognoscibile. Videtur legisse βεβαιως γνωσὸν.

p.33 l.50 ὡς] excus ὃν. Lond. ὃν.

p.34 l.4 ὡς παραβάλλ. &c] Ad Criterium, tanquam ad normam, qui singulas res applicat, exigítque, facilè poterit veritatem dignoscere.

p.34 l.12 Impteſſi ἀπατήσεως. Aliqui cod. ἀπαντήσεως, obviatione. Alii ἀπατήσεως, deceptione, vet. interpres. Sed aliquid aliud petemus ab artificibus præberi discipulis; quod non est aliud, nisi ratiocinari; quod dicitur à multis discutere, &c. Loci hujus constructio durior, sed opinor conjecturam quam attuli, à rei veritate propè abesse. Nota hìc λογίζεσθαι, ratiocinari, & ψηφίζειν, supputare, sibi invicem respondere: verùm ità ut illud, ratiocinari sit discipuli; supputare, seu calculare, ipsius vulgi.

p.34 l.31 Codd. & vetus interpr. ἐνεργείας, actiones, tam hìc quàm lineâ sequenti, pro quibus utrobique reposui ἐναργείας, quod ipsum & postulare videtur sententiæ scopus, & author etiam ἐποχὴ & ἐναργείας ex adverso opponens, manifestè declarat.

p.34 l.34 τοῖς γιγνωσκομένοις καταφρονεῖν] lege καταφωνεῖν, si in contradicendi sensu sumptum reperitur: sin minus, forsan ἐναντία φρονεῖν: alioqui, τῶν γιγνωσκομένων legendum, si τὸ καταφρονεῖν retineatur.

p.35 l.12 Codd. excusi. ἓν δὴ. Adelphi-Mss. εἰ δὴ, vel ἐαὶ δὴ.

p.35 l.30 οἵῳ χρῆμα. cujusmodi res: ità infr. c.3. ὁποῖόν τι cujusmodi quid.

p.35 l.39 τῶν ἰδίων δογμάτων. i. unaquæque Secta propriorum dogmatum demonstrationes obtineret. Luculentus sanè hic locus: neque cuiquam, nisi Demonstrationis Logicæ inscienti obscurus.

p.36 l.15 Locus perobscurus. ant. interp. sed oportebat te docere solummodò Sophistas, quòd nullum Nobis est judicatorium innatum; hoc enim ausus fuisti dicere nobis, cùm fortassis sensum & intellectum concederet esse judicatorium veritatis, quicunque est in Logicis eruditus. Quicunque verò interimunt totam spem, delirant; sicut & Favorinus, qui evertit omnia, & dicit, nescire ea esse; & posteà committit discipulis suis judicium; quod neque qui ante ipsum, commiserunt eis. Hæc interpr. alii verò, ut locum laborantem reficerent, transponenda censuerunt illa, quæ parenthesi clauduntur, hoc modo. ἢ λῆρός. (ἐγχείρειον ἦ διδάξαι μόνον σοφιστὰς, οὐδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον.) πόθεν ἔν, &c

p.36 l.17 Ait τολμηρῶς audacter quidem ipse (quia cum suis ipsius rationibus pugnat) ἡμῖν ἦ ἴσως, sed nobiscum tamen sic forsan inquit.

p.36 l.27 Ἀγνοεῖν, ὑπάρχειν ὁμολογῶν] excus. corruptè, ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμόλογον

p.36 l.33 αὐτῷ] Ità Basil. marg. excus. αὐτῶν

p.37 l.9 Excus. οἱ λοιποὶ πάντες διδάσκ. μ. εἰσ. εἰδ. ἀεις. quem locum, quâ audaciâ mutavimus, vide textum. Quid si sic? νῦν δ' οἱ λοιποὶ π. δ. μ. ε. εἰδ' ἄεισαμ.

p.37 l.34 ὑπείξομαι] concedam: at excus. ὑπείσομαι, suspicabor, quid in nobis facturus es, quæ lectio sanè durior: lego igitur ὑπείξομαι concedam & obsequar tibi, ut respondeat suo contrario, πῶς ἀξίσαμαι, abscedam, in periodo sequenti.

p.37 l.43 παρ' ἐμοῦ. 'Δη'] Ad. & Ald. habent παρ' ἐμοῦ κείνῳ 'Δη' cum punctis subnotatis, quasi delendum, aut saltem suspectum. Ex conjecturâ addidimus [οἶμαι] quæ utraque deerant codd. editis, ipsúmque post particulam 'Δη' ἐγὼ transferri curavimus.

p. 38 l. 1 ἐφ' ἑτ.] Ità Baſ. Ald. ὑφ'. Lond. ἀφ'.

p. 38 l. 26 εὐθεῖαν] Cod. Venet. ant. & vetus interpres habent μίαν; quod & ἑλληνικώτερον eſt, ſenſui verborum accommodatius.

p. 38 l. 28 πεπλανημένων] Metaphor. aberrantium viarum, i. viarum eorum, qui aberrant: ſicut & lineâ ſequenti πεπλανημένας. vias aberrantes; niſi priori voce retentâ, poſteriorem emendatiùs legas τὰς πεπλανημένων. Et utrobique propriè interpreteris, non vias errantes, ſed eorum, qui vagantur & errant.

p. 39 l. 7 παίτων] vet. interpr. rectiùs πάντως. "Corruptum penitùs eſt judicium.

p. 39 l. 17 ἀυτῦ] exc. αὐτοῖς, Lond. αὐτῶν.

p. 39 l. 18 ἀμβλύτατον. Vet. interp. vertit, "Eum qui obtuſiùs videt.

In Gal. de Sectis ad Tyrones, variæ Lectiones.

TRanſtulerunt Ludovicus Belliſarius. Auguſtinus Riccius. Iohannes Guinterius: nec non Horatius Limanus.

In eundem Adnotationes habentur I. Alexandrini, Baſil. fol. 1591.

Contulimus codd. impreſſ. Græc. Ald. & Baſ. & M.s. Adelphi.

p. 40 l. 38 ἐκπεῖσαντο] Ald. ἔπεῖσαντο, ſed caſtigat ἐξεπεῖσαντο Baſ. ἐυρήσαυτο.

p. 47 l. 25 ἡ ἀνδράχνη τῆς αἱμωδίας ἴαμα] τὴν αἱμωδίαν παύει ἡ ἀνδράχνη Ariſt. Probl. ſect. 1. quæſt. 37. & ſect. 7. quæſt. 9. & Alexander Aphrodiſſ. aut Trallianus potiùs, ſi Mercuriali credimus, in probl. proœmio. Idem hoc Noſter de Sect. opt. c. 8. & c. 10.

p. 48 l. 30 τῷ ἀρχῷ] adverbialiter pro primùm vel primò apud noſtrum frequentiſſimum, de opt. docendi gen. c. 2. inhortat. c. 6. &c. infrà c. 7.

p. 48 l. 41 προσκαίρων ἀδήλων] ad tempus obſcurorum, ſeu eorum, quæ temporaria incomperta: Ità D. PAULUS, τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα, 2 Cor. 4. 18. πρόσκαιρον ἔπόλαυσιν, Heb. 11. 25.

p. 49 l. 20 φανὲν] Lond. φανόμενον. exc. φάμεν.

p. 50 l. 4 "τιθέμενοι] enallage pro τιθεμένων. Poteſt & τιθέμενοι in voce media ſumpta intelligi, quod ipſi ſcilicet hoc modo morbos ſive affectus accipiant & conſiderent. Verſio utramvis rationem admittet.

p. 50 l. 8 Poſt δίαιταν ſubintellige θεραπευομένων.

p. 50 l. 37 [τυτὸ ἢ ὅτι] Gloſſema irreptitium arbitror, aut ſaltem legendum, τόδε ἄλλο ὅτι, quod tamen haud ſatis placet.

p. 51 l. 49 σκόπους] Lat. Interpr. τρόπους.

p. 53 l. 3 ἐνεργείας] i. actiones: ant. Mſ. ἀργείας, i. otio; & ità vet. interpr.

p. 53 l. 33 ὃι μὴ] exc. εἰ μὴ, Ad. ὅτι μ.

p. 54 l. 12 φλ. ἢ σαρκ.] exc. φλέβ. ἢ νεύρων ἢ σαρ.

p. 58 l. 45 γναφάλια] Culcitras tomento, & lanâ, ſeu Gnaphalii foliis ſuffarcinatas.

p. 61 l. 12 εἶναι τοῖς] Ita cod. excuſ. quod cùm vix cohæreat, legi potiùs ἐπεὶ πῖς, ſicut & pa. 67. l. 18.

p. 61 l. 19 λόγῳ. ὡς ἢ] Lond. λόγῳ ὅτως ἢ.

p. 61 l. 26 ἢ πυκνοτ. ἑαυτ.] Vetus interpr. addit [aut mollem.]

p. 61 l. 35 Μῆν] Ità Baſ. pro quo Aldus habet corruptè φλεγμαινῶν, quaſi eſſet φλεγμονῶν. Sed hoc duriuſculum.

p. 62 l. 31 Μέλιτ] pro μέλιτός τι, per ellipſin; quod uſitatum eſt, aut ſi minùs hoc arrideat, pro eo lege μέλι abſolutè, vel quaſi literis retroactis τὸ μέλι.

p. 62 l. 31

In Lib. De Optima Secta.

LIbrum hunc Latinè vertit Iunius Paulus Crassus Patavinus, Basil. 1562. Contraxit adnotatiunculis additis Andr. Lacuna. Quædam etiam notavit Iulius Alexandrinus.

EMendatiorem fecimus ex Manuscriptis veteribus quatuor. Vno antiq. Adelphi, altero Veneto, tertio Regio, quarto Londinensi, & veter. interpr. Nic. Regii, qui transtulit usque ad part. 7. cap. 6.

Not. Per totum hunc librum pro Synonymis à Galeno usurpari hæc. Βοήθημα, remedium, auxilium, præsidium; χρήσιμον, utile; συμφέρον, quod confert; ὠφελὲς, quod conducit, vel prodest, &c. κεκρυμμένον autem dicitur reconditum vel occultum.

p. 66 Γαλήνῳ πρὸς Θρασύβουλον π. α. αι] Lib. de lib. propr. omisit dedicationem πρὸς Θρασύβουλ. Ita etiam lib. de lib. leg. ordine: ubi interponitur τῆς quod hic deest.

p. 67 31 ἐξ ἑαυτῶν] Ita Bas. marg. & infrà 40. excus. utrobique αὐτῶν.

p. 68 l. 18 ὅσα ἀκ] Ald. & Ad. suspicioſum putant ἀκ.

p. 68 l. 29 ἃ μὲν & ἃ δὲ] excus. αἃ μὲν.

p. 68 l. 37 ὡμολογήμενα] & mox ὡμολογημένου] & linea sequ. ὡμολ.] quid si singulis locis exprimatur participio temporis præteriti ὡμολογημ.?

p. 69 l. 33 Post δηλονότι] ex Basil. marg. addo ὅτι, vel ἐπεὶ. (Alioqui sententia periodi aut nulla erit, aut duriuscula.) Et sanè videri hoc potest ob repetitionem, incautum librarium effugisse.

p. 71 l. 25 πεπόμφα] Basil. marg. πεπομ.

p. 71 l. 32 πᾶσι] Ita Bas. marg. excus. πᾶσαι.

p. 71 l. 33 συμφέρουσι] Bas. marg. ξυμφ. & l. 39 pro ὅτι habet ἤ, & 43 ἐφ' ὧν δ', pro ἐφ' ὅδ'.

p. 72 l. 33 Pro ζωτηρητικαὶ, ζωτηρήσων, &c.] excusi σωτηεικαὶ, & σωτηρεσῶν, lin. 36, &c. Sed hæc in Græco idiomate non extant; neque à nomine σωτὴρ derivatur verbum, aut verbale quicquam. In Epigrammate lege tantum σωτήριχθ᾽ per χ, quod tamen nomen fictitium & peregrinum.

p. 72 l. 2 διαφημάτων] Ita Basil. marg. cùm in textu esset ῥημάτων.

p. 73 l. 43 ἀυτῷ] refertur ad posterius membrum; sin legatur αὐτῶν, ad utrunque tam prius, quàm posterius.

p. 74 l. 25 ὅτε] Ita Bas. marg. excus. habent ἤτοι.

p. 75 l. 16 φρὶν] Bas. marg. πρὶν.

p. 75 l. 31 ἃδ' Ven. ἤδ'. & ita Ald. in marg.

p. 76 l. 6 ἐπὶ [τὸ] τη. τα] Ita Ven. cod. & Ald. sed Bas. in text. ἐπιτηρῆσαι τὰ. Bas. in marg. ἐπιτηρήσει τῇ, quæ lectio non incongrua.

p. 76 l. 9 αὐτῶν. οἱ ὃ λογικοὶ, ὅτι] Ita ex Venet. codice veteri, at excus. pro οἱ λογικοὶ legunt καὶ.

p. 76 l. 12 ὄντα] non habetur in codice Venet. pro eo alii ἐντὰ.

p. 76 l. 16 τὸ μὴ κεκρυμμένον] aut pro μὴ, ὧν substituendum, aut μὴ ipsum inducendum, cùm τῷ φαινομένῳ opponatur.

p. 76 l. 33 σκόλοπ&] paxilli, surculi acuti, vel assulæ. Vide Bezæ interp. D. PAULI 2 Corinth. 12. 7. & Marcell. Virgil. apud Dioscoridem in illis, σκόλοπας ἀγάγει, ἔλκει, &c. & Hermol. Barbar. ibid.

p. 76 l. 43 ὅ, τι] Venet. ὅταν. excus. ὅ, τι.

p. 76 l. 44 φαίνε&. ὡς αἴτιον [δ' ὅ.] Ita ex conjectura. At cod. Venet. ὃ φάν. ὡς αἴτιον.

p.78 l.34 τόδε ἐκ ἔπ φαίνεται] textus haud integer. Leg. omnino, exigente, dictionis serie, τόδε ἐκ ἔπ, ἃ φαίνεται. Iterata negativa librario vel imperito vel oscitanti impositi.

p.79 l.16 ὅπιόν ὅτι καταλληλα] Ita excus. codd. leg. potiùs καταλληλον, alioqui καταλληλα adverbialiter sumendum, vel etiam eâ formâ quâ τὰ ἴσα, τὰ ὁλίγα, τὰ παιδικὰ usurpantur. Ad Philipp. 2.6. τὸ εἶναι ἴσα θεῷ. Arrian. Epictet. l. 3. c. 25. ἄξιος πλείονος ἀξίω, ἄξιος ὀλίγα εἶναι. Nisi mendum subsit, quod suspicari quis possit.

p.80 l.11 τυλ. ὃ κεφαλαιωδὲς ἀλλ' νῶ] mallem τοῦτ. ἀλλὰ κεφαλαιωδὲς τὸ νῶ.

p.80 l.36 αἱρεσιν] rectiùs forsan ἐξαίρεσιν.

p.80 l.43 σώζεται] servatur pro ὑπάρχει, existit, ut c. 12. πολλὴν ὁμοιότητα σώζει, αὖ πᾶσι ἔχει habet.

p.81 l.37 "πνὶ δηχθέντι", ἐπ. αἱμορραγοῦντι"] excus. "πνὸς, & "τα—— & ——"τα. Forsan potiùs, πνὸς δηχθέντος, ἐπ. αἱμορραγοῦντος.

p.81 l.46 πᾶν] Bas. marg. πύον.

p.84 l.10 ἡ δ' ἐπὶ τοῖς συμπώμασι] Observatio, quæ in symptomatis fit, i. in symptomatum concursu. Nam observatio in symptomatis generalior est, omniúmque sectarum communis, ut patet, cap. 8. & infra rursus, quæ autem in Symptomatum concursu sit, Empiricorum propria.

p. 85 l. 30 Post προσαναγκάζειν, deest ὅτι, vel δεῖ, cogere licet, vel oportet.

p.86 l. 13 Codd. impressi perperam τοῖς τεωρημένοις. Omnino expunge τοῖς, & lege vel ἑωραμένοις. Empiricis enim (de quibus hic sermo) de ἑωραμένοις consideratio tota fuit: vel τεθεωρημένοις etiam; cùm & emendatio hæc levior sit, & τὸ θεωρεῖν laxiùs quoque usurpari soleat.

p.89 l.7 κἂν μὴ κατδη.] usque ad ἐπὶ τοῖς πτίσασιν, locus perobscurus, forsan & corruptus etiam. Vide an non sic possit restitui, τῷ δύναμιν ἔχειν διαχριτικὴν, ὡς ἔφην, συμπωμάτων, δυνάμεθα ταῖς τηρήσεις ποιεῖσθαι ἐπὶ τοῖς συμπώμασιν, &c. huc certè faciunt, quæ subjiciuntur, instantiæ, itaque eo modo vertere necesse fuit.

p.90 l.46 ἐπὶ ζωδρομαῖς] exc. ἐπιδρομαῖς.

p.91 l.35 αὖδας μὴ] Citat istum versum Aristoteles cum præcedente & subsequente proximis. Rhetor. l. 1. c. 7. n. 45. sed aliter quàm hic, aut in vulgatis Hom. edit. Λαοὶ μὲν φθινύθουσι, πολὺν δ' τε π.α.

p.92 l.2 Quod in excusis erat τινὰ solâ mutatione factâ accentus, aliam interpretationem & (vide an) veriorem attuli.

Illud forsan hæret; quomodo criteria historiæ posuerint Empirici, (in suffigur. cap. 9. & 10.) hic autem quasi nullum ponant, insimulentur: sed aperta res est: quia loco citato criterium non unum & proprium (de quo in præsenti) assignârunt, sed communia & plura: qualia & illa sunt in suffigurat. & illud infrà in hoc capite.

p.92 l.16 πεθῶνας] Medicus ævi prioris: quem Neander in Syntagmate, pa. 39, Petronem vocat.

p.92 l.24 χειῖνε] lego καρυΐνε: quod nomen esse vini in Mæonia narrat ipse in sect. 2. Comment. 3. de vict. acut.

p.92 l.33 ἀλλὰ ἀχρήστως] ex ingen. ἃ δεῖ ἄκριτον.

p.93 l.7 δυσαρέσημα] vox fortè nostro peculiaris, pro ἀρρώστημα. Alibi non legitur.

p.95 l.37 ἀειθμῷ] Scribo ex marg. Bas. ἀειθμῶ.

p. 96 l. 28 ἄπ(ροι] lego ἄπτεροι, ut opponatur τῷ εὐπόρῳ.

p. 96 l. 31 ἐπιρήσετε] lego ἔτι πήρης.

p. 98 l. 39 πότερον ἓν, &c.] vide Translat. veterem.

p. 100 l. 16 " Aldus habet, ἐπὶ τῷ ἅμ' διὰ. Sed castigat ut in præsenti. Potuisset etiam sic: ἐπὶ τ' διὰ τῷ.

p. 100 l. 18 ἀναγόντων] Ita infr. l. 48. excus. ἀνάγοντα.

p. 100 l. 39 ἔμπροσθεν, ἢ 'ξ ἴτα] lege ἔμπρ. ἢ ὄπισθεν, ἢ 'ξ ἴσου. Plato in Timæo (pag. 84, edit. Stephan.) ubi de istis agit, vocabulo 'ξόπισθεν usus est.

p. 101 l. 10 σύμπλ. ὅτι &c.] Locum corruptum ita ex Mſ. Lond. authoritate muto. βοήθημά ὅτι τὸ ἐναντ. διωάμβων τοῖς.

p. 102 l. 24 μειείζ(ν] exc. μειείζ. Ita & Lat. interp.

p. 108 l. 47 γογγλίσι] Attrectationibus: Interpres: vocabulum hoc nusquam extat. Quid si Τογγυλίσι. Rapis, quæ contra Perniones adhibentur, morbum itidem frigore contractum. Vid. cap. 12.

ἀποξύσμασι] Abrasionib. detersionib. expolitionib. vid. Fæs. cod. excus. ἀποξέσμασι, malè. Verùm quid si ἀποξέμασι legerimus? quod ab excusis haud multum abest.

p. 112 l. 12 ὅτι ἀντεναντίαν] Quidnam subcontrarium. Elegantius opinor ᾧτινι ἀντ. Cuinam autem subcontrarium τὸ βοήθημα sit, affectui sc. an causæ, &c.

p. 118 40 συμπλώσεως] extenuationis, Interpr. Maciei. Gellius ex Erasistrato (lib. 16. cap. 3.) vertit compressionis. At compressio consequens potiùs videtur extenuationis, non ipsa extenuatio. Quid si vertas, subsidentiæ? quanquam hæc omnia ferè eodem recidunt.

p. 119 l. 23 λέγωσι, ὅτι] hoc totum quod includitur, haud dubiè è margine traductum.

p. 119 l. 33 εὐθρυπτα] fragilia & delicata, quæ facile comma, seu fractionem recipiunt.

p. 120 l. 25 πλῆθος] Plenitudo apud Medicos prò copia humorum, ita ut humorum multitudo quasi sarcina sit.

p. 120 l. 32 "θεορημάτων] i. Aphorismorum seu propositionum universalium, quarum aliæ demonstrari solent ab aliis; aliæ primæ sunt & indemonstrabiles.

p. 122 l. 19 γίγνονται [ὑγιεῖς] ex conjectura interposui ὑγιεῖς, etiam pro γιγ. legi ὑγιαίνον(), forsan ὑγιάζον()).

p. 124 l. 13 *ἐπιπεπλεγμένον] ex adstricto & laxo complexum: tertia Methodicorum communitas (de qua lib. de Sect. cap. 6.) sicut & μέγεθος, magnitudo.

p. 124 l. 49 δέομεθα μεγέθη] poscimus magnitudines, in accusativo, quod rarius est: tametsi apud Demosth. in Midiam legatur δέομαι σε τοῦτο. Quæ syntaxis nisi arrideat, post βοηθημάτων subjicere potes ἐπιζητεῖν: i. quærere indigemus.

p. 126 l. 9 ὅτι,] exc. πρὸς ὅτι: sed delendum πρὸς: quod ex præcedenti πρὸς irrepsisse videtur.

p. 129 l. 46 π.α.τις] fortè π.α.τινῶν, ut paulò pòst, πολίον τινα.

p. 130 l. 15 τέτων] fœmininum usum habet pro τωτῶν.

p. 131 l. 4 Ante ἐπεὶ, interpr. Lat. legit ὅπισχεπλέον δεῖ, sed inscitè.

p. 131 l. 38 ἑώρων] pro ὅτι ἑώρων.

p. 132 l. 6 'ξήτασε] inveniebat, excogitabat, quo tamen sensu τὰ 'ξετάζειν usurpatum vix deprehendas: & autor ipse forsan ἐξήτησε scripserat, victus rationem hanc postulabat, exposcebat.

p.132 l.48 σημᾶσθαι] observat. σημᾶσθαι, vel signo impresso aliquo notare, vel quasi ex signo aliquo observare & deprehendere aliquid.

p.133 l.23 ζωεργάσης] cod. ζωεργίας ἕσης. Bas.marg. ζωεργάζουσης ac ζωεργάζω non legitur.

p.134 l.26 [illegible], quid. Vide Gorrhæi dictionar.

p.135 l.7 κατ' ἀρχὰς] dele: quippe supervacaneum, & ex subsequentibus traductum.

p.136 l.10 σέλλην καὶ χαλᾶν] placidè lenitérque, non curiosè, comprimere, & laxare: respicere videtur istorum σάλσιν καὶ χάλασιν. De quib. tract. de sect. cap.6.

p.137 l.10 Hippocratis locus, unde hæc citantur, habet non ἄκρως, sed ἀκροσαπές. Vide Hier. Mercurial. var. Lect. l.2.c.7.

p.142 l.18 ἑκατέρας] positum pro ἑκάστης, uniuscujusque.

In lib. De cognoscendis curandisque Animi Affectibus.

LAtinum hunc fecit primò Guinterius Andernacus.

Nunc etiam Bernardinus Donatus Veronensis: cujus versionem secutus est Andreas Lacuna in Epitome.

Emendavimus quâ visum, ad Manuscriptos veteres, unum Adelphi, alterum Londinensem.

Neque hîc & in sequentibus mihi deerat solertia Th. Gataceri.

p.144 l.1 Titulum tam istius quàm sequentis libri conjunxit Galenus (lib. de lib.propr.to.4.368.4.) περὶ ἧς ἰδίων ἑκάστῳ παθῶν, καὶ ἁμαρτημάτων τῆς διαγνώσεως, &c.

p.144 l.32 ἐφεδρίας] propriè insessio & insidiatio, ad capiendos, atque opprimendos hostes. Metaphoricè hoc loco obsessio, qua vitia nostra quasi insidiando retegimus, & oppugnamus, &c.

p.144 l.44 δοξῇ] ut post pag. 145. l.10. pro δόξῃς.

p.145 l.4 διορθοῦν ᾧ χρὴ αὐτόν] vel ut codd.impress. αὐτόν. Priori modo sic verto. Corrigere se quisque debet: posteriori sic etiam transferre licet. Nos ipse Antonius corrigere, &c.

p.146 l.47 ὅπως ἂν] Locus ambiguus, ità forsan distinguendus, ὅπως ἂν ἐξαμάρτοι πάντα (sup. ἐγ. λε. ὁπ. δ. αὐτὸς) ἔπω λέγω. i. Peccata sua quomodo universa deprehendat, (cùm possim dicere, quomodo mea ipsius deprehenderim) nondum dico. Ait, nondum dico. Mox enim cap. sequenti, viam hanc investigandi fusiùs notam faciet.

p.147 l.6 δοκεῖν] vel δοκοῦντα. Impressi corruptè δοκᾶν.

p.148 l.22 μεῖζον ἄειρον] Pythagoras in aur.carmin. & Cleob. apud Laert.

p.149 l.8 μήτε ζωδεπνεύντα, καὶ τοῖς π.δ.ἢ πλουτοῦσι, κεκολλημένῃ τῇ δ.χρ.] lego, μήτε ζωδεπνεύντα τοῖς π.δ.ἢ.π. καὶ κεκολασμένῃ τ.δ. χ. cámque in versione lectionem secutus sum. Alioqui vertendum esset, & potentibus opulentísve adhærente vitæ instituto utentem. Quod durum nimis & insolens loquendi genus.

p.149 l.25 μέμψαι] Interpr. Latin. legit μέμψῃ.

p.149 l.45 ἀδιώατον &c.] locus primâ facie mendosus: si tamen pro ἑαυτῷ legas σαυτῷ, vel quod pro eodem usurpatur, αὐτῷ, rectéque interpungas; nihil ambigui.

p.150 l.21 Lego, ὅσα γ' ὀπὶ τῷδε] i. quantum ad hoc spectat: ut sit clausula præcedentis periodi, non initium subsequentis. Excus. ὅσα ᾗ ἐπ.

p.150 l.23 Pro τὼ σοφίαν] aut lege, aut intellige, τὸν σοφὸν.

p.150 l.26 πεδόντα] Ita Mſ. Londinenſ. excuſi πεδόντες.

p.150 l.30 μὴ πεθ'] Ita Baſ. in marg. excuſ. χὴ παθ'.

p.150 l.48 ἐξ ἀπῆ ἦ &c.] Baſil. appoſuit aſteriſcum marginalem *. Verùm nihil id opus, ſi vel τῆ poſt τόπου ſuppleveris, vel cum Baſ. Londinenſ. τῆ pro τέτο ſubſtitueris.

p.151 l.15 φιλόνεικον] vulgati φιλονεικῶς. Londinenſ. φιλόνικις.

p.152 l.15 ἔθνεσι] Ita ex Mſ. Londinenſ. excuſi habent ἔθνοις.

p.152 l.29 ἃ μὲν ἀφίσαθαι] Poterit & ſic, commodius forſan, reddi. Nec tamen abſiſtendum à ſtudio curáque emendandi ſe, etiamſi quadragenarius jam vitio, haud inſanabili atque irreparabili laborantem ſe ſenſerit.

p.153 l.45 ἐπὶ μικρὰλοις] ſupple ἄπροις vel πεφάγμασι. Baſ. aſteriſcum addit in margine * fruſtra.

p.154 l.1 τυπτῆσαι] Aoriſt. 1. Atticus pro τύψαι, quaſi à τυπτέω, graviter percello. Ita Futura Attica γραφήσω & χαιρήσω: quaſi à γραφέω & χαιρέω. Ariſtophan. Pluto, ἃ γάρ με τυπτήσεις, στέφανον ἔχοντά γε.

p.154 l.6 ἀξίους εἶναι, &c.] Execratur Dominos iracundia & furore correptos, ut ſubitò ſc. intereant, ex convulſione per iram, Phlegmon émque excitata: quod quidem nos nonnullis accepimus, & aliquoties etiam vidimus, non modò per iram, ſed & ex conſternatione repentina contigiſſe.

p.154 l.10 μικρὸν ὕστερον: Paulò pòſt: ubi nimirum ille animi tumor ardórque deſerbuerit, ſedato jam animo, plagas, quot libuerit, loro feruláve infligere: nec non ratione in conſilium adhibitâ, τὸ τέτοις [ὀφειλόμενον] ἔργον ἐπιτελεῖν· id quod factu opus fuerat, perficere. Confer. cum cap. 5.

p.154 l.21 ὅπη ἦ] ex conject. Impreſſi πῆ. Londinenſ. ἐπειδὴ. Et hoc forſan præſtiterit.

p.154 l.28 ἀργῆντα. τῶν δ' ἄλλων] ſuſpecta vox ἀργῆντα, utpote quæ nec alibi reperiatur, nec iſtic quadret. Quid ſi αἰρῆντα legerimus, ut ad priora referatur; & pro τῶν δ', τὼ δὲ, &c. hortatus eſt petere, quicquid vellet, laturum. At ille aliud nihil, oculum tantum petere.

p.154 l.35 ζωοδοτερῆσαι] mallem ζωοδοτερῆσα: Alioqui ζωέβη, contigit, vel aliud quid deſiderabitur.

p.155 l.8 πλατεῖ] ſubintellige ξίφει. Poſſet & ſcribi πλατείᾳ, ſubaudiendo μαχαίρᾳ. Codd. impreſſi corruptiſſimè πλάτεις.

p.155 l.9 εἴργασαι] vel εἰργάθη: codd. impreſſi εἴργασον.

p.155 l.18 ἕνεκα τῆ διαφθ.] pro ἕνεκα τῆ μὴ διαφθ. Atticè deeſt negatio. Sic Demoſth. ὦνδρες παραφρ. ἐφ' οἷς ἔν, ἀδ' ὅτιῶν, τέτων ἀπολογήσεθ', pro φρὸς ἃδὲν, ἀδ', &c.

p.155 l.20 ἐσώσαμθο] i. σωσάμθοι vel σωθέντας, εἰς χάμθ. Notanda lexis Hebræis, & Hebraizantibus frequentiſſima. Vide Act. c. 23. v. 24. & c. 27. v. 44.

p.155 l.44 καὶ ἃ διὰ &c.] Ita ex Mſ. Londin. Alii ſic: καὶ ὅτι ἃ διὰ. μ. α. ε. τ. παιδαγωγεῖται, quod certè non diſplicet, præſertim quia codd. impreſſis conſentit, niſi quòd illis deeſt particula ὅτι.

p.156 l.35 ἀναβάλλεσθαι] Ita Londin. impreſſ. ἀναχαλέσασθαι, reparare, ſeu revocare.

p.156 l.38 εἰ μηδὲ &c.] Ita ex conject. At Lacuna, εἰ μὴ τὼ ἀρχὼ. Alii ingenioſè, εἰ μηγετὼ. " Paulò mox, ζυγώμη πεζεῖαι. i. veniæ favere:

ad

ad veniam inclinare: veniæ viam locúmque facere: quid si συγχώμῃ πρᾶξαι, veniæ negotium agere?

p. 156 l. 42 συγκρῖναι] Ita Mſ. utrique. Sed Impr. --ῥῆναι.

p. 156 l. 47 πυκτεῦον] Pugilatu ſeu pugnis dimicans. πύκλον locus in quo dimicabant. Quid ſi legeris πρηκλέον? vel viderit natator Delius.

p. 157 l. 17 Sententiam ex conject. correxi: at codd. impreſſi ἃ γὸ pro ὁ γὸ, & ἄρα pro ἀλλὰ ταῦτα, & mox βίῳ pro βίον, quanquam emendationes hæ nihil aut parùm valent, quâ incurabilis hic ſanetur locus.

p. 157 l. 25 θηεῖον] Fera. Impreſſ. θήειῳ. Millem θήρειῳ. Sed eodem relabitur.

p. 157 l. 28 ἀρκέσει] Ita lege ex Manuſcr. Londinenſ. ut & infr. c. 6. Codd. impreſſ. corruptè ἀσκήσει. Poteſt & ex ingenio ſcribi ἀρκεῖ σοι.

p. 158 l. 17 ἑαυτὸν τιμήσαντα] ut virum probum, &c. te præſtando, honorem tibi præſtes. Hoc eſt enim, ἡγημονικὸν αὑτῷ πμᾶν. Vt Marcus Imp. l. 12. §. 1.

p. 158 l. 41 δυσέκπλυτον ἔχ. τ. κηλίδα] Ita ex ingenio: eodem ſenſu, quo δυσέκνιπτον Cercides apud Stobæum. "παλῷ σέσακ) καὶ δυσεκνίπτῳ τευχί. Codd. excuſi vitioſiſſimè δυσέκλητ]ῳ κηλῖδα.

p. 158 l. 45 αὐτῆ ἐκπίπλοντ@] i. Hujus rei, ſeu obſervationis, quæ animo elabitur: cujus ſententiolæ explicatio facilè fit in plurali numero, ſc. αὐτῶν & ἐκπιπλόντων, ut referantur hæc ad ipſa præcepta, non ad eorum obſervationem.

p. 162 l. 2 σαυτὸν ἀναμιμνήσκειν] Peccata tua in memoriam revocando, revolvere & commonefacere eorum, quæ ad illa ſupprimenda faciant. ut cap. 5. Quo facit & illud, quod Galenus mox de ſe.

p. 162 l. 13 λαγνείας] excuſ. vitioſè λαγείας. Nec melius quicquam, qui λαυκανίας ſubſtituunt.

p. 162 l. 20 ἢ ἀνδρὰ τὸν σεμνὸν φρέπῃ] vel ἢ ἀνδρὶ σεμνῷ φρέπῃ. Nam utrovis modo efferre licet. Excuſi corruptè ἢ ἀνδρεῖον σεμνοφρεπῆ.

p. 162 l. 21 διὰ πείνης] vel διὰ πεῖναν. Vti mox διὰ δίψ@.

p. 162 l. 24 χὴ χανδ.] χανδὸν πίνειν, eſt κεχηνότως καὶ ἀθρόως πεῖν ὅλῳ στόμαπι. Heſych. ore toto, hiante, diducto bibere.

p. 163 l. 1 ἐγκωθεὶς] ita codd. excuſ. at melius forſan fuerit ἐγκωθεῖν. Alioqui hiulca eſt oratio.

p. 163 l. 18 ἢ τὰς ἀκολάστους &c.] Non iis, qui luxurioſi, nos comparabimus] quaſi temperantes dici mereamur, quod iis non videamur ſimiles; quo ſenſu Seneca. Nulla eſt bonitas eſſe malis meliorem.

p. 163 l. 28 ἡδέως ἅμα] jucundè ſimul. Deeſt aliquid. Itaque poſt ἅμα interpoſui [καὶ προθύμως] quod ſupplendum videbatur, ſicut Plutarch. de tranquillitate, προσφιλῶς χὴ προθύμως.

p. 163 l. 31 ἐκλέγου βίον, &c.] Pythagoræ dictum, teſte Stobæo. c. 29. & Plutarch. de exil. qui & ipſum uſurpavit in ſalubr. præceptis & de tranquillit.

p. 163 l. 41 ἅτω] non incommodè τάτω.

p. 165 l. 22 ἐνθυμηθῶμεν] vel ἐνθυμώμεθα: Excuſi depravatè ἐπιθυμῶμεν.

p. 165 l. 26 καὶ ἡ φιλαρχία] Particula hæc in excuſis ſequebatur illud φιλοδοξία: ſed ut huc tranſponatur, ſententiæ ratio efflagitabat.

p.166 l.10 ἀναφύεται τῆ τῶν συζώντων] Forsan distinguendum, commate post particulam τῆ interjecto: ut sensus sit; repullulat aliquid conviventium pravitate irrigatum.

p.166 l.24 τῆν ζωηθ. μοι νεανίσκων] deest πᾶς, quod & nonnunquam subintelligendum relinquitur.

p.166 l.45 παραφερομένων] Bernard. interpr. passim lusitantibus. Alii rectiùs in medium adductis, aut comparatis invicem.

p.167 l.7 ἀνεξίκακα] Bern. ad ignoscendum faciles, emendatiùs alii, patientes aut tolerantes malorum, vel æquo animo ferentes mala.

p.167 l.28 ἀσμενίως [ἔχοντα] Ita ex conjectura: ut sensus sit quasi dixisset, ἐπὶ τῷ ἐπαινεῖσθαι, vel ἐπὶ τῷ ἐπαίνῳ χαιρόμενα, cùm collaudantur, de hoc promptè lætari, quanquam forsan legendum, ἐπὶ τῷ ἐπαινεῖσθαι χαιρόμενα προθύμως, quod & ex membro sequenti confirmari videtur.

p.167 l.33 ἔστι ῥαδυμεῖν] ἔστι ponitur pro solere, vel contingere. Vel pro ἔστι ῥαδυμεῖν, scribendum ἔθὴν ἦδειν, aut etiam, ῥᾴδιόν ὅτι καπηδεῖν.

p.168 l.4 ὅπ μελείας ὠφέλειαν] i. fructum & utilitatem, quam ex hac disciplina & cura ceperit: quam verbis proximis adhibendum monuit.

p.170 l.50 διὰ [τι] τέλους ἀνύπως [ἔσεσθαι] In excus. deerant τὶ & ἔσεσθαι] quæ supplevi ex conjectura: quia non modò ratio Galeni ingeniosa suppeditavit; sed & ea quæ ex simili elocutione elucet. p.179. l.9.

p.171 l.32 * αὖ εἶσον] quid sit, nisi ἀπεῖδον, aut ejusmodi aliquid latere me fateor.

p.172 l.12 ὃν αἱ γω. οἷόν π [μέγα] φέρουσι] illud [μέγα] ex conjectura interserui. Excus. φέρεται forsan: ὃν αἱ γω. ἐώθασι φορῆσαι. Verùm locus est ferè conclamatus: in quo vertendo itaque ariolatione opus erat.

p.172 l.48 ἅμα τε ζῶντα] i. Siquidem & in aliis rebus quid sufficit, omnino usus indicat. Sed locus hic vereor nè sit corruptus & mutilatus.

p.173 l.17 λυσιτέλουν δ' αὖ [ἐγὼ] ὁμοίως, &c.] ex linea sequenti fugitivum [ἐγὼ] (quod ante ἕκαστον illic παρέλκει) nec invitum, huc in suum locum retrari: ut indolentiam Galeni hic significaret: quam de se testatur ipse cùm aliàs, tum infra hoc ipso in capite.

p.173 l.35 ἐθισασάμην, lege ἐθισάσῃ με, sensu omnino id exigente, & mox, διαλυσάμενον.

p.173 l.36 καταλείβω] excus. καταλείπω. Alii elegantiùs καταναλίσκω.

p.174 l.25 πάμπλουτον] ut φιλόπλουτος apud Lucianum, & νεόπλουτος apud Arist. quomodo & reliqua omnia composita ἐκ πλοῦτος. Ex πλούσιος dives, componuntur παμπλούσιος apud Platon. de legib. & μεγαλοπλούσιος. Vide Polluc. lib. 3. c. 22. & lib. 6. c. 36.

p.176 l.20 ἐκ τῶν ὑστέρων] In eâdem statim periodo sequitur ὕστερον eleganti ἀναφορᾷ. Sin elegantia minùs arrideat, pro ὑστέρων lege ῥηθέντων.

p.178 l.11 αἰσχρὸν γὰρ] quod rubori non est: τὸ αἰσχρὸν plerunque in malam partem accipitur, interdum, sed rariùs, in bonam. Vt hoc loco: & apud Aristot. 2. Rhet. cap. 8 part. 1.

In lib. de curandis Animi Erratis.

p.180 l.30 τῶν ἐφεξῆς ἀμάρτ.] Galenica verborum μετάθεσις. Nam ἐφεξῆς construendum est cum ῥητέον: à quo (interpositis aliis) se junctum legitur.

p.181 l.20 τῶν μορίων] Propositiones de partibus, quales vide apud Element. Euclid. lib. 5.

p.181 l.36 καὶ ψεύδεῖς ἐγκατάθεσις] excus. καταψεύδεῖς, ἐγκατάθεσις, vitiosè. Sed & ζυγκατάθεσις omnino legendum. Sicut in mox secutis.

p.181 l.45 ζωγκαταθέσεις] excus. γνῶ καταθεζ.:

p.183 l.21 Distingue post ὁμοιότητας. Quanquam aliter distingui potuit, post πλανήγεσζ. Verùm ita lectio durior fuisset, nisi expungeretur ἀεὶ.

p.183 l.50 εἴ)] scribe εἰδέναι: aut ei adde δοκιμασέας, aut tale quid, aut omnino expunge.

p.184 l.7 λογιστικῆς] vide pag.182.l.42. & infrà, p.186.l.45.

p.184 l.13 ἀκούσιν ὑφ' ἡ λεγομένοις] ex conjectura lego ἀκίσμασιν υ.ἡ.λεγομένοις: quanquam ἀκούσι ferri potest. Non posse assequi ea, quæ audientibus à nobis dicerentur.

p.184 l.16 ἀξιῶ παρ' αὐτῶν ἀκῆσαι] rogo ut attendant. Vel potiùs, postulo ab eis audire ea quæ à me dicta sunt. h.e. postulo ut recitent ea, sicut lin. 23. 25.

p.184 l.29 ἀλλ' ἐ τῦτ' ἐλπίζων ὠφελήσειν] leg. τύπτεις. Non quod istis profuturum sperem, cùm sint planè conclamati.

p.185 l.9 [πῶς ἂν τίς δοκιμάσει μέθοδον, εἰ ἔξω ἀγνοῆς.] ὀπτεχαφὼ hanc habent excusi inter μοιρῶ & ἀξιῶ. Nimiâ sanè Librarii cujusdam diligentiâ insertam.

p.185 l.44 ἀναφανῆ] ὀπφανῆ, ἐμφανῆ aut ejusmodi aliud. exc. ἀφανῆ. Malè, καὶ τὰ τοι.π.αφ. βεβαίως, &c] Vocab. ἔχοις, quæ desiderari hic videbatur, aut tale aliquid supplere poteris. Talia enim Mathematicorum problemata notantur hoc loco, quæ cùm à nobis ex Analyticâ Methodo inventa fuerint, & indubitata ipsa sunt, & inventionis ipsorum veritati testimonia dant.

p.186 l.27 ἐπὶ τὸ ζητέμενον ἡμᾶς ἄγει] Excus. vitiosè, ὀπζητῦμψ ἡμᾶς ἄγειν.

p.186 l.48 ὀπταχθῆς, τῷ κύκλῳ, &c.] subaudito ἐγγράψαι, ἢ ἐπιγράψαι, introscribere vel circumscribere.

p.187 l.32 τυύτοις ἔχειν μαθητάς.] Quàm similes esse discipulos, vel potiùs, ejusmodi habere disc. quales scil. supra dixi, vel indolis asininæ, vel mathematum imperitos.

p.188 l.17 ἐπ' ἀφῆτης] alii, pro eo quod ἐπ' ἀφῆς excus. sed leg. ut mox, ἐπ' ἀφητῶ.

p.188 l.41 ἀκούσαντες τῦ διδασκάλυ λόγυς] Ita excusi. Ego τῦ διδασκάλε ex conjectura reposui: sed potest τῦ διδασκάλου (quod & magis placet) legi.

p.190 l.17 νοεῖν] al. ἀγνοεῖν, ignorare, sed malè, & contra mentem Authoris.

p.190 l.30 ἀκριβῶς ὀπσκέψεως γινομένης] legend. forsan ἀκριβῆς ὀπσκέψεως δεομένων, ut sup. lin.23. δεομένε. De rebus, quæ consideratione accuratâ opus habent.

p.191 l.14 αὐτί τε τῦ &c.] Locus perobscurus, & sanatu difficilis. Forsan tamen sic fuerit, αὐτῶν τε τῦ ἀκολέθυς βίυς, ἡμῶν τε λόγων γνωείζοντες. ὀλίγοι ὄν, ὡς εἶρ. & vitæ genera, quæ cùm ad ipsorum, tum & ad nostros sermones consequuntur, dignoscunt: pauci verò, &c.

p.191 l.38 καθελόντες τὸν βίον] Donatus vertit, corrumpentes vitam. Alii καθ' ὅλον corr. per totam vitam. & f. rectè.

p.191 l.42 χῖ κείσεις ψεύδεῖς] excus. κατάκρισις ψεύδῆς.

p.192 l.15 ὅτι ἡ ἀεὶ τέλῳ ἐκάστυ βίυ ὑπόληψις ψεύδῆς.] Quod de vitæ fine falsa opinio multorum peccatorum initium sit] ὀπτεχαφὴ inter ἤμβρτο &

& ἀρχὴ ex librarii alicujus conjecturâ sine dubio interpolita.

p.192 l.37 [καὶ περὶ αὐτῆς] προπεπέως ἀπεφήναντο] interserendæ necessariò voculæ illæ unculis inclusæ, si verba illa προ. ἀπ. retineantur. Verùm subit animum suspicio esse furcillanda, ut quæ ex inciso proximi capite avulsa, & librarii nimiâ diligentiâ bis posita fuerint. Exemptis certè, dictio commodissimè procedit. Et commodius etiam, si illa, ὑφ' αὐτῆς ὅτι φανερῶς, parenthesi comprehendas. Vt sit sensus, sententiam temerè tulerunt, vel omnes, vel uno saltem excepto, (quanquam nec de isto constat) citra dijudicationem de demonstrationibus habitam, utrùm verè sint ejusmodi, an ipsis tantum videantur.

p.193 l.8 ἔτ. ἀκόσοις κριτ.] f. ἔτ. [αὐτῶν] ἀκόσοις κρίν. nunquid aliud ab eis audiat criterium. Sic sup. l.3. ἀκέσαντα.

p.193 l.16 ὃ δῆλον, καί τινα λ. &c] Græca istic & vitiata & luxata videntur. Nec ad restituendum codices suppetias ferunt. Mentem autoris, quantum conjecturâ assequi licuit, expressi.

p.193 l.21 τῷ αὐτῷ] leg. ἀυτῷ.

p.193 l.36 ἑαυτῷ] sibi ipsi: alii ex ingenio, ἄυτῳ: ipsi criterio primo.

p.194 l.30 πῆς ὅτι] mendosum est: quid si πῆ ὃν? Aut si pro πῆς tantummodo legatur τινός?

p.196 l.12 ἀλλ' ὅτι τοῦτον μὴ ἀρ.] f. ὅτι τοῦτον ἢ ἀειθμὸν, &c. nam ἄλλο illud, quod in excusis habetur, ex sequentibus hoc interjectum videtur. Atque hoc si admittimus, τῷ [δῆλον] interstito nihil opus futurum est.

p.196 l.19 τοῦτον] excusi, τοῦτο, nec malè: ut τὸ εἰκοσὶν τέτταρτον sit neutrius generis mox pro σμικρὸν parvum, alii legunt μακρὸν, longum.

p.197 l.35 δεκάτῳ] Ita ex conjectura: excusi pro eo habent πέμπτῳ, καὶ ἕκτῳ. Cujus erroris causa videtur, quòd librariis antiquissimis solitum fuit numeralia nomina per literas designare: velut hoc loco denarium numerum significabant per ι. Sed posteriores amanuenses, cùm locum hunc summæ difficultatis & Mathematicæ obscuritatis plenum comperirent, neque certò statuere possent, quid ille denarius denotaret, pro ι. scripsere, ε. ἢ. ϛ'. i. πέμπτῳ ἢ ἕκτῳ. Nos igitur ut locus iste suæ pristinæ integritati restituatur, re ipsa efflagitante, scripsimus δεκάτῳ.

p.198 l.11 ὃς ἀμαθής] Excus. inverso ordine, ἀμαθὴς ὅς: At ita subintelligi debet: καὶ ὅτι: nisi fortè sententia ἀκέρᾳ & gestu & pronunciatione adjuvari debeat: verum mihi mea conjectura arrisit: & pro εὔεσι lego εὔεγις, ut sententia continuata sit, & ita vertatur: Non vanitatem tuam intelligis, qui cum horum problematum ignarus sis, ea non dico per animum, &c.

p.199 l.5 τὸ μὴ μαρτυρῆσαι θεοῖς &c.] Sensus est. Methodi Analyticæ virtus illa est, quod summæ lætitiæ, quæ à Mathematicis theorematis percipitur, testis sit. Nam methodi hujus veritati luculentè attestantur Mathematicæ res: ex quo mirificè oblectatur animus. Methodi igitur summa laus est, quòd lætitiæ ex eo testimonio conceptæ testis sit. Hæc quia duriora videntur, alii textum quasi mendosum sic legunt. τὸ μὴ μαρτυρῆσαι θεοῖς ὧν διορισμῶν, τὸ ἐυφραῖνον, alii, τῶν θεωρημάτων τὸ διορισθέν, alii aliter. Sed ista quomodo quadrent quoad ambigam, excusos codd. movere non ausim.

p.199 l.10 ἔξεστιν ἀναιρωτεῖν] simili usi sunt Spartani de Clazomeniis apud Ælian. hist. var. l.2.c.15. vel de Chiis apud Plutarch. Apophth. Lacon. Sed pro ἀναιρωτεῖν, Ælian. ἀρημονεῖν. Plut. ἀσπλαγχνῆν.

p.199 l.19 διὸ. λέγει] λέγει istic superfluum, ac proinde inducendũ videtur.

p.199 l.21 λαβόντα φωνὴν] Similis Phrasis Arist. Rhet. 1.c.6.p.2. λαβεῖν

νῆν

νεν. Euripides apud Plut. in monitis politicis : φεῦ φεῦ, τὸ μὴ τὰ θεήγματ' ἀνθρώποις ἔχειν φανλῶς.

p. 199 l. 23 μήθ' ἡμῖν, μήτ' ἐκείνων δίδη.] f. μήθ' ἡμῖν, μήτ' ἐκείνοις δίδη. cùm nec nos, nec illos alloquantur.

p. 199 l. 27 ἐπιδείξαθαι] leg. ἐπιδειξάσθω, ostendito : sicut mox δειξάσθω, lin. 33.

p. 199 l. 42 ἀνάπτης] via impervia & aspera. Ita Hesiod. oper. lib. 1. v. 288. exc. ἀν' αὐτῆ.

d. 200 l. 29 μάρτυρεῖ δυναμένοις αὐτοῖς] f. δυναμένοις, vel potiùs, μάρτυρείτω δύναμιν αὐτοῖς. Facultatem hanc opus arguat, eique attestetur.

p. 200 l. 29 ὄδεν] lege ὄδεις, aut ὄδεν π.

p. 200 l. 46 εἶτα παρ' ἐμέ] deest aliquid. πάλιν ἀκούειν, vel ἐπανθαβεῖν, aut simile quidpiam. Deinde rogant, ut eadem à me denuò audiant, vel ut eadem proponam denuò.

p. 200 l. 49 τὸ ἀρημμένον] excus. εἰρημμένον, quod & ferri potest. Etiam quod à me dictum est, proloqui non valet, sive per infantiam, sive etiam per memoriam fugitivam. Vide sup. pag. 184. lin. 16. & infr. p. 201. lin. 5.

p. 201 l. 13 ἑαυτοὺς κολακεύουσι] sibi ipsis adulantur. Plutarch. αὐτὸς κολάξ ἑκάστου τρόπου, καὶ μέγιστος.

p. 201 l. 15 κατά τινος ἀνατείνεσθαι] contumeliosè & acriter invehi in alium: quo sensu Suidas: ἀνατεινάμενος ἐπαπειλήσας: & mox, ἀνατεινάμενοι, μεθ' ὕβρεως ἀπῃλήσαντες: & Gal. Animi Mores c. 3. οὐκ ἔχω διατείνεσθαι πρὸς αὐτόν.

p. 201 l. 18 ἐγὼ δ' ζωάγων &c.] locus mendosus, ex lin. 27. & 39. anne sic resarciri poterit? ἐγὼ δ' [ὅταν] ζωάγειν αὐτοὺς εἰς ταυτὸν [θέλω:] οἱ μὲν οὐχ ὑπομένουσι δηλαδὴ &c. Ego cùm illos eodem loci convenire volo, non sustinent, &c

p. 202 l. 10 εἴτι ὁ μὲν &c.] Loci maculosi fœditas, quæ clui nequit, sic coloratur & reficitur. εἶτα μὲν θεάσων τις σαφῶς, εἴτ' ἐν μιᾷ χώρᾳ πέφυκε μένειν, εἴτε καὶ φέρεσθαι πρὸς ἄλλον τινὰ τόπον, ὅπου ἂν αὐτῷ τεθῇ σῶμα. Quorum sententiam Latina translatione expressimus. Conf. c. 8. p. 205. l. 29.

p. 202 l. 38 ἐφ' ᾧ ὁμολογῆ μὲν ἡ &c.] Locus emendatu difficilis: nisi legas ὁμολογῆ μὲν ἡ [δυάμις] vel εὕρησις ἀπὸ τῆς &c. vel sic forsan reconcinnari poterit: καὶ τοίνυν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρχεσθαι, ὅπου ὁμολογῆ εἶδέναι πάσης ἀποδείξεως εἶδος. Ab evidentissimis ita ordiri me oportet, quod cujusque demonstrationis esse in confesso est.

p. 202 l. 43 τὸ] ante τῶν ἀδήλων] vel redundat, vel significat conclusionem, seu illationem eorum, quæ obscura sunt; vel negotium etiam (ut loquimur) rerum abditarum.

p. 203 l. 5 ἀπὸ τῶν [οὐκ] ἐναργῶς γε τὰ τοιαῦτα] sensus expeditior fuerit, si τὸ ὃ illud, sive μὴ, quod in excus. deest, ante τοιαῦτα insereris.

p. 203 l. 10 ἔφλω] f. ἐχεῖν, non est quod mirari opus sit.

p. 203 l. 25 ἐνέργεια] f. ἐνάργεια, evidentia.

p. 203 l. 27 πειρωμένων] vide, an πρῤῥωθεν ὁρωμένων, aut tale quid.

p. 203 l. 47 Lacuna inter ψεύδος, & συγκ. supplenda videtur istiusmodi verbis, ἐνπόνη πιστεύσαι, aut similibus.

p. 204 l. 4 καὶ ὁ] Dele ὁ, aut pro eo scribe ἤ.

p. 204 l. 25 τὸν προσιόντα μόνον εἰς ἑαυτὸν] locus mancus, aut vitiatus emendationem flagitat. Legendum forsan, τὸ πρὸς ἐν ἑαυτοῖς. In ipsis esse, sive quid in ipsis sic, quod facit ut accedant temerariis quibusque assensionibus. Vel etiam expuncta præpositione [εἰς] ἑαυτὸν, quid assensionibus istiusmodi ipsos adjungat, obnoxios faciat.

p. 204 l. 27 προσαναπαῖς] scribendum προσπετέσι, vel lege προσπεπῶς.

p. 204 l. 45 ὅτω] rectè, nec minùs rectè si legas τοσούτῳ.

p. 205 l. 1 εἰ μὴ ἄρα πλείονες ἀτιφοῦνη] Deesse videtur aliquid. Vide an sic; εἰ μ. ἀ. π. ἀτιφαίνη: vel ἢ μαρὰ πλι ἀτιφαίνη: vel aliter, ut lubet.

p. 205 l. 37 τῶτ'] forsan παῦτ'. quia ὧν præcesserat: & mox lin. 38. διωάμθα

p. 205 l. 38 ἀπιέντοιν] Vox meritò suspecta, leg. ἀμφισβητέντοιν, vel istiusmodi quippiam.

p. 205 l. 50 μακρῶν] Aut legend. μακρῶς, aut delendum ἐξηχόντων.

p. 206 l. 14 πληρῶσι διώα[μθ]] supplenda hîc videntur nonnulla, quæ versioni, vel potiùs sententiæ Galenicæ respondeant.

p. 207 l. 32 γιώσαδαι, ὅπ μὼ φάδθμθ] locus mendosus. Sic fortè restituendus, γιώσιδε [δὲ] ὅπ μὴ φάδθμθ, vel φαδθμεδα. Noveritis autem nihil me fingere.

p. 207 l. 43 τῶει πλυσίων] & mox ὅσοι μὴ πλυτῶμθ, &c.] Quid hoc sit, quæris. An Sophistæ, de quibus hucusque divites; Galenus ipse, tenuiores fortunæ? An illi divitiarum copias Analyticâ Galeni Methodo potiores putabant? An denique quod ipsi opulenti, errores eorum vix, aut nè vix quidem sanabiles? Quod idem de divitum atque opulentorum perturbationibus pronunciavit ipse, lib. præced. cap. 3. ubi sententia huic non multùm absimilis. Cæterùm fieri potest, ut illud respexerit, quod suprà dixerat, cap. 6. pag. 202. lin. 2. αὐτὰ ἢ ἔχειν ἐργαζομθίων δ' εὐπτείαν χημάτων, convenisse inter reliquos quosdam rerum Mathematicarum studiosos, qui cùm opulentiores essent, tum disciplinis istis liberiùs vacare, tum & eis quæ ad istarum scientiam adipiscendam necessaria sunt, instructiores esse poterant. Nam interjectionibus sive παρεκχεσπῦς, ut Photius appellat, qui & hoc nomine Galenum notat, prolixioribus uti autori nostro solenne est. Verùm, (ut quod rem esse suspicor, liberè proloquar) vitiata omninò hæc autumo, & pro πλυσίων & πλυτῶμθ, legendum φιλοσόφων, & φιλοσοφῶμιν. Hoc certè autorem ipsum voluisse argumentum ipsum indicat: priùs enim Philosophos ipsos inter se commiserat: eosdémque nunc ipse aggreditur denuo.

p. 208 l. 2 πυτίσι] leg. distinctim, τῶτ' ὄζι.

p. 208 l. 6 ὑπομθόντας] excíderat particula negativa, cùm istis, tum & lin. sequenti, legendúmque utrobique pro ὑπομθόντα, οὐχ ὑπομθόντα, vel μὴ ὑπομθόντα. Quem alium, inquit, æquum est, præter rerum ipsarum evidentiam judicem admittat, (sive quem alium admissurum probabile est) qui nec Philosophos universos, sed nec aliis quibusvis scientiis artibúsque instructos admiserit.

p. 208 l. 12 ἢ ὁ] f. εἰ ὁ.

In Fragmentum, De Substantia Facultatum Naturalium.

CVjus interpretes olim Ioh. Guniterius, & posteà Vict. Trincavellius. Nunc verò in editionibus Bartholomæus Sylvanius. Contulimus editiones Græcas cum Mss. uno Londini, altero Adelphi.

p. 209 l. 2 ῶει ὐσίας, &c.] Titulus in libro de libr. propriis, cap. 10. sic habet. ῶει ὐσίας τῆς ψυχῆς κατ' Ἀσκληπιάδλω. At in Antiq. Codd. invenitur inscriptus hic liber ῶει ὅτι ἑαυτῷ δοκέντων.

p. 209 l. 32 Post ἐπιστήμης] nihil dubito deesse ἐπεξίεχε), aut aliquid id genus.

p. 209 l. 44 μητε τῶν ἠθικῶν] Facultates Physicæ réſque medicæ, etſi diſjungantur à Philoſophia morum, plurimum tamen inter ſe commercii habent, cùm aliàs, tum quia virtutibus moralibus haud paucis ægrotanti cuilibet opus eſt: nimirum dolorum tolerantiâ, temperantiâ in victu, æquanimitate, fortitudine animi, Pharmacíque licèt injucundi, benignâ faciliſque acceptione.

p. 211 l. 5 ὥσπερ ὅτι &c.] In antiquo cod. hic incipit caput περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑσίας.

p. 214 l. 1 φρὶν γε.] Ita Adelph. Mſ. excuſ. φρογε.

p. 215 l. 7 ἔστι ὅ] Ita Adelph. excuſ. ἔστιν ὅ, quod & ferri poteſt.

p. 215 l. 10 αὐτῆς] f. αὐτῶ. ibi. in Ethicis nimirum diſſertationibus, alióqui enim facultatis in plantis hujuſce mentionem à Platone factam ſuperiùs diſertè, nec ſemel, dixerat.

In lib. Quòd Animi Mores, &c.

QVem Latinitate donârunt Iohannes Guniterius, P. Craſſus, & qui in Editionibus proſtat, Bartholomæus Sylvanius.

Rhapſodicè ſuo more contraxit Andreas Lacuna.

Notis illuſtravit Iul. Alexand. excuſ. Baſil. 1581.

Contulimus editiones Græcas & Latinas, cum Mſs. Londini & Adelphi.

p. 216 l. 2 ὅτι τὰ ἤθη] lib. de lib. propr. & to. 3. 279. 2. inſcriptio eſt, ὅτι αἱ δυνάμεις, &c. utraſque voces, ἤθη & δυνάμεις conjunxit Galenus in Anatom. Caii 179 l. 7. eâdémque ratione etiam conjunxit ἔργα & πάθη infrà cap. 5. quoniam & hæc quoque temperamentum corporis ſequuntur. De titulo quoque illud notandum: Eodem de argumento duos citari commentarios, lib. de lib. propriis. Sed alio forſan alióque tempore conſcriptos. Sæpe enim de eâdem materiâ varios ſe tractatus edidiſſe teſtatur ipſe, tom. 3. 363. 9.

p. 216 l. 33 ἀείστις φιλοσόφοις] Hippocrate & Platone, quorum placita complexus libris 9, Facultates & Functiones Animæ expoſuit ratiocinandi, iraſcendi, concupiſcendi; ex quibus non prima, ſed poſteriores duæ à temperamento corporis naſcuntur. Ita ex temperie facultates, ex facultatibus functiones propriæ, ex utriſque indoles & mores: ut qui mores ſuos excolere velit, temperaturæ, quæ ex cibis, exercitiis, &c. variatur, rationem duxiſſe debeat.

p. 216 l. 37 ἐθῶν] De aſſuetudinibus liber neque extat, neque ab ipſo citatur uſpiam. Lond. ἠθῶν. De quibus commentarios ſe quatuor edidiſſe agnoſcit, lib. de lib. propr.

p. 216 l. 43 πυθαγόρου] Inſtitutum Pythagoræ de abſtinentia à fabis, &c. nec non Platonis frugalitas pervulgata eſt. Iejunii vis fructúſque ad vitia coërcenda quantùm valeat, ſatis multa Philoſophi & Theologi.

p. 217 l. 49 ὅπω] Ita ex vet. cod. & vetus etiam interpres ſic. "Veluti enim de habitante aliquâ re, ſicut nos in domibus, ita (ut mihi videtur) de potentiis imaginantur. Hujus ſententiolæ vis apertiùs intelligi poteſt, ex pag. ſeq. 22. Qui domum inhabitat, etiam illa jam ſeparatâ, vel quomodocunque variatâ, non variatur ipſe. De Facultatibus ſubſtantiarum alia ratio eſt, quippe quæ ſubjectis ſuis (è quibus emanant) immutatis, varias ſubire ſolent mutationes.

p. 219 l. 1 ἐπιθυμητικὴ] apud Platonem propriè preſſéque eſt anima vegetans: quoniam ei plura innaſcuntur deſideria, quàm animabus reliquis. Sumitur etiam communiter pro deſideriis, quæ ſingulis tribus animæ facultatibus

insunt: quorum alia inferioribus partibus hærent, ut cupiditates; alia superiori. i. Rationali: cujus desiderium dicitur voluntas.

p. 219 l. 22 κ᾽ τὸ κοινὸν] Partes animæ duæ, secundùm Platonem: ἐπιθυμητικὴ, concupiscibilis communiter dicta, & θυμοειδὴς, irascibilis. Concupiscibilem distinxit in Rationalem & Concupiscibilem in Hepate locatam: quarum utrique cupiditates varias distributas inesse docuit. Vide Platon. de legib.

p. 220 l. 16 λογιστικὸν ἀθανάτον] De immortalitate animæ humanæ ex opinione Platonis plura & passim Galenus: ut suprà 221. 31. & 340. 48. & infrà 221. 30. & 224. 50. & to. 2. 235. 47. & alibi. Neque enim unquam negavit Noster Animam hominis immortalem esse, tametsi nihil se ausum esse ait temerè pronunciare, non quòd neget, ambigátve; sed quia ad hoc theorema probandum, indubitatis demonstrationibus destituitur. Quin & ipse lib. 9. de Plac. Hipp. & Plat. clarissimè affirmat, non deesse argumenta, quæ divinitatem animæ doceant. Vbi insuper de facultate concupiscibili & irascibili addit, potuisse eas à Platone etiam immortales aliquo modo dici; non quòd ità reverâ sunt: Nam si considerentur ipsæ, vel collatione animæ humanæ factâ, vel quatenus immortalibus animabus inhærent, nisi mortales eas & caducas nemo diceret.

p. 220 l. 29 δυοῖν ἀρχῶν] Corpora ex duobus principiis conflari. Ex forma & materia: Nam verbis proximis materiæ, subsequentibus autem formæ, seu speciei meminit, idque non semel. Post ὑπαρχειν igitur lege aut subintellige ὕλης τε καὶ εἰδῶς: alioqui enim deesset alterum distributionis membrum. Similem locum habes de dogm. Hipp. & Plat. lib. 9. c. 12. τας φυσικας ἑξεις ἐξ ὕλης, καὶ εἰδῶς ὑπαρ.

p. 220 l. 40 αὐτὸς ἦτ. Ἀριστ.] Hæc addit, nè ambiguum sit, de Arist. an de Platone loquatur.

p. 220 l. 49 ὡς πρὸς αἴσθησιν] i. ex sensuum judicio. Similarium enim corporum genera duo. Alia simplici, ut aqua, ignis, aër, &c. Alia ex his composita, sed ad sensum nostrum similaria, nervus, os, sanguis, &c.

p. 222 l. 1 ὃ πᾶν εἶδος σώματος ἐπιδέκτικον, &c.] Temperamentum ex apta primarum quatuor qualitatum miscelâ resultat: quasi quædam forma mixti, quæ animam suscipit: sed ut ignem non quævis concipit materia, nec quilibet aër lumen: Ita nec omnis temperatura quamlibet animam. Temperies igitur cordis & hepatis ad suscipiendas animas mortales comparata est; cerebri ad animam humanam, quæ cœlitùs immissa est. Quo fit, ut hæc anima tantisper diversetur in corpore, quoad temperamenti ratio maneat: Ea si quando illato graviori nocumento percellatur, è suo quasi domicilio emigrat anima, vel excutitur potiùs: velut excalfacto supra modum cerebro, separatur anima: itémque cùm sanguinis immodica evacuatio cuiquam eveniat, aut exæstuet febris, aut epota fuerit cicuta: de quibus infrà.

p. 222 l. 18 ὡδὲν ἔστα τῷ σώματι εἰς ὅλον ἐκλείνειν] Anima quomodo tota sit in toto, totúmque corpus permeet, exemplo intelligitur: ut enim per totam aëris substantiam solare lumen se insinuat, clariorémque efficit; quamprimùm autem amovetur, tenebrosam illicò relinquit: Ita corpus, indutâ animâ, vivificatur; recedente illâ, vigore & motu spoliatur suo.

p. 222 l. 40 Κώνειον] Cicuta, à κωνᾶν, convertere. Epotum enim, stultitiam & vertiginem facit. Vnde Nicander,

"——κεφάλη

" ——καρήατα φαιδὸν ἀπῆκε.

Eandem potionem læthalem Socrati fuisse cecinit Poëta.

" Sorbitio tollet quem dira Cicutæ.

p. 222 l. 47 οἱ πικροὶ θερμοὶ] Zenonis adagium: vini se temperari potu, non secùs ac lupini in aqua macerati dulcescunt. Simile quiddam Plato, 2. Leg. de quo infrà 350.

p. 222 l. 50 οἰνοπέα ῥίζα] Radicis nomen, quæ hospitis Ægyptiæ medicamentum erat, quod illa vino admiscendum & propinandum dedit. In eum locum Homeri vide sis interpretationes Spondani.

p. 223 l. 3 ξένης] Adelph. Ms. ξένον, nobile, rarum, &c.

p. 223 l. 18 εὐρυτίωνα] de pugna Lapitharum, & Centaurorum, Ovid. 12. Metamorph. ubi Centaurum hunc, non Eurytiona, sed Eurytum appellavit. Vid. sis Diodor. Sicul. lib. 5 c. 8. & Spondanum loco citato.

p. 223 l. 19 Quod autem codd. evulgati legunt ἄλλ' ἐνί: Hom. codex ἄλλοσιν ἐν.

p. 223 l. 27 ἠλεὸς ὅσ'. τ.] Verba Vlyssis Od. ξ, in fine de facultatibus vini. Citatur idem versus inter Epigrammata in fine Hesiodi. 182.

p. 224 l. 13 δουλεύειν αὐτῷ τῆς τοῦ σώματος κράσεως] temperatura corporis ut materia est: Anima ei insidet, ut forma, inservit ergo atque ancillatur corpori, quamdiu illo ut ergastulo conclusa est, vel vitiorum atque impuritatis onere oppressa.

p. 224 l. 50 δέντας τῷ ψυχῷ, &c.] Sumptum hoc ex Platone in Timæo, pag. 531. de prima hominis creatione. Vide & transtat. Cicer. lib. de universitate. Cujus versionem citat H. Stephan. in Lexico Ciceroniano. Sed Plato hîc habet ἐνέδουν, i. (ut transfert Cicero) illigabant: ab ἐνδέω, ligare, unde Galen. ἐνδέντας, illigantes. Priùs enim de δεσμοῖς & γόμφοις locutus est. Citatur & hîc idem Platonis locus, tomo Galen. 4. 349. 22.

p. 225 l. 12 τὰ θερμοπτ.] Cod. vet. τὰ τῷ θροπτιπλόντων παθ. ἐκάστης.

p. 226 l. 4 τὸ θνητὸν εἶδος αὐτῆς] illa animæ species (sci. irascibilis & concupiscibilis) quæ morti obnoxia est: quam mox. θνητὸν τῆς ψυχῆς appellat: Has enim duas fatetur temperaturas esse corporis, & proinde mortales. Vnde mox addit: ἐδείχθη θνητὸ ψυχῆ κράσις ὑπὸ τοῦ σώματος. Rationalem verò nec temperaturam esse voluit, nec mortalem, sed ut cœlestem, duabus illis tanquam materiæ substratæ, supervenire, eâsque perfectiores reddere.

p. 226 l. 12 φράσιν] i. interpretationem, locutionem, quâ interpretamur animi sensum. Alii institutionem. At fortasse παῤῥησίαν autor ipse scripserer. Libertatis enim nomine Andronicum laudat, cùm locutionis formulam tamen minus probet.

p. 226 l. 26 μέμφεται τῇ προσθήκῃ δυνάμεως] Andronicus animam posuit vel temperaturam, vel facultatem, quæ temperaturam sequitur. Nimis hæsitanter (inquit Galenus) Quid enim opus, alterum membrum addidisse? Eadem animæ mortalis substantia temperamentum ipsum dicenda sit, non temperamentum insequens facultas.

p. 226 l. 30 τέτῳ ὁμων] Alii τέπυ ὁμων · i. hujus rei homonymia.

p. 226 l. 42 πνεῦμα γάρ πῶ ψυχῶ] Ex Stoicorum sensu spiritus duplex: unus naturæ: humidus quidem ille & frigidus. Alter animæ; qui calidior & siccior: sicut & animæ ex illorum dogmate duæ sunt partes: una materialis sc. spiritus: altera formalis, i. temperaturæ illius, quæ in cōmensurationem

consistit humidæ, calidæque substantiæ. Ergo illi non temperaturam ipsam animam fecere; sed & temperamenti rationem & formam.

p. 227 l. 20 διὰ τὴν τέτων εὐκρατον μίξιν] Ex temperamenti bonitate elucet exquisitior & sentiendi & intelligendi vis; juxta illud, σῶμα παχὺ λεπτὸν ὁ πίλεις νῶν.

p. 227 l. 22 οἱ καμικοὶ] De Hippocratis filiis Eupolis in Δήμοις apud Aristoph. Schol. ad Nebulas 3. 3. & Suidam in Τώδης. Sed & Aristoph. ipse ibid.

p. 227 l. 23. Post θερμὸν deest verbum aliquod: ἀζωέτοι, aut tale quid, quod πρὸ ζωετὸς opponatur.

p. 228 l. 10 ἀσώματον] Vetus interpres ἀθυάτον: & rectiùs ut infrà par. 12.

p. 228 l. 11 ἓν δυναμένῳ] Alexandr. mavult ὃ δυναμένῳ, ut sensus sit. Nisi fortè Platoni credimus, qui animam incorpoream esse affirmavit, quum tamen ipsa per se non subsistat sine corpore. Nam Anima, sive temperatura sit, seu temperaturæ ratio, profectò sine corpore omnino existere haud poterit, nisi fortè non solùm incorpoream fecerimus juxta Platonem; verùm etiam per se subsistentem fortísque accedentem corpori.

p. 228 l. 32 Αὐχὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη.] αὕη ψ. σοφ. καὶ ἀείση. Stob. tom. 2. c. 5. ξηρὴ ψ. σοφ. Eustath. Iliad. ψ: Αὐτὴ ζηρὰ ψ. Plut. de orac. defect. Αὕτη ψ. ξηρὴ ἀείση. Idem in Romul. Αὐχὴ ξηρῇ ψ. σοφωτάτη ἔοικεν. Idem de esu carn. Αὐχὴ ψυχὴ ξηρὴ σοφ. καὶ ἀείση. Clem. pædag. l. 2. c. 2. Αὐ ξηρὴ ψ. σοφή. Synes. de insomn. ὃν γῆ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη, καὶ ἀείση. Philo de provident. apud Euseb. præpar. Evang. l. 8. c. 14. In tanta varietate scripturam genuinam discernere haud est proclive.

p. 229 l. 43 Μεῖζον ἔργον] Ita excusi, sed leg. ἔργου, allusit, illud Agathonis apud Athen. & Clem. Strom. l. 5.

τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ποιούμεθα·
τὸ δ', ἔργον ὡς, παρέργων ἐκπονούμεθα.

p. 230 l. 1 ὅσῳ ὅτι Θουκυδίδης] Thucydid. lib. 2. (nec non lib. 5. histor.) narrat, plerisque in peste Athenienси desipientiam, oblivionem, insaniam, abortam esse. Idem citatur locus tom. 3. 237. 17. lib. 5. de causa symptom. & iterum in Prorrhet. lib. 2. tom. 5. 198. 7. Simile quid refert Aretæus de Scotomaticis libr. 1. morborum diuturnorum, fol. 39.

p. 230 l. 25 ὅπου δὲ] Locus Platonis è Timæo pag. 330. D.

p. 230 l. 30 ἑλκόμενοι] Ita excusi. At Plat. cod. εἱλούμενοι, involuti, revoluti, quod & secuti sumus.

p. 230 l. 32 διαθέσει σφόδρα] Pl. φορᾷ.

p. 230 l. 48 τὸ ὑ σπερμ. Platon. locus 550. B. ubi pro γλοιῶδες glutinosum, viscosum semen, Plat. codex habet ὅτῳ πολὺ καὶ ῥυῶδες περὶ τὸ μύελον γίγνεται.

p. 231 l. 2 ὠδῖνας, πολλὰς δὲ] Plat. cod. ὀδυνίας, πολλάκις δ— Sed Stephan. Edit. πολλαὶς ὑ.

p. 231 l. 7 καὶ νόσοις] Plat. νοσῶσιν.

p. 231 l. 14 νόσῳ γίγνεται] Ita Plat. excus. cod. νῦσον γιγνέσθαι.

p. 231 l. 21 χαλὸν ἀπ.] Plat. ed. Stephan. edit. δὲ παι-

p. 231 l. 27 ἀπαιδευσίας τροφαὶ κάκος γίνεται.] Plat. ἀπαιδευσία τροφὴ [ὁ] κακὸς γίνεται [κακός.]

p. 231 l. 29 Cod. excuſ. ἄκοντ, Plat. κακόν τι. Stephan. edit. ſua probat ἄκοντι.

p. 232 l. 3 ἔστι δ'] Loc. Ariſt. 2. part. anim. c. 2. 979. B.

p. 232 l. 13 ἐναντία] Ar. ἐναντίων ὄντων. Et mox lin. 15. ubi nos αἷμα. ὥσθ' ὑς τε γὰρ ἀνδρία τὰ τοιαῦτα καὶ φρ. ἔχ. Ariſt. ſic. αἷμα γὰρ φρὸς τε ἀνδρείαν, καὶ φρόνιμον. ἔχει τὰ τοιαῦτα.

p. 232 l. 28 αἷμα τὸ μὲν ἔχει] Ariſt. 2. de part. Animal. 983. B. τὸ μὲν ἔχει αἷμα.

p. 232 l. 34 τὸ ἐξατμιζομένου ὑγρὸ ἐν ταῖς πήξεσι] Ariſt. ζωοξατμίζοντος τοῦ ὑγροῦ [αἱ δ' ἶνες γῆς εἰσι.]

p. 232 l. 50 ἀσθενέστερα γὰρ πάντα τὰ ὑδατώδη] Ariſt, ἀσθενέστης δὲ τὰ λίαν ὑδατ. At Wechel. ἀσθενέστερα δ'.

p. 233 l. 4 κρέπον ᵛ διὸ ἀσθενέστερα τῆς ἐν] ᵛ Ariſt. [τὸ γὰρ ὕδωρ τοῦ ψυχροῦ πολλῷ μᾶλλόν ἐστι] διὸ τὰ ᵛ ὑδατα αἷματα ἀσθενέστερα τῆς ἐναίμων. Ariſtotelis igitur codex Galenico manifeſtè adverſatur. Cæterùm hoc pacto (quo noſter) legendum eſſe teſtantur ea, quæ ſubjicit Ariſt. de iis, quorum mutantur colores, Chamæleonte & Polypo. De colorem mutantibus peculiarem edidit tractatum Theophraſt.

p. 233 l. 17 μᾶλλον ὡσὶν, uſque ad καὶ ζέσιν ποιοῦνται ἐν τοῖς, &c.] Ariſt. μᾶλλον θερμαίνει τῆς ὑγρῶν. αἱ δ' ἶνες, σερρὸν καὶ γεῶδες. ὥστε γίγνον ὄγκως πνεῖαι ἐν τῷ αἵματι, καὶ ζέσιν ποιοῦσιν ἐν τοῖς, &c.

p. 233 l. 32 ὅπως, uſque ad τοῦ γὰρ θερ.] Ariſt. ὅπως καὶ τὸ αἷμα. αἱ γὰρ ἶνες γῆς: μὴ ἐξαιρουμένων δὲ πήγνυται· οἷον ὑγρὰ γῆ ὑπὸ ψύχους. τοῦ γὰρ θερ.

p. 234 l. 44 Poſt τὸ μὲν] Ariſt. 1. de hiſt. animal. c. 8. 369. A. interponit [ὑπὸ τὸ βρέγμα μεταξὺ τῶν ὀμμάτων.]

p. 234 l. 47 ἐκπατικοί. ᵛ μία] ᵛ Ariſt. [οἷς δ' ἀπέφερες θυμικοί.]

p. 234 l. 50 ὀφρύων δὲ, αἱ μὲν] Cod. Ariſtotelis. ὀφρύες, δι φυεῖς· ὧν αἱ μὲν.

p. 235 l. 2 σημεῖον ᵛ αἱ δὲ] ᵛ Ariſt. [αἱ δὲ φὸς τῷ ῥῖνα καμπυλότητα ἔχουσαι, σφυρῶδ.

p. 235 l. 13 εἶτα ἐφ'] Videntur hæc loco ſuo excuſſa. Sequi enim debuerant illa (verſ. 3.) μεμυκῦαι ἔφωνται.

p. 235 l. 17 ὁμοίως ὑπὸ πολὺ] Ariſt. (1. Hiſt. 257. l. 22.) ὅμοιον ὡς ὑπὸ τὸ πολύ.

p. 235 l. 20 οἷς δ' χα. τὸ βελτίσου] Ariſt. τοῖς δὲ χα. [ἐνίοις δ' αὖ γωπον] τοῦτο ἥδιος βελτίσου.

p. 235 l. 24 μεγάλοι. ᵛ οἱ μεσοὶ] ᵛ Ariſt. [οἱ δ' μεσοὶ.]

p. 235 l. 29 καὶ σκαρ. οἱ ἔκτος, καὶ οἱ μέσοι] Ariſt. καὶ [ἡ] σκαρ. [ἡ ἀτενεῖς] ἡ μέσοι.

p. 235 l. 34 εἰ μὲν παύυ] Hæc quæ ſequuntur, aliter in Ariſtotelis codice, ſed minùs eleganter dicta.

p. 235 l. 49 διρόντες] excuſ. malè. leg. διρόντος. Ad Hippocratem enim refertur.

p. 236 l. 13 τά τε ἥδεα] Locus Hippocr. ex ſect. 3. pa. 20. Sed ſæpe hîc Dialecticè Ionica mutatur in Atticam, ſæpiuſcule etiam prætermittitur.

p. 236 l. 27 Pro ἥδεα αὐθ. ἡμερώτερα] Hippocrat. ἔδνεα αὐθ. ἡμερώτερα καὶ ἐνεργότερα.

p. 236 l. 40 καὶτ' ᵛ ἄλλα] ſupple [χρὴ] Ita locutus eſt lib. de libris ſuis. 366. quanquam fieri poteſt ut ſcripſerit, καὶ κατ' ᵛ ἄλλα.

p. 237 l. 1 παλαιπ. ᵛ καὶ τὸ] ᵛ Hippocr. p. 71. ᵛ [καὶ τὸ ἔμπονον] vide Fæsium.

p. 237 l. 4 ὅτε,—ὅτε] Hippoc. μήτε—μήτε—credo, legendum αὖτε—αὖτε.

p. 237 l. 10 αὐτοδαμονέστεροι τὰ ἤθεα, ξεωρεῖται μάλιστα] pro ξεωρεῖται legendum αἱ ὧραι αἱπλαι. Hipp. Sect. 3. 73. 11. ἀπολεμώτεροι [εἰσὶν ἢ] ἐυρωπαίων οἱ Ἀσιηνοὶ, καὶ ἡμερώτεροι] τὰ &c.

p. 237 l. 26 ἄμυκτον] ἄμικτον legendum, cum Fœsio, i. insociabile genus hominum, nec coïbile, ut ait Gellius. Hipp. loco citato, p. 77. 8. ἀμίαυτον, alii ἀμίλικτον.

p. 237 l. 30 ἐσοιμὴ &c.] Hæc cum sequentibus in Hippocratis codice, pag. 77. 30. multò secus leguntur omnia: nos ea quæ insigniora tangemus.

p. 237 l. 40 λιμακώδεα] Palustria loca, vel humida. Bas. perperam, λιμώδεα.

p. 237 l. 46 ἐυκυήκιες] Hip. καρονίαι, quæ vox idem valet.

p. 238 l. 7 τροφὴ] victum.] Fæsius, τροπὴ, educationem & vivendi modum.

p. 238 l. 14 λιοσὴ] i. lævem, planam, æquabilem, quasi λίαν ἴσην dicas, Fæs. quæ vocabulo τραχεῖα opponitur. λειὴ Hipp. & indè λιατὸς ea nominis forma qua θειατός. Vide Fæsium.

p. 238 l. 15 ἔνυδραν] Aquosam, irriguam. Al. serenam.

p. 238 l. 16 αὐαιδρότεραι] Hipp. ex edit. Bas. αὐοηδότεραι. Fortè legend. αὐαηδρότεραι, ut suprà.

p. 238 l. 26 ὁρμὰς αὐθαδέας] mores, animíque impetus arrogantes, & sibi confidenter placentes. Hipp. ὀργὰς αὐθάδεις, mores rigidos, animúmque implacabilem. Vide Fæsium.

238 l. 30 ἐπὶ τὸ πολὺ] Hipp. πλῆθος, sed illud potius.

p. 238 l. 39 πηηρὰ] Ita Hipp. Cod. ubi tamen alii πειρὰ, quo vocabulo alibi usus est Hippocrat. Excus. vitiosè πικρὰ, sicut & mox, ἔνυχθ- pro ἔνυδρ-.

p. 238 l. 44 κλῆς] rectè. Alii legunt κακῶς, sed malè.

p. 238 l. 46 ἀναῤῥοι] Articulis invalidi. Vnde apud Hesych: ἀναῤῥες, ἄτονοι, & ἀδεγὴς opponuntur nomini ἔυτονα (vel ut Hipp. codex, ἔντονα) quod suprà usurpatum est.

p. 238 l. 47 ὥστε ἐπὶ πολ.] Hipp. cod. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τό τε ῥαδ.

p. 239 l. 7 ὅκου δ' ὄτεν] In Hipp. cod. varietas hîc magna. Legitur enim, ψιλὴ [τε, καὶ αὐῶρυχος, καὶ πεπειὴ] καὶ ὑπὸ τῶ χ. absque χόνι.

p. 239 l. 11 ἰχῶρες] Hippocr. cod. ἰχῶς.

p. 239 l. 13 ἔνεδν] Hipp. cod. ἔνδεν.

p. 239 l. 20 πολέμου] Hipp. cod. πολέμια.

p. 239 l. 39 φλέβας] sub hoc nomine tam arterias quàm venas comprehenderunt veteres, teste Galeno, suprà, 216. 53. & to. 3. 207. 47. & to. 5. 94. 38. sicut etiam nervi nomine comprehendebant & musculos, & nervos, ut infrà 374. 1. Persius in Satyr. 3.

"Tange (miser) venas, & pone in pectore dextram,
"Nil calet hic.——————& Ovid.
"————Saliunt sub pollice venæ. Idem.
————Saliunt tentatæ pollice venæ. Et alibi.
————Tangit salientem pollice venam. Cicero.

Si

Si venæ hòc aut illo modo moventur, is habet febrim, is non habet. Celsus quoque " venæ res fallacissimæ creduntur, & alibi. Cæterùm Gellius lib. 18 c. 10. accuratiùs ista distinxit, dum medici illius verba discutit, qui dixerat, ἐὰν ἅψῃ τῆς φλεβίς.

p. 239 l. 41 Ἀρτηριῶν κίνησιν σφυγμὸν] De hoc loco Mercurial. var. lect. lib. 2. cap. 12. ubi hunc locum confert cum altero ex lib. de Pulsib. qui cum hoc pugnare videbatur.

p. 240 l. 47 ὑγιαίνοντ⊙] Bas. ὑγιαίνοντας. Sed malè.

p. 241 l. 33 καὶ εἰλίσσεις] Ita Gal. hoc loco, & infra lin. 41. at Plat. cod. δεινὰ λήσεις, quod Ficinus, contra quem Galenus istic, turbines vertit. Ἀλλοκοτοί τε καὶ ἀνείδεοι ἑαυτῶν] Ita excusi. Verùm pro ἀνείδεοι legas ex Plat. ἀναίσιοι, infausti, inauspicati: & ex eodem αὐτῶν pro ἑαυτῶν.

p. 243 l. 10 ἐν ξυσσίτοις εὐωχηθέντα] Cicer. in sodalitatib. Epulantes, 2. leg 581.

p. 243 l. 13 Plato θεοσβυτῶν τελετὴν, senum sacra & solennitates. Vid quæ diximus ad Post Arist. c. 3.

p. 243 l. 27 ὡς' ἀνίας] Plat. ὡς' ἀνηβᾶν ἡμᾶς. i. ut rejuvenescere videamur.

p. 243 l. 23 προστήκει] ποιεῖν excus. perperam. Illud sensus exigit.

p. 244 l. 6 τὸ πῶμα⊙] adjiciendum necessariò ex Plat. τόπου. τόπου τὸ π. Vinum vult, de quo supra dixerat, delendâque eadem vocula post lin. 9. ubi παρέλκει.

p. 244 l. 8 μήτε δῆλος ᾖ δεδαί ποτε] Ita Bas. at Plat. cod. μήτε δῆλον μήτε δήλῳ γ. μηδέποτε.

p. 245 l. 22 ὅπῃ καὶ ἡ τροφὴ] Ita etiam & dixta, interveniente corporis temperamento, diversos animorum inducit mores; affectâ interim non modò concupiscibili & irascibili animæ parte, sed & eâ (quæ superior cæteris) rationali. τροφὴ, diæta: quamlibet victus rationem significat; in alimento, in exercitio, &c. hoc loco speciatim pro eo quod editur, bibitúrque, quo ex genere vinum quoque est. Cui quidem diætæ, nimioperè si quis indulgeat, etiam rationalem animæ suæ facultatem ejusmodi sordibus obruit; quibus illa non degravetur tantùm, verùm omninò deturbetur de gradu suo: verissimum namque illud Platonis, " Sordes animæ, αἱ ἔδωδαις τε καὶ τῇ ποιᾷ τῶν ἡδοναῖς προσφυεῖς γιγνόμεναι, ταῖς τὰ κάτω φέρουσι τὴν ψυχῆς ὄψιν. Sordes (inquit) quæ ex comestionibus, gulosisque voluptatibus accretæ adhæserint, animæ aciem ad inferiora convertunt, lib. 7. de rep. 482.

p. 245 l. 45 ἐπ' αὐτοῖς] Ita excusi. Malim ἐπ' αὐτοῖς.

p. 247 l. 22 οἷμηδένα πρὸ ἑαυτῶν ἔχον ἕτερον.] Quæ sequuntur lacunæ, possint forsan sic suppleri: [πόθεν γὰρ ἡ διαφορὰ,] ἢ τίνων αὐτοῖς ἐγένετο, λέγειν οὐκ ἔξεστι· ὥσπερ [οὐδὲ τὰ μικρὰ] παιδία θεώμενοι πονηρότατα, πῶς ἐδίδαξεν αὐτὸς ἑαυτὸ [πονηρίαν ταυτὶν·] καὶ μάλιθ', ὅταν ᾖ πολλὰ μὲν ἅμα θεώμενα, [πολὺ δὲ ἀμήλων διαφέροντα.] Hæc verò è conjectura mera, cum codicum ope destituamur. Pro eo quod πόθεν ἡ διαφορὰ diximus, interpretes alii depravationes, alii differentias exhibent. Nec multum abludunt διαφορὰ & διαφθορὰ, quorum alterutrum in codicibus suis legisse videntur, de varia puerorum indole autor ipse, cap. 2.

FINIS.

Errata, quæ operarum incuriâ contigêre, insigniora (nam leviora in pausis accentibúsque Lector æquus condonabit) ex subjecto indiculo poterunt emendari.

Pag. 1. lin. 36. leg. ζῶον. p. 4 l. 18 ἀνεῳαμ· l. 28 ωρσδότω. p. 5 l. 17 adorare. p. 7 l. 14 μηδὲν. p. 8 l. 46 patria. p. 9 l. 40 τέχνης. p. 13 l. 20 ἐπιτυγχ· l. 40 diligit. p. 14 l. 20 ὀλίγοις. l. 27 σκυτοτ· p. 17 l. 7 ἀμφισβ· p. 18 l. 28 χωχεῖ. p. 21 l. 14 poterat. l. 50 δίεσχ· p. 22 l. 27 ὄνθ. l. 36 si ne. p. 23 l. 23 δ'εοικ· l. 26 ἐπιπσδ· p. 24 l. 33 ψυχῇ. p. 28 l. 17 contab. l. 24 persan. l. 40 χρωμ· p. 35 l. 14 universum. p. 36 l. 30 ωερὶ. p. 37 l. 18 disting. l. 32 ὁρῶσι. p. 38 l. 9 μηχέτι. p. 41 l. 33 πνὶ. p. 42 l. 6 τῶτό. p. 45 l. 49 --σις δὲ. p. 46 l. 40 --ξημιῶων. p. 51 l. 35 judicant. l. 40 falsò. p. 52 l. 6 gratiæ. l. 22 ὥσπερ. p. 54 l. 42 ἤκουσα. p. 58 l. 16 immod. p. 60 l. 22 --rint. p. 62 l. 40 χρῆσα-- p. 69 l. 19 artificium. p. 71 l. 43 ἕ δὲ. p. 79 l. 9 --begeris. p. 76 l. 5 ἐυχρῆσα. l. 17 --νομιῶων. p. 77 l. 34. del. minimè. p. 83 l. 2 tormin. p. 86 l. 37 --gmones. l. 47 --monæ. p. 94 l. 3 τῦ. l. 10 scriptit. p. 96 l. 34 ἡμῖν. p. 97 l. 7 μηρῦ. l. 38 fecerat. l. 41 αἰρεῖδ· p. 99 l. 36 χ' ἐφ' οἷς μή. p. 106 l. 45 --χλείοντες. p. 115 l. 37 marg. ῥύσιν. l. 49 ῥητέον. p. 119 l. 32 ῥύσιν. l. 48 ῥύσις p. 120 l. 45 ἴπασιν. p. 171 l. 26 amice. p. 122 l. 40 αἱ δὲ. p. 123 l. 5 aufertur. l. 14 --δείκνυτο. p. 128 l. 9 del. τι. p. 134 l. 48 vitilig. p. 135 l. 43 ambeg. l. 48 quandoque. p. 136 l. 30 --sionem. p. 137 l. 21 ἤτοι. p. 138 l. 11 τάσεται. l. 33 κωλύειν. p. 139 l. 16 prævert. p. 143 l. 8 ἰκανὰ. p. 146 l. 25 τεχν. p. 151 l. 36 veridicus, p 152 l. 47 Deum. p. 154 l. 28 τὸν δ'. l. 36 Γορτύνης, & Gortynæ. p. 156 l. 42 --χωρήσειν. p. 159 l. 6 fores. p. 163 l. 11 ἔργων. l. 50 aspera. p. 167 l. 4 λακτ· l. 6 placidíque. p. 168 l. 37 insuper. p. 169 l. 36 διαφων. p. 171 l. 33 μελετῶν. p. 173 l. 46 ἢ δὴ. p. 175 l. 39 ζωπυμ· p. 184 l. 4 μεθόδων. p. 185 l. 24 & 47 marg. Eucl. p. 201 l. 36 vicenarium. p. 207 l. 28 autem nihil. p. 220 l. 45 è natura-- p. 225 l. 6. ἔστ' ἐκρᾴτην, ἔστ' ἐκρ· p. 228 l. 11 marg. Iul. Al. p. 230 l. 25 ὅτε. p. 231 l. 48 marg. lib. 2. p. 235 l. 32 se habent p. 241 l. 33 ἀμόκο].

In Annotationibus.

Ad. p. 7 l. 43 Menexeno. p. 21 l. 40 ut & H. St. p. 31 l. 39 hæc leg. p. 38 l. 26 & sensui. p. 72 l. 33 lego p. 108 l 47 --ξέμασι leg. p. 122 l. 19 potest etiam. p. 155 l. 20 εἰσήχρμθμ. l. 44 --χεῖται. p. 166 l. 10 συζώντων. p. 196 l. 12 huc int. p. 202 l. 48 εἶναι alterum, del. p. 203 l. 5 inserueris. p. 204 l. 25 sit. p. 207 l. 43 tenuioris. p. 216 l. 2 ἤδη & π. p. 220 l. 49 simplicia. p. 226 l. 12 --serat.

Imprimatur.

Guil. Bray.

Decemb. 17.
1639.